هەرێمی کوردستان - عێراق
پەرلەمانی
کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلەکان

69

ساڵی/ 2011 – بەرگی شەست و نۆ

چاپی یەکەم/ ساڵی 2011

له بڵاوكراوەكانی پەرلەمانی كوردستان - عێراق

ناوی كتێب: پرۆتۆكۆلەكانی ساڵی(2011)ی پەرلەمانی كوردستان - عێراق
بەرگی: 69
چاپی یەكەم: 2011
تیراژ: 250
پێداچوونەوە: محمد حسن رۆژبەیانی
نەخشەسازی: سنوبر صابر حسن
ژمارەی سپاردنی بە كتێبخانەی نیشتمانیی هەرێمی كوردستان:

پێڕیست

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (22) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – یەك شەممە 2011/5/29 ل 5

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (23) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2011/5/23 ل 109

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (24) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2011/5/31 ل 257

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (25) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2011/6/14 ل 291

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (26) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2011/6/15 ل 325

پەرلەمانی كوردستان - عێراق

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (22)

یەك شەممە رێكەوتی 29\5\2011

خولی سێیەمی هەڵبژاردن

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (22)

یەك شەممە ڕێكەوتی 2011/5/29

كاتژمێر (10،30)ی پێش نیوەڕۆی رۆژی یەك شەممە ڕێكەوتی 2011/5/29 پەرلەمانی كوردستان - عێراق بە سەرۆكایەتی بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی) سەرۆكی پەرلەمان و, بە ئامادەبوونی بەڕێز فرست أحمد عبدالله سكرتێری پەرلەمان, دانیشتنی ژمارە (22)ی خولی سێیەم, ساڵی (2011) ی خۆی بەست.

بەرنامەی كار:

بەپێی حوكمەكانی بڕگە (1)ی مادده (20) لە پەیڕەوی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەمواركراوی ساڵی 1992ی پەرلەمانی كوردستان - عێراق, دەستەی سەرۆكایەتی پەرلەمان بڕیاری درا دانیشتنی ژمارەی (22)ی خولی سێیەمی هەڵبژاردن لە كات (10،30)ی پێش نیوەڕۆی رۆژی یەك شەممە ڕێكەوتی 2011/5/29 دا بەم شێوەیە بێت:

1- بەردەوام بوون لەسەر گفتوگۆكردن و بڕیاردان لەسەر پرۆژە بودجەی هەرێمی كوردستان بۆ ساڵی 2011و یاساكەی.

2- وتاری ڕێزدار سێرجۆن مێجەر سەرۆكی ئەنجومەنی وەزیرانی بەریتانی پێشترو دۆستی دێرینی گەلی كوردستان.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەناوی گەلی كوردستان، دانیشتنەكەمان دەكەینەوە، بەرنامەی كار، خولی سێیەمی هەڵبژاردن، ساڵی دووەم، خولی گرێدانی دووەم، ژمارەی دانیشتن (22)، رۆژی دانیشتن 2011/5/29، بەرنامەی كار:

بەپێی حوكمەكانی بڕگەی (1)ی مادده بیست لە پەیڕەوی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەموار كراوی ساڵی 1992ی پەرلەمانی كوردستان - عێراق، دەستەی سەرۆكایەتی پەرلەمان بڕیاریدا كە بەرنامەی كاری دانیشتنی ژمارە (22)ی ئاسایی خولی سێیەمی هەڵبژاردن لە كاتژمێر (10,30)ی پێش نێوەرۆی رۆژی یەك شەممە ڕێكەوتی 2011/5/29 دا بەم شێوەیە بێت:

1- بەردەوام بوون لەسەر گفتوگۆكردن و بڕیاردان لەسەر پرۆژە بودجەی هەرێمی كوردستان بۆ ساڵی 2011و یاساكەی.

2- وتاری ڕێزدار سێرجۆن مێجەر سەرۆكی ئەنجومەنی وەزیرانی بەریتانی پێشترو دۆستی دێرینی گەلی كوردستان.

بەڕێزان، ئێستا لەبەر ئەوەی بەڕێزیان ماوەکەیان مەحدودەو، ئێمە پێشتر بەرنامەی بودجەمان هەبوو، بۆیە ئێستا بەڕێزیان دەخەینە پێشەوەو، ئەوەش پێویستی بە دەنگدانی ئێوەی بەڕێز هەیە، کە فەقەرەی دوو دەهێنینە یەك، کە کارەکانی بە خۆشی تەواو بوو، پاشان ئێمە لەسەر کارەکانمان بەردەوام دەبین.

بەڕێزان، ئێستا کێ لەگەڵ ئەوەیە وتاری ڕێزدار سێرجۆن مێجەر سەرۆکی ئەنجومەنی بەریتانیای پێشوو بێتە خاڵی یەکەم، دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەکۆی دەنگ پەسند کرا، ئێستا دەچینە سەر بڕگەی یەکەم وتاری ڕێزدار سێرجۆن مێجەر سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیرانی بەریتانی پێشتر دۆستی دێرینی گەلە کەمان، کە لە ڕۆژانی تەنگ و دژواردا ئەم بەڕێزە لە گەڵمان بووە، بۆیە بەخێرهاتنێکی گەرمی دەکەین، ئەمڕۆ لە ماڵی گەلی کوردستان، لە پەرلەمانی کوردستان.

ئەندامانی بەڕێزی پەرلەمانی کوردستان، ئەمڕۆ لە پەرلەمانی کوردستاندا میوانێکی ڕێزدارمان هەیە، میوانێکی مرۆڤ دۆست و دیموکراتخواز، دۆستی پڕ شانازی گەلی کوردستانە، ڕێزدار جۆن مێجەر سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیرانی پێشتری بەریتانیا.

ئەندامانی پەرلەمانی کوردستان، ئەم بەڕێزە لە ژیانی ئاسایی و سیاسی خۆیدا زۆر کاری گرنگی کردووە، کاری گرنگ و بەرزو پیرۆزی ئەنجامداوە، بۆیە زۆر ئازیزو خۆشەویستە لە دڵمان، بەڕێزەوە سەیری دەکەین، خەڵکی گشت کوردستان وەفاو دڵسۆزی و هەوڵدانی ئەم بەڕێزەی لە بیر ناچێت، لە ژیانی کەسایەتی خۆیدا کارێك لە کارە گرنگەکانی یاسای میساقی نیشتمانی بەریتانی بوو، (سزجن چارتەر) کە هەوڵیدا بۆ ئەوەی نەزاهە لە کاروباری حکومەتی بەریتانیا بەردەوام بێت و موحافەزە بکرێت و کارەکان بە ڕێك و پێکی بەڕێوە بچێت، کە ئەمە یەکێکە لە شاکارەکانی ئەم بەڕێزەو لە وەختی خۆی ئەنجامی داوە، هەر ئەم بەڕێزە بوو بەردی بناغەی پرۆسەی ئاشتی دانا لەگەڵ باکووری ئیرلەندا کە تێیدا گەیشتنە ڕێککەوتنی (داونینگ دیکلارەیشن)و پاشان گەیشتنە ڕێککەوتنی (گود فرایدەی)، کە ئەمە لە ساڵی 1998 بوو، بەڵام بەردی بناغە لەلایەن ئەم بەڕێزە دانرا بوو، کە لەسەری ڕۆیشتن و گەیشتنە ئەو ئاشتییە.

بەڕێز سێرجۆن مێجەر ناسراوە بەکەسێکی دۆست و پاڵپشتی گەورەی نەتەوەی کورد، بەتایبەتی لە دوای جەنگی کەنداوی یەکەم، ئەویش بەکارە بێ وچانەکان و هەوڵدانی بۆ ڕازی کردنی نەتەوە یەکگرتووەکان، کە ناوچەیەکی ئامین بۆ گەلی کوردستان دابمەزرێت، کە بەو کارە ڕژێمە دکتاتۆرەکان نەتوانن بە فڕۆکەکانیان هێرش بێننە سەر گەلی کوردستان، هەر ئەو سەبەبە بوو ناوچەیەکی ئامن بۆ کوردستان دانرا، مەترسی تراژیدیایەك و مەئاساتی تروجینۆسایدی دژ بە گەلەکەمان ڕاوەستا، بۆیە زۆر گرنگە، زۆر پێویستە هەموو وەختێك بەخۆشی یادی بکەینەوە، هەموو دەزانن کە پێشتر هەر ئەو ڕژێمە بوو (4500) گوندی کوردستانی لەگەڵ خاك یەکسان کرد، هەر ئەو ڕژێمە دکتاتۆرە بوو (182) هەزار ئینسانی نێرو مێ و پیرو گەنجی زیندە بەچاڵ کرد، شوێنەکانی زۆربەی هەرە زۆریشیان تا ئێستا لە بیابانەکانی باشوورو

شوێنەکانی تری عێراق شاردراوەتەوەو ون بوون، هەر ئەو رژێمە بوو چەکی کیمیایی لە کوردستانی عێراق بەکار هێنا لە هەڵەبجەو گشت شوێنەکانی تری کوردستان، کە هەموو ئاگادارن و لەبیرمانە.
بۆیە بەڕێزان، ئێمە سوپاسی ئەم میوانە قەدر گرانە دەکەین، کە ئەمڕۆ لێرە لەلامانە، بەڕێز جۆن مێجەر زۆر بەسەربەرزانەوە، بە جەدارەتەوە، زۆر بە شەجاعەتەوە جێگای خۆی لە مێژووی نەتەوەیی کوردو کورستاندا کردەوە، ئەوەش شایانی تەقدیرو رێزلێنانی بێ پایانی نەتەوەی ئێمەیە، ئەمەش وای کرد کە میللەتی کورد جارێکی تر بڵێت نەك تەنها چیاکان دۆستی ئێمەن، بەڵکو کەسانی دیموکراتی خوازو مرۆڤ دۆست و دڵسۆزی وەکو رێزدار جۆن مێجەریش، دۆستمان هەیە لە هەموو شوێنەکانی تری دنیا، لەگەڵ ئەوەی ئێستا گەلەکەمان بە ئازادی لە کەش و هەوایەکی دیموکراسی دەژێیت و دەوری هەیە لەبەرەو پێش بردنی پرۆسەی دیموکراتی، بەڵام هێشتا پێویستی زۆرمان هەیە بە هەوڵی دۆستان، بەتایبەت رێزدار سێرجۆن مێجەرو دۆستەکانی و خەڵکی وڵاتەکەی و وڵاتانی دیموکراتخواز، بۆ بەهێز کردنی پرۆسەی دیموکراسی لە هەرێمی کوردستان و بە جینۆساید ناساندنی تاوانەکانی دژ بە نەتەوەکەمان، کە لە دادگای عێراق، لە ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق و لە پەرلەمانی کوردستان بە جینۆساید ناسێندرا، بەڵام پێویستمانە لە کۆڕی نێودەوڵەتی بە رەسمی بناسرێت، بۆیە پێویستمان بە هەوڵی ئەو دۆستە بەڕێزو بەرزانەشە، کە بەردەوام بن لە پاڵپشتی میللەتەکەمان بۆ ئەو کارە پیرۆزانە، ئەم بەڕێزە وەکو لە پێشەوە ئاماژەمان پێ کرد لە وڵاتەکەی خۆشی جێگەی پەنجەکانی دیارە، لەبەرەو پێش بردنی ئابووری بەریتانیا، کاتێك کە بووە سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران ئابوورییەکی ناخۆشیان هەبوو، بەڵام بەرێزیان ئابوورییەکی تەندروستی تەسلیمی گەلی بەریتانیا کرد، بە هەوڵ و بەردەوامی لەسەر کارەکانی، ئەم بەڕێزە زۆر بە چاکی ناسراوە دەستی بە پرۆسەی چاکساری لە وڵاتەکەی خۆی کرد، بەتایبەتی لە بواری پەروەردەو لە زەمانی ئیجتیماعی، کە ئەو کاتە وەکو بەڕێزیان، وەکو زۆر لە نووسینەکانی ئیشارەتی پێ دەکات، لەبەر کەمی دارایی نەیتوانی هەمووی تەواو بکات، بەڵام دەستی پێ کرد ئەوانەی دوای بەڕێزیشیان بەردەوامن لەسەری، ئەم بەڕێزە دۆستی وەرزش کارانە، زۆر کەیفی بە فوتبۆڵ دێت، گوێ لە مۆسیقا دەگرێت، خوێندنەوەی زۆر دەکات، موتاڵەعاتی خۆی هەیە، حەز لە ئۆپێرا دەکات و دۆستی ئینسانە، دژی توندوتیژیە، بۆیە پێویستمان بە ئینسانی وەکو بەڕێزیان و ئەمسالی هەیە، کە پرۆسەی دیموکراسی لە کوردستان دەستی پێ کردووەو باش جێگەی خۆی بگرێت و پەرە بسەنێت و هەڵەکانی لێ لابچێت و ئەو تەجروبە پڕ لە قیمەتەی کە لە وڵاتێکی وەکو ئەمڕۆی بەریتانیا هەیە ئیستیفادەی لێ بکەین، وەکو بەڕێزیان دەڵێت (700) ساڵ تەجروبەی دیموکراتی ئێمە، ئینجا وای لێهاتووە، بەڵام پێویستە ئێمە سوود لە تاقیکردنەوەکانیان لە بەرهەمەکەی وەربگرین و سەبرمان هەبێت، ئەم بەڕێزە یەکێك لە کارەکانی کە پێی سەرکەوتووە سەبرە، خۆی دەڵێت سەبرو، هەوڵدان و، تەسلیم نەبوون بە شکست، جارێك شکستت هێنا،جارێکی تر سەر دەکەویت، دوو جار شکستت هێنا، جارێکی تر سەر دەکەویت، تەسلیم نەبوون بە شکست سەرکەوتنی لەپێشە، من زۆر زۆر خۆشحاڵم ئەمڕۆ ئەم میوانە قەدر گرانە لێرە دەبینم، هەروەها

پڕ بەدڵ بەخێرهاتنی جەنابی سەفیری بەریتانیاو کونسوڵ و بەرپرسی عەسکەری و خانمی بەڕێز بەیان خانیش دەکەین، کە هاوڕێیانە، هەموو بەخێر هاتن بۆ پەرلەمانی کوردستان.

ئێستا داوا لە بەڕێزیان دەکەین کەرەم بکات بۆ پێشکەش کردنی وتارێکی بەنرخ لە پێش پەرلەمانی کوردستان، بۆ خەڵکی کوردستان، فەرموو.

بەڕێز سێرجۆن مێجەر/ سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیرانی بەریتانیای پێشتر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو پەڕی سوپاسگوزاری خۆم ئاراستەی جەنابی سەرۆك بارزانی دەکەم بۆ داوەتکردنی من تاکو سەردانی کوردستان بکەم، دەمێکە داوەتنامەی بەڕێزیانم پێگەیشتووە، بەڵام بەداخەوە لەبەر چەند هۆکارێکی جیا نەمتوانی وەڵامی ئەو داوەتنامەیە بدەمەوە تا ئەمڕۆ.

جەنابی سەرۆکی پەرلەمان، دەمەوێ سوپاسی بەڕێزیشتان بکەم، کە ئەم دەرفەتەیان پێ بەخشیم، تا وتەیەك پێشکەشی ئەم پەرلەمانە بکەم، شەرەفێکی گەورەیە بۆ من کە لێرەم، هەم جێگەی شانازی و هەم جێگەی خۆشحاڵیمە کە من ئەمڕۆ لێرەم، شانازی بەوە دەکەم کە بەریتانیا رۆڵێکی بەرچاوی بینیوە لە پاڵپشتی کردنی کوردستانی عێراق، هەروەها خۆشحاڵیشم بەو پێشکەوتنەی ئێوە بەدەستتان هێناوە لە پەرەپێدانی دیموکراسی و بنیاتنانی ئابووری و کارکردن بۆ سەقامگیری عێراق بەگشتی. ئەم سەردانە یادگاری گەورەم بیر دەهێنێتەوە، هەروەك بەڕێزیشتان ئاماژەتان پێدا.

جەنابی سەرۆکی پەرلەمان، لە کۆتایی جەنگی یەکەمی کەنداو، لەو کاتەی سەددام حوسێن تاوانی جینۆسایدی لە دژی گەلی کورد ئەنجام دەدا، ئێمە لە بەریتانیا ئەو بارودۆخەمان بەشتێکی ترسناك و قێزەوەن سەیر دەکرد، فشارەکانی خۆمان بەکارهێنا بۆ دامەزراندنی "ناوچە ئارامەکان" بۆ ئەو کوردە ئازایانەی کە هێرشیان دەکرایە سەر، یەکێتی ئەورووپاو کۆمەڵگای نێودەوڵەتی بەگشتی ئەو بیرۆکەی ئێمەیان پەسند کرد، "ناوچە ئارامەکان" دامەزرێندران و رێگە لە تراژیدیایەکی گەورە لە دژی مرۆڤ گیرا، ئەو خۆپیشاندانانەی سەر شەقام بەم دواییە لە رۆژهەلاتی ناوەڕاست و باکووری ئەفریقیا بە جیهانی پیشاندا، کە ملیۆنەها خەڵك لەو ناوچانە دیموکراسیان دەوێت، ئەوانەی داوای ئازادی و حکومەتی بەرپرس دەکەن، دەیانەوێ کاریگەریان هەبێت لە شێوازی حوکمڕانی کردنیان لە لایەن دەسەلاتەوە، لە دوای رووخانی سەددام، کوردستانی عێراق و عێراق بەگشتی رێچکەی هەنگاونان بەرەو دیموکراسیان گرتووە، ئێوە لە زووەوە رووبەڕووی زۆرێك لەو ئاستەنگانە بوونەتەوە، کە خەڵکی تر ئێستا لە رۆژهەلاتی ناوەڕاست وا خەریکن رووبەڕوویان دەبنەوە، هەر ولاتێك تایبەتمەندی خۆی هەیەو مافی ئەوەی هەیە کە بەو شێوەی دەیەوێ پێش بکەوێت بە کەلتوورو دابونەریتی خۆیەوە، ناکرێ رۆژئاوا شێوازەکانی گۆڕانکاری دیار بکات لە ناوچەکە، ئەمە شۆڕشی رۆژئاوا نییە، ئەمە شۆڕشێکی عەرەبیە، مامەڵە کردنی شانشینی یەکگرتوو (بەریتانیا) بەندە لەسەر رێزگرتنی هەمیشەییمان لە شکۆمەندی و خواستەکانی گەلانی عەرەب، ئەزموونی عێراق دەتوانێ رێبەری ولات بکات، ئەوەش پیشان دەدات کە چاکسازی مەترسی نییە لەسەر

سەقامگیری، بەڵكو دەستەبەرو زامنی سەقامگیریە، كاردانەوەی زۆردارانە لەلایەن هەر حكومەتێك تەنها دەبێتە هۆی زیاد بوونی داواكاری بەرەو گۆڕانكاری وئاستی پێویستی ئەو گۆڕانكاریانەش بەرزتر دەكاتەوە، لیبیاو سوریا هێشتا فێری ئەم وانەیە نەبوون، بۆیە بەشێوازێكی درندانە رووبەڕووی ناڕەزایەتیەكان بوونەتەوە، دەبێ ئەوە بزانن كە كۆمەڵگای نێودەوڵەتی لەو خراپ بەكارهێنانەی دەسەلآتیان چیتر رازی نابێ، ئەو خۆپیشاندان و راپەڕین و داواكاریانەی چاكسازی كە باڵی بەسەر رۆژهەلآتی ناوەڕاستدا كێشاوە حاڵەتی تراژیدی و مردنیشی لێ كەوتۆتەوە، بەداخەوە ئەم حاڵەتانە لە كوردستانی عێراقیش روویاندا، بەلآم لێرە ئەو حاڵەتانەی بوونەتە هۆی مردن جیاوازن لە شوێنەكانی تر، چونكە:

یەكەم: لێكۆڵینەوە لەم رووداوانە دەكرێ.

دووەم: كوردستان خەریكی گفتوگۆیەكی گەرم و گوڕی سیاسیە دەربارەی ئەوەی كە ئاخۆ چۆن چاكسازی بكرێت.

شانشینی یەكگرتوو بە تەواوی پشتگیری لەو مشتومڕە سیاسیە دەكات و پێشوازیشی لێ دەكات، هەروەها پیرۆزبایی لە جەنابی سەرۆك بارزانی و رێزدار سەرۆكی حكومەت دەكەین بەبۆنەی كاركردنیان بۆ دانانی ئەجێندای چاكسازی سەرهەڵدان و راپەڕینی سیاسی لە میسرو تونس پێشەكیەكە بۆ ئەركێكی قورسی ئابووری، ئەمەش ئاسان نابێ، چونكە ململآنێ هەیە لەنێوان ئاواتەكانی خەڵك و چاوەڕوانی سوودمەندبوونیان بە زووترین كات و، هەروەها پێویستی گرتنەبەری چەند رێوشوێنێكی قورس و بارگاوی بە مەبەستی كردنەوەی ئەو دەرگا ئابووریە داخراوانە بەرەو دەرفەتی باشتر، ناكرێ رۆژئاوا دەستەوەستان بمێنێتەوە، بەڵكو هەموو تواناكانی دەخاتە گەڕ بۆ فەراهەم كردنی داهاتوویەكی باشتر لە سەرتاپای رۆژهەلآتی ناوەڕاست و باكووری ئەفریقیا.

شانشینی یەكگرتوو دەتوانێ هاوكار بێت بەم شێوازانەی خوارەوە:

بۆ نموونە:

- لەرێگای رێكخراوە نێودەوڵەتیەكان، بەتایبەتیش گروپی (G8).

- لەرێگای یەكێتی ئەوروپا.

- هەروەها بەشێوازی دوولایەنە لەگەڵ ئەو (19) ولآتەی ناوچەكە لە رێگای شەراكەتی ئێمەو عەرەب.

گرنگ نییە ئێمە بە چ شێوازێك یارمەتیەكانمان پێشكەش دەكەین، ئەوەی زۆر لەوە گرنگترە ئەوەیە كە ئێمە یارمەتیدەرین، هەرچەندە تەحەداو ئاستەنگی زۆرمان لە پێشە، بەلآم سوودەكانی زاڵبوون بەسەر ئەم ئاستەنگانە یەكجار زۆرن، سەرۆك وەزیرانی بەریتانیا بەڕێز (كامیرۆن) بەهاری عەرەبی بە رووخانی یەكێتی سۆڤیەتی (1991) چوواند، منیش هاوڕام لەگەڵ بەڕێزیان، هەروەك جەنابی كامیرۆن، منیش دەزانم ئەو شۆڕشە لە كۆتاییەكەی نزیك بۆتەوە، یەكێك لە كاریگەرترین رووداوەكانی سەدەی رابردوو بریتی بوو لە رزگار بوونی یەكێتی سۆڤیەت لە (70) ساڵ لە جەوروستەم، ئەو كاتەی سەردانی (مۆسكۆ)م كرد كەمێك دوای رووداوەكە، دوای شۆڕشەكە، خەڵك ئەو پەڕی خۆشحاڵ بوون، چونكە ئەو هەستەیان لا

دروست ببوو، کە دواجار ستەمکاری و چەوساندنەوە کۆتایی هات، بڕوای تەواو هەبوو کە دیموکراسی ڕەگی داکوتا بوو، هەروەك ئێستا دەکرێ هەمان دیاردە لە ڕۆژهەلاٌتی ناوەڕاست و باکووری ئەفریقیاش ببینین، بەهاری عەرەبی کاریگەری کردۆتە سەر هەندێ وڵات، کە سیستەمی کۆمەلاٌیەتی و سیاسیان زۆر جیاوازە لە هی ئەوان، هیچ وەلاٌمێکی گونجاو نییە، کە بۆ هەموویان بشێ، گواستنەوە لە ستەمکاری بەرەو ئازادی پرۆسەیەکی زەحمەتە بە هەمان شێوە گواستنەوە لە ئابووریەکی داتەپێوو و زاڵ بەرەو بازاڕی ئازاد پرۆسەیەکی قورسە، بەلاٌم حکومەتی هەرێمی کوردستان و حکومەتی عێراق دەتوانن ڕۆڵی سەرەکی لەم شۆڕشە بەردەوامەدا بگێڕن، تەنانەت ئەو ڕاستیەش کە ئێوە شەرەفی ئەوەتان پێ بەخشراوە بوونەتە نموونەیەك و توانیوتانە ئەم دەستکەوتانە بە دەست بهێنن لەم سالاٌنەی دواییدا، ئەمە خۆی لە خۆیدا جێگای ڕێزو ستایشە، بێگومان هێشتا زۆر شت ماوە بکرێ، سەرکەوتن یان سەرنەکەوتنی گفتوگۆی نیشتمانی دەربارەی چاکسازی بەندە لەسەر ئەو یاسایانەی کە لێرەوە دادەڕێژرێن لە ئەنجومەنی نیشتمانی، یاخود لە پەرلەمان، ئێوە زامنی ئیرادەی گشتین، بێگومان ئەمە ئەو پەڕی بەرپرسیاریەتیە، بە حوکمی ئەوەی کە وەك ئەندامێك لە پەرلەمانی بەریتانیا خزمەتم کردووە، چاك دەزانم کە ئەرك و بەرپرسیاریەتیەکی قورستان لەسەر شانە، لە گشت سیستەمێکی سیاسی دیموکراسی، زۆرینە بڕیار لەسەر سیاسەتەکان دەدات، پێویستە هەر واش بێت، بەلاٌم دەبێ کەمینەش قسەی خۆی هەبێت، ئۆپۆزسیۆنی دیموکراتی ڕۆڵێکی یەکجار گرنگی هەیە، حکومەت لەبەردەم بەرپرسیاریەتی دادەنێت، باشترین یاسا ئەو یاسایەیە کە لە دەرەئەنجامی بیروڕای جیاواز دروست دەبێ، کەس ناتوانێ ژیری و حیکمەت بۆ خۆی قۆرخ بکات، پێویستە زۆر چاك بیر بکەنەوە پێش ئەوەی بڕیار بدەین، چەمکی ئۆپۆزسیۆنی دڵسۆز (ئەمەکدار) زۆر گرنگە لە پرۆسەی دیموکراسی، ئەنجومەنی نوێنەرانی بەریتانیا زۆر بەهێزە لەو کاتەی کە یەك دەنگی هەیە، بەلاٌم چالاکترین و دەوڵەمەنترین ساتە وەختی ئەو ئەنجومەنە ئەو کاتەیە کە ئەندامانی گفتوگۆ و مشتومڕ لەسەر دیدو ڕا جیاوازەکانیان دەکەن، بۆ بەرژەوەندی داهاتووی نەتەوەکەیان، لە کاتێکدا کە کوردستانی عێراق خەریکە سیستەمی دیموکراسی تایبەتی خۆی دادەڕێژێ، زۆر خۆشحالٌم کە دەبینم هەماهەنگی لەگەڵ دەزگای ویستمینستەر بۆ دیموکراسی (WFD) دەکات.

یەکەم تەوەری هاوبەشیان بریتی بوو لە ڕۆڵی ئۆپۆزسیۆن، چۆن ئەم ڕۆڵە پێناسە بکرێت؟ لایەنەکان چۆن بتوانن هاوکاری یەکتر بکەن لە بەرژەوەندی نیشتمان؟ ئەم پرسیارانە هەوێنی ڕاستەقینەن بۆ بوونی سیستەمێکی پەرلەمانی نوێنەرایەتی چالاك، هەروەها ئاگاداری ئەوەشم کە لە ساڵی داهاتوودا، پرۆگرامی دەزگای ویستمینستەر بۆ دیموکراسی (WFD) بریتی دەبێت لە بەهێز کردنی پردی پەیوەندی نێوان دەنگدەران و هەڵبژێدراوان (دەنگ پێدراوان)، بە جۆرێك کە چۆن بتوانرێ پەیامی پەرلەمانی بگەیەندرێتە زۆرترین هاووڵاتیان و خەڵك، هەروەها چۆن بتوانرێ توانای پەرلەمان بەهێز بکرێ بۆ لێپرسینەوە لە دەسەلاٌتی جێ بەجێکاری، واتە حکومەت، بەڕاستی ئەمانە ئەرکی گرنگن و لە هەمان کاتیشدا ئەو ڕاستیە پیشان دەدەن کە کوردستانی عێراق لە ماوەیەکی کورتدا ڕێگایەکی زۆری بڕیوە،

هەروەها لە ڕێگای گفتوگۆکانم لەگەڵ کۆنسوڵی گشتی بەریتانیا ئەوەم بۆ دەرکەوت کە تەنانەت پێش بەهاری عەرەب مشتومڕی بەردەوام و چڕوپڕ کراوە لە کوردستانی عێراق بە مەبەستی پەرەپێدانی دیموکراسی بە باشترین شێوە، شانشینی یەکگرتوو بەردەوام دەبێت لە پاڵپشتی کردنی ئەم هەوڵانەی ئێوە، دەتوانم دڵنیاتان بکەمەوە کە لەگەڵ کشانەوەی هێزەکانمان لە عێراق پشتگیری ئێمە بەکۆتا نەهاتووە، بەڵکو پشتگیریەکە لێرە دەبێت و درێژخایەن دەبێت، ئەمەش دوێنێ لەو ڕووداوە بەرجەستە بوو کاتێك من بە فەرمی کونسوڵخانەی بەریتانیام بە یاوەری بەڕێز جەنابی سەرۆك بارزانی لە هەولێر کردەوە، ئەم کونسوڵخانەیە ئاماژەیەکە بۆ پەیوەندی جێگیر، پەیوەندییەك کە بەندە لەسەر بەشداری سیاسی و ئاڵوگۆڕی کەلتووری و پردی پەروەردەیی و بازرگانی دوولایەنە، ئێوە ئەمە دەبینن لە بوونی زانکۆ بەریتانیەکان، پارساڵ بینیتان (سێر ئەندروکان) بە سەرۆکایەتی شاندێکی باڵای کۆمپانیا بەریتانیەکان بەشداریان لە پێشانگای بازرگانی هەولێری نێودەوڵەتی کرد، کە سەرکەوتنێکی گەورە بوو، ئەمساڵ چاوەڕوان دەکەم کە شاندێکی گەورەتر بەشدار بێت.

ئەم بەشداریە بەرچاوی چالاکی بازرگانی و بزنسی شانشینی یەکگرتوو لە هەولێر بە ئاسانی هەستی پێ دەکرێت، ئەمەش تەنها لە کەرتی نەوتدا نییە، بەڵکو لە گشت سێکتەرەکاندا ڕەنگی داوەتەوە، دیزاینی فڕۆکەخانەی ئەربیلی نێودەوڵەتی لەلایەن تەلارسازانی بەریتانی سەر بە (سکۆتس ویلسن) دانراوە، هەمان کۆمپانیا ئێستا خەریکی ماستەر پلانێکن بۆ فڕۆکەخانەی سلێمانی، سەرنج ڕاکێشترین پێشانگای ئۆتۆمبیل لە هەولێر مارکەی لاند ڕۆڤەرو ڕێنج ڕۆڤەرو ئاخر مۆدێل مارکەی جاگوار دەفرۆشێت، ئەمانە بە دیزاینی کلاسیکی بەریتانی دادەنرێت کە باشترین نەریت و داهێنان و ئەندازەی بەریتانی تیایاندا ڕەنگی داوەتەوە، کۆمپانیا بەریتانیەکانی وەکو (Jones Lang LaSalle) و (BTW Shilells) لەبورای راوێژکاری بەڕێوە بردنی مومتەلەکات کار دەکەن و شێوەیەکی دەگمەنی ئەوتۆیان بە بازاڕە هاوچەرخەکانی هەولێر بەخشیوە، کە وای کردووە تەواوی ناوچەکانی تری عێراق ئیرەیی بە هەولێر ببەن، کۆمپانیای (Parsons Brinkerhoff) خەریکی داڕشتنی ماستەر پلانێکە بۆ بەرهەمهێنان و دابین کردنی کارەبا، کۆمپانیاکانی (Heritage) و (Gulf keystone) و (Sterling) هەموویان وەبەرهێنانی گەورەیان کردووە لە بواری هایدرۆکاربۆن، تەنها دوو بانکی بەناوبانگی جیهانی لە کوردستانی عێراق هەن کە ئەوانیش (HSBC) و (Standard Chartered) بێگومان بانکی تریش دێن ئەم بانکە هەردووکیان بەریتانین و کارەکانیان لە فراوان بووندایە.

هەموو ئەم وەبەرهێنانە گرنگی ستراتیژی هەیە بۆ کوردستانی عێراق و سەرتاپای عێراق، بەڵام هێشتا زۆر شت ماوە بکرێ بۆ پەرەپێدانی بواری بازرگانی دوولایەنەمان، چی پێویستە بکرێ، ئێمە لەلایەن خۆمانەوە هەوڵی زیاتر دەدەین بۆ هاندانی کۆمپانیا بەریتانیەکان تاکو وەبەرهێنان بکەن لە کوردستانی عێراق، ئێوەش بەڕێزان، جەنابی سەرۆکی پەرلەمان، لەلایەن خۆتانەوە پێویستە بەردەوامبن لە باشتر کردنی بواری وەبەرهێنان، جەنابی سەرۆك بارزانی باسی لە پێویستی ڕووبەڕوو بوونەوەی گەندەڵی کرد، ئەمە

خاڵێکی زۆر بەهێزە بۆ ڕاکێشانی چەند کۆمپانیای بتانەوێ لەم بوارە، ئێوە پێویستیتان بە چوارچێوەیەکی یاسایی بەهێزتر هەیە بۆ پاراستنی کارو بازرگانی و کرداری شەفافیەت، بۆ ئەوەی ناکۆکییەکانی گرێبەستەکان لە دادگا چارەسەر بکرێن، هەروەها ڕێککەوتنە یەکگرتووەکان پێشکەش دەکرێن و ئەوەش گرنگە کە ئێوە فشار بخەنە سەر حکومەتی عێراقی بۆ ڕواندنی (یاساکانی داهاتی هاوبەش و هایدرۆکاربۆن)، ئەم چاك کردنانە بوار بۆ کۆمپانیا بەریتانییەکان دەڕەخسێنێت، بۆ ئەوەی دڵنیایی و دەستەبەرییان هەبێت و دارایی خۆیان بخەنە گەرو پابەند بوونە یاساییەکان بەپێی یاسای میرنشینی یەکگرتوو، یاخود شانشینی یەکگرتوو بەدی بێنن و ڕێگەیان پێ دەدرێت لە هەناردە کردنی کەرتی هایدرۆکاربۆن دەست پێ بکەن، بەگشتی ڕێگە خۆش دەکات بۆ کۆمپانیا نەوتییە جیهانییەکان تا کاری وەبەرهێنان لەسەرانسەری عێراقدا بکەن، شتێکی بەڵگە نەویستە پەیوەندییەکان لەنێوان بەغداو هەرێمی کوردستان گرنگ و یەکلاکەرەوەن، ئەگەر بتانەوێت هەموو ئەم ئامانجانە بەدەست بێنن، باوەڕم وایە کە ئێوە دەبێت زیاتر لەگەڵ حکومەتی ناوەندی خەریك بن و لە ئەنجامیشدا دەستکەوتی زیاتر لەم پەیوەندییانە بەدەست دێنن، بەرەو پێش چوونی دیموکراسی لە بەغدا بۆ ئێوە گرنگە شان بە شانی دروست بوونی دامەزراوەکان و دەستکردن بە دانوستان لەسەر کێشە بەرچاوەکان، هیوادارم لێرەوە جەنابی سەرۆکی پەرلەمان لەم پەرلەمانە هیوادارم بەردەوام وەك هاوپەیمانی خۆتان سەیری بەریتانیا بکەن، ئێمە ئامادەین یارمەتی و هاوکاریتان بکەین لە پرۆسەی گەشەپێدانی دیموکراسی و ئابووریدا، لە کات و سەردەمە ناخۆشەکاندا، ئێمە دۆستی کوردستان بووین، هەروەها لەکات و سەردەمی ئاشتیدا، کە ئێوە زیاتر بەرەو ئایندەیەکی گەشەدار هەنگاوتان ناوە، ئێمە هەر دۆستی ئێوەین و پشتمان تێ نەکردوون و پشتیشتان تێ ناکەین، دەتوانین بەشێوازە کردارییەکانیش یارمەتیتان بدەین، بۆ نموونە دەتوانین بە چەند شێوازێك هاوکاریتان بکەین، دوای سووتانی میوانخانەی سۆما لە شاری سلێمانی کە 33 کەسی تێدا مرد، حکومەتی هەرێمی کوردستان داوای هاوکاریی جیهانی کرد، (بەرپرسی ئاگر کوژێنەوەو ڕاوێژکاری ڕزگار کردن)ی ئێمە توانیان یارمەتی پێشکەش بکەن، بۆ ئەمەش گەڕانێکیان لە هەرێم کردو ڕاپۆرتێکی تێرو تەسەلیان نووسی و تێیدا چەندان ڕاسپاردەیان خستەڕوو بۆ باشتر کردنی ڕەوشەکە، لە ئەنجامدا بەرپرسە باڵاکانی ئاگرکوژێنەوەو بەرگری شارستانیی هەرێمی کوردستان تازە لە بەریتانیا گەڕوانەتەوە، کە بەشدارییان کردووە لە خولێکی ڕاهێنان و ئێمەش ئامادەیی خۆمان پیشاندا بۆ ڕێکخستن و پێشکەش کردنی ئامێرو کەل و پەلی پێویست، ئەمە تەنها نموونەیەکە بەڕاستی زۆر بواری هاوشێوەی تر هەن کە دەتوانین هاوکاری یەکتر بکەین، وڵاتی منیش بە خۆشحاڵییەوە هاوکارتان دەبێت، با بگەڕێمەوە بۆ سیاسەت، جەنابی سەرۆکی پەرلەمان، من زۆر بەوە سەرسامم کە گەشەیەکی بوێرانەو بەرچاو لە کوردستان بەدی هاتووە لە بواری مافەکانی ژنان و ئافرەتان، کوردستان یەکێکە لەو شوێنانەی کە پیاوان ناتوانن بە بیانووی ئەوەی پێی دەڵێن "شەرەف" یان تاوانی بەناو شەرەف، ژن و ئافرەتان و کیژانی خۆیان بکوژن، بەڕاستی من دەستخۆشی

لەم ئەنجومەنە دەکەم، لەم پەرلەمانە دەکەم ئەم یاسایەی دەرکردووە، کە ڕێگە خۆش دەکات بۆ بەشەکانی دیکەی ناوچەکە.

من خۆشحاڵیش بووم کە ئەو ڕاپۆرتەی لە بارەی باشتر کردنی جێ بەجێ کردن ئامارە کراوە، بە هاوبەشی لەنێوان شارەزایانی کوردو زانکۆی بریسل ئامادە کراوەو حکومەتی بەریتانیاش شارەزایەکی (خەبیرێکی) بەناوبانگی لەبواری مافەکانی مرۆڤ و پرسەکانی ژنان ناردووە، بۆ ئەوەی کار بکات لەگەڵ وەزارەتە سەرەکییەکان دەربارەی کەم کردنەوەی توندوتیژی دژ بە ژنان، من دەزانم کە ئەم پەرلەمانە پێشتر یاسای تری دەرکردووە بە مەبەستی سزادانی گونجاو بەرامبەر بە توندوتیژی خێزانی، من هیوادارم ئەم یاسا نوێیەش پەسند بکەن، کە دەرفەتێکی ترە بۆ ئەم پەرلەمانە، بۆ ئەوەی ببێتە پێشەنگ لە بیرکردنەوەی بەرەو پێش چوون لەناوچەکەدا.

من باسی زانکۆی (بریسل)م کرد، تەنیا وەك یەکێك لەو هەموو زانکۆیانەی بەریتانیا کە گەیشتوونەتە کوردستان، من سەرسام بووم کە بینیم کوردستان ئەو حەزو ئارەزووە زۆرەی هەیە بۆ بەستنی پەیوەندی لەگەڵ جیهانی دەرەوەدا، بەڕاستی تووشی سەرسامی بووم کە کوردستان زۆر حەز دەکەن لەگەڵ دەرەوە پەیوەندیان هەبێت، ئەمەش جێگای تێڕامان و سەرسامیە، بەڕاستی دیارترین ئەو پیشاندانەش لەبواری پەروەردەیە، بەرنامەی تواناسازییە، یان پرۆگرامی گەشەپێدانی تواناکانی مرۆڤ، کە لەلایەن سەرۆك وەزیرانەوە ئەنجام دەدرێت و پشتیوانی دارایی دابین دەکات بۆ خوێندنی بڕوانامەی ماستەرو دکتۆرا لە دەرەوە، ئەمە دووربینی بەرێزیانە جێگەی هیواو دووربینی بەرێزیشیانە، بۆیە پلانەکانی سەربەخۆ کردنی زانکۆکانتان و بۆ پرۆگرامەکانی خوێندنی دکتۆرا کە دەبێت لە دەرەوە تەواوی بکەن، من زۆر خۆشحاڵم بەوەی زۆرێك لە قوتابیەکانتان شانشینی یەکگرتوویان هەڵبژاردووە، بۆ ئەوەی لەوێ بخوێنن و شانازیش بەوە دەکەم کە شانشینی یەکگرتوو یارمەتی پەروەردە کردنی نەوەی داهاتووی سەرکردەکانی کورد بدات، من هیوادارم و واش چاوەڕوان دەکەم کە ئەم قوتابییانە بە مێشکی پڕ لە بیرۆکەی نوێ بگەڕێنەوە بۆ وڵاتانی خۆیان داهێنان بکەن.

لەکۆتاییدا هەموو ئەوەی بە دەست هاتووە لەلایەن خەڵکی کوردستانی عێراق لەم دواییە، سەرەڕای کە ئەو هەموو قوربانیەیان داوە، بەڕاستی تەنها ئەوەم بۆ دەمێنێتەوە کە سەرەڕای ئەوەی لە رابردوو روویداوە، پێویستە ئێوە شانازی بەوە بکەن، بەوەی بەدەستتان هێناوە زۆر زۆر دڵگەش و گەشبین بن و چاوەڕوانی زۆرتان هەبێت و پێشبینی زۆرتان هەبێت لەوەی کە لە پێشتانە لە داهاتوو، بەڕاستی کە سەیری کوردستان دەکەی زۆر جیاوازە لە کوردستانی بیست ساڵ پێش ئێستا، بیست ساڵ پێش ئێستا زۆربەتان گومانتان لەوە هەبوو کە ببن بە ئەندام پەرلەمان، ئێستا ئەمڕۆ سەیر دەکەین، ئەگەر ئاورێك لە دواوە بدەینەوە زۆر زۆر کوردستانێکی دەوڵەمەندترو خۆشترو ئازادترو دیموکراسی ترو باشتر هەیە، ئەمە لەسەرووی هەموویەوە، بەڕێز جەنابی سەرۆکی پەرلەمان، ئەمەش دەگەڕێتەوە بۆ کارکردنی گرنگی ئێوە، زۆر سوپاس بۆ میوانداریتان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر زۆر سوپاس بۆ دۆستی عەزیزمان ڕێزدار جۆن مێجەر، کە جارێکی تر دەڵێین ئەمڕۆ خەڵکی کوردستان، پەرلەمانی کوردستان، حکومەتی هەرێمی کوردستان هەموو شادن بە وجودی لەناومان، چونکە دەورێکی هەبووە لەوەی کە کوردستان لە مەئاسات دوور بکاتەوەو هەوڵیش دەدا بۆ بەردەوام بوون و بەهێز کردنی پرۆسەی دیموکراسی لە کوردستان، بۆیە ئێمە بە بەرزەوە سەیری دەکەین و سوپاسیشی دەکەین، کە ئەو دۆستەمان بوو کونسولگەری بەریتانیا بە فەرمی لە هەرێمی کوردستان کردەوە، دووبارە بەخێرهاتنی دەکەین.

بەڕێزان، خوشکان، برایان، ئەندامانی پەرلەمانی کوردستان، دانیشتنەکەمان بۆ سەعات (3,30) دوادەخەین، پاشان بەردەوام دەبینەوە لەسەر کاری خۆمان بۆ گفتوگۆ کردن لەسەر بودجەی هەرێمی کوردستان، خوا ئاگادارتان بێت.

دانیشتنی دووەم

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەناوی خوای گەورەو میرەبان

بەناوی گەلی کوردستان، بەردەوام دەبین لەسەر دانیشتنەکەمان، خاڵی یەکەم: بەردەوام بوون لەسەر خستنەڕوو وگفتوگۆکردن وبڕیاردان لەسەر پرۆژەی بودجەی هەرێمی کوردستان بۆ ساڵی 2011 و یاساکەی، داوا لە لیژنەی یاسایی و دارایی دەکەین فەرموون بۆ سەر مەنەصە، کەرەم بکەن، لە ماددەی 11 لەئەصڵی پرۆژەکە کە دەکاتە ماددەی 12 پێش ئەوەی بچینە سەر ماددەکە، بەخێرهاتنی وەزیری دارایی و پلاندانان و بریکاری وەزارەتی دارایی دەکەین، زۆر زۆر بەخێربێن، ئێستا جەنابی وەزیر ئەو موداخەلانەی کە ئەندامەکان کردیان و قسەیان تەواو بوو، ئەگەر وەڵامدانەوەتان بۆیان هەبێت سوپاستان دەکەین، فەرموون.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی (وەزیری دارایی و ئابووری):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە هەندێ پرسیار هەبوون و هەندێکیش شت هەبوو تەوزیحی ئەویست، یەکەم: بەنیسبەت ئەو میلاکەی کە دانراوە بۆ وەزارەتی دارایی، من پێشووتریش باسم کرد، (5332)وە وابزانم میلاکەکە، ئەوە ئەتواندرێت تەوزیع بکرێت، (1332)وەکەی بۆ وەزارەتی دارایی دابندرێت، بۆ ئەوەی ئیحتیاتی ئەو دەوائیرانەی کە ئیستحداس ئەکرێن لە داهاتوودا، یان لە نەتیجەی حەزف وئیستحداس کە یەکێکە لە ئیشە گرنگەکانی وەزارەتی دارایی، مەسەلەی حەزف و ئیستحداسی وەزائیفە، بۆ ئەوانە بەکار بێت، ئەوانەش ڕەئی ئێمە شەرت نیە، بەڕێزتان چۆن بڕیاری لەسەر دەدەن، کە بدرێت بە پەروەردەو ئاسایش و تەندروستی و ئەوقاف و شارەوانی وکارەبا، ئیتر جەنابتان چۆنتان پێ باشە دابەش بکرێت، دیارە باس لەوە ئەکرا، کەگوایە فەرق هەیە، ئەم میلاکە کە ئێستا ئەوەندە تەجاوزاتە لەکوێدا جێگای کراوەتەوە، ئەمە لە دوو، سێ ئەندامی بەڕێزی پەرلەمان بیستراو ئیسارە کرا، حەز دەکەم بەڕێزتان بزانن میلاکی وەزارەتی دارایی، یان حکومەتی هەرێم تەنها ئەو میلاکە نیە کە لێرەوە بۆی دەستنیشان دەکرێت، 20 هەزار میلاك یان 25 هەزار میلاك، یان 10 هەزار میلاك، هەرچەند تەقاعود ببێت، ئەو تەقاعودانە میلاکەکەی دەگەڕێتەوە بۆ وەزارەتی دارایی ومیلاکەکانیان شاغر ئەبێت، وە چەند نقڵ هەبێت بۆ دەرەوەی هەرێم، چەند فەصڵ و ئیستقالە هەبێت، ئەوانە هەمووی ئیزافە دەبێتەوە سەر میلاکات، ئەوە یەکێکە لەوانەی کە

تۆ دەڵێی، میلاکات ئەوەندەی بۆ زیاد دەکەی ئەبێت وابێت، ئەو حسابانە هەیە بۆیە وای لێدێت ملاکەکان، دیارە یەکێك لەخوشکان زۆر تەئکیدی ئەکردەوە، کە ئەیوت ئەبێ وەزارەتی دارایی لەسەر ئەمە حسابی لەگەڵدا بکرێت، ئەم هەموو تەعیناتەی بۆ جێبەجێ کردووە، من حەز دەکەم بەرێزان هەمووتان بزانن، هیچ وەزارەتێك لەگەڵیشیاندا وەزارەتی دارایی، وەزیری دارایی، دەسەڵاتی تەعین کردنی نیە، تەعین کردن لە ئەنجومەنی وەزیرانەوەیەو ئەو موخەوەلە کە تەعین بکرێت، دیارە زۆر باسی تەعینات ئەکرا، هەرچەندە ئێمە باسی میلاکمان کرد، چونکە ماددەکە لەسەر میلاك بوو، نەك ماددەی تەعینات، بەڵام بەهەرحاڵ، ئەوانەی کەباس دەکرا ناوچەی دابڕاوەکان، ئەوانەش حسابیان بۆ بکرێت، من پێم وایە کە مەفروزە حسابیان بۆ بکرێت، چونکە ئەوانە جگە لەوەی کە هی خۆمانن، بێجگە لەوەش ئێمە چەندەها دەوائیرمان هەیە لەوێ، ئێستا حالیەن ئیش ئەکەن ئەو دەوائیرەی خۆشمان لەوێن، وە چەندەها مامۆستامان هەیە لەوێ، چەندەها فەرمانبەرمان هەیە لەوێ، تەعیناتیش تەبیعی ئەبێ هەمووڵایەك ئەوە بزانن، تەعینات یاسای خۆی هەیە، تەعین چۆن ئەکرێت، بەعزێك جار مەجلس خدمە ئەگەر هەبێت، ئەوە لەڕێگای مەجلسی خدمەوە دەبێت، ئەگەر مەجلسی خدمە نەبێت بەقانونی خدمەی مەدەنی دەبێت، ئەگەر یاسای خدمەی مەدەنیش ئیشی پێنەکرێت، بەو شێوازە دەبێت کەوا ئەنجومەنی وەزیران، وەکو دائیرەیەکی تەنفیزی ئیختیاری ئەکات، بۆ ئەوەی بەو شێوەیە تەعین بێت، کەئێستاکە ئیختیار کراوە، بەو شێوەیە تەعینات بکرێت، کە ئەبینن و لەتەلەفزیۆنیش گوێتان لێبووە، ئەویش ئەوەیە ئیعلان دەکرێت، فۆرم پڕدەکرێتەوە، حەتاکو مەجلسی خدمە دائەنیشێت، کە مەجلسی خدمە لەلای بەرێزتان یاساکەیان تەصدیق کرا، مەجلسی خدمە هاتە گۆڕێ ئیتر پێم وایە ئەو مەشاکیلانەش ئێستا کە باس دەکرێت نامێنێت، ئومێدەوارم ئەم دەرەجانەی کەدراوە، خەڵکی ئیستیفادەی لێ بکات بەحەق، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز کاك دکتۆر علی سندی، جەنابت موداخەلەت نیە، باشە سوپاس، لیژنەی دارایی ئەی جەنابتان، فەرموو دکتۆر ئاراس.

بەڕێز د. ئاراس حسين محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەدەرئەنجامی ئەو گفتوگۆیەی کە کرا لەسەر ئەو ماددەیە، چەند خاڵێك لێرەدا وەکو لیژنەی دارایی تۆمارمان کردووە، ئەگەر بەڕێزتان ڕێگامان پێ بدەن بیخەینە ڕوو، ئەگەر ڕەدێکیش هەبێت، ئێمە ڕەدی بدەینەوە، لەو بابەتانەی کەخرایە ڕوو لەلایەن ئەندامە بەڕێزەکانەوە، یەکێك لەوانە جێبەجێکردنی عەدالەت لە تەعیندا، هەروەها خاڵێکی گرنگی تریان هێنایە کایەوە، سەر لەنوێ دابەشکردنەوەی پلە وەزیفیەکان، ئیعادەی تەوزیعی میلاکات لەنێوان وەزارەتەکاندا، هەروەها پێشنیارێك هەبوو، زیاتر لە یەك پێشنیار، کە ژمارەی پلە وەزیفیەکان، ژمارەی میلاك بۆ وەزارەتی دارایی کە زیاتر لە 5 هەزار میلاکە، ئەوە زۆرە، ئەگەر بکرێت (2)هەزار یان (3) هەزاری لاببرێت، ئەوە بۆچوونێکی تر بوو، پێنشیارێکی تر هەبوو

که 25 هەزار پلەکە بکرێت بە 27 هەزار پلە، هەروەها بابەتێکی ترهاتە کایەوە، ڕێژەیەك دابندرێت بۆ دامەزراندنی ژنان، شان بەشانی پیاوان، بۆچوونێکی تریش هەبوو، کە لە 25٪ی ئەو پلانە بدرێت بە کەسوکاری شەهیدان بۆ تەعین بوون، پێشنیارێکی تر هاتە کایەوە وەکو بۆچوونێك کە لە 10٪ی کۆی ئەو پلانە، ئەگەر بەهەڵە نەچووبم لەلایەن کاك یاوزو کاك یەشار بوو کە بدرێت بە قەومیەتی تورکمان، هەروەها بۆچوونێکی تر هەبوو کەزیاتر تەرکیز بکرێت لەسەر دامەزراندنی ئەو کەسانەی کە لەساڵانی پێشوو، یان چەند ساڵێك لەمەوپێش دەرچوون، هەروەها بۆچوونێکی تریش هەبوو، کە لیژنەیەك دروست بێت بۆ چۆنیەتی جێبەجێ کردنی دامەزراندنی ئەو 25 هەزار پلەیە، هەروەها بۆچوونێکی تر هەبوو کە ئەو کەسانەی بە عەقد دامەزراون، چەند ساڵێکە دانەمەزراون بە عەقد نەمێننەوە، ئەگەر بکرێت ئەو پلانەش بدرێت بەوان، لەڕاستیدا ئەوەی کەلەلای لیژنەی دارایی گرنگە، ئەو دوو پێشنیارەیە کە ئایا ئێمە ئەتوانین لە 25 هەزارەوە بیکەین بە 27 هەزار، لەڕێگەی جەنابتەوە ئەم پرسیارە لە بەڕێز وەزیری دارایی دەکەین؟، وە ئایا تا چەند ئەو 5 هەزارەی کە هەیە لەلایە وەزارەتی دارایی، سەر لەنوێ ئیعادەی تەوزیعی بکەینەوە بەسەر وەزارەتەکانـدا؟، لەڕاستیدا بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، ئەو بۆچوونانەی کە خراونەتەڕوو، زیاتر ئەو بابەتانە ئەوەندەی وەکو بۆچوونی لیژنەی دارایی باوەڕناکەم لە پڕۆژە یاسای بودجە جێگای ببێتەوە، زیاتر ئەوە پەیوەندی بەو ڕێنماییانەوە هەیە کە لەلایەن دەوڵەتەوە دەردەچێت، جا ئیتر دواتریش بڕیار بۆ بەڕێزتانە، چۆن مامەڵە لەگەڵ ئەو خاڵانەدا بکرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز کاك فرست موداخەلەیەکی هەیە، فەرموو.

بەڕێز فرست احمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵڵا من حەز دەکەم جەنابی وەزیری دارایی وەڵامم بداتەوە، ئەوی من دەزانم بە موجبی دەستووری عێراقی، پەیوەندی حکومەتی ئیتحادی، لەگەڵ دەوائیری هەرێم نیە، تەحدیدی عەدەدی میلاکاتی بۆ بکات، عەدەدی دەرەجاتی وەزیفی، لێرە باسی وەزارات و دەوائیری مومەوەلە مەرکەزیەن، ڕاستە حکومەتی ئیتحادی مەجموعەی دەوائیری ئیتحادیان هەیە، لەناو هەرێم مەسەلەن جنسیەیە، ئیقامەیە، گومرگە، ئەوە ڕاستە، تەمویل دەکرێن مەرکەزییەن، بەس پەیوەندیان نیە لەسەر ئەوەی کە من چەند دەرەجەی وەزیفیم هەبێت لەوەزارەتی مالیەی هەرێم، یان لە ناوخۆ، یان لەپەروەردە، چونکە سەڵاحیاتی حکومەتی مەرکەزی، مەحسورە بە ماددەی 110ی دەستووری عێراقی، خارجی ماددەی 110ی دەستووری عێراقی هیچ پەیوەندیەك وهیچ سەڵاحیەتێك و هیچ ئیختصاصێکیان نیە، کە بێت دەرەجاتی میلاك بۆ هەرێمی کوردستان تەحدید بکات، سەڵاحیاتیان ئەوەیە وەزاراتی ئیتحادیان هەیە، دەوائیری کە پێی دەوترێت (المحافظات غير منتظمة في الاقليم) حەقیان هەیە تەحدیدی میلاکاتی ئەوانە بکەن، بەنیسبەت هەرێم بەڕەئی من ئەوە موصادەرەی سەڵاحیاتی هەرێمە، تەجاوزە لەسەر دەسەڵاتی حکومەتی هەرێم، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر ئەگەر ڕوونكردنەوەت هەبێت لەو بارەیەوە بۆمان، فەرموو.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی (وەزیری دارایی و ئابووری):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

تەبیعی ئەو قسانەی جەنابی كاك فرسەت، سەبەب بووە كە ئێستا لە میلاكاتەكەدا فەرق هەیە، ئێمە كە جنسیەو سەفەر، جیا بووەتەوە لەناو میلاكی ئێمەدا نەماوە، كەمی كردۆتەوە، قسەكەی ڕاستە، بەڵام ئێمە خۆمان داوامانكردبوو لە عێراق كە موصادەقەی ئەو 25 هەزارەمان بۆ بكات، ئینجا ئەوانەی كە تەمویلی مەركەزین لەناو میلاكی ئێمە خۆماندا دامان نەناوە، بەڵام خۆمان داوای 25 هەزارەكەمان كردووە، ئەوە حەقیقەتە، ئەو دەوائیرانەی كە دەڵێت تەمویلیان مەركەزییە، ئەوە شارەوانی وفڕۆكەخانەو ئەو شوێنانە كەلەناو هەرێمدا هەیە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕەسمی ئەوە ناكرێت، كاكە ئەوە تەنازولە لەحەقی خۆمان، كاك فرسەت، فەرموو.

بەڕێز فرست احمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

شارەوانی یەكەیەكی لامەركەزی نیمچە سەربەخۆیە لەناو هەرێم، بەخۆی واریداتی زاتی خۆی هەیە، حكومەتی هەرێم تەمویلی ئەكات لە میزانیەی خۆی، حكومەتی بەغدا ئەگەر مینحەیەكی پێ بدات ئەوە باسێكی ترە، بەس موعتەبەر نیە لەدەوائیری مومەوەل، مەركەزییەن، ئەگەر حسابیش بكرێت شارەوانی، ئەوە قەصدیان شارەوانیەكانی (المحافظات غیر منتظمة في الاقلیم) نەك شارەوانیەكانی ناو هەرێمی كوردستان، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان، چونكە ئەمە ماددەیەكە خەلەلێكی یاسایی تێدایە، وەك كاك فرست ڕوونی كردەوە، تاكو ئەوە چاك بكەینەوە، ئێمە بەدەستی خۆمان تەنازول لەمافی خۆمان نەكەین بۆ شوێنێكی تر، بۆیە ئەم ماددەیە دەنگی لەسەر نادەین، ئەیهێڵینەوە بۆ ئەوەی چاكی بكەینەوە، لەگەڵ دەستوورو مافی ئێمە بگونجێت، ئێستا دەچینە سەر ماددەی 12 لە ئەصڵی پڕۆژەكە، كە دەكاتە ماددەی 13، فەرموو لیژنەی یاسایی بیخوێننەوە.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی 12 لە ئەصڵی پڕۆژەكە كە دەكاتە ماددەی 13

یەکەم: لەکاتی گواستنەوەی فەرمانبەر لە فەرمانگەیەك لە فەرمانگەکانی هەرێم، کە بودجەکەی لەناوەندەوەیە یان لەناوخۆیە بۆ کەرتی تایبەت دابین دەکرێت.

أ - وەزارەتی دارایی وئابووری لەڕۆژی گواستنەوەکەیەوە، بۆ ماوەی سێ ساڵ نیوەی ئەو مووچەیە دەگرێتە ئەستۆ، کە لەو فەمانگەیەی لێی گواستراوەتەوە وەریدەگرێت، بەمەرجێگ پەیوەندی لەگەڵ فەرمانگەکەیدا بپچرێت.

ب - ئەو فەرمانگەیەی کە فەرمانبەری لێگواستراوەتەوە، نیوەی ئەو مووچەیەی کە لە بڕگەی (أ)ی ئەو ماددەیەدا هاتووە، دەدات بەلایەنی کەرتی تایبەت کە بۆی گواستراوەتەوە.

ج- دەبێ وەزارەتی دارایی و ئابووری ڕێنمایی پێویست دەربکات بۆ ئاسانی جێبەجێ کردنی حوکمەکانی ئەم بڕگەیەو پرەنسیپ ومەرجەکانی دیاریبکرێن.

دووەم: ئەبێت وەزارەتی دارایی وئابووری، پشتیوانی لەداهاتی سندوقی دەزگای خانەنشین وبیمەی کۆمەڵایەتی بکات، بەتەرخانکردنی بڕێك کە لە 30٪ زیاتر نەبێت، لەو ئابوونانەی کە دراونەتە دەزگاکە، لەماوەی ساڵی پێشووی دارایی لەنێو پارەی تەرخانکراوی وەزارەتی کاروکاروباری کۆمەڵایەتی.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شێرزاد نوقتەی نیزامی هەبوو، فەرموو.

بەڕێز شێرزاد عبدالحافظ شریف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەوەی کە کاك ئاراس خوێندیەوە لە پێشنیارەکاندا، ئێمە سێ کەس پێشنیارێکمان هەبوو...

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ببورە کاکە، ئەوەمان دواخست و ڕامانگرت، چونکە هەڵەی یاسایی تێدا هەبوو، پێشنیارەکان لای منە، وەکو ڕۆژی پێنج شەمە ناهێڵین بەکەیفی خۆیان بڕۆن، ئەگەر شتێك نەبوو من ئیزافەی دەکەم، هەمووی لای منە، ئێستا کاك عونی بەردەوام بن.

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

اولاً: عند نقل الموظف من دائرة من دوائر الاقليم المولة مركزياً او ذاتياً الى القطاع الخاص:

أ- تتحمل وزارة المالية والاقتصاد نصف راتبه الذي يتقاضاه من الدائرة المنقول منها لمدة ثلاث سنوات اعتباراً من تاريخ نقله، على ان تقطع علاقته مع دائرته نهائياً.

ب- تقوم الدائرة المنقول منها الموظف بصرف نصف الراتب المنصوص عليه في (اولاً)(أ)اعلاه من هذه المادة، الى جهة القطاع الخاص المنقول اليها.

ج- على وزارة المالية والاقتصاد اصدار التعليمات اللازمة لتسهيل تنفيذ احكام هذه الفقرة وتحديد ضوابطها وشورطها.

ثانياً: على وزارة المالية والاقتصاد دعم موارد صندوق مؤسسة التقاعد والضمان الاجتماعي بتخصيص مبلغ لايزيد على 30٪ من الاشتراكات المدفوعة للمؤسسة خلال السنة المالية السابقة ضمن تخصيصات وزارة العمل والشؤون الاجتماعية.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە لیژنەی دارایی ڕەئیتان.

بەڕێز د. ئاراس حسین محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لیژنەی دارایی ڕەزامەندە لەسەر ئەو ماددەیەو بڕگەکانی، لەو مونەتەڵەقەوەی کەوا پێشبینی دەکرێت، کە یاسای خانەنشینی و دەستەبەری کۆمەڵایەتی لەلایەن پەرلەمانەوە موناقەشە بکرێت، بەمەستی پەسەند کردنی ئەو ماددەیەش تاڕادەیەك گونجاوە، لەگەڵ ئەو پڕۆژە یاسایەدا، بۆیە ئێمە وەکو لەماددەکەدا هاتووە، خاڵەکان وبڕگەکانی پێمانە پەسەندە وەکو خۆی بمێنێتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك عونی فەرمووو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش پشتگیری لەماددەکە دەکەین وەکو خۆی کە هاتووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر تکایە ڕەئیتان.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی (وەزیری دارایی و ئابووری):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە بەهەمان شێوە پشتگیری لەماددەکە دەکەین، کە وەك خۆی بمێنێتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، ئەوەی دەیەوێت لەسەر ماددەی 12 لە ئەصڵی پڕۆژەکە کەدەکاتە ماددەی 13 قسە بکات تکایە بادەستی بڵند بکات؟ تا ناوتان بنووسم، ئەم بەڕێزانە دەیانەوێت قسە بکەن(بیلال سلیمان، گوڵیزار قادر، دانا سعید سۆفی، ئارام قادر، حسن محمد، بێریڤان سەرهەنگ، تارا ئەسعەدی، سیوەیل عوسمان، شوان کریم، شڤان احمد، سەردار ڕەشید، عبدالسلام بەرواری، شێروان حەیدەری، عەدنان عوسمان، عومەر نورەدینی، شەونم محمد، هاوڕاز خۆشناو، حمدیە معروف، احمد وەرتی) کاك بیلال، فەرمووو.

بەڕێز احمد سلیمان عبدالله(بیلال):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێم وایـه ئـەم ماددەیـە ئەصڵەن زیادە، پێویست نیـە، مـن ئـەو ماددەیـە بـەزیاد دەزانم، چونکە ئێمـە وەختێ کە فەرمانبەرمان پێویستە بۆ حکومـەت، داوا دەکـەین کـە فەرمانبـەری تـازە دابمـەزرێنین، بـۆ ئـەم فەرمانبەرانـەی کـە پێشـتر خـاوەنی تەجروبـەن ئێمـە دەسـتبەرداریان بـین، چـونکە بەتەئکیـد ئـەم فەرمانبەرانەی کە ئێستا لەحکومەتن، ماوەیەك ئیشیان کردووە، ئەوانە داوای گواستنەوە دەکەن لـە کـەرتی گشـتیەوە بـۆ کـەرتی تایبـەت، چـونکە خـاوەنی تەجروبـەو فکـرەی باشـن، ئەوانـەش قـابیلی ئەوەنـە کـە فەرمانگەکان تەماحیان تێ بکەن، کە فیکرەی باشیان پێیـە، لەوانەیـە بـۆ ئـەوان موناسـب بێـت کـە کـەرتی گشتی بەجێ بهێڵن، من بەپێچەوانەوە دەڵێم ئەوانەی کە خاوەنی فکرەن، ئێمە دەبێ دەستیان پێـوە بگـرین و هانیان بدەین کە لەکەرتی گشتی بمێننەوەو نەڕۆن، چونکە ئێمە پێویستیمان بەوانـە زیـاترە، خـۆ ئەگـەر وانیە، بۆچی ئێمە 25 هەزار فەرمانبـەر دادەمـەزرێنین، ئەگـەر پێویسـتیمان پێیـان نیـە، لەبـەر ئـەوە مـن پێشنیار دەکەم، کە ئەم ماددەیە لابرێت، وە هیچ کـەس ڕێگـا نـەدرێت بـەو شـێوەیە بگوازرێتـەوە لەکـەرتی گشتیەوە بۆ کەرتی تایبەتی، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز گوڵیزار قادر، فەرموو.

بەڕێز گوڵیزار قادر اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 12 لەبڕگەی یەکەم، لەخاڵی (أ)دا من لەگەڵیدام، بەڵام پێشنیار دەکەم، ئەوەی بۆ زیـاد بکرێـت، (ئەگـەر هەرکەسـێك لەهـەر فەرمانگەیـەك بگوازرێتـەوە بـۆ هـەر کۆمپانیایـەك، لەکۆمپانیاکـەش پارەکـانی وخزمەتەکەشـی بەخزمـەت بـۆ حسـاب بێـت، هـەر وەك چـۆن لـە فەرمانگەکـە بـۆی حسابە) وە لەبڕگـەی دووەمدا کەهاتووە، : ئەبێت وەزارەتـی دارایـی وئـابووری، پشـتیوانی لـەداهاتی سـندوقی دەزگـای خانەنشـین وبیمەی کۆمەڵایەتی بکات) کەئەویش ڕێژەکەی لە 30٪ـە من پێم باشـە کـە ڕێـژەی مووچـەی خانەنشـینی وبیمـەی کۆمەڵایـەتی زیـاد بکرێـت، ئـەوە لەبەرچـاو بگیرێـت، فەرمانبـەرەکان کـاتێ کـە پـیر دەبـن، زیـاتر پێویستیان بە مووچەو پارەیە، هەر لەبەر ئەوەشە کاتێ کە فەرمانبـەری ئێمـە دەگەنـە وادەی خانەنشـینی، خۆیان خانەنشین ناکـەن، چـونکە مووچـەکەیان زۆر کەمـە، ئـەوەش دەبێتـە کۆسـپ لـەڕێگای دامەزرانـدنی گەنجان و کەسانی شارەزا، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز دانا سعید صۆفی، فەرموو.

بەڕێز د. دانا سعید صۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێم وایە ئەوە یەکێکە لەو ماددە باشانەی کەلەم پرۆژەیەدا هاتووە، ئەویش لەبەر ئەو هۆیەی کـە پـێم وایە هەوڵێك هەیە، بـۆ ئـەوەی کـە دووسـەرە گرفتێـك هەیـە لێـرەدا، ئـەویش گـرفتی هەڵاوسـانی میلاکاتـە

لەدەوائیرەکان، هەروەها گەشەنەکردنی کەرتی تایبەتە، پێم وایە ئەم ماددەیە هەوڵدەدات ئەو گرفتە چارەسەر بکات، لەڕێگای ئەوەی کە کۆمەڵێك فەرمانبەرت هەیە، کەزۆر زیادەن و بێ ئیشن لەدەوائیرەکاندا، بەڵام لەوانەیە ئەوانە لەکەرتی تایبەت پێویست بن، چۆن وادەکەی کە ئەوانە بگوازیتەوە بۆ کەرتی تایبەت، بێگومان لەڕێگای ئەو دەعمەی کەحکومەت لەڕێگای ئەو بودجەیەوە بۆیان تەرخان دەکات، نیوەی مووچەکەیان دەداتێ، هەروەها ئەوە پشتیوانی کردنی کەرتی تایبەتیشە، پێم وایە تەنها ئەو خاڵەی تێدایە کە دەتوانین بڵێین پشتیوانی کەرتی تایبەت دەکات و دەیبووژێنێتەوە، بەڵام لێرەدا ئێمە تووشی ئیشکالیاتێکی تر دەبین، ئەویش ئەوەیە بەرنامەی حکومەت ئەوەیە لێرەدا هەندێ لەو فەرمانبەرانەی کەزیاد لەدامودەزگاکان بگوازرێنەوە بۆ کەرتی تایبەت، بەڵام لەهەمان کاتدا ئێمە 25 هەزار میلاکی تازە ئیستحداس دەکەین، دەمانەوێت خەڵك دابمەزرێنین، ئایا وا باشتر نیە لەو 25 هەزارە بەشێك لەوانەیە بتوانن خۆیان کار بدۆزنەوە لەکەرتی تایبەیت، ناکرێت ئەو 25 هەزارەش لەزمنی ئەوەدا جێگایان بکرێتەوە، بابڵێین ئەو دەعمە بیانگرێتەوە، بەبێ ئەوەی کە فەرمانبەر بوویێتن لەدامودەزگاکانی حکومەت، ئەگەر ئێستا بتوانن کار بۆ خۆیان بدۆزنەوە، بابڵێین ئەو دەعمەی حکومەتیان بۆ بکرێت، یەعنی مەبەستم ئەوەیە، جۆرێك ئەو تەناقوزە ناهێڵین تاکو 25 هەزار کەس تەعین دەکەین، لەلایەکی تریشەوە هەوڵدەدەین بابڵێین ئەوانەی کە زیادەن لەدامودەزگاکانمان بیانگوازینەوە بۆ کەرتی تایبەت، شتێکی تریش هەیە، بۆ ئەوەی ئەو ماددەیە بەخراپی ئیستیفادەی لێ نەکرێت، پێم وایە دەکرێت هەندێ ڕێکاری یاسایی بگرینە بەر، بۆ ئەوەی کەرتی تایبەت نەتوانێت تەنها هەندێ خەڵك بۆ خۆی بگوازێتەوە، وە سوودمەند بێت لەو دەعمەی حکومەت، بەبێ ئەوەی هیچ کارێکیش پێشکەش بکەن، بۆیە پێم وایە دەبێت هەندێك ڕێکاری یاسایی بۆ ئەو ماددەیە دابندرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز ئارام قادر، فەرموو.

بەڕێز ایوب نعمت قادر(ئارام):

بەڕێز سەرۆك پەرلەمان.

من پرسیارێکم هەیە لە هەردوو وەزیری بەڕێز سەربارەت بەم ماددەیە، کە ئەم ماددەیە ڕێکارێکە بۆ چارەسەرکردنی کێشەی میلاکات، ئەو هاووڵاتیانەی کەڕوو دەکەنە حکومەت بۆ مەسەلەی تەعین بوون، پرسیارەکەم ئەوەیە، ئایا لەبڕی فەقەرەی یەکەم، کە 3 ساڵ نیوەی ڕاتب بدات بەو کۆمپانیانەی کەفەرمانبەرێك بۆی نەقڵ دەبێت، باشتر وانیە، ئەو هاووڵاتیانەی کە لەکەرتی تایبەت دادەمەزرێت بەخزمەت بۆی حساب بکرێت؟، کەئەمەش وادەکات لەوەی کە هاووڵاتیان بەو شێوەیە ڕوو لەحکومەت نەکەن، بۆ مەسەلەی دامەزراندن، ئەوەش خزمەتێکی زۆر زۆر گەورەشە، بۆ هاووڵاتیان و بەهێز کردنی کەرتی تایبەتیشە، ئەمەش یەکەم پێشینە نیە، بەڵکو لەپاش ساڵی 1992 کەڕێکخراوە نێودەوڵەتیەکان هاتنە ناو هەرێمی کوردستان، زۆرێك لەهاووڵاتیان لەوێ ئیشیان دەکرد بەعەقد، بەڵام دوایی حکومەت بەڕێکارێکی یاسایی ئەو ماوەی بەخزمەت بۆ حساب کردن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز حسن محمد، فەرموو.

بەڕێز د. حسن محمد سوره:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دیاره منیش پێم وایه ئەم خاڵە خاڵێكی زۆر گرنگە، گرنگیەكەی لەلایەكەوە كاردەكاتە سەر گەشەكردن وپەرەپێدانی كەرتی تایبەت، لایەنەكەی تریش ئەوەیە كەگرنگە بۆ مەسەلەی ئیسلاحی ئیداری، بەتایبەتی تەعینات ونەهێشتنی ئەو بەتاڵە موقەنەعەی كەئێستا لەدەوائیرو دەزگاكانی هەرێمدا هەیە، دەبینین كە زۆربەی ئەوانەی كە ئێستا فۆڕم پڕدەكەنەوە لەوانەن كە ئێستا لەكەرتی تایبەت كار دەكەن، لەبەر ئەوە تەئسیر دەكات لەسەر ئەوەی كە ئەوان تەڕاجوع بكەن و لەكەرتی تایبەت بمێننەوە، بەڵام من پێم وایە ئەو خاڵە زۆر گرنگترە لەوەی كە بەماددەیەك لێرە بێت، چونكە بابەتێكی گرنگە، گرنگیەكەشی هەر وەكو باسمان كرد، دوو بەشە، بەشێكیان: مەسەلەی ڕاتبە، بەشەكەی تریش: مەسەلەی تەقاعودە، كە بەڕای من ئەمە پێویستی بەوە هەیە كە هەردووكیان جێگایان بكرێتەوە لەدوو یاسای زۆر گرنگ، یەكێكیان یاسای خزمەتی مەدەنیە، یاخود یاسای مەجلسی خدمە، ئەوی تریشیان لەیاسای زەمانی ئیجتماعی، نەك لێرە بەماددەیەك بێت، چونكە یاسای بودجە، یاسایەكی كاتیە، بەڵام ئەوەی كە دەكرێت بۆ مەسەلەی ئەو كارە شتێكی دائیمیە، پێویستە لەیاسایەكی تایبەتدا جێگای بكرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز بێریڤان سەرهەنگ، فەرموو.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەو ماددەیە بەباشترین مادده دادەنێم، بۆیە بەتەواوەتی پشتگیری لێدەكەم، بەباشترین مادده لە پرۆژە بودجەی ساڵی 2011، لەبەر چەند هۆیەك بەباشی دەزانم، ئەو شێوە ماددەیە لەوڵاتە پێشكەوتووەكاندا دەكرێت، چونكە یارمەتیدانە بۆ هەلی كار بۆ هاووڵاتیان، ڕێكخستنی كەرتی تایبەتەو بەستنەوەی بەكەرتی حكومەت، هەروەها دابین كردنی خانەنشینی بۆ ئەو فەرمانبەرانەیە كەلەكەرتی تایبەت ئیش دەكەن، هەروەها بڕوا پێكردنی هاووڵاتیانە بەكەرتی تایبەت، گەشەكردنی كەرتی تایبەتە، بەڵام یەك پێشنیار دەكەم ئەو كەسانەی كەدەگوازرێنەوە لەكەرتی تایبەت ئیش بكەن، ئەو كەسانە بن كە شارەزاییان هەیە، خبرەیان هەیە، چونكە ئەوانە كەرتی تایبەت لەلای ئێمە تازەیە لەهەرێمی كوردستان،كەرتی گشتیمان زیاتر موسەیتەرە، بۆیە ئەگەر لەو بیست و پێنج هەزار كەسە ئەوانە نەبن، ئەوانەی كۆن بن لە كەرتی گشتی بگوازرێنەوە، دەست خۆشی لەو كەسە دەكەم ئەوەی ئەو مادەی دانایە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز تارا ئەسعەدی، فەرموو.

بەڕێز تارا تحسین یاسین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پشگیری تەواوی خۆم لەو ماددەیە دەردەبڕم بەراستی یەك دوو مەسج دەدا بە هاوولآتیانی کەلە کوردستان دەژین، یەکەم ئەوەی گوێچکەمان لەسەری ڕاهاتووە کە هەموو گەنجێك کە تەخەروج دەکا هەردەم چاوی لە حکومەت دەبێت تەعینی بکات، ئـەوەش راسـتە مـافێکی خۆیـەتی وەکـو گـەنجێك لـە نـاو هەرێمەکـە، بـەلآم لەگەڵ پێشکەوتنی دنیاو ولآت ئێستا پێویستمان پێیـە کـە زیـاتر بووژانەوەیـەك بکـەین بـۆ لایـەنی کـەرتی تایبەت کە بە هۆی کەرتی تایبەتەوە هەر خۆمان وامان لێدێت زۆر جار لەگـەڵ وولآتـانی دەرەوە دێـنین وە ئیستیفادە لەو کەرتی تایبەت ئەکەین بۆ بوژانەوەی لایەنی ئیعمارو، لایەنی پێشکەوتن، لایەنی دەروونـی و مێشکی هەرکەسێك کە کارمەندە. لەبەر ئەوە تشجیع کردنمان بۆ ئەم بوارە یەکێکـە لـە کارەکـانی بەراسـتی لـە سیاسـەتی ئێسـتای هـەرێمی کوردسـتان و حکومەتەکـەی و ئـەو کەسـانەی کـە خۆیـان بـە دڵسۆزی ئـەوە دادەنێن کە بەتاڵەی موقەنەعە بە شێوەیەکی زۆر نەمێنێت، لـە هـەمان کاتـدا وا بکـەن کـە کـەرتی تایبـەت شان بە شانی حکومەت ببێتە هاریکار بـۆی تـاکو بتـوانین جـوانترین پێشـکەوتن بـۆ هەرێمەکـەمان دروسـت بکەین. بەلآم ئەوەی کـە خـەڵك لێـی دەترسـێت هـەردەم بۆچـی چـاوی لێیـە حکومـەت تعینـی بکـات لەبـەر تەقاعودیەکەیەتی، بوونی ئەوەی کە قانون لە ناو ولآتەکـەدا هەیـە کـە قـانونی (39)ی (71) کـە بەراسـتی تەفعیل کردنی ئەو قانونە وە لە هەمان کاتدا دەرهێنانی ڕێنمایی تایبەت لە لایەن وەزارەتـی داراییـەوە بـە زووترین کات ئەو شتەی کە لە ناو مێشك و هـزری ئـەو کەسـانەن ئایـا چـۆن لـە ڤیگـاعی عامـەوە چـۆن لـە حکومەتەوە بچـنە تایبـەت؟، ئایـا حقوقیـان دەمێنـێ یـان نـا؟ بـەڵێ هـەموو حقوقێکیـان دەمێنێـت، وە ئـەو سالآنەی کە خزمەتیششان کـردووە بـە شـێوەیەکی تـر لـە کـەرتی تایبـەت دێـن خزمـەت دەکـەن، وە لایـەنی تـەقاعودی وا لــە خــەڵکی بکــەین چــۆن زەمــان بکــا وا لــە خەلکــەکان بکــەین تــاکو بتــوانن چــۆن بیمــەی کۆمەلآیەتی خۆیان کە ئیشتراك دەکەن لێی بۆ خزمەتی خۆیانە، بۆ صالحی خۆیانـە، بـۆ تەقاعـدی خۆیانـە لە کەرتی تایبەت. لەبەر ئەوە ئەو مادەیـە مادەیـەکی باشـە ئەگـەر بێتـو بـە ڕێـك و پێکـی لەسـەر ئـەو دوو بـوارەی کـە هاوکاریشـم لێـرە (د. حسـن) هـەر باسـی کـرد لایـەنی راتبەکـەی بلێـین مووچـەکەی و، لایـەنی تەقاعدیەکەی کە لە لایەن وەزارەتەوە بە زووترین کات تەحدیدی زەوابـت و شـەرتەکانی بکـات تـاکو کـاری خۆی بە جوانی پیشان بدات لە هەرێمەکەدا سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز سیوەیل عثمان ، فەرموو.

بەڕێز سیوەیل عثمان احمد :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت ئەو مادەیە وا تەسەور دەکـەم، (أ و ب) پەیوەنـدیان بـە یەکەوەیـە، ئەگـەر دەمـج بکـرێ باشـە، لەبەر ئەوەی یەکەم دەڵێ: (تتحمل وزارة المالية والاقتصاد نصف راتبه الذی يتقاضاه من الدوائر المنقـول مـن) دوایی لە (ب) یش دەڵێ: (تقوم الـدائرة المنقـول منهـا الموظـف بصـرف نصـف الراتـب) واتـە ئەگـەر ئـەو (أ) تەواوی بکەین و لە جیاتی (ب) بکرێتە (يصرف لـه نصـف الراتـب) وابـزانم کیفایەتـە، هـەردوك تەقریبـەن

یەك بابەتە، بـە نسبەت فەقـەرە (ج) یـش ئـەو كـاتی دەبێتـە (ب)، بـە نسبەت (ثانیـا: علی وزارة المالیـة و الاقتصاد) ئەوە تـەواوە، بـەڵام لێـرەدا وابـزانم ئـەو موئەسەسـەیە لەوانـەیـە ئەمـە وەكـو لیژنـەی كاروبـاری كۆمەڵایەتی لێرە هەندەك كەم تەرخەم بین لـەو بابەتـەی لەبـەر ئـەوەی زۆر تەئكیـدمان نەكردیتـەوە ئـەو موئەسەسـەیەی كـە 3٪ ی حكومـەت دەیـداتێ وا تەسـەوردەكەم، مووچـەی فەرمانبـەران لـەوێ لـەو موئەسەسەیە وەردەگرن، پێویستە مووچەی فەرمانبەران لەوەی وەرنەگیرێت، لەبەر ئەوەی حكومـەت 30٪ ی سندوقی زەمانە دەیداتە ئەو سندوقە، ئەو پارەی دەداتـێ 30٪ لـە بـۆ ئـەوەی دەیـدا، كـە ئەگـەر كرێكـار خانەنشین بكرێت سوودی بۆ وەرگرێ، بۆ ئەوەی نایـدات، ئـەو فەرمانبەرانـە لـەوێ كـار دەكـات موچـەكەی لەسەر ئەوێ بێ، ئەگەر كاك عبدالسلامیش نازانم چونكە لە یەك لیژنەینـە ئـەویش ئەگـەر پشـتیوانی بكـا یان رەئیەكەی من غەڵەت بێ نازانم، ئەمن و تەسەور دەكەم، بـەڵام ئـەو فەرمانبەرانـەی لـەو موئەسەسـەی كـار دەكـەن لـەو پـارەی دەرنەكـەن ببتـە لـە بـۆ خانەنشـینی. پێشنیارێكیشـم هەیـە بـەرێز یـەك پێشنیاریشم هەیە، ئەگەر ئەو كەسانەی كەبێ كارن، بێ كارن كە كاریان دەست ناكەوێ، ئەگـەر حكومـەت وا بكات مانگانە 150 هەزار دینار بداتـە خـاوەن كـار یـان كۆمپانیـا، یـان خـاوەن كـارە، واتـە ئـەو كەسـەی كـە بێكارە هاوكاری بكات، تا ماوەیەك ئـەو 150 هـەزار دینـارەی بـۆ سـەرف بكـات، هـەتاكو ئیشـی دەداتـێ ئـەو كۆمپانیایە، یان ئەو خاوەن كارە، دەكەوتە سەر پێو ئەو كاتە دەتوانی بشیبڕی. زۆر سوپاس.

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان:

تكا لـە بـەرێزان ئەكـەین موناقەشـە لـە دەرەوە بكـەن، (جـەنابی وەزیـرو بریكاری وەزارەت) تكایـە، لـە نـاو جەلسە رجائەن بێدەنگی موراعات بكرێت، بۆ ئەوەی گوێمان لە یەكتر بێت رجاتان لێئەكەین، بـەرێز شـوان كریم فەرموو.

بەرێز شوان عبدالكریم جلال:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

منیش هاوڕام لەگەڵ ئـەو هاوكارانـەم، كـە پشـتگیری ئـەو مادەیـە ئەكـەم، وە بـە مادەیـەكی گرنگـی ئـەزانم، پێموایە ئەمە بیر كردنەوەیەكی سەلیم، هەنگاوێكی سەلیمی حكومەتی هەرێمی كوردستانە، بۆ برەودان بە كەرتی تایبەت، كە تا ئێستا لە هەرێمی كوردستان وەكو پێویست كاركردن لە كـەرتی تایبـەت نەچـۆتە سـەر سكەی خۆی. دیارە ئەو فەرمانبەرانەی كە دەگوێزرێنەوە یان بۆخۆیان دەچنە كەرتی تایبەتـەوە، حكومـەت بەشێك لە پارەكانیان بۆ 3 ساڵ دەدات، ئەوانە وەكو لـە تەعـدیلی یاسـای خانەنشـیندا هـاتووە، خانەنشـینی كرێكار وە كەرتی تایبەت، ئـەوە بـۆ خـۆی ئـەوەش مسۆگەر دەكـات، ئـەو دافیعـەش لـە لای ئەوانـە دروسـت دەكات، كە لە كەرتی حكومیەوە بچن بۆ كەرتی تایبەت، چونكە ئەوەی كە تا ئێستا مەترسی بوو ئەوە بـوو، كە كاركردن لە كـەرتی تایبـەت زەمـانێكی نیـە، تەقاعـدی نیـە، بۆیـە خـەڵك بـە زۆری رووی ئـەكردە دام و دەزگاكانی حكومەت، ئەترسا لەوەی لە كەرتی تایبەتدا ئیش بكات، ئەمە یەكێكە لەو هەنگاوانە بەرەو ئەو ئاراستەیەوە، ئەمە لەوانەیە ئێمە پێمان وابێ كـە لـەم دوو سـاڵەدا لـە سـێ ساڵەدا بەرهـەمی دەردەكـەوێت،

بەلاّم بەرهەمی ئەم هەنگاوەی حکومەت بە ڕای من لە دە ساڵی ئایندەدا ئنجا بە تەواوەتی روون ئەبێتەوە، وە قازانجەکەی هەمووومان دەیبینن کە چەندە، وە چەند گرنگە، وەکو وتیشم ئەو تەعدیلەی کە دەکرێت، لە مەسەلەی خانەنشینی بۆ کەرتی تایبەت، پاڵنەرێکی باش دەبێت، بۆ ئەوەی هانی ئەو فەرمانبەرانە بدات کە دەیانەوێت بچنە کەرتی تایبەت. من یەك پرسیاریشم هەیە لە بەڕێزان وەزیری دارایی وە لیژنەی داراییش؟ لە مادەی دوانزە (أولا) کە ئەڵێ (عند نقل الموظف من دائرة من دوائر الاقليم) پرسیارەکەی من ئەوەیە کێ ئەوە نەقل ئەکات؟، ئایا ئەو فەرمانبەرە بە ویستی خۆیەتی یا حکومەت خۆی نەقلی ئەکات؟، چونکە بەراستی خۆی دەبێ ویستی خۆی بێت، بە پلەی سەرەکی، لەبەر ئەوە من پێموایە ئەو صیغەیە، صیغەیەکی تۆزێ ناشیاوە لە رووی قانونیەوە، وا باشترە وای لێبکرێت کە ئەو فەرمانبەرە بە ویستی خۆی، ئەگەر نەقل بوو چووە کەرتی تایبەت وە هەتا دوایی.... ئەوە وەکو ملاحەزە وتم، ئەگەر جوابم بدەنەوە، زۆر زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز شڤان أحمد فەرموو.

بەڕێزشڤان أحمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

حقیقەتەن ئەو مادەیە مەوزوعێکی زۆر گرنگ باس دەکات، منیش هاوڕامە، لەگەڵ ئەوە کە ئەم مادەیە هەدەفەکە ناپێکێ، ئەوەی کە بۆی هاتووە، بۆیە ئەم موزوعە من بە باشتر دەبینم بە یاسایەك تەنزیم بکرێتن بۆ ئەوەی وزوحێکی زیاتری تێدا بێت و خیاراتی زیاتری ئیحتمالە تێدا هەبێتن، چونکە بەو مادە من دەبینم هەدەفەکە تەحقیق ناکات، وە لە قانونی موازەنە کە تەشریعێکی موەقەتە من دەبینم جێیەکەی ئێرە نیە دەبێ بە یاسایەك تەنزیم بکرێت وا باشترە. ئەگەر هاتو ئەم مادە من تێبینیم هەیە لەسەر بڕگەی (أ) (تتحمل وزارة المالية والاقتصاد نصف راتبه الذي) راتبی چ؟ کامە راتب؟، راتبی ئیسمیە؟، یان لەگەل موخەصەصاتە؟. دەبێ قانون بە وازحی ئاماژە پێبکات، بۆ ئەوەی دیار بێت، وە منیش هاوڕامە لەگەڵ ئەوە کە ئەم دوو مادەیە دەکرێ هەردووك جەمع بکرێت، بەیەك فەقەرە ببێتە فەقەرەی (أ) زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس ، بەڕێز سەردار رشید فەرموو.

بەڕێز سەردار رشید محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مادەی سیانزە دیارە پەیڕەو کردنی سیاسەتی گرنگی دان بە کەرتی تایبەت، لە لایەن وەزارەتی دارایی و ئابووریەوە جێگای دەسخۆشیە حقیقەتەن، بە دابین کردنی نیوە مووچەی هەر فەرمانبەرێك، یاخود هەر کرێکارێك کە پێشتر کرێکار بوون، بۆ ماوەی سێ ساڵ، ئەگەر لە فەرمانگەکانی حکومەتەوە ڕاژەکەیان

بگوازنەوە بۆ کەرتی تایبەت، دیارە ئیهتیمام دانە بە کەرتی تایبەت بۆ یەکەم جار لەم ولأتەی خۆماندا، کە وەکو وتم دیارە ئەوەش جێگای شانازیە، خۆ ئەگەر بکرێ چوار ساڵیش بێت هەر بۆ ئیهتیمام دانی زیاتر من پێموایە کارێکی باشترە، هەروەك دەزانین پاش گواستنەوەی کرێکار یان فەرمانبەر بە پێی یاسا دیارە ئەو یاسای ژمارە (39)ی ساڵی (1971) کە من پێموایە کە ئێستا لە پەرلەمانە لە لیژنەکەی ئێمە لیژنەی کۆمەلأیەتیە لە حاڵەتی هەموار کردن و گفتوگۆو موناقەشەدایە لە سەری بۆ ئەوەی زیاتر لەگەڵ ئەم سەردەمەدا بگونجێت و بتوانین بە پێی یاسا بەراستی مافی ئەوانە دەسەبەر بکەین کە ئەچنە کەرتی تایبەت، دیارە یاسای ژمارە (39)ی (1971) کە ئەو کەسەی کە لەویێ بۆ خۆی 5٪ی مووچەکەی ئەدا وە خاوەن کارەکە 12٪ کە هەموو دەکاتە 17٪، پاشان ئەو دەعمەشی کە دیسانەوە 30٪ یە، کە حکومەت بۆ سندوقی زەمانەی دەدا، دیسان ئەمەش پاڵپشتێکی گەورەیە بۆ جێبەجێ بوونی ئەو کارەی کە لە ئەو بەندەی کە لە یاساکەدا هاتووە. دیارە هەر بۆ وەکو خۆمان، دەزانین ئێستا لۆدێکی گەورە یاخود قورساییەکی زۆر گەورە لەسەر کەرتی گشتی هەیە کە ئەو هەموو فەرمانبەرو ئەوانەی لێیە کە من پێموایە بەم هەنگاوە ئەتوانین کەمێك لە بارو شانی دام و دەزگاکانی خۆمان حکومەتی خۆمان کەمتر بکەینەوە، بەلأم لە راستیدا من پرسیارێکم هەیە پاش ئەو هەموو ئیهتیمامەی کە لە لایەن حکومەت و، وەزارەتی دارایی و ئابووری و، وەزارەتی کارو، دابین کردنی کۆمەلأیەتیەوە، پرسیارەکە ئەوەیە ئەو سندوقی زەمانەی کە لە ئەساسەوە 5٪ و 12٪ لە خاوەن کارەکە ئەچێتە سەر بەڕێوەبەرایەتیەکانی دابین کردنی کارو دەسەبەری کۆمەلأیەتی، هەندێ لەو پارەی سندوقە بە راستی ئەکەن بە مکافەئە بۆ فەرمانبەرەکانی خۆیان، من پێموایە ئەمە پێچەوانەی یاسایە کە ئێمە لە زیارەتە مەیدانیەکانماندا بۆ سەرجەم ئەو بەڕێوەبەرایەتیانە، بەراستی ئەو حاڵەتەمان دیوە من تەمەنا ئەکەم حکومەت ڕێنمایی تایبەت بۆ ئەو مەبەستە دەرکا بۆ ئەوەی موعالەجەیەکی نیهائی لەو ڕووەوە بکرێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بەڕێز عبدالسلام بەرواری فەرموو.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صديق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من وەکو بە ناوی خۆم وەکو ئەندامی پەرلەمان و وەکو سەرۆکی لیژنەی کاروباری کۆمەلأیەتی قسە دەکەم: ئەمەوێ لە سەرەتاوە بڵێم بە راستی من هەڵوێستم لە بەرامبەر ئەم مادەیە دابەش کراوە لە بەینی دوو هەڵوێست. لە لایەکەوە برگە یەکەم یەعنی (أ و ب و ج) یەکێکە لە داخوازیەکان و لە پرۆگرامی لیستی کوردستانی بووە لە سەرەتاوە، وە لە هەمان کاتدا داخوازی هەموومانە ئەو بار گرانیەی لەسەر حکومەت هەیە بە ئەو ژمارە زۆرەی فەرمانبەران کەم کەن لە لایەکی ترەوەش من ئەبینم ئەگەر یاسا ئارەزوو بیت پاشان دەق بیت پاشان جێبەجێ کردن بێت، بە تێگەیشتنی منی بەسیتی نا پسپۆرانە دەبی ئیرادەیەکت هەبێت بۆ تەنفیزی فکرەیەك، دەبێ نەسێکت هەبێت تەعبیر لەو ئیرادە بکات، وە دەبیت میکانزمی

جێبەجێ کردنت هەبێت، ئەگەر وا تەماشای ئەو هەرسێ (أ و ب و ج) بکەم ئەبینم جێبەجێ ناکرێ، چونکە کەرتی تایبەتی ئێمە رێك نەخراوە نا هۆشیاریەك هەیە دەربارەی خانەنشینی و خزمەت و گواستنەوەی خزمەت و دەست نیشان کردنی پلەو مووچە، ئەمە هەمووی تەسەور ئەکەم لای فەرمانبەرێك کە شارەزایی پەیدا کردووە لە بواری کارکردن لە فەرمانگەیەك وای لیئەکات ئەو هەنگاوە نەنوێنێت واتە ئەگەر ئەمە بیکەینە بڕیاریش، بیکەینە یاساش، من زۆر بێ ئومێدم لەوەی بکرێ. ئەوە لە لایەك واتە لە هەل و مەرجیکدا کە کەرتی تایبەت رێکخراوە کە بیمەی کۆمەلأیەتی فعلەن ئیلزامیە لەسەر هەموو کەس وەکو یاسای (39) ئەلێ: لە کاتێکدا کە سەندیکاکانی ئێمەو راگەیاندنی ئێمە ئەو هۆشیاریەی بلأو کردووە لە کاتێکدا کە یاسای کارمان هەبیت، کە یاسای کار لە عیراق تەقریبەن راوەستاوە، یاسای (39) ی کە باسی بە بەژن و بالأی قسە ئەلێن، ئەویش تەقریبەن نیمچە یان سێ چارەکی جێبەجێ نەکراوە، من سەرەڕای وتم لەگەڵ ئەوەی کە زۆر پشتگیری ئەوە ئەکەم ئێمە هانی خەڵك بدەین وە ئالیات بدۆزینەوە بۆ ئەوەی لە کەرتی گشتی بچنە کەرتی تایبەت لە هەمان کاتدا من تەسەور ئەکەم ئەگەر هەموومانیش دەنگی لەسەر بدەین وە حکومەت هەموو هەوڵیش بدات من زۆر بێ ئومێدم کە خەڵك ئەو هەنگاوە بنوێنێت، چونکە وەکو وتم ژێرخانەکە و هەل و مەرجەکە قەت ناگونجێت لەگەڵ ئەو ئارەزووەی کە هەیە، من بەدڵێکی نارازییەوە دەڵێم تەصەور دەکەم، من ناتوانم پشتگیری ئەو بڕگەیە بکەم، نەك لەبەر ئەوەی پرەنسیپەکە رەفزە، بەڵکو کەم مەجالی جێبەجێکردنی هەیە، ئەمە یەکەم: دووەمیان: ئەم پێشنیارەی لە 30٪، ئەگەر هاتوو پەسەند کرا، تکایە لیژنەی یاسایی چەند هەڵەی یاسایی تێدایە، ئەمە نووسراوە بەشێوەیەکی ناپسپۆڕانە، ڕێزم بۆ ئەوانەی کە نووسیویانە، لە 30٪ی ئەو ئابوونانەی دراونەتە دەزگاکە، نەخێر ئەمە گەڕاندنەوەی بڕگەی (ز) لە ماددەی 20 یاسای ژمارە(39) ساڵی 1971 کەلەکاتی عێراق لادرابوو، یەك پڕۆژە یاسای هەموارکردنی ئەم یاسایە هاتووەتە پەرلەمان و ئێمە لە لیژنە ڕاپۆرتی کۆتایشمان ناردووە، لەوێ داوامان کردووە کە بێت، بەڵام خۆی دەقە ئەصڵیەکە ئەوەیە، 30٪ لەداهاتی سندوق، زۆر جیاوازە تۆ بڵێیت لە 30٪ لەداهاتی سندوق یان لە 30٪ لەو ئابوونانە، جارێ وشەی ئابوونە نیە لەوێ، بۆیە تکا دەکەم، ئەگەر هاتوو پەسەند کرا، ئەمە چاك بکەن، 30٪ لە داهاتی سندوق، لەباتی ئابوونەی کەدراوە بەدەزگا، لەماوەی ساڵی پێشووی دارایی، ئەو دەقە یاساییە ئەڵێت لەگەنجینەی گشتیەوە، لە30٪ی داهاتی ساڵی پێشوو دەدرێت، نەك وەکو ئەوەی لێرەدا هاتووە، لەنێو پارەی تەرخانکراوی وەزارەتی کاروکاروباری کۆمەلأیەتی، تێنەگەشتم، خۆی سندوقەکە ئەصڵەن لەوەزارەتە، پاش قەراری 150ی صەدام، سندوقەکە ئەوەندە بچووك کرایەوە لەباتی موئەسەسەیەکی نیشتمانی کراوە بە بەشێك لە بەڕێوەبەرایەتیەك، بۆیە ئەوەی ئەخیر نووسراوە (تێچووی دارایی لەنیوە پارەی تەرخانکراوی وەزارەتی کاروکاروباری کۆمەلأیەتی لەگەنجینەی گشتی) بەڕێزان من تەصەور دەکەم ئێمە ڕووبەڕووی موهیمەیەکی گەورەتر دەبین، ئەگەر ئەمە بڕوات ئەبینم هاندەرێك بێت بۆ ئێمە، چونکە ڕووبەڕووی چەند کێشەیەك دەبین لە جێبەجێکردنی، ئەوەش باشە تا ناچار بین ئێمە، یاسای کار بەزووترین کات دەربکەین، یان هەموارکردنی

ئەو یاسایە لە عێراق هەیە، بۆ مەسەلەی بیمەکان، یاسای (39)لەماددەی دووەمی باسی هەر چوار جۆرە بیمەکە ئەکات، ئەوانەی کەزامن دەکرێن بۆ کرێکارانی کەرتی تایبەت، بیمەی خانەنشینیە، واتە کرێکار ئیش بکات و خۆی زامن بکات، بیمەی هەیە، خانەنشینی هەیە، بیمەی تەندروستیش هەیە، بیمەی ڕووداوەکانی کاری هەیە، بیمەی خزمەتگوزاری هەیە، ئێمە لەوهەموارکردنەی کە لە پرۆژەکەی حکومەت کردوومانە، داوامانکردووە بیمەی بێکاریش بێتە ناوی، ئەمەی کە هەندێ خوشك وبرا باسیان کرد، ئەوانەی کە بێکارن، ئالیەتێك هەیە، بێکاری ئەدرێت بەوانەی کە ساڵێك نەبێت ئیشی کردبێت، کە مەزموون بوو لە فەترەی ئیشکردنی نادرێت بەیەکێك کە تازە تەخەروجی کردبێت، بەڵام ئەتوانین ئەگەر باسی بودجەش نەبێت لێرەدا، ئەوانەی کە دەیانەوێت ئیش بکەن و شارەزایی نیە، یان ئەو شارەزاییەی نیە، لەبازاڕی کار جێگای بۆ نیە، بچێتە دائیرەکانی تەئهیلی میهەنی....

بەڕێز سەرۆکی پەرەلەمان:

زۆر سوپاس، کاتت تەواو، بەڕێز شێروان حەیدەری، فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەحەقیقەت من دوو مولاحەزەم هەیە، یەکەمیان: لە اولاً دەڵێت (عند نقل الموظف من دائرة من دوائر الاقليم المولة مركزياً او ذاتياً) خۆی بەقەناعەتی من (الممولة مركزياً او ذاتياً) خۆی عەمەلیەیەکی حسابیە، پێویست ناکات لە پێشەکی ماددەکە بێت، چونکە هەموو فەرمانبەرێك دەگرێتەوە، لەدەوائیری دەوڵەت چ تەمویلی زاتی هەبێت یان نەیبێت، دووەمیان: هەروەکو هەندێ لەبەڕێزان ئیشارەتیان پێدا، ئەگەر فەرمانبەر بێت یاسای خدمەو تەقاعودی فەرمانبەران لەسەری جێبەجێ دەبێت، ئەگەر کرێکاریش بێت، یاسای تەقاعودی و زەمانی ئیجتماعی لەسەری جێبەجێ دەبێت، واتە نەقڵی خەدەمات لێرەدا بە قەناعەتی من جێگای ئێرە نیە، جێگای یاسای تەقاعد و خدمەی مەدەنیە، تەقاعد و زەمانی ئیجتماعیە، ئەگەر جەنابی وەزیر تەوزیحێکمان بداتێ لەو بارەیەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز عدنان عوسمان، فەرموو.

بەڕێز عدنان عثمان محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەڕاستیدا وەکو برادەران باسیان کرد، ماددەیەکە ئەهەمیەتی خۆی هەیە ئەم ماددەیە، پار ساڵ لەناو بودجەی عێراقیدا دانرابوو، ئەگەر بیرم بێت 2 ساڵ دانرابوو، نەك 3 ساڵ، من دەمەوێت پرسیار لەجەنابی وەزیر بکەم، کە ئێمە پارساڵ لەناو بودجەدا دامان نەنا، بەڵام لەبودجەی عێراقی ساڵی 2010 دانرابوو، بابڵێین هۆکارەکەی چیە؟، ئایا دیراسەیەك کراوە؟، یان بڵێین ئەو تەجروبەیە لەعێراقدا ناجح بوو؟، کەئێستا ئێمە خستوومانەتە ناو بودجەی ئەمساڵەوە؟، ئەمە پرسیارێکی سەرەتایی بوو، مەسەلەیەکی تر

هەر لەسەرەتاوە باسی نەقڵ ئەکات، نەقڵی گواستنەوەی فەرمانبەر لە کەرتی گشتیەوە بۆ کەرتی تایبەتی، ئەم نەقڵە جۆرێکە لە فەرمان، یەعنی ئەمر، ئیجرائێکی وەزیفیە، چۆن نەقڵ ئەکرێت؟، ئالیەتی نەقڵەکان چۆنە؟، بەخوایشتە یان حکومەت خۆی لەگەڵ کەرتی تایبەت ئیتیفاق ئەکات؟، کەرتی تایبەت مەرجەکانی چیە؟، چ فەرمانبەرێك وەردەگرێت؟، بۆیە لەڕاستیدا کێشەی نەقڵ ئیشکالیە، جۆرێك لەئیرادەو ئیختیاری تێدا نیە؟، مەوزوعی نیوەی مووچەکەی، نیوەی مووچەکەی لەدائیرەکەی خۆیدا، بابڵێین مەبلەغێکەو لە کەرتی تایبەتیش مەبلەغێکی ترە، ئەو ئیغرائە مالیە چیە؟، کە فەرمانبەرێك، ئەگەر بەخوایشتی خۆی بێت، و فەرز نەکرابێت بەسەریدا لەلایەن حکومەتەوە، ئەو ئیغرائە داراییە چیە؟ کە کەسێك دەچێتە کەرتی تایبەت و لەوێ ئیش ئەکات، ئێمە دەزانین خەڵکێکی زۆر کەدەیانەوێت تەعین بن لەحکومەت، بەشێکی ئەساسی پەیوەستە بە داهاتووەوە، زەمانی داهاتووی خۆی و ماڵ و منداڵی، مەوزوعی خانەنشینیە، ئایا تۆ 3 ساڵ کەسێك ئەنێری بۆ کەرتی تایبەت، ئەم کەسە دای ئەبڕیت لەهەموو ئیمتیازە حکومیەکانی، لەهەموو مافەکانی، دوای 3 ساڵ ئەو کەرتە، ئەو شەریکەیە، ئەو دەزگایە، ئەو کەسە دەربکات، بەهەر هۆیەك لەهۆکارەکان، زەمانەتەکانی ژیانی ئەم کەسە چیە؟، تۆ وای لێدەکەی لە حکومەت دەستی دەبێتەوە، لەکەرتی تایبەتیش دەستی دەبێتەوە، ئەمە زەمانەتەکانی چیە؟، لێرەدا هیچ باس نەکراوە، لەوانەیە خاڵی (ج) وەزارەتی مالیە تەعلیمات دەردەکات، ئەو تەعلیماتانە چیە؟، ئایا فەرزی دەکات لەسەر کەرتی تایبەت، کە ئەم کەسە لەدوای 3 ساڵ لە ئیش کردن، کەمن پێم وایە 2 ساڵ تێستێکی گرنگە، دوای 3ساڵەکە کە فەرەزەن لێرە وابێت، دوای ئەو ماوەیە، زەمانەتی مانەوەی چیە؟، لەڕاستیدا ئیمە چۆن، ئەو شتە فەرز دەکەین بەسەر کەرتی تایبەتدا، کە ئەو کەسە لەلای خۆی قبوڵ بکات، یەعنی کەسێك ئەوە 10 ساڵە لە وەزیفەیەکی عامدایە، تۆ کە نەقڵی دەکەی بۆ کەرتی تایبەت دوای 3 ساڵ، لەوانەیە دەربکرێت، ئەمەش بەقازانجی کەرتی تایبەتە، یەعنی هەست دەکەیت ئەم ماددەیە زۆرتر موراعاتی کەرتی تایبەتی کردووە، نەك موراعاتی فەرمانبەرەکە، من پێم وایە کەرتی تایبەت و کەرتی عام جیاوازییەکەیان لەوەدایە، کە ئەم گرنگی بە بەرژەوەندی گشتی دەدات، ئەویش بەرژەوەندی تایبەتی خۆیەتی، بۆیە دەوڵەت لێرەدا بەرژەوەندی ئەو فەرمانبەرە ڕەچاو بکات، بۆیە کە دەچێتە کەرتی تایبەتیش، هەمان خەمی هەبێت، ئەمە چی بەسەر دێت، چارەنووسەکەی چی دەبێت، بەچ ئالیەتێك ومیکانیزمێك ئەم مەسەلەی چارەسەر دەکرێت؟، من هیوادارم کەجەنابی وەزیر باسی ئەوە بکات، کە تەعلیماتەکان چیە؟، وە چۆن فەرز دەکرێت؟، کە فەرمانبەر لەدوای 10 ساڵ ئیشکردنی لە دائیرەیەکی عامەوە کە نەقڵی دائیرەیەکی خاص دەبێت، زەمانەتی ژیان و حەیاتی چۆن ئەبێت، چۆن بەردەوام دەبێت لەکەرتی تایبەت، ئەو شەریکەی کە ئەو ئیشی تێدا دەکات، ئەگەر ئیفلاسی کرد یان فەشەلی هێنا، جارێکی تر بۆ نەتوانێت بگەڕێتەوە بۆ دائیرەکەی خۆی، دائرە عامەکە کەلەوانەیە ئیشی پێ بێت، یەعنی مەسەلەکە لێرەدا ئەوەیە نابێت ئێمە ماددەیەك دابنێین، کە حکومەت بۆ خۆ ڕزگارکردن لەئەو ڕێژە زۆرەی وەزیفە کەخۆی تووش کردووە، ئێمە بەشێوەیەك چارەسەری بکەین کە لەسەر حسابی فەرمانبەر بێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز عومەر نورەدینی، فەرموو.

بەڕێز عمر حمە امین خدر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لەڕاستیدا ئـەو فكرەیـەی كـە ئـەم مـاددەی بۆداڕێـژراوە، فكرەیـەكی بـاش و چـاكە، بـەڵام شـێوازی داڕشـتنی جۆرێك لە تەم و مژی و ئاڵۆزی پێوە دیارە، كەئاوا بمێنێتەوە ڕەنگە نـەتوانێ بـاش ئـەو مەبەسـتە بپێكێـت كە بۆی دانراوە، بۆ نموونە باسی نەقڵ و گواستنەوە دەكات، بەڕێزان كە كارمەندی حكومەت دەگوازرێتـەوە هەم ناونیشانی وەزیفی دەمێنێت، هەم حقوق و ئیمتیازاتی دەمێنێتەوە، بەڵام كە دەچـێتە كـەرتی تایبـەت هەم عینوانەكەی لەدەست دەدات، هـەم ئـەو حقـوق وئیمتیازاتانـەی نـامێنێ كەلـەناو حكومەتـدا هـەیبووە، بۆیە لـەجیاتی گواسـتنەوە، بەڕاسـتی لـەباتی گواسـتنەوە وشـەیەكی تـر بێـت، وەك دەسـتبەردار بـوون، یـان ڕۆیشتنی یەكجارەكی لەحكومەت بۆ بەكار بێت، چونكە بەڕاستی ئەوە نەقڵ بوون نیە، بەڕەئی من ناچێتە چوارچێوەی نەقڵ بوونەوە، هەروەها كێن ئەوانەی كە نەقڵ دەبن، من كەرتی تایبەت بم، بەئەزموون ترین و باشترین كارمەند لەناو حكومەت دەبەم بۆ كەرتی تایبـەت، كـە ئـەوەش دیسـان بـۆ خـۆی شـایەنی لەسـەر وەسـتانە، هـەر دیـارە یـەكێك لـەو ئامانجـەی كـە بـۆی دانـراوە، مەسـەلەی مامەڵەكردنـە لەسـەر دیـاردەی هەڵاوسان و بێكاری، بەڵام ئەو جۆرە بێكارییە كە لێرەدا ئەم ماددەیـە عیلاجـی دەكـات، بێكـاری داپۆشـراوە لەناو حكومەتدا، هەڵاوسانی ناو حكومەتـە، نـەك تـەعامولكردن لەگـەڵ بێكـاری نـاو كۆمـەڵگا، بۆیـە ڕەنگـە ئێستا ئێمە هەوڵ بـدەین، ئـەم ماددەیـە بگـۆڕین بڵـێین كـەرتی تایبـەت، لەدەرچـووانی زانكـۆو پـەیمانگاكان كەلەلای خۆی ئیشیان بۆ دەدۆزێتەوە، ئێمە بۆ ماوەی 3 ساڵ، بڕێـك هاوكـاری دەكـەین، باشـتر و دەقیـق تـر بێت لەوەی كە ئێمە خەڵك بكەین بە فەرمانبەر، پاشان هەوڵ بدەین بینێرینـە نـاو كـەرتی تایبـەت، لـەوێ بەم شێوەیە ڕاستەوخۆ دیاردەی بێكاری لەناو كۆمەڵگادا هەیە، لە ڕێگەی كـەرتی تایبەتـەوە تـۆ چارەسـەری دەكەیت، هـەروەها پشـتیوانی و هانـدانیش بـۆ كـەرتی تایبـەت دەكـەیت، سـەبارەت بەمەسـەلەی هاوكـاری و هاندانەكـە لێـرەدا، زیـاتر بـۆ دامودەزگاكـانی كـەرتی تایبەتـە، بـەڵام دەبێـت جۆرێـك لەهاندانیشـی بـۆ كارمەندەكە تێدا بێت بەڕاستی، بۆ ئەوەی تەشجیع بێت، هەوڵ بدات كاری خۆی، كارمەندی خۆی، عینوانی خۆی، شوێنی كاركردنی خۆی لەناو حكومەتدا بگوازێتەوە بۆ كـەرتی تایبـەت، وەكو بـەڕێزان باسـیان كـرد، كارمەندێتی و پیشە لەناو حكومەتدا جۆرێك لە ترس ودڵەڕاوكێ لەلایەن فەرمانبەر بهێنێتە ئاراوە، ئەگەر زەمانەتی بەردەوامی ئەم حقوق و ئیمتیازاتە لەلایەن كەرتی تایبەتەوە نەبێت، بۆیە بەڕەئی مـن لـەجیاتی ئەوەی بڵێین نیوەی مووچەكەی، ڕاسـتەوخۆ بـۆ كـەرتی تایبـەت دەچـێت و ئـەو هانـدەدەین، دەبێـت هـەوڵ

بـدەین بەشـێك لـە مووچـەكەی بـدرێت بـەو كارمەنـدەی كـە لـەناو حكومەتـەوە خـۆی دەگوازێتـەوە یـان بەتەعبیرێكی تر حكومەت بەجێ دەهێڵێت، دەچێت بۆ كەرتی تایبەت، واتـە پێویسـتە تەشـجیع و هانـدانی كارمەندەكەشی تێدا بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز شەونم محمد، فەرموو.

بەڕێز شونم محمد غریب:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

قسەكانی من لەلایەن هاوڕێكانمەوە كران، بۆیە پێویست ناكات دووبارەی بكەمەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

دەستخۆش، سوپاس، هاوڕاز خۆشناو، فەرموو.

بەڕێز هاوڕاز شیخ احمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بەو ماددەیە، دیارە دەقی ئەو ماددەیە لە یاسای بودجەی ئەنجومـەنی نوێنـەرانی عێـراق ئەمساڵ پەسەند كراوە، هەروەكو بە دوو بڕگەش هاتووە لـەوێ، ئـەوە بـۆ زانیـاری، نـازانم مـن لەسـەر ئـەم ماددەیـە پرسیاری ئەوەم هەیە، ئایا لەكوردستان ئەم ماددەیـە بـە دیراسـە كـراوە؟، چونكە بەڕاسـتی ئێمـە هەمیشـە لەگەڵ ئەوەداین، كە هـەلی كـار زۆرتـر فـراوان بێـت، زۆرتـر خـەڵكی دابمـەزرێت، بەتایبـەتی بـواری كـەرتی تایبـەت كـە بـوارێكی گرنگـە، بـۆ ئـەوەی ئـەم قورساییە كـە هەیـە، ئـەم هـەموو فەرمانبـەرە، ئەگـەر ڕووە ڕاستەقینەكەشـی نـەبێت كـە لەسیاسـەتی بودجـەدا هـاتووە، دیـاری بكرێـت، مـن نـازانم كـە ئایـا حكومـەت لەخزمەتی فەرمانبەرانی خۆی هێندە بێ نیازە؟، ئایا ئەوانە لە چ پلەیەكن كە لە كەرتی حكومەتـەوە، یـان كەرتی گشتیەوە نقڵ دەبن بۆ كەرتی تایبەت، ئەمانە لێرە وازح نیـە بەڕاسـتی، مـن پـێم وایـە ئەگـەر ئێمـە زیاتر بـواری كـاركردنیش بڕەخسـێنین، هـانی تـازە دامـەزراوان بـدەین، وە ئیمتیـاز بـۆ ئـەوان زیـاد بكـەین، لەجیاتی ئەوەی ئەم كارە بكەین، ئیمتیازات بۆ ئەوان زیاد بكەین، بـۆ ئـەوەی لـەبوارەكانی كـەرتی تایبەتـدا كار بكەن، من بەڕاستی هێندەی ئەو ماددەیە تەماشا دەكـەم، وەكو كـاك عـەدنان وتـی، موراعـاتی زۆری بـۆ كەرتی تایبەت تێدایە، من پێم وایە نازانم كەرتی تایبەت لـەلای ئێمـە كـە هەیـە، هاوكـاری زۆری دەكرێـت، ئاسـانكاری زۆری بـۆ دەكرێـت، بۆچـی نابێـت كاتێـك كـە گـەنجێكی ئێمـە لـە كۆلیـژێك دەردەچـێت، لـە پەیمانگایەك دەردەچێت، پێم وایە توانایەكی باشی پێیـە بـۆ كـاركردن، ئایـا ئێمـە هێنـدە ناپێویسـتین بـەو فەرمانبەرانەی كە هەمانە؟، بەو شێوەیە بیانگوازینەوە بۆ كەرتی تایبەت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز حمدیە معروف، فەرموو.

بەڕێز حمدیە معروف احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆربەی قسەکانی منیش کران، بەڵام ئەوە پێشنیار دەکەم لەخاڵی (ج)، پێشنیار دەکەم ئەوەشی بۆ زیاد بکرێت، ئەگەر وەزارەتی دارایی وئابووری ڕێنمایی دەرکرد ومەرجی دانا، ئەوە با بەسەلاحیەتی هەردوولا بێت، بەووردی و بەلەبەرچاو گرتنی مافەکانی هەردوولا، بەتایبەت فەرمانبەری گواستراو، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز احمد وەرتی، فەرموو.

بەڕێز د. احمد ابراهیم علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەماددەی 12 کە دەبێت بە ماددەی 13، لە پرۆژە یاسای بودجە، لەڕاستیدا هاندانی هاووڵاتیان بۆ کارکردن لە کەرتی تایبەت و گواستنەوەی ئیختیاری کارێکی باشە ئەم هاندانە بۆ ئەوەی کە کەرتی تایبەت گرنگی پێ بدرێت، بەڕای من ئەم گواستنەوەیە گواستنەوەیەکی ئارەزومەندانە بێت باشە، سەرەتای ماددەکە لەگەڵ گواستنەوەکەدا بنووسرێت لەکاتی گواستنەوەی فەرمانبەر بەشێوەی ئارەزومەندانە لە فەرمانگەیەك لە فەرمانگەکانی هەرێم، کە بودجەکەی لە ناوەندەوە یان خۆبەخۆ دیارە لە کوردیەکەدا شتێکی پەڕاوە کە بودجەکەی لە ناوەندەوە یان خۆبەخۆ دەدرێت یان تەمویل دەکرێت، ئەوە نەنووسراوە، ئایا ئەمە گواستنەوەیە گواستنەوەیەکی ئارەزوومەندانەیە یان بە ئیجباری حکومەتی هەرێم کێی بوێ ئەیگوازێتەوە؟ بەڕاستی لەبەرئەوە من باشە ئەم وشەیە لەسەرەتای ماددەکەوە زیاد بکرێت، ئەمە یەکەم، پاشان هەردوو خاڵی أ و ب وەکو لە پێشنیارەکەی ڕاپۆرتی لیژنەی یاسایی هاتبوو کە بەڕێز لیژنەی دارایی نەیخوێندەوە، پێموایە هەردووکیان یەکن ئەو دوو خاڵە دەکرێت بکرێن بە یەك، هەردووکیان لەیەك بدرێن، بەڵام سەبارەت بە نیوەی ئەو ڕاتبەی کە ئەو دائیرەیە فەرمانبەری بۆ نەقل دەکرێت، ئایا بەڕاستی بۆچی ئەم نیوە راتبە دەدرێت بەم دائیرەیە، بۆچی تەسلیم بەو فەرمانگەیە دەکرێت؟ بۆچی لەڕێگایەکی ترەوە حکومەت نایدات بەکارمەندانی خۆی؟ ئەگەر ئەو پارەیە بدرێت دائیرەکە خۆی ڕەنگە منەتێك لەسەر ئەو فەرمانبەرە دروست بکات کە پارەکەی پێ دەدات، بەڕاستی ئایا نیوەی ئەو ڕاتبە لەگەڵ ئەو نیوەیە پێکەوە دەبێت بەڕاتبێکی تەواوی ئەو کارمەندە کە بۆ ئەو فەرمانگەیە یان بۆ ئەو کەرتی تایبەتە نەقل کراوە، یان نا؟ لەبەرئەوە من پێم باشە بە ڕێگایەکی دیکە و بە ئالیەتێکی دیکە ئەم مووچەیە بدرێت بە کارمەندەکان لەڕێگەی بانکەوە تا سێ ساڵ نیوە پارەکە بە خۆی بدرێت و ئەوەی تری لەو شوێنەی کەبۆی نەقل دەکرێت لەکەرتی تایبەتەوە پێی بدرێت، دیارە سەبارەت بە تەقاعودی ئەمە بۆ خۆی زۆر گرنگە کە هاوکارانم باسیان کرد، گرنگ لێرەدا ئەوەیە کە ئەوکارمەندەی کە دەگوازرێتەوە بۆ کەرتی تایبەت ئایا زەمانی ئەوە هەیە کە خانەنیشین بکرێت و ساڵانی خزمەتی بۆ حساب بکرێت یان نا؟ لێرەدا ئاماژەی پێ نەکراوە، ڕەنگە باس کردن لەمەسەلەی خانەنیشینی پەیوەندی بە یاسای خانەنیشینی و یاسای

زەمانەوە هەبێ، بەڵام پێموایە لێرەش گرنگ بوو، چونکە لێرە دواتر لە برگەی ج دا ئاماژە بەوە دەکات کە دەبێ وەزارەتی دارایی وئابووری تەعلیمات دەردەکات بۆ جێ بەجێ کردنی ئەم فەقەرەیە، واتە ئەو کاتە زەوابتەکان لەوێدا دەردەکەوێ کە مەرجەکانی چیە، لەبەرئەوە ئەگەر ئاماژەیەك لێرە بدرابا بۆ ئەوەی کەمافی ئەو کارمەندە پارێزراو بێت لەکاتی نەقل کردنەکەدا، گرنگیشە لەوەدا کە باس لە تەقاعودی دەکرێت تەمەنی تەقاعودی تەمەنی سالآنی خانەنیشینی کەم بکرێتەوە، بەڵام ڕەنگە زۆر پەیوەندی بە ماددەکەی ئێرەوە نەبێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر لە موداخەلەی بەڕێزان ئەوە بوو کە شەرحیان کرد، یەعنی بەدیلێك نەبوو کە ماوەیەکی زۆرە ئەم ماددەیە لە لیژنەکانە و لەبەردەستە موناقەشە کراوە، بەڵام بەدیل نەبوو، هەندێ تەرح هەبوو کە ئیلغا بکرێت، نیزامی کاك برهان فەرموو.

بەڕێز برهان رشید حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەبیعی ئەم ماددەیە لە ماددەی12 ی بودجەی عیراقی وەرگیراوە، بەڵام ئەوەی نەزەری منی وەرگرت کە جێی سەرنج بوو لەلای من لەکوردستاندا لە وەزارەتی دارایی بەڕێوبەرایەتی گشتی خانەنیشینمان هەیە، ڕاستە دەزگای پێشمەرگە دێرینەکانیشمان هەیە، خانەنیشینی، بەڵام ئێمە شتێکمان نیە ناوی موئەسەسەی تەقاعود و زەمانی ئیجتماعی بێت، نەمزانیوە شتی وامان هەبێ، نەم بیستووە، بەڕاستی ئەمە بۆ مەوزوعێکی تر ڕامان دەکێشێ، کە لە تەخسیساتی 2011 باس لەوە دەکات کە لە 2009 دا(648) (شەش سەد و چل و هەشت ملیۆن) و تا 6/30 (حەوت سەد و هەشتا ملیۆن) ئەم ساڵ (ملیارێك و حەوت سەد و دوو ملیۆن)، ئەمە شتێکی تریش ڕا ئەکێشێ بەخۆیەوە، ئەو پارانەی کە وەرگیراوە ساڵانی پێشوو کە بە پێی تەعلیماتی 25 ی ساڵی 1960 راتب دەدرێ.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك برهان بەسە تێ گەیشتین، نیزامیەکەت گەیشت دەست خۆش، کاك د.ئاراس فەرموو.

بەڕێز د.ئاراس حسین محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەروەکو بەڕێزت فەرمووت دەربارەی بۆچوونی ئەندامە بەڕێزەکان ئێمەش هەمان بۆچوونمان لا دروست بووە، بە پێی بۆچوونی سەرۆکایەتی لیجنە، ئەو ماددەیە کە هاتووەتە پرۆژە یاسایەکەوە لەو مونتەڵەقەوە هاتووە کە حکومەتی هەرێم بەتەمایە پرۆژە یاسای خانەنشین و دەستەبەری کۆمەڵایەتی دەربکات، بە پێی بۆچوونی ئێمە و بە پێی بۆچوونی سەرۆکایەتی لیجنە، ئەو بۆچوونانەی کە ئێستا ئیسارە کرا لەلایەن ئەندامە بەڕێزەکانەوە، وەڵامی ئەتوانین لەو پرۆژەیە یاسایە ببینینەوە ئەگەر هاتو پەسەند کرا،

لەبەرئـەوە ئـەو بۆچـوونانە هـەروا دەمێنێتـەوە بـە کراوەیـی ئەوەنـدەی سـەرۆکایەتی لیژنـە تێبینـی کـرد، ئەوەی تریش بەجێ ئەهێلێم لەرێگەی جەنابتەوە بۆ بەڕێز نوێنەری حکومەت لێرە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك خورشید فەرموو.

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی ئەو ماددەیە وەکو بڵێی دوو سەرەیە، یەك/ ئەگەر بێتو ئێمە دەرگا بکەینەوە خەڵك لـە دەوائـیری حکومەت بچێتە قتاعی خاس، ئەوا هەرچی فەرمانبەری زیرەك و مەحاسبی زیرەك و ئەوانـەی بـە توانـا و شیان لە کـەرتی حکومی دەچـنە کـەرتی تایبـەت، تەجروبـەش کـە ڕێکخـراوە بیانیـەکان هاتنـە کوردسـتان، هەرچی موهەندس و فەرمانبەری زیرەك هەبوو لە کەرتی عام چوونە کەرتی تایبەت، ئەمە لێرە حکومەت زەرەرێکی زۆر دەکات، ئەگەر بڵێین دەرەجاتی شاغر، دەرەجـاتی شـاغر ڕاسـتە ئیحتمالـە هەنـدێك دەرەجـە دروست بێ، بـەڵام لەسـەر حسابی ئـەدای حکومـەت ئـەو شـتە ئـەنجام دەدرێـت، دوو/ ئەسـڵی ئـەو ماددەیـە شوێنی لێرە نیە، چونکە زۆر تەسائولاتی بەدواوەیە، مەسەلەن من لەکەرتی عام بچمە کـەرتی تایبـەت، دوو ساڵ لە کۆمپانیایەك پاشی خیلاف بوو لە مابەینی من و کۆمپانیاکە، دەرکرام یان ئیسقالەم دا، مەسیرم چی دەبێت، زۆر شت بە دوای ئەوەدایە، لەبەرئەوە بەڕاستی ئـەم خاڵـە جێگـا و کـاتی ئـەوە نیـە ئێمـە پێشـنیار دەکەین ئەوە هەڵبگرێت بۆ کاتێکی تر هەتا ئەو یاسایەی ئێمە باسی لێوە دەکـەین پەسـەند دەکرێـت و زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان نوقتەیەك هەیە کە باسی بکەین، کە عامل یان موزەف ئیجبارەن دەبێ هەتا مردن لـە جێـی خـۆی بێت ئەمە گوناحە و دژی مافی مرۆڤە، ئینسان ئازادە، مـەجالێکی تـر هـەبێت و پێـی خـۆش بێـت دەچـێت، زۆر زۆر تەبیعیە، یەعنی ئێمە نابێ خەڵکی خۆمان پابەنـد بکـەین، تـەوق بکەینـە بـان تـۆ ئـیللا بتـەوێ و نەتـەوێ ئـەبێ لێـرە بیـت، بـەس کـە ماددەکـە جێـی لێـرە نیـە، ئـەوە مەسـەلەیەکی تـرە، جـەنابی وەزیـر ڕوونکردنەوەتان لەسەری؟

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/(وەزیری دارایی و ئابووری):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ئـەم ماددەیـە زیـاتر بـۆ ئەوەیـە کـە هەنـدێ زەخـت لەسـەر حکومـەت لابچـێ و لـە عـەینی وەختـیش تەشجیعی کەرتی تایبەت، ئەم مەوزوعە زۆر دیراسەت کراوە، دیارە لە پێشەوە کە ئەم ماددەیە بەو شێوەیە هاتووەبە (أ و ب) دیارە مەوزوعی أ کە لە (أولا) هاتووە ئەمە عیلاقەی بەو دائیرانەوە هەیـە کـەوا تـەمویلی زاتی دەکرێن، بۆ نموونـە دائـیرەی کارەبـا، کـە ئـەو دائیرانـەی کـە ربـح و خەسـارەیان هەیـە، ئـەوەی تـر کـە

هاتووە لە (ب) دا جارێکی تر باسی کردووەتەوە ئەوە بۆ ئەو دەوائیرانەیە کە رەبتیان بە خەزینەی مەرکەزیەوە هەیە، بە خەزینەوە هەیە، مەوزوعی ئەم نەقڵە ئەمە شتێکی ئیختیاریە، هەرکەسێ کە بیەوێ لە کەرتی تایبەت تەعین بێت و موەزەف بێ و بیەوێ لەوێ بێ و مەعاشەکەی لەوێ زیاترە و پێویستی بەوەیە لەوێ بژیت، داوا پێشکەش دەکات بۆ حکومەت، ئەو وەختەحکومەتیش دیراسەتی دەکات، ئایا ئەو وەزیفەیە تەئسیر ناکاتە سەر وەزعی حکومەت، ئەگەر بزانێ ئەو وەزیفەیە پێویستی پێ نیە، ئەو عنوانەی پێویست نیە موافەقەت دەکات و دەروات، مەوزوعەکە لێرە ئەم گواستنەوەیە بەو شێوەیە نیە بەو شێوەی ئەو خۆی موەزەف بووە لە حکومەت داو خزمەتی خۆی هەبووە، ئێستا دەچێتە کەرتی تایبەت لەوێش عەینی خزمەتی خۆی هەیە، چونکە لەوێش هەر مەشمولە بە قانونی تەقاعود و زەمان و قانونی تەقاعود و زەمان کە لەوێ وەری دەگرێت، لەگەڵ ئەو خزمەتەی ئێستای یەك ئیزافەی سەرئەوی تر دەکرێت، بە پێی قانون، باس لەوە دەکرێت کەوا دائیرەی تەقاعود و زەمان نیە، بەڵێ دائیرەی تەقاعود و زەمان هەیە و مدیریەتی تەقاعودی عام و تەقاعود و زەمانی ئیجتماعی و زەمانی عامیش هەیە، وە مدیر عامەکەشی ناوی (حاجی رسول)ەو پارەشیان زۆرە و پارەکەشیان ئێستا دەیانەوێ ئیستیسماری پێ بکەن، ئەم مەوزوعە کە ئێستا بەو شێوەیە هاتووە، بە نیسبەتی حکومەتیش کە بڕیاری داوە کەوا دەعمیان بکات و بتوانێ ئەو خەڵکەی کەوا ڕۆیشتووە بۆ ئەوەی لەوێ ئەوانیش...... ، یەعنی بۆ ئەوەی کە هەموو کەسێك مەشمول بێت بە قانونی تەقاعود و زەمان، خزمەتکردن، بە نیسبەتی خزمەتی تەقاعودیەوە چ قانونی تەقاعود و زەمان بێت چ قانونی تەقاعودی خدمەی مەدەنی بێت، بە هەمان شێوەیە، ڕەنگە هەیە هەندێ تەغیراتی تیا هەبێ لە ئیشەکاندا، ئێستا حکومەت دیراسەتی ئەوە دەکات کەوا ئیشەکانیان تەقاروب پێ بکات و بینێرێ بۆ پەرلەمانی بەڕێز بۆ ئەوەی موسادەقی لەسەر بکرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عبدالسلام نوقتەی نیزامیت هەیە، فەرموو.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صديق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من نیزامیەکەم وەکو سەرۆکی لیژنەی کاروباری کۆمەڵایەتیە کە چەند چەمك و داتا باس کران، دەترسم بمێنن لەناو ئەو یاسایە، ئەگەر ڕێگام بدەی جەنابت؟ یەك/ وشەی نەقل توخوا من لەگەڵ کاك عمریش باسم کرد، نەقڵ لەناو فەرمانگەکانی حکومەت هەبێ، ئەمە نەقل نیە، ئەوە کۆتایی هێنانە بە ئیش کردن لە فەرمانگەی ڕەسمی و چوونە ناو کەرتی تایبەت، هیوادارم سیغەیەکی بۆ بدۆزنەوە، تەعین کردن و خزمەت و پلە و مووچە و خانەنیشین لە تایبەت زۆر زۆر جیاوازە، هیچ عیلاقەی بە حکومەتەوە نیە لە یاسایەکە وازحە، ئەو یاسایە باسی ئەو حاڵەتە ناکات، باسی عەکسەکەی دەکات، ئەگەر یەکێك چەند ساڵ لە کەرتی تایبەت ئیشی کردو بڕیاری دا بچێتە کەرتی حکومەت، بۆیە ئەمەش وازح نیە، سێیەم/ لە أ و ب تێ گەیشتنێکی سەیر هەیە ئەگەر باش بیخوێنن دەتوانرێ وا تەفسیر بکرێت کە 50٪ وەزارەتی دارایی

دەيدات، ئـەو فەرمانبـەرە و فەرمانگەكـەی خۆشـی 50٪ دەداتـە ئـەو كۆمپانيايـە، ئەگـەر بيخوێننـەوە ئـەو مەعنايەش دەدات، چيمان كرد هەمان پارەمان دا كەچی من دەزانم مەبەست ئـەوە نيـە، تـەنها 50٪يەكـەی دووەمەكەيە وەكو ئيشارەم پێی دا لە پرۆژەی هەمواركردنی ياسای 39 وەكو دەقێك دێت، ڕەنگە ئێمـە دوو هەفتەی تر موناقەشەی بكەين، بۆيە تەسەور ناكەم لێرە سوودی هەبێ، چونكە ئـەوە بـۆ پـرۆژەی ياسـايە، بۆيە من داوا دەكەم بيری لێ بكەين، ئايا پێويستە ئەمە؟.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

گەيشت زۆر سوپاس، كاك د.علی فەرموو.

بەڕێز د.علی سندی/(وەزيری پلاندانان):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

تەبيعی ئەو پێشنيارەی كە لـە ڕێگـای بـەڕێزان وەزارەتـی دارايـی و ئابووريـەوە تـەرح كـرا، هەرچـەندە لـە عێراقيش فكرەكە هەيە، بەڵام خۆی هەر فكرەكە لە وڵاتانی جيهان، هەموو حكومـات تـەعامول لەگـەڵ ئـەو مەوزوعە دەكەن، عادەتەن هەر بە سێ شێوازيشـە، يـان ئـەما تەشـجيعەكەی يـانيش تشـجيع لەگـەڵ حەوافزە، لەگەڵ هەندێ (ئينس سەنتيف) وەكو ئـەو حاڵەتـە، يـانيش كـە بارەكـە، يـانيش كـە ئيشـەكە، كـە بارەكە زۆر قورس بوو ئەبێ بە ئيجباريش، خۆ ئەوەش هەيە، يـەعنی خـۆ ئـەو زاهيرەيـەش هەيـە، يـەعنی ئێمە با بەوشكلە تەماشای بكـەين، لەبەرئـەوە بـە حەقيقـەت ئـەوەی كـە لەتەرحـەكان باسـكرا خـۆی ئەمـە بەشكلێكی عام حەتمەن ئەمە دواتر بە تەعليمات كە تەنزيم دەكرێت، تەعليماتەكان دەبێ زۆر دەقيق بێت، بـەس ئێسـتا وەكـو مەبـدەئێك لێـرە تـەرح كـراوە، ئێمـە لـەناو حكومـەت ئـەم تەرحـەمان پـێ بـاش بـووە، هەرچەندە ئەگەر وەكو موعادەلاتی كيمياوی ئەگەر ئەم موعادەلە قانونيە ئيستنادی لەسەر موعادەلاتی تر بە ڕێكوپێكی نەبێت خەلەلی تێدا دەبێت حەتمەن، من نازانم ليژنـەی ياسـايی ئيحتمالـە مەسـەلەن تـەقيمی ئەوە بكەن كە ئايا ئەمە لەگەڵ ياسای قـانونی (الخدمـە المدنيـە) لەگـەڵ ياسای كـارو ئـەوەی كـە بڕيـارە لـە خيلالی ئەم ماوەيە ئەوەی كە بـەڕێز كـاك عبدالسلام ئامـاژەی پێـدا، كـە بێتـە تـەرح كـردن، ئەگـەر لەگـەڵ ئەوانـە تـەعاروزی نـەبێتن حەتمـەن لـە تەفاسـيلی تەعليماتـەكانی دەكرێـت، تەعليماتـەكانيش پێشـی ئـەوە مەسەلەن ئيستشارە بە ليژنەی ياسايی بكەن، بەمەبەستی تەتبيق كردنی، بەڕێز كاك د.دانا تەرحی ئـەوەی هەبوو مەسەلەن ئەوە فەقەت بۆ ئيزافە كردن لەسـەری، بـەڕەئی مـن ئـەوە شـتێكی خـراپ نيـە، مەسـەلەی ئەوەش ئەگەر هاتو هەركەسێك ئەگەر ويستی لە قتاعی تايبەت ئيش بكات هەتا ئەگەر بە نيسبەتێكی كەم تر بێت، ئەوە لەلای ئێمە تەرح نەكرا، ئەگينا لای خۆمان گفتوگۆی دەكـرا، وە بـۆ ئەوانـەی كـە بـەڕێز كـاك خورشـيد كـە ئامـاژەی پێيـدا، حەتمـەن ئەگـەر حـدودێك لـەناو تەعليماتەكـەش نـەبێت، ئەگـەر لێـرەش دابندرێت دەكرێت بۆ ئەوەی كە ئيشەكە مادام تەجروبەيەكی نوێيە، حەتمەن خـۆی موافەقـەتی بەرپرسـی دائيرەكە يان بەڕێوبەرە گشتيەكە مەتلوبە بۆ ئەوەی ئەو شەخسە ئيجازەی پێ بدرێت كە بـڕوات، دەكرێـت هەر بۆ ئەوەی كە ئەوان بۆ لابردنی هەنـدێ مەترسـی تـر سـەقفێكی چۆن بـۆ تـەعينات 25 هـەزار كـەس

داندرا، لێرەش مەسەلەن سەقفێك دابندرێت بۆ ئەمساڵ، مەسەلەن بڵێت حکومەتی هەرێم دەتوانێ هەتا 5 هەزار کەس یان هەتا 10 هەزار کەس بەو شکلە تەمویل بکات یان ئیجازەیان بداتێ، حەتمەن لە خیلالی ساڵێك نەتائیجەکانی مەعلوم دەبێت ئەگەر موفید بوو هەم لە هینەکان ئیستفادەی لێ دەکرێت و بە عەکسیشەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی ئاخر ڕەئیتان؟ کاك عونی فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لە سەرۆکایەتی لیژنەی یاسایی دوای گوێ بیست بوونی ڕاوبۆچوونی ئەندامانی بەڕێز لەسەر ماددەکە، ئێمەش لەگەڵ ئەوەداین کەوا کەرتی تایبەت گرنگی پێ بدرێت، پشتگیری لەهەر بابەتێك دەکەین بەو شێوەیە کە باسی لێ دەکرێت، بەڵام لێرەدا ئێمە باسی یاسای بودجەی هەرێمی کوردستان دەکەین بۆ ساڵی 2011 واتە هەر چ ئالیەتێك هەبێ تەنها بۆ ساڵێك دەبێت، ئێمە لێرە لەگەڵ ئەوەین کەوا پرۆژەك لەبەردەم پەرلەمان دایە بە هەموار کردنی یاسای ژمارە 39 ی ساڵی 1971 کە خوێندنەوەی یەکەمی بۆ کراوە و ئاراستەی لیژنەکان کراوە و ئێستا لەبەردەم لیژنەکانە بۆ گفتوگۆ کردن، دەتوانین ئەو ماددەیە لەوێ چارەسەری بۆ بکەین، واتە لێرە ئێمە دوای وتووێژ کردن لەگەڵ سەرۆکایەتی لیژنەی یاسایی بەباشی دەزانین ئەو ماددەیە ئیلغا بکرێتەوە و نەمێنێ تا ئەنجامدانی پرۆژەکەو گفتوگۆ لەسەر کردنی و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، دوای گفتوگۆ و موداخەلەی ئەندامانی پەرلەمان بۆچوونی چەند پەرلەمانتارێکی بەڕێز هەیە کە ئیلغا بکرێت ئەم ماددەیە، دوو نوقتەی نیزانی هەیە، کاك حمە سعید وسۆزان خان، سۆزان خان فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پاش تەوزیح کردنی بەڕێز وەزیری پلاندانان و وەزیری دارایی دەرکەوت کە ئەمە قەسدەکەی خێرە، خۆ قەسدەکەی شەڕ نیە ئەم ماددەیە لێرە دانراوە، قەسدەکەی ئەوە نیە کە خەڵك بە زۆر نەقل بکرێت، قەسدەکەشی ئەوە نیە حکومەت زەرەر بدات لە هاووڵاتیانی خۆی، بەڵکو بگرە ئێستا فەرمانبەر هەیە لەهەردوو کەرتەکە ئیش دەکات، کەرتی حکومیش و کەرتی تایبەتیش، ئێستا ئەو بڕیارەی بەڕێزی لیژنەی دارایی تەواو پێچەوانەی پشتگیریەکەی خۆیانە لەناو ڕاپۆرتەکەی خۆیاندا بڵاویان کردووەتەوە، بەڕێز

سەرۆكی پەرلەمان ئەگەر ئاگادار بێت، تەواو پێچەوانەی بیروڕاكەی خۆیانە كە لەناو ڕاپۆرتەكەی خۆیان وتوویانە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك حمە سعید فەرموو.

بەڕێز حمە سعید حمە علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

جەنابی وەزیری دارایی وەڵامی چەند پرسیارێكی پەرلەمانتارانی نەدایەوە كە پێموایە گرنگ بوو، یەكەم/ ئایا ئەم ماددەیە بۆ ساڵێكە ئەی ئەگەر پرۆژە یاسایەك كە بۆ دائیم بێت؟، دووەم/ خەڵكی دامەزراو یەعنی ئەو خەڵكانەی كە ئێستا تەخەروجیان كردووە و دانەمەزراون چۆن ئەوانە؟ سێیەم/ ئایا ئەمە نەقلە یان كۆتایی هێنانە بەڕاژەی ئەو موەزەفە؟ چوارەم/ ئایا ئەو كەوادیرە نەوعیانە كە شوێنەكانیان شاغر دەبێت چۆن موعالەجە دەكرێت؟ پێنجەم/ تەقاعودی و خانەنیشینی بۆ ئەو خەڵكە عامەی كە لە كەرتی تایبەت دا ئیش دەكەن وەكو پیشەوەران، مەسەلەی كەرتی تایبەت پێموایە لە پرۆژە یاسایەكی خۆی دەوێ و ڕاستە دەبێ حكومەت، خاڵێكی تر كە جوابی نەدایەوەو زۆر گرنگ بوو بەلای منەوە ئەو مووچە و ساڵانەی خزمەتە كە كاك عدنان و دوو، سێ كەسی تریش پێشنیاریان كرد، پێموایە پارەیەكی زۆری حكومەت دەڕوا و نیوەی مووچە دەدەی بە ماوەی سێ ساڵ، ئایا چۆن موعالەجەی دەكرێت؟، ڕاستە كەرتی تایبەت و دەعمی كەرتی تایبەت و هەلی كار........... .

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لە نیزامی ڕەتت كرد، بە نیسبەت ئێمە پرۆژە یاسا موناقەشە دەكەین بە تەئكید بۆ ساڵێك، یەعنی ئەوە دیارە، بە نیسبەت ئەوەی جەنابت باست كرد كاك عبالسلام زۆر بە وازحی ڕوونی كردەوە نەقڵ لەناو ئەو موزەفانە دەبێت، ئەمە حاڵەتێكی خاسە، لەسەر ئەو زروفەی كە هەیە و كە تەشغیلی زیاد بووە ئیحتمالە هەوڵێك بدەن بۆ ئەوەی موزەف بچێتە شوێنێكی تر، كاك د.ئاراس فەرموو.

بەڕێز د.ئاراس حسین محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لەڕاستی دا سۆزان خان ئاماژەی بە نوقتەیەك دا كە لیژنەی دارایی پەشیمان بووەتەوە لە ڕاوبۆچوونەكەی، لەڕاستی دا ئەوە لیژنەی دارایی نەبوو، لیژنەی یاسایی بوو، پاش ئەو گفتوگۆیەی كە كرا سەرۆكایەتی لیژنەی یاسایی ئەو ڕایەی لادروست بوو، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك عونی فەرموو.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ڕاستە، لە ڕاپۆرتی ئێمە پێشنیار كرابوو كە ماددەكە هەموار بكرێت بەو شێوەیەی كە لە ڕاپۆرتەكەماندا هاتووە، بەڵام من كە قسەكانم كرد بەناوی سەرۆكایەتی لیژنەی یاسایی تەوزیحم كرد كە ئێمە پاش گوێ بیست بوونی ڕاوبۆچوونی ئەندامانی پەرلەمانی بەڕێز لەسەر ماددەكە وامان بەباش زانی ئەو ماددەیە ئیلغا بكرێت، مەبەستمان لە ئیلغا كردنی ئەوە نیە كە ئیهتمام نەدانە بە كەرتی تایبەت، نەخێر ئێمە لەگەڵ ئەوەینە كە كەرتی تایبەت ئیهتمامێكی باشی پێ بدرێت، بەڵام لێرە لەو ماددەیە جێگیر ناكرێت ئەو تروحاتانە و ئەو ئەفكارانەی كە قسەی لەسەر كرا، چونكە ماددەكە پەیوەستە بە دوو بابەت، یەك/ خدمە، دوو/ تەقاعود، واتە عیلاقەی بە قانونی خدمەی مەدەنی عیراقی هەیە ژمارە 24 ساڵی 1960ی هەموار كراو كە لە كوردستان ئیشی پێ دەكرێت، دوو/ پرۆژە بڕیاری ئەنجومەنی وەزیران كە پێشكەش كراوە، سێ/ قانونی ڕاژەی مەجلس خدمە كە پێشكەش كراوە، خوێندنەوەی یەكەمی بۆ كراوە، ئەمانەمان لەبەردەمە، ئێمە لەگەڵ ئەوەین كەرتی تایبەت ئیهتمام و گرنگی پێ بدرێت، بەڵام نەك بەماددەیەك، واتە بە كەموكورتیەكی زۆر دەردێت ئەگەر پەسەندیشی بكەین.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا وازح بوو، ئێستا دوو كەس دیفاعی لێ بكات كە بمێنێ و دوو كەس دیفاعی لێ بكات كە لابچێت، چونكە چەند بەڕێزێك داوای ئیلغایان كردووە، كاك ڕێباز نیزامیت هەبوو؟ فەرموو.

بەڕێز ڕێباز فتاح محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەوەندەی من ئاگاداری پێشنیارەكان بووم داواكرا خاڵی 2 لابرێت نەك خاڵی 1، یەعنی كەس داوای نەكرد كە خاڵی یەكەم لابرێت، ئەوەی كە داوا دەكرێ ئەوەی كە نیوەی پارەكە سەرف دەكرێت بۆ ئەوەی كە بچێتە كەرتی تا......... .

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

نا، ئەسڵەن بۆ ئاگاداریت بە نووسین لەبەردەستی ئێمەیە، لەبەردەستی ئێمەیە و بەڕەسمی بۆمان هاتووە كە چەند كەسێك داوا دەكەن ئەسڵەن ئەو ماددەیە لابچێت، لەوێ جێگای نیە، ئێستا ئەوەی كە دەیەوێ دیفاعی لێ بكات كە بمێنێ، سۆزان شهاب و كاك دلێر، فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بێ گومان كاتێك كە حكومەت لەناو ئەم یاسایە ئەم بڕگەیەی داناوە، مەبەستی لەوە بووە هەم ئامادەكاری و هەم تەرخانكردنی ئەو بڕە پارەیە یاخود جیاكردنەوەی ئەو بڕە پارەیە بۆ تەمویل كردنی سندوقی زەمان، مەبەست لێرەدا چیە؟ ئێمە ئەمڕۆ ئەم بەیانیە لێرە كەسایەتیەكی وەكو (جۆن مێجەر) لێرە دەڵێ

پشتگیری کەرتی تایبەت بکەن بۆ ئەوەی وڵاتەکەتان زیاتر پێش بکەوێ، کەواتە کلیلی سەرکەوتنی هەرێمی کوردستان لەو ئاراستەیە بووە کە هەتا ئێستا گرتوویەتە بەر بۆ پێشخستنی کەرتی تایبەت، نە حەرامە و نە گوناحە، تۆ ئەگەر پشتگیری کەرتی تایبەت بکەی، لێرە حاڵەتێکت دەداتێ بەرامبەر بە موەزەف، موزەفێك لەناو دائیرەکەی خۆی دا لەوانەیە 20 دانە ساڵ بێ هەتاوەکو پلەکەی بەرز دەبێتەو و دەبێتە بەڕێوبەرێك یان بە یاریدەدەری بەڕێوبەرێك، بەڵام لە کەرتی تایبەتدا گەشە ونما و بەرزبوونەوەی هاووڵاتیان زۆر زۆر بە ئاسانیە، چونکە ئەو ڕۆتینەی کە هەیە لەناو دەوائیری دەوڵەت (کتابنا وکتابکم) تەرشیحی فلان کەس دەکرێت، لەناو کەرتی تایبەت دا نیە، یەك/لەڕووی پلەو پایەوە، دوو/ لەڕووی زیاد کردنی مووچەو دەخلی ئەو هاووڵاتیانە، ئەو کەسە کاتێك کە دەچێتە کەرتی تایبەت حکومەت 50٪ ی مەعاشەکەی کە خۆی لەلای حکومەت وەری دەگرێت دەیهێنێ و دەینێرێتە کەرتی تایبەتەوە بۆی، ئەو کەرتی تایبەتە خۆناچێ نیوەکەی تری بۆ پڕبکاتەوە، بەڵکو بە پێی ئەوەی کە خۆی لەناو ئەوکەرتی تایبەتەیە، لەوانەیە دوو ئەوەندەو ئەوەندەو سێ ئەوەندەی مەعاشەکەی خۆی پارە پەیدا دەکات، لەبەرئەوە ئەمە بەڕاستی بۆ قازانجی هاووڵاتیانە، چەندەها کەس هەیە موزەفی دەوڵەتە، بەڵێ موحاسبە لە دوو شوێن کار دەکات، بەیانیان لە دەوائیری دەوڵەتە و دوای نیوەڕۆیان لە کەرتی تایبەتە، ناتوانێ دەسبەرداری وەزیفەی حکومەت ببێتەوە لەبەر زەمانی ئەو تەقاعودیەی کە لەو سەرەوە هەیەتی، کە ژیانی دەپارێزێ، بۆیە ئەگەر ئەمە هەنگاوی یەکەم بێت، هەنگاوی دووەم وامان لێ دەکات دووبارەی قسەکانی کاك عبدالسلام دەکەمەوە وامان لێ دەکات کە ئێمە لە چەند هەفتەی ئایندەدا هەوڵ بدەین یاسایەکە بخەینە گفتوگۆوە لە پەرلەمانی کوردستان و باشترین یاسای کارودەستەبەری کۆمەڵایەتی، ئەوەی دەمێنێتەوە مولاحەزاتی هەندێ لە ئەندامانی پەرلەمان کە نەقڵەکە سیغەتی ئیجباری پێوە نەبێ، بەڵکو سیغەیەکی ئیختیاری پێوە بێ، من گەرەنتی ئەوەتان دەدەمێ باشترین خەڵکی ئێمە ناچێتە قتاعی خاسەوە، بەڵکو ئەوسا ئەوە دەمێنێتەوە بۆ بەڕێوبەرەکان و بەڕێوبەرە گشتیەکان بۆ موافەقەت کردن، ئەمە لە قازانجی هەرێمی کوردستانە کە واتێ نەگا زەرەریەتی و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك دلێر فەرموو.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دیفاع لەوە دەکەم کە ئەم ماددەیە بمێنێیتەوە لەناو پرۆژە یاساکە، لەبەرئەوەی خۆی ئەمە سێ مەوزوع دەگرێتەوە، یەکەم/ پاڵپشتی کەرتی تایبەتە، کە پاڵپشتی کەرتی تایبەتیش کرا، هەڵبەتە هەلی کاریش زیاد دەبێت، خاڵی 3 هەڵاوسانی فەرمانبەران و نازانم خۆمان زۆر باسی دەکەین لە دامودەزگاکانی حکومەت دا کە دەڵێین زۆر و بەو شێوەیە و گلەیی دەکەین، ئەم هەڵئاوسانەش نامێنێ، لەوکاتەشدا چوون لەکەرتی گشتیەوە بۆ کەرتی تایبەتی زیاد بکات، خاڵێکی تر من نامەوێ بچمەوە سەر ئەوانەی کە سۆزان

خان باسی کرد، ئەوە من ئەوەی بەزۆر زۆر دەزانم لەزۆربەی وڵاتانی ئەوروپیش دا ئەمە بۆ یەك ساڵ جاری وایە بۆ دوو ساڵ، ئێمە کە ماددەکە هەبوو دوایی یاسایەکانی کار ، قانونی عەمەل گۆڕانکاری بەسەردا هات و قانونی زەمانی ئیجتماعی داندرا بۆ کەرتی تایبەت، ئایا لە شوێنێکی کاردا یەك کرێکار بێ و دوو کرێکار بێت شمولی تەقاعودی و زەمان بکات بە پێی ئەو ئیشتراکاتەی کە خۆی کە ئەیدات پێی کە پێی دەڵێن تەوقیفات، بە پێی ئەوەی کە خۆی دەیدات، لەو کاتە کە ئەوەش هەبوو و لەناو ماددەکەش هەبوو و بودجەشی بۆ تەرخان کراوە، لە دوای ماددەکەی تر موشکیەلەیەکت نابێ، ئەگەر ئەمە ناجیح بوو و سەرکەوتنی بەدەست هێنا، بووە هۆی بەهێز بوونی کەرتی تایبەت و ئیقتسادی وڵات ئەتوانرێ بۆ ساڵێکی تر لەوانەیە ببێ بە چوار ساڵ هەر لە ماددەکە لەوانەیە ببێ بە دوو ساڵ و لەوانەیە ببێ بە یەك ساڵ، لەبەرئەوە هیچ موشکیلەیەك نیە، شتێکی تر کە باس ئەکرا ئایا لە کەرتی تایبەت دا ئەم نیوەی مووچەیە ئەدرێ بە کەرتی تایبەت بە خۆی؟ لەکەرتی تایبەت دا سیستمێك نیە بڵێ ئەمە موحاسبە مەعاشەکەی ئەوەندەیە و ئەمە بێ شەهادەیە و مەعاشەکەی ئەوەندەیە، ئەمە بە ئیتیفاقە تۆ دەچیتە کەرتی تایبەتەوە و ئیش دەکەی بە ئارەزووی خۆت، لەوێ ئیتیفاق دەکەی، من ئەوەندە ئیش دەکەم، ئەو نیوەیە هەر دەگەڕێتەوە بۆ ئەو کارمەندانەی کە دەچێ بۆ ئەوێ، لێرە خۆی لەخۆیدا خاڵێکی تر ڕوودەدات، خەڵك ئازاد دەبێ، یەعنی ئەوە نابێ تاوەکو مردن هەر ئەبێ لەو دائیرەیە بێت و لەو شوێنە بێ و لە کەرتی گشتی دا بێت، ئازادیش ئەوەیە بچێ کاری تر بکات، بچێ شتی تر بدۆزێتەوە، بە تایبەتی ئێمە وابزانم زۆربەی وڵاتانی دونیا وزۆربەی پسپۆرە ئیقتسادیەکان ئیشارەت بەوە دەدەن کە بەهێز بوونی کەرتی تایبەت نیشانەی بەهێز بوونی ئیقتسادە لە هەموو وڵاتێك، بۆ هەرێمی کوردستانی ئێمەش کە بۆ ئەوەی هەلی کار زیاتر بێت و بۆ ئەوەی لەسەر ئیقتسادی خۆمان بژین و بڕوامان بە خۆمان هەبێت تەنها لەسەر سامانی سروشتی نەژین کە نەوتە، شتێکی زۆر زۆر چاکە کە ئەم ماددەیە بمێنیتەوە لەناو پرۆژە یاساکە، لەدوای ئەوەی کە دەمێنێتەوە لەناو پرۆژە یاسای بودجەدا با یاسای بۆ دەربکرێت وبۆ ساڵێکی تر بە شێوەی تر دەتوانرێ چاك بکرێتەوەو، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابتان، ئێستا دوو بەڕێز کە بیانەوێ ئیلغا بێت، ئەم ماددەیە لێرە جێگەی نیە، کاك اسماعیل و کاك خورشید، کاك اسماعیل فەرموو.

بەڕێز اسماعیل سعید محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەبێ بپرسین هەدەف لە وجودی ئەم ماددەیە چیە؟ هەست دەکەم ناڕۆشنیەك هەیە، هەندێ لە خوشك و برایان پێیانوایە ئەمە بۆ پشتیوانی کەرتی تایبەتە، هەندێك لە خوشك وبرایان پێیان وایە ئەمە بۆ چارەسەر کردنی هەڵاوسانی ئیداریە، من پێموایە ئەم ماددەیە هیچ کام لەو ئەهدافانە ناپێکێ، نازانم چەند جارێك باسی ئەوە کرا ئەم تەجروبەیە کراوە، من بۆ خۆم نەمبیستووە و ئەو خوشك وبرایانەش کە ئەم

ماددەیان بۆ پشتیوانی کردنی کەرتی تایبەت بە نموونە هێنایەوە لە هیچ شوێنێکی دنیا باوەڕناکەم ڕووی دابێت جگە لە عیراق کە پێمان وایە من بە خۆم بە تەجروبەیەکی سەرکەوتووی نازانم و، پێموایە ئەمە هیچ هاوکاریەکی کەرتی تایبەت ناکات، هاوکاری کردنی کەرتی تایبەت شێوازی خۆی هەیە، شێوازی خۆی هەیە کە ئیعفا کردنە لە زەریبە و تەسهیلاتی بانکیە و پێدانی زەویەو زۆر شتی تر هەیە، یەعنی ئەمە ڕێگایەك نیە بۆ کەرتی تایبەت بە قەناعەتی من با بچینە بەشەکەی دووەم ئەگەر پێمان وابێ ئەمە کەم کردنەوەی هەڵاوسانی ئیداریە، خوشك و برایانی بەڕێز هەتا یاسای بیمە و زەمانی ئیجتماعی دەرنەچێت ئەمە خەیاڵە و خەڵك لە کەرتی حکومیەوە بچێتە کەرتی تایبەت تەنها کێ دەچێتە کەرتی تایبەت؟ ئەوانەی کە ساڵانێك تەجروبەیان هەیە و وەکو موهەندسەکان و وەکو موحاسبەکان و کە ئەمەش بەڕاستی ئەمە هەڵەیەکی کوشندەیە، ئێمە بێنین بۆ پێگەیاندنی کادیری باش دواجار ڕێگای بۆ خۆش بکەین و بڕواتە کەرتی تایبەت، ئەمە لەڕاستی دا یەعنی سوء ئیستفادەیە، یەعنی هاوکاریەکی (ببورن ئەگەر بڵێم) ناشەرعیە و نا مەشروعە بۆ ئەوەی بۆ هاندانی کەرتی تایبەت، یەعنی پشتیوانیەکی نامەنتقیە، بۆیە بە قەناعەتی من بۆ هەردوو چارەسەری هەم پشتیوانی کەرتی تایبەت و هەم کەمکردنەوەی هەڵاوسان ئەم ماددەیە هەدەف ناپێکێ، پێویست دەکات بۆ ئەوەی ئێمە کەمکردنەوەی هەڵئاوسانی ئیداری لەناو دەوائیری حکومی دا بە ئامانج بگات، پێویست دەکات لەزووترین کاتدا قانونی زەمانی ئیجتماعی تێ پەڕێنین، بۆیە منیش لەگەڵ ئەوەدام ئەم ماددەیە لابچێت و هیچ ئامانجێکی نیە، جگە لەوەی ئەبێتە سەرچاوەیەکی تر بۆ گەندەڵی، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سۆزان خان نیزامی فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەماندا تەعلیقدان لەسەر قسەی ئەندامی تر ڕێگەی پێ نادرێت، ئەوە تەعلیق بوو، جەنابی کاك اسماعیل تەعلیقی دا لە قسەی من و بەڕێز وەزیری پلاندانان،کە دەڵێ ئەو تەجروبەیە لەوڵاتانی تریش تاقی کراوەتەوە، جەنابی بە تەعلیقەوە دەڵێ لە هیچ کوێی دنیادا نەکراوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

نا، نا ئەوە تەعلیق نەبوو، ئەوە ڕەئی خۆی بوو، زۆر تەبیعیە، کاك اسماعیل فەرموو.

بەڕێز اسماعیل سعید محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر تەعلیق بێت داوای لێ بوردن دەکەم، بەس بەڕاستی مەبەستم تەعلیق نەبوو، من لەژیانی خۆشمدا ئیمانم بە ئیشی تەعلیق و تەعلیقکاری نیە، ببورە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

من دڵنیا بووم بەس بە پێی مەعلوماتی خۆی قسەی کرد، کاک خورشید فەرموو.

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە دانوستاندن یان موناقەشات، بەشێوەیەك دەكرێت كە دوو بابەتی جیایە، پشتەوانی کردن لە کەرتی تایبەت و باسی ئەم خاڵە، پشتیوانی کردن لە کەرتی تایبەت هەدەفەکە و ئارمانجەکە هەمووومان کاری بۆ دەکەین وهەمووومان سوورین لەسەر ئەوەی دەبێ کاراکردنی کەرتی تایبەت بکەین، بۆ ئەوەی ببێتە مایەی گەشەپێدان و پێشکەوتنی ئەو وڵاتە، ئەمە قەناعەتی هەمووومانە و قەناعەتەکی موتڵەقە و هیچ گومان لەسەری نیە، باسی ئێمە لەوەیە کە ئایا ئەم خاڵە جێگای ئێرەیە یان نا؟ ئەم خاڵە بەو شکلە و بەو تەرتیبە کە لێرە هاتووە دروستە یان نا؟ بەڕەئی من وەکو باسیشم کرد کەرتی تایبەت پێویستی بە قروزە، کە قروزی مەسرەفیە و ئیعفائاتی گومرگیە و خەدەماتی ئاو و کارەبایە و حیمایەی گومرگیە، ئەمە دەعمە بۆکەرتی تایبەت، ئەمما فەرمانبەرێك بە ئارەزووی خۆی لە کەرتی گشتی بچێتە کەرتی تایبەت ئەمە شتێکی ئیختیاریە و بە ئارەزووی خۆیەتی و وەك کەرتی تایبەت بەو نەوعە دەعمە بڕوا ناکەم پێش بکەوێت، پاشان ئەم خاڵانە زۆر تەسائولاتی لەسەرە، ئەو تەسائولاتانە هەمووی ئەم دێرە جەوابی ئەو تەسائولاتە هەمووی نیە، خۆ ئێمە لەگەڵ ئەوەینە ئەم نەقلە بکرێت، ئێمە لەگەڵ ئەوەینە ئەم ئیجرائە بکرێت، تەسهیلات هەبێ، خەڵك مەجبور نەبێ ژیانی خۆی هەمووی لە کەرتی گشتی بێت، بەڵام دەبێت بەشێوەیەکی وا بێت کە حکومەت بتوانێ تەعامولی لەگەڵ بکات و هەم خەڵکیش ئیستفادەی لێ بکات و هەم حکومەتیش وەکو بڵێین سەری پێوە نەیەشێت بەو ئیجرائاتانە و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا وازح بوو، دەیخەینە دەنگدانەوە، دوو بەڕێز ڕەئیان لەگەڵ ئەوە بوو کە گرنگە و بەسوودە بمێنێ و خزمەتی وەزعی ئێستای کوردستان دەکات، دوو بەڕێزیش پێیان وابوو لێرە جێگەی نابێتەوە لە شوێنێکی تر بێت، ئێستا کێ لەگەڵ ئەوەیە ماددەی 12 کە لە ئەسڵی پرۆژەکە ماددەی 13یە، کێ لەگەڵ ئەوەیە ئیلغا بێت، تکایە دەستی بەرزبکاتەوە؟ 37 بەڕێز لەگەڵ ئەوەیە، کێ لەگەڵ ئەوەیە ئیلغا نەبێت و وەکو خۆی بمێنێتەوە؟ 48 کەس لەگەڵە بمێنێتەوە، بۆیە وەك خۆی مایەوە، زۆر سوپاس، ئێستا لیژنەی یاسایی ماددەکە بخوێننەوە بۆ ئەوەی بیدەینە دەنگدان، کاك عونی فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیار کرابوو بە ئیعادە کردنی سیاغەی بەشێك لە ماددەکان، ..... .

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە دەنگدانە یەك دەقیقەی تر بەس سیاغەکە دەخوێنێتەوە و دەنگ دەدەین، کاك عونی فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة الثالثة عشرة:

اولاً: عند نقل الموظف من دائرة من دوائر الاقليم الممولة مركزياً او ذاتياً الى القطاع الخاص:

أ- تتحمل وزارة المالية والاقتصاد نصف راتبه الذي يتقاضاه من الدوائر المنقول منها لمدة ثلاث سنوات اعتباراً من تاريخ نقله، على ان تقطع علاقته مع دائرته نهائياً.

ب- تقوم الدائرة المنقول منها الموظف بصرف نصف الراتب المنصوص عليه فى (اولاً/أ) اعلاه من هذه المادة الى جهة القطاع الخاص المنقول اليها.

ج- على وزارة المالية والاقتصاد اصدار التعليمات اللازمة لتسهيل تنفيذ احكام هذه الفقرة وتحديد ضوابطها وشروطها.

ثانياً: على وزارة المالية والاقتصاد دعم موارد صندوق مؤسسة التقاعد والضمان الاجتماعي بتخصيص مبلغ لايزيد على 30٪ من ايرادات الصندوق المدفوعة للمؤسسة خلال السنة المالية السابقة ضمن تخصيصات وزارة العمل والشؤون الاجتماعية.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

نیزامی كاك احمد؟ فەرمووو.

بەڕێز د.احمد ابراهیم علی(وەرتی):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

مادام دەنگ درا لەسەر ئەوەی كە ماددەكە بمێنێتەوە پێویستە ئەو ڕەئیانەش بخرێنە دەنگدانەوە، كە هەندێك ڕەئی هەبوو لەسەر ماددەكە وگۆڕانكاری لەسەر بڕگەی ماددەكە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك عونی ئەو مولاحەزاتانەتان وەرنەگرت؟ فەرمووو.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پێم باشە فەقەرەی (ثانیا) ڕەئی حكومەت وەربگیرێ هەتا سیاغەكەی تەسبیت بكەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر ڕەیتان لەسەر (ثانیا) ؟ فەرمووو.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/(وەزیری دارایی و ئابووری):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بە نیسبەت (ثانیا) هاتبوو 30٪ (من الایرادات) خۆی من (الاشتراكات)ە، بەڵێ وەكو خۆی بمێنێتەوە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی ئاخر سیاغەتان؟ فەرمووو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێستا سیاغەکەی کە بەو شێوەی ئیتیفاقی لەسەر کرا دەیخوێنمەوە:

المادة الثالثة عشرة:

اولاً: عند الموافقة على نقل الموظف لخدماته من دائرة من دوائر الاقليم الى القطاع الخاص:

أ- تتحمل وزارة المالية والاقتصاد نصف راتبه الذي يتقاضاه من الدوائر المنقول منها لمدة ثلاث سنوات اعتباراً من تاريخ نقله، على ان تقطع علاقته مع دائرته نهائياً.

ب- تقوم الدائرة المنقول منها الموظف بصرف الراتب المنصوص عليه فى (اولاً/أ) اعلاه من هذه المادة الى جهة القطاع الخاص المنقول اليها الموظف.

ج- على وزارة المالية والاقتصاد اصدار التعليمات اللازمة لتسهيل تنفيذ احكام هذه الفقرة وتحديد ضوابطها وشروطها.

ثانياً: على وزارة المالية والاقتصاد دعم موارد صندوق مؤسسة التقاعد والضمان الاجتماعي بتخصيص مبلغ لايزيد على 30٪ من الاشتراكات المدفوعة للمؤسسة خلال السنة المالية السابقة ضمن تخصيصات وزارة العمل والشؤون الاجتماعية.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان کێ لەگەڵە تکایە دەست بەرزبکاتەوە؟ 53 بەڕێز لەگەڵ دایە، کێ لەگەڵ دانیە؟ 29 کەس لەگەڵ دانیە، بەزۆرینەی دەنگ پەسەند کرا، زۆر سوپاس، ئێستا بۆ بابی پێنجەم ئەحکامی خیتامی، فەرموون بۆ ماددەی 13 لە ئەسڵی پرۆژەکە کە دەکاتە ماددەی 14، د.ڕۆژان فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەنها هەڵەیەکی چاپ لە ڕیزبەندی ماددەکە هەیە کە لە ئەسڵی پرۆژەکە ماددەی 12 نووسراوە خۆی 13 یە و دەبێتە 14:

بەشی پێنجەم

(چەند حوکمێکی کۆتایی)

ماددەی چواردەم:

یەکەم: بەردەوام بوون لە جێ بەجێ کردنی پرۆژەی پەرەپێدان و پیشخشتنی توانا مرۆییەکان لە کوردستان، لەپێناو پێگەیاندنی کادیرانی پسپۆر لە بواری جیاجیادا، کە هەرێم پێویستی پێیەتی، لە ڕێی زەمالەو نێردەو توێژینەوەو خولی ڕاهێنان بە سەرپەرشتی دەستەی باڵا، کە بە سەرۆکایەتی سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران و جێگرەکەی و وەزیرانی (پەروەردە، خوێندنی باڵاو توێژینەوەی زانستی و پلان) پێکهاتووە، بە پێی پەیڕەوی پەسەند کراو لەلایەن ئەنجومەنی وەزیران.

دووەم: خەرج كردنی ئەو بڕە پارەیەی بۆ سندوقی پرۆژەكە تەرخان كراوە، بەردەوام دەبێت و وەزارەتی دارایی و ئابووری بۆ پشتیوانی كردن لە سندوقەكە لە كاتی پێویستدا، زێدە بڕە پارەی پێویست دابین دەكات.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك بە عەرەبیەكەی؟ فەرموو.

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

الفصل الخامس

(احكام ختامية)

المادة الرابعة عشرة:

اولاً: الاستمرار في تنفيذ مشروع تنمية وتطوير قدرات كوردستان البشرية لاجل اعداد الكوادر المتخصصة في المجالات المختلفة التي يحتاجها الاقليم عن طريق الزمالات والبعثات والابحاث والدورات التدريبية تحت اشراف الهيئة العليا المشكلة برئاسة رئيس مجلس الوزراء ونائبه و وزراء (التربية، التعليم العالي والبحث العليم والتخطيط) وفق النظام المصادق عليه من قبل مجلس الوزراء.

ثانياً: يستمر الصرف على المبالغ المخصصة لصندوق المشروع وتقوم وزارة المالية والاقتصاد بتأمين مبالغ لازمة اضافية لدعم الصندوق عند الحاجة.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ئێستا لیژنەی دارایی ڕەئیتان؟ فەرموو.

بەڕێز د.ئاراس حسين محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەم پابەندە بەبەردەوام بوونی حكومەت، لەگەڵ ماددەیەكی یاسایی كە لە بودجەی ساڵی 2010 هاتووە، ئێمە دەقاودەق لەگەڵ ماددەكەین و پەسەندە لای ئێمە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی ڕەئیتان؟ كاك عونی فەرموو.

بەڕێز عونی كمال سعيد بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە پشتگیری ماددەكە دەكەین، بەڵام پرسیارێك ئاراستەی جەنابی وەزیری دارایی دەكەین، ئایا بۆچی پارەكە تەحدید نەكراوە وەكو ئەوەی كە لە ڕاپۆرتەكەمان ئیشارەتمان پێی داوە؟

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر ڕەئیتان لەسەر ئەو ماددەیە؟ فەرموو.

بەڕێز د.علی سندی/(وەزیری پلاندانان):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەبەرئەوەی کە ئەو پارەیەی کەبۆی تەرخان کرابوو لە پرۆسەی قبوڵ وئەوانە، هەندێکی ماوە، یەعنی ئەو بڕە پارەی کە تەخسیس کرابوو هەمووی سەرف نەکراوە، لەبەرئەوە ئەو مرونەتەی تێدا بەجێ ما، هەر بە دەرفەتی دەزانم داوا دەکەم دەقی ماددەکە هەر وەکو خۆی بمێنێتەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، کێ دەیەوێ قسە بکات؟ ئێستا ئەم بەڕێزانە دەیانەوێ قسە بکەن،کاردۆ، د.بشیر، هاژە، د.احمد، حمە سعید، عمرعبدالعزیز، بەفرین، گولیزار، جمال، تارا، پەروین، پەیمان، سیوەیل، عظیمة، شلێر، سەوەر، سمیرە، صباح، عمر نورەدینی، شەونم محمد، کاك کاردۆ فەرموو.

بەڕێز کاردۆ محمد پیرداود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەماددەی 13 لە یەکەم، پێویستە ئەو بڕە پارەیەی کە ماوەتەوە دیار بکرێت، لەبەرئەوەی کاتێ دێینە خاڵی 2 دەڵێ لەکاتی پێویست دا زێدە بڕەپارەی پێویست دابین دەکات، لەکوێ و سەرچاوەکەی کوێیە ئەم پارەیەی بۆ دابین دەکات کە ئێستا دیاری کراونیە؟ سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

د.بشیر فەرموو.

بەڕێز د.بشیر خلیل حداد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی ئەمە پرۆژەیەکی گرنگ و پێویستە، بەتایبەتی بۆ واقعی ئەمڕۆی کوردستان کە زیاتر پێویستیمان بە گەشەکردن هەیە لە هەموو بوارەکانەوە، بۆ ئەوەی ئەم پرۆژەیە بەردەوام بێ و هەورووەها خەڵکێکی زیاتر سوودی لێ وەربگرێ، من چەند پێشنیارێکم هەیە، یەکەم/ ئەوەیە کە ئەم بڕە پارەیە بدرێت بە قوتابی بۆ ئەوەی بچێ خوێندنەکەی تەواو بکات و بێتەوە، لە پاشان وەکو قەرز لەسەری حساب بێت و بۆ ئەوەی کە دێتەوە و تەواوی دەکات بڕوانامەکە دێنیتەوە دادەمەزرێ و بە گوێرەی هەندێ ڕێنمایی کەوا دەربچێ و بیگەڕێنێتەوە پارەکەی، بۆ ئەوەی سندوقەکەی بەردەوام پارەی تێ دابێ و لەسالآنی داهاتووش دا حکومەت ئیجبار نەکەین بۆ ئەوەی کەهەموو ساڵێك ئەم بڕە پارەیە دابنێت و هەر خۆی لەخۆیدا بتوانێ تەبدیل بکاتەوە، دووەم/ لەڕێنماییەکانی وەزارەتی خوێندنی باڵآ و لیژنەکە باش

وایە کە ڕەچاوی سەقفێك بکرێت، یەعنی ئەوەی کە لەپارە دانەکە هەموویان وەکو یەك نەبن، بەعزێك وڵات هەیە کەوا پێویستی بە زیاتر پارە هەیە وبەعزێك وڵات هەیە پێویستی بە پارەی کەمتر دەکات، بۆ نموونە وڵاتی روسیا لەگەڵ وڵاتێکی وەکو بەریتانیا بەیەك چاو تەماشا نەکرێت لە بواری سەرفی دا، هەروەها لە بواری پسپۆری دا بەعزێك هەیە لەبواری پسپۆری وەکو مەسەلەن پزیشکی یان ئەندازیاری لەوانەیە ئەمانە بەعزێك ئیختباراتی عەمەلیشیان هەبێ، بەعزێك ئیشی عەمەلیان هەبێ، بۆیە ئەمانە زیاتر پارەیان بۆ تەخسیس بکرێت و لەوانەی ئینسانی هەندێك کەمتریان بۆ تەخسیس بکرێ، دەکرێ ئەگەر پارەکە بووە قەرز، دەکرێت بەعزێك حەوافز بدرێت بە قوتابی، مەسەلەن ئەوەی کەوا لە پاشان بڕوانامەکەی بە پلەی نایاب دێنێتەوە دەکرێ لە نیوەی پارەکە خۆش بێ و نیوەکەی بگەڕێنێتەوە، ئەوەی کە لەماوەی دیاری کراوی خۆیدا خوێدنەکەی تەواو بکات و زیاتری پێ نەوێ، دەکا دیسان لە بەشێك لە پارەکە خۆش ببێ، بەهەرحاڵ من لەگەڵ ئەوەدام کە ئەو بڕە پارەیە لەپاشان بەقەرز حساب بکرێ و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

هاژە خان فەرموو.

بەڕێز هاژە سلێمان مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بێ گومان یەکێك لە خاڵە ئیجابیەکانی بودجەی ئەمساڵ ئەوەیە کەبەردەوام بوونە لە جێ بەجێ کردنی پرۆژەی بووژانەوەو پەرەپێدانی توانا مرۆییەکانی کوردستان، لەڕێی ناردنی قوتابیان بۆ زەماڵە و بۆ توێژینەوە و خولی مەشقەوە، بەڵام لێرە شتێك هەیە دەمەوێ ئاماژەی پێ بکەم، ئەویش ئەوەیە کە من زۆر لەو قوتابیانەم بینیوە، ئەبێ حکومەتی هەرێم هەماهەنگیەك لەنێوان ئەو زانکۆیانەی کە ئەو قوتابیانە دەچن، چونکە زۆربەیان لەو قوتابیانە دەبێ بەخۆیان موافەقەت وەربگرن لەو زانکۆیانە، زۆر جار کێشەیان بۆ دروست بووە، بۆیە دەبێ، حکومەتی هەرێم ئەگەر ئەوە بکات بۆ قوتابیان یەعنی ئەوە تەبیعی باشتر دەبێ ئەگەر ئەو هەماهەنگیە هەبێ لە نێوان حکومەتی هەرێم و ئەو زانکۆیانەی کە ئەو قوتابیانە دەتوانن لەوێ خوێندن تەواو بکەن، خاڵێکی تر کە پێشنیار دەکەم کە لێرە ڕەچاوی جەندەری بکرێت، واتە بۆ کچ و کوڕان وەکو یەك بێت، هەروەها ڕێژەیەك دیاری بکرێت بۆ وارسی شەهیدان لەو پرۆژەیەدا، هەروەها دەربارەی خاڵی 2 برگەی 2 خەرجکردنی ئەو بڕە پارەیە بەڕاستی هەرچەندە لەگەڵ ڕوونکردنەوەکەی بەڕێز وەزیری پلاندانانم، بەڵام ئەگەر پار 120 ملیار سەرف نەکرابێ، پێویست دەکات ئەو پارەیە تەدویر بکرێت بۆ ئەمساڵ و بڕێکی تر تەرخان بکرێت بۆ ئەوەی کە ئەو بڕە پارەیە دیار بێ لەناو بودجەکەدا و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

د.احمد فەرموو.

بەڕێز د.احمد ابراهیم علی(وەرتی):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دیارە ئەوەی كە لەو ماددەیەدا هاتووە، بەردەوام بوونە لەسەر جێ بەجێ كردنی پرۆژەی توناسازی مرۆیی كە لە قانونی موازەنەی پار ساڵدا هاتبوو، لەبەرئەوە مادام ئیستمرارە بۆ ئەو مەشروعە، پێویست بوو ئەو بڕە دیاری بكرێ و من پرسیارەكەم لێرەدا ئەوەیە لە بەڕێزان وەزیران ئایا چەند لەو بڕە لەساڵی پار دیاری كرابوو چەند سەرف كراوە و چەندی ماوەتەوە بۆ ئەوەی كە بزانین چەندی كە لەم ساڵەدا پێویستی پێیەتی؟ زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاءالدین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

منیش پێموایە ئەم ماددەیە یەكێكە لەو ماددانەی كە بایەخی خۆیان هەیە، بە تایبەتی كە باسی بووژانەوەی توانا مرۆییەكانە، بەڵام من تێبینیم ئەوەیە كە، یەكەم/ بڕگەی 1 زۆر درێژە بەڕاستی، مادام ئێمە پەیڕەوێكمان هەیەو لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە هاتووە، ئەم پێنج، شەش دێرەی پێ ناوێ، من پێم باشە ئاماژە بە كادیرانی پشپۆڕ و زەمالە و نێردە و توێژینەوە و خولی مەشق و تەنانەت باسی دەستەی باڵا و سەرپەرشتی دەكا و ئەوانە هیچی پێویست ناكات، یەعنی بە نیسبەت كوردیەكەوە ئەوەندە بەسە بڵێین (بەردەوام بوون لە جێ بەجێ كردنی پرۆژەی بووژانەوەو پەرەپێدانی توانا مرۆییەكانی كوردستان، بە گوێرەی پێڕەوی ئەرێ كراو لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە)، ئەوەندە كافیە، چونكە ئێمە پێڕەوێكمان هەیە لەزۆر شتی تریش دا ئاماژەمان نەكردووە بە میكانیزمەكان، تێبینیەكی ترم ئەوەیە من پرسیارم هەیە لەبەڕێز جەنابی وەزیری پلاندانان لەسەر هۆی مانەوەی ئەو پارەیە، ئایا ناهاوسەنگیەكە لەبڕی پارەكە و جێ بەجێ كردنی پرۆژەكانە یان خەملاندن بۆ پارەكە؟ یەعنی ڕوونكردنەوەیەك بدات لەسەر ئەوە، دووەم/ پرسیارێك بۆ بەڕێز وەزیری دارایی كە ئەو بڕەی بۆ كورتهێنان دابینی دەكەن لەسەر چ ئەساسێك یەعنی ئایا زەوابتێكمان هەیە لەسەر تەڵەبی لایەنی پەیوەندیدارە یان چۆنە؟، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك حمە سعید فەرموو.

بەڕێز حمە سعید حمە علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەم ماددەیە تەبعەن گرنگی خۆی هەیە و جێگەی دەست خۆشیە بۆ مەسەلەی تواناسازی و گەشەدان بە توانای مرۆیی، بەڵام ئەوەی كە جێگەی پرسیارە ئەو بڕە پارەیەی كە ماوەتەوە و بەردەوام بین لەسەری چەندە؟ بۆ ماوەتەوە؟ ئایا تەڵەب كەم بووە؟ خەڵكی قوتابی و كەوادیرمان نەبووە؟ یا بۆچی سەرف

نەكراوە؟ ، خاڵێكی تر، بەڕاستی ئەو (لەكاتی پێویستە) چۆنە و زێدە بڕە پارە پێویست دابین دەكرێت، من پێموایە مەفتوحە، ئەوەش ئەركێكی زۆر دروست دەكاتە سەر حكومەت و وەزارەتی دارایی كە بەو مەفتوحیە بێهێڵێتەوە، ئەبێ سەقفێك بۆ بڕەكە دانێ، سەقفی بڕەكە، خاڵێكی تریش فەنیە، ئەویش ئەو دەستەباڵایەی كە باسی دەكات كە بەڕێز سەرۆكی حكومەت وجێگرەكەی و پەروەدە و خوێندنی باڵا و پلاندانان پێموایە وەزیری داراییش پێویستە لەو دەستە باڵایە هەبێ بۆ مەسەلەی فەنی و ئاگادار بوون لە چۆنیەتی سەرفكان وبڕەكان و، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەفرین خان فەرموو.

بەڕێز بەفرین حسین خەلیفە:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دیارە ئەم ماددەیەش یەكێكە لە مادده گرنگەكانی بودجەی ئەمساڵ، ڕیژەی گرنگی دان بە گەنجان و خوێندكارانی هەرێمی كوردستان پیشان دەدات لە ئامادەكردنی كادیران وپسپۆڕە جیاجیاكان تا بتوانن خزمەت بە هەرێمی كوردستان بكەن، دیارە لە پرۆژە یاسای بودجەی پار ساڵدا بڕی 120 ملیار دینار بۆ ئەم پرۆژەیە كە بۆ پرۆژەی توانا سازی لاوان تەرخان كراوە وڕێژەی سوودمەندانی بەهرەمەندانیش لەم سندوقە دیارە ڕێژەیەكی باش بوو، بەڵام هەروەك ڕاپۆرتی لیژنەیەكی تایبەت باسی دەكات كە نیوەی ئەم گوژمەیە ماوەتەوە، ئایائەم ڕێژەیەی كە ماوەتەوە، چی لێ بەسەرهاتووەو چی لێ دەكرێت؟ جگە لەوەش لەبڕگەی 2 ی ماددەكە دەڵێ خەرجكردنی ئەو بڕە پارەیەی بۆ سندوقی پرۆژەكە تەرخان كراوە بەردەوام دەبێت، كام بڕە پارەیە؟ یەعنی دەست نیشان نەكراوە، ئایا هەمان ڕێژەی پارە كە 120 ملیار بوو، یان ئەوەی كە ماوەتەوە لێی تەواو دەكرێت؟، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

گوڵێزار خان فەرموو.

بەڕێز گوڵێزار قادر اسماعیل:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

جێی دەست خۆشیە بەڕاستی كە حكومەتی هەرێمی كوردستان بەردەوام دەبێ لەسەر پرۆژەی پەرەپێدانی توانا سازی مرۆیی، بەڵام گرفتێك هەیە لە ناردنە دەرەوەی قوتابیان بۆ دەرەوە، ئەویش ئەوەیە، كەمەسرەفی تەواوی ئەوانەیە كە دەچنە دەرەوە، چونكە تەنها ناردنە دەرەوەیان بەس نیە، بەڵكو لە هەمان كاتدا چاودێری كردنیەتی و هەوڵدانە بۆ ئەوەی كە ئەو قوتابیانە موحتاج نەبن تاوەكو بەشێوەیەكی باش ئەركی سەرشانی خۆیان جێ بەجێ بكەن و بۆ ئەوەی بە شارەزایی و پسپۆڕی تەواوەوە بگەڕێنەوە بۆ وڵات، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

کاك جمال فەرموو.

بەڕێز جمال طاهر ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هەمان بۆچوونی کاك عمرم هەیە کە لێرە نەسەکە زۆر درێژە و ئەم مەشروعە مەشروعێکە کە سابیقەی هەیە، داعی نیە دووبارە تەعریف بکرێت، بۆیە من پێشنیار دەکەم نەسە عەرەبیەکە (أولا/ الاستمرار فی تنفیذ مشروع تنمیة وتطویر قدرات کوردستان البشریة وفق النظام المصادق علیه من قبل مجلس الوزراء) ئەوەی تر پێویست ناکات، خاڵی دووەم/ باسی سەرف دەکات، چونکە ئەم پارەیە لەلای پەرلەمان پار تەرخان کراوە، هەر تەخسیسێکی نوێ بێتن ودووبارە ئیزافە بێت، پێویستە (استحصال موافقة البرلمان) دەبێت، بۆیە من پێشنیار دەکەم ئاخری جوملە (عند الحاجة بعد استحصال موافقة البرلمان) یانیش دەتوانن (وعلی إعلام البرلمان بذلك)، یەك لەو ڕستانە ئیزافە بکرێت، وابزانم یاسایی تر دەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز تارا ئەسعەدی.

بەڕێز تارا تحسین ئەسعەدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی یەکێك لە خاڵە هەرە گرنگەکانی بەرنامەی لیستی کوردستانی کە بە کار و بە کردار پێشانی داو و نیشانی دا بۆ هەموو ئەو کەسانەی کە ئیهتیمامێکی زۆر بە تواناکانی مرۆیی دەدەن، چونکە ئێمە چی لە ئاوەدانکردنەوەی جاددە و بانەکانمان بکەین؟ چی لە بینایەی بەرز بکەن؟ چی لە کۆلێژ و زانکۆکانمان بکەین؟ ئەگەر مێشکێك و توانایەکی وا نەبێ کە ڕۆژانە و ساڵانە بەرەو پێشچوونێکی وا بڕوات کە لەگەڵ ئەمڕۆ بگونجێ، ئەوە بەڕاستی لە ناو ئەو بەرنامە و مەشرووعەدا بەدی دەکرێ، کە ساڵانە چەند قوتابییەك و فێرخوازێك دەنێردرێ بۆ دەرەوە، بۆ ئەوەی سوود وەربگرن لەو خاڵە پۆزەتیڤانەی کە لە دەرەوەی وڵات هەیە، بۆ ئەوەی بێن لێرەدا ئاوەدانکردنەوەی مێشك و هزری ئەو کەسانە بکرێ کە لێرەدا دەژین، بەڵام ئەوەی دەیبینم بەڕاستی جێگای دڵخۆشی یە، خۆزگە هەموو پارەیەك کە دادەنرێ بۆ زانست بێ، خۆزگە هەموو پارەیەك کە دادەنرێ بۆ بودجە بۆ ئەو جۆرە کارانە بێ کە خزمەتی مێشکی مرۆیی بکات، کە بەڕاستی ئەخیر شتە زۆر بایەخی پێ دەدرێ، بەڵکو بایەخ بە زۆر شتی دی دراوە، بەڵام بە خۆشحاڵییەوە ئێستا دەبینرێ ئەوە، بە شەفافی وەزیری پلاندانان لێرەدا بەڕاستی پێشانی دا کە پارە

ماوەتەوە، واتا یان ئەوەتە ئەوەی کە ناردراوە مومکینە پێویست بێ هێشتا زیاتر ئیعلام دەور ببینێ، ئەو کەسانە کێن کە دەنێردرێنە دەرێ؟ هەر یەکەمەکانی ئەو کۆلێژەن؟ ئایا ئەو کەسانەن ساڵانی پێشتر ویستوویانە بڕۆن و حەز و ویستی خۆیان، زیرەکی خۆیان ماوە لە ڕێگا تا بنێردرێن، ئەگەر بێت و وەزارەتی تەعلیم عالی زیاتر ئەو شتانە ڕوون بکاتەوە لەسەر کەناڵەکان بەڕاستی، وا لە فێرخوازەکانمان دەکەن زیاتر ئەو ڕێگا گرنگەی کە حکومەتی خۆمان دەستی پێ کردووە، کە بە بێ جیاوازی لە نێوان هەمووان کە ساڵانە ئەو ژمارە بکرێ، بەڵام ئەگەر بێت و دەوراتی تر بکرێتەوە، هێشتا وەکو چۆن ئەو زانکۆیە تایبەتیانەی لێرە هەیە، وەکو فەرەنسی-لوبنانی و ئەوانە، کە ئیهتیمامێکی زۆر بە بیزنس بدرێ بەڕاستی، کە ئەوڕۆ ئیدارەی ئەعمال یەکێکە لە کارە گرنگەکانی کە لە ناو هەرێمی کوردستان بایەخی پێ بدرێت، شەرت نیە بچنە دەرەوە، بەڵکو لێرە زیاتریش لەگەڵ ئەو خاڵە گرنگەی کە بنێردرێتە دەرێ، لێرەش زیاتر هەوڵ بدرێ کردنەوەی ئەو جۆرە دەورات و خولانە، هەوڵ دان بۆ خوێندنی زیاتر بۆ باڵاکردنی ئەو بەکالۆریۆسەی کە هەیانە، بۆ زیاتر بایەخدان بەو لایەنە، دەبێتە کارێکی گرنگتر، ئیزافە دەکرێ لەسەر لیستی کوردستانی بۆ خزمەتکردنی هاووڵاتیانی خۆی لە ناو هەرێمەکەدا، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز پەروین عبدالرحمن.

بەڕێز پەروین عبدالرحمن عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی جێگای دەستخۆشی یە لە حکومەت کە زیاتر گرنگی بە گەنجان و فێرخوازانی خۆمان دەدات بۆ زیاتر شارەزا و پسپۆری لە هەموو بوارەکانی ژیان دا، بەڵام ئەوەی من پێم باشە لێرە ئەو خولی مەشقەیە کە دیاری نەکراوە، ئایا لە دەرەوەری هەرێمە یاخود لە ناوەوەی هەرێمە؟ بەڵام کاتی سەردانمان بۆ مەرزەکان بە تایبەتی ئیبراهیم خەلیل، دیار بوو کۆرییەکان هاتبوون موختەبەرێکی زۆر زۆر گرنگ و پێشکەوتوویان بۆ دروست کردبوون، ئامێری زۆر پێشکەوتووی تێدا بوو، بەڵام تەنها فەرمانبەرێك نەبوو بتوانێ ئەو ئامێرانە بە کار بهێنێ، بۆیە داوایان کرد ئەو خولانە بکرێتەوە بۆ ڕاهێنانی خەڵکانی خۆمان، داوایان کرد شارەزا و پسپۆران لە دەرەوەی هەرێم بێن، بۆ ئەوەی ڕاهێنانی پێ بکەن، چونکە کاتی وا هەیە کە فێرخوازانی خۆمان ڕەوانەی دەرەوە دەکەن، بەخت یاوەری هەندێکیان دەبێ، هەندێکیشیان بەخت یاوەریان نابێ، بۆیە ئەگەر هاتو ئێمە پسپۆر و شارەزا لە دەرەوەی هەرێممان هێنا، کۆمەڵێکی زیاتر و باشتر لەو ناحیەوە سوودمەند دەبن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز پەیمان عبدالکریم.

بەڕێز پەیمان عبدالکریم عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بێگومان پشتگیری له بەردەوامبوونی ئەو پرۆژەیە دەکەم لە تەرخان کردنی ئەو بڕە پارەیە، بەڵام چەند تێبینی یەکم هەیە ئەویش ئەوانە:

یەکەمیان/ لە کاتێکدا چەند کەسانێك دەچنە وڵاتانی دەرەوە بۆ ئەم زەمالاتە و بیعسانە، جۆرێك لە تێبینی لەسەرە لەلایەن خەڵکی تر، چونکە ئەوە وا دەکات کە مولکی گشتی تەنها حەصر بکرێت بۆ کۆمەڵێك شەخص، کەچی خوازیارانی تر کە لەبەر چەند هۆیەك ناتوانن بگەنە ئەو ئاواتەی خۆیان، ئەوانیش بە هەمان شێوە پسپۆریان هەیە لە زانست و تەکنەلۆژیای نوێ بێ بەش دەبن لەو بیعسانە.

دووەمیان/ توێژینەوەی زانستی و خولی ڕاهێنان لەو تەخصیصاتە دەوری زۆر زۆر کەمە بەڕاستی، ئەوەش وا دەکات کە با بڵێین ئەوانی کە ناتوانن بچن بەشدار بن لەو پرۆسەیە، لێرە ئاستە زانستی یەکەیان لە حەددێك ڕادەوەستێ یانیش وردە وردە بەرەو خوار دێت، چونکە ناتوانێ ئیتیصال بکات بە تەکنەلۆژیای نوێوە.

سێیەمیان/ دیاری کردنی تەمەن غەدرێکی زۆر گەورەیە دەرهەق بەو کەسانەی کە خوازیاری بڕوانامەی بەرزن، چ بۆ خوێندنی ماستەر، چ بۆ خوێندنی دکتۆرا، چونکە بەڕاستی هەروەك هەموومان دەزانین زانست شتێکە کە فێربوون تێیدا سنووردار ناکرێ، بۆیە پێشنیار دەکەم کە کورسی تەرخان کراو بۆ وەزارەتی خوێندنی باڵا و وەزارەتی پەروەردە گەورەترین پشك بێ، چونکە ئەو گۆڕانکارییەی لە وەزارەتی پەروەردە هەیە، لە سیستەمی نوێی خوێندن هەیە، پێویست بە چی دەکات؟ پێویست بە گۆڕانکاری بنەڕەتی دەکات، یەکێك لەو گۆڕانکاریانەش بەرزکردنەوەی ئاستی زانستی مامۆستایانە، ئەوەش بۆیە پێویست دەکات کە بەشدار بن لەو پرۆسەیە، ژمارەیەکی زیاتر بەشدار بن لەو پرۆسەیە، دووەمینیان/ پێشنیار دەکەم کە بڕێکی ئەو پارەیە تەرخان بکرێت بۆ هەندێك پسپۆری کە بە مەرج لە ناوەوەی هەرێمی کوردستان بخوێنن، بەڵام مامۆستایانی پسپۆر بە گرێبەست بهێننە ناو هەرێمی کوردستان، تاوەکو لە خوێندنی زانکۆیی بنەڕەتی، هەروەها لە خوێندنی باڵاش سوودیان لێ وەربگیرێ، بە تایبەتی ئەو پسپۆرە زانستیانەی کە لێرە بڕوانامەی دکتۆرای تێدا نیە، لەگەڵ ڕێزم، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دەست خۆش سوپاس، بەڕێز عەزیمە نجم الدین.

بەڕێز عظیمة نجم الدین حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ماددەی (13) کە لە ئەصڵی پرۆژەکە ماددەی (12)یە، یەکێکە لە ماددە هەرە باشەکان کە لە ناو پرۆژە یاسای بودجەی 2011دا هاتووە، من پێموایە ئەو ماددەیە لەگەڵ ئەو زیادکردنەی کە بڕی تەرخان کراوە بۆ دروست کردنی فوتابخانە هاوشانن لەگەڵ یەکتر کە گرنگی بەلایەنی مرۆیی دراوە لە ناو بودجەدا، من پێموایە ئەو خاڵە لە خاڵی یەکەم دا وەکو خاڵێك باس کراوە لە بابەتێك وەکو وەسفێك، یان پێناسەیەك بۆ پەرەپێدانی توانا مرۆییەکان، بەڵام ئەوەی کە مایەی قسەکردنە لەسەر خاڵی دووەمە،

خـەرجكردنی ئـەو پارەيـە كـە ديـاری نـەكراوە لـەناو بودجـەی ئـەو سـاڵ دا، لـە خـاڵی دووەم دا دەڵـێ/ خەرجكردنی ئەو بڕە پارەی بۆ سندووقی پرۆژە تەرخان كراوە، بەردەوام دەبێت بە بڕی چـەندێك؟ دەبـێ دياری بكرێ لە ناو ماددەكەدا بۆ ئەوەی كە دڵنيابين بڕی پارەی تەرخان كـراو (120) مليـار دينـار لـە نـاو سندووقی تواناسازی دا، بـۆ ئـەوەی كـە زەمانـەتێك هـەبێت، بـۆ پشـتيوانی كـردن لـە سـندووقەكە لـە كـاتی پێويست دا زيادە بڕی پارەی پێويست دابين بكرێ، بەڵام ئەوە حاڵەتێكە ئەو پارەی كـە مـاوە لەگـەڵ پـارەی ئەم ساڵيش لە 2011، من پێموايە هەردوو پارەكە زۆر پێويستن بـۆ ئـەوەی كـە توانـا و گەشـەكردنی توانـا مرۆييەكان، بۆ ئەوەی كە تواناسازی زياتر گرنگی پێ بدرێت، هەوڵ بدرێت لە هـەموو بـوارە جياجياكـان دا سوود لەو پرۆژانە وەربگيرێ، هيوادارم بڕگەيەك لەماددەيەك دا شوێنی بۆ بكرێتەوە، بڕی پارەی تيا دياری بكرێ، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز شلێر محي الدين، دەرچووە؟ سوپاس، بەڕێز سەروەر عبدالرحمن.

بەڕێز د. سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ديارە مەسەلەی گرنگی دان بە توانا مرۆييەكان يەكێك لەخاڵە ڕووناك و ڕۆشـنەكانی ئـەو بودجەيـە بـووە، هەم لە ساڵی پار و هەم لە ساڵی ئەمساڵيش دا، بۆيە مايەی ئەوەيە كە لێرەش دا گرنگی زياتری پـێ بـدرێ، زياتر و باشتريش ڕێك بخرێ، ئەم خاڵە، ئەو بوارە كە بووە مايەی ئەوەی بوار بڕەخسێنێ لەبەردەم گەنجان دا بەرەو دەرەوە بڕۆن، بە ئاواتەكانی خۆيان بگەن، خوێندن درێژە پێ بدەن، يەكسانيەكی تا حەددێكی زۆر زۆر باشی تيادا بووە، كە هيچ جياوازييەك نەكراوە لە نێوان كەسێك لەگەڵ كەسێكی تردا، ڕەگەزێك لەگەڵ ڕەگەزێكی تردا، بەڵام دەتوانم بڵێم ئێمە بە پێی ياساكە كە تيايدا هـاتووە، گرفتێكمـان هەيـە، يـاخود بڵـێم جۆرێك لەوە هەيە كە ئـەو پلانـەی بـۆی دانـراوە لـە شـێوازی جێبـەجێ كردنـی دا وەكـو پێويسـت نـەبووە، بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان، وەكو ئەوەی هاتووە لە ياساكە، بۆ سێ بوارە، هەروەكو هاوكارم پەيمان خان باسی كـرد، كـە پشـتگيری تـەواو لـە ڕەئيـەكانی دەكـەم، زەمالەيـە، توێژينەوەيـە، خـولی مەشـقە، ئـەوەی ئێمـە بينيومانـە لـە سـاڵی ئەمسـاڵ دا جێبـەجێ كـراوە، تـەنها زەمالـە جێبـەجێ كـراوە، نـە خـولی مەشـق و نـە توێژينەوە جێبەجێ نەكراوە، كە ئەم دوو بوارە زۆر گرنگە و ئەهميەتيان زۆر زياترە، گرنگيـان زيـاترە لـە خاڵی يەكەم، لەبەر ئـەوە سـەبارەت بـە مەسـەلەی خـولی مەشق، ئێمـە سـاڵی پـاريش داوامـان كـردووە لـەم هۆڵەوە كەوا يەكسانيەك هەبێ، پلانێك هەبێ بۆ دابەش كردنی، بەڕێز سـەرۆكی پەرلـەمان، ئێمـە بـاس لـە سيستەمی تازەی خوێندن دەكەين، ئێمە باس لەوە دەكەين كەوا فشار لـە زانكۆكـان كـەم بكەينـەوە، ئێمـە باس لەوە دەكەين كەوا لە ساڵی ئەمسـاڵ دا نزيكـەی (99) هـەزار خوێنـدكار لـە پـۆلی شـەش تاقيكردنـەوە ئەنجام دەدات، (99) هەزار خوێندكار ئەگەر هەمووشی دەرنەچێت، بەڵام ژمارەيەكی زۆر زۆری دەردەچـێ، چـۆن زانكۆكانمـان، پـەيمانگاكانمان دەتـوانن هـەزمی بكـەن؟ تاكـە ڕێگـەمان ئـەوە بـووە كـە بتـوانين ئێمـە

پیشەییەکان گرنگی پیٚ بدەین، لەبەر ئەوە پیٚویستمان بەوەیە بەشی تازە بهیٚنینە کایەوە، ئەو بەشانەی کە تازە داهیٚندراون، ئەوەش پیٚویستی بەوەیە کەوا خولی مەشق پیٚ کردن بۆ ئەو مامۆستایانە کە ئـەو زانسـتە تازانەیان پیٚ نیە، لە دەرەوە ببیندریٚ، ئەوە وەکو مـەرجیٚك دابنـدریٚ، نـازانم لـە یاساکە جیـیٚ دەکریٚتـەوە، یاخود بە پیٚی ڕاسپاردە، خالیٚکی تر بەڕیٚز سەرۆکی پەرلەمان، یەکیٚك لە کیٚشـەکانی ئیٚمـە ئەوەیـە کـە لـەم بودجەیەدا دەبینین پارەیەکی ئەوتۆ بۆ تویٚژینەوە دەستنیشان نـەکراوە، ئـەوە بـۆ ئیٚـرە دەگەڕیٚتـەوە، لیٚـرە بۆی دابندریٚت، ناکریٚ تویٚژینەوە لەم ولاٚتـەدا پـارەی بـۆ دەستنیشـان نـەکریٚ، ئیٚمـە چـەند دەزگایـەکی زۆر گرنگمان هەیە، دەزگایەکمان هەیە سەنتەری تویٚژینەوەی زانسـتی یـە سـەر بـە وەزارەتـی خویٚنـدنی بالاٚیـە، ئیٚمە لەگەلٚ هاوکارانمان سۆزان خان ئاگادارە چووینەتە سەردانیان، بەڕاستی تویٚژینەوەی گرنگیان کـردووە، ئیختیراعاتی گرنگیان کردووە، لەسەر ئاستی دنیادا ئیختیراعاتەکانیان ناسـراوە، تویٚژینـەوەکانیان جیهـانین، نەك هەر گرنگی پیٚ نادریٚ، ئیٚمە لیٚرەدا دەبینین، بـەلکو هـەولی ئـەوە هەیـە کـە ئـەو سـەنتەرە داشـبخریٚ، لیٚرەوە من ئەوە دووپات دەکەمەوە، پیٚویستە بڕیٚکی بودجە بـۆ ئەوانـە دەستنیشـان بکـریٚ، بەتایبـەتی ئـەو سەنتـەرانەی کەوا تایبەتمەند بن پیٚوە، سەبارەت بەوەی کەوا کیٚن ئەوانەی دەچنە دەرەوە؟ بیٚگومان بـەڕیٚز سەرۆکی پەرلەمان، ئەوە وەکو ڕیٚنماییەك ڕیٚنمایی خۆیان دەریان کردووە، پیٚم باش نیە لیٚرەدا تـەداخولات بکەین، دەکریٚت لە ڕیٚی لیٚژنەکانەوە چاودیٚریان بکەین، چونکە هەموو ئـەو بابەتانـەی کـەوا هەشـن لەسـەر مالپەڕەکەی خۆیان بلاٚو کراونەتەوە، سوپاستان دەکەم.

بەڕیٚز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕیٚز سمیرە عبدالله.

بەڕیٚز سمیرە عبدالله اسماعیل:

بەڕیٚز سەرۆکی پەرلەمان.

لەو ماددەیە کە پرۆژەی تەنمیەی (تطویر القدرات البشریة) ماددەیەکی زۆر گرنگە و جیٚی دلخۆشی هەموو لایەکمانە، چوار بوار دەگریٚتەوە خۆی، (زمالات، بعثات، أبحاث، دورات تدریبیة)، بەلاٚم بە داخەوە کەوا دیـار بوو یەعنی پارسالٚ زیاتر گرنگی بە زەمالات و بیعسات دراوە، ئـەبحاس و دەوراتـی تـەدریبی ئیهمـال کرایـە، خاصەتەن خـولی مەشـق و ڕاهیٚنـان زۆر گرنگـە، بـۆ نموونـە مـن لـە کۆمەلگەی فـاخیر میٚرگەسـۆری بـووم، کۆمەلگەیەك بوو کۆری دروستیان کردبوو، چەندەها ئەجهیزەی موتەتەویریان هیٚنـابوو، مـەوادی کیمیـاوی و فیزیاویان هیٚنابوو، مامۆستاکان سەریان لیٚ دەرنەدەچوو، بەلاٚم ئەگەر ئەو دەورانە هەبیٚ بـە بـەردەوامی، زیاتر ئیستیفادەی لیٚ دەکریٚ، هەم قوتابی و هـەم مامۆسـتا، بـە خۆشـمان دەزانـین سیسـتەمی پـەروەردە لـە جیهان دا، هەم لە کوردستانیش دا بەبەردەوام لە گۆڕانکاری دایە، پیٚویستمان بەو دەوراتانە هەیە، پیٚویستە لیٚرە تەحدیدی پارە بکریٚ بۆ دەورات، کە دیار بکریٚت، ئەوانی تریش نیسبەکانیان دیار بیٚ، پشکی وەزارەتی پەروەدە دیار بیٚ، پیٚشتر دیارە زیاتر گرنگی بە وەزارەتی خویٚندنی بـالاٚ دراوە، بـەلاٚم بـە پـەروەدە نـەدراوە، پیٚویست دەکات لیٚـرە حیصـەی وەزارەتـی پـەروەردەش دیـاری بکـریٚ، هـەروەها تەحدیـدی عـومر نـەکریٚت،

یەعنی ئەگەر من حەزم لە خوێندن بێ، بۆ عومرەکەم دیاری بکرێ؟ توانام هەبێ و ئەوەم هەبێ چەندەها ماموٚستا هەیە بۆ نموونە تەقاعود بووینە ئەوجا چووینە وڵاتان دکتۆرایان هێناوە، (مع العلم) تەقاعودیش بووینە، حەزیان لە شەهادەی بەرز بووە، لە هەمان کات دا ئەگەر بکرێت بەشی نیسبەی ئافرەت هەر نەك یەکەمەکان بێ کە بنێردرێنە دەرەوە، تۆزێك ڕەچاوی نیسبەی ئافرەتیش بکرێ بۆ هەناردنە دەرەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەگەر دەرەجەشی نەبێ هەر بینێرن؟ بەڕێز صباح بیت الله.

بەڕێز صباح بیت الله شكری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەبارەی ڤی ماددەی ئەز بێژن تەحدید کرنا مەبلەغی گەلەکا لێرە بێتە تەحدید کرن، چونکە ئەگەر مەبلەغ نەیێتە تەحدید کرن، لە (ثانیاً) دبێژیتن: (یستمر الصرف على المبلغ المخصص لصندوق المشروع و تقوم وزارة المالية و الإقتصاد بتأمين مبالغ لازمة إضافية)، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، ئەگەر مەبلەغ نەیێتە دەستنیشان کرن، چەوا مەبالغیت ئیزاڤ دهێنە دەستنیشان کرن، خاڵە دی کا من دڤێتن ئەز بەحس بکەم، ئایا ئەو بڕە پارەیە یا مایە ئایا سەبەب قوتابی نەبووینە بڕەکینە دەرڤە؟ ئەگەر قوتابی نەبووینە بۆچی ئەو دەورات و ئەڤی دیکەی تەدریبی لە کوردستانی نەهاتینە ئەنجام دان؟ ب ڕەئیا من گرنگیەکا باش پێ نەهاتیە دان،حەتا کێماتیش ڕەنگە پێڤە دیار بیتن، چونکە ل کەناڵێت ڕاگەیاندنێ ئەڤ بابەتە ئەصڵەن وەکو پێویست نەهاتیە بەحس کرن، ئەگەر بێتە بەحس کرن، زۆربەی قوتابیێت کوردستانی پەرۆشن کە بچنە دەرڤە بۆ خوێندنێ، لەبەر هەندێ ئەز داخوازێ وەزارەتی مەعنی دکەم، پەیوەندیدار، پتر گرنگی ئەڤی بارێ بدەن، چونکی ئێکە ل ئەوان خالاً کو جێی شانازی یە، قوتابیێت مە، خەڵکی مە بچنە دەرڤە و فێری زانست بن و شەهادێت مەزن بینن بۆ وەڵاتێ خۆ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز عمر نورەدینی، فەرموو.

بەڕێز د. عمر حمدامين خدر(نورەدینی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە هەر وەکو لە ڕاپۆرتی لێژنەی پەروەردە و خوێندنی باڵادا ئاماژەمان بە چەند خاڵێك دابوو، یەکێك لەوانە هەروەکو لە خاڵی یەکەم دا هاتووە، هی ئەم ماددەیە، ئەم بڕە پارەیە بۆ چوار بوار تەرخان کراوە، بەڵام لە ڕاستی دا لە ساڵی ڕابردوودا بواری توێژینەوە و بواری خولی ڕاهێنان پارەی بۆ صەرف نەکراوە، ڕێنمایی بۆ دەرنەکراوە، کاری لەسەر نەکراوە بە شێوەیەکی عام، هەروەها وەکو لە ڕاپۆرتیش دا ئاماژەمان پێداوە، زۆر گرنگە پارە بۆ ئەم بوارانە تەرخان بکرێ، هەروەها بەشی وەزارەتی پەروەردە هەم لە ناردنە دەرەوە لە بەعسات دا زیاد بکرێ، هەمیش لە مەسەلەی خولی ڕاهێنان دا، بۆ ئەوە پێشنیار دەکەین کە

برگەیەك زیاد بكرێ بەم شێوەیە، چونكە بەڕێز جەنابی سەرۆكی پەرلەمان، هەتا لە سیستەمەكەش دا كە لەلایەن سەرۆكایەتی ئەنجومەنی وەزیرانەوە موصادەقە كراوە، ڕێنمایی ورد و تایبەتی سەبارەت بە چۆنیەتی صەرف كردنی پارە بۆ بواری توێژینەوە، بۆ بواری خولی ڕاهێنان تێدا نیە لە سیستەمەكەدا، ئێمە پێشنیار دەكەین كە بەم شێوەیە برگە (1) زیاد بكرێ، لە (10٪) بڕی تەرخان كراو بۆ بەرنامەی تواناسازی، تەرخان بكرێ بۆ پشتیوانی كردن لە توێژینەوەی زانستی، هەروەها لە (15٪)ی تەرخان بكرێ بۆ خولی ڕاهێنانی مامۆستایان لە وەزارەتی خوێندنی باڵا و لە وەزارەتی پەروەردە، هەروەها لە بەشی ناردن و زەمالەدا لە (15٪)ی كورسییەكان بۆ وەزارەتی پەروەردە تەرخان بكرێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، لیژنەی پەروەردە و خوێندنی باڵا ئەگەر ئیشیان باش نەكرد دەبێ ڕاپۆرت هەبێ، بەدواچوون هەبێ، بانگی وەزیر بكرێت و بۆ ئێرە بیهێنن، موناقەشەی لەگەڵ بكەن، پارەكە بۆ كوێ ڕۆیشتووە؟ كەرەمكە، فەرموو.

بەڕێز عمر نورەدینی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەندامانی لیژنە دەزانن ئێمە چەندین جار وەزیری خوێندنی باڵامان بانگ كردووە، هەروەها ستافی سەرپەرشتی كەری جێبەجێ كردنی ئەم بەرنامەیەمان لە وەزارەت بانگ كردووە، من تەصەور دەكەم حكومەت جواب بداتەوە، دەنا ئێستا ئێمە دەزانین بڕی پارەكە چەند صەرف كراوە، چەند ماوە، چەند كەس نێردراوەتە دەرەوە؟ چەندی وەكو بەڕێزێك وابزانم كاك د. بشیر باسی كرد، لەوێ دەرەجاتیش هەیە، (A) هەیە، (B) هەیە، هەروەها بۆ بەرزكردنەوەی دەرماڵە بۆ ئەوانەی كە لە بواری زەمالەیەدا بوو، لە ماستەردا چەندی بەرز كراوەتەوە موخەصەصاتیان پێ دراوە؟ هەروەها لە بواری دكتۆرا چەند بەرز كراوەتەوە، لە ڕاستی دا ئەو تەفاصیلە لای ئێمە هەیە، بەڵام پێویست بەوە هەیە لە ماددەكە دا جێی بكەینەوە باشترە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز شەونم محمد، فەرموو.

بەڕێز شەونم محمد غریب:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بێگومان ئەو برگەیەی ئێستا باسی دەكەین، یەكێكە لە برگە هەرە جوانەكانی كە لەم پرۆژەیە هاتووە، كە لە پار ساڵدا حكومەتی هەرێمی كوردستان كارێكی باشی كردووە، بەوەی كە ژمارەیەكی زۆر باش لە قوتابیانی پسپۆری ناردۆتە دەرەوە، لە ماوەیەكی نزیك و داهاتوودا ژمارەیەكی زۆر باش لەو كادیرانە دێنەوە ئەو وڵاتە و خزمەتی ئەم وڵاتە دەكەن، وێڕای دەستخۆشیمان بۆ ئەو بابەتە، بەڵام ئەوەی تێبینی دەكەین ئەم بابەتە وەك برادەرەكانم باسیان كرد، لە سێ بابەت پێك هاتووە، بە تایبەتی ئەبحاس و

دەوراتی تەدریبی کە هیچی کاری لەسەر نەکراوە، منیش هەمان ڕام هەیە لەگەڵ هاوڕێکانم بە تایبەتی دەوراتی تەدریبی، لەبەر ئەوە داواکارم هەوڵ بدرێ کەوادیری وەسەتی کە بڕبڕەی پشتی دائیرەکانن بخرێنە ناو ئەم دەوراتە تەدریبیانەوە، تەدریبیان پێ بکرێ، چونکە هەر کات، هەرچەند تۆ لەسەرەوە بتوانی کادیرەکانی سەرەوە تەدریب پێ بکەیت و پێی بگەیەنی، بەڵام ئەگەر کەوادیرە وەسەتیەکان پێ نەگەیەنی ئیشەکان ناڕوات بەڕێوە، بەشێوەیەکی زانستی و سەردەمیانە، ئەوەش کێشەمان لە داهاتوودا بۆ دروست دەکات، لەبەر ئەوە پێویستە شان بە شانی ئەوەی کە کەوادیرەکان دەنێرین بۆ زەماله، دکتۆرا و ماجستێر، کەوادیرە وەسەتیەکانیش دەوراتی تەدریبیان پێ بکرێت بۆ دەوڵەمەند کردنی زانیارییەکانیان لەسەر بابەتەکان، هەروەها پشتگیری هاوڕێیانم کاك عمر و برادەرەکانی تریش دەکەم کە لە سێکتەری تەربیەدا زۆر گرنگە بە بڕگەیەك داخیلی ئەو بابەتە بکرێ، چونکە مامۆستایان بڕبڕەی پشتی ئەو کۆمەڵگایەن، مامۆستایانن کە جیلەکە پێ دەگەیەنن، ئەگەر هاتو مامۆستایان مەعلوماتی تەواویان نەبێ لەسەر تەربیەی تازە و جۆرەکانی سیستەمی تازە لە دونیادا چۆن بەڕێوە دەڕوات؟ لە هەموو ناحیەکانەوە، بێگومان ناتوانن جیلێکی باش پێك بێنن، لەبەر ئەوە هیوادارم بڕگەیەك زیاد بکرێت لێرەدا، بە تایبەتی بۆ سێکتەری تەربیە، هەموو مامۆستایان بگرێتەوە نەك هەر ئەوانەی کە کەفائەتیان هەیە لە دەوراتە تەدریبیەکان دا، بە گشتی مامۆستایان بگرێتەوە، جگە لەوە لە بڕگەی دووەم دا بێگومان لە ماددەی (13) لە پرۆژە ئەصڵییەکە دەڵێ: (یستمر الصرف..) داواکارم بەم شێوەی لێ بکرێ، (یستمر الصرف علی المبلغ الباقي المخصص لصندوق المشروع للسنة السابقة)، چونکە ئەوەی دەزانین لە ساڵی پاردا بڕێك پارە تەخصیص کراوە بۆ ئەو سندووقە، ئەوەی ئاگادارین نزیکەی لە (30٪) لەو پارەیە صەرف کراوە، باقییەکەی ماوەتەوە، ئێستا لە سندووقەکەوە پێمان باشە ئەگەر لای بەڕێزان وەزیری دارایی و وەزیری پلان دانان ڕوونکردنەوەیەکمان لەسەر ئەوە بدەنێ، ئەو بڕە پارەیە تەحدید بکرێ، چونکە ئەو پارەیەی ئێستا ماوەتەوە تەصەور دەکەم بەشی هەموو ئەو ساڵ بکات بۆ ناردنە دەرەوەی کادیرەکان، هەروەها لەو ساڵ دا تەصەور دەکەم حکومەت دەستی کراوە تر بێ، بتوانێ زیاتر خەڵك بنێرێتە دەرەوە، چونکە ئەو کێشانەی کە یەکەم جاری تەجروبەکە ساڵی پێشوو بوو، ساڵی ڕابردوو بوو، کرا، ڕەنگە هەندێ کێشە دروست بووبێ لە دەرەوەدا بە جێبەجێ کردنی ئیش و کارەکان دا، بەڵام ئێستا پرۆسەکان ساغ بۆتەوە و تەصەور دەکەم لەم ساڵە ژمارەیەکی باشتر بتوانرێ بنێردرێتە دەرەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، ئێستا ئەو بەڕێزانەی کە ویستیان موداخەلە بکەن تەواو هەموو قسەی خۆیان کرد، داوا لە جەنابی وەزیر دەکەین کە ڕوونکردنەوە بدات لەسەر بۆچوونەکانی ئەو بەڕێزانە، نوقتەیەك هەیە زۆر گرنگە، مەسەلەن لە (ثانیاً) دەڵێ: (تقوم وزارة المالية و الإقتصاد بتأمين مبالغ لازمة إضافية لدعم الصندوق عند الحاجة)، ئەو مەبالغە لە کوێ دەهێنرێ؟ بۆیە دیار بێ باشە، یەعنی عەدەدەکە دیار بێ، کە بزانین.

بەرێز د. علی سندی/ وەزیری پلان دانان:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

خۆی چەند تەوزیحێك گرنگە وابزانم باس بکرێت، یەکەم شت ئەوەیە کە ڕاستە ئەم پرۆژەیە، پرۆژەی تواناسازی با بڵێین بەو شکلە وەکو ماددەیەکی جودا لە قانونی موازەنەی ساڵی (2010)دا داخیل بوو، بەڵام ساڵانی پێشتر هەمان چالاکی هەبووە، ئەگەر ئێوە سەیری ئیستیمارەی (إعداد الموازنة الجارية المطابقة مع..) سیستەمی (GFS) ئەوەی وەزارەتی دارایی بکەن، لە فەصلەکانی لە قسمی (2) فەصلی (3) ماددەی (7) نەوعی (1) تەفاصیلی نەوعی (1)، لە بابەتی (بعثات الطلاب)، هەموو ساڵێك هەبووە، تەنانەت لە بابلێین لە سەرەتای ساڵی (2010) یەعنی پار، کە هی ساڵانی پێشتر بوو، نزیکەی (1760) قوتابی بۆ بیعسات نێردرابوونە دەرەوە، بەڵام لە ناو قانونی موازەنەدا لەسەر ئەو فەصلە، لەسەر ئەو قسمە لەوێ تەوزیح کرابوون، ئەو (1760) قوتابی یە بۆ ماجستێر و دکتۆرا، زیاتریشیان، زۆربەی هەرەزۆریان لە هیند و فەرەنسا و روسیا بوون، ئەوە کە حیساباتەکانی ئێستا لە ساڵی پارەوە وای لێ هات کە بەو شکلە بێت، کە (120) ملیاری بۆ تەخصیص بکرێت، لەبەر ئەوەی کە حیسابێکی تەقدیری کرا، ئیشەکانیش دوای پەسندکردنی قانونی موازەنە بە شێوەیەك تەنزیم بوو کە وەکو لە قانونی موازەنەی پار هاتووە، لێژنەی باڵا دانرا لەو پێنج کەسە، دوای ئەوە ئەرکەکان بە دوو وەزارەت ڕاسپێردران، بە وەزارەتی خوێندنی باڵا بۆ مونتەسیبینی وەزارەتی خوێندنی باڵا، وەزارەتی پلان دانانیش بۆ مونەتەسیبینی هەموو وەزارەتەکانی تر، پارەکەش کە تەخمین کرابوو، ئەصڵەن خۆی هەر بۆ مەعلوماتی بەرێزتان، ئەو (120) ملیارە بۆ مەجموعەیەك مەصاریف هەیە کە دیسانەوە لە ئیستیمارەی ئیعدادی موازەنە وازحین، ئەگەر نا کۆمەڵێك ئیلتیزاماتی تریش دەکەوێتە سەر حکومەت، کە لە ناو ئەو ماددەیە ئیزهار نابن، ئەویش مەسەلەی مەعاشە، مەسەلەی ئیجازەی دیراسی یە کە وەردەگیرێت، کە لێرە ئیزهار نابێت، تەنانەت هەتا حاڵاتی ئیلتیحاقی (زوج) یان (زوجة)، ئەوانە هەمووی لە ناو خودی ماددەکە ئیزهار نابن ئەوانە، کە تەقدیرەکە کرابوو، زۆر لەو بەرێزانە پرسیاری ئەوەیان کرد کە ئەو تەقدیرە بۆچی کرا؟ بۆچی صەرف نەکرا؟ (إلخ)، تەقدیرەکە (120) ملیار بوو کە بە تەقدیرێك دەکرێت بڵێین نزیکی (100) ملیۆن دۆلار، (100) ملیۆن دۆلار حیسابی ئەوە کرابوو کە ئەگەر هەر قوتابیەك، ئێمە گرانترین شوێن حیساب بکەین، لە وڵاتێکی وەکو ئەمریکا، هەرچەندە هەمووشیان ناچن بۆ ئەوێ، بەڵام بۆ ئیحتیماڵێکی لەو شێوە، لەو بابەتە، چونکە ئەگەر کەمتر بوو ئەوە صەرفیاتەکە کەمتر دەبێت، حیسابی (50) هەزار دۆلار بۆ ساڵێك کرابوو، کە (100) ملیۆن تەقسیمی (50) هەزار دەکاتە (2000) کەس، ئە و(2000) کەسە بە حیساب لە دوو وەجبەدا دەست بە کارەکانیان بکەن، وەزارەتی خوێندنی باڵا پێشی ئێمە دەست بەکار بوون لە تەنفیز کردنی بەرنامەجەکە، ئێمە تۆزێك دواکەوتین لەبەر ئەوەی ئێمە مەسحێکمان کرد لە هەموو وەزارەتەکان، هەم ئیحتیاجاتمان وەرگرت، هەم تەدقیقی ئیحتیاجاتمان کرد لە پسپۆرییەکان دا مەخصەدم، نەك لە عەدەدی مەقاعد و ئەوانە، هەم بۆ ئەوەی کە دابەش بوونەوەکە پێشی ئیعلانیش کە ئیعلانمان کرد لەسەر

ئنتەرنێت، خەڵك تەقدیمی كرد، دەرگای تەعنمان كردەوە، تووشی گرفت نەبین، سوپاس بۆ خواش هیچ كێشەیەكمان نەبوو، وەزارەتی خوێندنی باڵا ژمارەیان زۆرتر بوو، زووتریش ئیعلانیان كرد، ئەوان حصەیێكی زیاتریان ئیعلان كرد، ئێمە هەتا ئەورۆ نزیكەی (400) كەی فیلتەر بووە، لە مەرحەلەی كۆتاییش هەر دیسان بە بەڕێوەبەرایەتی گشتی بیعسات لە وەزارەتی خوێندنی باڵا، ئەوانمان تەكلیف كردووە، لە مەسائیلی ئاسانكاری، هەروەها چونكە نیهایەتی بیعسەش كە لە ناو حكومەتەوە مونتەسیبێك دەردەچێت، هەر بەو دائیرەیەدا دەڕوات، ئەگەر ماددەكە لە موازەنە لە هەر شوێنێك بێت، ئەگەر ئەركەكەش تەنانەت بە ئێمە ڕاسپێردرابێت، ئێمە لێژنەی باڵا كە دانیشتین، تەعلیماتێكمان دەركرد، پرۆسەیەك كە دێمە سەر هەندێك لە خاڵەكانی كە بەڕێزان تێبینیشیان لەسەری هەبوو، وابزانم هەندێك لە تێبینیەكانیش لە جێی خۆیەتی، ئێمە بەو شكلە بۆچوونێكی وا هەبوو، لەبەر ئەوەی كە بەعزێ كەس مومكینە موئەسەسەكەی خۆی یارمەتی بدات لە پەیداكردنی قبوڵ، بەعزێ كەسی تریش خۆی هەوڵ بدات، بەهەر ڕێگایەكی ترەوە بێت، سەرۆكایەتی ئەنجومەنی وەزیران بڕیاری دا كە ئەو بڕە پارەیە هەمووی سەحب بكات، لە حیسابێكی تایبەت لە سەرۆكایەتی ئەنجومەنی وەزیران دابنرێت، نەك لە وەزارەتی دارایی، بە پێی مەعلوماتی من با بڵێین هی ئەو مەبلەغەی كە صەرف بووە، نزیكەی (60) ملیار دینار یان ئیحتیماله تۆزێك زیاتر بێ، دەقیق نیم ئێستا لەو لەحزەیە، بەڵام مەعلومات هەیە هەر وەختێك بێ دەتوانن بەدواداچوونی بۆ بكەن، لەوێ ماوەتەوە كە صەرف نەبووە، ئەگەرەكانی صەرف نەبوونیش، تەبعەن یەكێك لە ئەگەرەكان ئەوەبوو كە بابڵێین پار تۆزێك درەنگ دەست بە ئیشەكە كرا، ئەوانەی كە دەستیشیان بە ئیشەكە كردووە، یان یەكێك لە ئەسبابی سەحبی پارەكە ئەوەیە كە نەدەكرا مەسەلەن ئەگەر ئەو قوتابیانە، ئەو بەڕێزانە لە مەرحەلەیەكی موعەیەن دابن، پێیان بڵێن جارێ تەمویل نابێت هەتا قانونی موازەنە یان ئەوانە موصادەقەی لەسەر دەكرێت، چونكە ئەوان ئیحتیمالە لە ناوەڕاستی پرۆسەكە بن، ئیحتیماله لە مەرحەلەی زمان دابن، یان لە هەر مەرحەلەیەكی تردا، بەڕێز كاك كاردۆ پرسیاری پارەكەی كرد كە پارەكە چەندە ئەوەی كە ماوە. ئاماژەم پێی دا، ئەوەی تر چەندی تر بابڵێین ئەوەی كە بەڕێزیشتان ئاماژەتان پێدا كە ئەگەر هاتو پارەی زیادە پێویست بوو لەكوێوە دێت؟ خۆی تەبیعی كە ئەم شتە دەگوترێت بە عام لە هەر ماددەیەك، مەبەست لەوێ ئیحتیاتە، ئەگەر ئیحتیاتیش بچێتە سەر بابەتی عەجز، لەو حاڵەتەدا ئەوە مەوزووعێكی ترە، بەڵام ئێمە پرۆسەكە ئێستا حاڵی حازر پرۆسەكە بەدەستی خۆمانە، یەعنی ئێمە ئێستا لە ئەسنای تەنفیز، ئێمە لە هەر مەرحەلەیەك كە بمانەوێت بە وەجەبات ئیعلانی دەكەین، مەخصەدم موختەصەرەكەی ئەوەیە كە مومكین نیە كە وای لێ بێت، كە لەبەر دەستی لێژنەی باڵا، لە باتی (120) ملیار، ئێمە لێرە ئەمساڵ كە دیسانەوە ئەوە مانگی شەشە، تەوەقوعی ئەوە بكەین كە ئێمە (500) ملیار صەرف بكەین، تەوەقوعاتی ئێمە لەبەرئەوەش بڕی پارەی نوێمان تەخصیص نەكرد، تەوەقوعاتی ئێمە (على الأكثر) بەو شكلەیە كە ئێمە ئیحتیماله لەو پارەی كە هەیە تەغتیەی مەشروعی ئەمساڵەمان پێ بكرێ، بەڵام وتمان لە ئیحتیات، لەبەر ئیحتیات عیبارەتێك

لێرە هەبێت، ئەگەر کورت بوونەوەیەك هەبێت، شتێك هەبێت بۆ ئـەوەی چارەسـەرەکەی قـانونی بێـت، لـە ئیتارێکی قانونی دا بێت، بەڕێز کـاك د.مـلا بشـیر پرسـیاری وڵاتـەکانی کـرد، ئێمـە وڵاتـەکان بـە مـەجامیع تەصنیف کراون، ئیستینادەن لەسەر تەجروبەی عیراق و لەسەر تەجروبەی وڵاتـانی تـریش، چونکە ئێسـتا چەند پرۆگرامێك هەیە بـۆ مەنتیقەکـە هـەمووی کـە ڕێکخـراوی یونیسـێف ئیشـرافی لەسـەر دەکـات، لـەلای ئێمەشەوە بەڕێز د.جمال هەر دائیمەن بەشـداری دەکـات، تەصـنیفی وڵاتـەکان و مەصـاریفی وڵاتـەکان بـەو شکلە کراون، بابەتی تر مەسەلەی قەرز بوو کە بـەڕێزیان ئیشـارەتیان پـێ دا، خـۆی ئـەوە قـەرز نیـە، ئـەوە وەکو بیعسەیە، وەکو قەرز نیە بەهەر حاڵ، مینحەیە، بەڕێز هاژە خان ئاماژەی بەوە دا کە پێویست دەکـات کـە حکومـەت یارمـەتی بـدات لـە پەیـداکردنی قبـوڵ، حەتمـەن هەروایـە هـەتا حـەددێك، دەرگـای ئـەوەش کراوەتەوە ئەگەر خەڵك بۆخۆی بیهێنێت، قبوڵ تەحصیل بکات، لـە لیسـتێکی دوور و درێـژی زانکۆکـان کـە لەسەر وێب سایتەکانی ئێمە و خوێندنی باڵا هەیە، ئەو لیستەش، ئەو زانکۆیانەن کە لـە دەلیلـی یونیسـێف بـە جامیعـاتی موعتـەرەف دادەنـێن، هـەروەها لـە وەزارەتـی خوێنـدنی بـالای عـیراق موعتـەرەف بـن، لـە هەردووکیان، یونیسێف یان یونسکۆ؟ وابزانم یونسکۆیە، موهیم ئەو دەلیلـە کـە هەیـە، ئـەو تەحدیـدی ئـەو جامیعانـە دەکـات، ئێمـە تۆزێـك زیـاتر چووین، بـەعزێك وڵات مەسـەلەن تەوصـیەی ناکـەن، یـان بـا بڵـێین (recommend)ی ناکەین کە قوتابیەکان بچن بۆ ئەوێ، بـە تەئیـدی بـەڕێز، مـن هەرچـەندە لەسـەرەتای خوێندنی دەقی ماددەکە کە قسەم کرد وتم، تەئیدی ماددەکە دەکەم وەکو خـۆی، بـەڵام هەڵبەتـە دوای ئـەو ئیغناء کردنی ماددەکە بە موناقەشات، من تەئیدی هـاژە خـان دەکـەم، کـە ڕێژەیـەك بـۆ واریسـی شـەهیدان، شەهید و ئەنفال بە هەر شـێوازیك کـە ئەگـەر ئـەوە بێـت دابنرێـت، مەسـەلەی جەنـدەر، نـازانم مەسـەلەی جەندەر لەوێ لە نـاو خـودی بەرنامەکـە، چونکە ئێمـە مەسـەلەن ئەگـەر حیصـەیەك دابنرێـت، موناقەسـە لەسەر ئەساسی جەندەر ناکرێت، یەعنی ئێمە کۆمەڵێك نوقاتمان داناوە بۆ بـەعزێك شـت، بـەڵام لـەوێ، بـۆ مەسەلەی نێر و مێ هیچ ئەوەیەکی تەفزیلی نیە، لەبەر ئەوە وەکو یـەکن لـە شـرووتەکان، کـە (بالنتیجة) دەکاتە یەك شت، بەڕێز کاك د.أحمد وەرتی هـەر دیسان دەڵـێ چـەند پـارە مـاوە کـە ئیزافـە بکرێـت، ئـەوە وابزانم وەڵام درایەوە، هۆی مانـەوەی پارەکـەش تـەوزیحم دا، زۆریـش لـەو بەڕێزانـە چـەند جارێـك تیکـرار بووەوە، پرسیاری ئەوەیان کرد کە خولی مەشقی تێدا نیە، من بەڕاشکاوانە بیڵێم، لەوانەی کە ئێمە هەم لە وەزارەتی خوێندنی باڵا، هەم لەلای ئێمە لە وەزارەتی پلان دانان کە چوون هەر هـەموویان بـۆ ماجسـتێر و دکتۆرا بوون، هیچ کەسێکیش بۆ توێژینەوە نەچووە، هەرچەندە لە ماددەکەی پاریش دا هەبوو، بەڵام ئێمە نەگەیشتینە ئەو ئاستەی کە لە سەرەتاوە لەگەڵ ماستەر و دکتۆراکە ئەوە بکەین، هـەر بۆیـە ئێمـە داوامـان لـە سـەرۆکایەتی ئەنجومـەنی وەزیـران کـرد، ئێمـە وەکـو وەزارەتـی پـلان دانـان، بەڕێوەبەرایـەتی گشـتی پەرەپێدانی مرۆیی، کە (package)کمان تەقدیم کـردووە بـۆ وەزارەتـەکان بـۆ خـولی یـەك مـانگی و سـێ مانگی و شەش مانگی، کە ئەوانە بە بەردەوامی ساڵانە بە شێوازی موختەلیف هەبوونـە کـە تـەنزیم بکـرێ لە زیمنی ئەوە، بەڵام سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران پێیان باش بوو، تەوصـیەی ئـەوەیان کـرد کـە ئێمـە

وەكو پرۆژەیەكی جودا تەقدیم بكەین، حەفتـەی ڕابـردوو ئێمـە پرۆژەكـەمان نـاردووە، دەشـكرێت بـە پێـی حاڵەتی قانونی ئەو ماددەیە كە لە ناو پـرۆژە یاسـاوە هـاتووە، ئیسـتیفادەی لـێ بكـەین، حەتمـەن ئـەم سـاڵە شتێكی لەم بابەتە با بڵێین مەشق و خولی مەشق و ڕاهێنان داخیل دەبێت، بەڕێز سەمیرە خان ئاماژەی بـە (تحدیـد العمـر) و نیسـبەتی ئـافرەت دا، خـۆی بـەڕێزان (تحدیـد العمـر) ئێسـتا لـە هـەموو وڵاتـانی جیهـان دەچێتە ژێر بابەتی (discrimination)ەوە وەكو مەسەلەی دەرەجە نیە، یـەعنی عـومر ناپرسـرێت لـەو بوارانەدا، لە زۆر وڵاتیش هەر قەدەغەیە، من نازانم ئەوە ئیحتیماله دیسان قەوانینی تر هەبێت، یان یاسای تر هەبێت كە لەم پەرلەمانە ئەوە چارەسەر بكات، ئەگـەر نـا منـیش تەئیـدی پێشـنیاری بـەڕێزیان دەكـەم، بەڵام بە پێی یاسا زۆر لە كارەكان ئەوەی كە عیلاقەی بە قابلیـەتی جسمی نەبێت، ڕێگەی پـێ دراوە لـە نـاو هـەرێمی كوردسـتان، بـەڕێز كـاك صباح بیـت الله، هـەروەها بـەڕێز شـەونم خـانیش ئیشـارەتیان بـەوەدا كـە نەواقصی تێدایە، من هەر لە كۆتایی قسەكەم دا ئەوە بڵێم كە بۆ زیاتر تەفصیلی ئەم چالاكی یـە، لێژنـەی موختەصی پەرلەمان ئەگەر بەڕێزیان من دەعـوەت بكـەن و وەزیـری خوێنـدنی بـاڵا، ئیحتیمالـە تەفاصیلی زیاتر هەبێت، ئیحتیماله ئیجاباتی زیاتریش هـەبێت، ئیحتیمالـە بـەعزێك نەواقصـی زیـاتریش هـەبێت كـە لێرە نەكرێت باس بكرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

دەست خۆش، لێژنـەی دارایی.

بەڕێز د.ئاراس حسین محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لە ڕاستی دا بەڕێز وەزیری پلان دانان وەڵامی هەموو پرسیارەكانی دایەوە، وەڵامی بۆچـوونەكان، دەربـارەی ئەوەی پێشنیارێك هەبوو لەلایەن دوو بەڕێزەوە كە ماددەكـە (أولاً) تەفاصـیلی زۆرە، ئـەو تەفاصـیلەی كـەم بكەینەوە، بەڕاستی ئێمە وەكو سەرۆكایەتی لێژنەی دارایی پێمان باشە وەكو خۆی بمێنێتەوە تەفاصیلەكە، چونكە بەرچـاو ڕوونـی زیـاتر دەبێـت لـە بودجەكـە، بۆیـە ئێمـە پێشـنیار دەكـەین، یـەعنی لەگـەڵ دەقـی ماددەكەین، دوای ئەوەی كە بەڕێز وەزیـری پـلان دانـان وەڵامـەكانی دایـەوە، لەبـەر ئـەوە قسـەی كۆتاییمـان ئەوەی كە بەڕێزتان بە پێی ڕێنماییەكان بخرێتە دەنگدانەوە لەسەر ئەو ماددەیە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا ئاخیر صیاغە، فەرموو.

بەڕێز د.ئاراس حسین محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

داوای لێبـووردن دەكـەم، خاڵێـك مـابوو بەڕاسـتی چـەند بۆچـوونی ئەنـدامان هـەبوو، لـە ڕاسـتی دا ئـەو بۆچوونانە وەكو ڕێنمایی وایە، ئەو ڕێنماییانـە لـە نـاو پـرۆژە یاسـاكە جێگـای نابێتـەوە، بـەڵام یـەك خـاڵی گرنگ هەیە لەو پرۆژەیە، ئەوەیە ئەو لێژنەیە كە دروست بووە لە بەڕێز وەزیری خوێندنی باڵا و وەزیـری

پلان دانان و وەزیری پەروەردە، وەزیری پلان دانان نوێنەری وەزارەتەکانی کەیە، کەواتە دەتوانین بڵێین نوێنەری هەموو وەزارەتەکان لە ناو ئەو لیژنەدان، دەتوانرێ ئەو ڕێنماییانە وەرگیرێ بە نەزەری ئیعتیبار، ئەوان زیاتر دەتوانن پەیڕەوی ئەو ڕێنماییانە بکەن کە ئێستا لێرە ئیسارە کرا لەلایەن ئەندام پەرلەمانەکانەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە بەردەوام بن بۆ خوێندنەوەی ماددەکە بۆ ئەوەی بیدەینە دەنگدان.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (13) کە دەبێتە ماددەی (14)

أحكام ختامية:

أولاً: الإستمرار في تنفيذ مشروع تنمية و تطوير قدرات كوردستان البشرية لأجل إعداد كودار متخصصة في المجالات المختلفة التي يحتاجها الإقليم عن طريق الزمالات و البعثات و الأبحاث و الدورات التدريبية تحت إشراف الهيئة العليا المشكلة برئاسة رئيس مجلس الوزراء و نائبه و وزراء (التربية، التعليم العالي و البحث العلمي و التخطيط) وفق النظام المصادق عليه من قبل مجلس الوزراء.

ثانياً: يستمر الصرف على المبلغ المخصص لصندوق المشروع و تقوم وزارة المالية و الإقتصاد بتأمين مبالغ لازمة إضافية لدعم الصندوق عند الحاجة.

سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تەواوبوون؟ بەڕێزان ئێستا گوێتان لێ بوو، بەو شێوەیەی کە خوێندرایەوە، کێ لەگەڵە تکایە دەستی بەرز بکات؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵ دا نیە؟ بەکۆی دەنگ پەسند کرا، بۆ ماددەی (14) لە ئەصڵی پرۆژەکە دەکاتە ماددەی (15)، خەلاص بوو، تەواو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (15)

بڕی (200) ملیار دینار تەرخان دەکرێت بۆ پشتیوانی کردنی حیزبەکان و پرۆژەی ڕێکخراوەکانی ناحکومی، خەرجکردنی ئەو بڕە تەرخان کراوەش بەڕێکاری کاتی لەلایەن وەزارەتی دارایی و ئابوورییەوە دەبێت بە مەجێك ئەو بڕە پارانەی لەلایەن حیزب و ڕێکخراوەکانی ناحکومییەوە لە ساڵی 2010 وەرگیراون، پاکتاو واتا تەسویە بکرێن، ئەوەی لە ساڵی 2011 دا وەردەگیرێت پاکتاو کردنەکەی بە گوێرەی یاسای پشتیوانی کردنی حیزبەکان و یاسای ڕێکخرواەکانی ناحکومی دەبێت لە حاڵەتی پەسند کردنیان لەلایەن پەرلەمانی کوردستانەوە.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الخامسة عشر:

تخصص مبلغ (200) مليار دينار لدعم الأحزاب و مشاريع المنظمات غير الحكومية و يتم الصرف من هذا التخصيص بإجراءات مؤقتة من قبل وزارة المالية و الإقتصاد على أن يتم تسوية المبالغ المستلمة من قبل الأحزاب و المنظمات الغير الحكومية في سنة 2010 و التي تستلم في سنة 2011 وفق قانون دعم الأحزاب و قانون المنظمات غير الحكومية حال إقرارهما من قبل برلمان إقليم كوردستان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی دارایی ڕەئیتان؟

بەڕێز د. ئاراس حسین محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەربارەی دەقی ئەم ماددەیە، لە ڕاستی دا ئێمە پشتگیری دەکەین بەس تەنها خاڵێك هەیە دەستەواژەی ئەخیر، لە دێری ئەخیر کە دەووترێ (وفق قانون دعم الأحزاب حال إقراره و قانون المنظمات غير الحكومية)، ئەوەش لەو مونتەڵەقەوە کە هێشتا قانونی ئەحزاب ئیقرار نەکراوە، بەڵام قانونی مونەزەماتی غێر حکومی ئیقرار کراوە، بۆیە بەو شێوەیە دەستەواژەکە بگۆڕدرێت، یەعنی بە کوردی واتا بە پێی یاسای پاڵپشتی پارتەکان کاتێ بڕیاری لەسەر دەردەچێ، یاسای ڕێکخرواە ناحکومییەکان، بۆچوونێکی تریش هەیە کەوا بەم شێوەیەی خوارەوە بێت، تەنها ئەوە بۆچوونی لیژنەی دارایی یە، یەعنی ئەو بڕە پارەیە دابەش بکرێ،

(أ)-يخصص مبلغ قدره (ــــــ) للأحزاب.

(ب)-يخصص مبلغ قدره (ــــ) للمنظمات غير الحكومية.

سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە پشتگیری لە ئەصڵی ماددەکە دەکەین وەکو ئەوەی لە حکومەتەوە هاتووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/ وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش پشتگیری لە ئەصڵی ماددەکە دەکەین.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، ئەوانەی دەیانەوێ قسە بکەن، لێرەوە دەست پێ دەکەین، فەرموو، ئەو بەڕێزانەی ناویان نووسراوە و دەیانەوێ موداخەلە بکەن لەسەر ئەو ماددەیە: عبداللە حاجی محمود، أحمد وەرتی، یشار نجم الدین، هاژە سلیمان، بشیر خلیل، إسماعیل گەلاڵی، برهان رشید، کاردۆ محمد، کوێستان محمد، حمە سعید، بەفرین حسین، دانا سعید صوفی، بیلال سلیمان، خلیل عوسمان، تارا ئەسعەدی، ئاسۆ کریم، سەرهەنگ، سیوەیل، سمیرە گۆران، سەرگوڵ، سمیر سلیم، نەسرین جمال، عدنان عوسمان، شێرزاد، عبدالرحمن حسین، ئاشتی عزیز، گۆران، عمر هەورامی، سەروەر، عمر عبدالعزیز، کاك عبداللە، فەرموو.

بەڕێز عبداللە حاجی محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتیوانی لە ئەصڵی ماددەکە دەکەم، بۆ پشتیوانی لە حیزبەکان و پرۆژە ناحکومییەکان، بە لەبەرچاو گرتنی ئەو تێبینی یەی لێژنەی دارایی، بەڵام ئەگەر گونجاو بێ بۆ وەزارەت کە جەنابیان لێرەن جەنابی وەزیر، ئەو بڕە پارەیە زیاد بکرێ بە (250) ملیار، چونکە ئێمە چەند جارێك لەگەڵ حکومەت کۆبوونەوەمان کرد، بۆ ئەوەشی لایەنی پەیوەندیدار کە حکومەت و وەزارەتە، بۆ ئەوەی بە ئاسانی بتوانن بەو کارە هەستن بۆ پاڵپشتی کردنی حیزبەکان و پرۆژەی ڕێکخراوە ناحکومییەکان، دوو/ جیاش نەکرێتەوە، وەکو خۆی بێت کە لە ئەصڵی ماددەکە هاتووە، بۆ ئەوەی حکومەت دەست کراوە بێ، چونکە پرۆژە یاساکە دەرنەچووە، بە تایبەت بۆ ئەحزابە سیاسییەکان، حکومەت خۆی دەستکراوە بێ، ئەوە وەکو خۆی کە لە ئەصڵی ماددەکە هاتووە، وەك خۆی بمێنێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دەستخۆش، بەڕێز أحمد وەرتی.

بەڕێز د. أحمد وەرتی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ئەو بڕە پارەیەی کە ساڵی پار کە (90) ملیار دینار بوو بۆ دەعمی ئەحزاب و مونەزەماتی غەیری حکومی دانرابوو، دیارە حکومەت لەو بڕە زیاتری صەرف کردووە، بۆیە ئەمساڵ بڕەکە لە (90) ملیارەوە بۆ (200) ملیار بەرز بۆتەوە، داوامان لە نوێنەری حکومەت ئەوەیە، پرسیارەکە ئەوەیە کە......

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

برهان تکایە بێ دەنگ ڕجائەن.

بەڕێز د. أحمد وەرتی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

داوام ئەوەیە بەڕێز وەزیری دارایی ڕوونکردنەوەمان بداتێ کە ئەو بڕە پارەیەی کە ساڵی پار دیاری کرابوو، چەندی بۆ مونەزەمات خەرج کراوە؟ چەندیشی بۆ ئەحزاب بووە؟ چونکە ئەحزاب و مونەزەمات بەیەکەوە هاتووە هەردووکی، منیش پشتیوانی لەوە دەکەم کە بڕەکان جیابکرێنەوە بەڕاستی، چونکە بە تێکەڵی دانراوە، بڕی ئەحزاب بە جیابێت، بڕی مونەزەماتیش بە جیا بێت، مونەزەماتی غەیری حکومی، دیارە یاسای ڕێکخراوە ناحکومییەکان لە پەرلەمان دەرچووە، بۆیە منیش لێرە پشتیوانی لەوە دەکەم کە پێویست ناکات لە کۆتایی ماددەکە کە باس لەوە کراوە کە قانونی ئەحزاب و قانونی مونەزەماتی غەیری حکومی دەردەچێ، قانونی ئەحزاب ماوە، قانونی مونەزەماتی غەیری حکومی دەرچووە، ئەم پاکتاوە، ئەو تەسویەی کە بۆ بودجەی حیزبەکان دەکرێ لە ساڵی ڕابردوو کە بە شێوەی سولفە پێیان دراوە، ئایا حکومەت چۆن مامەڵە لەگەڵ ئەم تەسویەیە دەکات؟ تەسوییەکە چۆن دەبێت؟ یەعنی ئایا هیچ ڕێکارێك دانراوە لەلایەن حکومەتەوە بۆ تەسویەی ساڵی رابردوو؟ کە پارە بە سولفە دراوە بە حیزبەکان، من لێرەدا بەڕاستی داوام ئەوەیە کە یاسای بودجەی حیزبەکان پەلەی لێ بکرێ، دەربکرێ، لەبەر ئەوەی لە پێدانی بودجە بە حیزبەکان شێوازێك ناعەدالەتی هەیە بەڕاستی، جیاوازییەکی زۆر لە نێوانی لایەنێك بۆ لایەنێکی دیکە لە پێدانی ئەو بودجەیەدا هەیە، لەبەر ئەوە تا ئێستا هیچ پێوەرێك دیاری نەکراوە بۆ پێدانی بودجە بە حیزبەکان، ئەو بڕە تا ئێستا ئیتیفاقی لەسەر نەکراوە، لەبەر ئەوە حکومەت بە تەقدیری خۆی ئەو بودجەیە بە حیزبەکان دەدا، لەبەر ئەوە من پێم باشە کە پەرلەمانی بەڕێزیش پەلە بکات لە دەرکردنی ئەو یاسایە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەس لێرە بۆ خۆتان ناردتانەوە، یەعنی خۆتان بە دەنگدان، بە موناقەشە نەك سەرۆکایەتی، ئێوە لێرە نەبوون، ئەوە هیچ، بەسەرچاو، یشار نجم الدین.

بەڕێز یشار نجم الدین نورالدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ئەو (200) ملیارە کە بۆ حیزبەکانە و بۆ مونەزەمات غەیری حکومی دانراوە، پێم باشە جیا بکرێتەوە، چونکە مونەزەماتەکان قانونی تایبەت بە خۆیان دەرچووە، بە پێی قانونەکەی خۆیان پارەی وەردەگرن، بەڵام هەرچی پارتە سیاسییەکانە هێشتا هیچ یاسایەك لە پەرلەمان بۆیان دەرنەچووە، ئەوەش بە کەم وکورتی دەزانم کە هەتا ئێستا لە تەمەنی پەرلەمان لە (92)ەوە تا ئەمڕۆ نزیکەی بیست ساڵە بە بێ یاسا ئەو پارەیە بە حیزبەکان دەدرێ، لێرەش دا هاتووە بە ئیجرائات موەقەتە، لە عەرەبییەکە، بە ئیجرائات موەقەتە ئەو پارەیە بدرێتە حیزبەکان، ئەو ئیجرائات موەقەتەیە سەقفێکی زەمەنی هەبێ، هەتا کەی ئیجرائات موەقەتە بێ؟ چونکە ئەگەر پێوەرێکیش بۆ حیزبەکان دابندرێ لەلایەن حکومەتەوە، ڕاستە یاساکە لە پەرلەمان دەرنەچووە، خۆ هەر یاسایەك نەبێ دەکرێ حکومەت و زەروریش دەبێ ئەو کات حکومەت پێوەرێکی هەبێ، پرسیار لێرەدا ئەوەیە بە چ پێوەرێك حیزبەکان پارە وەردەگرن؟ ئایا ساڵانی

خەبات ڕەچاو دەکرێ؟ یان بەشداری هەڵبژاردنەکان؟ ئیستیحقاقی ئینتیخابی؟ یان ڕێژەی دەنگەکانی ئینتیخابی؟ چۆن ئەو پارەیە دەدرێتە ئەو حیزبانە؟ بەڕاستی منیش هاوڕام لەگەڵ کاك أحمد وەرتی، هەست بە مەغدووریەت دەکەین، کە هەندێك حیزب هەیە لە حەقی خۆی کەمتر وەردەگرێ، لەوانەشە حیزبی وا هەبێ لە حەقی خۆی زیاتر وەربگرێ، ئەویش دیسان دەکەوێتە بەرپرسیارێك، پێوەر چیە تا بزانین حەقی خۆمان ئەوەندەیە؟ یان لەوە زیاترە؟ یان لەوە کەمتر وەردەگرین؟ سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز هاژە سلیمان.

بەڕێز هاژە سلیمان مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەربارەی ماددەی (15) کە ئەو برە حکومەت تەرخانی کردووە، کە بڕی (200) ملیار دینارە بۆ پشتیوانی کردنی حیزبەکان و پرۆژەکانی ڕێکخراوەکانی ناحکومی، تەبیعی ئەوە مەسەلەی حیزبەکان، یان پرۆژەکانی ڕێکخراوی ناحکومی، ئەوە دوو مەوزووعە، ئەوەی ڕێکخراوە ناحکومییەکان ئەوە یاسای پێ دەرچووە لە پەرلەمان، لەوێ تەحدید کراوە کە چۆن حکومەت پشتیوانی لە پرۆژەکان بکات، پرۆژەی ڕێکخراوە ناحکومییەکان، بەوەی کە چەند پرۆژەکانیان، چەند چالاکی یان هەبێ، ئەو کاتە حکومەت مەبلەغ تەحدید دەکات بۆیان کە پێیان بدرێت ئەو پشتیوانی یە، ئەوەی حیزبەکان بەڕاستی ئێمە ئەو پرۆژەی دەعمی حیزبەکان لە پەرلەمان قسە و گفتوگۆی زۆری لەسەر کراوە، ئێمە پێشتر سەرۆکی فراکسیۆنەکان چەند جار کۆبوونەوەمان کردووە، کۆبوونەوەمان لەگەڵ بەڕێز سەرۆکی حکومەت کردووە، بۆ ئەوەی کە ڕێك بکەوین لەسەری، ئەو پێوەرانە دابندرێت کە لە ناو پرۆژەکەدا و بەرێککەوتن بێ، هەرچەندە ئێستا ئەو پرۆژەیە دواخرا، بەڵام هیوادارم کە بتوانین ڕێککەوتنێك لەسەر پرۆژەکە بکەین، بەزووترین کات ئەو یاسایە پەسند بکرێت لە پەرلەمان دا، بۆیە بەڕاستی من پشتگیری لە بڕی تەرخان کردنی ئەو (200) ملیار دینارە دەکەم کە لە ماددەکەدا هاتووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز بشیر خلیل.

بەڕێز د.بشیر خلیل تۆفیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەسەرەتا دا من پشتیوانی لەڕای لیژنەی دارایی دەکەم بۆ ئەو گۆڕانکارییەی کە پێشنیاریان کردبوو لە ماددەکەدا بکرێ، وەکو دەقاو دەقی پێشنیارەکە من لەگەڵی دام، خاڵێکی تر ئێمە تەماشا دەکەین لە بودجەی پارساڵ بۆ حیزبەکان (90) ملیار دینار دانرا، بەڵام حکومەت مولتەزیم نەبوو بەو (90) ملیار دینارە، بەڵکو زیاتریشی صەرف کرد، من لێرە پرسیار دەکەم بۆ زیاتری صەرف کرد؟ بۆ ئیلتیزامی نەکرد

به (90) ملیارەکەی خۆی؟ هەروەها زەمانەت چی یە کە ئەمساڵیش ئیلتیـزام دەکات بـەو (200) ملیـارەی کە داینـاوە و زیاتر صەرف ناکات؟ بەڕاستی ئێمە لە ئەدای حکومەت شتێك دەبیـنین کـە ئیلتیـزام نەکردنـە بە هەندێك لەو یاسایانەی کە لەو پەرلەمانە دەردەچێ، بۆ نموونـە لـە مەسـەلەی تـەعیناتیش پارسـاڵ (9) هەزاریان.....

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە میزانیەیە، باسی میزانیەیە، باسی تەعینات نیە، وەرەوە سەر بودجەکە چاوەکەم، فەرموو.

بەڕێز د.بشیر خلیل تۆفیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئیلتیزامی نەکرد بە (90) ملیارەکە و ئیلتیزامی نەکرد بە ژمارەکانی تریشەوە، چ زەمانەتێك هەیە؟ بۆیـە من لێرە پێشنیار دەکەم کەوا بە فەقەرەیەك یان بە ماددەیەك ئیلزامی حکومەت بکەین بەو شتانەی کە لە یاساکان دا هاتووە، بۆ ئەوەی زیاتر لەسەری مەصروفاتەکە نەڕوا، تەجاوزی نەکات، لە خاڵێکی تریش دا من پێم باشە ئەو (200) ملیارە کەم بکرێتەوە بۆ (150) ملیار دینار، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سـوپاس بـۆ جـەنابت، هـەر بـۆ ئاگـاداری ئێـوەی بـەڕێز هـەموو یاسـایەکی حکومـەت، هـەمووـمان مـولزەمین جێبـەجێ ی بکـەین، ئەگـەر نەقصـێك هـەبوو، نـا ئیلتیزامییـەك هـەبوو، لێپرسـینەوەمان نـەکرد، خـەتای ئێوەیە، خەتای ئەندامانی پەرلەمانە، یەعنی بۆیە لیجانەکان دەبێ ئەو مەوزووعانە بە وردی دەرس بکـات، بچێت تـەرەفی پەیوەنـدیـدار بیهێنێـت، لێـی بپرسـێتەوە، ڕاپۆرتەکـەی پـێ تەقـدیم بکەنـە ئـەم پەرلەمانـە، موناقەشەی لەسەر بکەین، زۆر سوپاس، بەڕێز ئیسماعیل گەڵالەیی.

بەڕێز إسماعیل سعید گەڵالەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خوشك و برایانی بەڕێز، پێموایە ئێمە ئێستا لەبـەردەم ئـەو لـەحزە تـاریخی یـە دایـن کـە پێویسـت دەکـات نوێنەرانی خەڵك بیسەلمێنن چەند موتەمەسیکین بە پـرۆسەی دیموکراسی یـەوە، چـەند موتەمەسـیکین بـە دیموکراتیزەکردنی فەرمان ڕەوایی لە هـەرێمی کوردسـتان دا، بۆیـە پێویسـت دەکـات ئێسـتا بڕیـاری خۆمـان بدەین، بڕیاری یەکلایی کردنەوەی خۆمان بدەین، من بۆ خۆم بەڕاستی وەکو ئەندامی پەرلەمان، هەست بە کەمی دەکەم، ئەوەش وەکو جارەکەی تر نەبێتە تەعلیق، من بۆخۆم دەڵێم، وەختێك یاسایەك دەردەچێ لـە پەرلەمان، بڕیارێك دەردەچێ، حکومەت پێشێلی بکات یان ڕایگـرێ لـە شـوێنێك دا، لەوانەیـە لـە زرووفێکـی تایبەتی دا پەنا بۆ هەندێ ئەسالیبی نا مەنتیقی ببرێت، بەڵام ئەوە ئەو کاتە زۆر خەتەرناکە، زۆر ترسناکە کـە بکـرێ بـە کلتـوور، چۆنیش دەکـرێ بـە کلتـوور کـە ئیدامـەی هـەبوو بەڕاسـتی، بۆیـە پێویسـت دەکـات نوێنەرانی گەل لێرەدا ئیتر هەڵوێستەیەك بگرن لەبـەردەم ئـەو پێشـێلکارییەی حکومـەت لـە چـەند مـانگی ڕابردوودا کردی بەرامبەر یارمەتی دارایی حیزبەکان، خوشك و برایانی بەڕێز وەختێ ئینسـان وەکـو فـەرد

کێشەی ماددی دەبێ، کێشەی خێزان تێك دەچێ، وەختێ خێزان کێشەی ماددی دەبێ، ئاسایشی کۆمەڵگا تێك دەچێ، وەختێك کێشەی ماددی بۆ حیزبەکان دروست دەکرێ بەڕاستی پرۆسەی سیاسی پەکی دەکەوێت، ژیانی دیموکراتیزەکردنی فەرمان ڕەوایی دەوەستێ و پەکی دەکەوێ، بۆیە بەڕەئی من، بە قەناعەتی من ناشیرین ترین خاڵ لە سیستەمی ئێمەدا لە چەند ساڵی ڕابردوودا، ئەو پەنابردنە بوو بۆ سزای سیاسی، هەروەها بۆ بڕینی یارمەتی دارایی حیزبەکان، کە وەکو جارێکی تر تەئکید دەکەمەوە، پێویست دەکات ئێستا بڕیاری خۆمان بدەین، ئایا دەمانەوێ کوردستان بەڕاستی بەرەو دیموکراسی بەرین؟ ئەوە زۆر گرنگە، چونکە ئیستیقلالی ماددی بۆ فەرد، بۆ خێزان، بۆ حیزب زۆر گرنگە، بۆیە من بە پێویستی دەزانم، داوا لە حکومەت بکرێ هەر لەم یاسایەدا بە خاڵێك یارمەتی دارایی حیزبەکان سەریع، هەر دوای ئەوە بگەڕێتەوە بۆیان، ئەو چەند مانگەی ڕابردوو کە وەریشیان نەگرتووە پێیان بدرێتەوە، دوو/ حکومەت بەردەوام بێت لە یارمەتی دارایی حیزبەکان بۆ ماوەی (4) مانگ، بۆ ماوەی چوار مانگ بە پێی تەعلیماتەکەی کە هەیەتی، بەڵام دوای چوار مانگ ئەگەر ئەو یاسایە لە پەرلەمانی کوردستان بە هەر هۆیەك تێنەپەڕی، ئیتر یارمەتی دارایی حیزبەکان تەجمید بکرێ، بۆ هیچ لایەك نەبێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز برهان رشید.

بەڕێز بورهان رشید حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە ساڵی پار (90) ملیار دینارمان دانا بۆ دەعمی ئەحزاب و مونەزەماتی موجتەمەعی مەدەنی، بەڵام وەزارەتی دارایی بە بێ هیچ قانونێك کارێکی ناقانونی کە کرا ئەوەبوو (124) ملیار دینار صەرف کرا، بە بێ ئەوەی هیچ ڕێ و شوێنێك بگیرێتە بەر ئەو مەصروفە زیادەیان لەسەر چی کردووە؟ ئەوەی من لە نەصی ماددەی (14)دا دەبینم، کە باس لە ئیجرائاتی موەقەت دەکات، لەگەڵ حورمەتێکی زۆرم، نازانم من ئەوە ناوبنێم مەئسات، تراژیدیا، مەهزەلە، یەعنی بۆ (200) ملیار دینار بە ئیجرائاتی موەقەت صەرف بکرێ؟ شتی وا ئەگەر لە دونیادا هەیە، ئەگەر لە یاسای وڵاتێکی ئەفریقیش دا هەیە، لە ڕووەندا هەیە کە هۆتۆ تووتسی یەك دەکوژێ، من مەمنوون دەبم ئەو وڵاتەم پێ نیشان بدەن کە شتی ئاوا هەبێ تیایدا، بەڕاستی لەگەڵ حورمەتێکی زۆرم بە بێ هیچ تەعلیقێك، ئەوە عەیبەیەکی زۆرە بۆ شان و شەوکەتی پەرلەمانیش و حکومەتیش،.......

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك بورهان وەرە سەر مەوزووعەکە، موحازەرە مەدە، ئەوەڵەن/ ئیجرائی موەقەت زۆر زۆر تەبیعی یە، ئێستا رەفیقەکەی خۆت داوای کرد بۆ چوار مانگ بێت، ئەویش ئیجرائێکی موەقەتە کە بیبەستی، تکایە وەرە سەر ماددەکە، باشە، خراپە، کەمی بکەی، بیدەی، نەیدەی، بۆ نەیداوە؟ ئەوانە مەسەلەیەکی ترە، کە نەیانداوە، پارەیان بڕیوە، زیادیان داوە، ئەوە دەتوانن لە لێژنەی ناوخۆ ڕاپۆرتی خۆتان حازر بکەن، داوا

بکەن، ئەو وەزیرەی کە لێرە دانیشتووە بانگی بکەن، ئەگەر ئەو موسەبیبە لێپێچینەوە بکەن، ئەگەر یەکی ترە بیکەن، بەڵام ئێستا تکایە وەرە سەر ماددەکە، با بە هێمنی دەرباز بین، فەرموو.

بەڕێز بورهان رشید حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من موحازەرە نادەم، بەس ئەمە نموونەی نیە لە دونیا، شتی وانیە دوو سەد ملیار دینار، بە ئیجرائاتی موەقەت سەرف بکرێت، من داواکارم......

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لە قانون ئەتوانی هەموو شت بکەی، بە یاسا، ئێوە خۆتان لەم پەرلەمانە دەستتان هەڵبڕی هەمووتان کە نەوەت ملیار بۆ ماوەی ساڵێك بدرێت، ئێستا زیاد کراوە، ڕاستە، بەس کەس لێپێچینەوەی نەکردووە، کەس ڕاپۆرتێکی نەهێناوە بۆ زیاد بووە و بۆ زیاد نەبووە؟، تکایە بۆ ئەوەی ماددەکان وەکو خۆی موناقەشە بکەین، کەرەمکە.

بەڕێز بورهان رشید حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێشنیار دەکەم ئەو ئیجرائاتی موەقەتە لابرێت، دابنەدرێت کە ئەو پارەیە سەرف ناکرێت، تاوەکو یاسایەکی پێ دادەندرێت، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، مەعقول نیە سێ جار ئەو یاسایە بگەڕێتەوە بۆ حکومەت، ئەمە کوشتنی کاتە، بۆ عقوبەی سیاسی لایەنێکی سیاسیە، پاریش لە موراجەعە کردنی فراکسیۆنەکەی ئێمە من شەخسی خۆم هاتمە لای بەڕێزت، وتت لەگەڵ ئیقراری قانونی بودجەی ساڵی 2011، قانونی دەعمی ئەحزابیش ئیقرار دەکەین، وابزانم جەنابیشت لە بیرتە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەس بەڕێز هاتە ناو ئەو پەرلەمانە، جەنابت مەقاتەعەت کرد بوو، غایب بووی، لێرە موناقەشە کرا، بە کۆی دەنگ بەڕێزان ئەو بۆچوونەیان پێ باش بوو، کە بدرێتە حکومەت لەگەڵ سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران، لەگەڵ سەرۆکی لایەنە سیاسیەکان، ڕێك بکەون، بیدەن هەتاوەکو لە کاتێکی موناسیب یاسایەکە دەردەچێت، هەر بۆ مەعلوماتت، لێرە تۆش کەمێك موقەسری، بەڕێز کاك کاردۆ فەرموو.

بەڕێز کاردۆ محمد پیرداود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە باس لە ماددەیەك دەکەین کە پەیوەندی بە پرۆسەی سیاسی و پەرەپێدانی سیاسیە، خۆمان پار بڕیارمان لێی داوە، بە یاسا، بڕیارەکەش ئەوەیە کە کۆتایی ساڵ ئەوە ئێستا دەبوایە، تەسفیەی هەموو حیساباتەکان کرابوایە، پێوەرێکیش دابندرابوایە، ئەم سەقفە زەمەنیە ئێمە دیاریمان کرد، بۆ ئەمساڵ، جارێکی تر بە هەمان شێوە هاتۆتەوە ئەمیش دەخاتە ساڵێکی تر، کە ئەمە خۆمان هەموومان دەزانین، حکومەت دەبوایە پابەند بێت بە بڕی دیاریکراوی پارە، کە فەرقی کردووە، زیادی سەرف کردووە، ئەمە

زۆر دیاره كه پێشێلكاری كـردووه، ئەمـه لـه لایـەكیان، هـاتووه لەسـەر ئەساسـی هەڵوێسـتی سیاسـی، لەسـەر ئەساسـی بڕیارێـك كـه پەیوەنـدی بـه حیزبـی سیاسـیەوه هەیـه، چـەندین ئـەحزابی تـری سـزا داوه، لـه چ دۆخێكدا، له دۆخێكیدا وا كه له كوردستان قەیران هەیەو كێشه هەیه، حكومەت چۆن دەبێت ببێته عـاملی كێشه دروست كردن؟، ئێمه له كاتێكدا ئومێدمان وابـوو كـه لەمسـاڵدا، بەتایبـەتی لـه بودجـه، ئەمـه ببێتـه خاڵێكی سەرەتا بۆ چاكسازیەكی گشتی، ئەمەش تەنها به شەفافیەت دەكرێـت، بـه پابەنـد بـوونی حكومـەت دەكرێـت، بـه یاسـای بودجـه، لـه كاتێكـدا حكومـەت بـەم شـێوەیه هەڵسوكەوت دەكـات، ئێمـه دەبێـت لێـره عیلاجی بكەین، عیلاجەكەش لێره بەو دەكرێـت، كـه دەبێـت میكانیزمێـك دابنـێین، ئـەم میكانیزمـه چیه لێره كه ئێستا حكومەت پێشێلكاری لـه یاسـای پـار كـردووه، پـار خۆمـان دەرمـان كـردووه یاسـایەكه، ئێسـتا ئەمساڵ هاتووه به هەمان دەق دیسان درێژەی پێ دەدات، هەقـه بـانگی سـەرۆكی حكومـەت بكـەین، چـونكه ئێستا حەتمەن وەزیری دارایی لێرەیه، جوابی هەیه، بەڵام بانگی سەرۆكی حكومـەت بكرێـت بـۆ پەرلـەمان، به چ مافێك هەم كوردستان دەخەیته دۆخێكی مەترسیدار، هەم پابەندی یاساكان نـابی، هـەم پەرلـەمانیش میكانیزمێك دانەنێت كه سەقفێكی زەمەنی بێت یاساكه دەرناكات، ئەمه جارێك بیانوویـان دۆزیـەوه وتیـان بابچێتەوه حكومەت، بۆ ئەوەی حكومەت ڕەئی خۆی بدات، ئێمه چووین لەگەڵ حكومەت دانیشـتین، ڕەئـی ئەویشمان زانـی، مـوافقیش بـوو، ئینجا جـارێكی تـر هاتـەوه بـه تایبـەتی لـه كاتێـك یاسـایەكه هاتـەوه، كـه ئۆپۆزسیۆن بایكۆتی كردبوو، ئەمه پەیوەندی بـه گشـتیەوه هەیـه، یـەعنی پەرلـەمان دەبێـت لێـره ئـەمڕۆ، ئەمه مەبەستم لێره ئەوەنیه، با هەموومان موتـەفق بـین، پـاره بـۆ هـیچ حیزبێـك سـەرف نـەكرێت، بـەس كاتێك قەرار دەدەی، دەبێ هەم عەدالەت، هەم پابەنـد بـوونی یاسـا جێبـەجێ بكـەی، ئەگـەرنا میكانیزمێـك دادەنێی، به خوا موناقەشەكانمان ئاسنی سارد كوتانه.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بـایكۆت، پەرلـەمان، هـەربۆ مـەعلوماتی ئێـوەی بـەڕێز و گشـت ئـەو بەڕێزانـەی كـه بـەو مەوزوعـە پەیوەندیدارن، هەروەختێك پـەنجا زائیـدەن یـەك، ئەنـدامی پەرلـەمان حـازر بـوو، ئێمـه جەلسـەی خۆمـان دەكەین، جا بۆیه ئەندامی پەرلەمانیش، ئەركیەتی، واجبیەتی ڕەئی خۆی بدات، هەوڵ بدات، بەڵام نـەوەك بایكۆت بكات و بڵێت ئەوی تریش نابێت ئیش بكات، ئەوه جێگەی خۆی ناگرێت، كوێستان خان فەرموو.

بەڕێز كوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لـه یاسای بودجـەی سـاڵی 2010 لـه مـاددەی 19، بـڕی نـەوەت ملیـار دینـار دانـرا بـۆ یارمـەتی حیـزب و ڕێكخراوەكان، بـەڵام بـه پێـی زانیـاری زۆر دروسـتی ئێمـه، زۆر زیـاتر لـەم پارەیـه سـەرف كـراوه، ئێمـه بـه نووسراو و به نامه داوامان له بەڕێز وەزیری دارایی كرد، كه به خشـتەیەك بۆمـان ڕوون بكاتـەوه، كـه ئـەم پارەیـه چۆن سـەرف كـراوه، بـه داخـەوه وەڵام نـەبوو، دواجـار لـه سـەردانێكی مـن و كـاك اسماعیـل و كـاك شـێرزاد، هـەمان پرسـیارمان لێـی كـرد، ناچـمه تەفاسـیلەوه، چـونكه دیـاره ئـەوه قسـەیەكی هێنـه، بـەڵام

وەلاٌمێكی نەداینەوە كە بۆچی ئەمە كراوە، بۆیە من پێموایە پێویستە ئەمڕۆ وەزیری دارایی ئەو خشتەیە ڕوون بكاتەوە، ئەو پارەیەی چۆن سەرف كردووە، ئەو زیادەیەی چۆن داوە، لەكوێ ئەو زیادەیەی سەرف كردووە، چونكە ئەوە پێشێلكاریە وەكو برادەرەكانم باسیان كرد، وە بەدواداچونیشمان بۆی كردووە، تا بە سەردانمان بۆ لای بەڕێزیان، خاڵێكی تری گرنگ ئەوەیە، من ئەمەوێت لە بەڕێز وەزیری دارایی بپرسم، بەلاٌم تكام وایە وەلاٌممان بداتەوە، بە پشت بەستن بە چ یاسایەك، بە چ بڕیارێك بودجەی حیزبی سیاسی ئەبڕدرێت، لە كاتێك ئەم پەرلەمانە ساڵی 1993 یاسایەكی دەركردووە، كەهەموو حیزبێكی سیاسی كە مۆڵەتی فەرمی هەبوو، ئەبێ پارەی تەرخانكراوی بۆ دابندرێت، بەڕێزیان پشتیان بە چ یاسایەك بەست كە ئەم پارەیان بڕی، ئەبێ بۆمان ڕوون بكاتەوە، چونكە هەروەكو هاوكارانم باسیان كرد، كاك اسماعیل و كاك كاردۆ، ئەمە زیان گەیاندنە بە پرۆسەی سیاسی، ئەمە پێ شێل كردنی یاساو ئەو مەسەلانەیە كە بانگەشەی بۆ دەكەین، من لێرە دوو پێشنیار دەكەم، دوو بڕگە زیاد بكرێت، یەكێكیان ئەوەیە كە بە بڕگەیەك ئیزافە بكرێت، كە شی بكرێتەوە، كە حكومەت لەسەر هیچ هەڵوێستێكی سیاسی بودجەی حیزبی سیاسی ببڕێت، مەفروزە پەرلەمان، ئەمە بكات بۆ ئەوەی هیچ كاتێك حكومەت بودجە وەك كارتێكی سیاسی، بۆ یەكلایی كردنەوەی هەڵوێستی سیاسی حیزبە سیاسیەكان بەكارنەهێنێت، بڕگەیەكی تر ئیزافە بكرێت، حكومەت ئیلزام بكات، پارەی بڕدراوی سێ حیزبی ئۆپۆزسیۆن گۆڕان، یەكگرتوو، كۆمەڵ بگێڕێتەوە بەوانەشەوە كە ڕۆیشتووە، هەمووی بگێڕێتەوە، مافێكی یاسایی و شەرعی خۆیانە، هەروەها ئەو پێشنیارە دووبارە دەكەمەوە، وەك كاك اسماعیل و كاك بورهان باسیان كرد، كە ئەم ماددەیە هەموو موناقەشەكانی تەواو بكرێت، دەنگدان لەسەری تەئجیل بكرێت، هەتاوەكو یاسایەكە پەسەند دەكرێت، پشت بە سێ مەسەلە ئەبەستم، یەكەم لە ساڵی 2010 ئەڵێت ئەمە بە سولفە ئەیاندرێتێ، هەتاوەكو یاسایەكە دەردەچێت، لە ساڵی 2010 یاسایەكە دەرنەچوو، جارێكی تر لە هەمان ماددە، ئەڵێ ئەمە ئەیاندرێتێ، بۆ ئەوەی یاسایەكە دەربچێت و تەسویە بكرێت، بەڕێزیشتان لەناو ئەم پەرلەمانە، سەرۆكایەتی بەڵێنتان دا بە پەرلەمان، كە پێش پەسەند كردنی بودجەی گشتی، ئەم یاسایە دەربكات، ڕاستە ئێمە بایكۆتمان كردووە، لێرە نەبووین، بەلاٌم من گومانم نیە، با تەواوی بكەم جەنابی سەرۆك، ئەگەر ئەتوانی وەلاٌمم بدەیتەوە دوایی، گومانم نیە لێرەش بووینایە، بایكۆتیشمان نەكردایە، ڕەت دەكرایەوە، چونكە مەبەستی سیاسی لە پشتی ئەمەیە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

یەكەم خوشكی بەڕێز، من لێرە لە پێش ئەو پەرلەمانە، وەعدم بە جەنابت نەداوە پێش بودجە دەردەچێت، ئەوە پۆرۆتۆكۆل هەیە، بە دەنگ و بە ڕەنگ هەیە، ئەتۆ گوێ بگرە، لە جێگەی خۆت قسەت كرد، منیش با قسەی خۆم بكەم، پرۆتۆكۆڵ هەیە، موناقەشە كراوە، چەند كەسێك دیفاعی لێی كرد، چەند كەسێك دژی بوو، بۆچوونێك هەبوو، وابزانم بۆچوونەكەش ئەو خانمە بوو، بەفرین خان بوو، كە بەو شكلە تەرحی كرد، كە پێش میزانیە بكرێت، پێش میزانیە یاسایەكە دەربچێت، ئەندامانی تری پەرلەمان،

ڕەئیان بەو شکلە بوو، بۆ کاتێکی موناسیب، ئەوە پرۆتۆکۆڵەکە وەکو خۆی بە دەنگ و بە ڕەنگ ماوە، لای منە، چەند جاریش موراجەعەم کردووە، بۆ ئەوەی تووشی هەڵە نەبم، بۆ مەعلوماتی جەنابت، ئەڵێیت ئەم یاسایە دەردەچێت لە کاتێکی موناسیب، بە تەئکید جەنابیشت لێرەش بوویتایە یان نا، ڕەئی شەخسێك نیە، ڕەئی ئەو ئەندامانەی ئێرەی پەرلەمانە، کە خوشك و برای یەکن، پێکەوە بۆخۆتان گفتوگۆی خۆتان بکەن، بۆ ئەوەی بتوانن بڕیار بدەن، فەرموو.

بەڕێز کوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو بەڵێنەی کە سەرۆکایەتی داویەتی، من نازانم جەنابت لێرە بووی یان نا، ئەو بەڵێنە ئەزانی کەی دراوە، جاری یەکەم کە ڕەت کرایەوە، جاری دووەم کە ئێمە بایکۆتمان کردبوو، ئەوکاتە بەڵێن درا کە بودجە پەسەند ناکرێت، هەتاوەکو یاسایەکە دەرنەچێت، ئەگەر ئەو پرۆتۆکۆلانە موراجەعە بکەن، من زۆر دڵنیام کە ئەو مەسەلەیە باس کراوەو لێرە بەڵێن دراوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لە هی خۆم موتمەئنم، زۆر بە وردیش دیراسەم کرد، تەواو نیزامی ڕۆیشت، جەنابتیش تەواو بوویت، ئێستا کاك حەمە سەعید فەرموو.

بەڕێز حەمە سەعید حەمە علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من مەبدەئیەن لەگەڵ ماددەکەم، پشتگیری ڕای هاوەڵەکانم دەکەم، بەتایبەتی کاك عبداللە و کاك د.احمد وەرتی و کاك اسماعیل و کاك کاردۆ و کوێستان خان، بەڕاستی باسی بودجەی 2010 تەسویەکەی، ئەمە گرنگە، حکومەت من پێموایە کەمتەرخەمی هەیە، چونکە ئێمە پار ساڵ بە پێی ماددەی 18 ی بودجەی 2010، خۆی دەڵێت ئەبێ تەسویەی بکات، ئێستا ئەبوایە تەسویەکەی بناردایە بۆ ئەوەی لەبەرچاوی ئێمە ڕوون بوایە، وەزارەتی دارایی ئەو تەسویەی بناردایە، ئەو پارەیەی چۆن سەرف کردووە؟، بۆچی زیادەی سەرف کردووە؟، بەکام حیزب چەندی داوە؟، هی حیزبی تر چەندە؟، بە پارتی و یەکیەتی و حیزبەکانی تر هەریەکە چەندیان وەرگرتووە؟، ئەوە ئەبوایە بە ئاشکراو بەڕوونی، ئێمە وەکو لیژنەی نەزاهەش داوا دەکەین لە سەرۆکایەتی پەرلەمان، ناردوویەتیشی بۆ سەرۆکایەتی حکومەت، کە ئەم نەوەت ملیارەی ئەحزاب چۆن سەرف بووە؟، بۆ ئەوەی بزانی هەر حیزبەی چەندی وەرگرتووە؟، ئەوە خاڵێك، خاڵێکی تر، تەبعەن یاسای دەعمی مونەزەمات دەرچووە کە مونەزەماتێکی زۆر هەیە، لەوێ دیارە حسەی مونەزەمات چەندە؟، حسەی ئەحزاب چەندە؟، من پێموایە ئەو حیسابە خیتامیە ئەو جەدوەل و ڕێکارەی سەرف کردنە ببوایە، ئێستا ئێمە بەرچاومان ڕوون دەبوو، چۆن زیادی بکەین، چی لێ بکەین؟، خاڵێکی تر، من پێموایە وەکو وتم لە ماددەی 18، ئەمە قانونە بۆ ساڵی 2010 لە ماددەی 18 دەڵێت، دەبێت سەرفی

ئەحزاب بکرێت، ئێستا حکومەت پارەی ئەحزابی ڕاگرتووە، من ئەڵێم مەسئولیەتی پەرلەمانە، بە تایبەتی سەرۆکایەتی پەرلەمان و، بەتایبەتی جەنابت بەدواداچوون بکەی بۆ یاساکانی پەرلەمان، بە تایبەتی یاسایەك ڕەبتی بە پرۆسەی دیموکراسیەتەوە هەبێت، ڕەبتی بە پرۆسەی سیاسیەوە هەبێت، بە سیتەمی سیاسی هەرێمی کوردستانەوە هەبێت، پێشێلکردنی یاسایە، پێچەوانەی دیموکراسیەتە، پەرلەمان و سەرۆکایەتی پەرلەمان، مەسئوولیەتی یاسایی و مەسئوولیەتی خۆیانە، کە بەدواداچوون بۆ یاساکانی خۆیان بکەن، خاڵێکی تر، من پێموایە پێویستە یاسای دەعمی ئەحزاب لە زووترین کات دەربچووایە، تەبعەن لەسەر ئەساسێکی ئەکادیمی و علمی، بە پێی زەوابتێك کە ئێمە بەرچاومان ڕوون بوایە، ئەویش ئیستینادمان کردایە سەر حیساباتی خیتامی و، سەر سەرف کردنی ئەوە بڕە پارەیە، ئێستا تاکاتی ئەو یاسایە، یاسایەکە دەربچێت دەعمی ئەحزاب، یان زەوابتێکی موەقەت دابندرێت لەم پەرلەمانە، بۆ ئەوەی بەرچاو ڕوون بێت کام حیزب چەند وەردەگرێت، کام حیزبی تر چەند وەردەگرێ، ئەو ئەحزابانەی کە هەست بەوە دەکەن، کەم ئەدرێت و فەرق و فروقیەك هەیە، ئەگەر لێرە زەوابتێکی موەقەت دەربچێت، بەڕاستی ئەوە من پێشنیار دەکەم تا یاسای دەعمی ئەحزاب، خاڵێکی تر من لەگەڵ ئەوەدام تەحریمی ڕاگرتنی بودجەی ئەحزاب، خۆی هەر تەحریمیشە یەعنی، خۆی بە یاسا ئەبێ بدرێت، یەعنی ئەمە پێچەوانەی یاسایە، شتێك پێچەوانەی یاسا بوو، مانای تەحریمە، کەواتە من داوا دەکەم لە سەرۆکایەتی پەرلەمان، ئەو پێشنیارانەی ئێمە، ئەو ڕێکارە یاساییانە، لەسەر حکومەت مولزەمە بەدواداچوونی بۆ بکات، لێپرسینەوەی لەسەر بکات، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

برایانی بەڕێز ئێوە دیارە کاکە حەمە سەعید، تۆ لە پەرلەمان هەڵە تێگەیشتووی، پەرلەمان لیژنەکانیەتی، ئەندامەکانی پەرلەمانە، سەرۆکایەتی پەرلەمان ئیشی خۆی هەیە بە پێی قانون، ئێوە ئەو مەوزوعانەی هەتانە، لەناو لیژنەکانەکانتان موناقەشەی بکەن، بە ڕەسمی بیهێنن و بیدەن، ئەڵێن بڕاوە، باسی ئەکەن زۆر تەبیعیە، قانونت هەیە، لەگەڵتم بڕۆ لە مەحکەمە شکایەتی خۆت بکە، ناکرێت، بێتەوە ناو پەرلەمانیش هەر لایەنێکی سیاسی پشتیوانی خۆی ئەبێت، ئەبێتە گفتوگۆ، ئەو ئەندام پەرلەمانە زۆرینەی چەند دەنگی داوە، وا دەردەچێت، تۆ ناکرێت، سەرۆکایەتی پەرلەمان بە کەیفی خۆی نیە، هەر کەسێك بگرێت و عیقابی بکات، ئەوە لە هیچ پەرلەمانێکی دونیا نیە، فەرموو.

بەڕێز حەمە سەعید حەمە علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانی جەنابت ڕاستە، بەڵام بەدواداچوونی کاری لیژنەکان سەرۆکایەتی پەرلەمان ئەبێت بیکات، ئەمە ماددەیەکی پەیڕەو و پرۆگرامە، دەبێ عەفووم بکەی، کە ئەبێت سەرۆکایەتی پەرلەمان لە لیژنەکان بپرسێت، بۆ هەڵناستن بە ئیشی خۆیان، ئەگەر نەیان کردووە، ئەمە خاڵێك، خاڵێکی تر، ئەگەر ئیجازەم بدەی، خاڵێکی تر، ئێمە داوامان لە حکومەت کردووە، حکومەت چ لە ڕێگەی ئیعلامەوە، چ لە ڕێگەی ئسولی

خۆیەوە، داوا لە حکومەت کراوە ئەم پارەیە بۆ بڕاوە؟، ئەڵێت من نەمبڕیوە پارتی و یەکیەتی بڕیویانە، بەڕێز سەرۆکی حکومەت وا دەڵێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سەرۆکی حکومەت لای من ئەڵێت لە ئەنجومەنی وەزیران، ئیجتماع کراوە، کتلەی وزاری ئەو بڕیارەی داوە، ئەوە بۆ مەعلوماتت، ئەگەر لای جەنابت شتێکی ترت وترابێت، من خۆم تەئکیدم لێی کردۆتەوە، ئەو پرسیارە ئەکات، جارێکی تر ئەگەڕێمەوە، بەدواداچوونی ئیش، ئیشی ئەندامانی پەرلەمان و لیژنەکانە، ئێمە تەنزیمی تەنسیقەکە دەکەین، کاك عبدالسلام نیزامیە، کەرەمکە.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صديق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵلاهی وابزانم ئەگەر نیزامی نەبێت، ئەوە نیزامی نیە، ئێمە موناقەشەی ماددەی چواردە دەکەین لە یاسای بودجە، کەچی زۆر مەوزوع موناقەشاتی جانبی ئەکرێت، ڕەجاتان لێ دەکەم بگەڕێینەوە سەر مەوزوعی خۆمان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

قەیناکە، زۆر تەئسیری کردبوو، بۆیە ئەو مەجالەمان دا، من لەگەڵتم، بەفرین حسین خەلیفە کەرەمکە.

بەڕێز بەفرین حسین خەلیفە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە حیزب و ڕێکخراوەکان دووبەشی گرنگ و بزوێنەری سەرەکی ئەم کۆمەڵگایەن، ژیانی کۆمەڵایەتی پێك دەهێنن، جا بۆ زیاتر گرنگیدان بە کاری ڕێکخراوەیی بۆ دروست کردنی کۆمەڵگایەکی مەدەنی، بۆ ئەوەی حیزب و لایەنە سیاسیەکان، بتوانن ئەو بەرنامەو کارو پەیڕەوەی کە هەیانە، بەشداریەکی بەرچاویان هەبێت لە ژیانی سیاسیدا، بەشداریەکی بەرچاویان هەبێت لەو فەزا سیاسیەی کە لە هەرێمی کوردستان هەیە، بێگومان پێویستیان بە پاڵپشتی دارایی ئەبێت بۆ ئەوەی بتوانن باشتر کارەکانیان بەڕێ بکەن، قورسایی خۆیان لە نێو جێگەو پێگەی هەرێمدا هەبێت، جا بەڕێزان ئێمە پێویستمان بەوە هەیە کە بڕی ئەوە گوژمەیەی کەوا دیاری کراوە، لەنێو ماددەی چواردە، ئەسلی پڕۆژەکە، دوو سەد ملیار دابین کراوە، لە بودجەی پار ساڵیش بڕی نەوەت ملیار دابین کراوە، دیارە ئەوەی کەپار دابین کراوە، بەشی نەکردووە و ناچار بوون کە ڕێژەی زیادە بکەنە سەری، بۆیە من پێمواییە ئەو ڕێژەی کە ئێستا دیاری کراوە، زیاد بکرێت بۆ بڕی دوو سەدو پەنجا ملیار دینار، بەڕێزان ئێمە لەیادمان نەچێت ژمارەیەکی زۆر لە ڕێکخراوە نا حکومیەکان لە هەرێمی کوردستان کار دەکەن، زیاتر لە 1200 ڕێکخراوی نا حکومیمان هەیە، زیاد لە 30، 40 ئەحزابی سیاسیمان هەیە، ئەمانەش پێویستیان بە پاڵپشتی دارایی هەیە، تاوەکو بتوانن کارەکانیان لەو کۆمەڵگایە جێبەجێ بکەن، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، دیارە ئێمە یاسای ڕێکخراوە نا حکومیەکان لە دانیشتنەکانی ڕابردوو پەسەندمان کرد، بە خۆشحاڵیەوە، بەلام ماوەتەوە یاسای پاڵپشتی

کردنـی حیـزب و لایەنـە سیاسـیەکان، بـەڵام ئێمـە هـەر خـودی خۆمـان، خـودی ئەنـدامانی پەرلـەمان، لـەم پەرلەمانــەوە بــە کــۆی دەنــگ داوامــان کــرد وەکــو پــڕۆژەی یاســاکە، تــەئجیل بکرێــت بــۆ ئــەوەی بتــوانین میکانیزمێکی گونجاو، یان ئەو پێوەرانەی کەوا دیاری نەکراون تا ئێستا، دیاری بکرێن، بۆ ئەوەی بتواندرێت باشتر ڕێژەی بڕی پارەکە بۆ هەموو حیزبەکان دیاری بکرێت، دیارە لە غیـابی یاسـایەکەدا لەوانەیـە لایـەنی سوودمەند و لایەنی زەرەرمەند هەبووبێت، بەڵام ئومێد دەکەم پەلە بکەین لـە پەسـەند کردنـی یاسـایەکە، ئێمـەی پەرلـەمانتاران بـووین کـە دەنگمـان دا کـە پـڕۆژەی یاسـایەکە تـەئجیل بکرێـت، لێرەشـەوە پێشـنیار دەکەم، بڕی ئەوپارەییەی کە دابین کراوە، ئێستا لە پڕۆژەی یاسایەکە دوو سەد ملیـار دینـارە، زیـاد بکرێـت بۆ دوو سەدو پەنجا ملیار دینار، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز دانا سعید سۆفی کەرەمکە.

بەڕێز د.دانا سعید سۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێموایە ئەو ماددەیە دوو بابەتی لە خۆ گرتووە، یەکێکیان ئەوەیە کە پەیوەندی بە بودجەی حیزبەکانەوە هەیـە، ئـەویتریش پەیوەنـدە بـە تـەمویل کردنـی پـڕۆژەی ڕێکخـراوە نـا حکومیەکانـەوە ، ئـەوەی کـە بـە حیزبەکان دەدرێت مینحەیە، ئەوەی کە بە ڕێکخـراوە نـا حکومیـەکان دەدرێت پێشـتر مینحـە بـووە، بـەڵام بەپێی یاسای ژمارە (1) ساڵی 2011ی ڕێکخراوە ناحکومیەکان، دەبێت تەمویلی پڕۆژەی ڕێکخراوەکان بێ، بەڵام سەبارەت بەوەی کە حیزبەکان، من پێموایە کە ئالیەتەکە دەبێت بەو شێوەیە بێت، لەبەر ئەوەی کەتا ئێسـتا یاسـایەکەیان، پەسـەند نـەکراوە، پێموایـە هـەر دەبێـت بـە شـێوەی سـولفە پێیـان بـدرێت، بـەڵام مەبلەغەکەی کەمە یان زۆرە، ئەوە مەسەلەیەکی تـرە، پێموایـە بۆخۆیـان لـە وەزارەتـی دارایـی و حکومـەت دیراسەی ئەوەیان کردووە، بەڵام مەسەلەیەك هەیە ئـەویش ئەوەیـە کـە ئێمـە، دەنگمـان لەسـەر ئـەوە داوە، ئەو بودجەیە بدرێت بە حیزبەکان، مانگانە بە پێی ئیستیحقاقی خۆیان، جا بۆیـە مـن پێموایـە مەسـەلەی وەستاندنی بودجەی حیزبەکان، پێویستە ئەوە لە دادگاوە یەکلا بکرێتەوە، حکومـەت بۆخـۆی دەوری دادگـا نـەبینێت، بۆیـە مـن پـێم باشـە یـەعنی بودجەکـە ئـەوەی کەوەسـتێندراوە، بـەردەوامی پـێ بـدرێت و بیـان درێتەوە، سەبارەت بە مەسەلەی ڕێکخراوە نـا حکومیـەکان، پرسـیارێکم هەیـە لـە جـەنابی وەزیـری دارایـی، لەبەر ئەوەی ئێمە لە یاسای ڕێکخراوە ناحکومیەکان، حکومەتمان مـولزەم کـردووە بـەوەی کـە بودجەیـەکی تایبەت بۆ تـەمویلی پـڕۆژەی ڕێکخراوەکـان ساڵانە دیـاری بکـات، ئایـا زەروری نیـە کـە بودجـەی ڕێکخـراوە ناحکومیەکان بە پێی ئەو یاسایە جیا بکرێتەوە، لە مینحـەی حیزبـە سیاسـیەکان، ئەگـەر جیـا دەکرێتـەوە، بەپێی ساڵانی پێشـوو، لـە وەزارەتـی دارایـی چـەندی مینحـە داوە بـە ڕێکخـراوە نـا حکومیـەکان، یـاخود بـە شـێوەیەکی گشـتی چـەندی سـەرف کـردووە لێیـان، نـازانم ئێمـە لـە لیژنـەی کاروبـاری کۆمـەڵی مـەدەنی تەخمینێکمان هەبوو، کە بیست ملیارمان دانابوو بۆ ئەمساڵ، لیژنەی داراییش مەسـەلەی جیـا کردنەوەکـەی

به پەسەند زانی، بودجەی ڕێکخراوەکان لە حیزبەکان جیا بکرێتەوە، پیم باشە بەڕێز جەنابی وەزیری دارایی مەعلوماتی زیاترمان بداتێ لەسەر ئەو مەسەلەیە، مەسەلەیەکی تریش هەیە لە ئاخیری کە باس لەوە دەکات، حیزبەکان و ڕێکخراوە نا حکومیەکان ئەو سولفەیەی کە پێیان دەدرێت، تاکو یاساکەیان پەسەند دەکرێت، ئەوکاتە تەسویەی سولفەکە بکەن، بەلاّم ئەوەی ئێمە بزانین، ئەوەی ئێمە ئاگاداربین، ڕێکخراوە ناحکومیەکان مینحەیان وەرگرتووە، سولفەیان وەرنەگرتووە، لەبەر ئەوە پێموایە تێکەلێەك هەیە لێرەدا، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز بیلال سلێمان کەرەمکە.

بەڕێز احمد سلێمان عبدالله(بیلال):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ئەم ماددەیە باسە لەبەرەو پێش چوونی مونافەسەی سیاسی و ئالوگۆڕی دەسەلاّت بەشێوەیەکی ئاشتی خوازانە، کە ئەویش هاوکاری کردنی ئەحزاب و ڕێکخراوە نا حکومیەکانە......

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

نوقتەی نیزامی کاك کاردۆ فەرموو.

بەڕێز کاردۆ محمد پیرداود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

جەنابت باسی ئەوەت کرد وتت حکومەت لە کابینەی وزاری بڕیاری داوە، جەنابت چۆن قبوڵ دەکەی یاسایەك دانراوە، کابینە بلّێی ئەو یاسایە جێبەجێ ناکەین......

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

نە، مەسەلەی ئەوان لە خۆیان کە ئیعلانیان کردووە، ئەلّێت ئێمەلە ئەنجومەنی وەزیران کە سەلاحیات بە ئێمە دراوە، میزانیەکەمان نەماوە، لە نەوەتەکە تێپەڕی کردووە، مەشاکلی سیاسی ڕوویداوە، غەیری سیاسی چۆتە توندو تیژی، لەبەر ئەوە بە مەسلەحەتمان زانیوە لەم مەرحەلەیە بیبڕین، بۆ لایەنی پەیوەندیدار هەیە، خاوەنی قەزیە بچێت شکایەتی خۆی بکات، زۆر تەبیعیە، ئەو ئەلّێت ئەو سەقفەی بۆ من دیاری کراوە تەواو بووە، لەوە زیاتر نایدەم هەتاکو لە دادگا یەکلا نەبێتەوە، ئەتوانی بچیتە دادگا، کاك بورهان فەرموو.

بەڕێز بورهان رشید حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەگەڵ حورمەتێکی زۆرم، گوێم لە هەندێ قسە بوو کە پێشتر کرا، موخالفی قانون بوو، ئێستا باسی ئەوە کرا کە ئەو شتە لە دەنگدان لە حکومەت یەکلایی بۆتەوە، لەکاتێك لە ماددەی (56) لە قانونی رەقەم(1)

ساڵی 1992 ئیشی چاودێری کردنی حکومەت، گەورەترین موئەسەسەیەك، کەچاودێری حکومەت دەکات پەرلەمانە، یەکێك لەموهیمەکانی پەرلەمان، کاری پەرلەمان لە ماددەی (56) ئەگەر ورد بنەوە لێی......

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك بورهان دانیشە، رەجائەن دانیشە، پەرلەمان کێیە؟، ئێوەن، ئەندامی پەرلەمانن لیژنەکانە، نەوەك تەنها سەرۆکایەتی پەرلەمان، ئێوە بەدوای قەزیەکان ئەڕۆن مەوزوعەکان وەربگرن، بیکەنە مەوزوعێك، موناقەشەی لەسەر بکەن، ئەگەر ئەتانەوێ لێرە حەسم بێت، لەناو ئەم پەرلەمانە، بە زۆرینەو کەمینەی دەنگ حەسم ئەبێت، ئەگەر قەناعەتت ئەوەیە لایەنی جەنابت موخالفی، زۆرینەی دەنگ دێنێت، چونکە زۆرینەی ئەندامان لەگەڵین، ئەچیتە دادگا، دادگا حەسمی ئەکات، یەکێك لەو دوو ڕێگایە، خۆ سەرۆکی پەرلەمان چی لێ ئەکات، برای ئەزیز، فەرموو کاك بیلال بەردەوامبە.

بەڕێز احمد سلێمان عبدالله(بیلال):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە هەدەف لە دانانی ئەو ماددەیە، دەرج کردنی ئەو ماددیە لە پڕۆژە یاسایەکە، دەعم کردنی لایەنە سیاسیەکانە ئەحزاب، ڕێکخراوە نا حکومیەکانە ئەوەش هۆکارێکی باشە بۆ ئەوەی کە ئاڵو گۆڕی سیاسی، موناقەسەی سیاسی لە هەرێمی کوردستان، ئاڵو گۆڕی دەسەڵات بە شێوەیەکی ئاشتیانە بێتە پێشەوە، بەوەش کە موناقەسەیەکی سیاسیانە لەبەینی لایەنە سیاسیەکان دروست دەبێت، دیارە ئەوەش بەوە دروست دەبێت کە عەدالەت لە بەینی لایەنەکان یان ئەو ڕێکخراوانەی کە ئەو مینحەیە دەیانگرێتەوە پێیان بدرێت، ئەوەش پێویستی حەتمەن بە یاسا یا بە چەند پێوەرێك هەیە کە داندرێت، بەڵام بەداخەوە خۆم کۆمەڵێك پرسیارم بۆ دروست بووە، بە تایبەتی هەندێك ئیجرائاتی سیاسی کراوە، بەتایبەتی دژی ئۆپۆزسیۆن، لەبەرامبەر ئەم مینحەیەی کەدەدرێت، بەتایبەت هەرسێ لایەنی ئۆپۆزسیۆن، یەکگرتوو و گۆڕان و کۆمەڵ، من پێموایە ئەم بڕە پارەیەی کە دیاری کراوە، پێویستە عەدالەتی تێدا جێبەجێ بکرێت، یەکەمجار پێشنیاری ئەوە دەکەم بەڕاستی ئەسلەن ئەم ماددەیە تەجمید بکرێت، بوەستێندرێت تا پێوەرەکان دیاری دەکرێن، بۆ دابەش کردنی ئەم بڕە پارەیە، بۆ ئەحزاب بە تایبەتی، یاخود یاسای یارمەتیدانی ئەحزاب دەردەچوێندرێت، وەکو خوشکی بەڕێزم کوێستان خان و چەند بەڕێزێکی تریش باسیان کرد، دوایی من یەك، دوو پرسیارم بۆ دروست بووە، داوا لە جەنابی وەزیر دەکەم ئەگەر لوتف بکات دوایی جوابمان بداتەوە، یەکەم، ئەم بڕە پارەیەی کە ساڵی ڕابردوو نەوەت ملیار بوو، چۆن سەرف کراوە؟، ڕوونکردنەوەمان بداتێ دراوە بەو لایەنانەی کە ئیستیفادەیان لێی کردووە، کێ بوون؟، چۆن تەوزیعی کردووە بەسەریاندا؟، پێوەر چی بووە؟.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك بیلال، بەڕێز، تۆ وەزیرت ئیستیجواب نەکردووە، لەسەر ماددەیەکە موناقەشەی میزانیە دەکەی، برای ئەزیز، ئەگەر ئەتەوێت ئیستیجوابی وەزیر بکەی، ڕێگەیەکی ئسولی یاسایی خۆی هەیە، ئەوجا بانگی، بکە

ئەو پرسیارە کە ئێستا جەنابت و هەندێ لەو بەڕێزانە ئەیکەن، ئەو کات ئاراستەی جەنابی وەزیری بکەن، ئەویش جواب ئەداتەوە، ئێستا ئێمە میزانیەك پێشکەش کراوە، لەسەر ئەوە دەیکەین، ئیستیجوابی وەزیرمان نەکردووە، لەبەر ئەوە ڕێگە نادەم زیاتر بچنە سەر ئەو بابەتە، وەرنە سەر میزانیەکە، باشە، باشە، خراپە، خراپە، پێشنیارەکانی جەنابت و هی چەند بەڕێزێکی تر، کە ئەڵێن ڕایبوەستێنە، کاتی هات دەیخەینە دەنگدانەوە، بەڵام ئێمە لەسەرۆکایەتی ناتوانین کەسێك موحاسەبە بکەین، ئێوە خەڵك موحاسەبە دەکەن، ئێوەنە خەڵك موحاسەبە دەکەن، ئێوە ئەوانەی دانیشتوون، ئێمە یەك دەنگێکمان هەیە، 111 دەنگ لەناو ئەم قاعەیە، برای بەڕێز، مەحکەمەشمان هەیە، من خۆم سیقەم بە دادگای خۆمان هەیە، یان ئەم ڕێگەیە دەگری، یان ئەو ڕێگەیە دەگری، بەڵام ئێستا تکام لە ئێوەی بەڕێز هەیە، وەرنە سەر ماددەکان، فەرموو.

بەڕێز احمد سلێمان عبدالله(بیلال):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەس خۆزیا هەمووجار لەنۆرەی من ئەوە دروست نەبووایە، بەهەرحاڵ، پێشتریش ئێمە لە جەنابی وەزیر پرسیارمان کردووە، ئەویش چۆنی پێ خۆش بێ جواب بداتەوە، ، پێشی خۆش نەبێ جواب نەداتەوە، ئێمە زۆرمان لێی نەکردووە، ناتوانین زۆری لێ بکەین، بەتایبەتی من وەکو خۆم ڕێزی زۆرم بۆ جەنابی وەزیر هەیە، بەس خۆزیە ئەگەر بتواندرێت ئەو مەعلوماتانەمان بداتێ، بۆ ئەوەی ئێمەش زیاتر بەرچاومان ڕوون بێت، بزانین چۆن ئەم پارەیە سەرف کراوە، ئێ خۆ ئێمەش هەقی خۆمانە، یەعنی چی تیایە ئەگەر بیزانین، باشە هەندێك لە پرسیارەکانم ناچارم وازیان لێ دێنم، لەسەر پێشنیاری جەنابت هەڵبەتە، بەس پرسیاری ئەوەم هەیە، بۆ ئەو پارەیەی ئێستا، پێوەری بەڕێزیان چیە بۆ ئەو پارەیە؟، چۆن تەوزیعی دەکەن، لەمەودوا؟، ئایا وەکو ساڵی ڕابردوو تەوزیعی دەکەن؟، یا پێوەری تریان هەیە؟، چونکە بەڕاستی ئەو بودجەی ئەحزاب کە وەستێندراوە، پێموایە من لێرە کەوتوومە گومان، ئایا زەمان چ دەبێت بۆ ڕێکخراوە نا حکومیەکانیش دیسان لە ساڵی ئاینده، لە ساڵی 2011 ئەم فشارە سیاسیە بە هۆی فشاری سیاسیەوە، ئەم بودجەی ڕێکخراوانەش دیسان بەکار ناهێندرێت بۆ فشاری سیاسی، چونکە ئەوەش دیسان جێگەی ئەحزاب بەکاربهێنێ، حەتمەن بۆ ئەو ڕێکخراوە ناحکومیانەش ئیحتیماله بەکاربهێندرێت، بۆیە پێویستە کارێك بکرێت، بۆ ئەوەی ئەمە بەکارنەهێندرێت، چونکە بەڕاستی ئەو هاووڵاتیانەی کە ئیستیفادە لەم بودجەیە دەکەن، بودجەی ئەحزاب، ئەویش هاووڵاتی ئەم وڵاتەن، نان بڕێنی ئەم خەڵکەش بەڕاستی......

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك بیلال، ئێمە ئێستا وتمان، بچۆ دوو ڕێگەمان هەیە، هەموومان بەیانی زوڵم لە منیش بکرێت، هەر دوو ڕێگە هەیە، دادگا هەیە و لە ناو پەرلەمان، لەوە زیاتر نیە، ئەگەر دێیتە ناو پەرلەمان، وەزعەکە ئەزانی، ئێستا واز لەوە بێنە وەرە سەر ماددەکە.

بەڕێز احمد سلێمان عبدالله(بیلال):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من ئەندامی پەرلەمانم، ئەگەر لە پەرلەمان نەیڵێم نازانم لەكوێ بیڵێم ئاخر، یەعنی نابێت نەفەسێك هەبێت ئەوەی من پێمە بیڵێم، یەعنی نەفەسێك، تۆ ڕێگا بدەی من ئەگەر گلەییەكم هەیە، موشكیلەیەكم هەیە، لێرە نەیڵێم، لەكوێ، نازانم لەكوێ بیڵێم؟.....

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

من لەگەڵتم، زۆر ئازادی بیڵێی، بەڵام لە شوێنی خۆی، ئەگەر ئەو ماددەیەمان دانا بۆ ئەوەی لێرە موناقەشەیەك بكرێت، ئەوجا ئازادی، بەڵام لێرە ئەم هینەمان لەبەر دەستە برای بەڕێز.

بەڕێز احمد سلێمان عبدالله(بیلال):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من بە هەقیقەت هەشت، حەوت پرسیارم نووسیوە، بەس هیچیان ناكەم، لەسەر بڕیاری جەنابت بەسەرچاو، بەس ئەوە دەڵێم بەڕاستی، ئەوە كاك حەمە سەعیدیش وتی، هەق وایە ئەم پەرلەمانە تەحریمی ئەم نا عەدلیانە بكات كە دەكرێت، بەتایبەت بەرامبەر بە بودجەی ئەحزاب كە دەبڕدرێت، كۆمەڵێك خەڵك لێی مەحروم دەبێت، كۆمەڵێك هاووڵاتی نان بڕاو دەبێت، بەڕاستی شتێكی خراپە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز خلیل عثمان كەرەمكە.

بەڕێز خلیل عثمان حمدامین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەرەتا من پشتگیری لە بۆچوونی لیژنەی دارایی دەكەم، سەبارەت بەوەی كە ئەو بودجەیان كە هی حیزب و ڕێكخراوەكانیان كردۆتە دوو بەشەوە، داواكارم بەشی ڕێكخراوەكانی نا حكومی جیابكرێتەوە، ئەگەر بكرێت بڕی (30) سی ملیاریان بۆ دابندرێت، چونكە ئێمە هەروەكو لە پڕۆژە یاسایەكە پەسەندمان كرد، ئەوە لە سندوقێكی تایبەت دابندرێت، لەوەزارەتی دارایی، تاوەكو فەرمانگەی سەرپەرشتیكاری ڕێكخراوەكان پێك دەهێندرێت، خاڵێكی تر من پرسیارێك دەكەم كە هیوادارم ئەمە بەڕاستی ئەگەر بكرێت ئیزافە بكرێت، ئایا ئێمە بەپێی یاسای ژمارە 18 كۆمەڵێك كۆمەڵە و سەندیكاو یەكێتیمان هەیە، ڕاستە بەشێك لەوانە ڕێكخراوی حیزبی بوون، بەڵام بەشێك لەوانە لە چەند پرۆسەیەكی دیموكراسیا هەڵبژاردنیان كردووە، یەكیان گرتۆتەوە، كۆنگرەیان كردووە، وەكو یەكیەتی مامۆستایان، سەندیكای پارێزەران، كۆمەڵێك ڕێكخراوی تریش لەوانەیە ئەمساڵ لە زەمینەیەكی باش، لە كەش و هەوایەكی گونجاو كۆنگرەی خۆیان بكەن و یەك بگرنەوە، بە مانایەكی تر دەتوانم بڵێم ئەو سەندیكاو كۆمەڵانە، ئەو یەكیەتیانە نوێنەری سەرجەم بیرو بۆچوونەكانی تیایە، بۆیە دەكرێت ئێمەش لێرە بەڕاستی هەقلێكیش

بۆ ئەوان دیاری بکەین، چونکە ئەوانیش بەشێکن لە موجتەمەعی مەدەنی ئێمە، کە هیوادارم مولاحەزەی ئەوە بکرێت، خاڵێکی تر سەبارەت بە پەسەند کردنی یاسای بودجە، یەعنی قسەی زۆری لەسەر کرا، لە بودجەی ئەحزاب قسەی زۆری لەسەر کرا، ئێمە لێرە جارێك بەهینی ئەوەی کە ئەمە یاسایەکی نیشتیمانیەو، دەکرێت لە دەرەوەی پەرلەمان تەوافوقێکی گشتی لەسەر بکرێت، بەڕاستی ئەمە بە بیرو ڕای زۆرینەی ئەندامانی پەرلەمان ئەمە گفتوگۆ کردن لەسەری دواخرا، جاری دووەم دووبارە هاتەوە پەرلەمان، ئێمە بەش بەحاڵی خۆمان، بەشێك لەو برادەرانە هەر بە هەمان پاساو، لەبەر ئەوەی ئەم یاسایە بوعدێکی نیشتیمانی هەیە، لەبەر ئەوەی هەندێ لە برادەرانی ئۆپۆزسیۆن، حزوریان نەبوو، بۆ موراعات کردنی ئەوان هەڵسایین یاساکەمان دواخست، یەعنی ئەمە ناکرێت دووبارە هینەکە بخرێتە سەر حکومەتەوە، خاڵێکی تر، سەبارەت بە بڕینی بودجەی ئەحزاب، من هیوادارم بە پێی ئەو یاسایەی کە هەیە، تاوەکو ئێستا کاری پێ دەکرێت، مامەڵە لەگەڵ حیزبە سیاسیەکان بکرێت، لە تەمویل کردنیان لەتەسەروفاتیان، لە هەڵسوکەوتیان، لە هەرێمی کوردستان، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز تارا ئەسعەدی کەرەمکە.

بەڕێز تارا تحسین ئەسعەدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی من لەو ماددەیەدا گەشبینی خۆم دادەنێم بەرامبەر بەوەی کە ئەم پەرلەمانەی کە ئێستا منی تیام، بەرهەمی ئەو حیزبانەو نیزاڵی ئەوانە، کە ئەمڕۆ ئێمەی دروست کردووە لێرەدا، تاوەکو بتوانین بە ڕاشکاوانە هەریەکێك لەو حیزبانەی ئێستا، بەو پەڕی دیموکراسیەتەوە، بەو پەڕی ئازادی لە ڕاوە، بە هەموو جۆرێك هەریەکە ڕاو بۆچوونی خۆی لێرەدا دەست نیشان بکات، من هەردەم تەماشاکردنم بە پۆزەتیڤانەیە، بۆ ئەو شتانەی کە خزمەتی حیزب دەکات، هەر حیزبە شەڕی کردووە، هەر حیزبە گەیاندوونیەتیە.....

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە، ڕەجائەن، مەحازەرەمان بۆ مەدەن تاراخان، وەرە سەر ماددەکە خوشکی من، بڕۆ لە تەلەفزیۆن لە ڕۆژنامە چی ئەڵێی بڵێ، بەس وەرە سەر ماددەکە، فەرموو.

بەڕێز تارا تحسین ئەسعەدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من ئەمەوێ ئەوە پیشان بدەم کە ئەو پارەیەی دانراوە بەڕاستی بۆ دوو شتە، یەکێکیان مونەزەماتی غەیری حکومیە کە قانونمان پێ دەرهێناوە، جێگای دەست خۆشیە لەم خولەی خۆماندا بەڕاستی، ئێستا لە وڵاتانی تریش دیراسەتی ئەم قانونە دەکرێت کە دەرچووە، وابزانم هەر هەمان پەرلەمان قانونی دەعمی ئەحزاب، دیسانەوە دەبێتە هۆی ئەوەی کە دەری بهێنێت، لەدوای ئەوەی کە ئەو قانونە دەرچوو، هەڵبەتە ئەو شتانە

دەكرێت، ئەو پارەیەی كە هەیە و دانراوە، من وای دەبینم بۆ خەرجی حیزبەكان و، ڕێكخراوەكان پارەكە جێگای خۆیەتی، تاوەكو وای لێ دێت حیزب خۆی تەمویلی خۆی دەكات، لە هەموو وڵاتی دونیا حیزبەكان ئەبێت خۆیان تەمویلی خۆیان بكەن، تا ئەو كاتەی دەگەینە ئەو لایەنەی كە خۆمان تەمویل بكەین، وجودی ئەم پارانە زۆر گرنگە، لە هەمان كاتدا تاوەكو دەعمی ئەحزاب دەردەچێت قانونەكە، ئێمە لەگەڵین كە ئەو بڕە پارەیە بۆ خزمەتكردنی، بمانەوێت و نەمانەوێت هەر بۆ خۆمانە، بۆ ئەم وڵاتەیە، بۆ خزمەتكردنی پرۆسەكەمانە....

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

یەعنی جەنابت لەگەڵ ئەوەی بە حیزب هیچ نەدرێت.

بەڕێز تارا تحسین ئەسعەدی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

عەفوەن، تاوەكو قانونی دەعمی ئەحزاب دەردەچێت، ئەو كاتە بیرو ڕاكان گەشە ئەكات زیاتر و دادەنـدرێت، بەس من لەگەڵ بیرۆكەی ئەوەم ئەگەر حیزب هەبێ هەڵبەتە دەبێت تەمویلی خۆشی هەبێت، بەڵام ئەمڕۆ لە وڵاتی ئێمە وا ڕۆیشتووە كە ئەبێت بڕە پارەیەك هەبێت، بۆ ئەوەی كارەكانی پێ ببات بەڕێوە بۆ خزمەتكردن، لەبەر ئەوە من لەگەڵیم كە ئەو پارەیە باشە بۆ خزمەتكردنەكە بۆ ئەمڕۆ.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز ئاسۆ كەریم، بەس تكایە لەسەر بابەتەكە، فەرموو.

بەڕێز بكر كریم محمد(ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دیارە تەرخانكردنی دوو سەد ملیار دینار، بەلای منەوە بڕێكی گونجاوە، لەبەر هۆیەك كە بڕی تەرخانكراوی ساڵی ڕابردوو، بەشی نەكردووە، هەربۆخۆی پێموایە بەڵێ بڕێكی گونجاوە، ئەگەر ڕێژەكەشی بۆ بودجەی گشتی، بە گشتی وەری بگرین، یەك پۆینت چل و سێیە، پێموایە مامۆستا عمر نورەدینی، كەمامۆستای علومی سیاسیە، ئەو ڕێژیە بە ڕێژیەكی مەعقول دادەندرێت لەو وڵاتە، بە پێویستیشی دەزانم تەرخانكردنی ئەحزاب، یەعنی ئەحزاب دەعمی مالی بكرێن، لەبەر دوو سەبەب، سەبەبی یەكەمیان ئێمە لە قۆناغێكی ئینتیقالیدایـن، بەرەو دیموكراسی، یەكێك لە پایەكانی دیموكراسی، بوونی تەعەددودیەتی حیزبیە، بەڕاستی بۆیە تەرخانكردنی ئەو بڕە پارەیە بۆ دەعمی ئەو تەوەجوهەیە، بۆ قوڵ كردنەوەی دیموكراسیە، ئەمە لە چەندین وڵاتی تری دونیادا پەیڕەوی لێ دەكرێت، دووەمین شت بەڕاستی بۆ ئەوەی ئەحزابی سیاسی بە شێوەیەكی ئازادانە هەڵبسوورێن، چونكە ئەگەر هاتو ئیستیقلالی مالیان هەبوو، ئازاد دەبن، تەئسیراتی سیاسی نفوزی ئەملاو ئەو لا، بە تایبەتی وڵاتان، جیهەتی بیانیان لەسەر نابێت، چونكە لە قانونی دەعمی ئەحزابیش یەكێك لەو شتانەی كە ئاماژەی پێ دەكرێت ئەو لایەنەیە، بۆیە لەگەڵ ئەو تەخسیسەدام، سێیەمین شت بەڕاستی من لەگەڵ ئەوەم ئەو بڕە پارەیە وەكو یەك بێت، لێك نەكرێتەوە

ئەوەندەی بۆ ئەحزاب و ئەوەندەی بۆ مونەزەمات یەعنی، هەروها ئاخیر خاڵێش بەڕاستی پێموایە ئەمە ئەو بڕە پارەیە بە تەواوی بە ئەحزابی سیاسی موجاز بدرێت، چ ئەحزابی پەرلەمانی بن، چ غەیرە پەرلەمانی، جۆرێك لە عەدالەتیشی تێدا ڕەچاو بکرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز سەرهەنگ فەرموو.

بەڕێز سەرهەنگ فرج محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەندمانی بەڕێز، لەو مونتەڵەقەوە یەکێك لە ئەرکە گرنگەکانی پەرلەمان ڕەقابەیە، پێموایە ئاساییە لە چۆنیەتی سەرف کردنی ئەو نەوەت ملیار دۆلارەی پار ئێمە بپرسین بەڕاستی لێرە چۆن سەرف کراوە؟، ئەوەش یەکێکە لە پرسیارەکانم، خاڵی دووەم، باسی ئەوە کرا کە چۆن پارەی حیزبەکان بڕاوەو ئەوانە، ئەوەندەی من تێبینیم کردبێت و بزانم جگە لە لایەنەکانی ئۆپۆزسیۆن، هیچ پارتێکی سیاسی تر سکاڵای نەکردووە لە دەست بڕینی بودجەکەی، واتە ئەو پاساوەی حکومەت کە ئەڵێت نەوەت ملیارەکەم تەواو بووە، ئەبوو بودجەی هەموو حیزبەکانی ببڕیبا، بەس هی لایەنەکانی ئۆپۆزسیۆن بڕاوە، ئەمە لە لایەك، لەلایەکی تر، بەڕاستی ئەمە حاڵەتێکی ترسناکە، من بە زەروری دەزانم، هەڵوەستەی لەسەر بکەم، ئەویش ئەوەیە کە حکومەت بە پارەو سامانی گشتی حەسمی خیلافاتە سیاسیەکانی خۆی هەڵێنایە، کە ئەم حاڵەتە ئەبێ ڕێگری لێ بکەین بەڕاستی، چونکە ئەمە پارەو سامانی گشتیە، لایەنێك لە حەسمی خیلافاتی سیاسی خۆی لەگەڵ لایەنەکانی تر، بەکاری بهێنێت وەکو کارتێکی گوشار، ئێمە ئەبێت تەجاوزی ئەو حاڵەتە بکەین، ئەچمەوە سەر ماددەکە، خاڵی کۆتایم من پشتیوانی ئەو ڕایە دەکەم، کە تەرخانکردنی ئەوە پارەیە ڕابگیرێت، هەتا میکانیزمێك دەست نیشان دەکرێت، بۆ دابەش کردنی، کە بە قەناعەتی من، ئەو میکانیزمە گونجاوەی کە حەلی ئەو مەوزوعە دەکات، ئەو یاسایە کەپێویستە ئێمەبیهێنینەوە پەرلەمان، بە زووترین کات پەسەند بکرێت و سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز سیوەیل عثمان فەرموو، یەك دەقیقە نیزامیە فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەسلەن قسەکانی ئەو بەڕێزە دەرچوونە لە نیزامی داخلی، دووەم، هیچ بڕیارێك لە حکومەت تا ئەم دەقەیە دەرنەچووە، هەر کەسێك لەناو پەرلەمان قسە بکات عقوبە دەدرێت، چونکە ئەندام پەرلەمان ئازادە لەسەر وتەکانی، هیچ عقوبە نادرێت، لەبەر ئەوە داوا دەکەم ئەم وتەیەی بسڕێتەوە لە پرۆتۆکۆڵ، سوپاس.

بەڕێز سیوەیل عثمان احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەمن لۆخۆم لە تەلەفزیۆنیش گوێم لێی بووە، بەلاّم ئەگەر موزایەدەی سیاسی بێت، وەکی دیکە ئەندام پەرلەمان ئازادە لەهەر قسەیەکی کە دەیکات، ئەگەر بۆ موزایەدەی سیاسی بێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەندامی پەرلەمان، سیوەیل خان ئازادە، لە هەموو کاتێك بیرو ڕای خۆی لەناو پەرلەمان بلێت، بەلاّم لەسەر ئەو بابەتە، لە بابەتەکە دەرچوو، موخالەفەی نیزامی کردووە، ئەبێ ڕابگیرێ، بێتەوە سەر نیزامەکە، ئێستا جەنابت موناقەشە دەکەی، لەسەر ماددەی چواردە لە ئەسڵی پڕۆژەکە، کە دەکات ماددەی 15، لەسەر تەخسیسی مەبلەغی 200ملیۆن، لەسەر ئەوە قسە دەکەی، تکایە لەوە دەرمەچن، فەرموو.

بەڕێز سیوەیل عثمان احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ئەو ماددەیە تەخسیسەکە باشە، با بە خاڵ دەست پێ بکەین، ئەوە یەك، پێم باشە ئەحزاب و ڕێکخراوەکان جیا بکرێتەوە نەسریەکانیان یان مینحەکانیان جیا بکرێتەوە، پێم باشە، هەموو حیزبێکیش بە یاسا ئەگەر مۆڵەتی یاسای هەبوو، کەدەرچوو لە وەزارەتی ناخۆ، هەقی خۆیەتی مینحەی بدرێتێ، کەچی لێرەدا حکومەت پێشێلی ئەو یاسایەی کردووە، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، ئەو قسیەش کوێستان خان کردی، کە بڕیار بوو تۆ بەڵێنت دا، پێشی موناقەشەی بودجە بڕیار بوو دەعمی ئەحزاب تەواو بێت، ئەمنیش تەئیدی دەکەم، لەبەر ئەوەی زۆر باش لۆخۆمان لێرە گوێمان لێی بوو.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

خانم، هەر نوقتەیەکی نیزامی لەسەر قسەکەت، چونکە موخالفی پرۆتۆکۆڵە، لەناو پڕۆتۆکۆڵ تەسبیت بووە، بەیانی دێیتە لای برات، من بە ڕەسمی بۆتی دەردەکەم، نیشانتی دەدەم، بیخوێنەرەوە، بزانە بە چ شکلێك بووە، بە زمانی منەوە قسە مەکە، من خۆم لێرەم ئەوە پرۆتۆکۆل حازرە، ڕەنگ و دەنگیش هەیە، هەر بۆ مەعلوماتی جەنابت، زۆر واسقم، چونکە هەر بۆ مەعلوماتی جەنابت، ئەم قسەیەم بیستبوو، بە دەنگ و پرۆتۆکۆڵەکانم هێناوە، چەند جار خوێندوومەتەوە، بۆ ئەوەی دڵنیا بم ئەو قسەیەم کردووە یان نا؟، دڵنیابە بەو شێوەیەی کە من بۆتۆم باس کرد، فەرموو.

بەڕێز سیوەیل عثمان احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

شەرت نیە ئەتوو بی، بەس من لێرە بیستم، جا یان ئەتووی یان کێ لە جێگەی تۆ بووە، ئەمە ئەو قسەمان بیستووە، تەواو، یەعنی ئەو وەعدەمان وەرگرتووە، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، من کۆتایی بە قسەکانم دەهێنم، عەفوو، یەك قسەم مایە، ئەگەر هەر موناقەشەیەکی بکەین و بڵێین، نان بڕاو کراو، وای لێ هاتووە،

حیزبەکان و لایەنە سیاسیەکان لە مادده دەردەچێت، بەلاّم مەسەلەیەك هەیە دەڵێت، (قتل الاعناق ولیس قطع الارزاق)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز سمیرە گۆران کەرەمکە.

بەڕێز سەمیرە عبدالله اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

برای بەڕێزم کاك ئاسۆ قسەکانی منی کرد، نامەوێ دووبارەی بکەمەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز سەرگوڵ خان کەرەمکە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

مەمنون، زۆر سوپاس بۆ جەنابت، ئەو قسەیەی سیوەیل خان لەسەر داخوازی خۆی لە پرۆتۆکۆل ڕەشی بکەنەوە، فەرموو سەگوڵ خان.

بەڕێز سەرگوڵ رضا حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی چواردە لە ئەسڵی پڕۆژەکە، من پێم باشە ئەو مەبلەغەی کە دانراوە، بکرێت بە دوو فەقەرە، وەکو ئەوەی لیژنەی دارایی پێشنیاریان کردووە، ئێمەش لە لیژنەی کۆمەڵی مەدەنی ئەو پێشنیارەمان کردبوو، لەبەر ئەوەی پڕۆژەی ڕێکخراوەکان، ئەو مەبلەغەی جیا بکرێتەوە لەوەی حیزبەکان، سەبارەت بەوەی کە ئێمە پار ساڵیش لە بودجەی 2010 باسی ئەوەمان کرد کە بە ڕێکارێکی کاتی بێت، من پێم باشە ئەمساڵ لە ماددەکە، ئێمە پێوەرێك دابنێین بۆ ئەوەی ئەو بودجەیە بدرێت، تا قانونی ئەحزاب دەردەچێت، مودەیەکیش دابنێین بۆ ئەوەی قانونەکە لە چوار مانگ کەمتر نەبێت دەربچێت، پێوەرێکیش دابنێین، بۆ ئەوەی کە حیزبەکان بە عەدالەت و بە یەکسانی ئەو بودجەیەیان بەسەردا دابەش بکرێت، ئەو پێوەرەی کە موتەبەعە زۆربەشمان موتەفیق بین لەسەری، بە پێی قانونی ئەحزاب کەلە 1992 دەرچووە، ئەو حیزبانەی کە ئیجازەیان هەیە بکرێت بە پێوەر، ئەو حیزبانەی کە کورسیان هەیە لە پەرلەمان، ئێمە بتوانین ئەو پێوەرە لەو ماددەیە جێگەی بۆ بکەینەوە، بۆ ئەوەی ئەو تەخسیسەی کە دادەندرێت، وەکو پاری لێ نەیەت زیادەی لەسەر سەرف نەکرێت، لەوانەیە وەزیری دارایی جوابەکەی ئەوە بێت، بڵێت ئێمە ئەتوانین موناقەلە بکەین، ڕاستە ئەوان سەلاحیەتی موناقەلەیان هەیە، بەلاّم ئەو تەخسیسەی کە پار دانرا بوو، دیارە بە پێوەر نەبوو، زۆر زیاد لە حەدی دیاری کراوی خۆی سەرف کراوە، من پێم باشە فەقەرەیەك زیاد بکرێت بۆ ئەم ماددەیە، ئەو حیزبانەی کە ئێستا بودجەیان ڕاگیراوە، ئەو بودجە ڕاگیراوانەیان بۆ بگەڕێتەوە، ئێمە مولزەمین وەکو پەرلەمان، کە ئەو پێشێلکاریەی کراوە لە سەر

یاساکەی پار، چاکی بکەینەوە بۆ ئەوەی فەقەرەیەك زیاد بکەین، ئەو تەبریرەی کە باس دەکرێت، بۆ ڕاگرتنی بودجەی ئەو حیزبانە، تا ئێستا سەرۆکی پەرلەمان، ئیعلان نەکراوە هۆکارەکەی چیە؟، تا لە دادگا سکاڵا بکرێت، من پێم باشە وەزیری دارایی وەکو کەسێکی موختەس و، کە ئاگاداری ئەوەیە، سەبەبی ئەوەمان بۆ ڕوون بکاتەوە، ئایا ئەو حیزبانە پێشێلکاری یاسای ئەحزابیان کردووە، یاخود پێشێلکاری چ بڕگەو ماددەیەکیان کردووە، هەتاوەکو بەو شێوەیە عقوبە بدرێن، بودجەکەیان ڕابگیرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز سەمیر سەلیم کەرەمکە، سوپاس، بەڕێز نەسرین جمال.

بەڕێز نەسرین جمال مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە لە ساڵی 2010دا، ئەم ماددەیە لە پڕۆژە یاسایەکەدا بە هەمان شێوە داڕێژراوەتەوە، بەڵام حکومەت جێبەجێی نەکردووە، تەنها فەرقی ئەم ماددەیە لەگەڵ ساڵی 2010، لە ساڵی 2010 بڕی تەخانکراوەکە نەوەت ملیار بووە، ئێستا 200 ملیار دینارە، لێرە ئێمە باسی ئەو بودجەیە دەکەین، ئەمەی کە باسی دەکەین و ئەو ماددەیە کەباس دەکرێت، باسی بودجەی ئەمساڵە هی 2011، نەوەت ملیارەکە هی 2010یە، بودجەی ئۆپۆزسیۆن لە ساڵی 2011دا بڕاوە، هی هەرسێ ئۆپۆزسیۆنەکەی لە ساڵی 2011دا بڕاوە، بەڵام کە ئێمە باسی نەوەت ملیارەکە دەکەین، چۆن چۆنی سەرف کراوە، ئەمە هی ساڵی 2010یە، کەواتە ئەو پاساوەی کە حکومەت باسی دەکات، ئەو سەرف کردنەی پاساوەکە، ببورە لە جێگەی خۆیدا نیە، ئەمە یەك، دووەم، ئێمە هەر لە هۆڵی پەرلەمانیش و لە زۆر شوێنیش زۆر باسی شەفافیەت و عەدالەت ئەکەین، بەڕاستی ئەمە بۆچوونی منە ئەگەر ئەو بوجەیەی ساڵی 2010، کە بڕی نەوەت ملیار دینار بووە، ئەگەر بە شەفافانە، ئەگەر بە عەدالەت دابەش کرابوایە، ئێستا ئەو تەزەخمە دروست نەئەبوو، ئەو بڕە پارەیە وا بەو جۆرە زیادی نەئەکرد، کە هین بێت، من نازانم ئەو نەوەت ملیار دینارە کە سەرف کراوە، لەکوێ پارەی تریان هێنا تەرخانیان کرد بۆ ئەوەی ئیزافەی پێ بکەن، کارەکانیان پێ تەواو بکەن؟، ئەوەی کە من دەمەوێ لێرە باسی بکەم، یەکەم، پشتیوانی ئەو ڕەئیەی کوێستان خان دەکەم کە دەبێت تەحریمی ئەوە بکرێت، کە سزای سیاسی بدرێت و لەسەر قەزیەی سیاسی، بودجەی ئەحزابەکان ببڕدرێت، دووەم، پێویست بەوە دەکات لەم پەرلەمانەوە ئەو بڕیارە دەربچێت کە ئەو بڕە پارەیەی بڕاوە لە ئۆپۆزسیۆن، بەڕاستی ئەبێ بۆیان بگێڕێتەوە، یا ئەوەتە ئەبێ بۆیان بگەڕێتەوە، یا ئەوەتا ئەم بودجەیە تەسفیە نەکراوە، پێویست بەوە ئەکات بە زووترین کات تەسفیە بکرێت، بزانین ئەو بڕە پارەیەی کە سەرف کراوەو قەرزیشی بۆ کراوەو خراوەتە سەری، بزانین چۆن سەرف کراوە، دابەش کراوە بەسەر کێ؟، ئەو حیزبانەی کە بەرکەوتەیان بەرکەوتووە لەم بودجەیە، یەکی چەندیان بەرکەوتووە؟، بۆیە پێویست بەوە دەکات، ئەو پارەیەی کە بڕاوە، ماوەی مانگی سێیە، چوارە، پێنجە، هی ئۆپۆزسیۆن بەڕاستی ئەبێ بۆیان بگەڕێتەوە، ئەگەر بتانەوێت ئەمن و ئاسایش بەرقەرار بێت، ئەگەر بتانەوێ ئەمە مەسەلەیەکی نیشتیمانیە، ئەمە

مەسەلەیەکە کە ئێستا دانوستان هەیە لە بەینیان، یەعنی ئەگەر ئەوەش نەبێ، ئەگەر دانوستانیش نەبێ، ئەم حیزبانە، حیزبی ئیجازە پێ دراون، کە ئیجازەی پێ درابێت، هەقی خۆیەتی وەکو هەموو حیزبەکانی تر، پێویست بەوە دەکات کە ئەو بودجەیان بۆ تەرخان بکرێت، بودجەشیان بۆ بگەڕێندرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز عدنان عثمان کەرەمکە.

بەڕێز عدنان عثمان محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دیارە زۆر کورتی دەکەمەوە، من هاوڕای لیژنەی دارایم، کە بابڵێین ئەو دوو شتە جیا بکرێتەوە، دعمی حیزبەکان و مەشارعی ڕێکخراوەکان لەیەك جیابکرێتەوە، یەعنی دوو فەقەرە بێت، بەلاّم لە هەمان کاتدا پێشنیاری ئەوە دەکەم، کە سێ بڕگە ئەکرێت، یان دوو بڕگە ئیزافە بکەین بۆ ئەو ماددەیە، بڕگەکان یەکەم: ئەوە بێت، کە ئێمە تا دەرچوونی یاسای پاڵپشتی حیزبەکان ودەعمی حیزبەکان، حکومەت ئیلزام بکرێت بە پێدانی هەموو ئەو بڕە پارەیەی کە لەو ماوەیە پێیان دراوە، قەرەبوو کردنەوەی ئەو ماوەیەی کە لێیان بڕاوە، بەهەر هۆکارێکەوە بێت، پەرلەمان دەبێت حکومەت ئیلزام بکات، تاوەکو یاسایەکە دەردەچێت، تاوەکو معیارێك دادەنێت لە پەرلەمان، حکومەت مولزەم بێت بە پێدانی پارە بە حیزبەکان، ئەوانەی کە تا ئێستا پێیان دراوە، دووەمیش: من بە گرنگی دەزانم، ئەوەش ئیزافە بکەین کە لەماوەی دوو مانگدا، یان با بڵێین تا دوو مانگی تر، پەرلەمانی کوردستان یاسای پاڵپشتی حیزبەکان دەربکات، بۆ ئەوەی مەسەلەی دەعمی حیزبەکان و ڕێکخراوەکان ناکرێت لە ماوەی دوو ساڵدا بەدەربێت لە یاسایەك، یاسایەکە ئامادەیەو ڕاپۆرتەکان حازرەو، لەوانیە هەندێ شتی لاوەکی یان فەنی مابێت، پێمولیە لە ماوەیەکی کەمدا ئەتوانین ئەوەش دەربکەین و بیکەین بە خاڵێکی ئیلزامی خۆمان وەکو پەرلەمان، هەوڵ بدەین لەم ماوەیە دەری بکەین، ئەوە بەگرنگ دەزانم، سێیەم خاڵش: بۆ ئەوەی هەر هیچ ئیلتیباسێك نەمێنێت لە مەوزوعەکە، پێم باشە وەزارەتی دارایی ڕاپۆرتێك بداتە پەرلەمان، لەسەر شێوازی سەرف کردنی ئەو مینحەیەی پار، لەبەر ئەوەی یاساکە نەبووە، معیارەکە دانەنراوە، وەزارەتی دارایی بە چ معیارێك ئەو پارەیەی دابەش کردووە ساڵی پار ساڵی 2010، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز شێرزاد حافظ کەرەمکە.

بەڕێز شێرزاد عبدالحافظ شریف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من بەڕاستی تەئکید لەوە دەکەمەوە، حەز دەکەم بەیانی ئەگەر بکرێت ئەو هینە بێنی، ئەو پرۆتۆکۆلەی کە باسی دەکەی، کە جەنابت وات نەوتووە، چونکە من تەئکیدم لەوەی کە ئەوە لە پرسیارێکدا هەبوو، پرسیارێك کرا، وتت بەڵێ، پێش بودجە من ئەیهێنمەوە، ئەوە یەك.....

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

هەر نیزامیە، چونکە ئەمە شتێکی دوور لە هەقیقەتە، برای بەڕێز من وا لە پێش پەرلەمان، لەپێش خەڵکی کوردستان، پێت دەڵێم پرۆتۆکۆل لەبەر دەستی منە، بە دەنگیش و بە ڕەنگیش، چەندجار پێداچوونەوەم بۆی کردووە، زۆر زۆر وازحە، زۆر ڕوونە، زۆر ئاشکرایە کە دەڵێت لە کاتێکی موناسب، ئەوکاتە موناسبە، نەیوتووە پێش بودجە، نەشی وتووە چ وەختێك، کاتێکی موناسب، بۆ مەعلوماتی جەنابت، سبەی ئەتوانی تەشریفت بێتە لای برات، من نوسخەیەکیش لە پرۆتۆکۆلەکەت بۆ کۆپی دەکەم، ئەیدەمە دەستت، فەرموو.

بەڕێز شێرزاد عبدالحافظ شریف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر باشە، تەبعەن پێموایە ئەو بودجەی پار کە دانرابوو نەوەت ملیارەکە، نا عەدالەتی لە دابەشکردنەکەدا زۆر هەبووە، ئیتر بە گوێرەی هیچ شتێك نەبووە، پێوەرێك نەبووە کە پێی تەوزیع بکرێت، دیارە ئەمساڵیش ئەگەر ئەوە دووبارە ببێتەوە ئەوە شتێکی زۆر خراپە، ئەگەر ئەو نان بڕینەی ئێستاکە کردوویانە و کراوە بۆ حزبەکان، بەڕاستی ئەمە هەروەکو دوو، سێ برادەری ترم باسی کرد، ئەمە دژی دیموکراسیەتە، ئەمە دیموکراسیەت دەخاتە ژێر.......

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شێرزاد ماددەکە هیچ باسی نان بڕینی تیا نیە، باسی دوو سەد ملیار دەکات، زۆرە یان نا؟، تکایە وەرە سەر ئێرە، قسە لەسەر ماددەکە بکە، ئەو مەوزوعەی جەنابت لە جێگایەکی تر حەل دەبێت، دڵنیات دەکەم لێرە حەل نابێت، یەعنی ئیمڕۆ لە میزانیەی بودجە حەل نابێت، لە جێی تر ئەگەر چارەیەکی بۆ بدۆزرێتەوە، وەرەوە سەر ماددەکە، جەماعەتیش هیلاکن بەشکەم.

بەڕێز شێرزاد عبدالحافظ شریف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

جەنابت ڕاست دەکەی، ئەوە لەناو لیژنەکان حەل دەکرێت و کۆتایی پێ دێت، بەڵام ئەمە مەسەلەیەکی ئەوەندە گرنگە، کە سەرۆکی پەرلەمان ڕاستەخۆ ئاگای لەو مەسەلەیە، ڕاستەوخۆ گوێ بیستی بووە، لەبەر ئەوە ئەبوایە سەرۆکی پەرلەمان ڕاستەخۆ، چۆتە ناو ئەو مەوزوعەوە، بەڵام ئەوە شتێکی زۆر گەورەیە، کێشەیەکی بچووك نیە، مەبەستم ئەوەیە ئەو بودجەی ئەحزاب بڕینە کارێکی ئەوەندە گەورەیە، بچووك نیە، لەبەر ئەوە سەرۆکی پەرلەمان ئەبێ ئاگای لەو بێت، کە ئاگاشی لێی بێت، ئەبێ چارەسەرێکی بکات، بەدواداچوونێکی بۆ بکردایە پێشتر، جەنابت ئەڵێی لە کاك بەرهەمم پرسیوە وای گوتووە، بەڵام نازانم وا

حەلە، تەبعەن سەرۆکی حکومەت باسی ئەوەی کرد وتی، ئەمە بەڕێزان جەنابی مام جەلال و جەنابی سەرۆکی هەرێم، هەردوکیان بە ئەمری ئەوان ئەمە بڕاوە، بەلاّم دوای ئەوە کاك ئاری هەرسین لە لقی 21 ی پارتی دیموکراتی کوردستان لە سلێمانی، وتی جەنابی سەرۆکی هەرێم ئەئاگای لێیە، نە بیستوویەتی، زۆریشی پێ ناخۆشە، دوای ئەوە کەسی تر پێی نەوتین، ئەی باشە ئەوە خەتای کێیە؟، یەکێکی تریش با بێت دیفاع بکات بڵێت من ئاگام لەوە نیە، بەڕاستی ئەوانە شتی خراپن، من لەگەڵ ڕاگرتنی ئەو بودجەدام، هەتا ئالیەتێك ئەدۆزرێتەوە بۆ دابەش کردنی، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

برای بەڕێز هەر بۆ مەعلوماتت، بۆ مەعلوماتی ئێوەی بەڕێزیش، بۆ ئەوەی ئینسان تەفسیری غەڵەت نەکات، چونکە پەیمان خان ئیشارەتێکیدا، یەعنی لەناو پڕۆژە یاسای بودجە، یەعنی لەناو بودجە نیە، شوێنی تری هەیە، مەجالی تر هەیە، دانیشتنی تر ئەبێت، پڕۆژەی یاسای تر حازر دەکرێت، دیالۆگی تر ئەبێتن، مەبەستم لەوانەیە بۆ ئاگاداری جەنابتان، بە نیسبەت ئەو میزانیەی جەنابت باست کرد بڕاوە، خۆشتان هەموو ئیعلام و هەموو دونیاش باسی کرد، هەریەکی بە شکلێك ئەوەیە، بەلاّم چارەسەرەکەی لەناو یاسای بودجە نیە، لێرە ناکرێت، شوێنی تر هەیە، ئەخیریش ئەگەڕێتەوە بۆ پەرلەمان، دڵنیا بن مەرجەعی ئەساسی هەموو یاسایەکان ئێرەیە، جا لەگەڵ یەکیش بۆخۆتان دابنیشن، قسە بکەن، ڕوونکردنەوەی زیاتر بدەن، تەواو، ئێستا بابچینە لای بەڕێز عبدالرحمن، فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمن حسین ابابکر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی ئەم ماددەیە پەیوەندیەکی زۆری هەیە لەگەڵ پرۆسەی دیموکراتی لە هەرێمی کوردستان، کە ئەم ماددەیەش دارشتنی لەناو پڕۆژە یاسای بودجەی هەرێم، بۆ ئەوەیە کە دەعمی ئەحزاب بکرێت، بۆ گەشە کردن و زیاد بوون و خۆ ڕاگرتن لەسەر پێی خۆ، بۆ ئەوەیە کە دیموکراتیەت گەشە بکات لە هەرێمی کوردستان، کە دیموکراتیەت پێش بکەوێت، دوانەکەوێت، ئێمە لەساڵی پار لێرانە نەوەت ملیار دینار هەبوو، ئەمساڵ کردیانە 200ملیار، خۆی ئەوە ئیشی حکومەتە لەوانەیە بزانێت کە کەمی کردووەو بەشی نەکردووە، لەبەر ئەوە زیادی کردووە، بەلاّم ئێمە پرسیار لە وەزیری بەڕێز دەکەین کە ئەو پارەیەی داوە بە چ حیزبێك؟، چەندی دایە؟، چۆن چۆنی دایە؟، بۆ ڕێکخراوەکانیش هەروا بزانین چۆن چۆنی بوو؟، ئێمە روون کردنەوەیەکمان دەوێت وەکو ئەندام پەرلەمان، ئەوەش نەوەك هەر مەهانە بێ، وەکو ئەندام پەرلەمان پێمان باشە،بزانین بەچ پێوەرێك مەسەلەن داویەتی؟، ئەو سولفانەش بۆ تەسویەی نەکردووە؟، بۆچی هەتاوەکو ئێستا نەهاتوونەتەوە دووبارە بداتەوە؟، هەر ئەو سولفانە لە جێگای خۆی بمێنێت، ئەوەش دەبێتە نەوعە گەندەڵیەك، یەعنی لەسەر یەك تەرەکوم ببێت، پێم خۆشە ئەوە تەئکید بکات، تەسویە بکرێت، بۆ بودجەی سێ حیزبەکانیش بەڕاستی یەعنی ئەوە پێشێل کردنی مافی دیموکراتیەتە لە هەرێمی کوردستان، پێمان باش نیە بەڕاستی، بە چ پێوەرێك دەبڕن، بۆ مەرجەعیەتێك وەکو ئێستا

جەنابت باست کرد، هەر پەرلەمانـە ئەبوایـە، ئـەو یاسایە لێـرە دەرچووە، دەبوایـە لێـرەش مەرجەعەکەی لێرە بوایە، دەبوایە ئێمە لێرە قەرارێکمان بدابا، یانیش دادگا، دەبوایە بەدادگای بکردبایە نەوەك هەرکەس لە جێگای خۆی، یەعنی شتێك بکات، یان ئاریشەیەك لە بەینی دوو حیزب دروست بـبن، یەکسـەر بودجـەی ببڕن، ئەوە یاسای هەیە، ئێمە هەموو دەبێت بە پێی یاسا ئیش بکەین، لـە هـەرێم زۆر باشـە، منـیش ئێسـتا پێشـنیار دەکـەم بـۆ جـەنابی سـەرۆکی پەرلـەمان و ئەنـدام پەرلەمانـە بـەڕێزەکان، ئێمـە لێـرە نووسـراوێك بکەین بۆ حکومەت، کە ئەو بودجەی بڕیوە هی ئەو سێ حیزبانە، بگەڕێننەوەو پێیان بدەنەوە، بگەڕێنەوە سەر سیستەمی دیموکراتی و زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز ئاشتی عزیز کەرەمکە.

بەڕێز ئاشتی عزیز صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەم ماددەیە من پشتگیری لێ دەکەم، چونکە دڵنیاین هەموومان، بەدەر لەم ماددەیەش ئەم پارەیـە هەر سەرف دەکرێت، بۆیە ئەگەر چوارچێوەیەکی یاسایی هەبێت، لەوانەیە بڕێك لـەو پارەیـە بگەڕێتـەوە و هەنگاوێکی باش بێت، بەڵام ئـەوەی کـە ئێسـتا جێگـای پرسـیارە، ئەوەیـە کـە مـافی خۆمانـە، بـۆ ئـەوەی لـە چوارچێوەی ئەو ماددەیە دەرنەچین، وەکو جەنابت ئەڵێیت، مەحکومین بەو بڕیارە، پرسیار لەسەر ئەوەیە کە ئایا خەملاندن بۆ زیاد کردنی ئەو پارەیە لەسەر بنەمای چیە؟، لە کاتێك کەئێمە تەسـویەی حیسـاباتی سـاڵی پارمـان نـەبینیوە، ئەمـە خاڵێـك، دوو، یـەعنی ئـەوەی کـە پەیوەنـدی بـەم ماددەیـەوە هەیـە، ئایـا ئیجرائاتێکی موسەدەق کراو، لە لایەن پەرلەمانەوە کە ماددەیەکی ئەرێ کراو بووە، ساڵی پار شـکاندنی تیـا بووە، خەرقی تیان کراوە، قوەتی ئەو ئیجرائاتـە موەفەتـە کـەمتر نیـە لـە ماددەیـەکی یاسایی، کەواتـە ئـەو ئیجرائاتە موەقەتەی ئەمساڵیش، ئەگەری تێك شکاندنی هەیە، کەواتە ئێمە چۆن بتوانین بەرگە بگرین بـۆ ئەوەی کـە جارێکی تـر ئەمـە ڕوو نەداتـەوە، بۆیـە مـن پێشـنیازی ئـەوە دەکـەم کـە ئـەم بڕگەیـە پێویسـتە ئیزافەیەکی بۆ بکرێت، ئـەوە بێـت کەهـەر گۆڕانکاریـەك لـە ئیجرائاتـدا بکرێـت، دەبێـت بخرێتـەوە بـەردەم ئەنجامـدانی پەرلـەمانی لێ ئاگـادار بکرێتـەوە، یـا جـارێکی تـر لێـرەوە تەسـدیق بکرێتـەوە، چـونکە ناکرێـت پارەیەکی تەخسیس کراو بـۆ نموونـە، بـۆ وەزارەتێکـی کاروبـاری کۆمەڵایـەتی، دوو پـڕۆژەی وەزارەتـی کـارو باری کۆمەڵایەتی بەردەوام پارەی بۆ سەرف بکرێت بەرامبەر، دوو پـڕۆژەی وەسـتاندرابێ، ئەگـەر کاروبـاری کۆمەڵایەتی وەزارەتێك پارەکـەی چۆتە قۆنـاغی حیجـزەوە، پێویسـتە هـەموو پڕۆژەکانی بەوەسـتێندرێت، بەڵام ئێمە ئەبینین ئەگـەر پارەکە کەمـە، ئەمـە وەڵامـان ئەوەیـە کـە بـۆ ئـەوەی کـە خەملاندنەکـەی پـار خەملاندنێکی تەواو نەبووە، ئەمسـاڵ بـەو پێیـە داوای زیـاتر دەکـەن، بەشـی نـەکردووە، کەواتـە بـۆ هەنـدێك لایەن پارەکەی نەوەستێندراوە، هەندێکی تر وەستێندراوە. بای یەك خەملاندنەکە، نا حەقیقیە و دروسـت کراوە، دوو، ئەو ئەجرائاتانەی کە ئێمە پار تەصدیقمان لەسەر کردووە، پێشێڵ کراوە، بۆیـە مـن داوادەکـەم

وەكو ئەندام پەرلەمان، هەر ئیجرائاتێك، هەر گۆڕانكارییەك لە هەر ماددەیەكی ئەم بودجەیە بكرێ، پێویستە ئێمەی لێ ئاگادار بكرێتەوە، بە دەنگی ئەندامانی پەرلەمانەوە بێت، نەك بە دەنگی ئەنجومەنی وەزیران، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز گۆران ئازاد فەرمووو.

بەڕێز گۆران ئازاد محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لەبەر ئەوەی رووحی ئەم ماددەیە لە رووی یاسایی، دوو خاڵی ئەساسی تێدایە ئەگەر بمانەوێ ئێمە قسەی لەسەر بكەین، یەكەمینیان، تەخصیصە، ئەو مەبلەغەی كە حكومەت دیاری كردووە بە 200 ملیار، كە ئایا ئەوە كەمە یان زۆرە؟، دووەمینیان، سەرفی ئەو پارەیە كە بە گوێرەی ئیجرائاتێكی موئەقەتە لە لایەن حكومەتەوە سەرف ئەكرێ، من لەبەر ئەو دوو خاڵەی كەوا لەو ماددەیەدا هەیە، پشتیوانی ئەكەم، لەبەر چی؟، خاڵی یەكەم، من پێم وایە دەعم كردنی ئەحزاب دەبێتە هۆی گەشە و ئیستیقراری سیاسی، كە ئەمەش بە دوای خۆیدا، گەشەی سیاسی و ئابووری و رۆشنبیری دێنیتە كایەوە، لەو پێناوەدا و، لەبەر ئەوەی ساڵی پار، ئەو 90 ملیارەی دامانناوە كەم بووە و، ئێستا گلەیی ئەوە دەكەین كە حكومەت تەجاوزی كردیە لەسەری، بۆ ئەوەی ئەو حاڵەتە دووبارە نەبێتەوە، ئێمە لەسەر ئەو بڕەی رێك بكەوین، لێرەدا كە ئەمساڵ حكومەت بۆ دەعمی ئەو ئەحزابە، بەشی گرفتی تەجاوزات نەبێ، بۆیە، ئەگەر 200 ملیار بە گونجاو داندراوە، كە تەجاوزی ناكرێتە سەر، لەو پێناوەدا من پشتیوانی لێ دەكەم، دووەم خاڵ كە لەو ماددەیەدا رەنگی داوەتەوە، سەرف كردنی ئەو پارەیە بە ئیجرائاتێكی موئەقەت لە لایەن حكومەتەوە، ئێمە ئەگەر گلەییمان لەسەر نا عەدالەتی هەیە، ئێمە ئەگەر گلەییمان لەسەر تەجاوز هەیە، ئێمە ئەگەر گلەییمان لەسەرف هەیە، پێم وایە لەو ماددەیەدا جێگای نابێتەوە، هەر هەمووی پێم وایە قسە كردنە لەسەر قانونی دەعمی ئەحزاب، كە مەسئولیەتەكە بە بۆچوونی من بە پلەی یەكەم لەسەر ئێمەیە وەكو ئەندامانی پەرلەمانی كوردستان كە لە رووی یاسایی، ئێمە پابەندین بە دەركردنی ئەو قانونە، دووەمیان، مەسئولیەتەكە لە مل سەرجەم رێكخراو و فراكسیۆنەكانی هەرێمی كوردستانە، چونكە پێم وایە ئەگەر یاسایەك پێویستی بە تەوافوقی سیاسی هەبێ لە هەرێمی كوردستان دەربچێت، پێش هەموو شتێك، بریتیە لە قانونی دەعمی ئەحزاب، یەعنی ناكرێ قانونی دەعمی ئەحزاب، تەوافوقی سیاسی لەسەر بكرێ، ئێمە بیهێنینە پەرلەمانی كوردستان و دەنگی لەسەر بدەین، ئەو كاتە هەر ئێمە قسەی دەكەین و دەڵێن ئەمە بریتیە بۆ پەراوێزكردنی كۆمەڵێك ئەحزاب و بێبەش كردنی كۆمەڵێك ئەحزاب، بۆیە مەسئولیەتەكە چەندە، لە مل پەرلەمانی كوردستانە، بە هەمان شێوە لە ئەستۆی پارت و رێكخراوەكانە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

کاك گۆران ئازاد، ئێستا قانون دەعمی ئەحزاب موناقەشە دەکەین، یان میزانیەیەك و ئەو 200 ملیۆنەی کە داندراوە بۆ حیزبەکە، کاکە وەرەوە سەر سیکە چاوەکەم، دەرمەچوو.

بەڕێز گۆران ئازاد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دەرنەچووم، لەو پێناوەدا ئەوە دەڵێم، کە لە کۆتاییدا.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

رەجائەن لە دریّ پێیان بلّێ، لە دەرەوە بۆیان باس بکە، ئێستا وەرەوە سەر ماددەکە رەجائەن.

بەڕێز گۆران ئازاد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەڵێم لە کۆتایی ماددەکە ئەوە پێشنیار بکرێ، کە پێدانی ئەو پارەیە، لەبەر ئەوەی ئێمە دەکەوینە ناو پشووی هاوینە، پێم وایە یەك دوو مانگ، ئەو ئەرکەمان قورس دەکات، تا کۆتایی ئەمساڵ، قانونی دەعمی ئەحزاب لە هەرێمی کوردستان دەربچێت، ئەگەر دەرنەچوو، بە پێچەوانەوە ساڵی ئایندە ئەم پارەیە رابگیرێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز عمر صدیق فەرموو.

بەڕێز عمر صدیق هەورامی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتیوانی لە مانەوە و تەرخانکردنی ئەو برە پارەیە دەکەم بۆ بەردەوام بوون لە دەعم کردنی ژیانی سیاسی و دیموکراتی لە هەرێمی کوردستان، ئەمە یەکێکە لەو ئامانجانەی کە لە کۆی ئامانجی بودجەی ئەمساڵی هەرێمی کوردستان هەیە، لە پاڵ ئەوەی کە بڕی تەرخان کراو، بۆ وەزارەتەکان و، بۆ دەعم کردنی ئەو پرۆژە جیا جیانەی کە لە هەرێمی کوردستانە، لە لایەن موئەسەسەکانەوە، لە لایەن هاووڵاتیانەوە جێبەجێ دەکرێ، بیر لەوە کراوەتەوە کە بڕێك پارە تەرخان بکرێ بۆ حیزبە سیاسیەکان و بۆ رێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی، هەر وەکو بەڕێز کاك ئاسۆش ئاماژەی پێدا، لە پاش ئەو لێکدانەوەی کە کردوومانە، بڕی تەرخان کراو تەنها ئەکاتە نزیکەی لە 1,40٪ کۆی بودجەی هەرێمی کوردستان، کە بۆ ئەم مەبەستە داندراوە، بە بەراورد لەگەڵ ئەو وڵاتانەی کە ساڵانە لە کۆی بودجەی وڵاتەکەی خۆیاندا، پارەیەك تەرخان ئەکەن بۆ دەعمی ئەحزابی سیاسی، ئەم بڕە پارەی کە تەرخان کراوە بۆ ئەمساڵ، زۆر نیە، ئەتوانین بڵێین لەو چوارچێوەیە کە مامەڵەی لەگەڵ ئەکرێ، لەگەڵ زۆرێك لەو وڵاتانە، یەك، دوو پرسیارم هەیە لە بەڕێز وەزیری دارایی، من پاش ئەوەی کە تەماشای جەداویلەکانم کرد، من ئەو بڕە پارەی کە هێندراوەو لەناو یاسایەکە داندراوە، کۆی ئەو پارانەیە کە لەناو جەداویلەکان هەیە، لەناو

جەدوەلی موازەنەی جاری، بەڵام لێرە هێندراوەو کراوە بە یەکێك لە ماددەکان، بە باوەڕی من، حکومەتی هەرێمی کوردستان ئەیتوانی دەعمی ئەحزابی سیاسی بکات، چونکە ئەوە لە کۆی بودجەکە هەیە، لە چوارچێوەی ئەو یاساو ئەو تەعلیماتەی کە هەن، بەڵام لێرە بە ماددەیەك حکومەت و لایەنەکانی تریش پێکەوە گرێ ئەدا، من پرسیارم لە بەڕێز وەزیری دارایی ئەوەیە، کۆی ئەو پارەی کە داندراوە بۆ رێکخراوەکان و حزبەکان دەکاتە 200 ملیار یان زیاتر؟، ئەگەر تەنها 200 ملیار بۆ حیزبەکانە، با ئێمە رێکخراوەکانی لێ بەدەر بخەین، چونکە من ئەوەندەی کە بە دوایدا چووبم، لە حیسابی مینەح، لە حیسابی (دوو شەش – سفر نۆ سێ سفر یەك)، مونەزەماتی عیلمیمان هەیە، سەقافیمان هەیە، ئوخرامان هەیە، لێرە ئەو برە پارانە هەن، تەرخان کراون بۆ ئەو مونەزەمانە، ئەگەر ئەو برە پارانەی کە بۆ مونەزەمات تەرخان کراوە، لە کۆی ئەو برە پارەی کە 200 ملیارە، ئاساییە ئێمە ناوی مونەزەمات بهێنین.، ئەگەر لە کۆی ئەو 200 ملیارە نیە، من پێشنیار دەکەم ناوی مونەزەمات هەلگیرێ لێرە، ئەگەر نا، ئەگەر لە کۆی 200 ملیارەکە بوو، من پێشنیار دەکەم ماددەکە بەو شێوەیە دابرژرێتەوە، لەبەر چی، لەبەر ئەوەی ئێمە یاسای رێکخراوە ناحکومیەکان ژمارە 1 ی ساڵی 2011، چەند مانگێك پێش ئێستا دەرمان کرد، لەوێ رێکاری یاسایی دانراوە بۆ پاڵپشتی کردنی رێکخراوە ناحکومیەکان، بەو شێوەیە بێت، یەکەم، ماددەی پازدەهەم: برى 200 ملیار تەرخان دەکرێ بۆ:

یەکەم: پشتیوان کردنی حیزبەکان، خەرجکردنی ئەو برە تەرخانکراوەش بە پێی رێکاری کاتی لە لایەن وزارەتی دارایی و ئابووریەوە دەبێت.

دوووەم:پاڵپشتی کردنی پرۆژە و چالاکی رێکخراوە ناحکومیەکان بە پێی یاسا.

زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز سەروەر عبدالرحمن فەرمو.

بەڕێز د.سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من سەرەتا بەوە دەست پێدەکەم کە خاڵی یەکەم، پشتگیری لە راپۆرتەکەی لێژنەی یاسایی دەکەم، سەبارەت بە جیاکردنەوەی، خاڵی دووەم، بەڕێز لێژنەی یاسایی لە راپۆرتەکەیدا بیر و رایەکیان دەربریبوو، بەڵام سەیرە هەست دەکەم لێرە پاشگەز بووینەوە، من لەگەڵ ئەو رایەم کەوا لێژنەی یاسایی دەریبریوە، لێژنەی یاسایی لە راپۆرتەکەی خۆیدا دەستنیشانی ئەوەی کردووە کە پێویستە برى ئەو پارەیە کەم بکرێتەوە بۆ 90 ملیار دینار، پاساوی ئەوەشی هێناوتەوە کە بۆ چی کەم بکرێتەوە، ئێمە ماوەیەکی زۆرە گفتوگۆ لەسەر بودجە دەکەین، باس لەوە دەکەین کە چۆن دەکرێت ئێمە بارودۆخی ژیانی گەنجان چاك بکەین؟ هەوڵی کەم کردنەوەی بێکاری بدەین، لەمەودا کەوا دەستنیشان کراوە، ئەگەر بێت و ئەو 110 ملیار دینارە ببردرێت، ئەوە دەکرێ پێشینەی هاوسەرگیری زیاد بکرێ، دەکرێ پێشینەی خانووبەرە، قەرزی لاوان، ئێمە

یاسایەکمان دەرکردووە لەم پەرلەمانە کاتی خۆی کە گفتوگۆمـان لەسـەری کـرد، بـڕی 15 ملیـۆن دینـار بـۆ ئەو گەنجانەی کەوا پرۆژەیان هەیە، بـۆ پاڵپشـتی کردنیـان، بـەپێی ئـەو 25 ملیـارەی لێـرە، کـە لـە ماددەی دواتریان گفتوگۆی لەسـەر دەکـەین، هـاتووە، ئەگـەر بێـت و لێکـی بدەینـەوە، تـەنها 1600 لاو سـوودی لـێ وەردەگرێت، لە ماوەی ساڵێکدا، بەڵام ئەگەر بێت و بڕی ئەو پارەیە بخرێتە سەر ئەوێ، ئەوە دەتوانم بڵـێم، بە پێی ئـەو حیسابەی مـن کردوومـە، نزیکـەی 9 هـەزار لاو سـوود لەمـە وەردەگرێـت، ئەگـەر بێـت و ئـەم پارەیە بخرێتە سەر تـۆڕی کۆمەڵایـەتی، لـەماوەی سـاڵێکدا، 12 مـانگ، ئەگـەر مووچـەی پـێ وەربگـرن، 75 هەزار کەس سوودی لێ وەردەگرێت، هەر بۆیە ناکرێت ئێمە لێرەدا، لـەو ماوەیـەدا کـەوا گفتوگۆمـان کردیـە لەسەر پـرۆژە یاسـاکە، لەسـەر کۆمـەڵێك بابـەت نـاکۆك بـین، بـەڵام لێـرەدا دەبیـنم، لەگـەڵ ڕێـزی زۆرم بـۆ ئۆپۆزیسـیۆن و لیسـتەکانی تـریش، کـەوا کـۆکین لەسـەر ئـەوەی ئـەم پارەیـە کـەم نەکرێتـەوە، بۆیـە مـن پێشنیاری ئەوە دەکەم، ئەگەر دەڵێن بودجە موڵکی گشتیە، موڵکی خەڵکە و پێویستە بۆ بەرژەوندی خـەڵك سەرف بکرێ، لێرە لەخۆبردووانە تر بین نە وەکو حیزبەکان و، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز عمر عبدالعزیز فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاءالدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت ماددەی 13ی بودجەی ئەمساڵ، من دوو، سێ تێبینیم هەیە، یەکەم، من پێم وایە کە ڕێکخستن و دیاری کردنی بودجە، بە تایبـەتی کـە ئێسـتا ڕێکخراوەکـانیش یاسـایەکی تایبـەتیان بـۆ دەرچـووە، ڕەنگـە کەسمان نکولیمان نـەبێ، کە کـارێکی گـرنگ و ئەساسـی و زۆرتـریش بکرابایـە، چـونکە بەراسـتی لـە دەعمـی گەشەی مەدەنی و دیموکراسی و ڕۆشنبیری وەکو لایەنی تریش باسیان کرد، کە کاریگەری باشی هـەبێ، مـن پێم سەیرە ئەو قسەیە کە خەڵك و حیزبەکان جیا بکەینەوە لـە یـەك، حیزبـەکان بەشـێکن لـە کۆمەڵگـەی ئێمە و پشتیوانیان فاکتەرێکی سەرەکیە بۆ گەشەی سیاسی، بۆ پێشکەوتنی پرۆسەی دیموکراسی لە هـەرێم، بوونی بودجە بۆ حیزبەکان ئەبێ بە شـێوەیەك بێـت کـە ڕێگـری بکـات لـە دووبـارە بوونـەوەی گەنـدەڵی و هەموو دیاردەیەکی نا یاسایی و، بەکارهێنانی سـامانی گشـتی کـە، لەبـەر ئـەوەی دەعمـی ئـەحزاب خـۆی بـۆ خۆی، بۆیە حکومەتیش لە بودجە دایناوە، ڕێگرێکە لەوەی کە ڕێگەیەکی تر بگرێتـە بـەر، کـە لـە دەرەوەی یاسا بێت، مـن وا ئـەزانم سیسـتەمی بودجـە لـە بـۆ حیزبـەکان لـە زۆربـەی وڵاتـان هەیـە، بـا نەچـینە سـەر ئەوانە، با نەوترێ موحازەرە ئەدەین، بەڵام لێرە ئەبێ موتەفیق بین لەسەر مەبـدەئێك، دوای ئـەوە لەسـەر زەوابیتیش قسە بکەین، ئەبێ ئێمە دڵنیا بین لـەوەی کـە بـوونی بودجـە بـۆ ئـەحزاب، پشـتگیری دەکـات لـە پرۆسەی سیاسی لە هەموو ڕوویەکەوە، دەعمـی ڕێکخراوەکـانیش پشـتگیریە بـۆ گەشـە دان، بـە تایبـەتی کـە ئێستا یاسـامان دانـاوە لەسـەر ئەساسـی پـرۆژە پێشکەش کـردن و قـەرارە دەعمیـان بکـرێ، موونافەسـەیەکی جییدی باش دروست ئەبێ، لە لایـەنی ڕۆشـنبیری، لـە لایـەنی هـەموو چالاکیە مەدەنیـەکان بـە شـێوەیەکی

گشتی، من وا ئەزانم، پێموایە بڕینی بودجەی حیزبەکان، بۆیە ئەمەوێ منیش ئەوە تۆمار بکەم بۆ تەئریخ کەوا پێشیلکاری یاسای بودجەی پارساڵەو یاسای 1992ی ئەم پەرلەمانەشە، بۆیە لە دەرەوەی باس نیە، ئەگەر ئێمە لێرە ئاماژە بەوە بکەین، ئێمە لێرەش ئەیڵێن، وا بزانم دەستپێکێکە بۆ لێپرسینەوەی یاسایی جیددی تر بۆ ئەو مەوزوعە، وا ئەزانم نەبوونی زەوابیت و پێوەر وای کردووە کە دوو جار حکومەت تووشی تەجاوزی یاسا ببێت، هەم بە بڕینی بودجەی سێ لایەنە ئۆپۆزیسیۆنەکە لە کوردستان، هەم بە زیادکردنی بڕێك، چونکە بەشی نەکردووە، ئەوە مەعنای وایە تا ئێستا ئێمە سەرکەوتوو نەبووین و حکومەتی ئێمە و پەرلەمانیش بەرپرسە لەوە، کە زەوابیتێکی رێك و پێك دابنێین، بۆ ئەوەی کە بودجە بۆ حیزبەکان و رێکخراوەکان چۆن دابەش بکرێت، ئەبێ لێرە ئەمە تۆمار بکرێ، خەلەلێك هەیە، ناتەواویەك هەیە، ئەمە دەستپێکێکە بۆ لێپرسینەوەی جیددی، بۆ ئەوەی ڕای گشتی بزانێ کە پەرلەمان بەرپرسە، چاودێرە لە حکومەت، ئەبێ ئەم باسە بکرێ، لەبەر ئەوە، من ئاخیر خاڵم ئەوەیە، بەو پێیەی کە قەناعەتی شەخصیم وایە، بوونی بودجە بۆ حیزبەکان و رێکخراوەکان، دەعمێکی جیددی ئەکات لە گەشەی سیاسی و مونافەسەیەکی جیددی دروست ئەکات، بە تایبەتی کە رێکخراوەکان یەك رێکخراوە، ئەگەر رێکخراوەکان جیا بکرابانەوە، رەنگە قسەیەکی ترم هەبوایە، لەبەر ئەوە من ئەو مەبلەغەم پێ کەمە و منیش پشتگیری ئەو ڕایە دەکەم کە لە 200 بکرێ بە 250 و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ گشت ئێوەی بەڕێز، هەموو ئەو بەڕێزانە کەناویان نووسیبوو، موداخەلەیان کرد، ئێستا جەنابی وەزیر و لێژنەی دارایی و یاسایی، ئەویش ئەهێلینەوە، ئێستا جەنابی وەزیر؟

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/ وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەتی پارەکەوە کە 90 ملیار دانرا، ئەو 90 ملیارە دیارە موناقەشاتی زۆری لەسەر کرا، بە تەحدید باسیش کرا کە ئەوانە بە سولفە ئەدرێ بە حیزبەکان، ئەو سولفانە تەسویە ئەکرێ، بە دەرچوونی قانونی ئەحزاب، ئەو حیزبە زۆری وەرگرتبێت، لێی ئەبڕینەوە لە تەمویلی داهاتوودا، ئەگەر کەمی وەرگرتبێت، بۆی ئیزافە ئەکرێت، پارەکە بەو شێوەیە و تەفسیرەکەشی کراو وباسیشمان کرد، بە سولفە، ئەو 90 ملیار دینارە کە سەرف تێدا دەکرا، بەشی نەکرد، کە بەشی نەکرد، وەزارەتی دارایی هەر ئەبێ ئەوە جەنابتان بزانن، وەزارەتی دارایی ئەو جیهەتە نیە کە بودجە دابنێ، کە زیادی بکات، کە بیبڕێت، کە نەیدات، کە گۆڕانکاری تێدا بکات، ئێمە گەڕاینەوە سەر حکومەت و، ئاگاداری حکومەتمان کرد بە نووسراوی رەسمی، کە ئەو پارەیە بەش ناکات و یەکسەر حکومەت کۆبوونەوەی ئەنجومەنی وەزیرانی کرد، لە کۆبوونەوەی ئەنجومەنی وەزیراندا بڕیار درا کەوا بەردەوام بین لە تەمویلی ئەحزاب و بە کیتابی رەسمیش چاپ بووە بۆ ئەنجومەنی وەزیران، ئەوە دەلالەت لەوە ئەکات، کە وەزارەتی مالیە وەکو خۆی ئیشەکانی کردووە، هیچ معیارێك و پێوەرێك لە لایەن وەزارەتی داراییەوە دانەندراوە، هەموو ئەو بەڕێزانەی کە ئێستا مونتەمی

ئەو حیزبانەن، ئەزانن ئایا چ وەختێك وەزارەتی دارایی بڕیاری داوە تەمویلی فلان حیزب ئەوەندە بێت؟، ئێمە قائم بالصرفین، ئێمە امر بالصرف نینە، لە هیچ وەختێکدا وەکو باسم کرد، تەخصیص و بڕین و ئەوانە لە لای ئێمەوە نەبووە، ئەوەی کە ئێستاکە لێرە باسی ئەو 200 ملیار دینارە ئەکرێت، جارێ پێش ئەوە، تەسویەی ئەم سولفانە ناکرێت ئێستاکە، ئەمانە سولفەیە ئی پارەکە، چۆن تەسویە ئەکرێت، ئەگەر بێت و قانونی ئەحزاب دەرنەچووبێت و دەستنیشان نەکرابێت ئەو حیزبە چەندێك موستەحەقە؟، ئەو وەختە بە پێی قانونەکە دەرئەکەوێتن ئەو حیزبە ئەوەندە موستەحەقە، تا ئێمەش وەکو وەزارەتی دارایی پێی بڵێین تۆ ئەوەندە موستەحەقی، ئەوەندەت وەرگرتووە، ئەوەندەت زیادەیە، ئەوەندەت کەمە و ئیجرائاتەکە بکەین، بە نیسبەتی ئەو 200 دیارە لە نەتیجەی ئەوەوە هاتووە، ئەو پارەی کە پارەکە ئێمە سەرفمان کرد، پارەکە کەم بوو و بەشی نەدەکرد، بۆیە ئەمساڵ ئیقتیراحی حکومەت ئەوەبوو کە ئەمساڵ پارەکە زیاد بکات، وا بزانم من ئەوەی کە عیلاقەی بە حکومەت و بە وەزارەتی داراییشەوە هەیە، ئەوەیە، ئێمە پێمان باشە ئەوە وەکو خۆی بمینێتەوە و ئەو پارەیە موصادەقەی لەسەر بکات، ئەو پارەیە دانراوەش لە شوێنی خۆیدا، لەناو موازەنەکەدا مەوجودە، هەر وەختێکیش ئەم ئیجرائاتە موئەقەتە جارێکی تریش ئەیڵێین، کە هەر وەختێك، جارێکی تر بۆ 2011ش، قانونی ئەحزاب موصادەقە کرا، ئەو وەختانە ئەتوانین ئەو سولفانە هەمووی تەسویە بکەین و، ئیلا هەر بە سولفە ئەڕوات، ئێمە ناتوانین ئەمرێك دەربخەین و بیکەین بە مینحە، لە ئەصڵەوە خۆی بە سولفە موافەقەتی لەسەر هاتووە، کە نەشتوانین هەر بە سولفە ئەمینێتەوە، ئینجا تەسویە ئەکرێ، وە ئیلا ئەگەر بەو حاڵەتە نەبێت، تەسویە کردن ئەبێت بەوە، سەنەداتی قەیدی پێ ئەکرێ و ئەبێ وصولاتی هەبێ و موستەنەداتی صەرفی هەبێ، ئەوە فەقەرە بە فەقەرە ئەبێ، ئەوە سەنەدی ئیستیلامی هەبێ، ئەوانەش تەبیعی ئێمە وەختی خۆی لە قانونەکەدا هات کە بەو شێوە موعالەجە بکرێ، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز د.علی شتێکت هەیە؟ لێژنەی دارایی؟.

بەڕێز د.ئاراس حسین محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوە ماددەیەکی یاساییە هاتووە و موناقەشەیەکی زۆری لەسەر کرا، بە حەقیقەت ڕەئی سەرۆکایەتی لێژنەی دارایی ئەوەیە کە بخرێتە دەنگدانەوە، دەنگ دەهێنێ یان دەنگ ناهێنێ، هیچی ترمان نیە لەوە زیاتر، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لە لێژنەی یاسایی کاتی خۆی، راپۆرتی خۆمـان پێشـکەش کـردووە، وەکـو بـرادەران لێـرە باسـیان کـرد لەسەر ئەوەی کە راپۆرتەکەمان هەندی شتی تێدا بوو کە باسمان لەسەر نەکردووە، بەلاَم ئێمە بـە نیسـبەت لێژنەی یاساییەوە، ئامادەین سەحبی راپۆرتەکـەی خۆمـان دەکەینـەوە بـەوەی کـە تایبەتـە بـەم ماددەیـەوە، بۆچی؟، لەبەر ئەوەی ئێمە لە راپۆرتەکە کاتی خۆی باسمان لەوە کردبوو کە 90 ملیار دینار بۆ حیزبـەکان و مونەزەماتی غەیری حکومی دابنرێ، ئـەو بـاقی ئـەو پارانـە تـەوزیع بکرێتـەوە بەسـەر سـولفەی زەواج و عەقار و ئەوانەی کە لە ماددەی سێ باسی لەسەر کرا، بەلاَم پێش چەند رۆژێ هەر لەم پەرلەمانـە بـەرێزە، ئەندامە بەرێزەکان، ماددەی سێ هەر لە هەمان یاسا، بڕیاری لەسـەر درا، ئـەوەی کـە ئێمـە ویسـتوومانە لـە راپۆرتەکە باسی لەسەر بکەین، ئەو بڕە پارەی کە بە نیسـبەتی 10% لـە بودجـەی وەگەڕخسـتن دابڕێنـرا و تەوزیع کرا بە سەر سولفەی زەواج و سولفەی عەقار و بانکی زیراعی و بانکی عەقاری و، ئەو فەقەراتانـەی تر کە لەماددەی سێ هەبوو، لەبەر ئەوە راپۆرتەکەمان بە نیسبەتی ئەم ماددەیەوە، هیچ مەرجێکی یاسـایی تێدا نەما، لەبەر ئەوەی ئێمە ئـەو بەشـە داوا دەکـەین سـەحبی بکەنـەوە و دواتـر بـۆ ئەنـدامانی بـەڕێز بـە نیسبەت ماددە ئەصڵیەکەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، مەجموعەیەك پێشنیار هات، پێشنیار هات میزانیەکە زیاد بکرێ بۆ 250 ملیار، پێشنیاری تر بە موئەقەت رابگیرێ تـا یاسـاکە، یاسـای ئـەحزاب دەرئەچـێ و پارەکـان تـەرخان ئـەکرێ، پێشـنیاری تـر هـات، رێکخراوەکان لە حیزبەکان جیا بێتەوە، پێشنیاری تر هات، کە پێکـەوە بـن، رێکخـراو و حیزبـەکان پێکـەوە بن، پێشنیارێکی تر هات، پێوەر دابنرێ و بە پێی پێوەرەکە ئەم پارەیە سەرف بکرێ، پێشنیاری تر هات کە حکومەت ئیلزام بکرێ بـە هـیچ شـکلێك نـەتوانرێ رای بگرێـت، ئەگـەر لـە هـەر حاڵـەتێك بێـت، پێشـنیاری تریش هات کە بەردەوام بێت و وەکو پرۆژەکە لەسەری دەنگ بدرێت جا پێویستە ئەمانە، فەرمووخانم.

بەڕێز کوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیارێك هات، بەڕێزێك کردی کە ئەو بڕە پارەی کە بردراوە لە ئۆپۆزیسیۆن، بیاندرێتەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەویش وایە، فەرموو کاکە.

بەڕێز کاردۆ محمد پیرداود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەو پرسـیارانەی کـە ئاراسـتەی وەزیـری داراییمـان کـرد، بـەڕێزی وەڵامـی نەدایـنەوە، بـۆ نموونـە، تـۆ چەندین رێکخراوی تر کە ملیارات پارەی بۆ تەرخان کراوە، ئەمە یەکیان، دوو: چەند ملیار سەرف کـراوە؟، ئێمـە 90 مـان دانـاوە، دەمانـەوێ ئـەوە روون بکرێتـەوە، چۆن دابـەش کـراوە؟ نـابێ خشـتەیەکی ئـەوەمان

بداتێ؟، دوایی سولفەش تەسویە دەکرێ لەسەری ساڵدا، بۆ کەی دەهێڵێتەوە؟، ئەوە 200 ملیاری دیکەی داناوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/ وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سولفە کە تەسویە ئەکرێت، سولفە لەسەر ئەساس تەسویە دەکرێ، ئەو سولفانەی کە دانراوە، تەبیعەتی ئەو سولفانەی کە دانراوە، خۆی وا دانراوە، کە بەو شێوەیە بێت، زیادیان وەرگرت، وەرئەگیرێتەوە، کەمیان وەرگرت، وەرئەگیرێتەوە، بەس لە تەصفیە کردنی ئەبێ بە پێی وصولات بێ و صەرفی فیعلی بێت و سەنەداتی قەیدو صەرف و ئەوانە بێت، بە نیسبەتی ئەوەی کە تەجاوزات چەندە، ئەوە لە حیساباتی خیتامیدا دەرئەکەوێ، ئینشاالله حیساباتی خیتامی دێتە بەردەستتان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لێژنەی یاسایی، ئەو پێشنیارەی ئەندامەکانی پەرلەمان ڕەدیف بکەن، بۆ ئەوەی یەك یەك بیدەینە دەنگدانەوە.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیاری یەکەم ئەوەبوو: دواخستنی دەنگدان لەسەر ئەو ماددەیە، تا پەسند کردنی یاسای پاڵپشتی حیزبەکان لە پەرلەمان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەو پێشنیارەتان گوێ لێ بوو، کە ئێستا ئەو ماددەیە دەنگی لەسەر نەدەین، هەتاکو یاساکە دەردەچێت، کێ لەگەڵ ئەوەیە کە ئێستا دەنگی بۆ نەدەین، ئەم ماددەیە رابگیرێت؟، تکایە دەستی بەرز بکاتەوە، 20 بەڕێز لەگەڵدایە، کێ لەگەڵدا نیە و ئەیەوێ بەردەوام بین؟، 65 بەڕێز لەگەڵدایە، بۆیە ئەوە ئیلغا کرایەوە و راناگیرێت، بەردەوام دەبین، تکایە با تەواو بین ئێستا سرەی دەنگدانەکان دێت، فەرموو.

بەڕێز برهان رشید حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەنگدان لەسەر ئەو ماددەیە، موخالیفی بڕیاری ژمارە دووی 3/17ی ئەمساڵە، کە بڕیاری دا، کە کاك ئازادی ئەندام پەرلەمانیش تەئیدی ئەو قسەی کرد، ئەو شتانەی کە ڕەهەندی یاسایی هەیە، پێویستی بە تەوافوق.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوە ئەمینێت بۆ لێژنەکانی دیالۆگ کە چۆن رێك ئەکەون، پەرلەمان ئیشی خۆی راناگرێ، بەردەوام ئەبێ، دانیشە، پەرلەمان لەسەر ئیشی خۆی بەردەوام دەبێت، ئیشی خۆی تەبیعی ئەکات و ئەم بەڕێزانە قەرار ئەدەن، تکایە دانیشە، پێشنیاری دووەم، فەرموو.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیاری دووەم، جوداکردنەوەی ئەو بڕە پارەی کە تەرخان کراوە بۆ رێکخراوە ناحکومیەکان، لەگەڵ ئەو بڕە پارەی کە تەرخان کراوە بۆ حیزبەکان، واتا ببێتە دوو بڕگەی سەربەخۆ و دابەش بکرێ.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، کێ لەگەڵ ئەوەیە کە پارەی حیزبەکان لەگەڵ پارەی رێکخراوە ناحکومیەکان جودا بکرێتەوە، تکایە دەستی بەرز بکاتەوە؟، 25 بەڕێز لەگەڵی دایە، کێ لەگەڵدا نیە؟، ئەویش بە زۆرینەی دەنگ ڕەفز کرا، بۆیە جیا ناکرێتەوە و پێکەوە ئەمینێ، تکایە لەکاتی دەنگدان بێ دەنگ بن بۆ ئەوەی لێمان تێك نەچێ، فەرموو.

بەڕێز رێباز فتاح محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەر وەك کاك عومەریش باسی کرد، لەناو مینەحی وەزارەتی دارایی، باسی مینحەی رێکخراوە ناحکومیەکان کراوە، ئایا ئەو 200 ملیارە ئەو پرسیارە وەڵامی نەدراوە، ئایا ئەوە بەس ئی حیزبەکانە یان هی رێکخراوەکانیشە؟، چونکە دوو جۆرە رێکخراویش هەیە، سەندیکا.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر جوابی ئەو پرسیارە؟

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/ وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوە بۆ حیزبەکان و رێکخراوە ناحکومیەکانە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

د.رۆژان فەرموو.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیاری سێیەم، زیادکردنی بڕە پارەی تەرخان کراو بۆ حیزب و رێکخراوە ناحکومیەکان بۆ 250 ملیار دینار.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، چەند ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان ویستیان لە 200 ملیار، ئەوەی لێرە دەستنیشان کراوە، بکرێتە 250 ملیار، نیزامیە کاك عمر؟، فەرموو.

بەڕێز عمر صدیق هەورامی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لە ماددەی یەکەم و دووەم و سێیەم، دەنگمان داوە لەسەر کۆی خەرجی و کۆی داهات، لەبەر ئەوە ئەگەر ئێستا ئێمە بڕیار بدەین، 50 ملیار زیاد بکەین لەم تەخصیصاتە، کاریگەری ئەبێ لەسەر کۆی خەرجیەکانمان، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

یەکێکی تریش دیفاع بکات، فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەموو ئیقتیراحی زیادەیەك، دەبێ سەرچاوەکەی دیاری بکرێ، بۆ ئەوەی بخرێتە بڕی ئەو زیادەیە، ئەو کەسەی ئەو ئیقتیراحەی کردووە، دەبێ سەرچاوەکەی دیاری بکات، ئینجا دەتوانین بیخەینە ناو دەنگدانەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەصڵەن لە ماددەی پێشتر لە دووەم، دیاریش نەبوو و کردمان، بەڕێز کاك عومەر عبدالعزیز و کاك سمیر سلیم فەرموون.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاءالدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من وا ئەزانم هەم لە ئیحتیاتی و هەم لە تەکمیلی بۆیان هەیە کە ئەو موناقەلە بکرێ، زۆر ئاساییە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك سمیر سلیم فەرموو.

بەڕێز سمیر سلیم امین بەگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

عەینی قسەم هەبوو.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

باشە، بەڕێزان، ئێستا کێ لەگەڵ ئەوەیە بۆ 250 ملیار دینـار زیـاد بکـرێ، لەگـەڵ روونکردنـەوەی ئـەو دوو بەڕێزە، کێ لەگەڵ ئەوەیە دەستی بەرز بکاتەوە تکایـە؟ 13 بـەڕێز لەگـەڵی دایـە، کـێ لەگـەڵی دا نیـە؟، بـە زۆرینەی دەنگ ئەویش رەفز کرا، بۆ پێشنیارێکی تر فەرموو کەرەم بکە.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیارێك کرا بۆ دانانی پێوەرێك بۆ پێدانی ئەو پارەیەیە بۆ حیزبەکان و رێکخراوە ناحکومیەکان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ کاکە فەرموو.

بەڕێز دڵشاد شهاب حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێم وایە خستنە دەنگی ئەوەی کەوا سەرفی پارە بە پێوەر بێت و بە پێوەر نەبێت، جێگای نیە، چونکە ئەمە بەڕێز وەزیری دارایی روونی کردەوە، کە ئەوە لە شێوەی سولەف دەدرێ، یەعنی باوەڕ ناکـەم کەسێك زدی ئەوە بێت کە بە پێوەر بدرێ پارەکە، بەڵام لێرەدا پێوەرەکان جێگا ناکرێتەوە، بۆیـە داوا دەکـەم ئەمـە نەخرێتە دەنگدانەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، زۆر مەعقولە، کە سولفە بێت، پێوەری چی بۆ دابنێ؟، هەتا یاساکە دەربچێ، لـەناو یاساکە ئەگـەر پێوەر دابنێین، کاك شێرزاد فەرموو..

بەڕێز شێرزاد عبد الحافظ شریف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ئەو سولفەیەی کـە باسـی ئـەکات، مەعقولـە، بـەڵام ئـەو سـولفەیە، نـا عەدالـەتی تێدایـە، ئـەبێ ئێمـە ئالیەتێك بدۆزینەوە بۆ نەهێشتنی ئەو ناعەدالەتیە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك اسماعیل فەرموو.

بەڕێز اسماعیل سعید محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش تەئکید دەکەمەوە، بەڕاستی ئەگەر وەکو کـاك دڵشـاد فـەرمووی، لەوانەیـە جێگـای ئـەوە نەبێتـەوە، نەتوانین، بەڵام خۆ ئـەبێ عەدالـەتی تێـدا بـێ، مـن بـۆ خـۆم پـار لەگـەڵ کوێستان خانـدا، سـەردانی بـەڕێز

وەزیری داراییمان کرد، لەسەر چۆنیەتی سەرفکردنی، ئەگەر تەماشا بکەین، ئەگەر تەماشای چۆنیەتی سەرف کردن بکەین، گۆڕان پاریش ئەگەر حیساب بکەی، 550 ملیار، یەعنی 6 ملیۆن دۆلاری وەرگرتووە، ئەیکەین بە دۆلار، شەش ملیۆن دۆلاری وەرگرتووە، ئەگەر ئەمە بکەین بە مقیاس کە یەکێتی نیشتیمانی چوار مەقعەدی زیاترە و پارتی دیموکراتی کوردستان پێنج مەقعەدی زیاترە، کۆی ئەو پارانە بۆ ئەو سێ هێزە ئەساسیەی ناو پەرلەمانی کوردستان، ناچێتە 30 ملیار، یەعنی ئەگەر کۆی کەیتەوە، هەموو ئەو پارانە کە پێویست بوو پار بە شێوەیەکی عادیلانە سەرف بکرێ، نەئەگەیشتە 50 ملیار، بەڵام تەماشا ئەکەین، تەنها دووهێز 130 ملیاریان وەرگرتووە، بۆیە تەئکید دەکەمەوە، لایەنی کەم ئەگەر نەتوانین پێوەر دانێین، ئەبێ بڵێین، ئەبێ عەدالەتی هەبێ بۆ جێبەجێ کردنی ئەم ماددەیە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، ئێستا ئەم فەقەرەیە ئەخەینە دەنگدان، دوو کەس دیفاعی لێ بکات، دوو کەس دژی بێت، 29 بەڕێز لەگەڵ ئەوەیە کە بۆ ئەو سولفەیەی کە ئەدرێتە حیزبەکان پێوەر بێت، کێ لەگەڵدایە وەکو خۆی بمینێت؟، ڕەجائەن کاك حەمە سعید لە جێگای خۆت موداخەلە مەکە و، بە بێ ئیجازەش قسە مەکە، تەواو، کێ لەگەڵ ئەوەیە وەکو خۆی بمینێت؟، 50 بەڕێز لەگەڵیدایە، بۆیە وەکو خۆی مایەوە، بۆ پێشنیارێکی تر فەرموون.

بەڕێز کوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دوو پێشنیاری تر مابوو، پێشنیار دەکەم ئیزافەی بڕگەی یەك بکرێ کە حکومەت بە هیچ شێوەیەك بودجەی، ئەوەی تریش، تەعویز کردنی ئۆپۆزیسیۆن کە بڕاوە، ئەوە چەند بڕگە بوو کە چەند ئەندامێك باسیان کرد.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

نیزامیە؟، فەرموو.

بەڕێز ئازاد گۆران محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیارێکی تر هەبوو کە تا کۆتایی ئەمساڵ، ئەگەر قانونی دەعمی ئەحزاب دانەندرێ، ئەوە هیچی تر بودجەی ئەحزاب سەرف نەکرێ، چەندین ئەندامیش پێشنیاریان کرد.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

یەك کەس بوو و جەنابت بووی، یەك پێشنیاری تریش هەبوو کە حکومەت ئیلزام بکات، ئەو پارەی کە داینا نەبڕدرێ بە هیچ شێوەیەك، بەردەوام بێت لەدانان هەتا دێتەوە پەرلەمان، کێ لەگەڵ ئەوەیە کە حکومەت ئیجبار بکرێ لەبەر هەر سەبەبێك نەتوانێ ئەو پارەیە بڕێ، تکایە دەست بەرز بکاتەوە؟، 37

بەڕێز لەگەڵدایە، کێ لەگەڵ ئەوەیە کە وەکو خۆی بمینێ وەکو ماددەکە؟، 43 بەڕێزی لەگەڵە، وەکو خۆی مایەوە، یەك پێشنیاری تر مابوو، ئێستا ، کاك عومەر نیزامیە؟ فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاءالدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مـن پـێم وایـە ئـەم داوای دەنگدانـە نـا یاسایيە، چونکە باسـی دوو صیغەی جیاواز ناکـەین لـە یـەکتر، تـۆ جەنابت باسی ماددەیەك ئەکەی، باسی پێشنیاریك ئەکەین، مەفرۆزە رەئی دووەم باسی ئەوپێشنیارە نیە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەکێد وایە کە لەگەڵدا نییە، کاکە فەرموو.

بەڕێز کاردۆ محمد پیرداود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەکە وەکو خۆی بمینێتەوە، جیاوازە لەوەی کە پێشنیارێك هەیە، هەیە لەگەڵی نیە و هەیە لەگەڵێتی.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

باشـە، دروسـتە، جەماعـەت ئـەو مـاددەی ئـەخیر، کـێ لەگـەڵ پێشـنیارەکە نیـە؟، ئـەوەی ئـەخیر، ئیعـادەی دەکەینـەوە، نـا مـاوە، ماددەیـەك مـابوو رەجائـەن، ئـەویش ئـەوەبوو کـە پـارەی ئـەو سـێ لایەنـە بـڕدراوە، بدرێتەوە لەو جێیە، کێ لەگەڵە؟ فەرموو کاکە.

بەڕێز دڵشاد شهاب حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێم وایە تا ئێستا، هۆکاری بڕین و نە بڕین و بە چ پێوەرێك بڕاوە، کـێ یـەکلای دەکاتـەوەو بـۆ بڕایـە؟ برادەرانیش پرسیاریان هەیە، پەرلەمانیش پرسیاری هەیە، ئەم مەسەلەیە یەکلایی نەبوویتـەوە، قـەراردان لەسـەر ئـەم مەسـەلەیە کـەوا بۆچـی بـڕاوە، ئینجـا جێگـا کردنـەوەی لـە بودجـەدا، جێگـای قـەرەبوو لـە تەخصیصی 200 ملیاری ساڵی ئایندە ئی ئەو ساڵەی کـە تێیـداین، لـە گەڕانـەوە بـۆ تـەعویزات بـەرای مـن جێگـای ئـەو ماددەیـە نیـە، هـەتا وەکو یـەکلایی نەکرێتـەوە، هۆکـاری ئـەم بڕینـە چـین و کـەی پەرلـەمان قەناعەتی بەو هۆکارانە کرد، ئەو کات دەکرێ ئەو مەسەلەیە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، گەشە خان فەرموو.

بەڕێز گەشە دارا جلال:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم ماددەیە بە موتڵەقی هاتووە، لە قانونیشدا مەبـدەئیك هەیـە، المطلق یجري علی اطلاقـه، ئەمـە باسـی هەموو حیزبەکان ئەکات، یەعنی ئیتر تەحصیل حاصله، کـە ئێمـە بڕیارمـان لەسـەر ئـەوە داوە پێچـەوانەی

ئەوە نیە کە ئێمە دژی ئەوە بین کە هەر حیزبێك ئەو مینحەی لێ ببڕێت، بە هەموو حیزبەکان، بە موتڵەقی هاتووە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك ئیسماعیل فەرموو.

بەڕێز اسماعیل سعید محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم ماددەیە هاوشێوەیە لەگەڵ هەمان مادده کە پار ساڵ دەنگمان لەسەر دا،لەسەر گەڕانەوەی نان بڕاوەکان، یەعنی هەمان هاوشێوەیە، لەبەر ئەوە ئەکرێت دەنگی لەسەر بدەین.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دەنگ ئەدەین لەسەری، کاك دڵشاد شەرحی کرد، ئێستاش جەنابتان ڕەئیتان لەسەر دا، ئێستا کێ لەگەڵ ئەو پێشنیارەیە تکایە دەستی بەرز بکاتەوە، ئەیخەینە دەنگدانەوە، تەواو، لەگەڵ ئەوەی کە ئەڵێ پارەمان بڕاوە و وەرمان نەگرتووە، کێ لەگەڵە؟، ئەیخەمە دەنگدانەوە، سێ ئەندام پەرلەمان، 20 ئەندام پەرلەمان تەلەبیان کردووە، لەبەر چی براوە و لەبەر چی نەبراوە؟، کاك دڵشاد روونی کردەوە، فەرموو.

بەڕێز دڵشاد شهاب حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێم وایە، ئێمە پێش ئەوەی ئەو مەسەلەیە بێ، غەدرێك لە ئۆپۆزیسیۆن دەکەین، بەراستی، ئێستا ئەگەر دەنگدان کرا و پەرلەمان دەنگی بۆ نەدا کەوا تەعویز بکرێن، یەعنی ئەم حەقە فەوتا، موسبەقەن ئێمە قەرارمان پێدا کە ئەو حەقە فەوتا، کە گەیشتە ئەسبابی یەکلا نەبووینەوە، بەڵکو ئەسبابەکان لێکۆڵینەوەی لێ دەکرێ و تەعویزەکەش دەکرێ بە پێی ئەو سەبەبانەی کەوا بڕاون.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

خۆیان ئەیانەوێت، ئەوە هەموو ئۆپۆزیسۆنە و دانیشتوونە و ئەڵێن بیخەنە دەنگدانەوە، فەرموو خانم.

بەڕێز پەیمان عزالدین عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتیوانی کاك دڵشاد ئەکەم، چونکە ئێمە ئەبێ لەسەر مەعلوماتەوە بزانین بۆ بڕاوە؟، ئەمرۆش باشترین کاتە کە بەڕێز وەزیری دارایی لێرەیە، بۆمان روون بکاتەوە، چونکە ئەو بەرپرسە لە بڕینی بودجە، بۆ بڕیوەیەتی، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەگەر ئەو بەڕێزانە پێشنیارەکەیان سەحب نەکەن، من ئەیخەمە دەنگدان، رەجائەن لە جێی خۆتان قسە مەکەن.

بەڕێز بورهان رشید حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەگەڵ حورمەتێکی زۆر بۆ جەنابت، یەك رەئیم هەیە، کە ئەو پێشنیارانە دەنگی حەقی 35 ئەندام پەرلەمان کە تەمسیلی سێ حیزب دەکەن، بەو شێوەیە بخرێتە دەنگدانەوە و رەفز بکرێ، لەبەر ئەوەی عەدالەت، ویژدان، حەقی شەرعی بەرامبەرەکەت ناخرێتە دەنگدانەوە، من رەئیم وایە وەکو شەخصی خۆم بکرێتە دەنگدانەوە و حەقی یەکێتی و پارتی بێ.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئی خۆت تۆ داوات کرد کاك بورهان، باشە تۆ سەحبت کرد، باشە سەحبیان کرد و نایخەنە دەنگدانەوە، تەواو، ئێستا گشت ماددەکە بخوێننەوە.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الخامسة عشرة:

يخصص مبلغ قدره 200 مليار دينار، لدعم الاحزاب و مشاريع المنظمات غير الحكومية، و يتم الصرف من هذا التخصيص باجراءات مؤقتة من قبل وزارة المالية و الاقتصاد، على ان يتم تسوية المبالغ المستلمة من قبل الاحزاب و المنظمات غير الحكومية في سنة 2010 و التي تستلم في سنة 2011 وفق قانون المنظمات غير الحكومية رقم(1) لسنة 2011 و قانون دعم الاحزاب حال اقراره في البرلمان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، کێ لەگەڵدایە تکایە دەستی بەرز بکاتەوە، 61 بەڕێز لەگەڵدایە، سوپاس، کێ لەگەڵدا نیە؟، 17 بەڕێز لەگەڵدا نیە، بە زۆرینەی دەنگ پەسند کرا، ئێستا دانیشتنەکەمان کۆتایی پێ دێنین تا سبەی سەعات 11 خواتان لەگەڵ.

فرست احمد عبدالله
سکرتێری پەرلەمانی
کوردستان – عێراق

محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی)
سەرۆکی پەرلەمانی
کوردستان - عێراق

پەرلەمانی کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (23)

دووشەممە ڕێکەوتی 2011\5\23

خولی سێیەمی هەڵبژاردن

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژماره (23)

دووشەممە ڕێكەوتی 2011/5/23

كاتژمێر (11)ی پێش نیوەڕۆی ڕۆژی دووشەممە ڕێكەوتی 2011/5/23 پەرلەمانی كوردستان - عێراق بە سەرۆكایەتی بەڕێز محمد قادر عبداللە(د.كمال كەركووكی) سەرۆكی پەرلەمان و, بە ئامادەبوونی بەڕێز فرست أحمد عبداللە سكرتێری پەرلەمان, دانیشتنی ژمارە (23)ی خولی سێیەم, ساڵی (2011) ی خۆی بەست.

بەرنامەی كار:

بەپێی حوكمەكانی بڕگە (1)ی مادده (20) لە پەیڕەوی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەمواركراوی ساڵی 1992ی پەرلەمانی كوردستان - عێراق, دەستەی سەرۆكایەتی پەرلەمان بڕیاری درا دانیشتنی ژمارەی (23)ی خولی سێیەمی هەڵبژاردن لە كات (11)ی پێش نیوەڕۆی ڕۆژی دووشەممە ڕێكەوتی 2011/5/23 دا بەم شێوەیە بێت:

1- بەردەوام بوون لەسەر گفتوگۆ كردن و بڕیاردان لەسەر پرۆژە بودجەی هەرێمی كوردستان، بۆ ساڵی 2011 و یاساكەی.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەناوی گەلی كوردستان، دانیشتنەكەمان ئەكەینەوە خولی سێیەمی هەڵبژاردن ساڵی دووەم، خولی گرێدانی دووەم، ژمارەی دانیشتن (23). ڕۆژی دانیشتن (2011/5/30)، بەرنامەی كار:

بەپێی حوكمەكانی بڕگە (1)ی مادە (20) لە پەیڕەوی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەموار كراوی ساڵی (1992)ی پەرلەمانی كوردستانی عیراق، دەستەی سەرۆكایەتی پەرلەمان بڕیاریدا بەرنامەی كاری

دانیشتنی ژماره (23)ی ئاسایی خولی سێیەمی هەڵبژاردن لە کات (11)ی پێش نیوەڕۆ، ڕۆژی دووشەممە ڕێکەوتی (2011/5/23) بەم شێوەیە بێت:

1- بەردەوام بوون لەسەر گفتوگۆ کردن و بڕیاردان لەسەر پرۆژە بودجەی هەرێمی کوردستان، بۆ ساڵی 2011 و پاساکەی.

داوا لە لیژنەی یاسایی، لیژنەی دارایی دەکەین بۆ سەر مەنەسە فەرموون، بەخێرهاتنی بەڕێز کاك (شێخ بایز) وەزیری دارایی ئەکەین، هەروەها بەڕێز بریکاری وەزارەت کاك (ڕشید تاهیر) زۆر زۆر بە خێر بێن. لیژنەی یاسایی، لیژنەی داراییش، مادەی (11) کە لە ئەسلی پرۆژەکە، بوو بە ماددەی (12) دەنگمان لەسەری نەدا، تکایە بگەڕێنەوە سەری بۆ ئەوەی کۆتایی پێبینین، پاشان بچنە سەر ماددەکانی تر، لیژنەی یاسایی فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دوای ڕەچاو کردنی ئەو پێشنیارو ڕاوو بۆچوونەی ئەندامانی پەرلەمان کە پێشکەشیان کرد سەبارەت بە مادەی (11)، دارشتنەوەی مادەکە بەم شێوەیەیە:

بەشی چوارەم

(میلاك)

مادەی (12):

یەکەم: وەزارەتی دارایی و ئابووری بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتەکانی تر وردەکاری میلاکی هەرێم بۆ ساڵی (2011) ی دارایی ڕێکدەخات، پەسەندی دەکات لەبەر ڕۆشنایی تێچووی مووچەی پەسەند کراو بۆ هەرێم، کە بەشی هەرێم بە (25) هەزار پلەی وەزیفی لە نوێ دامەزراو بۆ ساڵی 2011 دیاری کردووە.

دووەم: دەبێ وەزارەتەکان وە لایەنانی گرێنەدراو بە وەزارەت ژمارەی پلە وەزیفیەکانی لە نوێ لە میلاکی دەزگاکانی هەرێم بۆ ساڵی 2011 کراونەتەوە، دادپەروەرانە بە گوێرەی ژمارەی دانیشتوان، وە بە پێی یاساو ڕێنمایی ئەنجومەنی وەزیران بەسەر پارێزگاو یەکەکانی ئیداریدا دابەش بکەن، تا ئەو کاتەی یاسای ئەنجومەنی گشتی ڕاژە لە هەرێم دەردەچێت، وە کاری پێدەکرێت لەگەڵ پێدانی تایبەتمەندی بۆ منداڵی شەهیدان ، وە شەهیدی ئەنفالکراو.

سێیەم: وەزارەتەکان وە لایەنانی پەیوەست نین بە وەزارەت پابەند دەبن بەوەی خشتە بدەنە وەزارەتی دارایی و ئابوری کە بریتی بێت لە ژمارەی فەرمانبەران و، ناونیشان و، پلەی وەزیفیان، ئەوانەی کە لە ساڵی

2011دا، بە گوێرەی ئەو ڕێژانەی پێشتر ئاماژەیان پێکرا دادەمەزرێن لەگەڵ فەرمانەکانی تایبەت بە دامەزراندن.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو بە عەرەبیش بخوێنەوە.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الفصل الرابع

الملاكات

المادة الثانية عشرة:

أولا: تتولى وزارة المالية والاقتصاد بالتنسيق مع الوزارات الآخرى إعداد مفردات ملاكات الاقليم للسنة المالية 2011 والمصادق عليها في ضوء كلف الرواتب المصدقة للإقليم والذي حدد حصته البالغ 25 ألف درجة وظيفية مستحدثة لسنة 2011.

ثانيا: على الوزارات والجهات غير المرتبطة بوزارة توزيع عدد الدرجات الوظيفية المستحدثة ضمن ملاك مؤسسات الاقليم لسنة 2011 بالعدالة على المحافظات و الوحدات الادارية وفق عدد سكانها، وحسب الضوابط والتعليمات الصادرة من قِبل مجلس الوزراء لحين صدور قانون مجلس الخدمة العامة للإقليم ونفاذه، مع اعطاء الاولوية لأولاد الشهداء و المؤنفلين.

ثالثا: تلتزم الوزارات والجهات غير المرتبطة بوزارة بتزويد وزارة المالية والاقتصاد بالجداول التي تتضمن عدد الموظفين وأسمائهم وعناوينهم ودرجاتهم الوظيفية للذين يتم تعيينهم في سنة 2011 وفق النسب المشار إليها اعلاه مع الأوامر الخاصة باالتعيين.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی دارایی ڕاتان فەرموو.

بەڕێز د. ئاراس حسین محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە دەرەنجامی گفتوگۆی ئەندامە بەڕێزەکان لیژنەی یاسایی گەیشتە ئەو سیغەیە ئێمە دەقاو دەق لەگەڵیانداین، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی لیژنەی دارایی هەندێك موداخەلەی ئەندامە بەڕێزەکان هەبوو، ئنجا ڕاتان بۆ ڕوون کردنەوەیان تکایە، فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە ئەو موداخەلانە، ئەو پێشنیارانە کە ئێستا لە دانیشتنەکانی پێشوو لە لایەن ئەندامانی پەرلەمان پێشکەش کرا بە نەزەر ئیعتیبارمان وەرگرت وە داخلی ئەو مادەمان کرد کە تازە خوێندمانەوە، بەلاّم هەندێك پێشنیار هەیە ماوە لە مادەکانی کۆتاییدا ئیزافەمان کردووە وە مادەکانیش ئامادە کرایە، بەلاّم دوایی دەتوانین قسەی لەسەر بکەین، ئێستا ئەگەر جەنابتان ئەمر بفەرمون ئەوانە یان بیخوێنمەوە ، یان ئەو مادەیە بدرێتە دەنگدان هەتا پەسەندی بکەین، یانیش ئەو پێشنیارە کە تقدیم کرایە، کە کردوومانە مادەی تایبەت ئەوە نووسیتمان بیخوێنمەوەو، ئەمری جەنابتانە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

پێشنیارەکان ، موداخەلەکانی ئەندامان، هەندێك ئەوە بوو کە گرنگی بە ناوچەی گەرمیان بدرێت، هەندێك ئەوە بوو کە لە میلاکی وەزارەتی دارایی کەم بکرێتەوەو بخرێتە سەر میلاکی پەروەردە، تەندروستی، ناوخۆ، لە جەدوەلی ملحق، هەندێك موداخەلە ئەوە بوون کە برادەرانی مەسیحی، ئێزیدی، تورکمان ڕەچاو بکرێن، هەندێك مداخەلە ئەوەبوو کە ڕێژەی ئافرەت ڕەچاو بکرێت، موداخەلە حیساب بۆ ڕاگەیاندن، کۆمەڵناسی، دەروناسی بکرێت، موداخەلەی تر هەبوو چەند بەڕێزێك کە بە پێی ئیختیساس بێت و ڕەچاو بکرێت، موداخەلە هەبوو کە ڕێژەی سوکانی لە ناوچەکان و عەدالە ڕەچاو بکرێت، هەروەها موداخەلە هەبوو کە ڕێژەی1000کەس بۆ توێژەری کۆمەلاّیەتی زیاد بکرێت، عەدالەت لە دامەزراندن هەبێت بۆ پێکهاتەکان، کەس و کاری شەهیدان حیسابی بۆ بکرێت، دەرچوانی پەروەردە لە بواری پەروەردە دابمەزرێن، ئیعادەی نەزەر(چاو پێخشاندنەوە) بەو بکرێت، حیساب بۆ ئەوانەی کە بە گرێبەست دامەزراون بە نەزەر ئیعتیبار وەربگیرێت، حکومەت ئەو دامەزراوانەی کە دایانیمەزراندووە کە پێش ئەو 25هەزار میلاکە جەنابی وەزیریش ئەو ڕوون کردنەوەیە بدات ئەوە چیان بەسەر دێت. ئەم بۆچونانە کە تقریبەن هی ئەو بەڕێزانە بوو ئەمەوێت ڕوونکردنەوەیەکی ئێوەی یاسایی کە ئەمانە بە چ شێوەیەك تەعامولی لەگەڵ بکرێت، فەرموو ناسك خان.

بەڕێز ناسك تۆفیق عبدالکریم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەدەر لە پێشنیارەکانی کە بەرێزت ریزت کرد ئێمە ئەسڵەن تەئجیل کردنی ئەم مادەیە بۆ تێکەڵ بوونی ئەو سەلاّحیەتە بوو، کە وتمان باسی لە 25 هەزارەکە دەکرێت کە لەوێوە فەرز دەکرێت بەسەرماندا ئێستا کە دەڵێی بەشی هەرێم 25هەزارە، هەر هەمان ئەوەی پێشوو دەردەکەوێتەوە کە ئەسڵەن تەئجیل کردنەکە بۆ ئەوە بوو بۆ ڕێکخستنی ئەو تێکەڵ بوونی سەلاحیەتە بوو، ئێستا ئەیخوێنیتەوە ئەلێی بەشی هەرێم 25هەزار، هەر دەردەکەوێت کە لە وێوە فەرز کراوە بەسەرماندا سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هەمان تێبینیم هەیە کە دەڵێ (حدد حصه إقليم) دەبێ ئەوە لابچێ بەراستی هەم لە کوردیەکە هەم لە عەرەبیەکە، لەبەر ئەوەی دیسان دەگەڕێینەوە (حدد) لە لایەن کێ بەراستی دیسان تەفسیری ئەوە دەکرێ لە لایەن حکومەتی ئیتیحادیەوە، بۆیە بە قەناعەتی من (حدد) ەکە، ئەوە بەس تەنها (حدد) بنووسرێ نەوەك بڵێ (حصة الإقليم) لە (25)ەکە، بە گوێرەی فلاَن شت تحديد كراوە زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

پێشنیارێکم لە بیر چووە ئەویش بۆ پێشنیارێك هات چەند بەڕێزێك قسەیان لەسەر کرد، ئەو ئاوارانەی کە لە ئێران و تورکیا گەڕاونەتەوە حیساب بۆ ئەوانیش بکرێت، ئەمە کۆی پێشنیارەکانە ئێستا لیژنەی یاسایی، لیژنەی دارایی بە چ شێوازێك تەعامول لەگەڵ ئەو بابەتانە دەکەن، ئەگەر وەڵاممان بدەنەوە، فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشێکی ئەو پێشنیارانە لە مادەی یەکەم ئەوەی کاك شێروان باسی کرد، ئەمە چاکمان کردیتەوە کە سیاغەکەمان کردەوە تەحدیدەکە نەمایە، واتە دووبارە سیاغەکەی دەخوێنمەوە (تتولى وزارة المالية والاقتصاد بالتنسيق مع الوزارات الآخرى إعداد مفردات ملاكات مؤسسات الإقليم للسنة المالية 2011 المصادق عليها في ضوء كلف الرواتب المصدقة للإقليم البالغ 25 ألف درجة وظيفية لسنة 2011)، واتە تەحدیەکە نەمایە. دوو بە نیسبەت عەدالەت لە فەقەرەی دووەم عەدالەتمان ئیزافە کردیە، واتە دابەش کردن، دامەزراندن بە عەدالەت و دادپەروەرانە دابەش دەکەین لەسەر هەموو پارێزگاکان، لەسەر هەموو چین و توێژەکان، لەسەر هەموو نەتەوەکان، وە هەر یەکە ئیداریەکانیش، بە گوێرەی ژمارەی دانیشتوان، واتە بۆ نموونە با نموونەیەك بێنین ناحیەی عینکاوە، ناحیەی عینکاوە: زۆربەی زۆریان مەسیحینە واتە دامەزراندن ئەگەر لەوێ پێشکەش کرا ئەو فۆرمانە تەوزیع کرا یان قەرار دەرچوو بە دامەزراندنی خەڵك لە ناحیەی عەنکاوە، ڕێژەیان 80٪ خەڵکی عەنکاوە مەسیحینە واتە ئەو نسبەیە لەوێ بەو نسبەیە بە گوێرەی کە دەڵێن عدد سكانها لەوێ دامەزراندن بەو شێوەیە دەبێت، واتە عەدالەتەکە تەحقیق دەبی لە هەموو لایەنێك، بە نسبەت مندالأنی شەهیدو ئەنفالکراوەکان ئەویش ئیزافەمان کردووە لە ئەخیری جوملەی فەقەرەی دووەم (مع إعطاء الاولوية لأولاد الشهداء والمأنفلين)، زەوابتی تەعلیماتیش کە دەردەچێ لە ئەنجومەنی وەزیران ، کە دەرچووە ئیشارەتی بۆ ئەوانە دایە مەنتیقەی گەرمیان تەحدیدەن تەحدید

کرایە، دوایی مادەکی ئیزافیمان هەیە کە بەو شێوەیەیە(ینقل الملاكات الفائضة في وزارة المالية والاقتصاد البالغة أربعة آلاف درجة وظيفية ويخصص لملاكات وزارات التربية والصحة والداخلية والمناطق المتنازعة).

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ڕاتان بە نیسبەی کە ئەو خوشك و برایانە داوایان کرد بۆ ڕێژەی ئافرەت بۆ مەسیحیەکان، بۆ تورکمانەکان، بۆ برا ئێزیدیەکان.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کە گوتمان دادپەروانە، عەدالەت واتە هەمووی دەگرێتەوە، بێ جیاوازی لە ڕەگەزو چین و توێژو دیانەت و تەوائیف.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، پەیام خان، فەرموو.

بەڕێز پەیام أحمد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ئێمە باسی گەرمیانمان کرد ئەوە نیە یەکێك لە شروتەکانی تەعین بوون ئەبێ فۆرمی خۆراکت تۆ سلێمانی، یان هەولێر، یان دهۆك بێت، بەلاَم ناوچەی گەرمیان زۆربەی زۆریان فۆرمی بایەعیان نەقل کردۆتەوە بۆ خانەقین، کەواتە لەسەر دیالەیە، لێرەدا ناوچەی گەرمیان 70٪ی فۆرمی بایەعیەکەیان لەسەر دیالەیە، لێرەدا ئێمە وتمان حەلێکیان بۆ دانێن.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، کاك عەونی وەلاَمت بۆ ئەمە.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کە گوتمان مادەکی ترمان داناوە مادەکی سەربەخۆیە بە وازحی ئیشارەتمان پێدایە (المناطق المتنازع عليها) دووبارە دەیخوێنمەوە (ينقل الملاكات الفائضة في وزارة المالية والاقتصاد البالغة أربعة آلاف درجة وظيفية ويخصص لملاكات وزارات التربية والصحة والداخلية والمناطق المتنازع عليها)و، هەروەها لە بڕیاری ئەنجومەنی وەزیرانی ژمارە 3136 کە لە 2011/3/17 دەرچوە، بە وازحی لە برگەی یەکەم ئیشارەت دەدا بە ئیدارەی گەرمیان، واتە ئەو پێشنیارانە هەموو چارەسەر کرایە، چ لە یاسای بودجە چ لە بڕیاری ئەنجومەنی وەزیراندا.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

گەشە خان فەرموو.

بەڕێز گەشە دارا جلال:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە باسمان لە عەدالەت کرد کاك عەونی، بەڕێزیت ئەفەرموێت، کە لە نێوان پێکهاتەکان یاخود بە پێی ڕێژەی دانیشتوان، بەلاّم باس لەوە ناکات کە لە نێوان هەردوو ڕەگەزی نێرو مێ، ئەو عەدالەتیە پەیرەو بکرێت واتە یەکسانی جێندەری.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عەونی فەرموو.

بەڕێز عونی کمال بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کەلیمەی عەدالەت کە لە قانونەکە هات بە موتلەقی دێت (المطلق يجري على إطلاقها) دوێنێ گەشە خانیش خۆی ئیشارەتی بەوەی دا واتە هەمووی دەگرێتەوە، رەگەز هیچ فەرق و جیاوازی نیە، چ بەینی مێینەو، چ نێرینە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شێرزاد عبدالحافظ شریف فەرموو.

بەڕێز شێرزاد عبدالحافظ شریف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کاك عەونی باسی ئەو بڕیارەی ئەنجومەنی وەزیرانی کرد، ئەکرێت تکایە بەس ئەوەمان پێبلێ کە لەسەر گەرمیان چی ئەڵێت، تۆ وتت باسی گەرمیان ئەکات، باسی گەرمیان چی ئەکات؟

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کوێستان خان، فەرموو.

بەڕێز کوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێموایە ئەو پێشنیارانەی ئەندامانی پەرلەمان زۆری لە ناو ئەو سیاغەدا جێی نەبۆتەوە، بۆ نموونە ئەوەی کە 5000 هکەی وەزارەتی دارایی زۆرەو بەش کرێتەوە بۆ نموونە توێژەری کۆمەلاّیەتی 2000 دەرچوویان هەیەو تەنها یەکێکیان لە حسەکە بۆ دانەندراوە، ئەمانە ئەگەر جێش نابێتەوە ئێمە بە تەوسیە بیدەین بە حکومەت بۆ ئەوەی دواتر لە تەوزیع کردنەکەدا وەك تەعلیمات جێبەجێی بکات، چونکە ئەوانە پێشنیاری گرنگن سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دەست خۆش بلفعل دەبێ بگاتە حکومەت بە رێگایەکی تر، چونکە هەموو شتێك لە ناو یاساکە جێی نابێتەوە، عزیمە خان فەرموو.

بەڕێز عظیمة نجم الدین حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێز ئەو گەنجانەی کە لە ناوچە دابڕاوەکانن لە کەرکووك و دوبزو ئەو شوێنانە، با بڵێین سلفەی زەواج و دامەزراندن، ئایا شمولی ئەوانە دەکات؟ زۆر پرسیاری ئەوە دەکرێت، چونکە بە پێی ئەوەی گەرمیان بێت، ئیدارەی گەرمیان بێت شمولی ئەوێ ناکات، بەڵام ئەوان پرسیار دەکەن دەڵێن ئێمە دامەزراندنمان لە کوردستان بووە، سەر بە هەرێمین، بەلام ئایا ئەو جوابە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئامینە زکری فەرموو.

بەڕێز ئامینە زکری سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەختێ بەندەکێ یێ یاسایدا بەحسێ هەندێ دکەت کو تەوزیعا ڤان میلاکاتا لسەر ئاکنجیا بیت بشێوەکێ عەدالەت و دادپەروەرانە بوچی ناڤێ وێ مەنتەقەکی خاس ئینی، وەختێ بەحسێ گەرمیان تو بینی بەحسی شێخانژی دڤێت بینی چونکی ئەوژی هەر سەر ب ناوچێ دابڕانە، مەسەلەن ئوسا دێ ئێزیدی یێ سەر مەنتەڤا وان ڤەیە، یەعنی دوێ حالەتیدا وهە نابی، ب دیتنا من نا چێبیتن ئەم دەسنیشانا مەنتیقەکێ بکەن، چونکی یا وازحە یا ڤێتە کو ل ڕێژا ئاکنجیێت هەر مەنتیقەکێ دهێتە دابەش کرن، ئەڤە یەعنی یا پێدڤی دگەهینیتن ئەگەرنا هەر مەنتەقەك ئەم خۆ زیاد بکەین وێ گاڤێ شێخان دێتە وێگاڤێ دێ گەلەك مەنتیقە ژی دێنە تێدا کو بەراستی ئەز نە دگەل هەندێمە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەس شوێنەکەی کێشەدارەکان زەرورە، چونکە دەرەوەی ئیقلیمە بە پێی قانون کە ئیزافە کرا، کاك عمر صدیق هەورامی فەرموو.

بەڕێز عمر صدیق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان لە لیژنەی یاسایی و دارایی، دیارە کۆمەڵێك پێشنیاریان وەرگرتووە، باسیان لەوە کرد چەند مادەیەك دواتر ئیزافە دەکەین، من پێشنیار دەکەم هەر لێرەوە وەربگیرێ بۆ؟ لەبەر ئەوەی لێرە باسی میلاك دەکات، وە ئەو مادانەی کە ئێوە ئیزافەشی دەکەن هەر بۆ میلاکاتە لەبەر ئەوە پێویست ناکات بڕواتە حوکمە کۆتاییەکان، لێرە ئەتوانن هەر وەك چۆن لە مادەکە هاتووە، مادەی (12) نووسراوە بڕگەی (یەکەم، دووەم، سێیەم) ئەو مادانەی کە ئێوە پێشنیاری دەکەن بۆ زیاد بوون، لەوێ بە بڕگە زیادی بکەن

نەك لە حوكمە كۆتاييەكان زيادى بكەن، بۆ مەبەستى چى بەمەبەستى ئەوەى هەم لە ڕووى زنجيرە، هەم لەرووى ناوەڕۆكيشەوە ئەم مادەو بڕگانە پێكەوە وابەستەن، زۆر سوپاس.

بەرێز سەرۆكى پەرلەمان:

عبدالسلام مصطفى صديق فەرمووو.

بەرێز عبدالسلام مصطفى صديق:

بەرێز سەرۆكى پەرلەمان.

ئەگەر ئێمە ئەو مەزوعەى عەدالەت زۆربەى زۆرى ئەو پێشنيارو باسانە كە كرا، من لاى خۆم بە يەك پێشنيار وابزانم حەلم كرديە، بە تەسەورى خۆم كە ئەڵێت (بالعدالة) ئيزافە بكەم (من حيث الجنس، والإنتماء القومي أو الديني، و سكان المنطقة، أو إحتياجاتها) واتە بە دادپەروەرى لە رووى رەگەزو نەتەوەو ئايين و دانيشتوانى ناوچەو پێويستيەكانى، تەسەور دەكەم هەموو ئەو تەفاسيلانە بەم نەسە.

بەرێز سەرۆكى پەرلەمان:

ئەتوانى بە تەوصيەوە وەك كوێستان خان فەرمووى بنێرى بۆ حكومەت، چونكە ناكرێ لە ناو قانون تۆ شتێكى وا دابنێى ئيحساى دەقيقت لەبەر دەست نيە، نازانيت چەند نێرت هەيە؟ چەند، ئافرەتت هەيە؟ مشكيلەيە، كاك إسماعيل فەرمووو.

بەرێز اسماعيل سعيد گەلاڵى:

بەرێز سەرۆكى پەرلەمان.

ئەهداف لە تەوزيف كردندا يەكەم جار ئيعتيماد دەكرێتە سەر پێداويستى وەزارەتەكان، دوايى ئيعتيماد دەكرێتە سەر چارەسەر كردنى بەتاڵە، ئێمە ئەوەندە شەرت و شروت بۆ حكومەت دانێين يەعنى مەحكومى دەكەين بە كۆمەڵە شت كە بەراستى دواجار ئەهدافى خۆى ناپێكێ تەوزيفەكە.

بەرێز سەرۆكى پەرلەمان:

كاك دڵشاد شهاب فەرمووو.

بەرێز دڵشاد شهاب حاجى:

بەرێز سەرۆكى پەرلەمان.

نيوەى قسەكانى من براى بەرێزم كاك اسماعيل كردى كە من دەسخۆشى لێدەكەم، تەكميلەكەشى بەرێز سەرۆكى پەرلەمان تا ئێستا لە كوردستان كەس نە لەسەر جنس، نە لەسەر قەوميەت، نە لەسەر دين، مەحروم نەكرايە لە تەعين يەعنى يەكێك نەچووە فۆرمى تەعين بباو بڵێ كاكە لەبەر ئەوەى ئەتۆ موسڵمانى نابێ تەعين ببى، يان تۆ قەومێكى ترى نابێ تەعين ببى، يان تۆ ئافرەتى، يان تۆ پياوى، بۆيە ئەمانە هەتا لە فۆرمەكەش، ئەو فۆرمەى كە دابەش دەكرێت نە قەوميەتى تێدايە، نە ئايينى تێدايە، نە هيچێك لەم مەسەلانەى تێدايە ئيختيساسى تێدايە، لەگەل زەرورەتى ئەم ئيحتياجە هەر ئەوەيە سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس شەونم خان، فەرموو.

بەڕێز شەونم محمد غریب:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سوپاس سەرۆكی پەرلەمان قسەكانی من كرا، نامەوێ دووبارەی كەمەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

عبدالرحمن حسین ابابكر فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمن حسین ابابكر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئیشارەتی بەوە نەدا كە ئەو عەقدانەی لە لای حكومەتن، ئەو عەقدانەش ئەگەر جێگایەكیان بۆ بكرێتەوە یەعنی ئەوەش زۆر مهیمە كە ئەو عەقدانە لە بیر نەكرێن ئەوەی لەلای حكومەت دامەزراون، وە ئەوانەی لەسەر وەزارەتی سناعەش 320 دابوونێ كە ئەوانیش زیاد بوون پێویستی پێیان نەبوو، ئەوانیش برگەیەكی جێیەكی بۆ ببیننەوە، دوای ئەوەش منیش هەروەها تەئكید دەكەم ئێمە ئەو هەموو شروتانە لەسەر وەزارەتەكان، یەعنی تەركیز بكەین لەسەریان كە ئەوە لەوانەیە بۆ خۆیان نەتوانن ئیشێكی ئاوا بكەن، رێك و پێك خۆیان بۆ خۆیان ئیش رێك بخەن و دوایی كە ئێمە سەیر بكەین بە عەدالەت بێت زۆر باشە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس كاك كاردۆ فەرموو.

بەڕێز كاردۆ محمد پیرداود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بە نسبەت هەموو هاووڵاتیەك دەرفەتی یەكسانی بۆ بڕەخسێ بە پێی ئەو پێوەرانەی كە دادەنرێ ئەمە یەكیان، پشتیوانی بۆچوونەكەی كاك دڵشاد دەكەم لەسەر ئەوەی لە كوردستان ئەم رەچاو كردنە نیە كە پەیوەندبێ، بەس تەنها رەچاو كردنی سیاسی هەیە، حەقە ئەمە لە تەوسیاتەكان بنووسرێ.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو بورهان.

بەڕێز برهان رشید حسن:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەوەی هەیە ئێمە دیقەتمان داوە ئەو میلاكانەی بۆ وەزارەتەكان دیاری كراوە كە چەند كەس میلاك تەعینیان كەن، هەندێ وەزارەت هەندێ كەسی بۆ دانراوە ئەو عەددەی پێویست نیە، هەندێ وەزارەتیش پێویستیەتی زۆر كەمی بۆ داندراوە، ئەوە پێویستی بە چاو پیاخشاندنەوە هەیە یەكەم. دووەم لەگەل

ئەوەدا نیم بە تەوسیە دابنرێ لەبەر ئەوەی ئەگەر هەر شتێ بخرێتە بابی تەوسیەوە لە رووی قانونیەوە تەوسیە مولزەم نیە بۆ هیچ تەرەفێك كە بەسەریا قەرارەكە دەردەكەی. سێیەمیش من بە هەمان شێوەی ئەو دوو بەرێزە تەئیدی قسەكانی كاك دڵشاد دەكەم، بەڵام لە كوردستاندا نە جیاكاری مەزهەبی، نە جنس، نە قەومی هەیە بۆ تەعینات، جیاكاری سیاسی هەیە.

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان:

نا نا شتی وا نیە، دانیشە، سۆزان خان فەرموو.

بەرێز سۆزان شهاب نوری:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

بە داوای لێبوردنەوە هیچی ئەو خاڵانە خاڵی نیزامی نەبوون، چونكە هەمووی پێشكەش كردنی پێشنیار بوو، ئیزافە كردنی قسەكردن بوو، تەعلیق بوو، لەبەر ئەوە من داوا لە جەنابت دەكەم پەیرەوی پەیرەوی ناوخۆ بكەیت و زۆر، سوپاس.

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەرێزان ئەزانم چۆن بوو بەس ویستم بۆ بەرێزان روون بێتەوە كە چۆن ئەو بۆچوونانەی كە هاتوونە ئێرە كە چەند بەرێزێك زۆر بە زانا بوونەوە ئیشارەتیان پێدا كە ئەوە بابی تەوسیاتە نەك لە ناو قانون جێی دەبێتەوە، بۆ دڵنیایی ئێوەی بەرێز من ئەو مەجالەم، ئەو دەرفەتەم پێتاندا، پێشنیارێكیش هاتووە ئەڵێ ئەو شوێنە كێشەدارەكان میزانیەیان لەسەر ئێرە نیە، چۆن تەعین بن؟، پێشتریش كردوومانە لێرە تەعین بوونە، تەنسیب كراونەتەوە شوێنی خۆیان، نابێت لەوەی لەوێیە بێت، لێرە تەعین بێت، لە شوێنەكەی خۆی لە دووز، لە خانەقین، لە سنجار، لە مەندەلی، لە كەركوك، لە دوبز، لەو ناوە تەعین دەبێت، لێرە تەنسیبی دەكەین ئەچێ لەوێ ئیشەكەی خۆی دەكا، زۆر تەبیعیشە، مەجموعەیەك زۆرمان هەیە، ئێستا ئاخیر سیاغەتان لیژنەی یاسایی بخوێنن ئەیدەینە دەنگدان، زۆر سوپاس، فەرموو.

بەرێز عونی كمال بەزاز:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێستا پاش ئەوەی كە ئەو پێشنیارە.

الفصل الرابع

(الملاكات)

المادة الثانية عشرة:

أولا: تتولى وزارة المالية والاقتصاد بالتنسيق مع وزاراة أخرى إعداد مفردات ملاكات مؤسسات الإقليم للسنة المالية 2011 والمصادق عليها في ضوء كلف الرواتب المصدقة للإقليم والبالغ 25000 درجة وظيفية لسنة 2011.

ثانيا: على الوزارات و الجهات غير مرتبطة بوزارة، توزيع عدد الدرجات الوظيفية المستحدثة ضمن مؤسسات ملاك الاقليم لسنة 2011 بالعدالة، على المحافظات والوحدات الادارية وفقا لعدد سكانها وحسب الضوابط والتعليمات الصادرة من مجلس الوزراء لحين صدور قانون مجلس الخدمة العامة للاقليم و نفاذه مع إعطاء الأولوية لأولاد الشهداء و المؤنفلين.

ثالثا: تلتزم الوزارات والجهات غير مرتبطة بوزارة، تزويد وزارة المالية والاقتصاد بالجدوال التي تتضمن عدد الموظفين وأسمائهم وعناوينهم ودرجاتهم الوظيفية الذين يتم تعيينهم في سنة 2011 وفق النسب المشار اليها اعلاه مع الاوامر الخاصة بالتعيين.

رابعا:

ينقل الملاكات الفائضة الى وزارة المالية والاقتصاد والبالغة أربعة آلاف درجة وظيفية ويخصص لملاكات وزارات التربية والصحة والداخلية والمناطق المتنازع عليها.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان کێ لەگەڵە تکایە دەست بەرزو بکاتەوە؟، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵ دانیە؟، بە کۆی دەنگ پەسەند کرا. زۆر سوپاس بۆ هەمووتان، ئێستا بچۆ سەر مادەی (15) لە ئەسلی پرۆژەکە کە دەکاتە مادەی (16) فەرموو. فەرموو کوێستان خان.

بەڕێز کوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو پێشنیارانە بە تەوسیات دەنێردرێت؟

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوانە هەمووی لامانە کە هاتینە سەر پێشنیارەکان هەمووی دەرج دەکرێ یەك یەك دەیانخوێنینەوە ئەوجا ئیحالەی حکومەت دەکرێ.

بەڕێزد. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مادەی پازدەم لە ئەسلی پرۆژەکە کە دەکاتە مادەی شازدەم:

یەکەم: وەزارەتی دارایی و ئابووری پابەند دەبێت بە دابین کردنی بڕە پارە بۆ بەردەوام بوون لە:

1_ دابین کردنی قەرزی خانووبەرە بۆ هاووڵاتیان لە پارێزگاکان و قەزاو ناحیە و گوندەکاندا ، بە پێی ڕێنمایی و ڕێسای ڕەچاو کراوو پاڵپشتی کردنی حیسابەکەی لە کاتی پێویستدا.

2_ پشتیوانی کردن لە پرۆژەکانی کەرتی کشتوکاڵ لە ڕێی بانکی کشتوکاڵەوە.

3_ پشتیوانی کردن لە پرۆژەکانی بانکی پیشەسازی.

دووەم: وەزارەتی دارایی و ئابووری پابەند دەبێت بە پارەدان بە سندوقی نیشتەجێ بە بڕی (150) ملیار دینار لە پال ئەوەی پێشینە بۆ ئەو پرۆژەانەی نیشتەجێ بوون بدرێت کە لە ناحیەو گوندەکاندا دەیانگرێتەوە.

سێیەم: تەرخان کردنی بڕی (25) ملیار دینار بۆ پشتیوانی کردن لە سندوقی قەرزی بچووك و پرۆژەی دۆزینەوەی هەلی کار بۆ لاوان کە لە سالّی (2010)دا لە لایەن ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێمی کوردستان پەسند کرا.

چوارەم: قەرزی هاوسەرگیری کە لە یاسای پێشینەی هاوسەرگیری هەرێمی کوردستان ژمارە (17)ی سالی (2010) هاتووە بە بڕی (2,500000) دینار دیاری دەکرێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو بە عەرەبیش ، کاك خورشید لەسەرەوە بیخوێنەوە، مایکەکە پێبکە، فەرموو.

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة السادسة عشرة:

أولا : تلتزم وزارة المالية والاقتصاد بتأمين المبالغ للاستمرار في:

1_ تأمين القرض العقاري للمواطنين في المحافظات و الاقضية و النواحي والقرى وحسب التعليمات و الضوابط المرعية و تعزيز حسابه عند الحاجة.

2_ دعم مشاريع القطاع الزراعي عن طريق المصرف الزراعي.

3_ دعم مشاريع المصرف الصناعي.

ثانيا: تلتزم وزارة المالية والاقتصاد بتمويل صندوق الاسكان بمبلغ (150) مليار دينار، مع إعطاء الاولوية للمشاريع السكنية المشمولة في النواحي والقرى.

ثالثا: تخصيص مبلغ قدره(25000) مليار دينار لدعم صندوق القروض الصغيرة، ومشروع ايجاد فرص العمل للشباب المصادق عليه من قبل مجلس وزراء اقليم كوردستان في سنة(2010).

رابعا: يحدد سلفة الزواج الواردة في قانون سلفة الزواج لاقليم كوردستان ـ العراق رقم (17) لسنة (2010) بمبلغ (2,500000) دينار.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی راتان لەسەر، فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە سەبارەت بە مادەی (15) ی ئەسلی پرۆژەکە کە ژمارەکەی بوو بە مادە (16) تەنها لە بڕگەی (أولا) لە یەکەم ئیزافەکمان هەیە لە ئەخیری جوملەکە بەو شێوەیە (مع إعفاء المقترض من شرط التأمين على

الحياة) هۆیەکەشی ئەوەیە ئەمە لە مادەی (3)، تێبینیمان لەسەر مادەی (15) لە ئەسلی پرۆژەکە کە ژمارەکەی بووە بە (16) لە برگەی (أولا) یەکەم (یەك) لە ئەخیری جوملەکە برگەکە ئەوەمان ئیزافە کردیە (مع إعفاء المقترض بشرط التأمین علی الحیاة) چونکە لە مادە (3) لە قانونی بودجە دەنگ لەسەر ئەوە درا کەوا (التأمین علی الحیاة) نەمینێ بۆ ئەو کەسانەی قەرزی عەقاری وەردەگرن، سەبارەت بە برگەی سێیەم، صیاغەکەیمان بەو شێوەی دارِشتۆتەوە، (تخصیص مبلغ قدره 25 ملیاردینار لدعم صندوق القروض الصغیرة ومشروع ایجاد فرص العمل للشباب المصادق علیه من قبل مجلس وزراء اقلیم کوردستان في سنة 2010، وفقاً لقانون دعم المشاریع الصغیرة للشاباب في أقلیم کوردستان – العراق، رقم (2) لسنة 2011) واتە ئەو دێرەی ئەخیر ئیزافە کرا، لەسەر فەقەرەکە، وە سەبارەت بە فەقەرەی چوارەم، پێشنیار دەکەین ئەو فەقەرەیە نەمێنێتەوە، ئیلغا بکرێت، چونکە برِی سولفەکە لە ماددەی سێیەم تەحدید کراوە، بە (5) ملیۆن دینار، بۆیە پێویست ناکات بمێنێتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز جەنابی وەزیر تکایە ڕەئیتان، فەرموو.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی(وەزیری دارایی و ئابووری):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە پشتگیری ماددەکە دەکەین، وەکو ئەوەی کە جەنابی کاك عونی خوێندیەوە، ئەو (150) یە لە ئەصڵدا ئێمە 149مان داناوە، ئەوە تەعدیل بکرێت بە 149، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەوەی کە دەیەوێت موداخەلە بکات، دەست بەرز بکاتەوە، تا ناوتان بنووسم، ئەم بەڕێزانە دەیانەوێت قسە بکەن لەسەر ئەم ماددەیە(نیشتمان مرشد، دلێر محمود، محمد شارەزووری، لانە چەلەبی، گۆران ئازاد، قادر حسن، فازڵ بەشارەتی، ناسك تۆفیق، کوێستان محمد، کاردۆ محمد، برهان رشید، اسماعیل گەلاڵی، بەشیر خەلیل، دڵشاد شهاب، سالم تۆما، ئارام قادر، شێردڵ تەحسین، احمد وەرتی، حمە سەعید حمە علی، بەفرین حسین، بیلال سلیمان، گوڵێزار قادر، خلیل عوسمان، ئاسۆ کریم، پەروین عبدالرحمن، ڤیان عبدالرحیم، صباح بەرزنجی، صباح بیت الله، پەیام احمد، اسماعیل محمود، بەیان احمد، ژیان عمر، سمیرە عبدالله، شلێر محمد نجیب، شڤان احمد، سیوەیل عوسمان، سەرهەنگ فەرەج، عبدالله مەلا نوری، عزیمە نجم الدین)پێش ئەوەی بچینە سەر ناوەکان، لیژنەی یاسایی ڕوونکردنەوەیان هەیە، فەرموو.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 15 لە ئەصڵی پرۆژەکە کە دەبێتە ماددەی 16، برگەکانی هەمووی پێشتر دەنگمان بۆی داوە، برە پارەمان بۆ تەرخانکردووە، قەرزی عەقاریمان زیاد کرد، پرۆژەکانی کشتوکاڵ وپیشەسازیی هەمووی دەەنگمان بۆ داوە لەماددەی سێیەم، تەنها برگەی یەکەم، تایبەتە بە پابەند بوونی وەزیری دارایی، ئیلزامی

وەزارەتی دارایی دەکەین، کە پارەکەیان بۆ تەرخان بکات، ئەوە سەبارەت بە بڕگەی یەکەم، بڕگەی چوارەمیش کە ئیشارەتمان پێدا ئیلغا بکرێت، لەبەر ئەوەی ئێمە سولفەی زەواجمان زیاد کردو دەنگیشمان بۆ داوە، لە ماددەی سێیەم پەسەند کرا، تەنها ئەو ڕوونکردنەوەیەمان هەبوو لە لیژنەی یاسایی، واتە ماددەکە تایبەتە بە ئیلزامی وەزارەتی دارایی، بۆ تەرخانکردنی بڕە پارە بۆ جێبەجێکردنی ئەو بڕگانەی کە لە ماددەی سێیەم پەسەندمان کردووە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز نیشتمان مرشد، فەرموو

بەڕێز نیشتمان مرشد صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتیوانی لە ڕاپۆرتی لیژنەی یاسایی دەکەم، پشتیوانیش لە پرۆژەکانی کەرتی صناعەو کشتوکاڵ دەکەم، کەرتی سیاحەش کەرتێکە زۆر گرنگە، پێویستە گرنگی زۆری پێبدرێت، هەمووومان دەزانین وڵاتەکەی ئێمە، وڵاتێکی سیاحیە، زۆر لەخەڵکانی دەوروبەریش ڕووی تێدەکەن، بۆیە من داواکارم هەرچەندە گرنگی پێبدرێت، ئەوە وڵاتەکەمان لەڕووی ئابووریەوە بەرەو پێش دەچێت، یەك لەوانەی کە من پێشنیاری دەکەم، پشتیوانی لە پرۆژەکانی گەشتوگوزار دەکەم، لەڕووی دامەزراندنی بانقێکی سیاحیەوە کە بتوانێ قەرز بدات بە هاووڵاتیان بۆ ئەوەی بتوانن پرۆژەی سیاحی لەسەر دروست بکەن، لەسەر ئەو زەویانەی کە هەیانە، زۆر کەس هەیە زەوی هەیە، گەر بتوانێت قەرز وەربگرێت دەتوانێ پرۆژەکان زیاد بکات، لەهەمان کاتدا فرسەتی کاریش بۆ بێکاران و گەنجان دەڕەخسێت، بۆیە داواکارم ئەم پێشنیارەم پشتگوێ نەخرێت، چونکە من زۆر بەگرنگی دەزانم بۆ وڵاتەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز دلێر محمود، فەرموو.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەماددەی 16 بڕگەی یەکەم، خاڵی یەکەم، کەباسی دابین کردنی پێشینەی خانووبەرە دەکات، بۆشارو قەزاو ناحیەکان وگوندەکان، بەڕاستی ئێمە ئەگەر باسی گوندەکان بکەین، دەبینین گوندەکان لەسەردەمێکی زوودا شوێنی حەوانەوەی هێزی پێشمەرگەی کوردستان بووە، هاوکاریان بوون، چاوساغیان بوون، شوێنی نانخواردنیان بوون، ئێمە لە ساڵی پاردا بڕیاری ئەوەماندا، کە هەریەکێك لەدێهاتەکان 7500 دۆلاری بدرێتێ، وەکو مینحە لە پێشەوە، بۆ نموونە سندوقی نیشتەجێبوون لەشارەکاندا ئەو زەوییەی کە دەیدات بە وەبەرهێنێك شوقەی لەسەر دروست بکات، هەر پارەی ئەو زەوییە ناکات، روبعێکی ئەو زەویە دەکات، کە بەلادێکانیشی بدات، هیوادارم ئەوەش جێبەجێ بکرێت، بەگوێرەی بڕگەی دووەم بۆ سندوقی نیشتەجێبوون، ئەو 150 ملیار دینارە کەدانراوە من پێم باشە کە ئەوە کراوە بێت، نەك 150 ملیار دینار

بێت، لەهەمان کاتیشدا بڕێکی لێ دیاریبکرێت بۆ ئەوەی شوقەو خانووی بچووك لە قەزاو ناحیەکان و شارەکان دروست بکرێت بۆ خێزانی کەم دەرامەت، ئەوانەی کەتوانای پێشەکیان نیە، بەقیستی مانگانە پارەکەیان لێ بسەندرێتەوە، کەبەڕاستی ئەمەش دەبێتە هۆی ئەوەی کە ئەزمەی نیشتەجێبوون تا ڕادەیەك چارەسەر بکرێت، لەبەر ئەوەی سندوقی نیشتەجێبوون، هەتاکو ئێستا خەڵکە کەم دەرامەتەکانی خوارەوە نەیانتوانیوە سوودی لێ ببینن، لەبڕگەی سێیەم، ئەو 25 ملیار دینارەی کە تەرخانکراوە بۆ لاوان بۆ قەرزی بچووك، ئێمە ئێستا یاسایەکمان لەناو پەرلەماندا پەسەند کرد کە بریتی بوو، لە سندوقی پشتیوانی بۆ گەنجان و لاوان بۆ قەرزی بچووك، بەراستی ئەمە یەکەمجارە ئەم نموونەیە دەکرێت لەهەرێمی کوردستاندا، کارێکی چاکیشە بۆ ئەوەی هەلی کار بدۆزرێتەوە، لەهەمان کاتیشدا ئابووری وڵات بەرەو پێش بچێت، لەخزمەتی گەنجانیشدایە، من پێم باشە لێرەدا ئەگەر بتواندرێت، ئەم بڕی پارەیە هەر ئەمساڵ زیاد بکرێت، لەچیشەوە بۆی بهێندرێت ئەو زیاد کردنە، هەندێ پڕۆژەی وەبەرهێنان ئەگەر نەتواندرا لەساڵی 2011 جێبەجێ بکرێت، لەوەشەوە بێت پارەی بۆ بهێندرێت، ئەمەش هەر دەوری هەیە وەك وەبەرهێنان، خۆی لەخۆیدا ئەمەش وەبەرهێنانە، لەوێوە ئەتواندرێت نقڵ بکرێت، ئەگەر بڵێین لەکوێوە ئەو پارەی بۆ بهێندرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز محمد شارەزووری، فەرموو.

بەڕێز محمد احمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یەکەم: سەبارەت بەماددەی 15 کە ئێستا لە ئەصڵی پرۆژەکەدا ماددەی 16یە، منیش بەهەمان شێوە داوای جێبەجێکردنی ئەو بڕیارەی حکومەت دەکەم، کە بۆ لادێکانی داوە، لە ساڵی پار، بۆ ئەوەی کە لەپاڵ قەرزی عەقاریدا یەکی 7500 دۆلار بدات بەو کەسانەی کە لە لادێکان خانوو دروست دەکەن، بەڵام تا ئێستا جێبەجێ نەکراوە، ئومێد دەکەم کە بەڕێز جەنابی وەزیر ئەوە ڕوونبکاتەوە کە بۆچی جێبەجێ نەکراوە؟، چونکە ئەوە بەڕاستی هاندانێکی حکومەتە بۆ ئەوەی خەڵك بگەڕێتەوە بۆ لادێکان، دووەم: پێشنیارێکم هەیە بۆ بەڕێز وەزیری دارایی ئەوانەی کە ئێستا لە لادێکانن و تا ئێستا موعامەلەی سولفەی عەقاریان کردووە، بەس وەریان نەگرتووە، من پێشنیاری ئەوە دەکەم کە لەسەر کۆنەکە نەبێت، بەڵکو ئەم 20 ملیۆنە بیانگرێتەوە، ئەگەر بکرێت ئەوانەی کە وەریان نەگرتووە، سێیەم: من لەوە دەچێ ئەوەیان لەسەر ڕوونکردنەوەکەی بەڕێزان لەلیژنەی یاسایی ئەچمە خاریجی ئەو مەوزوعە، بەس پێشنیاری ئەوە دەکەم، لەبەر ئەوەی کە لیژنەی پێشمەرگەیەو ئێمە لەسەرەتای ماددەی یەکەم کۆمەڵێك پێشنیارمان کرد بۆ پێشمەرگە، جێگایان نەکردەوەو وەعدیان پێدراین کەلەم ماددەیەدا جێبەجێ بکرێت، نازانم جەنابت ڕێگامان دەدەیت ئەو پێشنیارانەی لیژنەی پێشمەرگە جارێکی تر دووبارە بکەینەوە، یان نا؟، دیارە

مەسەلەی پێشمەرگە، ئەوە هەمووومان لەم هۆڵی پەرلەمانە کە هەموومان باسی ئەوە دەکەین، کە هەمووی هیلاکە وماندووبوونە، ئەم ئەزموونە، پاراستنی، دەستکەوتەکان هەمووی هی هێزی پێشمەرگەیە، بەڵام من بەداخەوە دەڵێم، جگە لەلیواکان ئەوانەی کە ئێستا دانراون، ئەوانەی کە ئیستیفادەی لەم ئەزموونە وەرنەگرتبێت هێزی پێشمەرگەی کوردستانە، نموونەشم بۆی ئەوەیە تائێستا مووچەیان 300 هەزار دینارە، 285 هەزارەو، نازانم چەندی ترە، ئەوەش ڕاست نیە، نازانم کێ لە ئێمە بە 300 هەزار ئیدارە دەکات؟، بەڵام پێشمەرگە ئیدارە دەکات، بۆیە ئێمە پێشنیارێکمان هەیە بۆ حکومەت، ئێستا ئەو لیوایانە کە بەسوپاسەوە حکومەت دابینی خەرجیەکانی هێزی پێشمەرگەی کردووە، کە لەساڵی 2005 بەدواوە، تا ئێستاش حکومەتی مەرکەزی ئەو پارەی نەداوە، داوا دەکەین ئەو لیوایانە تەشکیل ئەکرێت، کۆمەڵێك پێشمەرگە لە خاریجی ئەم لیوایانەدا دەمێنێتەوە، لە بودجەی تەکمیلی کە دێت شتێکی ڕەمزی بۆ هێزی پێشمەرگە دابین بکرێت، ئەمە یەك: دوو: پێشنیارێکی ترمان هەبوو بۆ مەسەلەی بەرکەوتووانی چەکی کیمیاوی، کە کۆمەڵێك خەڵکی زۆر لە هەڵەبجە لە قەرەداغ، لە بالیسان، لە هەموو شوێنەکانی کوردستان لە بادینان، کۆمەڵێك خەڵك بەرچەکی کیمیاوی کەوتوون، ئەمانە تا ئێستا پارەیەکیان بۆ دابین نەکراوە لەلایەن حکومەتەوە، بۆیە داوا دەکەین وەك ئەو سندوقانەی کەدانراون، حکومەت پشتیوانیەکی ئەوانەش بکات، بیاننێرێتە دەرەوە، چونکە چەند ساڵێکە زۆریان بەهۆی نەخۆشیەوە دەناڵێنن، سێ: زەوجییە بوو، منالّ وژن بۆ شەهید کە حکومەت پێشتر سەرفی دەکرد، بەڵام بە بڕیارێك ساڵی پار بڕاوە ئەو زەوجیە، پێشنیار دەکەین، کە حکومەت جارێکی تر بەو بڕیارەی خۆیدا بچێتەوە بۆ گەڕاندنەوەی دەرماڵەی زەوجیە بۆ منداڵی شەهید، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز لانە چەلەبی، فەرموو.

بەڕێز لانە احمد چەلەبی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری لە ڕاپۆرتی لیژنەی دارایی و ئابووری دەکەم، بەڵام خاڵێکی گرنگتر هەیە بەلای منەوە، ئەویش کەرتی گەشتوگوزارە، حەزدەکەم ئەو کەرتە ئیهتیمامێکی زۆری پێ بدرێت، چونکە بەخۆتان دەزانن، ولاتی ئێمە هەرێمی کوردستان دەوڵەمەندە بە تەبیعەو بە ئەو گەشتوگوزارەی کەهەیەتی، دەبینین کە دەوڵەتانی دەرەوە ئەو گەشتوگوزارەشیان نیە، ئەو تەبیعەشیان نیە، دەبینین کە سوودیان لێ وەرگرتووە، بەڵام لە هەرێمی کوردستان سوود لەو مەجالە وەرنەگیراوە، بۆیە داوا دەکەم لەحکومەت، گرنگی بەو کەرتە بدرێت لەڕێگای ئەوەی کەبڕێك پارەی بۆ تەرخان بکرێت، یان لەڕێگەی بانقێك کە تایبەت بێت بە گەشتوگوزار، وابێت کەسوودی لێ وەربگرین، وە لەهەمان کاتیش هەلی کار دابین دەکرێت بۆهاووڵاتیان کە دەتوانن لەو مەجالەدا کار بکەن، ئێمە چەند پەیمانگامان هەیە، لەمەجالی سیاحەدا، دەبینن خەریجمان هەیە، دەتوانن سوود وەربگرن و لەوکەرتە کار بکەن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز گۆران ئازاد، فەرموو.

بەڕێز گۆران ئازاد محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

هەرچەندە قسەكانی من كران، بەس ئیزافەیەك دەخەمە سەر قسەكان، لەبڕگەی دووەم كە باسی ئەو 150 ملیار دینارە دەكات، كە وەك پێشینە بۆ پرۆژەی نیشتەجێبوون، كە بدرێت بەناحیەو گوندەكان، ئێمە لەبودجەی ساڵی پار 200ملیارمان دانا بۆ یارمەتی سندوقی ئیسكان، دواتریش حكومەت بڕیارێكی دەركرد بۆ پێدانی ئەو 7500 دۆلارە بەلادێكان، گرفتەكە ئەوەیە تا ئێستا خەڵكی لادێكان چاوەڕوانی ئەم پارەیەن، من پێم خۆشە لەو ماددەیەدا ڕەئی سەراحەتی وەزارەتی دارایی وەربگرین و ئەمە یەكلا بكەینەوە، ئەگەر ئەم پارەیە سەرف دەكرێت، ئەوە دەكرێت لەم بڕگەیەدا جێگای بكەینەوە بۆ ئەمساڵ، وە ئەگەر ناكرێت، هۆكارەكان بۆ خەڵك ڕوونبكرێتەوە لەوە زیاتر خەڵك چاوەڕوانی ئەمە نەكات، جگە لەوە من پشتیوانی ئەوە دەكەم، كەلەو پارەیەدا یاسای ژمارە(7)ی ساڵی 2008 ی پێ جێبەجێ بكرێت، ئەگەر ئەو یاسایە گرفتی هەیە سەبارەت بە حكومەت، سەغراتی تێدایە دەكرێت، بۆ كارئاسانی حكومەت تەعدیلەكە بكات، جگە لەوەش پێشنیاری ئەوە دەكەم، هەر لەم پابەند بوونانە، حكومەت پابەندبوونی خۆی بەهەردوو یاسای ژمارە(38) و(34)ی پێشمەرگەو كەم ئەندامی پێشمەرگە بكات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز قادر حسن، فەرموو.

بەڕێز قادر حسن قادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

هەروەكو لە كەمكردنەوەی لە 10٪ی بودجەی وەگەڕخستن، چەند پەرلەمانتارێك پێشنیارمان كرد، كە قەرەبووی ئەو ئاوارانە بكرێت كە لە 1991 تا 1998، لە ئێران گەڕاونەتەوە، هەروەها ئەوانەی توركیاش، من پێشنیار دەكەم لێرە بەبڕگەیەك ئاماژە بەو قەرەبوو كردنەوە بدرێت، هەروەها پشتگیری لە ڕای بەڕێز كاك محمد شارەزووی دەكەم، بۆ هاوكاری كردن و خۆشگوزەرانی وەزعی پێشمەرگە، هەروەها پشتگیری لە ڕای نیشتمان خانیش دەكەم، لەوەی كە زیاتر گرنگی بەكەرتی گەشتوگوزار بدرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز فازڵ بەشارەتی، فەرموو.

بەڕێز فاضل محمد قادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕاستی هەر دەبێت پێداچوونەوە بكرێت بۆ قسەكان، كە ئەو برایانەی بەڕێزم ئیشارەتیان پێدا، بەحەقیقەت منیش یەكێك لە پێشنیارەكانم ئەوەیە، لەو بڕی 150 ملیار دینارەی كەبۆ پرۆژەی

نیشتەجێبوون دانرا، ئەمە بەڕاستی شتێکی زۆر زۆرباشە، بۆیە پێم باش بوو کە قسەی لەسەر بکەم، ئەمە بووە بە گرفتێك لەلای گوندەکان بەتایبەتی، چونکە ساڵی ڕابردوو قەرار درا 7500 دۆلار، بە گوندەکان بدرێت وەکو مینحە، دیاری حکومەت بێت، ئەوە جێبەجێ نەکرا، من پێشنیار دەکەم، ئەگەر جێبەجێ کرا، ساڵی ڕابردوو بگرێتەوە، ساڵی 2010 ئەمە وەعدە بەخەڵکی درا، بەس جێبەجێ نەکرا، هەر لەهەمان ماددەدا، لە بڕگەی سێیەم، لەگەڵ دەستخۆشیم بۆ حکومەتی هەرێمی کوردستان کە بڕی 25 ملیار دیناری بۆ پشتیوانی کردن لە سندوقی قەرز بۆ پرۆژە بچووکەکان تەرخان کردووە، من لێرەدا یەك پێشنیارم هەیە، بەحەقیقەت لەدانیشتنەکانی پێشوودا، کۆمەڵێك بڕیاری زۆر دڵخۆشکەر دەرچوو، من دەڵێم بەسوپاسەوە لە زۆربەی مینبەری مزگەوتەکانیش زۆر ستایشی پەرلەمانی کوردستان کرا، کە هەموومانی دڵخۆش کرد، من لێرەدا یەك پێشنیاری تر دەکەم، کە لێرەدا ئەڵێت(پرۆژە بچووکەکان) من پێشنیار دەکەم ئەو بڕە پارەی کە وەك قەرز دەدرێت ببێت بە مینحە، چونکە بەڕاستی ئەمە دوو لایەنی زۆر ئیجابی تێدایە، یەکەمیان: زیاتر هەلی کار بۆ گەنجان دەڕەخسێنێت، دووەمیان: ئەو پرۆژە بچووکانە دەبنە پرۆژەی گەورە، لەهەرێمی کوردستاندا، چونکە تموح لەلای خەڵك دروست دەکات، کەوا زیاتر کاری وەبەرهێنان بکات لەهەرێمی کوردستاندا، ئەمە کارێکی زۆر ئیجابییە ئەگەر ببێت بە مینحە بۆ گەنجان، خاڵێکی تر هەر بۆ پشتیوانی لەبرایانم کاك محمد شارەزووری و کاك قادر حسن، ئەو بەڕێزانەی کە پێشتریش مۆڵەتت پێدا، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، باس لەوەزعی پێشمەرگە بکرێت، بەڕاستی پێشتریش زۆر باسی لێوە کرا، بە بڕوای من لەمە بەدوا ئێمە دەتوانم بڵێم خۆشبەختانە کێشەمان لە ژیان و مووچەی ئەو پێشمەرگانە نابێت کە دەچنە ناو لیواکان، یان لە لیواکاندا تەشکیل دەبن، کێشەی ئێمە ئەو پێشمەرگانە دەبن کە لەدەرەوەی لیواکانن، بەتایبەتی پێشمەرگەی بارەگاکان، زێرەڤانیش، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، هەتا ئێستا دەتوانم بڵێم هێزێکی زۆر تۆکمەی هەرێمی کورستانە، هەتا ئێستا لەناو هیچ کام لە باسەکاندا نین، بۆیە پێشنیار دەکەم لەچارەسەرکردنی کێشەی پێشمەرگە، بەعام کێشەکە هی پێشمەرگە بێت، کە هەشت لیواکەش چارەسەر دەبێت، با دوای ئەوە باس لە کێشەو گرفت و ژیانی پێشمەرگە نەکەین بەیەکجاری، بۆیە با هی ئەوانی تریش چارەسەر بکرێت بەیەکجاری، ئاخر خاڵم، کە پێشتر لەو بەڕێزانە باسیان لە گەڕاوەکانی ئێران کرد، کە ئەوانە بەڕاستی کێشەیەکی زۆر گەورەیە، لەناحیەیەکی بچووکی وەك گەرمك، 250 کێشەی خێزانی هەیە، لەو بەڕێزانەی کە لە ئاوارەیی ئێران گەڕاونەتەوە، هاوسەرەکانیان ئێرانیە، بەڕاستی زۆر شت شمولیان ناکات، ئەمە بووە بە کێشەیەك، هەتا یەکێك لەو گرفتانەی کە هەیانە، دەڵێن، ئەو هاوسەرەی کە مووچە خۆرەو هاوسەرەکەی ئێرانیە، پاشان مووچەکە نادرێت بەم هاوسەرە، کە منداڵی هەیە لەم پیاوە، ئەمە بەڕاستی کۆمەڵێك گرفتە، لەنفوس گرفتی هەیە، جەوازی پێنادرێت، هیوادارم ئەم گرفتەش هی گەڕاوەکانی ئێران، کە فەزڵیان بەڕاستی لەسەر ئەم ئەزموونە هەیە، چارەسەر بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز ناسك تۆفیق، فەرموو.

بەڕێز ناسك تۆفیق عبدالكریم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دیارە من سەرەتا ئەو خاڵەی كە بەڕێزانی پێش من ئیشارەتیان پێكرد، مەوزوعی 7500 دۆلارەكە، كەوەك مینحە ئەدرا بە لادێكان، بەڕاستی ئەوە خاڵی یەكەمە كەنووسیومە، بەڕاستی منیش پشتگیری لێدەكەم، بۆیە نایڵێمەوە جارێكی تر، چونكە ئەوە گوندەكان زۆر دەڵێن ئەوە ساڵێك دراوە، دواتر وەستێندراوە، خاڵێكی تر وەزیری دارایی ئیشارەتی دا بەوەی كە هەر 100 مەترییەك ئیجازەی خانووی هەبێت، ئۆتۆماتیكی سولفەكەشی دەدرێتێ، ئومێدەوارم لەم ماددەیەدا لەبڕگەی یەكەمدا، ئەوە زیاد بكرێت، مادام بەپێی ئیجازەیە، بوترێت شمولی 100 مەتریش دەكات كە ئیجازەی خانووی هەبوو، خاڵێكی تر ئەوانەی ڕەقەمی شارەوانیان هەیە، بەس تاپۆ نیە، لەو شوێنانە، كە بەڕاستی حكومەت بەرپرسیارە تائێستا تاپۆی نەكردووە، ئەمە وای كردووە لەزۆربەی خەڵكی ئەو شوێنانەی كەتاپۆیان نیە، تەنانەت خانووەكانیشیان تاپۆیان نیە، زەوییەكانیان ڕەقەمی شارەوانی هەیە، بەس تاپۆیان نیە، لەشوێنێكی وەكو هەڵەبجە، لەبەر ئەوە كەمترین كەس ئیستیفادە دەكات لەو سولفەیە، بۆیە ئەكرێت مادام بەرپرسیارێتیەكە لەئەستۆی حكومەتە، چونكە تا ئێستا تاپۆ نەكراون، ئەكرێت ئەوانەشی كە ڕەقەمی شارەوانیان هەیە، بتوانن سوودمەند بن لەو عەقارە، چونكە بەڕاستی كێشە ئەخاتە ئەو شوێنانەی كە تا ئێستا كێشەی تاپۆیان هەیە، لەزمنیان شوێنێكی وەكو هەڵەبجەو سەید صادق، ئێمە لەم ماددەیەدا پێش ئەوەی لە ماددەی سێیەم، ئەو ڕێژەیە كەم بكەینەوە، ئەم ماددەیە خۆی لە حكومەتەوە بۆمان هاتووە، تەسبیت كراوە، كەواتە ئێمە دەتوانین ئێستاكە بەكەمكردنەوەكە برێك لەم مادانەمان چارەسەركردووە، ئەكرێت ئێمە بەعزێك ماددەی تری زیادە بهێنینە ئێرە، كە دواتر وەزارەت خۆی دابینی بڕەكەی بكات، لەوانە كەزۆر باسكرا، دەرماڵەی پیشەیی بۆ توێژەرە كۆمەڵایەتیەكان، كە بەڕاستی ئێمە زۆر پێویستیمان بە توێژەری كۆمەڵایەتی هەیە، چونكە ئێمە لەسەردەمەكانی تردا نەمانپەرژاوەتە سەر ئەم بوارە، بەڵام ئێستا زۆر پێویستیمان بە توێژەری كۆمەڵایەتی هەیە، ئەو مووچەی كەپێی تەعین دەبن زۆر زۆر كەمە، ئەكرێت بەخاڵێك بڵێین، (دابین كردنی دەرماڵەی پیشەیی بۆ توێژەرە كۆمەڵایەتیەكان كەلە 75٪ی مووچە ئیسمیەكەیان كەمتر نەبێت)، خاڵێكی تر دەرماڵەی ترسناكی بۆ مافپەروەران و یاسا ناسان، كەبەڕاستی ئەمە كێشەیەكی لەناو وەزارەتی داددا دروست كردووە، ئەڵێن ئەو بەڕێوەبەرایەتیانەی كە سەر بە ئەنجومەنی دادوەرین، ئەمانە لە 50٪یان بۆ سەرف دەكرێت، بەڵام ئەوانەی تر كەسەر بەوەزارەتی دادن، هەر لەناو یەك دائیرەدان، بەڵام ختورەیان بۆ دابین ناكرێت، ئەمەش ناعەدالەتیەك دەخاتە نێوان هەمان شەهادە، عادەتەن ئینسان من هەمووجار ئەم قسەیەش دەكەم، تەحەمولی نەبوونی دەكات، ئەگەر عەدالەت بەرپا بێت، فورسە تۆ لەیەك دائیرەدا بیت، بەیەك شەهادە، بەڵام یەكێكیان سەر بە ئەنجومەنی داوەرییە، لە 50٪ی بۆ سەرف دەكرێت،

ئەمەی تر کەسەر بەئەوان نیە، بۆی سەرف ناکرێت، بۆیە ئەمە حەقە بەماددەیەك دیاری بکەین، کە ختورەیان بۆ دابین بکرێت، بۆ هەموو ئەوانەی کە سەر بەمافپەروەران و یاسا ناسانن، ...

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە لە بابەتەکان دەرمەچن، وەرنەوە سەر بابەتەکە، ئەوەی کە نەفەقات پێشکەش ئەکات ئەبێت واریدەکەش دیار بێت، یەعنی واریدەکەی لەکوێوە دەهێنین، چونکە نەفەقات بڕیارمان لێداوە دیاریکراوە، ئەگەر نەفەقاتی تر هەبێت، ئەبێ بزانین واریداتەکەی لەکوێوە دێت؟، بەس تکایە وەرنەوە سەر بابەتەکەی خۆمان، فەرموو.

بەڕێز ناسك تۆفیق عبدالکریم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێشت کەوتم وتم، لەبەر ئەوەی ئەم ماددەیە خۆی پێشتر لەحکومەتەوە واهاتووە، یەعنی ئۆتۆماتیکی خۆی دابینی ئەمانەی کردووە، بەڵام ئێمە هاتین لەو چاکسازییەی کە پەرلەمان کردی، کە بڕێکمان داشکاند لە نەفەقاتەکان، هاتین چارەسەری هەندێ شتمان کرد، کەواتە ئێمە دەتوانین ئێستا لەجێگای ئەوە بەعزێك شتی تر دابنێین، کەوەزارەت دواتر خۆی تەرتیباتی بۆ بکات، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز کوێستان محمد، فەرموو.

بەڕێز کوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەسەر بڕگەی یەکەم، خاڵی یەکەمی، ئەم پێشنیارانەم هەیە، یەکەم: دابین کردنی پێشینەی خانووبەرە، وەکو لەسەرەتادا بڕەکەی هەیە، پێویستە لێرە بڕەکەی بنووسرێت، کە 20 ملیۆن دینارە، ساڵی پار ئەوەمان تەسبیت کرد کە یەکسانی هەبێت لەنێوان پارێزگا، قەزا، ناحیە، گوندەکان، بەهەمان شێوە ئەمە لێرەدا بنووسرێتەوە، بۆ تەئکید ئەو 20 ملیۆنە بۆ هەموویان بێت، (پارێزگا، قەزا، ناحیە، گوندەکان) یەکسان بێت، هەروەها کێشەیەك هەیە، کە پێشتر زۆر لەئەندامان باسیان کرد، مەسەلەی 100 مەتریە، ئەوانە ئەو خەڵکە هەژارەن کە ناتوانن زەوی 200 مەتری بکڕن، پێویستە لێرەدا جێگای بکرێتەوە، بۆ ئەوەی ئەمانیش سوودمەند بن لێی، پشتگیری ئەو ڕەئیەی ناسك خانیش دەکەم، مەسەلەی زەوی بێتاپۆ کە ئێمە نەمانتوانی لێرەدا، ئەو یاسایە دەربکەین، کە ئەو کێشەیە یەکلایی بکەینەوە، بۆ ئەوەی ئەوانیش سوودمەند بن، چونکە کۆمەڵێك (قەزا، ناحیە، گوند) هەیە و هەندێ گەڕەکیش هەیە تاپۆی نیە، هەروەها من لە دانیشتنی یەکەم، لەپێشنیارەکانی فراکسیۆنی گۆڕان ئەوەم باسکرد، کە ئەو 75 وەرەقەیەی گوندەکان، کە بە بڕیارێکی وەزارەتی دارایی لەساڵی پێشوو ئەدرا، ئێستاش هەر بەردەوام بێت و بدرێت، بۆیە ئەو پێشنیارەی فراکسیۆنی گۆڕان دووبارە دەکەمەوە، کە ئەو 75 وەرەقەیە بدرێت بە

گوندەکان، لەسەر خاڵی دووەم و سێیەم پێویستە ئەو بڕانە دیاری بکرێت، چونکە پێشتر دەستنیشانمان کردووە، بڕگەی دووەم: ئەو 150 ملیار دینارەی کە دانراوە بۆ سندوقی نیشتەجێبوون، من پێشنیار دەکەم کەوەك لە دانیشتنەکانی پێشوو، زۆر لەئەندامانیش باسیان کرد، ئێمەش وەك فراکسیۆنی گۆڕان یەکێك لە پێشنیارەکانمان بوو، کە 49 ملیاری دابندرێت بۆ دروستکردنی یەکەی نیشتەجێبوون، بەپێی یاسای ژمارە(7)ی ساڵی 2008 کە بەڕاستی یاسایەکی زۆر باش بوو، زۆر خەڵکی هەژار ئیستیفادەی لێدەکەن، چونکە بە تەجروبە تێگەیشتین ئەم یەکەی نیشتەجێبوونانە کە دروست دەکرێت، خەڵکی هەژار و ئەو خێزانە تازانەی کەدروست دەبن، ئیستیفادەی لێناکەن، بۆیە بەپێی ئەم یاسایە 49 ملیاری بۆ ئەوە دابندرێت، لەسەر بڕگەی چوارەم، کە ئەگەر مایەوە، وەك ئەو پێشنیارەی لیژنەی یاسایی لانەبرا، پێویستە ئەو 2ملیۆن و نیوە بکرێت بە 5 ملیۆن، ئەو پێشنیارانەش کەمابوون پێویستە لێرەدا جێگای بکرێتەوە، وە پێشتر لە دانیشتنەکانی تر هەندێ لە ئەندامانی پەرلەمانیش باسیان کرد، ئێمەش لە ڕاپۆرتی فراکسیۆن و لێرەش باسمان کردبوو، ئاراستەی جەنابیشتمان کرد، بڕێك دابندرێت بۆ بەرکەوتووانی چەکی کیمیاوی، هەروەها گەڕانەوەی دەرماڵەی منداڵانی شەهید، کە پێشتر هەبوو، بەڵام دوای دەرچوونی یاساکەیان بەداخەوە، ئەم دەرماڵەیە بڕا، کە پێویستە منداڵی شەهید دەرماڵەی هەبێت، هەروەها ئەو پێشنیارە دووبار دەکەمەوە، کە مووچەی هێزەکانی ناوخۆ ڕاستە پێشتر زیادمان کرد، بەس بەڕاستی پێشمەرگە، زۆر مەغدورن کە 340 هەزاری هەیە، جیاوازی هەیە لەبەینی ئەوەی سلێمانی و هەولێردا، بۆیە پێویستە ئەمەش چاك بکرێت، هەروەها پشتیوانی ئەو ڕەئیەی ناسك خان دەکەم، کە پێشتر باس کرابوو لەلایەن ئەندامانی تریشەوە، توێژەری کۆمەڵایەتی لێرە جێگای بکرێتەوە کە لێرە دەرماڵەیەکیان بۆ دەستنیشان بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز کاردۆ محمد، فەرموو.

بەڕێز کاردۆ محمد پیرداود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تەئکید لەسەر پێشنیارەکانی کوێستان خان دەکەمەوە، سەبارەت بە خاڵی یەکەم، هەم بۆ یەکسانیەکە، هەم ئەوەی کە ئێمە زۆر بەڵێن بەو خەڵکانە دەدەین کە ڕوومان تێدەکەن، بۆ 100 مەتری دەڵێین، باشە ئەمجارە چارەسەری دەکەین، لەکاتێکدا کە دێتە سەر کاری ڕەسمی یەکسەر نابێ، حەتمەن ئەمە ئیجازەی دەوێت، کێشەیەکە وەکو ئەوە وایە کە بۆیان نەکرێت، لەبەر ئەوە حەقە لێرەدا چ بە بڕیاردان، چ بەنەبوون، یان نەکرد، خەڵك ئاگادار بکەینەوە کە دەکرێت یان ناکرێت، عیلاج کردنی ئەم کێشەیە یان چارەسەرکردنی کێشەی سەد مەتری دەتوانێ ئەم ڕووبەرەی کە هەیە بڕێکی دیاری کراوی بۆ دانراوە دابەش بکرێت لەسەر هەردووکیان، ئەمە جۆرێك لە چارەسەرکردن بێت، بۆ دیاری کردنی خاڵی 2 و 3 ئەمانە حەقە بڕەکە دیاری کراو بێ، چونکە ئەگەر بڕەکە دیاری نەکرابێ لە کوێ سەرچاوەکەی دابین

دەكات؟ لە پێشنیارەكەی 10٪ كە بڕاوە هەر دیاریمان كرد كە حەقە پشتیوانی كەرتی كشتوكاڵی بكرێت، بۆ سندوقی دووەم یان پارەدان بە سندوقی نیشتەجێ بوون لە مینەح دیاری كراوە بە 149 ملیار هەروەكو بەڕێز وەزیری دارایی گوتی بەس پار دوو سەد ملیاری بۆ دیاری كراوە، دەمەوێ بەڕێز وەزیر پێم بڵێ لەسەر چ ئەساسێك ئەم 150یە دانراوە، دوو سەدەكە چی لێ هات؟ ئەمە خاڵێكیان، خاڵی تر، ئێمە یاسایەك هەیە لە 2008 ەوە یاسای ژمارە 7 پاریش تەئكیدمان لێی كردەوە كە خەڵكی كەم دەرامەت یەعنی حكومەت مولزەمە نەك بە ئارەزووی خۆی، حكومەت قانونە و مولزەمە كە بڕێكی دیاری كراوی بودجە تەرخان بكات بۆ یاسای ژمارە 7، لەم ڕۆژانەی ئێمە پرۆژە یاسایەك هات بۆ یارمەتی دانی فەرمانبەرانی كەم دەرامەت، لیژنەی یاسایی ئەم یاسایەی ڕەت كردەوە، گوایە چونكە یاسایەك هەیە یاسای ژمارە 7 ی 2008 ، ئەم كێشەیەی چارەسەر كردووە، لە كوێی چارەسەركردووە كە پارەی بۆ دانانرێ، كە بودجەی بۆ دیاری ناكرێت؟ لەبەرئەوە حەقە ئێستا ئێمە لێرە عیلاجی ئەم یاسایە بكەین، چونكە ئەم سندوقی نیشتەجێ بوونە سەرەڕای پێشكەوتنێكی گەورە و چارەسەری كێشەی نیشتەجێ بوون بەشێكی دەكات، بەڵام بەڕاستی بۆ خەڵكی كەم دەرامەت نیە، یەعنی ئەم یاسایە بۆچی دانراوە؟ بۆ چارەسەركردنی كێشەی خەڵكێك دانراوە كە داهاتی كەمە و كەم دەرامەتە، حكومەت خۆی جێ بەجێ ی دەكات، وەزارەتی ئاوەدانكردنەوە، لەبەرئەوە ئەمە دەبێ یەكلابكرێتەوە، خاڵی 3 ئەوەی كە پەیوەندی بە بڕی 25 ملیارە بۆ پرۆژەی سندوقی قەرزی بچووك، من لە وەزارەتی كاروباری كۆمەڵایەتیم پرسیار كرد، وتی من 10 ملیۆن دۆلارم لە وەزارەتی سامانە سروشتیەكان وەرگرتووە بۆ ئەمە، ئەمە یەك، دوو/ ئەمە كە دڵنیام نرخی نەوت بەرز بۆتەوەو ئێستا بە 76 و نیو شتێكی وا، ئەم 20٪ ی كە لە قانونی بودجەی عیراقی دانراوە، بەهای نرخی نەوت كە بەشێكی بۆ كوردستانە ئەم پشتیوانیەی قەرزی بچووك لەوێ دابین كراوە، كە ئەمسالٌ هەیە، كەواتە دەتوانین ئەم 25 ملیارە بۆ یاسای ژمارە 7 دابنێین، بە نموونە وەكو سەرچاوەیەكی دارایی، چونكە لێرە هیچ زەرورەتێك نیە، خۆی پارەكە لە بەغدا هەیە و دانراوە بۆی، بەڕەسمی و بە قانون، بۆ حكومەت لێرە 25 ملیاری تریشی بۆ تەرخان دەكات؟ سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك برهان فەرموو.

بەڕێز برهان رشید حسن:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

وەڵڵا پێش هەموو شتێك من لەڕووی قانونیەوە دەزانم بە پێی ماددەی 83 لە بودجە دەبێت، سەرچاوەی بدۆزێتەوە ئینجا خەرجی زیاد بكەی یان خەرجی تر بكەی یان ئەم خەرجیانە نیسبەتەكەی زیاد بكەی، بەڵام ئێمە لە 10٪ی میزانیەی تەشغیلیمان بڕی، هەروا بێت بەڕێز من ئەپرسم لە جەنابی وەزیر ساڵی پار لە ماددەی 19 لەقانونی ژمارە 1ی ساڵی 2010ی بودجە بڕی 200 ملیارمان دانا بۆ سندوقی ئیسكان، 90 ملیارمان دانا بۆ سلفەی عەقاری، 50 ملیارمان دانا بۆ زراعەت، 50 ملیاریمان دانا بۆ ئیستسماری

زراعی، 10 ملیارمان دانا بۆ تەنمیەی ریازە، ئەگەر دیناریكی سەرف نەكرا، زۆر لەم پارانە سەرف نـەكراوە، ئەگەر ئەڵێ ئـەبێ بـە پێـی ماددەی 83 ی بودجـە پـارەی بـۆ بدۆزیتـەوە، ئەمـە بەڕاسـتی پارەیـەكی زۆری هەرماوە لەو بابانە كە تەخسیس كراوە، زائیدەن بەڕێز بۆ دۆزینەوەی داهات زۆر بەسـیتە، بەدەیـەها بـابی بەهەدەردانی ئەوەی پێی دەوتـرێ ئیهداری مـالی عـام، بەهـەدەردانی مـاڵی گشـتی تیایـە لـەم بودجەیـە، بـۆ نموونــە مینــەحی مونــەزەماتی علمــی و ســەقافی 115 ملیــاری بــۆ تەخســیس كــراوە، مــن نــازانم ئــەو مونەزەماتانـە كـێن؟ كـە حەقـە بەڕاسـتی یـا هـەر دووملیـار بـۆی كیفایەتـە یـان هـەر هـەمووی بـە كـاملی بسڕێتەوە، من نازانم چۆن 25 ملیار دینار دادەندرێت بۆ سندوقی قروزی سـەغیرە لـەكاتێك دا دەوڵـەتێكی وەك ڕوسیا بەس بۆ دەعمی سناعاتی خەفیفە ساڵانە چوار ملیار دۆلار تەخسیس دەكات، تۆ دێی بۆ كێشەی گەنج 25ملیار تەخسیس دەكەی، بەڵام دێیت 115 ملیار دەدەی بە مینەحی مونەزەماتی علمی و سـەقافی كـە مـن نـازانم ئـەم مونەزەماتانـە كـێن و لـەكوێن؟ خـۆ ئێمـە دەزگـای ناسـاو ئەمانـەمان نیـە تـا پـارەی بـۆ تەخسیس بكەین، بۆ دۆزینەوەی داهات سیانەی مەحـەتاتی تەلـەفزیۆن ئـەم حكومەتـە یـەك تەلـەفزیۆنی هەیە، ئەمە هی پەرلەمانە 262 ملیۆن، سیانەی سەیاراتی ساڵۆن 10 ملیار، دیعایە، نازانم دیعایـە بـۆ كـێ؟ 278 ملیۆن، ئیحتفالات 4 ملیار، ....

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

تكایە كاك برهان وەرەوە سەر ماددەكە، هەر بـۆ ئاگاداریشت مەسـرەفی تەلـەفزیۆنی پەرلـەمانی كوردسـتان مانگانە 13 ملیۆن دینارە، هەربۆ ئاگاداریتان زیـاتر نیـە، نـە ملیـاردە و نـە مەلایینـە، فەقـەت، ئـەویش بـۆ موخەسەسـاتی موزەفەكانـە، ئـەوە حسـابات بـڕۆن سـەیری بكـەن، تكایـە وەرەوە سـەر بابەتەكـەی خـۆت، فەرموو.

بەڕێز برهان رشید حسن:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕێز لە بابەتەكە لام نەداوە، دەبێ سەرچاوەی داهات بدۆزیتـەوە، مـن ببـورە بـەڕێز سـەرۆكی پەرلـەمان، ئەبێ سەرچاوەی داهات بدۆزیتەوە من سەرچاوەی داهاتەكە بۆ ئەو زیـاد كردنـە دەدۆزمـەوە، ئیحتفـالات 4 ملیار، نەقلی موباشـر عـبر قەمـەر سـناعی دوو ملیـار و نـۆ سـەد و بیسـت و حـەوت، ئـەجهیزەی تەسـویری مایكرۆفیلم ملیارێك و چوار سەد و سـی و حـەوت ملیـۆن، لـە شـوێنێكی تـریش بـەڕێز سـەرۆكی پەرلـەمان ئەجهیزەی تەسویری مایكرۆفیلم ملیارێك و چوار سەد و سی و حەوت ملیۆن، لەشوێنێكی تریش نووسراوە ئەفلامی مایكرۆ فیلم چوار سەد و سی و نۆ ملیۆن دینار، بەڕاستی مایكرۆ فیلم لـە دنیـا ئەسـڵەن نـە بـاوی مـاوە، ئـەمڕۆ هـەموو جیهـازی هاردەكەیـە كـە خـەزن دەبـێ، مـن نـازانم حكومـەتی هـەرێم شـتێ لـە دنیـا باوی........... .

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك برهان وەرەوە سەر ماددەكەی خۆت، دەبیخوێنەرەوە بزانە باسی مایكرۆ و ئەوانە دەكات؟ فەرموو.

بەڕێز برهان رشید حسن:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەمە سەرچاوەی داهاتە دەیدۆزمەوە، ئجوری مەجاری ملیارێك و سەدو پەنجا و چوار ملیۆن تا ئێرە 280 دەربارەی ماددەكە باسی تەئمینی قەرز دەكرێت بۆ محافەزات و سەنتەری شارەكان و قەزا و ناحیەكان و دێهاتەكان، بەڕێز لە بەغدا 30 ملیۆن دینارە، لەكاتێك دا مەوادی ئینشائی لەوێ هەرزانترە، من داوا دەكەم لێرەش بكرێت بە 30 ملیۆن دینار، دە تۆ تەماشا بكە 75 وەرەقە حكومەتی هەرێم پار، بڕیاری داوە كە بە هەدیە بیدات بەخەڵكی گوندنیشینەكان بۆ ئەوەی خەڵك بچێتەوە دێ و ئەو ئەزمەیە لەناو شاردا نەمێنێ و هەم خەریكی زراعەت بێ، ئەوەش تەسبیت بكرێت، هەروەها 30 ملیۆن بێت، نەك 20 ملیۆن، لەبەرئەوەی لە بەغداش وایە و مەوادی ئینشائی لەوێ هەرزانترە، دەربارەی مەشاریعی قتاعی زراعی من عەرزی جەنابتم كرد پار 50 ملیار بۆ زراعەت و 50 یش بۆ ئیستسماری زراعی كە سەرف نەكراوە، بەڕاستی ئەمە وڵاتێك بیەوێ زراعەت و سناعەتی ببوژێنێتەوەو ببێت بەوڵاتێكی مونتج، ناكرێت یەعنی ئەمە پارەكەی بۆ دیاری نەكرێت، دەعمی مەشاریعی مەسرەفی سناعی پار بەهەمان شێوە پارەی بۆ تەخسیس كراوە، كەچی ئەمساڵ دیاری نەكراوە، حەقە دیاری بكرێ و بۆی زیاد بكرێت، دەربارەی سندوقی ئیسكان، بەڕێز ئەمە چەند پرسیارێك دەجوڵێنێ ئەو (ثانیا) سندوقی ئیسكان كە 150 ملیاری بۆ تەخسیس كراوە، لە مینەح دا 149 ملیاری تری بۆ تەخسیس كراوە، یەعنی ئەمە دووجار پارە، ئەو پارەیە دەچێ بۆكوێ؟ ئەمە یەكەم، دووەم/ ئێمە پار موناقەشەیەكی توند لێرە دروست بوو، ئەگەر بیرمان بێت لە لیژنەكان و لەناو پەرلەماندا كە ئەو پارەیە بەسوو بە سعری فائیدە نەدرێت بە بانكەكان، لەبەرئەوەی بانكەكان خانوو بە قەرز بۆ هاووڵاتیان دەكەن، ئەوە موناقەشەیەكی توندی دروست كرد، من وەكو ڕەئی خۆم پێم باشە ئەو پارەیە ئەگەر نەك بەقەرز بە هەدیە دراوەتە هاووڵاتی لەوە باشترە ئەوپارەیە بدرێت سووی بانكەكانی پێ بدرێت، حەقە بۆمان ڕوون بكەنەوە، ئەمە سووی بانكی تیایە ئەم پارەیە یان تیای نیە؟ خاڵێكی ترم لە سلێمانی بڕیاردراوە هەیئەی ئیستسماری سلێمانی چیتر ئیجازەی دروست كردنی ئەم گوند و شارە هاوچەرخانە نادرێت، لەبەرئەوەی ئیجازەیەكی زۆر دراوە و لە ئیش كردندان، من نازانم كە ئیجازە لە محافەزەیەكی گەورەی وەكو سلێمانی ئەگەر 46٪ ی هەرێمی كوردستانە وەستێنرا بێت، ئەم پارە زۆرە بۆ تەخسیس دەكرێت، ئەمە حەقە بگوێزرێتەوە بۆ بابی تر، من ڕامواية دەربارەی 2,5 ملیۆن و نیو دانراوە بۆ سلفەی زەواج، كە بڕیاری دا بكرێتە 5 ملیۆن،..... .

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

تكایە ماددەی 56 فەقەرە 2 مەگەڕێرەوە سەر ئەوانەی كە بڕیاری لێ دراوە، لە نیزام دەرمەچوو، رجائەن ئەوانی تر لە جێگای خۆتان قسە مەكەن، تۆش بگەڕێوە سەر ئەوانەی كە دەنگی بۆ نەدراوە، تكایە، كاك برهان فەرموو.

بەڕێز برهان رشید حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من ڕەئیم وایە یاسای ڕاژەی پێشمەرگە ماددەکانی 46 و 47 با کەس نە موزایەدە بکەین بەسەر پێشمەرگە و نە خێری پێ دەکەین، بڕیاردراوە لە ساڵی 2008 ەوە مەعاشی وەك بەغدای لێ بکرێت، ئەگەر یاسایەکە وەکو خۆی حکومەت جێ بەجێ بکات، هیچ پێویست بەوە ناکات، ئێمە پار شەش ڕۆژ باسی مەعاشی پۆلیس و پێشمەرگە و ئاسایشمان کرد، بۆ پۆلیسیش حەقی خۆیانە هاوتای بەغدا بکرێن، دەربارەی ئەوەی زەوی 100 مەتری شمولی سلفەی عەقار دەکات، من ئەوەش هەر یەکێکی ترە لە موقتەرەحەکانم، دەربارەی موخەسەساتی خەڵکی حقوقی لە دەوائیر و لە وەزارەتی عەدل و مەجلسی قەزا سێ نەوع موخەسەساتی جیاوازە، ئەوەش چاك بکرێت، دەربارەی کارمەندانی ئیداری تەندورستی ئەوەش چاك بکرێت و جێی بکرێتەوە، هەروەها یاسای خانووی نیشتەجێی ژمارە 7 ی 2008 تەفعیل بکرێت، لەبەرئەوەی ناکرێت یاسایەك لە 2008 ەوە دەرچووبێ و یاسایەکە ماددەیەکی یان بڕگەیەکی حەرفێکی لێ جێ بەجێ نەکرابێ، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك اسماعیل فەرموو.

بەڕێز اسماعیل سعید محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خوشك و برایانی بەڕێز، دیارە بۆ هەموومان مەعلومە کە ستراکچەری ئابووری لە کۆمەڵێك سێکتەری ئابووری پێك دێت، هاوسەنگی لەنێوان ئەم سێکتەرانەدا زۆر گرنگە، ڕاستە ئەهەم و زەروریەی ئیحتیاجات زۆرجار سێکتەرێك زیاتر فەرز دەکات لە دانانی بودجەدا، بەڵام ئەوە بەو مەعنایە نیە کە هیچ لەو سێکتەرانە فەرامۆش بکرێت، چونکە ئەمانە بەڕاستی کۆی ئەم سێکتەرانە ئابووری وڵات دروست دەکەن، من بۆ خۆم یان بودجەکەم خراپ خوێندووەتەوە یان لێرە گوێم لێ نەبووە جگە لەوەی ئێستا وابزانم نیشتمان خان بوو باسی سێکتەری گەشتیاری کرد، کە پێموایە لەم بودجەیە لەوانەیە گرنگی خۆی وەرنەگرتبێت، بۆیە من پێشنیار دەکەم کە لەو 149 ملیارەی سندوقی ئیسکان 49 ملیاری تەخسیس بکەین بۆ سێکتەری گەشتیاری، دیارە گەشتیاری لە وڵاتی ئێمەدا لەسەر ئاستی دەولی ڕەقەمێکی گەورە نیە، یان هەر ڕەقەم نیە، یان ئەو ئەهمیەتەی نیە، بەڵام خۆشبەختانە لەسەر جەوی عیراق و لەناو عیراقیش دا کوردستان ئەو جەوەی هەیەتی بەڕاستی جێگای سەرنجە، لەبەرئەوەی ئەم سێکتەرە بە قەناعەتی من حەقە گرنگی پێ بدەین و ئەو 49 ملیارە بگێڕینەوە بۆ سێکتەری گەشتیاری، قسەیەکی تر من دەمەوێ لەسەر ئەو بڕە پارەی دادەندرێت بۆ بانکی سناعی، من دیارە بە حوکمی ئەوەی ئەندامی لیژنەی

پیشەسازی و وزەم، وەزارەتی پیشەسازی و وزە كە هاتنـە لای ئێمـە باسـی ئـەو تەخسیسـەی پارمـان لەگـەڵ داكردن، بەڕاستی هەتا گفتوگۆی بودجەی ئەمساڵیش ئەو پارەیە ئیتلاقەن نەكرابوو، یـەعنی نەچـوو بـوو بۆ بـابی جێ بـەجێ كردنـەوە، ئەمـەش بەشـێكی گرنگـە و عیلاقـەی بـەو ڕۆتینیـاتی ئیداریـەوە هەیـە كـە لەوڵاتی ئێمە داهەیە دیارە كۆی وەزارەتەكانی دیكەش ئەوەندەی من ئاگادارم هەمووی ئەو كێشەیان هەبوو كە لەگەڵ وەزارەتی مالیە ئەو كێشەیان هەیە و ئەو پارەیان بۆ ئیـتلاق ناكرێـت، كێشـەی سـندوقی ئیسـكان كێشـەیەكی تـریش هـەبوو كـە ڕاسـتەوخۆ پەیوەنـدی بـە وەزارەتـی سناعەوە هەیـە، بـەڵام ئەمـە لەبـەینی سەرۆكایەتی ئەنجومەنی وەزیران و وەزارەتی پیشەسازی و وزە، لەبەینی ئەو ڕۆتینیاتە زۆر زۆر تاخیر بـوو بـوو، دواجـار ئەنجومـەنی وەزیـران بڕیـاری دابـوو لەسـەر ئـەوەی ئـەو پارەیـە چۆن تەخسـیس بكرێـت بـۆ پرۆژەكانی وەزارەتی سناعە، بۆیە من پێشنیار دەكەم، ئـەو بـڕە پارەیـەی كـە دانـراوە بـۆ سـندوقی ئیسـكان ڕاستەوخۆ بخرێتە ژێر تەسەروفی وەزارەتی سناعە و پیشەسازیەوە و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك د.بشیر فەرموو.

بەڕێز د.بشیر خلیل تۆفیق:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دەست خۆشی لە لیژنەی دارایـی و لیژنـەی یاسـایی دەكـەم و پشـتگیری لـە ڕاپۆرتەكـەیان دەكـەم، بەنسـبەت اولا/لە خاڵی 1 / تامین قرض العقاری للمواطنین، ئەم پێشینەی عەقاریە شتێكی باشە بەڕاستی گرنگیشـە، بەڵام ئەو كێشەیەی كەوا تا ئێستا مـاوە مەسـەلەی سـەد مەتریەكەیـە، منـیش پشـتگیری لـە ڕای هاوكـارانم دەكەم كەوا ئەو مەسەلەیە حەل بكەین، ڕاستە وەزارەتی دارایی عیلاقەی بـەوە نیـە كـەوا سـەد مـەتر بێـت یان دوو سەد مەتر بێت، ئەو پارەكەی داناوە دەیدات بـە پێـی زەوابتەكـە، بـەڵام وەزارەتـی شـارەوانی ئەمـە كێشەكە لەوێیە، من پێم باشـە ئیلزامـی وەزارەتـی شـارەوانی بكـەین كـە ئـەم موشـكیلەیە حـەل بكـات، یـان ئەوەیە كەوا سەدمەتریش بەهەمان شێوە ئیجازەی پێ بدرێت و بۆ ئەوەی سوودمەند بێ لەمە، یـان جـاری وایە دەبینین ئەم زەویە بە نـاوی دوو كەسـەوەیە، نیـوە بـەناوی ئـەوە و نیـوە بـەناوی ئەوەیـە، ئەگـەربێتو هەردووكیان نەچـن و ڕازی نـەبن، ئیمـزا نەكـەن، ئـەم بـڕە پـارەی پێشـینە وەرنـاگرن، جـاری واهەیـە یـەك دەیەوێ و ئەوەی دیكە نایەوێ، ئەوەی كە دەیەوێ ئەویش بێ بەش دەبێت، بۆیە ئەوەیـە یـان هـەردووكیان پێیان بدرێت، یانیش ئەوەیە بە مناسەفەتەن ئەگەر یەك ویستی ئەوەی دیكە نەیویست نیوەكە بدرێت بەو و نیوەكی تریش با بۆخۆی بمێنێ، لە خاڵی (ثانیا) لە مەسەلەی سەندوقی ئیسكان بەڕاسـتی ئـەم سـندوقی ئیسكانە كە داندرا پارەكە دوو سەد ملیاری بۆ دانرا، ئەمە بۆ ئەوە بوو كەوا كێشەی نیشتەجێ بـوون حـەل بكات بە تایبەتی بۆ ئەوانەی كەوا كەم دەرامەتن، ئەوانەی كـەوا كرێچـین و نـاتوانن خـانوو دروسـت بكـەن، بەڵام كە تەماشا كرا لەسەر ئەرزی واقع دا ئەوەی كەوا سوودی لێ وەردەگری كـەم دەرامەتـەكان نـەبوون بـە زۆری ئەوانـەی كـەوا خـانووی گـەورەیان هەیـە و بـە پـارەی زۆر سـوودی لێ وەرگیـراوە، ئەوانـەی كـەوا كـەم

دەرامەتن زۆر بە کەمی سوودی لێ وەردەگیرا، ئەو خانووانەش کە بۆ ئەوان دروست کرا زۆر بە کوالیتی خراپ دروست کرا، کە بەداخەوە گلەیی لێ دەکەن، بۆیە من لێرە پشتگیری ئەوە دەکەم کەوا ئەم بڕە پارەیە کەم بکرێتەوە، ئەم 149 ملیار دینارەی کە دانراوە ئەمساڵ بۆ دەعمی سندوقی ئیسکان نیوەی بۆ تەفعیلی قانونی ژمارە 7 ی ساڵی 2008 کەوا حکومەت بۆ خۆی خانووەکان دروست بکات، چونکە لەم دواییەدا تەماشا دەکەین مەجموعە شوقەیەك هەیە کەوا حکومەت بۆ خۆی دروستی کردووە، بەڕاستی سوودی زۆر زیاتر بووە لە مەسەلەی وەبەرهێنانەکە، خاڵی دووەم/ ئەوەی کە ئێمە تەماشا دەکەین وەبەرهێنان یان ئەوەی کەوا ئەم مەجموعە خانووانە وەبەردەهێنێ و خانووەکان دروست دەکات، پارەی زەویەکە لەهاووڵاتی وەردەگرێتەوە، لەکاتێك دا کەوا زەویەکەی بەخۆڕایی لە حکومەت وەرگرتووە، بۆیە من دەڵێم مادام پارەکان وەردەگرێ با حکومەت زەویەکان بە پارە بداتە وەبەرهێنەر بۆ ئەوەی کە ئەویش بتوانێ ئەو قازانجە زۆرەی نەکات بڕێکی بۆ حکومەت بگەڕێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك دڵشاد فەرموو.

بەڕێز دڵشاد شهاب حاجی محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 15 لە ئەسڵی پڕۆژەکە، یەکەمم من پشتگیری ئەو ڕوونکردنەوەیە یاخود ڕاپۆرتی لیژنەی یاسایی دەکەم لەسەر ئەوەی کە یەکەم، پێویست ناکات منیش دووبارە پێی دابێمەوە، لە چوارەمیش هەروا، چونکە هەردووکی چارەسەر کراون پێشتر و دەنگیشی لەسەر دراوە، ئەسڵەن دەبووایە مەجالی موناقەشە بەڕەئی من زۆر لەسەری نەبێت، چونکە تەسویتی لەسەر کرا، هەرچیەکی بگوترێت خۆ عەکسی ناکەینەوە، خاڵی 3 هەر ئەوەندە ئیزافەیە بکرێت زکری ئەو قانونی دەعمی قەرزە بچووکەکان کە لە پەرلەمان پێشی ماوەیەکی کەم ئیقرار کرا، ئەو یاسایە ئاماژەی پێ بکرێت، نازانم ئەگەر کرابێت من ئاگام لێی نەبوو، ئەگەر نەکرابیت ئاماژەی پێ بکرێت بە پێی ئەو قانونە، ئەوەی کە پرسیارم لەسەری هەیە یاخود دەمەوێ قسەی لەسەر بکەم خاڵی 2 ئەویش تەمویلی سەندوقی ئیسکانە بە مەبلەغی 149 ملیار بەڕێز وەزیری دارایی ئیشێکی باشی کرد ئەم 149 یە 150 یەی ڕوونکردەوە، چونکە بەڕاستی وەکو دوو مەبلەغ، وا تێ گەیشت بووین کەوا لە شوێنێك 150 و لە شوێنێك وەکو ئەوەی کە دووجار تەرخان کرابێ، سوپاسی دەکەین، ئێستا وازح بوو 149 یە و ئەمەی ئێرە و ئەوەی ئەوێ هەر دووکی هەر یەکە، ئەمە تەبیعی لە زمنی تەخسیساتی وەزارەتی مالیەیە، ئەگینا خۆی ئەمە لە بابی نەفەقات خڵاس بووینە، یەعنی دێینەوە دیسانەوە تەخسیسی مەبالغ باس دەکەینەوە، بەڵام دیارە لە زمنی ئەو بڕە پارانەیان کە لەبەردەستی وەزارەتی مالیەیە، پار 200 ملیار دینار بۆ ئەم بوارە تەرخان کرا، بەڕاستی سندوقی ئیسکان هیچ شتێکی نەدایە ئێمە کە ئەوە پلانی و چارەسەر کردنی کێشەی نیشتەجێ بوون چیە؟ 200 ملیار تەرخان کرابوو بۆ چارەسەرکردنی کێشەی نیشتەجێ بوون، ئێستا باس لەوە دەکرێت کە حکومەت قەراری داوە 7500

دۆلار وەكو مینحە بداتە ئەوانەی كەوا گوندنیشینن، جگە لە قەرزی عەقاری، واتە 200 ملیارەكەی پار بۆ ئەم بوارە تەرخان كرابوو، پرسیاری من لێرە دوو، سێ یەكە، یەك/ ئایا حكومەت بۆی هەیە بڕیار بدات 200 ملیار بەقەرارێكی ئەنجومەنی وەزیران (كە نازانم قەرارەكە قەراری ئەنجومەنە) بەهەرحاڵ حكومەت دەتوانێت ئەم بڕیارە بدات بەبێ ئەوەی كەوا علمی پەرلەمانی پێ بكات و بەبێ ئەوەی لە قانونەكە زكر كرابێ كەوا ئەم 200 ملیارە چۆن دابەش دەكرێت؟ یاخود بۆ چ بوارێك؟ چۆن كێشەی نیشتەجێ بوونی پێ چارەسەر دەكرێت؟ ئەگەر ئەمە لەڕووی دەسەڵاتەوە جائیزە پەرلەمان پێی پەسەندە، ئینجا دێمە سەر ئەوەی كە چەندی جێ بەجێ كراوە لەم 200 ملیارە؟ بۆیە دەپرسم ئەگینا من دەزانم پرسیاری شێوازی سەرف لە موناقەشەی موازەنەدا نیە، بەڵام چونكو شێوازی سەرفەكە ئەسڵەن لە قانونی پاردا دیاری نەكرابوو و حكومەتیش هیچی نەنارد كەوا بڵێت موافەقەتی پەرلەمانی پێ وەرگرێ وبڵێ بەم شێوەیە سەرفی دەكەین، بۆیە جێگای خۆیەتی كە ئێستا بپرسم، ئەگینا من دەزانم شێوازی سەرف كردن لە حساباتی ختامیە نەوەكو لە موازەنەیە، ئەگەر ئەمە تەحقیق بوو یاخود ئەوەی كەوا چەند پارەی لێ ماوەتەوە یاخود چەندی لێ ڕۆیشتووە، یەعنی چەندی سەرف كرا یان چەندی ماوە لەوەی كە بۆ 7500 دۆلارەكە كەوا دابەش بكرێت، ئەوەی تر پرسیاری ئەخیرم كە پێویستە یەعنی بۆ ئەوەی بەرچاومان ڕوون بێت پێش ئەوەی كەوا دەنگ لەسەر ئەم مەبلەغە بدەین ئایا حكومەت تەقدیرێكی لەلا هەیە لەسەر ئەوەی كەوا ئەم 150 ملیار دینارە ئەگەر هەمووی تەرخان بكرێت، بەڕوونی ئیشارەتی پێ بدرێت بوترێت ئەمە تەنها بۆ ئەو پاڵپشتیەیە كە بە خەڵكی گوندنیشینەكان دەدرێت كەبۆ 7500 دۆلارەكەیە، ئینجا حسابی ئەوە كرابێ كەوا پار تەختیەی چەندی كراوە و ئەمساڵ تەختیەی چەندی دەكات؟ ئایا دەتوانن بەردەوامی هەبێ؟، چونكە بە دیتنی من ئەگەر قەرار درا و حكومەت ئیقراری كرد كەوا پەرلەمانیش موسادەقەی كرد 7500 دۆلار كە من مەبدەئیەن لەگەڵێم، وەكو هاوكاریەك بۆ خەڵكی گوندەكان و بۆ ئەوەی ببێتە تەشجیع و ئەم هەمموو شتانەی كەوا هاوكارانیشم پێشتر باسیان كرد كە ئەزمەی ناوشار كەم ببێتەوە و هانی خەڵك بدرێت بچێتەوە ئەوێ، بەڵام دەبێ زەمانەتی بەردەوامی ئەم پرۆسەیەش هەبێ، چونكە ناكرێت ئەمە عیلاقەی بە ساڵێك و دوو ساڵەوە نیە، ئەوە عیلاقەی بە دەرچوون و دەرنەچوونی بڕیارەوە نیە، ناكرێت ئێمە ئەمساڵ پارە بدەین بە خەڵكی، ساڵێكی تر بەیەكێك بڵێین ئەمساڵ كۆتایی پێ هات، دەبێ زەمانەتی ئەوەش وەربگرین، پێم خۆشە ئەوەش لە حساب دابندرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك سالم فەرموو.

بەڕێز سالم تۆما كاكۆ:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

هاوكارانم لە گفتوگۆ كردن لەسەر بڕگەی 1 لە ماددەی 15 ئەسڵی پرۆژەكە كە دەكاتە 16، ئاماژەیان دا بەكەرتی گەشتوگوزار، وڵاتەكەمان وڵاتێكی گەشتیاریە و پێشان حكومەت خۆی ئەو پرۆژانەی دروست

دەکرد، بەڵام ئێستا کەوتووەتە ئەستۆی دەستەی وەبەرهێنان و بەرهەمهێنەرەکان، بەڵام تەنها ئەوانە پرۆژەی گەورە دەکەن، لە بەشی زۆری ناوچەکان یان هاوینەهەوارەکان یاخود ناوچەکانی گەشتیاری لە وڵاتەکەمان خەڵکێکی زۆر هەیە، یەکەم/ مومکینە خیبرەی هەیە، دوو/ زەوی خۆی هەیە، بەڵام لەبەرنەبوونی بانکێکی موختەس وەکو پێشەسازی وکشتوکاڵ کە بتوانێ قەرزی گەشتیاری و گەشتوگوزاری بداتێ بۆ دروست کردنی پرۆژەی مامناوەندی، من پێشنیار دەکەم کە وەزارەتی دارایی ڕێگایەکی بۆ ببینێتەوە، لەڕێگای بانکی تیجاری رەشید و رافیدەین، بە مەبەستی دانی قەرزێك بە پێی مەرجی خۆیان، هاوشێوەی بانکی کشتوکاڵی و بانکی پیشەسازی بۆ دروست کردنی پرۆژەی مامناوەندی کە نە لە پرۆژەی بچووکەکانە و نە لە پشتگیری پرۆژە بچووکەکان سوودی لێ وەربگیردرێ، نە ئیمکانیەتی هەیە لەپرۆژە گەورەکان وەکو وەبەرهێنەر ئیشی لێوە بکات، یەك/ بەشداری دەکات لە وەپێشخستن و گەشەپێدانی کەرتی گەشتوگوزار، دوو/بەشداری دەکات لە چارەسەرکردنی بەشێك لە کێشەی بێ کاری، خاڵی دووەم/ بە نیسبەت بانکی پیشەسازی پاریش پارەمان بۆ تەرخان کرد، بەڵام بەداخەوە پێش دەسبەکاربوونمان بە موناقەشە کردنی پرۆژەی بودجە، بانکی پیشەسازی دەسبەکار نەبووە، ئەوەی تریش دیسان هەروەکو خاڵی پێشوو ئیشارەتی پێ دەکەم، ئێمە مەبەستمان لە تەفعیل کردنی بانکی پیشەسازی ئەوەیە کە پرۆژە مامناوەندیەکانی لەکارکەوتوو بە تایبەتی ئەوانەی کە ئێستا دەیانەوێ دامەزرێن سوودی لێ وەربگرن، چونکە ئەوەی پرۆژەی زۆر بچووك بکات لە پرۆژەی پشتگیری قەرزی پرۆژە بچووکەکان دەتوانێ سوودوەربگرێت، یاخود وەبەرهێنانە و پارەیەکی زۆری هەیە سوودی لێ وەرناگرێ ئەسڵەن، چونکە پێویستی پێی نیە، مەبەستمان لەوە بوو کەپرۆژە بچووکەکان سوودی لێ وەربگرن بە مەبەستی پێشخستنی کەرتی پیشەسازی، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك ئارام فەرموو.

بەڕێز ئەیوب نیعمت (ئارام):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە فەقەرەی 1 تەئمینی قەرزی عەقاری پێشنیارێکم هەیە، لە لیژنەی یاسایی ئەوەی کە ئاماژەی پێ کراوە سەبارەت بەوەی کە ئەم قەرزە بدرێت بە پێی ڕێنمایی و بنەما کارپێکراوەکان، پێشنیارەکەم ئەوەیە کە بگۆڕێ بە پێی ڕێنمایی و بنەمایەك کە ئامانجەکان بێنێتە دی، ئەویش لەبەرئەوەی کە بێ گومان دانی قەرزی عەقاری بۆ جێ بەجێ کردنی ئامانجێکە، بە تایبەتی لەشارەکان بۆ چارەسەرکردنی کێشەی نیشتەجێ بوونە، بەڵام ئەگەر بێتو سەیری ڕێنماییەکان بکەین، ئەو هەدەفە تەحقیق ناکات، بە تایبەتی مەسەلەی نەبوونی تاپۆ کە وەکو زۆرێك لە ئەندام پەرلەمانە بەڕێزەکان باسیان کرد، زۆرێ لەشار و شارۆچکەکان تاپۆیان نیە و زۆرێك لە هاووڵاتیان مەحروم دەبن لەو قەرزەو هەروەها کێشەی نیشتەجێ بوونیش چارەسەر ناکرێت، سەبارەت بە گوندەکان، ئێمە لە لیژنەی یاسایی تەعلیماتەکانمان بینی کە

ئامانج لە قەرزی عەقاری بۆ گوندەکان، بریتیە لە گەڕانەوەی هاووڵاتیان بۆ گوندەکان، بۆ ئاوەدانکردنەوەی گوندەکانە، بەڵام ئەگەر سەیری تەعلیماتەکان دەکەین بەڕاستی ئەو ئامانجە ناهێنێتـە دی، لەبەرئـەوە پـێم باشە ئەو فەقەرەیە بگۆڕێ بە شێوازێك کە تەعلیماتەکان بگۆڕێ بۆ جێ بەجێ کردنی ئـەو ئامانجانـەی کـە قەرزی عەقاری پێ دەدرێ، سەبارەت بە فەقەرە 2 هەمان پێشنیارم هەیە بۆ قتاعی زراعی، ئەگـەر سـەیری تەعلیماتەکان بکەین ئەویش بەهەمان شێوە، یەعنی زۆرێك لەو قەرزە بە خاوەن زەوی پێـنج دۆنم یـان دە دۆنم دەدرێت، ئەوەش زۆرێك لە جوتیاران بـە تایبـەتی لـە گونـدەکان ئـەو ڕێـژە زەویـەیان نیـە، ئـەوانیش مەحروم دەبن لەو قەرزە، ئەوەش دەبێتە هۆی ئەوەی کە نەتوانرێ جوتیاران بە تایبەتی سوود لەو قـەرزە وەربگرن، سێ/ پرسیارێکم هەیە لەبەڕێز وەزیری پلاندانان سەبارەت بە سندوقی ئیسکان، پرسیارەکەشـم ئەوەیە ئایا ئەو بڕە پارەی دانراوە بۆ سندوقی ئیسکان، باشتر نیە بدرێت بە قەرزی عەقاری یاخود بدرێتە وەزارەتی ئاوەدانکردنەوە کە بە پێی یاسای ژمارە 7 سەرفی بکات، چونکە ئەو سندوقی ئیسکانە کە یـەکێك لە ئامانجەکانی بۆ چارەسەرکردنی کێشەی نیشتەجێ بوونە، بەڵام ئەو سندوقە زۆربەی زۆری ئەوانـەی کـە کەم دەرامـەتن، هـەژار نـاتوانن سـوود لـەو خانووانـە وەرگـرن، بۆچی؟ چونکە وەکو دەسـتەی وەبـەرهێنان خۆشی ئاماژەی کردووە کە ئەو خانووانە 15٪ ی قازانج دەخرێتە سـەری بـۆ خـاوەن کۆمپانیاکـان، کەواتـە لێـرە کۆمپانیاکـان زیـاتر سـوودمەند دەبـن، هـەروەها ئـەو کۆمپانیایانـە ڕێـژەی خانووەکـەیان واتـە سـعری خانووەکـەیان زۆر زۆر بـەرزە کـە هاووڵاتیـان بـە تایبـەتی شـارو شارۆچـکەکان و گونـدەکانیش نـاتوانن ئەوخانووانە بکڕنەوە، بەڵام ئەگەر بێتو بە پێـی یاسـای ژمـارە 7 بێـت، زۆر زۆر ئاسـانترە بـۆ هاووڵاتیـان و یاخود بە پێی بدرێتە سندوقی قەرزی عەقاری باشترە، هیوادارم وەڵامەکە وەرگرمەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شێردڵ فەرموو.

بەڕێز شێردڵ تحسین محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لـە خـاڵی یەکـەم/ پشـتگیری لـە نیشـتمان خـان و کـاك سـالم دەکـەم بـۆ دانـانی بانکێـك یـان بەشـێك لـە بانکەکان بۆ پشتگیری کردن لـە کـەرتی گەشـتوگوزار، دووەم/ پێشـنیارم هەیـە لـە پشـتیوانی کردنـی پـرۆژە وەرزشیەکان خاڵێك بێت لە خاڵەکانی کە فەقەرەی یەکەم بە پشتیوانی کردنی پرۆژە وەرزشیەکان، چـونکە ئێمە ئێستا لە کوردستان زۆر پـرۆژەی وەرزشـی هەیـە یـان وەرزشـی دەکرێـت، هەنـدێك کـەرت دەیکـات کـە بەنیوەچڵی بەجێ دێڵێ یان نەفسێك دەبێت پێویستی بە پشـتیوانیە و بـۆ ئـەوە پشـتیوانی بکـرێ بـەپارەی حکومەت، یەك لەو پرۆژانەی کە ئێسـتا لـە کوردسـتان دەکرێـت پـرۆژەی هەدەفـە کـە ڤیفـا دەیکـات لەسـەر حسابی خۆی و ئێمە عەردمان داوەتێ و ئیستسمارە بۆ خۆی دەیکات و ئیستفادەی گەنجانی کوردستان هەیە لە هەولێر ئەوە یەك، دووەم شت ئەو پشتیوانیەی ئێمە لە بۆ پرۆژەکان زۆر لە وەرزشوانان دڵخۆش دەکات، هەندێ جێگایان بەجێ هێشتووە و ڕۆیشتوونە سۆران و لەو جێگایانە، بۆیە من داوا لـە وەزارەتـی دارایـی و

پلاندانان دەکەم کە ئەو جێگایانە بەجێ هێشتراوە، یاریگا دروست کراوە هەندێ پارەی بۆ تەرخان بکرێت لە سۆران و لە سلێمانی و بە جێیان هێشتووە و ڕۆیشتوونە، سێیەم/ کە دەستەی وەبەرهێنان کە عەرد وەردەگرێت و خانوو دەکات........... .

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك شێردڵ ئەمە باسی تەخسیسی پارەیە بۆ ئیش، بۆ مەشروع، ئەوە مەوزوعێكە رجائەن، ئەو پارانەی كە داندراوە لێرە بۆ دەعمی مەشاریعی سناعیەو زراعیە وسیاحی دێتە سەری، چونكە زۆر موهیمە، زۆر لە بەڕێزان ئیشارەتیان پێی كردووە، زۆر لەبەڕێزان برووسكەی قائیمقامی شەقڵاوەش هاتووە، هەر بۆ ئاگاداریتان كە گرنگی پێ بدەن، پارەی تەخسیس بۆ ئەكەین، ئێستا نەك بچین ئەو چی بكات و ئەوەی تر چی بكات؟، تكایە وەرەوە سەر بابەتەكە، فەرموو.

بەڕێز شێردڵ تحسین محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

خاڵی یەكەم/ پشتگیری لە گەشتوگوزار دەكەم كە بانكێك دابندرێت بۆ پشتگیری كردن لە كشتوكاڵ، خاڵی دووەم/ پشتیوانی كردن لەوەرزش و ئەو جێگایانەی كە ماون تەعمیر بكرێتەوەو نۆژەنبكرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك احمد فەرموو.

بەڕێز د.احمد ابراهیم علی(وەرتی):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە بڕگەكانی ئەو ماددەیە دیارە زۆربەی ئەو بڕگانە لە ماددەكانی پێشوو تر قسەمان لەسەری كردووە، بەڵام سەبارەت بە سولفەی عەقار ئەوەی كە بەڕێز دبشیر ئاماژەی پێیدا بۆ زەوی سەد مەتری، بۆ چارەسەركردنی ئەوە من پێشنیار دەكەم كە لە شوێنێك دا ئاماژەی پێ بكرێت، ئەو زەوی سەد مەتریانە كە دابەشی دوو كەس دەكرێن، دوو ماڵ دەكرێت، بۆ ئەوەی كە هەردوو لا بتوانن لەو سولفەیە سوودمەند بن بە جیا بتوانن ئەو سولفەیە وەربگرن، ئەوە كێشەیەكە بەڕاستی هاووڵاتیەكی زۆر داوای چارەسەركردنی ئەو مەسەلەیە دەكات، هەروەها سەبارەت بە پێدانی سولفەی عەقار، ئەوزەویانەی دەرەوەی شار كە ئەوان تا ئێستا نایانگرێتەوە، ئەوانیش بگرێتەوە، ئەو زەویانەی كە كەوتوونەتە سنووری ماستەرپلانی تا ئێستا تاپۆیان نیە، ئەوانیش بتوانن سوودمەند بن لەو سلفەیە، تا ئێستا بەو شێوەیە سولفەی عەقار دەدرێت كە شارەكان دەبێ تاپۆیان هەبێ، گوندەكانیش بە بێ تاپۆ پێیان دەدرێت، بەڵام هیچ بڕیارێك دەرنەچووە بۆ ئەو خانووە، یان ئەو زەوی یانەی كە تاپۆیان نیە، لە سنووری ماستەر پلانی شارەكان دان و تاپۆ نەكراون، لەسەر گوندیش حیساب نین، یەعنی نە لەسەر شار حیسابن، نە لەسەر گوندیش حیسابن، بۆیە ناتوانن سوودمەند بن لەو سولفەی عەقارە، بۆیە پێویستە ئەوانەش سولفە بیانگرێتەوە، بە پێی زەوابتێك كە دابنرێت، سەبارەت بە سندووقی نیشتەجێ كردن، بەڕاستی منیش لەگەڵ ئەوەدام كە تا ئێستا ناحیە و

گوند و لادێ كان كەمتر سوودمەند بوونە لە سندووقی نیشتەجێ كردن، بۆیە پێویستە زیاتر گرنگی بە لادێكان بدرێت، بۆ ئەوەی كە پرۆسەی ئاوەدان كردنەوە بەردەوام بێت، من پێموایە سولفەی عەقار كە دەدرێت بە هاولاتیان، زیاتر عەمەلی ترە لەوەی كە ئەو سندووقی نیشتەجێ كردنە كە هاولاتی زیاتر دەتوانێ خۆی خانوو بۆ خۆی دابین بكات، وەختێ كە ئەو سولفەی عەقارە وەردەگرێ، بۆیە من پێشنیار دەكەم لەو (150) ملیارەی كە لێرە دیاری كراوە بۆ سندووقی ئیسكان (50) ملیاری كەم بكرێتەوە، بخرێتە سەر سولفەی عەقار كە بە هاوولاتیان دەدرێ، بۆ ئەوەی هاولاتیان سوودمەند بن زیاتر، لەبەر ئەوە ئەمە عەمەلی ترە، سەبارەت بە ئاوارە گەڕاوەكانی ئێران كە هەندێك لە هاوكارانم ئاماژەیان پێدا، زۆربەیان كە هاتوونەتەوە ناونووس كراون لە كاتی خۆی دا وەعدیان پێدراوە زەویان پێ بدرێ، یان كۆمەكی ماددی بكرێن، بەلام تا ئێستا نەكراون، تا ئێستا بە سەدان خێزان چاوەڕوانی ئەوەن كە حكومەت لایان لێ بكاتەوە، ئەگەر لێرەش نەبێ پێم باشە، پێشنیار دەكەم بە ماددەیەكی ئیزافی ئاماژە بكرێت یان لە تەوصیات حكومەت مولزەم بكرێت بە چارەسەر كردنی مەسەلەی ئاوارە گەڕاوەكانی ئێران، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز حمە سعید حمە علی، فەرموو.

بەڕێز حمە سعید حمە علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دیارە ئەو ماددەیە ئێمە وەك لێژنەی ئاوەدانكردنەوە پەیوەندی زۆری بە ئێمەوە هەیە، بۆیە پێم خۆشە جەنابی وەزیر لەبەر ئەوەی خەڵكی پەیوەندیمان پێوە دەكەن، هەندێ جاریش سەردانمان دەكەن، دابین كردنی پێشینەی خانووبەرە پێموایە بڕەكە دیاری بكرێ، چونكە پار لە ماددەی (19)دا دیاری كردووە بە (90) ملیار، ئەمساڵ بڕەكە دیاری نەكراوە، ئایا بڕەكە چەند دەبێت؟ پێم باشە بڕەكە زیاد بێت، خاڵێكی تر، پار سوودەكەمان لابرد، ئەمساڵ تەئمینی حەیاتمان لابرد، لەبەر ئەوە پشتگیری ئەو پێشنیارەی لێژنەی یاسایی دەكەم بە ئیزافە كردنی (مع إعفاء تأمين الحياة و الفائدة)، بۆ ئەوەی چونكە فائیدەكە بەس بۆ پار بوو، خاڵێكی تر بەڕاستی پشتگیری ئەو پێشنیارەی ناسكە خان دەكەم، گرفتێكی زۆری دروست كردووە بۆ هاوولاتیان، كە بەداخەوە لە مەسەلەی نەبوونی تاپۆ، ئیفرازی زەوی لە مەسەلەی (100) مەتری، لە مەسەلەی سەهم، هەندێ كەس سەهمیان هەیە شموولیان ناكات، بۆیە ئێمە تەعلیماتەكان قورسن، شموولی گوندەكانیش ناكات، داواكارم جەنابی وەزیری دارایی بە تەعلیماتێك مەسەلەی 100 مەتری و مەسەلەی سەهم كە (250) مەتر دوو سەهمە، شموولیان بكات، مەسەلەی كاتێ كە ئیجازەی بینای ببێت، پێموایە كە زەوی ئیفراز بوو، بەلەدیە ئیجازەی بینای پێ دا، ئایا چارەسەر دەبێ بە بێ تاپۆ ئەو عەقارەی بدرێتێ؟ یان مەسەلەی تاپۆ، خاڵێكی تر هەر لەم بابە (75) وەرەقەی لادێكان، گوندەكان، كە ئەوە كار ئاسانییەكە

پارەکە ئەمساڵیش بەردەوام دەبین لەسەری، پار پێموایە جێبەجێ نەکراوە، یان زۆر کەمی جێبەجێ کراوە، کە ئەوە پێویست بەوە دەکات، تەعلیماتەکان زۆر قورس بووە بۆ گوند نشینەکان، گوند نشینەکان کەم سوودمەند بوون لێی، دیسان ئەو مەسەلەی ئاوارەی ئێرانیش لێرە بۆ ئەوەی سوودمەند بن لەو مەسەلەیە، بە نیسبەت بڕی پشتیوانی کردن لە کەرتی کشتوکاڵ، بانکی پیشەسازی برەکان دیاری نەکراوە، بانکی پیشەسازی پار (30) ملیار بوو، هیچی لێ صەرف نەکراوە، ئایا ئەوە دەبێ بە مودەوەر؟ چەندی دەمێنێتەوە؟ چۆن تەصفیەی حیسابەکە دەکرێ؟ دیاری کردنی بڕی کەرتی کشتوکاڵ بڕە گشتی یەکەی، بڕی گشتیش بە بێ تەعینی مەبلەغ ماوەتەوە، مەسەلەی سندووقی نیشتەجێ بوون بەڕێزان بەڕاستی ئێمە لە لێژنەی ئاوەدانی هەموو برادەران ئەندامانی لێژنە دەزانن، جارێ سەرەتا ئەو (150) ملیارە ئێمە لەگەڵ دەستەی وەبەرهێنان حەز دەکەم ئەوە بزانن دانیشتین وەکو لێژنەی ئاوەدانکردنەوە چوار جار، باسی صەرفی (200) ملیارەکەی پارمان لەگەڵ دا کردن، بە شێوەیەکی باش خشتەکەیان پێشکەش کردین، کە چۆن صەرفیان کردووە، چەند بۆ محافەزەی دهۆك، چەندی بۆ سلێمانی، بۆ گەرمیان، بۆ هەولێر چۆن صەرف کراوە، ئەوە ئێمە ڕاپۆرتیشمان بەرز کردۆتەوە، ئەم (150) ملیارە، ئەوان بە حیسابات ئیلتیزاماتیان هەیە، یەعنی ئیجازەی هەندێ وەحداتی سەکەنییان داوە، بە ئیجازەکە دەبێ ئەو (150) ملیارەیان بۆ صەرف بکرێ، بەڵام لێرە ئیشکالەکە لە چەند ڕوویەکە، ڕووی یەکەم/ ئێمە پێمان وایە ئەو میکانیزمی کۆمپانیایانە بەڕاستی سوودی بۆ هاووڵاتیان نیە، ئەگەر سەیر بکەی خانوویەك (5) دەفتەر، (50) هەزار دۆلار دەسێنن، پێموایە ئێمە وەکو لێژنەی ئاوەدانکردنەوە، ئەو کۆبوونەوانەی لەگەڵ دەستەی وەبەرهێنان و فەرعەکانی دانیشین لەگەڵ پارێزگاکانیش دانیشین، ئەو خانووانە نزیکەی (3) دەفتەر تا (3) دەفتەر و نیوی تێ دەچێت، دەفتەر و نیوێ تا (2) دەفتەری ریبحە، ئەو فیکرەیە، ئەو مەسەلەی کۆمپانیای وەبەرهێنان و یەکەی نیشتەجێ، ئەوە شتێکی تیجاری یە، کێشەی نیشتەجێ بوون و کێشەی هاووڵاتیان چارەسەر ناکات، بۆیە ئێمە داواکارین یەکەم/ میکانیزمەکە بگۆڕدرێ، قسەشمان لەگەڵ ئەوان کردووە کە بە حسێبی خشتە بێ، کەمیات بێ، جەداول و سعرەکان دابین بکرێ، یان بەڕاستی من پشتگیری لەوە دەکەم، پرۆژە بڕیارێکیشمان لەلایە لێژنەی ئاودانکردنەوە بەرزی کردۆتەوە کە وەحدەی سەکەنی بۆ فەرمانبەر و خەڵکی کەم دەرامەت و خەڵکی هەژار، کە ئەگەر ئەوە بەدیلی یان یاسای ژمارە (7)ی ساڵی (2008) جێبەجێ بکرێ، یان ئەو پرۆژە بڕیارەی ئێمە ببێ بە بڕیار و ببێتە بەدیلی ئەوە جێبەجێ بکرێ، پێموایە ئەو مەسەلەی سندووقی نیشتەجێ بوونە ئەگەر چارەسەرێك نەکرێ بە تەعدیلی یاسای وەبەرهێنان، بە تەعدیلی تەعلیماتەکەی و جێبەجێ کردن و کارا کردنی یاسای ژمارە (7)ی ساڵی 2008، یان ئەو پرۆژە بڕیارەی ئێمە، ئەگینا چارەسەری ناکات، بە نیسبەت بڕی (25) ملیار منیش پێموایە (25) ملیار بۆ سندووقی نیشتەجێ بوون کەمە، باسی بواری سیاحی دەکرێ گەشت و گوزار، منیش تەسنیەی دەکەم، پشتگیری ئەو ڕایە دەکەم، ئەو پێشنیارە دەکەم، ئێمە لە مەصاریفی ئوخرا (69) ملیار دانراوە بە ئیحتیات، ئەگەر بێت و چارەسەری ئەو سیاحی یە و لەگەڵ ئەوپرۆژەی گەنجان بچووکە، بەو (69) ملیارە

بكرێ، كەوا ئەوە ئیحتیاتە و هەیە، ئەوە شتێكی باشە، بە نیسبەت سولفەی زەواجیشەوە، ئەوە بڕیارمان دا ببێ بە پێنج ملیۆن، بەڵام بڕە گشتی یەكەی دیاری نەكرا، ئایا مەفتوحە؟ حكومەت چەندێك صەرف دەكات؟ یان بڕێكی بۆ دیاری بكرێ، سوپاستان دەكەم.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز بەفرین حسین خەلیفە.

بەڕێز بەفرین حسین خلیفە:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دیارە بەشێك لە قسەكانم لەلایەن بەڕێزان و بە تایبەت كاك دلێر و محمد شارەزووریەوە كرا، سەبارەت بەو بڕە پارەیەی بەو (7500) دۆلارەی كە قەرار بوو بە گوندەكان بدرێ، مینحە، هەروەها سەبارەت بە پێشمەرگەش، من دووبارەیان ناكەمەوە، بەڵام خاڵێكی تر بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان، ئەو بڕە پارەی كە بۆ سندووقی ئیسكان دابین كراوە، كە (149) ملیارە، من پێموایە ئەوانە لە توانای كەسانی داهات نزم و سنووردار دا نیە، كە بتوانێ ئیستیفادە لەو سندووقە بكات، بەڵكە بۆ كەسانی خاوەن داهات بەرزە، لە توانای دا هەبێ ئیستیفادە و بەهرەمەند بێ لەم سندووقە، بۆیە من پێم باشە ئەو بەڕێزانەی كە پێشتریش باسیان كرد، پشتگیریان دەكەم، كە بەشێكی دیاری كراوە لەم ڕێژەیەی كە دابین كراوە بۆ سندووقی نیشتەجێ بوون كە (149) ملیار دینارە بتوانرێ ئیستیفادەی لێ بكرێ بۆ جێ كردنەوەی یاسای ژمارە (7)ی ساڵی 2008، بۆ دابین كردنی خانووی نیشتەجێ بوون بۆ ئەو كەسانەی كە خاوەن داهاتێكی سنووردارن، خاوەن داهاتێكی نزمن، لە توانایان دا نیە كەوا بەشداری بكەن لە سندووقی نیشتەجێ بوون، بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان ئەخیر قسەم، پرسیارێكە بۆ بەڕێز وەزیری دارایی، دیارە ئێمە لە بودجەی پارساڵ گوژمەی (90) ملیارمان دابین كرد بۆ سولفەی عەقار، بەڕێزیشیان لە دارشتنەكانی ڕابردوو ئاماژەی بەوە كرد كە (10) ئەوەندەیان صەرف كردووە لەوە، ئایا ئەم ساڵیش هەمان بڕ و ڕێژەیە؟ یان ڕێژەیەكی ترە؟ چ بۆ سولفەی عەقار، چ بۆ سولفەی زەواج، مەبلەغەكە دیاری دەكرێت لە ناو یاساكە؟ یان ئەوە گوژمەیەكی ترە ئەوەی كۆی گشتی یەكەی؟ زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز بیلال سلیمان.

بەڕێز أحمد سلیمان (بلال):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

خۆشبەختانە زۆربەی قسەكانی من كرا، ئەگەر منیش تەئكید لەسەریان بكەمەوە جارێكی تر، سەبارەت بە پێشینەی خانوو و بەرە، سولفەی عەقار بە تایبەت بۆ لادێكان، ئەوەی كە گرفتێكی زۆر گەورەی بۆ لادێكان دروست كردووە، ئەویش ئەوەیە ئەو شەرت و مەرجانەی كە بۆی دیاری كراوە، هاووڵاتیانی لادێكان زۆر كەم دەتوانن سوودمەند بن، بە تایبەتیش ئەو كەفیلەی كە دیاری كراوە، لە لادێكان عادەت وایە كەمتر

خەڵك مـوەزەفی حكومەتـە، ئـەوە وای كـردووە كـە خـەڵكی لادێكـان نـەتوانن كـەفیل پەیـدا بكەن، یـان ئـەو كەفیلـەی كـە داوای لـێ كـراوە بـڕە پـارەی مووچـە ئیسـمیەكەی زۆرە، ئەگـەر بكـرێ كارئاسـانی بكـرێ لـە ڕێنماییـەكان، بەتایبـەت لـە كـەفیل دان بـۆ لادێكـان، بـڕی (7500) دۆلارەكـەش، بەڕاسـتی ئـەوە چـەند بـەرێزێكیش باسـی كـرد، داوا لـە جـەنابی وەزیـر دەكـەین كـە ڕوونكردنـەوەمان بـداتێ، بـزانین ئایـا ئـەو (7500)ە صەرف دەكرێ لەمەودوا؟ یان ئەگەر صەرف ناكرێ، بۆ؟ سەبارەت هەر دیسان بە سولفەی عەقار بە تایبەت ئەو ناوچـانەی كـە كەوتوونەتـە چوارچـێوەی ماسـتەر پلانـەوە، ئەگـەر بـە نموونـە بێـنین وەكو گوندی حەساڕۆك لـە هـەولێر، سـێ بـەردان، قـەلات، چـەند شـوێنێكی تـریش، بـەڕەسمی لەلایـەن وەزارەتـی شارەوانی یەوە زەویان بۆ دیاری كراوە، بـەڵام تـا ئێسـتا تـاپۆ نـەكراون ئـەو شـوێنانە، گرفتەكە لەوەیـە كـە وەزارەتی شارەوانی ناتوانێ بە ئاسانی هەموو ئەو شار و شارۆچكانەی كە تاپۆ نین، تاپۆ بكات، لەبـەر ئـەوە ئەو شوێنانەش كە خەڵكی زۆر فەقیر نشینی تێدایـە، بۆیـە داوا دەكـەم كـە ئـەو شـوێنانە ئیستیسـنا بكـرێن لەوەی كە تا ئێستا نە گوندن، نە شارن، حیسابیان بۆ بكرێ وەكو گوند، یان وەكو ئەوەی وەزارەتی شارەوانی بڕیـاری داوە كـە زەوی یـەكانی بـۆ دیـاری كـراوە سـولفەی عـەقار بیانگرێتـەوە، بتـوانن سـوودمەند بـن لـە سولفەی عەقار، دیارە موڵكی سەد مەتریش كە باس كرا، ئەوەش دیسان گرفتێكە، بەڕاستی ئەوە ئەگەرچـی ئیشكالی هەیە، بۆ نموونە ئەگەر لە شـارەكان بـاس لـە مـولكی سـەد مـەتری بكرێـت سـولفەیان پـێ بـدرێت، دیارە وەزارەتی شارەوانی كە ئێمە قسەمان لەگەڵ كردوون، دەڵێ/ ئێمـە موشـكیلەیەكمان هەیـە، ئێمـە كـە گەڕەكێك دیاری دەكەین، بۆ نموونە (300) ماڵە، ئێمە بە قەدەر ئەو (300) ماڵە حیسابی خەسـتەخانە و مەدرەسە و هەموو شتەكانی خزمەتگوزارییەكان دەكەین، بەس ئەوە ببێتە (600)، بۆ ئێمەش گرفتـە، بـۆ هاووڵاتیانیش دەبێـە گرفت، لەبەر ئەوە من پێم باشە، هەر شوێنێك كە وەزارەتی شارەوانی ئیجازەی بینای دا، جا سەد مەترە یان زیاترە یان كەمترە، ئەوە سولفەی عەقار بیگرێتەوە، بەس ئەگەر وەزارەتی شاەوارنی ڕێگای پێ نەدا، ئەوە دیسان ئـەو كاتـە گرفـت بـۆ هاووڵاتیـانیش دروسـت دەبێـت، بۆیـە باشـتر وایـە كـە هـە ركەسـێك تـوانی لەلایـەن وەزارەتـی شـارەوانی یـەوە ئیجازەی بینـای وەرگـرت، سـولفەی عـەقار بیگرێتـەوە، دیسان كۆمەڵێك ئۆردوگای زۆرە ملێ هەیە، كە پێشتر لەلایەن ڕژێمی تاغووتیەوە خەڵكێكی بۆ براوە، دواتر ئەو شوێنانە یان تێكدراوە، یان گرفتیان بۆ دروست بووە، بە تایبەت بۆ نموونە لـە سـنووری پشـدەر چـەند ئۆردوگایـەكی زۆرە ملـێ هەیـە، ئـەو ئۆردوگانـە ئێسـتا خەڵكەكـە چـوون لـە شـوێنەكەی خۆیـان دووبـارە ئاوەدانیان كردۆتەوە، بەڵام سولفەی عەقار نایانگرێتەوە، چونكە نە لەسەر حیسابی گونـد حیسـابن، نـە لـە شار حیسابن، تاپۆشیان نیە، داوا دەكەم ئەو شوێنانەش، چونكە بەڕاستی خەڵكی زۆر فەقیر و هـەژارن، ئـەو سولفە عەقارە بیانگرێتەوە، لەسەر سولفەی زەواجیش كە خۆشبەختانە بـوو بـە پێـنج ملیـۆن، بـەس یـەك گرفتێكمان هەیە نە لە یاساكەدا جێی كراوەتەوە، نە لـە ئـەو ڕێنماییانـەی كـە لـە وەزارەت دیـاری كـردووە، نایانگرێتەوە، ئەو پیاوانەی كە ژنیان تەڵاق داوە، پێشتریش سوودمەند نەببوون، ئێستا ژنی تازەیان هێناوە، یەعنی هاوسەری تازەیان هێناوە، ئەوانە ناتوانن ئیستیفادە لـەو سـولفەیە بكـەن، داوا دەكـەم ئـەو سـولفەیە

ئەوانیش بگرێتەوە، وەکو پێشنیارێك، سەبارەت بە سندووقی ئیسکان، بەڕاستی پێمباشە سندووقی ئیسکان بڕی (49) ملیاری لێ کەم بکرێتەوە، چونکە بەڕاستی کەمتر خەڵك توانیویەتی ئیستیفادەی لێ بکات، وەکو تەجروبە ئێمە بینیومانە، بۆ چەند شوێنێکی تر سەرف بکرێ کە زیاتر شوێنەکانیان بۆ دیاری دەکەن، سەبارەت بە سندووقی ئیسکانیش، دیسان داوا دەکەم فیعلەن ئەوە سندووق بێ، نەك پارەکە بە دوو جۆر بڕوا، ئێستاکە ئەوەی لە بەشی سلێمانی پارەکە دێتەوە بۆ سندووقەکە، ئەو پارەی کە وەردەگیرێتەوە لە هاووڵاتیان دێتەوە سندووقەکە، بەس لە سنووری هەولێر و دهۆك پارەکە نایێتەوە سندووق، بەڵکو دەچێت بۆ بابڵێین وەزارەتی دارایی، با هەردووکیان بێتەوە یەك شوێن کە ئەویش سندووقەکەیە، چونکە دەبێ ئێمە حیساب لەسەر ئەوە بکەین، وەکو ئەوەی کە خۆم لەگەڵ بەڕێز کاك هێرش موحەرەم قسەم کردووە، ئەویش ئەو گرفتەی هەیە، باس لەوە دەکات کە دیوانی چاودێری داراییش نەیتوانی وەکو پێویست چاودێریان بکات، ئەو خۆی داوا دەکات کە دیوانی چاودێری دارایی جیددی تر بێت و چاودێری چاتریان بکات، چونکە دیارە ئەو پارەی کە لە سندووق هەیانە، لەگەڵ ئەو پارەی کە صەرفیان کردووە، بکاتە کۆی ئەو پارەی کە بۆیان دیاری کراوە، بەس ئێستا ئەو پارەیە وا ناکات، ئەوە سەبارەت بەو پارەی بۆ پاڵپشتی سندووقی زراعی و سندووقی سناعی کە دیاری کراوە، هاووڵاتیان کە پەیوەندیان بە ئێمەوە کردووە، داوا دەکەن کە ئەم گەڕانەوەی بڕە پارەیە لە چوار ساڵەوە بۆیان بکرێ بە شەش ساڵ، لەبەر ئەوە پێیان وایە بە چوار ساڵ ناتوانن ئەو پارەیە وەکو پێویست بگەڕێننەوە، بۆیان سەختە جگە لەوە دیارە لە ساڵی یەکەم کە حیسابیان بۆ نەکرێ، من پێشنیار دەکەم کە هەموو زیادەیەك، یان هەموو سوودێك، یان ڕیبایەك، چی پێ دەوترێ؟ ڕیبایەك کە هەموو ئەو هاوکارییانە هەیە لابچێ، چونکە ئێمە کە دەمانەوێ هاوکاری ئەو کەرتانە بکەین، خەڵکێك هەیە ناتوانێ ئیستیفادەی لێ بکات، لەبەر ئەوەی سوودی دێتە سەر، هەم نابێتە پشتیوانی ئەو کاتە، لەلایەکی ترەوە گرفتێکی شەرعی بۆ دروست دەبێت، چونکە جائیز نیە وەرگرتنی ئەو پارەیە لەو کاتەدا، من پشتیوانی لەو ڕایە دەکەم کە چەند بەڕێزێك باسی کرد لە مەسەلەی پاڵپشتی کردن لە کەرتی گەشت و گوزار، من پێمباشە کەرتی شوێنەواریشی بێتە سەر، چونکە ئێمە هاندانی کەرتی شوێنەوار بۆ ئێمە شتێکی گرنگە، چونکە هاووڵاتیانی خۆمان هان بدەین کە لە شوێنەواریش کار بکەن، بۆ ئەوەی شوێنەواریش سەروەت و سامانێکی گەورەیە بۆ ئێمە، سەبارەت بە قەرەبوو کردنەوەی ئاوارەکانیش، دیارە من پشتیوانی لەو ڕایەش دەکەم، کە بەڕاستی مەبلەغێك دیاری بکرێ بۆ قەربوو کردنەوەی ئاوارەکان بە شێوەیەکی گشتی، هەموو ئاوارەکانی دەرەوەی هەرێمی کوردستان، دەرەوەی عیراق بە گشتی نەك هەر هەرێم، پێشنیار دەکەم کە هاوکاری بۆ چاودێری منداڵانی نەخۆش و ئیفلیج بەتایبەتی، بڕێك هاوکاری بکرێ بۆ هەموو ئەو منداڵانەی کە ئیفلیجن، یان منداڵی چاودێرین، منداڵان بە شێوەیەکی گشتیش دیسان، دیاری کردنی بڕیك پارە بۆ پاڵپشتی نەخۆش و کەم دەرامەتەکان بە گشتی، چونکە کۆمەڵێ خەڵکی نەخۆشمان هەیە کە دەرامەتیان نیە، ناتوانن چارەسەری خۆیان بکەن، بۆیە داوا دەکەم کە بڕێك پارە لەم (49) ملیارە دیاری بکرێ بۆ ئەم کەرتە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز گوڵێزار قادر فەرمووو.

بەڕێز گوڵێزار قادر اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (15) لە بڕگەی (1) پشتگیری دەکەم لە خاڵی (1) و (2) و (3)، بڕگەی چوار پشتگیری لەو ڕایە دەکەم کە لابچێ، چونکە لە شوێنێکی تر سابت بووە، لە بڕگەی (3) پشتگیری دەکەم لە قەرزی بچووك و دەرفەتی کار بۆ گەنجان، بەڵام من داوا دەکەم ئەم قەرزە وەکو بەخشین پێیان بدرێ، بۆ گەنجانی خۆمان، پێشنیار دەکەم کە ئەوانەی مولکە تا ئێستا موعامەلاتی سولفەی عەقاریان کردووە، بەڵام ئیشەکەیان ڕاوەستاوە، ئەوانیش بیست ملیۆنەکە وەربگرن و ئەو بڕیارە بیانگرێتەوە و سوودمەند ببن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز خلیل عوسمان.

بەڕێز خلیل عثمان حمد امین رسول:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵڵا لەبەر ئەوەی ئەو ماددەیە پەیوەندی زۆری بە لێژنەکەی ئێمەوە هەیە، تکا دەکەم کاتی زیاترمان بدرێتێ، تا ڕادەیەکیش بۆچوونەکانمان بە نەزەری ئیعتیبار وەربگیرێ، سەبارەت بە بڕگەی یەکەم لەسەر پێشینەی خانوو و بەرە، من دووبارەی دەکەمەوە، ئەوەی کە ناکرێ ئێمە کێشەی نیشتەجێ بوونمان هەبێت و ڕێگری بکەین لەوەی کە خانووی سەد مەتری دروست نەکرێ، کە ئەوە کێشەیەکی گەورەی هاووڵاتیانە، ئێمە دانیشتووین لەو پەرلەمانە بۆ گەیاندنی کێشەی هاووڵاتیان، بۆیە من داواکارم لە وەزارەتی شارەوانی و گەشت و گوزار چاوێك بەو ڕێنماییانەدا بخشێنێتەوە، بۆ ئەوەی زۆرترین هاووڵاتیانی کەم دەرامەت سوودمەند بن لەو پێشینەی خانوو و بەرە، سەبارەت بە بڕگەی دووەم، قەرزی کشتوکاڵ، دیارە من دەستخۆشی دەکەم کە هەم بڕەکەی زیاد کرا، هەم قەرزێك بووە بۆ بووژانەوەی کشتوکاڵ، کە ژێرخانی ئابووری گرنگە لە هەرێمی کوردستان دابندرێ، بەڵام ئەوەی کە پێشبینی دەکرێ دووبارە کێشەکە لە ڕێنماییەکانە کە من پێموایە بە گوێرەی ئەو ڕێنماییانەی کە قەرزەکەی پێ دەدرێ، ئەوەی دەبێ جووتیارەکان دوای ساڵێك دەست بە دانەوەی قەرزەکە بکەن، کە من پێموایە ئەوەش تا ڕادەیەك ئەگەر بۆ جوتیارێك بیەوێ کاری ئاژەڵداری یاخود باغداری بەم قەرزە بکات، پێموانیە دوای ساڵێك لە بەرهەمەکەی بخوات، بۆیە داوا دەکەم کە تەمەنی وەرگرتنەوەی قەرزەکە درێژ بکرێتەوە، بکرێتە دوای دوو ساڵ لە قەرزەکە وەربگیرێتەوە، بۆ ئەوەی هاووڵاتی بتوانێ کە لە بەرهەمەکەی سوودمەند بوو ئینجا قەرزەکە بگێڕێتەوە، سەبارەت بە بڕگەی چوار کە (150) ملیار دینار دانراوە بۆ سندووقی نیشتەجێ بوون، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، دیارە وەکو برای بەڕێزم کاك حەمە سعید ئاماژەی پێ کرد، ئێمە وەکو لێژنەی ئاوەدانکردنەوە چەند جارێك لەگەڵ دەستەی وەبەرهێنان دانیشتووین کە ئەوانیش بەڕاستی کێشەی

خۆیان هەیە، قسەی خۆیان هەیە، پێویستە لێرە باسی بکەین، باس لە کەم کردنەوەی کرا، یەکەم شت ئەم (150) ملیارە کە ئەو (149) ملیارە کە لێرە دیاری کراوە، بەڕاستی دەستەی وەبەرهێنان ئیلتیزامی پێشوو تری هەیە، لە گرێبەستەکانی کە پێشووتر ئەنجام دراون، بۆ ئەوەی ئەو ئیلتیزاماتە جێبەجێ بکات، پێویستە ئەو پارەیە وەکو خۆی بمێنێتەوە، هەروەکو خۆیان دەڵێن، ساڵی پارەکە (70) ملیاری بۆ سولفەی گوندەکان چووە، (140) ملیاری هەر دراوەتەوە بە پێشینەی خانوو و بەرە، کە ئەوە دووبارە کێشەی بۆ دروست کردن، کێشەیەکی تریشیان هەیە کە ئەو دووبارە ئەو پارەیە تەدویر نابێتەوە بەڕاستی، کە من هیوادارم ئەو پارەیە دووبارە تەدویر بکرێتەوە، نەچێتەوە سەر حیسابی وەزارەتی دارایی، بەڵکو بچێتەوە سەر سندووقەکە، بۆ ئەوەی دووبارە بدرێتەوە بە سولفە، بۆ ئەوەی هاووڵاتیان لێی سوودمەند بن، خاڵێکی تر کە هەر سەبارەت بەوەیە، ئەویش ئەو (7500) دۆلارەی کە دەدرا بە گوندەکان، من پێموایە ئەوە بەشدارییەکی باشی لە ئاوەدانکردنەوەی گوندەکان کرد، بە تایبەتی بۆ خەڵکی هەژار و کەم دەرامەت، کە توانای دروست کردنی خانوویان نیە، کە من هیوادارم ئەو بڕیارە وەکو خۆی بمێنێتەوە، بە بڕگەیەکی یاسایی صەریح لێرەدا دیاری بکرێ کە ئەم بڕە پارەیە بەڕاستی دەبێ پێدانی بەردەوام بێ، هەموو لایەکیش مولەتەزیم بن پێوەی، خاڵێکی تر هەر سەبارەت بە سندووقی نیشتەجێ بوون، دیارە ئێمە هەموومان کۆکین، هەم ئێمە و هەم دەستەی وەبەرهێنان، ئەو یەکە نیشتەجێ بوونانە کە دەکرێ، ئەو گرێبەستانەی کە دەکرێ لە ڕابردوودا کراون، بەڕاستی لە خزمەتی خەڵکی هەژار و کەم دەرامەت نیە، بۆیە ئێستا لە بەرنامەدایە، هەم ئێمە و هەم دەستەی وەبەرهێنان کە زنجیرەیەك کۆبوونەوە بکەین، هەم بۆ هەموارکردنی یاسای وەبەرهێنان، هەم بۆ دابەزاندنی نرخی یەکەی نیشتەجێ بوون بە شێوەیەك بێت کە هەم (quality)یەکەی باش بێت، هەم زۆرترین خەڵکی هەژار و کەم دەرامەت بتوانێ لەو یەکانە سوودمەند بن، چونکە ئێمە هەموو دەزانین ئەو یەکانەی کە ئێستاکە دەکرێن بەڕاستی خەڵك لێی سوودمەند نیە، بۆیە هەوڵێکی لەو جۆرە هەیە کە تکا دەکەم ڕێگری لێ نەکرێ، تەشجیعی ئەوەی بکەین کە ئێمە لە ڕێگەی سندووقی نیشتەجێ بوونەوە بتوانین نرخی یەکەی نیشتەجێ بوون دابگرین، بەهاوکاری لەگەڵ دەستەی وەبەرهێنان، بۆیە هیوادارم کە ئەو بڕە پارەیە کەم نەکرێتەوە، بەڵکو تەشجیعی ئەو بوارە بکرێ، بۆ ئەوەی زیاتر هاووڵاتیانی کەم دەرامەت لێی سوودمەند ببن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دەستخۆش، بەڕێز ئاسۆ کریم.

بەڕێز بکر کریم (ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت ئەو ماددەیە دیارە وەکو لەو ماددەیەدا دیارە، دوو ڕێگەمان هەیە بۆ کەم کردنەوەی قەیرانی نیشتەجێ بوون، یەکەمیان ئەوەیە کە لە بەڕگەی یەکەمی (1)دا هاتووە ئەوەیە کە حکومەت بەردەوام بێ، سولفەی خانوو و بەرە پێشکەش بکات، جێگەی دڵخۆشی یە کە بڕەکەی کە کراوەتە (20) ملیۆن دینار،

بەڕاستی ئەوە شتێکی زۆر زۆر باشە، ڕێگەیەکی زۆر زۆر پەسندە، ڕێگەی دووەم بەڕاستی لە دووەم دا هاتووە، کە باس لەو (149) ملیار دینارە دەکرێ، من پێم باشە بەڕاستی ئەوە بە پێی قانونی ژمارە (7)ی ساڵی 2008 کە تا ئێستا کاری پێ نەکراوە، خانوو و شوققەی پێ دروست بکرێ، ئەوەش بەڕاستی هەروەکو لە قانونەکەدا هاتووە، وەزارەتی ئاوەدان کردنەوە و نیشتەجێ بوون ئەو ئەرکە بگرێتە ئەستۆی خۆی، کە بەڕاستی من ئەوە بە کارێکی باش دەزانم، نەوەك بخرێتە بەردەست ناو سندووقی نیشتەجێ بوون، ئیتر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دەستخۆش، بەڕێز پەروین.

بەڕێز پەروین عبدالرحمن عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەتا من پشتگیری لە لیژنەی یاسایی دەکەم بە لابردنی بڕگەی چوارەم لەو ماددەیە، چونکە وا دیارە ئەو ماددەیە لە ماددەی سێیەم چارەسەر کراوە، هەروەها پشتگیری هاوەڵانم دەکەم بە دانانی بانقێکی تایبەت بە گەشت و گوزار، ئەوەش بۆ بووژاندنەوەی ئەو کەرتە، لەبەر ئەو شتە زۆر گرنگە لە هەرێمی کوردستانی ئێمەدا، هەروەها پشتگیری کاك محمد دەکەم بە زیاد کردنی ئەو پێشمەرگانەی کە ناکەونە ئەو لیوایانەی کە دروست دەکرێ، ئەوانیش چینێکی مەزلوومن لە کۆمەڵگەی ئێمەدا، کەچی ئەرکێکی گرنگیشیان پێ سپێردراوە، کەچی راتبێکی زۆر کەمیشیان هەیە کە ناتوانن ژیانیان پێ تەرتیب بکەن، هەروەها صەرف کردنی دەرماڵەی خێزان و منداڵی شەهید، صەرف کردنی تێچووی تەواوی قۆناغەکانی خوێندنی منداڵانی شەهید، سەبارەت بە کێشەی نیشتەجێ بوون، دیارە ئەو پارەی کە بۆ سندووقی نیشتەجێ بوون داندراوە، زیاتر ئەو کەسانە سوودمەند دەبن کە بڕە پارەیەکی باشیان هەیە، دەتوانن بەشدار بن لەو شتە، بەڵام ئەوانەی کە کەم دەرامەتن ناتوانن سوود لەم شتە ببینن، بۆیە من داواکارم کە کار بە یاسای ژمارە (7)ی (2008) بکرێ بۆ زیاتر خزمەتکردنی ئەو خەڵکانەی کە کەم دەرامەتن و ناتوانن ببنە خاوەن یەکەیەکی نیشتەجێ بوون، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دەستخۆش، بەڕێز ڤیان عبدالرحیم.

بەڕێز ڤیان عبدالرحیم عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بێگومان ئەو ماددەیە ئەهمیەت و گرنگیەکی تایبەتی خۆی هەیە، چونکە لەو ماددەیەدا کۆمەڵێك قەیرانی گرنگ باس کراوە لە هەرێمی کوردستان دا، ئەگەر بە هەر جۆرێ بێ بە ڕێکخستنی یاسا بێت، یاخود بە دابینکردنی پارە بێت، بتوانرێ تا ڕادەیەك ئەو قەیرانانەی کە هەیە لە بوارەکانی نیشتەجێ بوون و کشتوکاڵ و پیشەسازی و دابین کردنی سندووقی قەرزی بچووك بۆ گەنجان، بۆیە بە بڕوای من ئەگەر بێمە

سەر خاڵی یەکەم، کە ئەوە جگە لەوەی باس لە کەرتی کشتوکاڵی و پیشەسازی کراوە، جگە لەوەی کە ئەوە پارەکان دیاری نەکراون، واتا ئەو مەبلەغانە دیاری نەکراون تا بزانین ئێمە چەند دەتوانین بەو مەبلەغە پارە، ئەو دوو کەرتە بتوانین ببووژێنینەوە کە پار کەرتی کشتوکاڵی (50) ملیار و پیشەسازیش (30) ملیاری بۆ دابین کراوە، کەواتە ئێمە پێش ئەوەی هەر مەبلەغێك دیاری بکەین، گرنگە بەڕاستی بەرچاوڕوونیمان هەبێ لەسەر ئەوەی کە ئەوکەرتە، گرنگە بزانین جەدوا ئابوورییەکەی چەندە لە داهاتوودا، بەڵام ئەوە خۆی لە خۆیدا دەمانخاتە ژێر ئەو پرسیارەی کە دیاری نەکردنی ئەو مەبەلغانە، کەواتە ئەوە بۆ بووژاندنەوەی کەرتی کشتوکاڵ و پیشەسازی نیە، بەڵکو تەنها بۆ دەعمێکی پیشەسازی سادەیە، واتا چەند ئیشێکی پیشەسازی سادەی پێ دەکرێ، ناتوانرێ ژێرخانی ئابووری کە بەڕاستی کەرتی کشتوکاڵ و ئابووری کە ئەوە بنچینەیەکن لە هەر وڵاتێك دا ئەگەر بتەوێ ژێرخانی ئابووری پێ ببووژێنیتەوە، کەواتە لێرەدا بە بڕوای من ئەوە نابێتە هۆی بووژاندنەوەی ئەو ژێرخانەی کە ئێمە چاوەڕوانمان دەکرد، پاشان یەکێك لە تێبینیەکانی ترم، کە گرنگە ئێمە گرنگی پێ بدەین ئەوەیە، لە هەرێمی کوردستان دا، کە نزیکەی (200) کارگە هەیە لە هەرێمی کوردستان دا، کە ئەوانە داخراون، کە ئەگەر بێت و ئێمە بتوانین ئەو کارگانە بخەینەوە گەڕ، چەندین کێشە لە هەرێمی کوردستان دا ڕووبەرووی چارەسەر کردن دەبێت، کە لەوانەیە بێکاری چارەسەر بێت، هەم بەرووبوومی خۆماڵی زۆر دەبێت، هەم داهاتێکیش دەبێت بۆ هەرێمی کوردستان، بە نیسبەت ماددەی دووەم کە باس لە سندووقی نیشتەجێ بوون دەکات، بێگومان سندووقی نیشتەجێ بوون ئەهمیەت یان گرنگی لە دانانی پارە بۆ دابین کردنی خانووە بۆ هاووڵاتیان، بەڵام ئەوەی ئێمە دەیبینین ئەو پارەی کە لە سندووقی نیشتەجێ بوون کابین دەکرێت، ئەو پارەیە ژمارەیەکی زۆری خەڵك لە هەرێمی کوردستان دا ناتوانێ لێی سوودمەند بێ، چونکە ئێمە هاووڵاتیان چینێکی فەقیرمان هەیە لە هەرێمی کوردستان دا، کە ئەو پارەیە ئەگەر سندووقی نیشتەجێ بوون وەربگرێ زەرەرمەند دەبێت، ئەگەر وەریشی نەگرێ بە ڕوویەك لە ڕووەکانی تردا زەرەرمەند دەبێت، چونگە خەڵکانێکی زۆر هەیە لە هەرێمی کوردستان مووچە خۆر نین، خەڵکی سادەیە، بۆیە بە بڕوای من پێویستە ئەو یاسایە بتوانین تەفعیل بکرێ کە یاسای ژمارە (7)ی ساڵی (2008)ە کە حکومەت خۆی خانوو دروست بکات و لەسەر هاووڵاتیان دا بتوانێ دابەشی بکات، هەر لەسەر ئەو ماددەیە، ئەو (150) ملیارەی کە دانراوە بۆ سندووقی نیشتەجێ بوون، ئەگەر ئێمە سەیر بکەین بۆ ئەو ساڵ دانراوە ئەو (150) ملیارە، بەڵام ئێمە ئەوە (5) مانگ لە ساڵەکە ڕۆیی، ماوەیەکی کەم ماوەتەوە، کەواتە ئەوە دەبێتە هۆی دروست بوونی وەفر، بۆیە وەفریش ئەگەر تێبینی بکەین، وەفریش بریتی دەبێ لە (1٪) لە کورتهێنان لە میزانیە، بۆیە بە بڕوای من ئەو (150) ملیارە کە بۆ ئو سندووقە دابین کراوە، بتوانین بە جۆرێك لە جۆرەکان بخرێتە سەر سندووقی قەرزی بچووك بۆ پاڵپشتی کردنی گەنجان، یەکێك لە تێبینیەکانی ترم، بەڕاستی کە من چەندین جاری تر پرسیارم کردووە سەبارەت بە سندووقی، سندووقێك هەیە لە وەزارەتی شەهیدان کە ئەو سندووقە دادەمەزرێ بە ناوی یارمەتیدانی کەس و کاری شەهیدان و

قوربانیانی جینۆساید، کە ئامانجەکەشی ئەوەیە پشتگیری کەس و کاری شەهیدان بکات، پاشان پارمەتیان بدات بۆ بنیاتنانی پرۆژەکان، تا ئێستا نەزانراوە ئەو سندووقە دیار نیە، نە حیسابی خیتامی لە بودجەدا، لە هیچ شوێنێك نەزانراوە ئەو سندووقە چەند پارەی تیایە، ئەو پرۆژانەش چین کە بۆ کەس و کاری شەهیدان دەتوانن سوودمەند بن و پشتگیریان لێ بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز د.صباح.

بەڕێز د.صباح محمد نجیب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەمەوێ باس لەوە بکەم کە بودجەی ساڵانەی هەرێمی کوردستان لە بەردیدی هاووڵاتیانە، حوکمی ئاوێنەیەك، یان بڵێین تابلۆیەکی هەیە کە هەموو کەس دەیەوێ خۆی تیا ببینێ، هەر هاووڵاتیەك لەهەر چین و توێژێکی کوردستان، چاوەڕوان دەکات کە لە بودجەی هەرێمی کوردستان، پێداویستی و نیازەکانی ئەویش ڕەچاو کرابێ، بۆیە من لەم دەرفەتەدا، سەبارەت بە ماددەی 16، ئەمەوێ تەئکید لەسەر ئەم خاڵانە بکەم، یەکەم، وەکو ژمارەیەك لە هاوکارانم تەئکیدیان لەسەر گرنگیدان بە کەرتی گەشت و گوزار و شوێنەوار بدەم، بەحوکمی ئەوەی ئێستا لە وڵاتان ئەمە بوارێکی زۆر گرنگە، بووە بە سنعەتێك کە ئەتوانێت دەرامەتێکی باش و گرنگیەکی باش بۆ پێگەی کوردستان دروست بکات، خاڵێکی تر کە تەئکیدی لەسەر دەکەم سەبارەت بە سولفەی خانوو بەرە، قەرزی خانووبەرە، ئەوەی جێگەی دەست خۆشیە بەڕاستی، داوا دەکەم وەزارەتی دارایی لەکاتی سەرف کردنیدا لەکاتی دانانی تەعلیمات بۆ ئەو سولفەیە، مرونەتێکی زیاتر ڕەچاو بکات، بۆ ئەوەی زۆرترین کەس لە دانیشتوانی هەرێمی کوردستان، لەوانەی کە کرێچین و کێشەی نیشتەجێبوونیان هەیە بگرێتەوە، بۆ هەموو گوندو دێهات و ئاواییەکانیش بێت، هەموو کەسێك کە بەشێوەیەك لەشێوەکان پێویستی پێیەتی، سەبارەت بە تەحدید کردنی ئەو مەبلەغەی کەتەرخان دەکرێت بۆ کەرتی کشتوکاڵی یان بۆ کەرتی پیشەسازی، منیش لەگەڵ ئەوەدام کە تەحدید بکرێت، کاتێك کە پێشنیاری زیادەیەك دەکەی لە نەفەقات ئەبێ شوێنەکەی بۆ دیاری بکەی، من پێموایە وەزارەتی دارایی بۆخۆی ئەوەندە ئیختیساسی هەیە، وەکو عەرەب ئەڵێت (دع القوس لراميها)، یەعنی خۆیان باش ئەزانن ئەو مەوزوعە چۆن چارەسەر بکەن، برادەرانیش بەشێکیان باسی ئەوەیان کرد، کە چۆن ئەو تەخسیسات و ئیعتیماداتە بەڕاستی جێگەی بکرێتەوە، لەهەمان کاتدا تەئکید ئەکەمەوە لەسەر ئەوەی کە پشتیوانیەکی تەواو بکرێت لە ئاوارەکان، ئەوانەی کە لە ئێرانەوە دێنەوە، ماوەیەکی زۆر لە تەمەنیان لە ئاوارەیدا بەسەر بردووە، ئەوکەسانەی کە غەریبایەتیان چەشتبێ باشتر ئەزانن کە دەردی ئاوارەیی چۆنە، ئێستا کە دێنەوە بۆ ئامێزی نیشتیمان، بە چ چاوەڕوانیەکەوە دێنەوە؟، حکومەتی هەرێمی کوردستان جێگەی ئاواتی ئەوانە، هیوادارم تەخسیسی مەبلەغێکیان بۆ بکرێت لەم ماددەیەدا، لە هەمان کاتدا چین و توێژێکی تر هەیە کە ئەوانیش بە پەیوەندی کردن بە ئێمەوە، وەکو پەرلەمانتار، داواکارن

تەخسیسی مەبلەغیان بۆ بکرێت لەم ماددەیەدا، کە ڕەنگە هەندێجار لەبیرکرابێ، ڕەنگە لەناو عینوانە گشتیەکانیشا ناویان هەبێ، جێگەیان ببێتەوە، ئەوانە کە قوربانیانی شەڕی هەشت ساڵەی ئێران و عیراق بوون لەناوچە سنووریەکان، کەسیان لێ شەهید بووە، یا ئەو کەسانەی کە لە کۆڕەو شەهید بوون، یان لە ژێر سەرمای زستان ڕەق بوونەتەوە، تەخسیسی مەبلەغێکیان بۆ بکرێت، کە زۆر مایەی دڵخۆشی ودەست خۆشیە، هیوادارم هەموو لایەك سەرکەوتوو بن، خواتان لەگەڵ.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز صباح بیت الله کەرەمکە.

بەڕێز صباح بیت الله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەبارەی ماددەی 16، ئەوەلەن بە ڕەئیا من فەقەرە یەك، فەقەرە دوو، فەقەرە سێ، تڤیا مەبلەغ بهاتبا تەحدید کرن، چەندەو چەوا دێتە سەرف کرن؟، دەربارەی یەکەی نیشتەجێ بوونێ، ئەز پێشنیار دکەم کو وێ جارێ گرنگی پتر ڤەزاو ناحیا بێتەدان، بۆ هندێ پتر خەڵکەکێ فەقیرو هەژار تێدا سوودمەند بن، خاڵەکا دیکە من دڤێت باس بکەم، پشتەڤانیا ل پێشنیارا بەڕێزان محمد شارەزووری، فاضل بەشارەتی دکەم دەربارەی یارمەتیێ پێشمەرگەی، هێڤیدارم چارەسەریا دیماهیێ بۆ یارمەتیێ پێشمەرگەی بێتە دیتن، بەڕێز سەرۆکێ پەرلەمانی، دەربارەی ئاوارە، برای بەڕێز کاك قادر حەسەنی بەحسیا ئاوارەی کرد، ب ڕەئیا من ئاوارە دبنە سێ بەش، ئێك ئەو ئاوارێت کو چوینە ئیرانێ پشتی ساڵا 1975 ێ، ئەو ئاوارەی ساڵا 1988ێ پشتی ئەنفالا چوینە تورکیا، دیسا ل پشت دیماهیا ساڵا 1978 ێ ڕژێما فاشیا گۆڕ بەگۆڕ، نزیکەی 1400 گوندی وێران کرن، خەلکێ وان هاتە ڤە گواستن بۆ ناوەڕاستێ و ژێریا عیراقێ، تووشی کارەساتاو مەئساتا بوون، من پێباشە پشتی هنگێ هاتنە ئۆردوگایی و ئۆردوگایێ چێ کری، حیسابەك بۆ وان ئاوارە بێتە کرن، دەربارەی ئەوێ حەفت هەزارو پێنج سەد دۆلارەی کەهاتیە تەرخانکرن بۆ گوندیا، بەڕێز سەرۆکێ پەرلەمانی، ب ڕەئیا من گەلەك ئیجابی دناڤدا، ئێك هیجرەکا مەعاکس دێ ل باژێرێ چێ بیت بۆ گوندا، دوو، گرنگی پتر دێتەدان ب کەرتێ کشتوکاڵی کەرتێ مەڕو ماڵاتی، بۆ نموونە ل سنورا مەنتەڤا ئاکرێ بەردەڕەش، نزیکەی 30، 40 سەدێ، مەڕو ماڵاتێت کوردستانی دوێرێ دایە، ڕۆژەکێ برادەرەکێ گۆت، گۆتی وەختێ خۆ ماست و ژاژی و پەنیرێ وێ مەنتیقێ هاتە تەسدیر کرن، بۆ هەمی عیراقێ، ڤێ گاڤێ مەئسات ئەوە خەڵکێ مەنتەڤێ، ماست و ژاژی و پەنیرێ دکڕن، دیسان پشتەڤانی ل پێشنیارا نیشتیمان خانێ دکەم بۆ هندێ، ل ئەڤێ مادەی فەقەرەك بێتە دەست نیشان کرن، بۆ پشتەڤانیێ ل گەشت و گوزاری، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز پەیام احمد کەرەمکە.

بەڕێز پەیام احمد محمدامین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە لە لایەن هاوکارانم زۆربەی قسەکانم کرا، دایمەن ئێمە شانسمان وایە ئەو ناوەڕاستە ئەبێ لە ئاخیرەوە بین، بۆ یەکەم مادده پێشینەی خانووبەرە، دیارە هاوکارانم زۆر باسیان کرد، کێشەی لادێکانمان هەیە، دانانی ئەو پێشینەیە بۆ گوندەکان، ئەگەر بەهەمان ڕێنمایی 2010 بێت، ئەوە هیچ کەسێك لە گوند نشینەکان سوودمەند نابن لەم بڕیارە، لەبەر ئەوەی داوای تاپۆ دەکرێت، کە تۆ داوای تاپۆت کرد، دیارە ئێمە شارمان هەیە تاپۆی نیە، هێشتا تاپۆکان تەواو نەبووە لە شارەکان، چ کات ئێمە دێینە باسی لادێکان دیارە ئەمە کێشەیەك دروست دەکات، کە ئەو قەرزەی کە باس دەکرێت لە عەقار، ئەوان هیچ سوودمەند نەبن لەوە، هەرچەندە باسی ئەو 75 وەرەقەیەش کراوە، کە وەکو مینحەیەك بدرێتە خەڵکی لادێکان، بەڵام تا ئێستا ئەوە نەدراوە، من نازانم هۆکەی چیە، چونکە ئێمە لێرە کە قەرارێك دەدرێت، یان کە وەعدێك دەدرێت بە هاووڵاتیان و بڵاو دەکرێتەوە، ئێمە ئیشێکی وا دەکەین بۆ ئەو خەڵکە، بەڵام دواتریش پاشگەز ئەبینەوە لەو قسانە، ئەوە بۆخۆی وابزانم شتێکی سلبیەو زۆر زۆر خراپە بۆ هەموان، هەر لەسەر هەمان خاڵ، ئەو لادێ نشینانە وەکو کاك بیلال باسی کرد داوای کەفیل دەکەن، چونکە زۆر کەسمان هەیە ئێمە، موەزەف نین داوای کەفالەت دەکەن، ئەو کەفیلانەش ئەبێ مەعاشەکە یان ئەو مووچەیە یان ڕاتبی ئیسمیان لە ئاستێکدا بێت کە بتوانن کەفالەتی ئەو شەخسە بکەن، بۆیە زۆر کەس هەیە، ڕاتبە ئیسمیەکەیان نەگەیشتۆتە ئەمە، بۆیە کەم کەس لێرە بەو کەفالەتە سوودمەند ئەبێ، ئەویش کێشەیەکە تکامان وایە کە وەزارەتی دارایی ڕێنماییەك دەربکات بۆ ئەو مەبەستەش، دواتر خاڵی دوو، سێ دیارە وەکو هاوکارانم باسیان کرد، ئەو پارەیە دیاری نەکراوە، سێ ئەڵێ (دعم مشاريع المصرف الصناعی)، دیارە خەڵك زۆر پرسیار لەو دەکات، ئەو هاوکاریە چۆن چۆنیە، شمولی چ مەشاریعێکی صناعی دەکات؟، تکام وایە ئەوە ڕوون بکرێتەوە، چونکە زۆر کەس ڕۆیشتووە، کە باسی ئەوەی کردووە پێداویستی هەبووە، بۆ ئەو مینحەیەکی کە بدرێتێ، بۆ ئەو ئیش کردنەی مەشروعە سناعیە، وتویانە شمولی ئێوە ناکات، تکایە ئەویش ڕوون بکرێتەوە، بۆ ئەوەی بزانین شمولی کێ دەکات، سێهەم، دەربارەی سندوقی نیشتەجێ بوون، دیارە ئێمە پشتگیری لەوە دەکەین، کە وەکو یاسای ژمارە 7 ساڵی 2008 جێبەجێ بکرێت، چونکە لەم پەرلەمانە ئەو یاسایە دەرچووە، لە 2008 وە تاوەکو ئێستا ئیشی پێ ناکرێت، هۆی ئیش نەکردن بەو یاسایانە کە لە پەرلەمان دەردەچێت، ئەویش بۆخۆی هەر خەلەلێکە کە هەر بۆ یاسا دەرکردنە، یان بۆ جێبەجێ کردنە، دیارە ئەوە پێویستە جێبەجێ بکرێت، بۆ ئەوەی خەڵکێکی زۆر سوودمەند بێت لەوە، من پێشنیاری ئەوە دەکەم، کە بۆ هەندێ وەزارەت یان هەندێ دەستە، پێشنیاری ئەوە دەکەم لەمەولا ئەگەر موناقەشەکان بکرێت، ئەو وەزیرە بەڕێزە یان ئەو سەرۆك دەستەیە خۆی لێرە ئامادە ببێت، بۆمان ڕوون بکاتەوە، مەسەلەن ئێستا کاك هێرش لێرە بوایە، زیاتر بەرچاو ڕوونیەکی ئەداینێ، بۆ ئەو مەسەلەی سندوقی نیشتەجێ بوون، ئەو دوو سەدی پار چۆن سەرف کراوە؟، چی کراوە؟، هەروەها ئەو پارەیەی کە پێشتریش من لە دانیشتنەکانی تریش باسم کرد، ئەو پارەیەی سندوقی نیشتەجێ بوون ئەیدات بەهاووڵاتیان، دیارە

هاوولأتيان به سلفەيەك تەسليمی دەكەنەوە، ئەدرێتەوە ئەو پارەيە ئەڕواتەوە بۆ وەزارەتی دارايی، ئەبێ خۆی مدەوەر بێت لەو سندوقە، بۆئەوەی خەڵكێكی زياتر سوودمەند بێت لەو پارەيە، بەلأم بەداخەوە ئەگەڕێتەوە بۆ وەزارەتی دارايی، كە پێشتريش كاك هێرش لە ليژنەی ئاوەدانكردنەوە باسی ئەوەی كردووە كە ئەبێ ئەوەی پارەيە بگەڕێتەوە بۆ سندوقەكە، ئەوەی چوارەميش باس كراوە، ديارە قەراری لەسەر دراوە كە ببێتە پێنج مليۆن دينار، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز بە نيسبەت كاك هێرش هەقمان نيە، بەپێی قانون بيهێنينە ناو پەرلەمان و قسەی پێ بكەين، ئەبو ئەمە ليژنەكان پێش ئەوەی بێينە سەر بابەتی ميزانيە، لەناو ليژنەكان بانگتان بكردبانە، بتان گوتبا ئەو پارانە چۆن سەرف كراوە؟، زۆر سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز بەيان ئەحمد كەرەمكە.

بەڕێز بەيان احمد حسن كۆچەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ب ڕاستی گوتنێت من هەمی هاتنە كرنێ، ب تنێ من دڤێت ئەز پشتەڤانيێ ل وان پێشنيارێت بەڕێز حەمە سەعيدێ بكەم، كو بۆ تەحديد كرنا بڕێ پارەی بۆ ڤان كو ديار كری، دڤێ مادەيدا، هەروەسا پشتەڤانيێ ل پێشنيارا گرنگيدانێ ب كەرتێ گەشتياری، كو ب ڕاستی ئەڤ سالأ ببيتە پێنگاڤ، ئەم گرنگيەكی پێ بدەين، هەروەسا ئەو بڕيارێ ئەنجومەنێ وەزيران، كو 7500 دۆلار بۆ خەلكێ گوندا، خەلك ب ڕاستی چاڤەڕێی ڤێ پێنگاڤێنە، حكومەتا مە خزمەتا وان بكەتن، تشتێ دی ئەز دگەل ئەوێ پێشنيارێدامە و پشتەڤانيا لێ دكەم، بۆ كارا كرنا ياسای ژمارە 7 سالأ 2008 بۆ ئيسكانێ، هەروەسا پشتەڤانيا ل وێ پێشنيارێ دكەم هاريكاری كرنا ئاوارەيان، ب ڕاستی كو خەلكەكن گەلەك نەخۆشيێ ديتينە، دڤێتن ئەم هاريكاريەكی بەرچاڤ بۆ وانە بكەين، تشتێ دی ب ڕاستی ل وێرێ جهێ وەيە ئەم بێژين كێشەيا تاپۆيێ، حكومەتا مە خەلكەكی گەلەك مەزن چاڤەڕێيە كو پەرلەمانێ كوردستانێ، ئەڤرۆكە بڕيارەكێ دەركەت و كێشەيا تاپۆيێ چارەسەر بكەت، ئەز حەز دكەم ئەڤا هەنێ تشتەك بۆ وانە هەبيتن، ئەم بڕيار دەركەڤين ئەڤرۆكە، هەروەسا ئەز دگەل پێشنيارێمە، كە تەعليماتێت وازح و يێ بەرچاڤ، ئو مرونەت تێدا هەبيت ژ لايێ وەزارەتا دارايی ڤە، بۆ بابەتێ قەرزێ بۆ خانييێت 100م، بۆ ئەڤێ دوو ڤاتا مەسەلەن ئاڤا دكەن، هاريكاريەكان باش بۆ خەلكێ گونداو، ناحيەو قەزا بێتە كرنێ زێدەتر، گەلەك كێشەيەكا كو خەلكێ مە پەيوندييێت ب مە دكەتن، ئو چاڤەڕێنە ب ڕاستی كو تشتێت جان دڤێ بودجەدا بێنە بەچاڤ وەرگرتن، بڕيار ل سەر بێتە دانان، كو گەلەك خەلكەكی هەژار و كێم دەرامەت، يێت خانيێ حكومەتێ ڤە دژيتن، ئاڤاهييێت حكومەتيداو، ژيانەكا سەخت ودژواردا دژين، چاڤەڕێنە ب ڕاستی ئەڤرۆكە دڤێ بوجەيێدا ئەم چارەسەريەكێ بۆ ببينين، چ د سندوقا ئيسكانی دابيتن، تەبعەن ئەڤێت هەنێ تەرحيل كرينە، ژ لايێ رژێمێ هاتينە تەرحيل كرن، ئو جارەكا دی دێزڤرنە جهێت خۆ دناڤ بينايێت حكومیدانە، ئەز ئەڤرۆكە داخازێ دكەم، كو جهەك بۆ ڤان ژی هەنێ بێتە چارەسەر كرن، گەلەك سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز ژیان عمر كەرەمكە.

بەڕێز ژیان عمر شریف:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

منیش پشتگیری هاوڕێكانم دەكەم، بۆ ئەو پارەیەی كە دانراوە بۆ سندوقی نیشتەجێ بوون كە بكرێت بە دوو بەشەوە، نیوەی دابندرێت بۆ جێبەجێ كردنی یاسای ژمارە (7) و لەساڵی 2008 بۆ خەڵكی كەم دەرامەت، هەروەها پشتگیریان دەكەم كە هاوكاری ئاوارەكانی ئێران و توركیا بكرێت، هەروەها ئەو 7500 دۆلارە بدرێت بە گوند نشینەكان، پشتگیری كاك صباح بیت الله و كاك حەمە شارەزووری و كاك فاضل بەشارەتی دەكەم، بۆ هاوكاری كردنی پێشمەرگە، بە تایبەتی ئەوانەی پاسەوانی بارەگاكانن، كە مووچەكەیان كەمە، 300 هەزارە، كە ڕۆژانە گلەیی لە ئێمە دەكەن، ماڵ و منداڵیان هەیە كرێچین، كە هیچیان بۆ ناكرێت، هیچ نەبێ دەرماڵەیەكیان بۆ دابین بكرێت، تا چارەسەرێك دەكرێ، داخلی لیواكان دەكرێن، بە چ شێوەیەك چارەسەر بكرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز سەمیرە عبدالله كەرەمكە.

بەڕێز سەمیرە عبدالله اسماعیل:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

قسەكانمان تەقریبەن هەمووی كرایە، هەر پشتگیری برادەران دەكەم و دەستخۆشیان لێ دەكەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز شلێر محمد كەرەمكە.

بەڕێز شلێر محمد نجیب:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕاستی من پشتگیری ئەوانە دەكەم كە لە بانگی گەشت و گوزار، ئیتر وەختی ئەوە هاتووە كە ئێمە سناعەی سیاحە دەست پێ بكەین، كە پیشەسازیە، ناردوومە بۆ لیژنەی یاسایی، حەز دەكەم ئەوەی كەمن ناردوومە بۆ لیژنەی یاسایی بە هەند وەربگیرێ، ئەگەر پارەشی بۆ دانەنرا ئەمساڵ، دوایی لە موقتەرەحات بێت بۆ حكومەت، بە نیسبەتی ماددەی دووەم، لە عەرەبیەكەی ئەڵێت (مائة وخمسین ملیار دینار مع إعطاء الأولویة للمشاریع السكنیة المشمولة بە في النواحي والقری)، ئەگەر تێبینی بكەن، بە نیسبەت كوردیەكەی ئەڵێت (سندوقی نیشتەجێ بوون بە بڕی 150ملیار دینار لە پاڵ ئەوەی پێشینە بەو پرۆژانەی نیشتەجێ بوون) ئەو تەرجومەیە غەڵەتە، چونكە پێشینە لێرە باس نەكراوە، ئیعتا ئەولەویە،

یەعنی ئەولەویەت بدەی بە مەشاریعی سەکەنی، من لێرە پرسیارێك لە بەڕێز وەزیری دارایی دەکەم، ئەگەر باسی مەشاریعی سەکەنی دەکەین، کەواتە ئەوە 149 ملیارەکەی مینەح نیە، ئەگەر 7500 دۆلارەکەی کەدانراوە بۆ دێهاتەکان، ئەوە ئیشێکی ترە، لەبەر ئەوە هەر نەسی ماددەکە، ئەبێ لە نووسینا بگۆڕدرێت، بەنیسبەتی ئەو حەوت هەزار و پێنج سەدە، ئەگەر بێتو ئەمساڵ ئەو 149 ملیارە بەو شێوەیە بیدەین، هەر بە ئیحسایەکی بەسیت، سەیرەکەین 18 هەزار عائیلە ئیستیفادەی لێ دەکات، ئەم 18 هەزارە دوایی پێویستیان بە 360 ملیار ئەبێت بۆ سولفەی 20 ملیۆنەکەی کە باسمان کردووە، یەعنی ئەبێ ئاگامان لەم خاڵە بێ، ئەوەی کە 7500 دۆلاری ئەدەیتێ، ئەبێ دوای ئەوە دەبێت 20 ملیۆنەکەشی بدەیتێ وەکو سولفەی نیشتەجێ بوون، کەواتە تۆ لێرە هەموو پارەکەت خەرج کردووە، لەگوندەکانیش ئەگەر ئەو 18 هەزارە، تەقسیمی 50 ماڵ بکەی سەیرەکەی 360 گوند، لە پێنج هەزار گوند ئیستیفادەی لێ دەکات، کەواتە ئێمە هەڵمەتێکمان ئەوێت بۆ ئیعماری گوندەکان، تکاتان لێ دەکەم ئەم مەسەلەیە، زۆر لەوە زیاتری پێویستە کەبە هەڵمەتێکی نیشتیمانی ئێمە ئیعادەی تەعمیری گوندەکان بکەین، چونکە ڕەبتیشی هەیە بە زراعەتەوە، هەردووکی یەك شتن، یەکێ تەکمیلەی ئەویتر دەکات، چونکە یەکێك ناچێتە گوند ئەگەر زراعەت نەکات، کەسیش ناگەڕێتەوە ئەگەر ماڵ و منالی لێرە موستەقر بێت و، لە جامیعە بێت، بەنیسبەت ئەو سندوقە ئیسکانەی لەگەڵ سەرۆکی دەستەی وەبەرهێنان کە باسمان کرد، ئەو ئەمەلی ئەوەیە کە ئێمە ئەو 150 ملیارە بۆ تەکیملەی ئەو یەکە نیشتەجێ بوونانەی کە عەقدی کردووە، لە هەولێر لە نۆبل سیتی، ئاشتی، زێڕین، ئۆزال، ئێمە هاتووین بۆ لیژنەی ئاوەدانکردنەوە، پێمان ئەڵێن کوا ئەو نیوەیەی کە حکومەت وەعدی داوە؟، ئێستا وەبەرهێنەکە ئەڵێت مادەم حکومەت نەیداوە، هەموو پارەکە ئێوە نیوەی هاووڵاتی بیدات کە نیەتی، ئەوانە خەڵکێکن کە مەحدودی دەخلن، تکایە ئەو 150 ملیارە هەر بۆ سندوقی نیشتەجێ بوون، کەتا ئێستا تەعریفی ئەو سندوقە نیە، لە عیراق ئێستا بە تەمان قانونێك دەربکەن، لای ئێمە تەعریفی نیە، ئەبێ پارەکەی هەمووی تەدویر بێتەوە، چونکە ئێمە ئەگەر ئەمساڵ بۆی دابنێین، ساڵێکی تریش کە تەدویر بوویەوە، باوەڕبکەن خزمەتی خەڵکێکی زۆر دەکرێت، دوایی پارەی ناوێت ئیتر، هەر تەدویر دەبێتەوە، لەبەر ئەوە تکاتان لێ دەکەم، بەنیسبەت یاسایەکەی کە ئەڵێت حکومەت یەکەی نیشتەجێ بوون بۆناکات؟، حکومەت ناتوانێت بەو یاسایە زۆر بیکات، چونکە ئەو یەکە نیشتەجێ بوونانە، ئەو خزمەتگوزاری و شتەی هەمووی لەگەڵدانیە، ئەگەر بکرێت بە پرۆژەی وەبەرهێنان، وەکو پرۆژەی وەبەرهێنانەکانی تر ئەبێت، ئێمە موقاولەکانمان لەو ئاستەدانین، بەڕاستی بتوانن لە ماوەی دووساڵ و سێ ساڵ، ئەو هەموو یەکەی نیشتەجێ بوونە دروست بکەن، ئێوە ڕەقەمەکان وەربگرن، بیست هەزارو چوار سەدو نەوەت و پێنج یەکەی نیشتەجێ بوون بۆ خەڵکی کەم دەرامەت دروست کراوە، ئایا ئەمە بە چ مقاولێك ئەکرێت؟، من هەر ئەو پرسیارە بۆ بەڕێزتن دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تكایە وەرە سەر بابەتەكە، تەخسیساتە، دوایش خوشكی من، خەڵكی دێش موسەقەفە، تەنها موسەقەف لە شارەكان نیە، لە هەموو شوێنێك ئینسانی ڕێك و پێك هەیە، موسەقەف هەیە، لە هەموو شوێنێك هەندێ ئینسان هەیە بە شێوازێكی ترە، مانای ئەوە نیە ئەوەی لە دێ بێت موسەقەف نیە.

بەڕێز شلێر محمد نجیب:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

یەعنی ئەوە با توخوا بە غەڵەت نەگەیەندرێت، چونكە بە عەكسەوە، من لە نیشتەجێی گوندەكان ئیش دەكەم، زیاتر ئیتیساڵم پێیانەوە هەیە، حەز دەكەم شتی باشیان بۆ بكرێت.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

باشە، سوپاس بۆ جەنابت، كاك اسماعیل، كەرەمكە.

بەڕێز اسماعیل سعید محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ئەگەر تەماشای ئەو مەبلەغە پارەیە بكەین 149 ملیار، پێموایە.....

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

تۆ قسە ئەكەی یان نوقتەی نیزامیت هەیە؟.

بەڕێز اسماعیل سعید محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ئەسڵی دانانەكە كە دانراوە بەهەڵە دانراوە، ئەمە بەناوی مینەحەوە هاتووە، مینەح ناگەڕێتەوە، سندوقی ئیسكان، قەرزە ئەگەڕێتەوە، یەعنی هەر دانانی لە بابی مینەح هەر خۆی غەڵەتە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ تێبینیەكەت، بەڕێز شڤان احمد.

بەڕێز شڤان احمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پشتیگری لە قسەكانی برای بەڕێزم كاك محمد شارەزووری و كاك فاضل و كاك صباح و كاك قادر دەكەم، لەبارەی كێشەی پێشمەرگە، ماددەی 16 لە هەرسێ بڕگەی ئەوەلەن كەهاتووە، من ئەم سێ بڕگانە بە غامز دەبینم هەقیقەتەن، زۆر غامزن، نە تەحدیدی كولفەكە كراوە، نە تەحدیدی سولفەكە یان قەرزەكە كراوە، پێویستە لێرە هەم تەحدیدی كولفەكە بكرێت، هەم تەحدیدی قەرز و سولفەكەش بكرێت، بۆ ئەوەی وازح بێت، ئەو حەوت هەزار و پێنج سەد دۆلارەی مینحە، هەقیقەتەن تەشجیعی ئەوەیە كە

خەڵك بچێتەوە بۆ گوندەكان، من هەرچەندە وەكو شلێرخان تەئید دەكەم، ئەمە نابێتە چارەسەركردنی ئاوەدانكردنەوەی گوندەكان، كە كێشەی زراعە و كێشەی سەكەن و، كێشەی ئەزمەی سەكەن و چۆن حەل دەكات، ئەگەر بێتو حەملەیەكی وەتەنی ڕێك و پێك هەبێت بۆ ئاوەدانكردنەوەی گوندەكان، یەعنی بەحەملەی وەتەنی دەكرێت، نەوەك بە مینحەیەك، یان قەرزی عەقاری، من پێشنیار دەكەم بڕگەیەك ئیزافە بكرێت، لە جیاتی چوارەم كە حەزفمان كرد ڕابعەن، ئەو ئاوارانەی لە ساڵی 1991 و هەتاوەكو 98، كەلە توركیا گەڕانەوە، تەقسیم بەندی بكرێن لە بەینی ساڵەكان، بۆ ئەوەی ئەگەر ئەمساڵ شتێكی جوزئی بكرێت، ساڵەكانی تر مولزەم بكرێن، بۆ ئەوەی ئەو زەرەرەیان پێ كەوتووە، چونكە ئەوان خەڵكی موستەحەقن، 95٪ یان پێشمەرگە، یان كەس و كاری شەهیدن، من دووبارە دەست خۆشی لەو پێشنیارەی برادەرانی خۆم دەكەم كە پێشتر باسیان كرد، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ڕێزدار سیوەیل خان كەرەمكە.

بەڕێز سیوەیل عثمان احمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەنیسبەت حكومەت ئەگەر هەر بریارێك دەردەكات، هەق وایە جێبەجێی بكات، لەبەر ئەوەی زۆر لە خەڵكی گوندەكان داوا دەكەن، ئەو حەوت هەزارو پێنج سەد دۆلارەیان بۆ سەرف بكرێت، تەفاسیلیشی نادەینێ، چونكە برادەران زۆر تەفاسیلیان داوە، دوو، بەنیسبەت زەوی 100م، ئەوە پەیوەندی بە وەزارەتی دارایی و پلان دانەوە نیە، پەیوەندی بە وەزارەتی شارەوانی هەیە، بەلام ئەگەر بكرێت، ئەگەر بۆ ئەوساڵیش بێت، بۆیان سەرف بكرێت، سولفەی عەقارەكە باشە، پێم باشە تەئكیدی لێ بكەینەوە، خاڵێكی ترمان هەیە بەنیسبەتی سندوقی ئیسكان، سندوقی ئیسكان ڕۆژی یەكەمی بودجەش باسم كرد، ئەگەر ئەو سندوقی ئیسكان نەدرێتە كۆمپانیا، ئەگەر بدرێتە كۆمپانیاش، ئەو كۆمپانیایانە هەق وایە خانووی بچووك ئەگەر لە 150م زیاتر نەبێت، یان شوقەی دروست بكات بۆ ئەو كەسانەی كە كەم دەرامەتن، تەبعەن ئەو شارانەی كەدروست بووە بۆ خەڵكی دەوڵەمەندە، موستەفید بووینە لێی، خەڵكی دەوڵەمەند موستەفید دەبێ لێی، بەلام خەڵكی هەژار لێی موستەفید نابێ، ئەگەر بكرێت، بكرێتە خانوو یان شوقە، باشە، بەنیسبەت گەشت وگوزار، نازانم لێرە جێگەی دەبێتەوە یان نا، خاڵێكە باسی دەكەم، بەنیسبەت گەشت و گوزار، ئەوە نیشتیمان خان و هاوكارانم باسیان كرد، بەلام لێرەدا لە یاسای گەشت و گوزار هەیە، دەبێت ئەو زەویانەی كە گەشت و گوزارە هاوینەهەوارە، 50م دووربی لەجادە ئەوكاتە تێل بەند بكرێت، كەچی زۆربەی جێگە دەبینین زۆر نزیكە لەجادە خەلكەكان تێل بەندیان كردووە، نموونەشمان زۆر هەیە، بەتایبەت چنارۆك، بۆخۆی هاوینە هەواربوو، كەچی خەڵك هەموویان تەخشان و پەخشان كرد، بۆ بەرپرسەكان وتاپۆشیان كردووە، كەچی موڵكی گشتی بوو، زۆر نایاسایی بوو، بەنیسبەت ئاوارەكانی ئێران و توركیا و ئەوانە لەشێلازێ و بەحركەو لەو جێگایانە هەنە، بایەخیان پێ بدرێت باشە، بەنیسبەت كەرتی

پیشەسازی هەمانە، چەند مەعمەلێکمان هەیە، هەق وایە مەعمەلەکان نۆژەن بکرێنەوە، ئیشی تێدا بکرێت، فەرمانبەری زۆری هەیە، لەوانەیە ڕۆژانە ئەگەر دەوام بکەن جێگە نیە لێی دابنیشن، لەبەر بێ جێگەیی، نموونەمان هەیە، مەعمەل نەسیجمان هەیە، مەعمەل مافورمان هەیە، مەعمەل ئاوەتەماتەمان هەیە....

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سیوەیل خان باسی تەخسیساتە، تەخسیسات بۆ کوێ بکرێت، قەیناکە، کەی ویستت کەتوانیت بڕۆی وەزارەتی سناعە بانگ بکەن، پێی بڵێن ئاوهاو ئەوها بکە، لەگەڵی موناقەشە بکەن، بەڵام لێرە ئەو پارەیەی کە باس کراوە، چۆن تەخسیس دەکرێت، چۆن تەقسیم دەکرێت؟.

بەڕێز سیوەیل عثمان احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بابڵێین مەسرەفی سناعی ئەگەر پارەکەشی دیاری بکرێت، زۆر باشە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز سەرهەنگ کەرەمکە.

بەڕێز سەرهەنگ فرج محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە زۆر بە کورتی، دیارە برادەرانیش باسیان کردووە، بەس بۆ تەئکید کردنەوەیەك، هاتووە ئەڵێت دابین کردنی پێشینەی خانووبەرە بۆ هاووڵاتیان لە پارێزگاو قەزاو ناحیەکان و گوندەکان بە پێی ڕێنمایی، ئەوەی ڕاستی بێ ئەوەندی ئێمە بەدواداچوونمان بۆی کردبێت، لەگەڵ خەڵك قسەمان کردبێت، ئەو ڕێنماییانەی کە دانراوە بۆ پێدانی پێشینەی خانووبەرە، ڕێنماییەکە کە قورسایی دروست کردووە لەسەر هاووڵاتیان، بۆ ئاسان کردنی پێدانی سولفە، هەقە ئەو ڕێنماییانە کەمێك سووك بکرێت، یەعنی بۆ ئەبێ کەسێك کەفالەت بکات، کە مووچە ئیسمیەکەی لە 300 هەزار زیاتر بێت، من پێم خۆشە بەڕێز وەزیری دارایی لێرە بە فرسەتی ئەزانم ئەو پرسیارەی ئاراستە بکەم، دوایی وەڵامێکمان لەسەر ئەو حاڵەتە بداتەوە، مەسەلەن دانانی ئەو پێوەرە بۆ؟، ئەکرێ مەسەلەن لە ساڵی ڕابردوو، ئەوە یەکێك بووە لە کێشەکانی پێدانی پێشینەی خانووبەرە بۆ زۆر کەس دروست بووە، ئەکرێ ڕێنماییەکان دەستکاری بکرێت، نموونەی تر وەربگیرێ، ئەکرێ لە داهاتوو مەسەلەی کەفالەت هەر نەمێنێت، خانووەکە ببێتە زامنی وەرگرتنەوەی پارەکە، دووەم، مەسەلەی پشتیوانی کردن لە پڕۆژەکانی کەرتی کشتوکاڵ و بانکی پیشەسازی، ئەوەی کە هاتووە لە بڕگەی یەکەم، کە لە بەشی دووەم و سێیەم، بە بڕوای من ئەمە زیادە، چونکە پارەکە ئەوەی ساڵی پار دانراوە، ناو هێنانی لێرە شتێکی زیادەیە، یان دەبوو پارەکە تەحدید بکرایە، بڕگەی سێهەم لە هەمان مادده، باسی پێدانی قەرز دەکات، قەرزی پچووك و، پڕۆژەی دۆزینەوەی دەرفەتی کار بۆگەنجان، یەك خاڵ هەیە دەمەوێ داواکاریەك تەئکیدی لێ بکەمەوە، کە ئەمەش بۆخۆی ڕێنماییەکی گونجاوی بۆ دەربکرێت کە موساعد بێت، لە هاوکاری کردنی ئەو کەسانەی کە قەرزەکە وەردەگرنەوە، نەوەك

بەنیسبەتێکی زۆر، مانگانە ئەو قەرزەیان لێ وەربگیرێتەوە، چونکە ئەوە دواجار بەرنامەکە فەشەل ئەهێنێ، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز عبدالله مەلا نوری کەرەمکە.

بەڕێز عبدالله محمد نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانم کرا، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز عظیمە نجم الدین کەرەمکە.

بەڕێز عظیمە نجم الدین حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە لەم ماددە یاساییەی کەهاتۆتە بەردەستی ئێمە، لە ماددەی 11، حکومەت هەوڵی داوە کە کێشەی نیشتەجێ بوو و کێشەی بێ کاری چارەسەر بکات، بەڵام بەپێی ئەو وردەکاری و ڕێنماییانەی کە دانراوە بۆ ئەو پێشینەی خانووبەرە، بۆ سندوقی نیشتەجێ بوون، من پێموایە نەیتوانیوە وەکو پێویست چارەسەری ئەو کێشانە بکات، ئەو وردەکاریانەی کە کاك سەرهەنگ باسی کرد ڕێنماییەکانە، کێشەو گرفتی دروست کردووە بۆ ئەوەی کە هەموو کەسێك، بەتایبەتی خەڵکی هەژار و کەم دەرامەت سوود لەو پێشینەیە وەرنەگرن، من پێموایە کە ئەو پێشینەیە کە پێشینەی خانووبەرەیە، کە ئەو ووردەکاریانە بەتایبەتی ئەو ئۆردوگا زۆرەملێیانەی کە کاتی خۆی ڕژێمی بەعس خەڵکی تیا نیشتەجێ کردووە، زەویەکانیان بە 400م ئیفراز کراوە، تاپۆشیان نیە، ئەوانە بۆخۆی خەڵکی کەم دەرامەتن لەو ئۆردوگایانە، لێرە لەو ڕێنماییانە بۆخۆی هیچ چارەسەرێکی تیانیە، بۆ ئەو ئۆردوگایانەی کە لەناوچەی پشدەرو، لەناوچەی شۆڕش لە چەمچەماڵ، ئەمە پێویستی بە پێداچوونەوە هەیە، خاڵێکی تر ئەوەیە کە گرنگی تەواو بدرێت بە ئاوارەکان کە گەڕاونەتەوە کوردستان، بە تایبەتی ئاوار کانی گەرمك و شیلادزێ، کە لە ژیان و گوزەرانێکی زۆر خراپ دان، حکومەت ئەتوانێت لە ڕووی ئەم سندوقی نیشتەجێ بوونەوە هاوکاریان بکات، خانوویان بۆ دروست بکات، بە قیستێکی زۆر کەم و درێژ خایەن، خاڵێکی تر کە پێویستە قسەی لەسەر بکرێت، من پێموایە دروست کردنی خانوو لە ڕێگەی سندوقی نیشتەجێ بوونەوە بۆ گوندەکانی کوردستان، دیارە ئەگەر بمانەوێت لادێکانی کوردستان بە شێوەیەکی هاوچەرخ دروست بکرێتەوە، پێوسیتمان بەوەیە کە لە ڕێگەی ئەم کۆمپانیایانەوە، لەلادێکان بە شێوەیەکی مۆدێرن، بەشێوەیەکی هاوچەرخانە، لە گوندەکان خانوو دروست بکرێتەوە، هەروەها هەموو بنکەی تەندروستی و قوتابخانەو ڕێگاو بانەکان دابین بکرێت، من لەو بڕوایەم ئەگەر بەو شێوەیە دروست بکرێت، زۆربەی خەڵکی لادێکان زیاتر ئەگەڕێنەوە بۆ لادێکان، ئاوەدان ئەبنەوە، نەوەك ئەوەی کە ئێستا بڕە پارەیەکیان ئەدرێتێ بەشی دروست کردنی خانوو ناکات، ئەو

پێویستیانەی کە لە لادێکان هەیە، نەبوونی ئاو و بنکەی تەندروستی و نەبوونی قوتابخانە ئەمانە بۆخۆی کێشەن، تەنها ئەوەنیە تۆ بڕە پارەیەکیان بدەیتێ، من پێموایە بەم شێوازە ئەتواندرێت چارەسەری ئەو کێشانە بکرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز اسماعیل محمود کەرەمکە.

بەڕێز اسماعیل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من سەرەتا پشتیوانی لە ڕایەکەی لیژنەی یاسایی دەکەم، من پێموایە هەموو ئەو قسانەی کە کران، لە ماددەکانی پێشتر هەموو قسەمان لەسەریان کردبوون، هەر هەمووی یەك بە یەکە دێیە خوارێ هەمووی قسەی لەسەر کراوە، تەنها لە چوارەم نەبێ، ئەوەشیان کە پێش ئێستا یاسایەکمان دەرکرد، یاسای وەزارەتی کار، 25 ملیۆنەکە بۆ گەنجان، ئەوە نەبێ، ئەوەشیان لیژنەی یاسایی ئیشارەتی پێیدا، بۆیە من تەنها قسەیەك کرا لەسەر 7500دۆلای گوندەکان، پشتیوانی لەو ڕایە دەکەم، یەك لە پەرلەمانتارە بەڕێزەکان باسیان لەوە کرد کە لە گوندەکان ناتوانن سوود لەم پارەیە وەربگرن؟ نەخێر سوود لەو پارەیە وەردەگرن، لەبەر ئەوەی حکومەتی هەرێمی کوردستان، پار بڕیاری دەرکرد و گوتی هەموو ئەو گوندانەی، هەموو ئەو شوێنانەی کە تاپۆشیان نیە، مەشمولن بەوە و دەتوانن، ئەگەر دوو شاهێدیشیان هەبێت، دەتوانن بێن و تەقدیمی بکەن و پارەکەشی پێ وەربگرن و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز عمر عبدالرحمن فەرموو.

بەڕێز عمر عبد الرحمن علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بە نیسبەت ئەم ماددەیەوە، من وای ئەبینم لە ئەساسدا، ئەم ماددەیە ئیلزام کردنی وەزارەتی مالیەیە بۆ تەئمین کردنی کۆی ئەو بڕە پارەی کە ئەدرێ بەو قەرزانە، سولفەی زەواج، عەقاری، زیراعی، صیناعی، صندوقی ئیسکان، لەبەر ئەوە، ئەو وردە کارییە کە بڕەکە چەند بێ و چەند نەبێ، لێرە بڕاوەتەوە، چونکە لە ماددەی 3 باس لەسەر بڕەکانی ئەو جۆرە سولفە وقەرز و مینحە و هاوکاریانە کرا، لەبەر ئەوەی من پێم وایە بڕگەی یەك زۆر ئاشکرایە کە وەزارەتی مالیە، تەنها تەئمین کردنی ئەو بڕە پارانەیان لەسەرە، بە نیسبەت بڕگە یەکی فەقەرە یەکەوە، کە باس لە تەمین کردنی قەرزی عەقاری بووە، هەموو هاوولاتیانی کوردستان دەکات، لەوانە دێیەکان و قەزا و ناحیەکان، زۆر شتێکی ئاشکرایە و زۆر شتێکی باشە، ئەگەر ئێمە دێیەکانمان ئاوەدان بکرێتەوە، بە ئاوەدانکردنەوەی دێیەکان، ئێمە سێ محوەری ئەساسیمان دەست دەکەوێت، یەکەم: ژێرخانی ئابووری بەراستی بە ئاوەدان کردنەوە، هەم لەگەڵیدا ئەبووژێتەوە و دەبێتە

هۆی ئەوەی کەخەڵك ئەتوانێ لە دێیەکاندا شوێنی مولائیمی سەکەنی هەبێ، بە تەئکید بە دیار شوێنەکەی دائەنیشێ و بەربوومی زیراعیشی هەبێ، زیراعی و حەیوانی، ئەو بەربوومە کشتوکاڵییەی کە باسی لەسەر ئەکرێ، ئاوەدان کردنەوەی دێیەکانمان زیاتر بەردەوام ئەبێ و ئاوەدانتر ئەبێ، حەزاری تر ئەبێ، سێیەم، ئەو بڕە پارەیەی کە ئەدرێ بە دێیەکان، کە پار ساڵ باسمان لەسەر کرد، بڕی 7500 دۆلارە، من پێم وایە هاوکارییەکی قەرزە عەقاریەکە ئەکات بۆ دێیەکان، چونکە چاکییەکی باشی هەیە، ئەوەیە کە ئەو بڕە پارەیە، بە بڕە پارەی مینحە باسی لەسەر کراوە، کە ناگەڕێتەوە و هاوکاری فەلاحەکان ئەکات، هاوکاری برا جووتیارەکان ئەکات، کە بتوانن سوود زیاتر لە قەرزە عەقاریەکە وەربگرن، لە لایەکی دیکەشەوە بەراستی وەکو موکافەئەیەك وایە بۆ ئەو برا جووتیارانە وبۆ برا جووتیارەکانن کە سەرتاسەر دێیەکانمان، حەشارگە و مەڵبەندی هەموو پێشمەرگە بەڕێزەکانی بزووتنەوەی شۆڕشی رزگاریخوازی کوردستان بووە، ئەوە، ئەو 7500 دۆلارە بەردەوامی هەبێ، من پێم وایە هاوکارییەکی باشە و، ئاوەدانکردنەوەکی باشی بەدوادا دێت، بە نیسبەت بڕگەی دووەمیان کە باس لە سندوقی ئیسکان دەکات، ئەو بڕە پارەیەی کە وەزارەتی مالیە تەخصیصی ئەکات، بریتیە لە تەمویل کردن، ئەو بڕە پارەیە باس لەوە دەکات کە ئەو بڕانە ئەگەڕێنەوە بۆ وەزارەتی مالیە، کەواتە ئەو سندوقی ئیسکانە ئەبێ هەموو ساڵێك، وەزارەتی مالیە بڕە پارەی بۆ تەئمین بکات، ئەگەر ئەمە وەکو قەرز ئەدرێت ئەو بڕە پارەیە بۆ سندوقی ئیسکان و، سندوقی ئیسکان ئەیدات بەو کەسانە، بە واتا ئەبێ حاڵی حاڵی سولفەی عەقاری و سولفەی زەواج و سولفە زراعیەکان بێت و بگەڕێتەوە بۆ، وەکو مدەوەر بگەڕێتەوە بۆ ئەوشوێنە وەکو خۆی، بە نیسبەت فەقەرە چوارەوە، ئێمە فەقەرەکەمان بە ئیلغا کردن هێنا، لەبەر ئەوەی لە ماددەی سێ بڕیار درا دوو ملیۆن و نیوەکە بکرێتە پێنج ملیۆن، ئەمە بە نیسبەت شتێکی دیکە هەیە لێرە، من پێم وایە، لەم یاسایە پێویستە هەموو چین و توێژەکانی گەلی کوردستان سوودمەند بن، بما فیە ئەو کەسانەی کە ئەو ڕۆژەیان دروست کردووە، ئەوانە ئەو پێشمەرگە ئازا و نەمردانەن کە پێویستە موکافەئە بکرێن، پێویستە بەرچاوی ئەو دەورانەیان بکرێ، پێویستە بەنەزەری ئیعتیبار سەیر بکرێن، ئەویش لێرە من پێموایە پێویستە لەو میزانیە تەکمیلیە کە کاتی خۆی دێتە کوردستان، ئەگەر ئێستاش لەم ماددەیەدا باسی لەسەر نەکرێ، بەڵام لێرە بناغەیەکی بۆ دابنرێ لێرە لە تەوصیاتەکان، باس لەسەر ئەوە بکرێ کە بارودۆخی ژیانی ئەوپێشمەرگە بەڕێزانە بتوانین حاڵێکی باشتریان پێ بدەین و، وەکو موکافەئەیەك بۆ ئەوانەی کە توانیویانە ئەم ڕۆژە بێننە دی، هەروەها تەئیدی موقتەرەحەکەی لێژنەی یاسایی دەکەم، کە پێشتریش باسمان لەسەری کرد، بە ئیزافە کردنی ئەوبڕگەیە بۆ فەقەرە (1)ی ماددە یەك، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، سوپاس بۆ گشتتان، تکایە ئیتر لەو ماددانەی تر، یەك تیکرارتان لێ قبول ناکەم، بە حەقیقەت بۆتان مەجالم دا و هەمووتان بینیتان و لەسەر مەوزوعێك 10 جار، 20 جار تیکرار ئەبێ، تکایە تیکرار نەبێ، برایەك، خوشکێك شتێکی وت، ئەو بەڕێزەی کە هەڵئەستێ قسە ئەکات، بڵێ تەئیدی دەکەم، پێویست

ناکات ئەویش بیڵێتەوە، ئەو ئەیڵێتەوە، ئەوەکەی تریش ئەیڵێتەوە و ئەوەکەی تریش ئەیڵێتەوە، وەختێکی بلاش ئەڕوات و خۆشتان هیلاك ئەبن و مەوزوعەکەش درێژ ئەبێتەوە، بۆیە ئەمڕۆ ئێمە تا درەنگ ئەمێنێن، هەر بۆ ئاگاداریتان، بەردەوام ئەبین، ئێستاش داوا لە لیژنەی یاسایی، لە جەنابی وەزیر دەکەم، کە ئەو موداخەلانە وەڵام بداتەوە، فەرموو.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/ وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەتی سندوقی نیشتەجێوە، دیارە 200 ملیار پارەکە تەخصیص کراوە، ئەمساڵیش 149 ملیاری بۆ دانراوە و باس لەوە ئەکرێ کە ئەو پارەیە چۆن سەرف کراوە، چیان لێ کردووە، دیارە مەوجودە سەرفیاتەکەی، هەر چەندێ لە حیساباتی خیتامیات دەرئەکەوێ، بەڵام ئەوە رەقابەی مالی هەیە، مەربووتە بە بەڕێزتانەوە، ئەتوانن بەڕێزتان ئەمر بکەن، تەوجیە بکەن، با بزانن چییان لەو پارەیە کردووە؟، ئەو 149 ملیارەش کە ئێستاکە هاتووە، ئەوە وەکو دەعمێك وایە بۆ هەمان صندوق، بۆیەش لە مینحە دانراوە، ئەمە خۆی لە ئەصڵدا ئەوەیان زیاتر بۆ ئەمە دانراوە کەوا هەندێك لەو ئیستیسماراتانەی بە نیسبەت سەکەنەوە کراوە، خەدەماتیان نیە و ئەو خەدەماتانە وەختی خۆی لە عەقدەکانەوە نەهاتووە و ئەو خەدەماتانە مەفروزە حکومەت بیکات ئێستاکە، بۆیە ئەو پارانە ئەڕوا و ناگەڕێتەوە، باس لەوە ئەکرێ کە ئەو پارانەی کە ئەگەڕێتەوە و ناگەڕێتەوە بۆ سندوقەکە، ئەگەڕێتەوە بۆ وەزارەتی دارایی، نەخێر ئێستا هەمووی ئەگەڕێتەوە بۆ سندوقەکە و لەناو خۆیدا هەموو تەدویر ئەبێتەوە، بە نیسبەتی مینحەی ئەو 75 وەرقەیە، ئەمە لەکاتی خۆیدا، لیژنەی باڵای وەبەرهێنان، کە پێك هاتووە لە سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران، سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران، وەزیرانی تەختیت و شارەوانی و هەروەها وەزیری تیجارە و وەزیری دارایی و چەند پسپۆرێکی تر، ئەلەوێ بڕیار درا کەوا ئەو مینحەیە بدرێت بەو خەڵکەی کە لە گوندەکان خانووەکانیان تەواو ئەکەن، ئەوەشیان پێ بدرێ وەکو مینحەیەك، دیارە ئەمە و بڕیارێکی رەسمیش هاتووە بۆ وەزارەت و بۆ ئەوەی جێبەجێ بکرێ، تا ئێستاکە دەستەی وەبەرهێنان ئەو شتانەی جێبەجێ نەکردووە لەهەندێ شوێن، لەبەر ئەوەی ئەو خانووانەی زۆریان نەهاتووەتە ئەو فەترەیەی کە شروتەکە بەسەری تەتبیق ببێ و ئەو پارەی بدەینێ و دیارە مولاحەزاتیش هەبووە، لەسەر ئەوەی کەوا ئەو پارەیە تەکلیف زۆر ئەکات و ئەوانەش بە تایبەتی لە مالیەی ئێرە، دارایی هەولێرەوە، ئەوەش بەرز کراوەتەوە بۆ ئەنجومەنی وەزیران، من ئەبێت هەمووی وەکو خۆی بڵێم، بەڵام لە هەمان کاتدا لە سلێمانیدا ئیستیجابەیان هەبووە، لە دارایی سلێمانی بۆ ئەوەی بتوانن جێبەجێی بکەن، بەو شێوەیە، تەبیعی هەولێر تەفاصیلەکانی نووسیوە بۆ حکومەت، بە نیسبەتی ئەوەی کە 100 مەتری، ئێستاکە من جارێکی تر تەئکید لەسەر ئەوە دەکەمەوە، ئەو مەوزوعە لە لای ئێمە نیە، ئەو مەوزوعە لە وەزارەتی شارەوانیە، لە تاپۆیە، ئێستاش ئەڵێین و تیکراری ئەکەمەوە بۆ بەڕێزتان، هەر پارچە ئەرزێك، ئیفراز کرابێت و، تاپۆی هەبێت و، ئیجازەی بینای پێ درا بێت، وەزارەتی دارایی، مەسرەفی عەقاری پارەی پێ دەدات، ئەوانەی

گوندەکانیش کە بە تاپۆ مەشمول نین، بە پێی ئەو زەوابیتانەی کە هەیە بۆیان دەکرێ، باس لە 400 مەتری لە هەندێك شوێن ئەکرێ و ئەکرێ بکرێت بە دوو قیتعەوە، ئەویش ئەگەڕێتەوە بۆ بەلەدیە، بەلەدیە ئیفرازی بکات، دوو تاپۆی سەربەخۆی بداتێ، دوو ئیجازەی بینای بداتێ، بە تەئکید هەردوو لا وەریدەگرن، باس لەوە کرا 10 ملیار دینار پارەکە لە وەزارەتی نەوت درا سامانە سروشتیەکان و دراوە بە وەزارەتی کاروباری کۆمەڵایەتی و ئەو 25 ملیارەی ئێستا داندراوە، ئەمە لە بەغداوە وەرگیراوە و لەو پارەیە، من جارێکی تریش ئەمەوێ ئەمە باس بکەم، چونکە جارێکی تر باسم کردیە، ئەو 10 ملیارە وایە، فیعلەن ئەوە ڕۆیشتووە بۆ ئەوێ، ئەم 25 ئیزافیە و داندراوە لەسەر داوای وەزارەتی کار و کاروباری کۆمەڵایەتی، ئەمە داندراوە و ئەوەی کە ئەوترێ لەوەی بەغدا کە وەرئەگیرێ، ئێمە هەتاکو ئێستا لە بەغدا هیچ شتێکمان وەرنەگرتووە، لە ئەصڵی ماددەکەیدا هاتووە و ئەڵێ: عند تحقق الایرادات، کەی تەحەقوقی کرد لە بەغدا، حیصەی کوردستان جیا ئەکرێتەوەو، ئەو وەختە ئەدرێتە ئێمە و ئەو وەختە بەرێزتانیشی لێ ئاگادار دەکەینەوە کە چۆن ئەوە سەرف کراوە، 10 ملیار گوایە بە نیسبەتی ریازیەکان ئەبوایە، هیچی لێ سەرف نەکراوە، جارێکی تریش باسم کرد، دەست بە سەرف کراوە و گوایە تا ئێستا ئێمە هیچ پارەیەکمان سەرف نەکردووە، نە ئەوەو نە بۆ هیچ شتێکی تر سەرف نەکراوە، ئەمانە وجودی نیە، وەڵاهی بفەرموون ئەبینن بۆ عەقاری چ سەرف کراوە، بۆ سولفەی زەواج چی سەرف کراوە، بۆ ئەوەی، من نازانم بەراستی بڵێم چی، مەوجودە حیساباتی خیتامی دێتە بەردەستتان، دەبینن کە چی سەرف کراوە و چۆن سەرف کراوە و ئەو فەقەراتانەی کە هەندێك بەڕێز ئەڵێن: قەتعەن هیچی لێ سەرف نەکراوە، ئەو وەختە سەرفیاتەکان ئەبینن و ئەبینن چۆنە و، ئەو وەختە جوابەکەیان وەرئەگرنەوە، بە نیسبەتی پارەی سیناعی، بەراستی ئێمە لە وەزارەتی دارایی کە ئەو تەعلیماتەنەمان دەرکردووە، تەعلیماتەکان بە لێژنەیەکی موشتەرەك دامانناوە، ئەوە نەبێ ئەو لێژنە موشتەرەکە کە دایناوە، لە خۆیەوە دایناوە، مومەسیلی وەزارەتی سیناعە بووە، مومەسیلی وەزارەتی مالیە بووە، ئەو تەعلیماتانەیان دەرکردووە، ئێمە کە تەعلیماتەکان دەر ئەکەین، تەعلیمات و بانقەکانی ئێمە جێبەجێی دەکات، بەڵام کەی پرۆژەکە خۆی ئەبێ لە کوێ بێت، ئەبێ لە وەزارەتی سیناعە و تیجارەوە بێت، ئەو پرۆژەیە کە هاتە لای ئێمە و ئێمە نەمانکردووە، لە وەزارەتی دارایی عەرقەلەمان تێکردووە و یاخود ڕەتمان کردووتەوە، ئەگەر شتێکی وا هەیە پرۆژەیەکمان ڕەت کردووتەوە و هاتووە، حەز دەکەم بەیان بکرێ، باسی کەفیل ئەکرێ بۆ ئەوانەی کە پارەی عەقاری وەردەگرن و پێش ئەوە ئەمەوێت باسی ئەوە بکەم، عەقاری کە، ئێمە بۆیە وتوومانە تەحدید نەکرێ پارەکەی، چونکە پارەکە تووشی ئەو ئیشکالاتە و فەوزا بووین لە پارەی عەقاری و هەندێك لەو بابەتانە تەجاوزمان تێدا کرد و گەڕاینەوە سەر ئەنجومەنی وەزیران، بۆ ئەوەی نەوەستین و خەڵکەکەش لێمان نیگەران نەبێ، ئەنجومەنی وەزیران بڕیارێکی دەرکردو و ئێستاش دەڵێم، 10 بە قەدەری ئەوەی کە تەخصیصمان کردووە ئێمە سەرفمان کرد بۆ عەقاری، بە کیتابی رەسمی ئەنجومەنی وەزیران و بە قەراری مەجلیسی وزرا، لە ئەنجومەنی وەزیراندا بڕیاری لەسەر دراوە کە سەرفمان کردووە،

بۆیە ناتوانین، پێمان باش بوو کە ئەمساڵیش تەحدید نەکرێت، بەڵام ئێمە ئیلتیزامی خۆمان جێبەجێ ئەکەین، موستەعەدین ئەوانە هەمووی جێبەجێ بکەین کە عەقاری، هەر سولفەیەك کە بێتە لای ئێمە لەو بابەتانە، ئێمە ڕای ناگرین، ئەوجا دێمە سەر مەسەلەی کەفیل، بەراستی مەسەلەی ئەو زەوابتەی کە هاتووە، ئەڵێن کەفیل مەعاشی لە 300 و ئەوەندە کەمتر نەبێ، هەر کەفیلێك ئەگەر مەعاشی کەمتر بێت، پارەی ئیستیقتاعی عەقاریەکە خومسی ئەبات، ڕەنگە پارەیەکی ئەوتۆی نەمێنێتەوە، ئەوە خۆی ئوصوڵیە یەعنی، بۆیە ئێمە ئەوەمان تەحدید کرد بە 300 کەمتر نەبێ ، لەگەڵ قەرزەکەیدا بێت و ئەوەش بگونجێت، مەسەلەی وەرگرتنی پارەی عەقاری کە ئەوترێت لە گوندەکان نەڕۆیشتووە و کەم ئەڕوات، من پێم وایە زۆر باش بەڕەو پێشەوە ڕۆیشتووە، ئێستاکە پارەیەکی زۆر باش وەرگیراوە لە گوندەکان و هەتاکو ئێستاکە هیچ موعامەلەیەکی گوندەکان نەوەستاوە، ئەوەی هاتووە مەگەر لەسەر هەندەك موافەقاتی یان ڕۆتینیات یان زەوابیتەکان وەستابێ و، ئیلا هیچ شتێك لەو بابەتانە نەوەستاوە، بە نیسبەتی ئاوارەکانی ئێران و تورکیا ئەوەی باس کراوە، دیارە پرسیار کرا، ئێمە وتمان وەکو وەزارەتی دارایی، ئێمە لاریمان نیە ئەوانە لە بودجەدا شوێنێکیان بۆ بکرێتەوە، مەبلەغێکیان بۆ دابنرێ و، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز لێژنەی دارایی فەرموون.

بەڕێز د.ئاراس حسین محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەربارەی ئەو پێشنیارانەی کە کرا لە لایەن بەڕێز ئەندامانی پەرلەمانەوە، هەروەها ئەو سوئالانەی کە کرا، جەنابی وەزیر وەڵامی زۆری دایەوە، بەڵام دەربارەی پێشنیارەکان، من لێژنەی یاسایی لەگەڵ لێژنەی دارایی بە هەماهەنگی لەگەڵ گۆڕینەوەی بیر و ڕا لەگەڵ نوێنەرانی حکومەت، پێشنیارەکان چەند ماددەیەکی یاسای بۆ دانراوە، من پێشنیار دەکەم، ئەگەر پێشنیارەکەم قبول بێ لە بەڕێزت، ئەگەر ڕێ بدەی بە لێژنەی یاسایی، ئەو پێشنیارانەی بە ماددە یاساییەکان چارەسەر کردووە و، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لێژنەی یاسایی فەرموون.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە دوای ڕەچاو كردنی ئەو پێشنیارانەی كە لە لایەن ئەندامە بەڕێزەكان پێشكەش كرا، صیاغەیەكمان ئامادە كردووە، بۆ دارشتنەوەی ماددەی 16، بەڵام پێش ئەوەی ئەو صیاغەی بخوێنمەوە، بە باشی ئەزانم هەندەك باس كرا دەربارەی مووچەی پێشمەرگە و یەكسانی كردنی لەگەڵ مووچەی قواتی عیراقی، وەكو دەرماڵە و موخەصەصات و مووچەی خەڵكی كوردستان یەكسانی بكرێت لەگەڵ عیراقی، ئێمە ماددەكی سەربەخۆمان ئامادە كردووە، پێم باشە صیاغەی ماددەكە بخوێنمەوە، پێش ئەوەی ماددەی 16 بخوێنمەوە.

ماددەی سەربەخۆ كە ئامادەمان كردووە، پێشنیارە، كە ماددەكی سەربەخۆ:

على وزارة المالية و الاقتصاد في الاقليم، تحقيق المساواة:

1-بين رواتب و مخصصات العاملين في الاقليم، مع رواتب و مخصصات اقرانهم من العاملين في الحكومة الاتحادية، باستثناء المدرسين و المعلمين و الطلبة.

2-بين رواتب المتقاعدين في الاقليم، مع رواتب متقاعدي الحكومة الاتحادية.

3-بين رواتب قوات البيشمركة و الاسايش و الشرطة في الاقليم، مع رواتب اقارنهم افراد القوات المسلحة و قوى الامن الداخلي في الحكومة الاتحادية.

سەبارەت بە ماددەی 16 بەو شێوەیە دارشتراوەتەوە،

المادة السادسة عشرة:

اولآ: تلتزم وزارة المالية و الاقتصاد، بتأمين مبالغ للاستمرار في:

1-تأمين مبلغ القرض العقاري للمواطنين في المحافظات و الاقضية و النواحي و القرى، حسب التعليمات و الضوابط المرعية و تعزيز حسابه عند الحاجة، مع اعفاء المقترض من شرط التأمين على الحياة.

2-دعم مشاريع القطاع الزراعي عن طريق المصرف الزراعي.

3-دعم مشاريع المصرف الصناعي.

4-دعم المشاريع السياحية.

ثانياً:تلتزم وزارة المالية و الاقتصاد، بتمويل صندوق الاسكان بمبلغ 149 مليار دينار، مع اعطاء الاولوية للمشاريع السكنية المشمولة به في النواحي و القرى.

ثالثاً: تخصيص مبلغ قدره 25 مليار دينار، لدعم صندوق القروض الصغيرة و مشروع ايجاد فرص العمل للشباب المصادق عليه من قبل مجلس الوزراء-اقليم كوردستان في سنة 2010، وفقاً لقانون دعم المشاريع الصغيرة للشباب في اقليم كوردستان العراق، رقم (2) لسنة 2011.

رابعاً:تخصيص مبلغ قدره 10 مليار دينار لتعويض المرحلين من ابناء شعبنا في ايران و تركيا و سوريا، و يتم تأمين هذا المبلغ من احتياطي وزارة المالية و الاقتصاد.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز، نا (في توركيا)، ئەوانەی لەوێ گەڕانەتەوە، ئەوە یەك، بەس پێش ئەوە، فەقەرە یەك بخوێننەوە، وازیح نەبوو، هەندێك مولاحەزات هەبوو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

فەقەرەی یەکەم، واتا بڕگەی یەکەم لە ماددەی 16:

اولاً: تلتزم وزارة المالية والاقتصاد، بتأمين مبالغ للاستمرار في:

1- تأمين مبلغ القرض العقاري للمواطنين في المحافظات والاقضية والنواحي و القرى، حسب التعليمات والضوابط المرعية وتعزيز حسابه عند الحاجة، مع اعفاء المقترض من شرط التأمين على الحياة.

2- دعم مشاريع القطاع الزراعي عن طريق المصرف الزراعي.

3- دعم مشاريع المصرف الصناعي.

4- دعم المشاريع السياحية.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، لە ئەسنای موداخەلەکان، زۆر پێشنیاری ئەندامانی بەڕێز هاتن، هەندێك لەوانە کە ڕەبتی بە ماددەکەوە نییە، بەڵام من هەمووی ئەخەمە پێش چاوتانەوە، ئەوەی مولاحەزاتم نووسیوەو هەندێکی پێویست بە دەنگدان ئەکات، پێش ئەوەی بچینە سەر ئەصڵی ماددەکەو بیخەینە دەنگدان، چەند پێشنیار هەبوو بۆ ئەوەی گوندەکان تاپۆ بکرێ، ئەوە لەناو ئەم پرۆژەیە تاپۆ ناکرێ، ڕێگای تر هەیە، یاسای 2007 پێشنیار زۆر هەبوو کە جێبەجێ بکرێت، هاوکاری پێشمەرگە بکرێت، گەشت و گوزار، ئەوە وەرتان گرتووە، 7500 ملیۆنەکە، ئەوە بەردەوام بوو بدرێ، پێشنیار بوو، تەعدودی زەوجاتیش شمول بکرێت، ئەوە کاك بیلال ئەو پێشنیارەی کرد، ئەوانەی کە، دەقیقەیەك، دەست بەرز کردنەوە نیە ڕەجائەن، ئەو مولاحەزاتانەیە ئەیخەمە پێش چاوتان ڕەجائەن ئەندامەکان وتویانە، ئەوەی کە ژنێکی هەیە، ژنەکەی ئەمری خوای کردووە، ژنێکی تر دێنێت، ئەکاتە تەعەدودی زەوجات، مەعنای ئەوە نیە هەردوو پێکەوە بێت، ژنێکی ئەمری خوای کردووە و ژنێکی تر دێنێ، لە سلێمانی پارەکە ئەچێتە سندوقی ئیسکانەوە، لە هەولێر ئەچێتەوە وەزارەتی دارایی، داوا ئەکەن ئەمەش بچێتەوە سندوقی ئیسکانەوە، ئەوەی ئەیگەڕێننەوە قەرزەکان، پارەکان دیار بێ، ئەوەی لێرە ئەڵێ پارە بکرێ و مەفتوح نەبێ، حەجمێك هەبێ دیار بێ، بڵێ لەوەندە پارەیە، ئەوەندە پارەیە سەرف دەکەین، سولفەکە دیار بێ و زیادیش بکرێ، ئەو پێشنیارانە هەیە، هەندێك بەڕێز پێی وایە شمولی گوندەکان ناکرێت، تکایە وا بکرێت کە شمولی گوندەکانیش بکرێ، ئاسانکاریان بۆ بکرێ، چونکە پێشنیارێك هەبوو کە ئەوەی کە موختار ئەبێتە کەفیل، بەڵام موشکیلەی بۆ دروست دەبێ، کەسێك نابنە موختاری، بۆ ئەمە، پارەی کشتوکاڵ دیار نەکراوە، وەحدەی سەکەنی بۆ فەرمانبەران، ئەم پێشنیارانە هاتووە، ئەوانەی لەناو ماستەر پلانن، نە لە گوندن و نە لە شارن، شمولیان ناکرێ، ڕێگایەك بۆ ئەوە هەبێت، صندوقی ئیسکان پشتیوانی بکرێ و زیاد بکرێ، 100 مەترییەکان شمول بکات، سولفەی عەقار باشتر بکرێ، زیاتر بکرێ، 50 ملیار کەم بکرێتەوە لەو پارەیە بخرێتە سەر سولفەی عەقار، ئەم پێشنیارانە هەبوو، حکومەت شوقە دروست بکات، نەك بدرێتە ئەو

پرۆژانە وەكو پێش ئێستا، دعمی قەرز بچووكەكان بكرێ، سندوقی ئیسكان جارێكی تر تیكرار بووە، ئایا حكومەت بۆی هەیە ئەو بڕیارە بدات، وا بزانم كاك دڵشاد بوو ئەو مولاحەزەی نیشان دا، چەند لەو پارەیە جێبەجێ كراوە، چەندی ماوە، لە سندوقەكە ئەمینێتن؟، ئایا مدەوەر چۆنە؟ ئەوە روون نیە، ئەو پارەیە لە چ شوێنێك دێت؟، یەعنی لەو بابانە لە كوێ بۆ كوێ دێتن؟ مەعاشی پێشمەرگە وەك بەغدای لێ بكرێت، كە ئەمە زۆر جار باس كرا لەناو ئەم قانونە ناكرێ، ئێمە هەمووومان لەگەڵ ئەوەین، هەموو پێشمەرگەكان بە زێڕەڤانیشەوە، كە وەزعیان زۆر باش و دروست بكرێ، بەڵام پێویستە بە یاسا هەمووومان ئەو شتانە رێك بخرێت، پێشنیارێك هەبوو 150 ملیارەكە بكرێتە مینحە، یەعنی بدرێ و وەرنەگیرێتەوە، بڕواتن، كارمەندی تەندروستیش زیاتر پشتیوانی بكرێ، 149 ملیار دەكات، قسمێكی بۆ گەشتیاری تەرخان بكرێ و تەنها قسمێك لێ جیا بكرێتەوە، قسمێك لەو پارەیە بۆ ئەوانەی بەر چەكی كیمیاوی كەوتوون، برینداربووینە لە هەڵەبجە، بالیسان، شوێنەكانی تری ناو كوردستان، بۆ عیلاجیان، مناڵی شەهید و پێشمەرگە بە نەزەری ئیعتیبار وەربگیرێ و هاوكاری بكرێن، حكومەت پێویستە یاساكان جێبەجێ بكات، سولفەی عەقار تەئكیدی لێ بكرێتەوە، دانانی پێوەر، هەندێك پێی وابوو چۆن بێ؟، بەڕێزان، زۆربەی لەو پێشنیارانە، فەرموو خانم.

بەڕێز كوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

یەك پێشنیارمان كرد، من و كاك كاردۆ و كاك برهان، كە سولفە عەقاری گوند و شار و قەزا و ناحیەكان وەك یەك بێ.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر دروستە، پێیان وابوو كە هەموو بە یەكسانی، ئی گوندەكان و قەزا و ناحیەكان، سولفەی عەقار تەئكیدی لێ بكرێتەوە، وەكو یەك بێت، زۆر سوپاس، كاك شێرزاد فەرموو.

بەڕێز شێرزاد عبد الحافظ شریف:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

جەنابی وەزیر باسی ئەو 7500ی كرد، ئی دۆلارەكە، كە سلێمانی وەری ئەگرێ، بەڵام بۆ هەولێر نازانێ، جەنابی جێگری وەزیریش ناتوانی قسە بكات، ئێمە چۆن بزانین هەولێر ئەیدرێتێ یان نا؟ ئەگەر نایدرێتێ، بۆ نایدرێتی؟، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا ئەو پێشنیارانە هەمووی هەیە، موداخەلەتان هەیە؟، فەرموون لێژنەی یاسایی.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پێشنیارێكی زۆر كرا، بەڵام ئیمكان نیە هەموو ئەو پێشنیارانە بخرێتە دەنگدانەوە، بڵێین دەنگی لەسەر بدریٚ، چونكە هەندێك پێشنیار موخالیفی قانونە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز، نەمانوتووە هەمووی ئەخەینە دەنگدانەوە، وتمان ئەم پێشنیارانە هەیە تەبوییی دەكەین، ئێستا دانیشتنەكە هەڵئەگرین بۆ سەعات 5، چاكی ئەكەین، ئەوەی هی بڕیاردان بێت، دێین لێرە دەنگی لەسەر ئەدەین، ئەوەكانی تری هی تەوصیە بێت، ئەیكەینە تەوصیە، بە پێی یاسا و نیزام، تا سەعات پێنج خوا ئاگادارتان بێت.

دانیشتنی دووەم

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەناوی گەلی كوردستان، لەسەر دانیشتنەكەمان بەردەوام دەبین، داوا لە لیژنەی یاسایی و دارایی دەكەین بێنە سەر مەنەصە، لیژنەی یاسایی فەرموون بەردەوام بن.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دوای ئەوەی ئەو پێشنیارانەی كە دووبارە لەلایەن ئەندامانی پەرلەمانەوە پێشكەش كرابوو، ئێمە دیراسەمان كردو، تێبینیمان كرد كە بەشێك لە پێشنیارەكان ئیمكانە جێگیر بكرێت لەم ماددەیە، كە

ماددەی بودجەیە بۆ ساڵی 2011، بەشێکیشیان بە ماددەی سەربەخۆ جێبەجێ دەکرێت، پێشنیار کراوە کە بەماددەی سەربەخۆ پێشکەش بکرێت، بەڵام هەندێك پێشنیار ئیمکان نیە، بە ماددەی یاسایی جێبەجێ بکرێت، واتە بەتەوصیات پێشکەشی حکومەت دەکرێت، دوایی دێینە سەری، ئێستا ماددەکە دەخوێنمەوە، ئەگەر ڕەزامەندیتان لەسەر بوو، بخرێتە دەنگدانەوە بۆ ئەوەی دەنگی لەسەر بدرێت...

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە ئەوانەی بۆ بابی تەوصیات دەچێت لە پێشنیارەکان، ئەوانەشی کە بەیاسا دەچێت، باڕوون بێت و صیاغەکەشی دیار بێت، بۆ ئەوەی بەرچاوی ئەندامان ڕوون بێت، لەو کارەی کە دەکرێت پێش دەنگدانەکە، فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

جەنابی سەرۆك قسەکەت زۆر ڕاستە، بەڵام با بێینە سەر ماددەکە، دەیخوێنمەوە، بۆ ئەو پێشنیارانەی کە ئیزافە کراوە لەسەری، ئەگەر ئەندامان ڕازی نەبوون لەسەری دووبارە دەتوانین صیاغەی بکەینەوە، سەبارەت بەو پێشنیارانەشی کە بە ماددەی سەربەخۆ ئامادەمان کردووە، لە کۆبوونەوەی بەیانیدا من خوێندمەوە، ئێستاش دەیخوێنمەوە هیچ مانعم نیە، تەوصیاتەکانیش نووسیومانە، دەتوانێت دکتۆرە ڕۆژان بیخوێنێتەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دکتۆرە فەرموو بیانخوێنەوە بەس هەموویان نا، ئەوەی کە ڕەبتی بەم ماددەیەوە هەیە، فەرموو.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەو پێشنیارانەی کەکران دەتوانین لەناو ئەم ماددەیە جێگای بۆ بکەینەوە، یەکێك لەوانە پاڵپشتی کردنی پرۆژەی گەشتیاری بوو، کەزۆر لەئەندامان پشتگیرییان لێکرد، ئێمە دەتوانین لە بڕگەی یەکەم، کە لە سێ خاڵ پێکهاتووە خاڵێك زیاد بکەین، پشتیوانی لە پرۆژەکانی گەشتیاری بکەین، پابەند دەبێت وەزارەتی دارایی بۆ ئەوەی بڕە پارەی پێویستی بۆ تەرخان بکات، هەروەها سەبارەت بە خاڵی دووەم، کە ئەو بڕە پارەی بۆ سندوقی ئیسکان دانراوە، تەمویلی سندوقی ئیسکان، پێشنیارێك هەیە بۆ ئەوەی ئەو بڕە کەم بکرێتەوە، 149 ملیار دینارە 100 مالیار بۆ سندوقی ئیسکان بمێنێتەوە، 49 ملیار بچێتە سەر ئەوەی جێبەجێکردنی یاسای دابین کردنی یەکەی نیشتەجێبوون، ژمارە(7)ی ساڵی 2008، 49 ملیار بچێتە ئەوێ، بەپێی ئەو مەرجانەی کە لە یاساکەدا دیاریکراوە، ئەو کەسانەی کە کەمدەرامەتن، پێویستە حکومەت یەکەی نیشتەجێبوونیان بۆ دابین بکات، 49 ملیار لەو بڕە بچێتە سەر جێبەجێ کردنی یاساکە، بەو مەرجانەی کەلە یاساکەدا هەیە، سەبارەت بە قەرەبووکردنەوەی ئاوارەکان، ئێمە دوای گفتوگۆکردن لەگەڵ حکومەت، 10 ملیار دینار لە یەدەگی وەزارەتی دارایی و ئابووری تەرخان بکرێت بۆ قەرەبووکردنەوەی ئاوارەکانی تورکیاو ئێران وسوریا کە دەگەڕێنەوە کوردستان بۆ قەرەبووکردنەوەیان، ئەوانەی کە خەڵکی کوردستانن و لە ئێران و تورکیاو سوریا، گەڕاونەتەوە پێویستە قەرەبوو

بکرێنەوە، پارەکەشمان لە ئیحتیاتی وەزارەتی دارایی و ئابووری بۆ دابین کردوون، کە بڕەکەی 10 ملیار دینارە، لە بڕگەی سێیەم، سەبارەت بە پرۆژەکان ئاماژەیە یاسای سندوقی پاڵپشتی پرۆژە بچووکەکانی لاوان بکرێت لە هەرێمی کوردستان ژمارە(2) لەساڵی 2011 ، کەئێستا بەپێی ئەو یاسایە ئەو پرۆژانە دەعم دەکرێن، قەرزەکەیان پێدەدەرێت، ئەوەش زیاد بکرێت لە بڕگەی سێیەم، ئەو پێشنیارانە لەناو ماددەکەدا جێگای کرایەوە، ئەگەر ئەمر بفەرموون صیاغەی کۆتایی بخوێنینەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك عومەر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەندێ پێشنیاریش کرا بە تەحدید کردنی بڕە پارەی دانراو بۆ هەردوو بەشی زراعی و صناعی، واتە مەسرەفی زراعی و صناعی، ئەوە هێڵرایەوە بۆ ئەو تەعلیماتانەی کە حکومەت و لایەنە پەیوەندیدارەکان خۆیان پێی دەردەکەن، کە بڕەکە چەندە؟، چۆنیشی پێدەردەکەن؟، هەروەها پێشنیارێك لەسەر باشکردنی بارودۆخی پێشمەرگە و موخەصەصاتی زەوجی منداڵ و ژنی پێشمەرگە هات، ئەوەشمان هێشتەوە بۆ ئەوەی بچێتە بابی ئەو تەوصیاتانەی کە لەم یاسایەدا تەوصیەی پێدەکرێت بۆ حکومەت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوەی قەزاو ناحیەو گوندەکان کەوەك هی پارێزگای لێکبرێت، ئەوەتان چی لێکرد؟، فەرموو.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە بڕە پارەکەمان تەرخانکرد، قەرزەکە دەنگمان بۆداوە، ئەوی تر وردەکارییەکان لەڕێگای ڕێنماییەکانی وەزارەتی داراییەوە لەوێ باس دەکرێت، لێرە تەنها دابین کردنی بڕە پارەکەیە، کە دەنگی بۆ بدرێت لەم ماددەیەدا، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەی ئەوەی منداڵ و ژنی شەهیدان باسکرا، فەرموون.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوە دەتوانین ئاراستەی حکومەتی بکەین، ئەو چارەسەری بکات، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوەی لەسلێمانی ئەوترا پارەکە دەگەڕێتەوە بۆ سندوقەکە، لەهەولێر دەچێتە سەر وەزارەتی دارایی، ئەوە ڕەئیتان لەسەری چیە؟، لیژنەی یاسایی، فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

جەنابی وەزیری دارایی بەیانی تەوزیحێکی لەسەردا، دەڵێت ئەو پارە هەمووی دەچێتەوە ناو سندوقەکە، لە هەولێریش وەکو سلێمانی، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە، جەنابی وەزیر جارێکی تر ئەوەمان بۆ ڕوون بکەرەوە، فەرموو.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی(وەزیری دارایی و ئابووری):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو پارەی کە دەگەڕێتەوە، لە هەولێر و لە سلێمانیش دەچێتەوە ناو سندوقەکە خۆی، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك عومەر.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

موقتەرەحێکی تر هەبوو، داوا کرا بەنیسبەت سولفەی عەقاری، شارو قەزاو ناحیەکان، کە ئایا بەیەکسانیە یان جیاوازە؟، ئەوە داوا کرا کە جەنابی وەزیر وەڵام بداتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر، فەرموو.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی(وەزیری دارایی و ئابووری):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو سولفەیە لە گوند، قەزا، ناحیە، شار هەمووی وەك یەك وایە، واتە یەکسانە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کارمەندی تەندروستی کەباسکرا، ئەو شەریحەیە ڕەئیتان بەرامبەر بە زیاد کردنیان چۆنە؟، فەرموون.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو ماددەیەی کە سەربەخۆ ئامادەمان کردووە، لەوێ چارەسەری بۆ کراوە، دوایی عەرزی ئەندامانی پەرلەمانی دەکەین، تا موناقەشەی لەسەر بکەن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەی بۆ یەکەی نیشتەجێبوون بۆ فەرمانبەران ڕەئیتان لەسەر ئەوە چیە؟، فەرموون.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کـە ئاماژەمـان پێـدا، بەجێبـەجێکردنی یاسـای ژمـارە(7)ی سـاڵی 2008، ئـەم یاسـایە، یاسـایەکی زۆر پێشکەوتووە، یاسـایەکی باشـە، چارەسـەری کێشـەی نیشـتەجێبوون دەکـات، بـۆ هاووڵاتیـانی کوردسـتان چ فەرمانبەر بێت، یان هاووڵاتی بێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کێشەی تاپۆ کەباسکرا، ئێوە چی دەڵێن بە ئەندامانی پەرلەمان؟، جەنابی وەزیر ئەگەر تۆ ئەووەمان وەڵام بدەیتەوە، فەرموو.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی(وەزیری دارایی و ئابووری):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هـەروەکو بـەیانیش باسـم کـرد، بەنیسـبەت ئێمـەوە وەکـو وەزارەتـی دارایـی ئامـادەین، سـولفەی عـەقاری بەهەموو هاووڵاتیەك بدەین، ئەگەر بێت و تاپۆی هەبێت، لەهەمان کاتیشـدا ئیجازەی بینـای هـەبێت، ئـەو مەرجەی هەبێت، ئێمە سولفەکەی دەدەینێ، 100 مەتر بێت یان 150 بێت یان 200 مەتر بێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەی ئەوانەی گوندەکان کە تاپۆیان نیە، ئەوە چۆن دەبێت؟، کەفیلیشیان زەحمەتە، فەرموو.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی(وەزیری دارایی و ئابووری):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی گوندەکان هەرخۆی هاتووە، باس لە تاپۆ ناکات، ئەوەش زەوابتی خاصی خۆی هەیە، تەسهیلاتی تێدا کراوە، کەفیلی فەرمانبەری دەوێت و بۆی سەرف دەکرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

یەعنی 100 مەتری چۆنە؟، ئەگەر ئەمەش تەوزیحێکی باشی پێ بدەیت، فەرموو.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی(وەزیری دارایی و ئابووری):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تۆ هی ناو گوند دەڵێی یان ناو شار؟، لەگوند ئێستا 100 مەتری جائیزە، بینایە دەکرێت، بەس لـەناو شـار، ئەبێت تاپۆی هەبێت و ئیجازەی بیناشی هەبێت، چونکە لە سنووری شارەوانیدایە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەگەر شـوێنێك 200 مـەتر بێـت و بیکـەن بـە دوو پارچـەی 100 مـەتری، ئـەوە چـۆن تـەعامولی لەگـەڵ دەکەن؟، فەرموو.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی(وەزیری دارایی و ئابووری):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر شارەوانی ئیفرازی بکات، دوو تاپۆی سەربەخۆی بداتێ، ئەوە هەردووکیان مەشمول دەبن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوانەی کە نوقتەی نیزامیان هەبوو ناوتان دەنووسم، تەنها نیزامی، ئەگەر شەرح بێت ڕاتان دەگرم، تکایە بەس نیزامی، کاك دڵشاد، فەرموو.

بەڕێز دڵشاد شهاب حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من چەند نوقتەیەکی نیزامیم هەیە، یەکەم، ئاوارەکان تەنها هی ئیران و تورکیان، نیمانە لە سوریا لەخوا بەزیاد بێت، ئەوەی تر موعامەلەی ئۆردوگاکان، ئەوانە نەموعامەلەی گوندە نە هی شارە، تکا دەکەم ئەوەمان بۆ ڕوون بکاتەوە، دووەم: کەئەویش نیزامیە، وەختی تەخصیصات تەواو بووە، بەڕێز جەنابی سەرۆکی پەرلەمان، ئێمە لە بابی نەفەقات و ئیرادات تەواو بووین، دەنگمان لەسەری داوە لە تەخصیصات لە فصول لە ئەبواب، ئێستا وەختی دیاریکردنی دەرماڵە وئەو شتانە نیە، بۆیە هەندێ لە پرسیارەکان لەوە دەکرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، عەزیمە خان، فەرموو.

بەڕێز عظیمة نجم الدین حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ئەو بڕە پارەیە 10 ملیار دینارە بۆ قەرەبووی ئاوارەکان دانراوە، ئەو ئاوارانەی کە لە ژێر خێمەکانن، ئاوارەی گەڕاوەی ئیرانن، ئەوانەی کە ئێمە بینیوومانن، لە بەحرکە، لە گەرمك، لەهەندێ جێی تر، ئەو ئاوارانەی کە لەژێر خێمەکانن ژیانیان زۆر خراپە، ئەو چەند ئەندام پەرلەمانەی کەداوامان کرد، بۆ ئەوانە بێت، خاڵێکی تر لە پێشنیارەکاندا، چەند ئەندام پەرلەمانێك پێشنیاری ئەوەی کرد، کە بۆ شوێنەوار بڕێك دابندرێت، کەچی لە پێشنیارەکاندا بەهیچ شێوەیەك لە پێشنیارەکان و لە بودجەی ساڵی 2011 جێگای بۆ نەکراوەتەوە، هیچ بڕە پارەیەك دانەنراوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز عماد محمد، فەرموو.

بەڕێز عماد محمد حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەئاوارەکانی ئێستا کە لەژێر خێمەدان، لە شیلادزێ، ئەوان کێشەکەیان چارەسەر بووە، ئێمە قسە لەسەر ئەوانە دەکەین، کە لە 1991 تا 1998 هاتوونەتەوە بۆ کوردستان، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

مەعلومە، بەڕێز کاروان صالح، فەرموو.

بەڕێز کاروان صالح احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مەسەلەی 100 مەتری ئەوەی کە جەنابی وەزیر باسی دەکات، بەڕاستی من حەزدەکەم، ئێمە لە پەرلەمان یەکلایی بکەینەوە، لەبەر ئەوەی حکومەت خۆی موافەقەی کردووە، شارەوانی بۆ تاپۆ و ئیجازەی بینا موافەقەی کردووە، ئەگەر بکرێت بە دوو بەش، لەکاتێکدا حکومەت خۆی بۆی دەکات بەدوو بەش، ئەی چۆن مەحرومی دەکات لەو سولفەیە؟، بۆیە بەڕاستی حەق وایە شارەوانی ئیلزام بکەین بەوە، کە ئەو مەسەلەیە یەکلایی بکرێتەوە لەنێوان دارایی وشارەوانی، خاڵی دووەم: لەسەر مەسەلەی ئاوارەکان، بەڕاستی من حەز دەکەم چاوێك بەمەسەلەی ئاوارە بەجدی بخشێندرێت، یەکێك لەوانەی کە ئاوارەی شۆڕشن حسابیان بۆ بکرێت، ئەوانە قوربانیان داوە تا ئەمڕۆیان دروست کرد، دووەمیان: ئەوانەی کە بە زروفی شەڕی ناوخۆ، زروفی ئینسانی، بەزروفی جیا جیا، حەتا بە زروفی شەخصیش چوونەتە دەرەوە، ئەمڕۆ دەگەڕێنەوە حەق وایە ئەوانیش حسابێکیان بۆ بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز جەنابی وەزیر، ئەو 100 مەتریە بۆ منیش زۆر وازح نیە، تکایە زۆر بەوازحی شەرحی بکە، بۆ ئەوەی خەڵکی کوردستان، ئەوانەی چاوەڕوانی ئەوەن تێبگەن، ئەو 100مەتریە شمولیان دەکات، بەڵام چۆن؟، فەرموو.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی(وەزیری دارایی و ئابووری):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی ئەوەی کەمن ئاگام لێیەتی، لەحکومەت موناقەشە کراوە، ئەو کیتابەی کەتەوجیە کراوە بۆ وەزارەتی دارایی، لەوێ ئەم مەسەلەیە باسکراوە، ئێمە ئەنجومەنی وەزیران پێمانی وتووە، بەنیسبەت 100 مەتری ئیفراز، ئەوانە چۆن ئەو ئیشە بکەین؟، ئەوەش لەسەر داوای وەزارەتی شارەوانی بوو، وەزیری شارەوانی لە کۆبوونەوەی ئەنجومەنی وەزیراندا بەشداری ئەو کۆبوونەوەی کردووە، باسی ئەوەی کردووە، جارێ لەناو شاری هەولێردا ئیفراز چۆنە، لە چەند مەتر کەمتر نیە، دوای ئەوە ئیقراری ئەوە کرا، ئەگەر بێت و پارچەیەك خۆی ئەوەندە ئیفراز کرابێت، تاپۆکەی ئەوەندە بێت، ئەتواندرێت ئەوە سولفە وەربگرێت، من جارێکی تریش هەر وەکو وەزارەتی دارایی کەبۆمان هاتووە، لە تەعلیماتەکاندا باسمان کردووە، دەڵێین هەر پارچەیەك 100مەتر بێت یان 150 بێت، یان 200 بێت یان سەرتر، ئەگەر تاپۆی هەبێت، ئیفراز کرابێ، تاپۆی سەربەخۆی خۆی هەبێت، لەهەمان کاتدا شارەوانی ئیجازەی بینای پێدابێت، ئەوە مەشمولە بە سولفەی عەقاری، ئەگەر لە غەیری ئەوە جەنابتان لە پەرلەمان ئیلزامی حکومەت بکەن، کەوا مەسرەفی عەقاری تەسلیفی ئەوانە بکات کە لە زمنی ئەو تەعلیماتە دەردەچێت، ئەوە جەنابتان دەتوانن لێرە بڕیارێکی بۆ دەربکەن بە 75 مەتری دەدەن، یان ئەگەرتاپۆشی نەبێت هەر پێی دەدەن، ئەوە ئارەزووی خۆتانە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

نابێت، ئێمە لە میزانیەدا قەرار دەرناکەین، ئەوە بە یاسا دەبێت، بەڵام ئێمە دەمانەوێت ئەوە بزانین، من پێم وتن وتتان 100مەتری شمولی دەکات، ئەدرێت، دەمەوێ بزانم ئەو پێدانە چۆن دەبێت؟، سوزان شهاب، فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەبەر ئەوەی دەرکەوت ئەم بابەتە عیلاقەی هەیە، بە وەزارەتی شارەوانیەوە، ئێمە دەتوانین بەماددەیەك تەوصیەی حکومەت بکەین، من باسی شار ناکەم، لەبەر ئەوەی شار ماستەر پلانەکەی تێك دەچێت، بەڵام لە قەزاو ناحیەکاندا، یەعنی بۆ ئیلا دەبێت ئیلزام بکرێت بۆ 300 مەتر، ئەگەر دوو کەس 300 مەترەکە دەکەن بە دوو کەرتەوە، یەکی 150 مەتر، کێشەکە لێرەدا ئەوەیە، ئەمە بەیەك تاپۆیە، یەکێکیان کردوویەتی بەخانوو، ئەوی تریان بەزەوی ماوەتەوە، کاتێ کە دەچێت موعامەلە ئەکات، ئەوەی خانووەکە دەڵێت من وەرم نەگرتووە، وەری ناگرم، نایدەی بەوەی کە خاوەنی زەوییەکەشە، لەبەر ئەوە من داوا لەجەنابت دەکەم، لەبەر ئەوەی عیلاقەی نیە، بەسەر وەزارەتی داراییەوەو ڕێنماییەکانی وەزارەتی داراییش 100، 150، تەنانەت 75یش دەگرێتەوە، بەشەرتێك تاپۆی خۆی هەبێت، من داوا دەکەم، لە تەوصیاتەکاندا داوا لەوەزارەتی شارەوانی بکەین، من بۆ شار داوا ناکەم، لەبەر ئەوەی ماستەر پلانی شار تێك دەچێت، باسی قەزاو ناحیەکان دەکەم، لەشوێنێکی وەك هەورامانیدا، هەمووی شاخە، پێیان وتوون ئەبێت 200 مەتر بێت، هەتاکو بڕیارەکەی حکومەتیش دەرچوو، کە بە 100 مەتریش لە گوندەکان دەکرێت، لەشوێنێکی وەکو هەورامانیدا وابوو، ئاخر خۆی کێشەکە لەوەدایە، تەعلیماتەکە دادەبەزرێت، جێبەجێکردنەکەی هەرکەسەو بەئارەزووی خۆی تەفسیری بۆ ئەکات، بۆیە ئێمە بەتەوصیە داوادەکەین ئەو بابەتە دابندرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، سیوەیل خان، فەرموو.

بەڕێز سیوەیل عثمان احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هاوڕام لەگەڵ قسەکانی سۆزان خان، لەبەر ئەوەی بەڕێز وەزیری شارەوانی ئەمرێکی دەرکردووە، ئەگەر 600 مەتریش بێت نابێ دابەشی دوو بکرێت، من لێم پرسی نەصی ئەو قسەیەم لێپرسی، وتی ئەگەر 600 مەتریش بێت قبوڵمان نیە، بەتایبەت لەناو شارەکان کە بکرێت بەدوو خانوو، دوو تاپۆ، جا ئەوە گەلێك زۆرە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

نەسرین خان، فەرموو.

بەڕێز نەسرین جمال مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیاره قسەکەی منیش هەر لەسەر 100 مەتریەکەیە، ئەو 100 مەتریە لەناو شاردا، زۆرە بەتایبەتی لەناو شاری سلێمانی، کە ئەم 200 مەترە، کراوە بە دوو بەشەوە، 100 بە 100، ئەمەی کەکراوە، دیارە ئەو بڕیاری ژمارە(2738)لە 2011/3/8 دەرچووە، ئەڵێت پێشینەیان بدەنێ، بەڵام مەرجەکە قورسە، مەرجەکە دەڵێت ئیفراز کرابێت، وەکو بەڕێز وەزیری مالیەش باسی کرد، ئیفراز کرابێت وتاپۆی تایبەتی خۆشی هەبێت، بەڵام ئەمانە ئیفراز نەکراون، بەهەردووکیشیان یەك تاپۆیان هەیە، بەس بە سەهم، چۆن بڵێین 100مەتری بەناوی جەنابتەوەیە، 100 مەترەکەی تری بەناوی یەکێکی ترەوەیە، بەسەهم هەیە، لەبەر ئەوە یەکێکیان شمولی ئەکات، ئەوی تریان نایکات، بۆیە داوا دەکەین ئەمە یەکلایی بکرێتەوە لێرەدا، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز بیلال سلیمان، فەرموو.

بەڕێز احمد سلیمان (بیلال):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵڵا پێشنیاری من پێشتریش ئەوە بوو، ئەوەی کە دەکەوێتە چوارچێوەی شارەکانەوە، چوارچێوەی ماستەرپلانەوە، بەس تاپۆی نیە، وەکو دەوروبەری هەولێر بەتایبەتی، چەند شوێنێکی تریش هەیە، ئەوانەش تاپۆ بیانگرێتەوە، نە لەسەر لادێ حسابن نە لەسەر ناو شاریش حسابن، لەبەر ئەوەی تا ئێستا تاپۆیان بۆ نەکراوە، ئەوانەش مەحروم نەبن، چونکە ئەوانەی ئەو شوێنانە هەموو خەڵکی فەقیر و هەژارە، ئەوی تریش لەسەر مەسەلەی زەواجە، ئەوەی کە ئافرەتێك یەکەمجار کە مێردی کردبێ، دوایی شوو بکاتەوە، یان بەپێچەوانەوە، پیاوێك ژنی هێنابێ، ئەو ژنەی تەڵاقدابێ، یان ژنەکەی مردبێ و ژنی تر بهێنێتەوە، ئەوە سولفەی پێ نادرێت، ئەوەش ڕاست بکرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز دکتۆر احمد، فەرموو.

بەڕێز د. احمد ابراهیم علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەندێ لە تێبینیەکانم هاوکارانم باسیان کرد، بەنیسبەت ئاوارەکانەوە، ئەوانەی مەبەستە کە لەدوای 1991 هاتوونەتەوە بۆ کوردستان و هەندێکیان زەوییان پێدراوە، هەندێکیشیان پێیان نەدراوە، ئەوانی تریش زۆریان ناونووسکرابوون، کەقەرەبوو بکرێنەوە، بەس هیچ قەرەبوو نەکراونەتەوە، ئەوانەش قەرەبوو بکرێنەوە، بەنیسبەت ئەو پارەیە کە کەم بکرێتەوە 49 ملیار دینارە، بۆ سندوقی نیشتەجێکردن، ئەوە داوای ئێمە ئەوە بوو کە بخرێتە سەر سولفەی عەقار، چونکە بەڕێز وەزیری دارایی پار ئاماژەی بەوەدا، کە لەبەر ئەوەی کە خەڵکێکی زۆر داوای سولفەی عەقار دەکات، ئێمە توانای ئەوەمان نیە، کە بتوانین پارە بەو هەموو خەڵکە بدەین، لەبەر ئەوە بخرێتە سەر سولفەی عەقارەوە، بەنیسبەت 100

مەتری و ئەوانەی کە تاپۆیان نیە، ئەو زەوی و خانووانەی کە تاپۆیان نیـە، کەوتوونەتـە دەرەوەی شـار، لـە ماستەر پلان، کێشەکە لێرەدا ئەوەیـە کـە بـەڕێز وەزیـری دارایـی، ڕاسـتە کێشـەکە لـەوەزارەتی دارایـی نیـە، بـەڵام خـۆ ئێمـە پرسـیارەکەمان ڕووەو وەزارەتـی دارایـی نیـە، ڕووەو حکومەتـە، حکومـەت ئـەو کێشـەیە چارەسەر بکات، کێشەیەکە قائیمە، کە 100 مەتری کە بەسەهەم هەیانـە، دوو کەسـە نـاتوانێ ئەگـەر ئـەوی تر ڕەزامەندی نەدات لەسەری وەری نەگرێت، ئەمە یەك: مادام حکومـەت بڕیاریـداوە، کـە ئـەو خانووانـەی یـان ئـەو زەوییانــەی کــە بێتاپۆشــن لــە گونــدەکان و قــەزاو ناحیــەکان ئــەتوانن وەری بگــرن، ئــەی بــۆ لەدەوروبەری شارەکان کە دەکەونە سنووری ماستەرپلانەوە، ڕاستە کە هێشتا تاپۆی وەرنەگرتووە، ئەی ئەو بـۆ نــەتوانێ ئــەو ســولفەیە وەربگرێــت، یــەعنی کێشــەیەکە قائیمــە، ئەگــەر بتوانــدرێت لێــرە پەرلــەمان بەشێوەیەك لە شێوەکان تەوصیات بدات بە حکومەت کە چارەسەری بکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز عبداللە مەلا نوری، فەرموو.

بەڕێز عبداللە محمد نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بـەپێی تـازەترین لێـدوان کـە ئێسـتا بـۆ جـەنابتم نـارد، کـە بـەڕێز وەزیـری شـارەوانی داویـەتی، کـە لـە لێدوانەکەیدا ڕوونە، دەڵێت هەر پارچە زەوییەکی 100 مەتری کە ئیفراز کرابێت یان تاپۆی هەبێت، ئێمە سـولفەی عـەقاری پێـدەدەین، بـەس گرفتەکـە لەوەدایـە، ئەوەنـدەی کـەمن ئاگـادار بم، لـە گـەرمیان و لـە سلێمانی، لە ئەساسدا زەوی 100 مەتری دابەشـنەکراوە، واتـە ناڕاسـتەوخۆ دەڵـێن نایـدەین پێتـان، یـەعنی بەشێوەیەکی ناڕاستەوخۆ ئەڵێن پێتان نادەین، ئینجا حیکمەت لەمەدا ئەوەیە، ئێمە دەزانین ئەو کەسانەی کـە 100 مـەتری دەکـەن، خـەڵکی هـەژارن زیـاتر، یـەعنی نـاتوانێ 200 مـەتری بکـات، لەبەرامبەریشـدا وەزارەتی شارەوانی ئامادە نیە، قەرارەکەی خۆی بگۆڕێت، بۆیە ئەرکی ئێمە لە پەرلەماندا ئەوەیە بەدەقێك وابکەین کە دەقێکی ئیلزامی بێت وەزارەت ناچار بکەین، کە بیدات بە 100 مەتریش، 100 مەتریەکان کە دابەشدەکرێن، تاپۆیان پێ بدرێت، ئەو حەقەیان پێ بدرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز شڤان احمد، فەرموو.

بەڕێز شڤان احمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

نوقتـەی نیزامـی مـن لەسـەر دوو خاڵـە، یەکـەم: ئـەوەی گـوێم لێبـوو، لـە لیژنـەی یاسایی کەخوێندیانـەوە بەشێوەی تەوصیات ئاراستەی حکومەت بکرێت، دەربارەی دەرماڵەی زەوجیـەی شـەهید بـوو، مـن دەپرسـم شەهیدێك ئەگەر 4 منداڵی هەبێت، شەهیدێکیش هیچ منداڵی نەبێت، ئایا مووچـەیان وەکـو یەکـە؟، ئەمـە

عەدالەتە؟، ئەمە ناعەدالەتی تێدا دەبێت لەڕووی مووچەوە، بەتەئکید ئەمە پێویست بە چارەسەر دەکات، بۆیە بە شێوەی تەوصیە من نابینم ئەمە چارەسەر بکرێت، حەقی خۆیانە ئێمە لێرەدا قەرارێکی نیهائیان بۆ بدەین، دووەم: مەسەلەی پێشمەرگە، دەرماڵەی پێشمەرگە، وتم یارمەتی پێشمەرگە، چونکە دەزانین مووچەی پێشمەرگە مەسەلەیەکی گەورەیە، گرێدراوە بە حکومەتی ئیتحادییەوە، لەگەڵ ئەو چارەسەر دەکرێت، بەس داوامان کرد وتمان ئەو پێشمەرگانەی کە دەمێننەوە لەدەرەوەی لیواکان، ئەوانە هاوکارییان بکرێت، چونکە لەوانەیە پاش چوار ساڵی تریش ئەمانە تەواو نەبن، من پێشمەرگە دەناسم، 40 ساڵ خزمەتی هەیە، کوڕی خۆی لە شەشی ئامادەیی دەرهێناوە لە قوتابخانە، بۆ ئەوەی بتوانن بژین لەماڵەوە، بە 280 تا 300 هەزار دینار ناژێت، بەشێوەی تەوصیە ئەمە هیچ عیلاج ناکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز حمە سەعید حمە علی، فەرموو.

بەڕێز حمە سعید حمە علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە بەڕاستی وەکو لیژنەی ئاوەدانکردنەوە، ئەم گرفتە زۆر ڕوومان تێدەکات، بۆیە من داوا لە جەنابی وەزیر دەکەم، بەنیسبەت ئەم خاڵانەوە، یەکەم: گوندەکان، بەڕاستی داوای موستەمسەکاتی زۆریان لێدەکەن، وای لێهاتووە،دەتوانم بڵێم لە زیاتر لە 1000 هاووڵاتی مەشمول نیە، لەبەر ئەو موستەمسەکاتە زۆرە کەداوایان لێدەکەن، بۆیە با تەعلیماتەکە بۆ گوند ئاسان بکرێت، خاڵێکی تر بەنیسبەت ئۆردوگاوە، دوو کێشەیان هەیە، یەکەم: تاپۆیان نیە، دووەم: هەندێکیان لەسەردەمی ڕژێمدا کە بەزۆرەملێ گواستراونەتەوە، خانوویەکی هاکەزاییان بۆ کردوون، وەختی خۆی 4500 دیناری سویسریان وەرگرتووە، ئێستا بە موستەفید حسابن کە خانووەکەیان تێك دەدەنەوەو سەرلەنوێ بینای دەکەنەوە، ئەڵێن ئێوە موستەفیدن، بۆیان ناکەن، کە ئەوەش خاڵێکە گرفتی زۆربەی زۆری ئۆردوگاکانە، خاڵێکی تر، ئیشکال لە 100 مەتریەکە، ئەوە جەنابی وەزیر حەلی کرد، بەڵام ئیشکال لە سەهمەکەیە، ئەگەر دوو کەسی فەقیر 250 مەتر یان 220مەتریان کڕی بە سەهم دابەشی دەکەن، ئەوە پێم وایە هەردووکیان با مەشمول بن، خاڵێکی تر مەسەلەی تاپۆ و ئیجازەیە، جەنابی وەزیر دەڵێت ئەگەر تاپۆ و ئیجازەی هەبێت، ئەمڕۆ زۆربەی زۆری قەزاو ناحیەکان بێ تاپۆن، یەعنی زەوییەکی زۆریان هەیە کە ئیفراز کراوە لەقۆناغی تاپۆکردندایە، ئەو مەرحەلەیە 3 تا 4 ساڵی تری دەوێت، بەڵام ئیجازەی بینای هەیە، من پێم وایە، ئەگەر ئیجازەی بینای هەبوو، لە زمنی ماستەرپلان و تەجاوزدا نەبوو، شارەوانی ئیجازەی پێدا، ئەوەحەقە سولفەی پێ بدرێت، چونکە موعامەلەی تاپۆ هەیە 5 تا 6 ساڵ یان زیاتری دەوێت، بۆیە ئیکتیفا بکەن بۆ قەزاو ناحیەکان، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، گۆران ئازاد، فەرموو.

بەڕێز گۆران ئازاد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە بابەتی زەوی 100 مەتری ئەوانەی کە لە ئۆردوگاکانن، هەموو ئەو بابەتانەی کەباسکران، جێگای ئیهتمامی هەم سەرۆکایەتیە، هەم سەرجەم ئەندامانی پەرلەمانە، تا ئێستاش وەڵامێکی ڕوونمان دەست نەکەوتووە، لەبەر ئەوەی وترا پەیوەستە بەوەزارەتی شارەوانیەوە، ئێمە لەم ماددەیەدا ئێستا باس لەوە دەکەین، کە حکومەت تەنها بەردەوام دەبێت لەپێدانی سولفەی عەقاری، لەسەر ئەوە نین کە دەیدات بەکێ ونایدات بەکێ، بۆیە من پێشنیار دەکەم، بۆ بەیانی وەزیری شارەوانی لێرە ئامادە بێت، بۆ وەڵامدانەوەی ئەو پرسیارانە، ئەگەر پێویست بوو بەماددەیەکی ئیزافی ئیزافەی بکرێت، چونکە شەرت نیە لەناو ئەو ماددەیەدا بێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز ئێمە باسی میزانیە دەکەین، بۆ ئەوەش وەزیری دارایی بەرپرسە، لەگەڵ پلاندانان، پلاندانانیش لە ئێستاوە کاری تەواو بوو لێرە، ئەوی تر ئەتوانن لە لیژنەکە بانگی وەزیری شارەوانی بکەن، ڕێ و شوێنی بۆ دابنێن، بەڕێز اسماعیل گەلاڵی، فەرموو.

بەڕێز اسماعیل سعید گەلاڵی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سوپاس، کاک دڵشاد قسەکانی منی کرد، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس کاک عومەر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت سولفەی عەقار و دانی بە 100 مەتری، من پێم وایە جەنابی وەزیری مالیە زۆر بەوازحی، بەڕوونی باسی لەسەر کرد، کە سولفە دەدرێت بەو موستەمسەکاتانەی کە پێی بێت، بۆ هەموو کەسێك کەداوای سولفە بکات، واتە تاپۆ، ئیجازە، خەریتەی موصەدەقی شارەوانی پێ بێت، وەزارەتی مالیە نکولی لێ نیە، ئەگەر 10مەتری مورەبەعیش بێت، ئەمە بۆ نموونە، سولفەکە دەدات ئەم، بەڵام لێرەدا شتێك هەیە، ئێمە لەم یاسایەدا باسمان لەسەر لادێکان کردووە، لادێ ئەصڵەن ئەو شوێنەی کەخانووی لەسەر دەکرێت تاپۆی نیە، پێم وایە ئەوە بەخشراوە لە مەسەلەی تاپۆ سولفەکەی خۆی وەردەگرێت، بینای خۆی دەکات، ئەمێنێتەوە مەسەلەی شارەکان، شارەکان مەحکومن بە تەسمیمی ئەساسی، بەماستەر پلان، شارەکان مەحکومن بە یاسایەك، کەپێی دەوتریت یاسای تەسجیلی عەقاری، لەم یاسای تەسجیلی عەقارییەدا، مەسئەلەی ئیفرازو قیسمەی تێدایە، شارەکان دابەشکراون بە ناوچەی تیجاری، سەکەنی، بە ناوچەی دەرەجە نایاب ودەرەجە یەك و دەرەجە دوو، مەساحاتی جیاوازیان هەیە، بەواتا مەسەلەی ئەم

مەساحاتانە، كارێكی ئاڵۆزو موعەقـەدە لێـرەدا، بەبڕگەیـەك ئێمـە نـاتوانین قەتعـەن 100 مەتریـەك جیـا بكەینـەوە بڵێین هـا ئـەوە سـولفەی عەقارییـە، لەكاتێكـدا ئـەم یاسـایەو سـەرجەم ئەنـدام پەرلەمانـەكان و بەوەزیری داراییشەوە، بەسەرۆكایەتی پەرلەمانیشەوە، بەهەموومانەوە نكوڵیمـان لـەدانی سـولفەی عـەقاری نیە، بۆ هەموو كەسێك، ئێمە ئـەم یاسایە بـۆ تەصدیق دەكـەین؟، بـۆ ئـەوەی سەرتاسـەر كۆمـەڵانی خـەڵك سوودمەند بێت لەو واریداتەی كەلە وڵاتەكەی خۆیدا بەدی هاتووەو بەدی دێت، وەدەستی دەكەوێـت، بۆیـە هەموو كەسێك دەبێتە خاوەنی یەكەیەكی نیشتەجێبوون، كە دابنیشێت لەخانووەكـەی خۆیـدا، سـوود لـەو سولفە عەقارییە وەربگرێـت، بەڵام چۆن دەبێت سوود وەربگرێـت، ئـەبێت بـەپێی یاسـا، ڕێسـا، ڕێنماییـەكان بێـت، ئـەم مەسـەلەی 100 مەتریـە جـەنابی سـەرۆك مورتەبتـە بـە دوو قـانونی سـەرەكیەوە، یـەكێكیان/ قانونی وەزارەتی بەلەدیەیە، دووەم/ قانونی تەسجیلی عەقاریە كە وەزارەتی عـەدل موختەسـە پێـی، ئەمـە لە بابی ئیفراز قیسمدایە، ئایا ئەم دوو سەد مـەترە قابیلـە قسـم بكرێـت، یـان قسمە ناكرێـت؟ (قـد یجـوز) هەندێ جارجائیزە ببێ بە تاپۆوە، عیبرەت لێرە بەدانی سلفەی عەقارێكە بە نیسبەت وەزیری مالیـە باسـی كرد سورەت قەیدێكی موستەقل بە دەست هەركەسێكەوە بێت سـلفەی عـەقاری خـۆی وەردەگـرێ لـە گـەڵ ئیجازە و خەریتەی موسەدەقە، ئەمە ڕووبەڕووی وەزارەتـی مالیـە نابێتـەوە، ئەمـە ئیجرائێكـە ڕووبـەڕووی وەزارەتی عەدل و وەزارەتی شارەوانی دەكرێتەوە، ئەوان دەتوانن ئەم كێشەیە بەو شێوەیە حـەل بكـەن كـە ئایا ئیفراز دەكرێت یان نا؟ بەڵام مەسەلەی ئەوەی كە 200م هەندێ برادەر لەلای وایە كە وترا 200م هی دوو كەس بوو یەكی 100م ە، نەخێر هەموو ئەو موڵكانەی كە دوو كەس و سێ كەس بەشدار دەبـن تیایـدا پێی دەوترێ (علی وجە الشیوع) شەرت نیە بەمەساحە تەقسیم كرابێ، بە ئەسهوم تەقسیم دەكرێ، لە دنیا 300م بێت و 120م ی هی یەكێكیان بێ و 180م ی هی یەكێكی دیكە بێت، لەوانەیە 200م بێـت، 120م ی یەكێكیان بێ و 80م ی هی یەكێكی دیكە بێت، حەلی ئەم كێشەی 100م یە ئایا لێرە ئێستا بۆ ئێمە جێ بـەجێ ناكرێـت، ئەمـە یاسـای میزانیەیـە خاسـە بـە بودجـە، بـەڵام ئـەكرێت ئێمـە تەوسـیەیەك بكـەین لـە موستەقبەل بۆ حەلی ئـەو كێشـەیە بـۆ ئـەوەی سەرتاسـەر كۆمـەڵانی خـەڵكی كوردسـتان بـە 100م ی و بـە 500م ی موستەفید بن لە سلفەی عەقاری و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

جـەنابی وەزیـر تكایـە پرسـیارەكان لات وازحـن، ئەگـەر نـەختێك ڕوونكردنـەوە لەبەردەسـتی ئەنـدامانی پەرلەمان هەبێت، فەرموو.

بەڕێز بایز تاڵەبانی (وەزیری دارایی و ئابووری):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دیارە مەسرەفی عەقاری ئێمە هەموو ئەو ڕێنماییانەی كە دەری دەكەین ئیستناد دەكەینە سەر ئەو زەوابت و نووسراوانەی كـە لـە ئەنجومـەنی وەزیرانـەوە بـۆ ئێمـە دێ و بـە پێـی بڕیارەكـانی ئەنجومـەنی وەزیـران،

مەسـرەفی عـەقاری ئێمـە بـە جیهـەتی تـەمویلی ئینتها دەدات بـە پێـی ئـەو زەوابتانـەی کـە دانـراوە، ئـەو زەوابتانـەش مـن باسـم کـرد، هەنـدێکی ئێمـە ساحبی ئـەو زەوابتانـە نـین، بـەڵام وایـان لێ کـردووین ئێمـە داخلمـان کـردووە و بـە نووسـراوی وەزارەتـی دارایـی دەرچـووە، لەبەرئـەوە هـەر گۆڕانکاریـەك هـەبێ لـەو مەوازعانە ئەبێ وەزارەتی شارەوانی و وەزارەتی عەدل و ئەنجومـەنی وەزیـران ئـەو بڕیـارەی لەسـەر بـدەن، ئێمە وەکو وەزارەتی دارایی جارێکی تریش دەیڵێین لە خزمەتی هاووڵاتیاندایین، ئێمە هاووڵاتی حەزدەکەین ئێستا ئەمڕۆ بێت و سلفەکەش مەشمول بێ پێی و بۆشی سەرف بکەین و بڕوا، بەڵام چی بکەین ئیتر ئێمـە بەو شێوەیە بۆمان هاتووە و زەوابتەکانیشمان بەو شێوەیە داڕشـتووە، لەبەرئـەوە هـەر گۆڕانکاریـەك هـەبێ لەو زەوابتانە کە پێمان بکرێـت ئێمـە ئامـادەین و جـێ بـەجێ ی دەکـەین، بـەڵام عیلاقـەی بـەو شـوێنانەوە هەیە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر ئەی ئۆردوگاکان باسکرا، فەرموو.

بەڕێز بایز تاڵەبانی (وەزیری دارایی و ئابووری):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەتی ئۆردوگاکانەوە لە کاتی خۆی دا ئەمانە ئەوانەی کە پارەی مەسرەفی عەقاریان وەرگرتبوو، ئەوانەی کـە گەڕانـەوە بـۆ گونـدەکانی خۆیـان ئیعفـا کـران لـەو پارەیـەی کـە وەریـان گرتـووە، ئـەوە ئێسـتا هەیـە لایـەزال لـەو ئۆردوگایانە ماونەتەوە، ئەوانە لە وەختی حکومەتی عیراقی دا موستەفید بوونە، هەتاوەکو ئێستا ئێمە ئەمرێکمان بۆ نەهاتووە بڵێ ئەوانە کە موستەفید بوونـە ئـەوا ئیعفایـان بکـەن لـەوەی لـەو موسـتەفیدیە و سـلفەی عـەقاری بـا شمولیان بکات، چونکە بە نسبەت ئێمەوە ئەوە سلفەی عەقاری بـووە و شـمولی کـردووە، ئێمـە وەکو وەزارەتـی مالیـە پێمان باشە و پێمان خۆشە، ئەو ئیعفایەش بۆ ئەوانیش دەربچێ و مەشمولیش بن بـەو شـێوەیە کـە بتـوانن مـاتوڵ لە شوێنەکانی خۆیاندا ماونەتەوە، یەعنی ماونەتەوە بۆ ئەوەی بتوانن ئەوانیش بینایەکی تازە بە وەزعێکـی تـازەوە بـۆ خۆیـان بکـەن، ئێسـتا زۆربـەی زۆری ئـەو خەڵکـە لـەوێش نـەماون، ڕەنگـە خـەڵکی تـر هاتبێتـە ئـەو شـوێنانە، لەبەرئەوە بە نیسبەتی ئێمەوە ئەگەر جیهاتی مـەعنی وەکو باسـم کـرد ئەوانـە موسـادەقە بکـەن و موافەقـە بکـەن ئێمە هیچ مانعێکمان نیە وەکو وەزارەتی دارایی.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر ئەی ئەوانەی بۆ جاری دووەم شوو دەکەن یان ژن دێنن، ئـەوە چـەند جـار تەئکیـدی لەسـەر کرایەوە و باس نەکرا لای جەنابت؟ فەرموو.

بەڕێز بایز تاڵەبانی (وەزیری دارایی و ئابووری):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سلفەی زەواج یەك کەڕەت وەردەگیرێ و یەك جاریش دەبێ موستەفید بێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر پرسیاری چەند ئەندامێکی پەرلەمان بە نووسراو بۆمان هاتووە کە دەڵێن چۆن حکومەت ئیلزام دەکەی بە دەعمی کەرتەکانی زراعە و سناعە و گەشتیاری لە کاتێك دا سیولەی نەقدی نەماوە؟ یەعنی ئەگەر ئەمە ڕوونکردنەوەیەك بدەی کە لێرە نووساندوومانە ئەو سیولەیە لە کوێ دێت؟ فەرموو.

بەڕێز بایز تاڵەبانی (وەزیری دارایی و ئابووری):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە ئیلزام بووینە کەوا پارە بۆ مەسرەفی سناعی و زراعی و عەقاری بۆ هەمووی سەرف بکەین، دیارە ئەوەی کە جەنابت باسی دەکەی ئێمە بە نسبەتی مەسرەفی عەقاریەوە پارەی خۆشیان تەداول دەکات و هاتووەتەوە و ئێمە حسابی ئەوەمان کردووە کە موازەنەکە لە ئیحتیاتات دەدەین و لە وفورات دەیدەین و لە وفوراتی ئەو ماددەیە دەیدەین کە گەڕاوەتەوە، هەروەها ئەوەی زراعی و سناعیش، ئێمە بە نیسبەتی ئەوانەوە هەر پەرلەمان کە ئەمرێکمان بۆ دەربکات یاخود بڕیارێك بدات کە بڵێ لەکوێ دەیهێنن؟، ئەگەر پارەکە موناسب بێ، ئێمە پارەیەکی موناسبمان هەیە لە ئیحتیاتدا، ئەو ئیحتیاتە زۆر زەرورە، ئەو ئیحتیاتەش بۆ ئەوە نیە کە ئێستا ئێمە لێرە بڕیاری لێ بدەین و بۆ فلان شت سەرفی بکەین، خۆی ئەو ئیحتیاتە بۆ تەواریە، بۆ فەیەزاناتە، بۆ وشکەساڵیە، بۆ تەڕەساڵیە کە زۆرجار بە عەکسەوە، ئەوەتا دەڵێ پارەی فەیەزانم سەرف کردووە، یاخود بۆ ئەو مەوازیعانەیە، بەڵام ئەگەر لە حاڵەتێك دا سلفەیەکی مەوزوعێکی سناعی یان زراعی کە زۆر زۆر زەرور بێت و پێویست بکات و پارەکەی بگونجێ ئەوا ئێمە لە ئیحتیاتات وەری دەگرین، لە ئیحتیاتی وەزارەتی دارایی وەری دەگرێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی ئێستا ئاخر سیاغەتان بخوێننەوە، بەڕێزان خەلاس بوو ئەوەی ویستتان گەیشت، سورەتەکە لای هەمووتان وازح بوو و وەڵامەکانتان وەرگرتەوە، خەڵکی کوردستانیش گوێی لە دەنگتان دەبێ، ئێستاش دەمێنێت لیژنەی یاسایی سیاغەی ماددەکە بکات کە نەختێ زیادیش لەسەر ئەوەی ماددەکە زۆر شت کرا، فەرموو.

بەڕێز عونی کمال بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادە السادسة عشرة:

اولاً: تلتزم وزارة المالية والاقتصاد بتأمين مبالغ للاستمرار في:

1- تأمين مبلغ القرض العقاري للمواطنين في المحافظات والاقضية والنواحي والقرى حسب التعليمات والضوابط المرعية وتعزيز حسابه عند الحاجة، مع اعفاء المقترض من شرط التأمين على الحياة.

2- دعم مشاريع القطاع الزراعي عن طريق المصرف الزراعي.

3- دعم مشاريع المصرف الصناعي.

4- دعم المشاريع السياحية.

ثانياً: تلتزم وزارة المالية والاقتصاد بتمويل صندوق الاسكان بمبلغ (100 مليار) مئة مليار دينار مع اعطاء الاولوية للمشاريع السكنية المشمولة به في النواحي والقرى.

ثانيا: تخصيص مبلغ قدره (49) تسعة واربعون مليار دينار لتأمين السكن للمواطنين من ذوى الدخل المحدود وفقا لقانون تأمين السكن فى اقليم كوردستان رقم 7 لسنة 2008.

ثالثا: تخصيص مبلغ قدره (25) خمسة وعشرون مليار دينار لدعم صندوق القروض الصغيرة ومشروع ايجاد فرص العمل للشباب المصادق عليه من قبل مجلس وزراء اقليم كوردستان في سنة 2010 وفقا لقانون دعم المشاريع الصغيرة للشباب فى اقليم كوردستان ـ العراق رقم 2 لسنة 2011.

رابعاً: تخصيص مبلغ قدره (10) عشرة مليار دينار لمساعدة من التجأ فى حينه الى ايران و تركيا و عاد أو يروم العودة الى اقليم كوردستان ولم يتم تعويضهم سابقا، ويتم تأمين هذا المبلغ من احتياطى وزارة المالية والاقتصاد.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

باشە، بەڕێزان کێ لەگەڵە تکایە دەست بەرزبکات؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵ دانیە؟ بەکۆی دەنگ پەسەند کرا، زۆر سوپاس، ئێستا بۆ ماددەی 16 لە ئەسڵی پرۆژەکە کە دەکاتە ماددەی 17 فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 16 کە دەبێتە ماددەی 17

(سندوقی کوردستان بۆ داهاتی نەوت)، کە بەپێی ماددەی پازدەم لە یاسای نەوت و غازی هەرێمی کوردستانی عێراق.......... .

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەردەوام دەبین تا هەمووی ئینشائەڵڵا تەواو دەکەین، بە پشتیوانی خوا، تەوسیاتەکان دەمێنێتەوە، چونکە زۆرن، بەیانی تەوسیاتەکان و ئاخر دەنگدانمان دەبێ ئینشائەڵڵا، جا بۆیە خۆتان حازر بکەن بۆ هیلاکی، فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 16 لە ئەسڵی پرۆژەکە کە دەبێتە ماددەی 17

(سندوقی کوردستان بۆ داهاتی نەوت)، کە بەپێی ماددەی پازدەم لە یاسای نەوت و غازی هەرێمی کوردستان ـ عێراق ژمارە (22)ی ساڵی 2007دا دامەزراوە، ئەو داهاتانە وەردەگرێت، کە لە پرۆسەکانی نەوتی تایبەت بە کیلگەکانی نەوت بەدەست دێن و بەپێی حوکمەکانی دەستووری عێراق و یاسای نەوت و غازی هەرێم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەعەرەبیەکەی کاك خورشید فەرموو.

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة السابعة عشرة:

يستلم (صندوق كوردستان للعائدات النفطية) المؤسس وفق المادة الخامسة عشرة من قانون النفط والغاز لاقليم كوردستان – العراق رقم (22) لسنة 2007 العائدات المستحصلة من العمليات النفطية الخاصة بالحقول النفطية وفق احكام الدستور العراقي وقانون النفط والغاز للاقليم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی ڕەئیتان لەسەری؟ فەرموو.

بەڕێز عونی کمال بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە سیاغەی ماددەکەمان گۆڕیوە بەوشێوەیەی کە ئێستا دەیخوێنمەوە:

اولاً/تقوم وزارة المالية والاقتصاد وبالتنسيق مع وزارة الثروات الطبيعية باستلام العائدات التى تتحقق مباشرة من مبيعات النفط الخام فى الاقليم، ومبيعات مشتقات النفط وفق الدستور العراقى وقانون النفط والغاز لاقليم كوردستان رقم 22 لسنة 2007 وتضاف الى الواردات المتحققة واعلام البرلمان للمصادقة عليها قبل التصرف بها.

ثانيا: تودع جميع مبالغ المنح المستحصلة من العقود النفطية والغازية فى الاقليم فى حساب خاص لدى وزارة المالية والاقتصاد وتخصص هذه المبالغ من قبل مجلس الوزراء للمشاريع المخصص لها حسب العقود النفطية والغازية بالنسبة لعقود النفط والغاز وكذلك مشاريع البنية التحتية فى الاقليم على ان تقترن بمصادقة برلمان كوردستان قبل التصرف بها.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی دارایی ڕەئیتان؟ فەرموو.

بەڕێز د.ئاراس حسین محمود کریم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لیژنەی داراییش لەگەڵ دەقی ئەو گۆڕانکاریەیە کە لیژنەی یاسایی پێی هەستاوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر ڕەئیتان؟ فەرموو.

بەڕێز بایز تاڵەبانی (وەزیری دارایی و ئابووری):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش تەئیدی ماددەکە دەکەین دوای گۆڕانکاریەکە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان كێ دەیەوێ قسە بكات؟ ئەو بەڕێزانە دەیانەوێ قسە بكەن، سمیرە گۆران، عبداللە مەلا نوری، خلیل عثمان، امیر گوگە، ئەڤین عمر، گۆران ئازاد، ناسك تۆفیق، سمیرە خان فەرموو.

بەڕێز سمیرە عبداللە اسماعیل:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لەبەرئەوەی پترۆ دۆلار خراوەتە سەر بودجەی گشتی كە دەبووایە ئەو بڕە پارەیە بە جیا بۆ پرۆژەی خزمەتگوزاری ئەو ناوچانە تەرخان كرابا كەنەوتیان لێ بەرهەم دەهێندرا، بەڵام ئەمە نەكرا، بۆیە پێشنیار دەكەم بڕگەیەك لەو ماددەیە كە ماددەی 17یە ئێستا زیاد بكرێت، بۆ ئەوەی كە هەر بڕە پارەیەك لە پارەی موشتەقاتی نەوت یان بۆ بودجەی تەكمیلی كە بڕیارە بێتە پەرلەمان، بۆ پرۆژەی خزمەتگوزاری ئەو ناوچانە تەرخان بكرێت كە نەوتیان لێ بەرهەم دەهێندرێت و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك عبداللە فەرموو.

بەڕێز عبداللە مەلا نوری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دیارە من لەگەڵ ئەسڵی ئەو دەقەم كە لە پرۆژە یاسای بودجە هاتووە لەلایەن حكومەتی هەرێمی كوردستانەوە، بەڵام لەگەڵ كۆمەڵێك گۆڕانكاری دا كە دەشێ لێرە پێشنیاری بكەین، هیوادارم دواتر پشتیوانی بكرێین، دیارە ئەو سندوقە كە لە ماددەی 15 ی یاسای نەوت و گازی هەرێمی كوردستان دا ئاماژەی پێدراوە و لە پرۆژە یاسای بودجەی ئەمساڵدا هاتووە تا ئێستا دروست نەكراوە، بە پێی ئەو ڕێكاریانەی كە لە یاسای نەوت و گازدا هاتووە پێویست دەكات لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە ستافەكەی دەست نیشان بكرێت و دواتر وەكو هەر دەستەیەكی تر، دەستەی ژینگە و دەستەی مافی مرۆڤ و وەزارەتەكان ئەم دەستەیە بێتە پەرلەمان و متمانەی پێ بدرێت، لەڕاستی دا من بۆیە پشتیوانی ئەوە دەكەم كە وەكو لە دەقی پرۆژەكە هاتووە، پێموایە ئەگەر بەم شێوەیەی كە هاتووە تێ پەڕێ، گرنگی ئەم سندوقە لەوەدایە، بابڵێین ڕاستەوخۆ هەموو ئەو داهاتانەی كە لە بڕگەی 30 لە ماددەی 1 ی یاسای نەوت و گازی هەرێمی كوردستاندا هاتووە هەموو ئەو داهاتانە دەڕواتە ناو ئەم سندوقەوە، ئەهمیەتێكی تری ئەم سندوقە لەوە دایە كە كارەكانی ڕاستەوخۆ لەژێر چاودێری پەرلەمانی كوردستاندایە، واتە دروست كردنی ئەم سندوقە جۆرێك لە دڵنیایی دروست دەكات لەبەینی پەرلەمان و حكومەتدا، جۆرێك لە متمانە بەهێز دەكات لەبەینی پەرلەمان و حكومەت بە پێی ڕێكارە یاساییەكان، ئەم سندوقە ڕاستەوخۆ دەكەوێتە ژێر چاودێری پەرلەمانی كوردستان، بۆیە من پێموایە لە بەرپرسیایەتی ئێمە لەئاست ئەم ماددەیە دەكرێت دابەشی بكەین بۆ دوو بەرپرسیاریەتی، بەرپرسیاریەتی یەكەم/ ئەوەیە كە ئێمە لەڕێگەی یاسای بودجەوە هانی حكومەت بدەین لەڕێگەی تەسبیت كردنی ئەو دەقەوە، هانی حكومەت بدەین و هاوكاری بین كە

هەرچی زووە ئەم سندوقە دروست بکات، بەو شێوەیەی کە ڕێکاریەکانی لە یاسای نەوت و گازی هەرێمی کوردستاندا هاتووە، پێشموایە بە پێی ئەو زانیاریانەی کە ئێمە هەمانە ئەنجومەنی وەزیران و ئەنجومەنی هەرێمی حەزیان لێیە ئەو سندوقە دروست بکەن، واتە دەرفەتێکی باشە بۆ ئێمە لە پەرلەمانی کوردستاندا هاوکاریان بین کە هەرچی زووە ئەم سندوقە دروست بکرێت بۆ ئەوەی بابڵێین لە دوای تەئریخی دروست کردنی سندوقەکەوە کۆی داهاتی نەوت بەو شێوەیەی کە لە یاسای نەوت و گازی هەرێمی کوردستان هاتووە بچێتە ناو ئەم سندوقەوە و نەجاتمان بێت لە کردنەوەی حساب و ئەو شتانەی کە لەڕابردوودا کاری لەسەر کراوە، ئەمە بەرپرسیاریەتیەکیان، بەرپرسیاریەتی دووەم/ بەڕەئی من بەرپرسیاریەتی پێش دروست کردنی ئەو سندوقەیە کە لەڕابردوودا و تاوەکو ئێستا کۆمەڵێك پرسی جیا جیا هەیە لە هەرێمی کوردستاندا کە بە تایبەتی کە ئێمە دەزانین ساڵی پار لە یاسای بودجە دا دوو ماددەمان تەسبیت کرد کە ماددەی 21 و ماددەی 22 ئەگەر چی بەڕێز وەزیری دارایی لە قسەکانی هەفتەی ڕابردوو دا پێی وابوو کە ئێمە ئەو ماددانەمان جێ بەجێ کردووە، با بڵێین حکومەت ئەو ماددانەی جێ بەجێ کردووە بەو پێیەی ئەو ئاماژەی بەوە دەکرد کە 250 ملیۆن دۆلار هاتووەتە پەرلەمانی کوردستان و پەرلەمان پەسەندی کردووە، ئەو پێی وابوو ئەم مەبلەغە جێ بەجێ کردنی ئەو ماددانەیە لەکاتێك دا کاتێك کە ئەو دوو ماددەیەی ساڵی پار دەخوێنیتەوە دوور و نزیك پەیوەندی بە 250 ملیۆن دۆلارەوە نیە، چونکە ئەو 250 ملیۆن دۆلارە داهاتی نەوتی ڕەش بوو، لەکاتێك دا دیارە سەرۆکی حکومەتیش کە ئێمە بینیمان خۆی باسی کردو وتی ئەمە داهاتی نەوتی ڕەشە، لەکاتێك دا ماددەی 21 و 22 ی ساڵی پار بۆ ئەوەیە کە بابڵێین شیرینیەکان ئەو بەخشینانەی کە لە کۆمپانیاکان دراوە و بێت و بابڵێین لەو ماددە و دوو ماددەیە ڕێك بخرێتەوە، واتە ئەو دوو ماددەیەی کە ساڵی پار ئێمە تەسبیتمان کرد تا ئێستا جێ بەجێ نەبووە، بۆیە من پێموایە بەرپرسیاریەتی ئێستای ئێمە کۆتایی هێنانە بە ئەو ئەشکالیاتانەی کە لەڕابردوو دا هەبووە، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، تکایە من دەق دەڵێمەوە ئەگەر دەرفەتم بدەی، دیارە جەنابتان ئاگادارن ئێمە لە مانگی 2ی ساڵی 2010 دا ئێمە وەکو لیژنەی پیشەسازی و وزە خۆشبەختانە بە کۆی دەنگ کتابێکمان ئاڕاستەی ئەنجومەنی وەزیران کرد لە مانگی 12 ی ساڵی 2010 لەلایەن بەڕێزتانەوە ئاراستەی ئەنجومەنی وەزیران کرابوو بۆ هەمان ئەو بابەتەی کە ساڵی پار لە پرۆژەی بودجە یاسامان بۆ دەرکرد، بەلاّم تا ئێستاش ئێمە ئەم وەلاّمەمان وەرنەگرتووەتەوە،... .

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عبداللە تۆ باسی ئەم سندوقە بکە، ئەو وەلاّمە لەشوێنێکی تر، فەرموو.

بەڕێز عبداللە مەلا نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆچی پێویستە ئەم سندوقە؟ مەبەستم ئەوەیە، کاتێك کە ئەو کتابەی ئێمە ڕۆیشتووەتە بەردەمی بەڕێز ئەنجومەنی وەزیران کتابێکیان کردووە بۆ وەزارەتی سامانە سروشتیەکان و خۆشیان داوایان لە وەزارەتی سامانە سروشتیەکان کردووە بۆ ئەوەی زانیاریان لەبارەی ئەو داهاتانەوە پێ بدرێت، عەفوم بکەی، کۆی ئەم بابەتانە پێمان دەڵێ دروست کردنی ئەم سندوقە گرنگە، بۆیە من لە کۆتایی قسەکانما دەمەوێ پێشنیارەکە بەم شێوەیە بخەمە ڕوو، هیوادارم بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان پشتیوانیمان بکەن بۆ کۆتایی هێنان بە حیکایەتی نەوت، لەڕاستی دا وەکو حیکایەتێکی لێ هاتووە و کۆتایی پێ نایە، پێموایە......... .

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس تەواو، کاك خلیل فەرموو.

بەڕێز خلیل عثمان حمدامین رسول:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری لە پێشنیارەکەی سەمیرە خان دەکەم، هەروەکو ئێمە لەم پەرلەمانە بڕیارماندا کە پارەی پەترۆ دۆلار خراوەتە سەر بودجەی گشتی لەکاتێك کە ئەو پارەیە بە پێی یاسا و دەستوور مافی ئەو ناوچانەیە کە نەوت و گازی لێ بەرهەم دەهێندرێ و لێی دەپاڵێورێ، لەکاتێك دا کە نەوتی ئەو ناوچانە کە ئێمە ئابلۆقەی ئابووری وسیاسیمان لەسەربووە، بەڕاستی دەعمێکی زۆری ئیقتسادی هەرێمی کوردستانیان کردووە، کە ئەوانیش زیاتر ناوچەکانی زاخۆ و بەردەڕەش و مەخمور و تەق تەق و کۆیە و چەمچەماڵ و ئۆردوگای شۆڕش و قادر کەرەم و بازیان و کفری و ئۆردوگای رزگاری، ئەگەر دیقەت بدەین زۆربەی زۆری ڕێژەی دانیشتووان لەو ناوچانەیە و بەشێکی گەورەی پێکهاتەی دانیشتوانی هەرێم پێك دەهێنن، خەڵکی ئەو ناوچانە خەڵکی هەژار و کەم دەرامەتن و زۆربەی زۆریان بەڕاستی پاشماوەی قوربانیان و وارسی کەسوکاری ئەنفال کراوەکانن، ئەو ناوچانە بەدرێژایی 13 ساڵ لەدوای ڕاپەڕینەوە بەشێکیان لەژێر دەسەڵاتی ڕژێم دابوون و بەشێکیشیان لەو خاڵە سنووریانە بوون کەلەگەڵ ڕژێمدا تەماس بووە و دەتوانم بڵێم وەکو پێویست خزمەت نەکراون و خزمەتگوزاری باشی بۆ نەچووە، بۆیە من بەڕاستی پێشنیاری ئەوە دەکەم وەکو سمیرە خان یەعنی بڕگەیەکی یاسایی زیاد بکرێت لەم ماددەیە، بەڕاستی تەعویزی ئەو پارەی پترۆ دۆلارەیان بۆ بکرێتەوە کە لە بودجەی تەکمیلی بێ یان هەر پارەی موشتەقاتێکی نەوت کە دێتە ئەم پەرلەمانە، بەڕاستی با پرۆژە خزمەتگوزاریەکانی ئەو ناوچانەی تیابێ و خزمەتی ئەو ناوچانە بکرێت، چونکە وەکو پێشتریش ئاماژەمان پێی کرد لەڕووی ڕێگاوبانەوە، لەڕووی بیئەوە، لەڕووی خەڵکەکەوە کە پێویستی بە خزمەتگوزاریە، پێموایە زۆر ئاساییە، چۆن ئێمە بڕیاریمان دابوو بۆ ناوچە سنووریەکان لەم بودجەیە بڕێك پارە تەرخان بکرێت و پێموایە ئەمانیش بەهەمان شێوە مافێکی یاسایی و دەستووری خۆیانە........... .

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تارا ئەسعەدی تکایە بێ دەنگ بن، فەرموو.

بەڕێز خليل عثمان حمدامين رسول:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەو پارەیە شوێنەکانی خۆیانی پێ ئاوەدان بکرێتەوە کە ئەو پارەیە بۆ ئەو ناوچانە تەرخان بکرێت و وەکو وتم ئەو ناوچانەی کە نەوتیان لێ بەرهەم دەهێندرێ یاخود نەوتیان لێ دەپاڵێورێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك امیر فەرموو.

بەڕێز امیر گوگە یوسف عوديش:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشەکی پشتەڤانیا لیژنا دارایی و لیژنا یاسایی دکەم بۆ وان پێشنیارێت وان، هەروەسا پشتەڤانیا ل سمیرە خان و کاك خلیل دکەم، بڕاستی ئەڤە بابەتەکە،چونکە وەکو ئەز دزانم ل مەنتیقا زاخۆ هەتا نوکە ئەو جێگایەی کو گاز لێ دێتن، هەتا نوکە بۆ ماوەی سێ ساڵ و چوار ساڵ هەتا نوکە خەڵکێ وێندرا هیچ تەعویزەك بۆوان نەهاتیە کرن، هیچ هاریکاریەك بۆوی خەڵکێ ئەوێ کو نەفتیش ژ عەردێ وێ تێنە دەرێ هەتانوکە هیچ تەعویز بۆی نەهاتیە کرن، ئەڤە نزیکی سێ ساڵە و چوار ساڵە هەندەك ژ وانە زەویەکا بتنێ هەیە، ئەڤ زەویە بیرێ نەفتێ وی تێدا کولای، بەس هەتا نوکە خۆدانێ وێ عەردێ هیچ هاریکاری بۆی نەهاتیە کرن، هیچ تشتەك بۆی نەهاتیە کرن، هیڤی دارم کو خاڵەك تێدا بێت دیار کرن و ئەڤ خاڵە کو ئیلزاما وەزارەتێ بکەت، ئیلزاما وەزارەتا جهێت پەیوەندار بکات کو ئەڤ خەڵکە بێنە، تەعویز کرن، چونکە گەلەك ژ وان خەڵکا زەرەمەندن، ئەڤە سێ، چار ساڵە هیچ تشتەك نیە زێدەتر زەرەرمەند، هەروەسا ئەو جهێت ئەڤ نەفتا لێ دێتە دەرئێخن ئەو جهێ ژی زەرەرمەند بین، نەرێك وان خەڵکێ وان توشی نەساغی بن، هێڤی دارن ئەڤ بابەتە درست کرنا وان هەردوو خاڵێت پێشنیار دگەل وێ خاڵێ سمیرە خان و کاك خلیلی بێت ئیزافە کرن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەڤین خان فەرموو.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد فرج:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی من تێی گەیشتم لەم ماددەیە بەڕێزم ئەم تەنها و تەنها باسی ئەوە دەکات کە سەندوقێك دروست بکرێت، کە بە چ شێوەیەك ئەم سندوقە دائەنرێ ئەویش کە بە پێی ماددەی 22ی ساڵی 2007ـە، ئەم سەندوقە بۆ ئەوەیە ئەو عائیداتە نەوتیەی کە دەستمان دەکەوێ لە موشتەقاتی نەوتدا لەم سەندوقەدا هەڵدەگیرێ و سەری ساڵ دێ لەم پەرلەمانەی ئێمە کە پارەکە کۆبووەوە لێرە موناقەشەی دەکرێ کە بە چ شێوەیەك سەرف بکرێت و بە چ شێوەیەك دابەشی سەر پرۆژەکان بکرێت، بۆیە بە ڕاستی من ڕێزم هەیە بۆ برادەرانم، بەڵام ئەگەر بێتو ئێمە باسی ئەوە بکەین ئەمە تەعویزاتی تیا بێ یاخود هەرچی شتێك لێرە

بکرێت وابزانم لەم سندوقە دا ئێستا باسی ئەوە ناکات، باسی ئەوە دەکات کە چۆنیەتی دامەزراندنی سندوقەکە، بۆیە من هاوڕام لەگەڵ بەڕێز کاك عبداللە مەلا نوری کە سەد لەسەد ئەم ماددەیە بە چ شێوەیەك خۆی لە پرۆژەکە هاتووە بەو شێوەیە دانرێ، بەڵکو ئەو ڕەئیەی بەڕێزانی لیژنەی یاسایی بەڕاستی من پێم پەسەند نیە، داوای لێ بوردن دەکەم، بەڵام ئەوەی کە خۆی چۆن هاتووە لە دەقەکە، خۆی ئەو دەقە لە هەموو شێوازێك باشترە، چونکە کێشەیەك چارەسەر دەکات کە دەڵێین و ئەوەیە ئێمە ناڕوونیەك هەیە لەلامان یاخود ناوازحیەك هەیە لەلای ئەندامان کە چۆن ئەو سندوقە حسابی بۆ کراوە، یان بە چ شێوەیەك حسابەکە کراوەتەوە یان نەکراوەتەوە، بەڵام ئەم سەندوقەی ئێستا لێرە هاتووە بەم شێوەیە لەناو یاسای بودجە ئەو کێشەیەمان بۆ یەکلادەکاتەوە و ڕوونکردنەوەیەك دروست دەکات لەلایەن هەموو لایەك، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك گۆران فەرموو.

بەڕێز گۆران ئازاد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش سەرەتا پشتیوانی ڕەئیەکەی کاك عبداللە و ئەڤین خان دەکەم، دیارە ئێمە ساڵی پاریش کە قسەمان لەسەر ئەوە کردو موناقەشەیەکی زۆرمان کرد، هەستمان بە بوونی بۆشاییەك کرد لەڕووی یاساییەوە لەبواری تەتبیقدا کەوا هەیە مەسەلەی ئەو داهاتی نەوتانە چۆن مامەڵەی لەگەڵ بکرێت؟، ئەوە بوو پێشنیاری ئەم دوو ماددە ئیزافیە کرا لە بودجەی ساڵی پاردا کە هەم فرۆشتنی موشتەقاتی نەوت بچێتە ناو ئەم سندوقەوە، هەم پارەی ئەو گرێبەستانە بخرێتە ناو ئەم سەندوقە، دیارە ئێمە تا ئێستا مامەڵەمان تەنها لەگەڵ ئەو پارەی موشتەقاتە کردووە کە جارێك هاتووەتە پەرلەمانی کوردستان قسەمان لەسەری کردووە، دیارە ماددەی 16 کە حکومەت پێشنیاری کردووە پێمولیە هەنگاوێکی گرنگ چووەتە پێشەوە، چونکە پەرلەمانی کوردستان یاسایەکەی دەرکرد، یاساکەی ئیقرار کراوە، لە پەرلەمانی کوردستان دەرچووە، ئێستا حکومەت ئامادەیی خۆی پیشانداوە بە گوێرەی ئەو ماددەیە بۆ ئەوەی مامەڵە کردن لەگەڵ مەسەلەی نەوت بە گوێرەی ئەم سندوقە بێت، کە دەڵێ بە گوێرەی ئەم سندوقە من داهاتەکان وەردەگرم، بەڵام ئێمە دەزانین دامەزراندنی ئەم سندوقە ئیجرائات و ڕێوشوێنی خۆی هەیە، ئەوەیە دەستە و سەرۆکەکەی بەدەنگی ئەندامانی پەرلەمانی کوردستان متمانەی پێ دەدرێ و دادەندرێت، دەکرێ لێرە سەقفێکی زەمەنی دانێین بۆ ئەوەی کەوا ئەو پاڵێوراوە، ئەو کەسە بنێردرێت بۆ پەرلەمان بۆ ئەوەی سندوقەکە دابمەزرێ و مەسەلەی شەفافیەت و تەنانەت بە گوێرەی سندوقەکە هەموو خەڵکیش دەتوانێ وردبینی مەسەلەی داهاتی نەوت بکات، بۆیە من پشتیوانی لە مانەوەی ئەسڵی ماددەکە دەکەم لەگەڵ ئیزافە کردنی ئەوەی کەوا کاتێك دابندرێت بۆ ئەوەی ئەم سندوقە دروست بێت، دوو/ ئەگەر ئەو ڕەئیەی یەکەم نەماوەو ڕەئیەکەی لیژنەی قانونی جێگیر بوو کە پێشنیاری دوو برگە دەکەن کەلە بودجەی ساڵی

پاردا هاتووه، وەك گوتم بە تەواویش جێ بەجێ نەکراوە، ئەوە لەوێ دا ئیمکانی ئەوە هەیە کە من پشتیوانی ڕەئیەکەی کاك خلیل و سمیرە خان دەکەم کە گرنگی بدرێت بەو ناوچانەی کە نەوتیان تێدا بەرهەم دەهێندرێ و نەوتیان تێدا دەفرۆشرێ، چونکە لە مەسەلەی پترۆ دۆلاریش باسمان کرد کە ئەوانە لەڕووی ژینگەو لەڕووی ڕێگاوبان و لەڕووی خزمەتگوزاری زۆر زەرەرمەند بوونە، ئێمە لە مەسەلەی پترۆ دۆلار ئەو ناوچانە ئەو ساڵ چاوەڕێی ئەو داهاتەن، بەڵام ئەوە بوو خرایەوە ناو بودجەی عام، بۆیە ئەگەر سندوقەکە نەماوە من پێشنیار دەکەم ئەو ناوچانە لەبەرچاو بگیرێ و سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ناسك خان فەرموو.

بەڕێز ناسك تۆفیق عبدالکریم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە منیش بە هەمان شێوەی هەردوو ئەندامە بەڕێزەکەی لیژنەکەمان، ئەڤین خان و کاك عبدالله، تەواو لەگەڵ ئەم ماددەم بەڵام لەو ڕووەوە لەگەڵی دانیم کە ئەم ئەڵێ بە پێی ئەو سندوقەی کە بە پێی ئەو یاسایە دامەزراوە، بەڕاستی ئەم سندوقە دانەمەزراوە، چونکە ئەگەر داشمەزرا بێ یاسایی نیە، وەکو کاك گۆران ئیشارەتی پێیدا بە پێی ماددەی 15 بڕگەی 2 ی دەڵێ (یتم تعین رئیس واعضاء مجلس الادارة من قبل مجلس الوزراء بعد مصادقة الاغلبية المطلقة لاعضاء البرلمان) کەواتە ئەم سندوقە دانەمەزراوە تا بڵێین با داهاتەکە بچێتە ئەو سندووقەوە کە دامەزراوە، من پێموایە ئەوە هەنگاوێکە لەو هەنگاوانەی کە ئەنجومەنە هەرێمیەکە دوو کۆبوونەوەی کردووە لە مانگی (7) و (9)ی (2010)، یەکێکە لەو هەنگاوانەی کە دەیەوێ داهاتەکان کۆ بکاتەوە، ئێمە دەکرێ ئەو ماددەیە وەکو خۆی بهێڵینەوە، بەڵام بڵێین دوای دامەزراندنی لە نزیکترین کات دا، چونکە بەڕاستی لەگەڵ ڕێزی زۆرم بۆ لێژنەی یاسایی و دارایی، ئەوەی کە ئەوان دەیڵێین هەر هەمان ئەو دوو ماددەیەی پارە کە بە دوو بڕگە لە ماددەی (21)دا تەرحمان کرد، دەکرێ ئەو ساڵ هەنگاوێکی جوانتر بنێین، باشتر بنێین، ئەویش دروست کردنی ئەو سندووقەیە، دواتر ڕۆیشتنی ئەو حیساباتانەیە بۆ ئەو سندووقە، بەڕاستی من تەواو لەگەڵ ڕەئی کاك خەلیل و سەمیرە خانم، بەڵام ئەوە لێرە جێگەی نەبوو، ئێمە تازە تێپەڕی ئەو مەوزووعە، چونکە من لە ئەوەڵیش دا وتم، مەوزووعی پیترۆدۆلار بە فیعلی ساڵێکی تر بە هیچ جۆرێ تێکەڵ بە بودجە نەکرێ، چونکە ئەوە غەدرێکی گەورەیە لەو ناوچانە دەکرێ، ئەو پیترۆدۆلارە خاص بۆ ئەو شوێنانە دێ، ئەوەی داهاتی عاممە و ئەوەی کە دەڵێین ئەوە نەوتە و هی هەموومانە، ئەوە (17٪)کەیە کە بۆمان دێ، ئەوەی پیترۆدۆلارەکە خاص بۆ ئەو شوێنانەیە بەڕاستی دەبێ ساڵێکی تر بە هیچ جۆرێ ئەو مەوزووعە تێکەڵ بە داهاتی گشتی نەکرێ، بە موستەقیلی دانرێ بۆ ئەو شوێنانەی کە یان نەوتی لێ دەردێ، یان مەصفای تیایە، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ ئێوەی بەڕێز، جەنابی وەزیر ئەوە موداخەلەكان خەڵاس بوو، ئینجا پێش ئەوەی بچینە موداخەلەكان، بەڕێزێك پێشنیاری هەبوو، كاتەكەی خۆی شەش دەقە زیاتریش قسەی كرد بەشی نەكرد، پێشنیارەكانی ناردووە، دەیخوێنمەوە، جەنابی وەزیریش گوێ بگرێ، ئەندامانی بەڕێزیش، دەڵێ / مادەی (17) یەكەم لە ماوەی چوار مانگ دا سندووقی كوردستان بۆ داهاتە نەوتیەكان دادەمەزرێت بە پێی ماددەی (15) لە یاسای نەوت و غازی هەرێمی كوردستان-عیراق ژمارە (22)ی ساڵی (2007) ئەو داهاتانە وەردەگرێ كە لە پرۆسەكانی نەوت و غاز بەدەست دێن و بە گوێرەی حوكمەكانی دەستووری عیراق و یاسای نەوت و غازی هەرێم.

دووەم/ لەسەر ئەنجومەنی وەزیرانە لە ماوەی چوار مانگ دا دەرخستەیەك پێشكەش بە پەرلەمان بكات لەسەر: یەك/ كۆی ئەو بڕە پارانەی كە بە حكومەتی هەرێمی كوردستان دراون، یاخود دەدرێن لە چوارچێوەی پرۆسەی نەوت دا، دوو/ كۆی ئەو پرۆژانەی ئەنجام دراون، یاخود بڕیارە ئەنجام بدرێن، لە چوارچێوەی پرۆسەی نەوت دا، ئێستا جەنابی وەزیر وەڵامی بەڕێزتان بۆ موداخەلەكان.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/ وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەو ماددەیە كە هاتووە دیارە ئێمە لە حكومەتیش دا قەصد ئەوەیە كەوا لەو سندووقە ئەو داهاتانە كۆبكرێتەوە، زۆر بە وازیحیش هاتووە مەسەلەی ئەو سندووقە، ئێمە پێمان باشە ماددەكە بەو شێوەیەی هاتووە و بڕوا، ئەوەی كە ئێستا جەنابت خوێندتەوە، ئیلزامی حكومەت بكرێ بۆ ماوەی چوار مانگ، ئەوە من پێموایە موشكیلە نابێت، چونكە بەڕاستی كە نەوایەی خراپ نیە لەسەر مەسەلەكە، ئەوەیە كەوا ئێمە ئامادەین وەكو حكومەت ئەوەی كە هاتبێت لەو سندووقەدا دابنرێت، ئەوەی كە دێتیش، هاتبێت یا دێت، بەڕاستی ئەوە مەعلومە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

پرسیارێك هەبوو، ئەو سندووقە شیرینیەكانیش دەچێتە ناوی؟ ئەوەی هەیە.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/ وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەوەی من مەعلوماتم هەبێ جەنابی سەرۆكی پەرلەمان، لە موازەنەی پار دا داوا كرا دوو رەقەم حیساب بكرێتەوە، ئێمە هەردوو رەقەم حیسابەكەمان كردەوە، رەقەم حیسابێكیان ئەوەبوو كەوا ئەو پارەیەی هاتە ناوی جارێكی تریش باسی دەكەمەوە، ئەوە بوو (250) ملیۆن دۆلارەكە بوو هاتە ئێرە و لێرە لەسەر پرۆژەكانی موصادەقە كراو و ڕۆیشت، ئێستا ئەوەی كە من مەعلوماتم هەیە جارێكی تر پارە دێتە ناو ئەو سندووقە، وەلەو ئەو مەوزووعە ڕاستە حیسابەكە لە بانقێكی وەزارتی دارایی دایە، بەڵام لەلای وەزارەتی سامانە سروشتی یەكانە، دەبێ بۆ ئەوەی جارێكی تریش ئەو پارەیە كە كۆ دبێتەوە بێتە پەرلەمان بۆ ئەوەی ئیقراری پرۆژەكانی بكرێت، بەڵام ئەوە ئەو سندووقە دیارە، ئەوە جیاوازە لەگەڵ ئەو حیسابەدا.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ئەوەی پار هات موشتەقاتی نەوت بوو، وا نیە؟

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/ وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڵێ، ئەوەیان هی موشتەقاتی نەوت بوو.

بەڕێز ڕێباز فتاح محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

مەبەستی كاك عبدالله لە شیرینیەكان ئەوەیە كە هەندێ لەو شیرینیانە بە شێوەی پارە نیە، بەڵكو كۆمپانیاكە بە شێوەی پرۆژە جێبەجێی دەكات، بەڵام تا ئێستا پەرلەمانی كوردستان و هیچ لایەنێكی تریش لەوە دڵنیا نیە كە ئایا ئەو پرۆژانە چەندی جێبەجێ كراوە؟ چەندی جێبەجێ نەكراوە؟ لەوانەیە.....

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز كاك ڕێباز نوقتەی نیزامی بۆ لە باتی كاك عبدالله دەگری؟ خۆت هەستە نوقتەی نیزامی بگرە.

بەڕێز عبدالله محمد نوری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من ئەو پێشنیارەم ناردووە پێموایە وازحە، چونكە بەشێك لەو پارانە بە شێوەی پرۆژەیە، بەس لەوەی نوقتە نیزامیەكەی من لەسەر پرسیارێكی جەنابت دا كە لە بەڕێز وەزیری داراییت كرد، لە ڕاستی دا وەڵامی پرسیارەكە لەسەر ئەساسی ئەوە نیە بەڕێزیان چەند زانیاریان هەیە، بەڵكو لەسەر ئەساسی ئەوەیە بە پێی یاسا چ جۆرە داهاتێك دەچێتە ناو ئەو سندووقەوە، لە یاسای نەوت و گازی هەرێمی كوردستان دەستنیشان كراوە، پارەی فرۆشتنی نەوت و غاز و بەخشین و شیرینیەكان و هەمووی دەچێتە ئەو سندووقەوە، واتا ئەوە وەڵامەكانی بەڕێزیان دەستنیشانی ناكات، بەڵكو یاسا دەستنیشانی كردووە كە لە بڕگەی (30) ماددەی (1)دا هاتووە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ، زۆر سوپاس، جەنابی وەزیر، فەرموو.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/ وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

وابزانم خۆی هەر شەرحی کردووە، دەڵێ/ (العائدات المستحصلة من العمليات النفطية الخاصة بالحقول النفطية وفق أحكام الدستور).

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو.

بەڕێز ناسك توفيق عبدالكريم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە کێشەمان لە دامەزراندن و دانەمەزراندنی سندووقەکەیە، یەعنی ئێستا ئەو سندووقە دانەمەزراوە، ئەگینا خۆی زۆر زۆر باشە، ئەصڵەن ئەوە هەنگاوێکە بۆ بە یاسایی کردن و شەفافیەت ڕوو لە نەوت و غازی ئەوهەرێمە دەکات، یەکێ لەو کێشانەی کە هەیە لە نەوت دا تا ئێستا ئەوەیە چوار شەریکەکە دانەمەزراوە، ئەو سندووقە دانەمەزراوە، بە یاسایی نەکراوە، ئەوە هەنگاوێکە، بەڵام کە دەڵێ/ دامەزراوە، لە کوێ دامەزراوە؟ خۆ ئەو پەرلەمانەی ئێمە تیاین کەی دامەزراوە؟ ئێمە کێشەکان لەو وشەیە، ئەگینا سندووقەکە کە هەموو داهاتەکەی تێدا زۆر باشە، عەیبی نیە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر وازیح بوو پرسیارەکە؟ پرسیارەکە دەڵێ/ جەنابت دەڵێی سندووقەکە دامەزراوە، دەڵێ بە قانون وتوومانە دابمەزرێ، بەڵام تا ئێستا دانەمەزراوە و لێرەش دەوترێ دامەزراوە، یەعنی ئەو حەقیقەتە.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/ وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەکە وازیحە جەنابی سەرۆکی پەرلەمان، دەڵێ/ (يستلم صندوق كوردستان للعائدات النفطية)، تێ دەگەی؟ (المؤسس وفق المادة الخامسة عشر من قانون النفط و الغاز)، تێگەیشتی؟ یەعنی ئەوە لێرە بەو شێوەیە هاتووە ماددەکە، وا نووسراوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

هەیە؟ ئێمە هەمانە ئەو سندووقە؟ حەز دەکەم لیژنەی دارایی تەوزیحتان لەسەر ئەو سوئالە.

بەڕێز د. ئاراس حسين محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوە دەبێ وەزیری دارایی وەڵام بداتەوە، ئەو سندووقە هەیە یان نا؟ بەڵام ئەوە دەچێتە سەر حیسابێك لە وەزارەت بە تەئکید.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك گۆران ئازاد، فەرموو.

بەڕێز گۆران ئازاد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی پەیوەستە بە مەسەلەی سندووقەکە یاسای هەیە، یاسایەکی تایبەتی هەیە لە پەرلەمانی کوردستان دەرچووە، تەنها ماوەتەوە و دەسەلاتیشی هەیە، هەموو ئەو شتانەش دیاری کراوە کە دەچێتە ئەو سندووقە، حکومەتیش پێی خۆشە سندووقەکە دابمەزرێ و پابەندی خۆی هەیە کە هەموو واریدات بخاتە ناو سندووقەکە، ئەو ئیجرائاتەی دەمێنێ دامەزراندنی سندووقەکە بەریتی یە لە دەستنیشان کردنی کەسێك کە پەرلەمانی کوردستان متمانەی پێ داوە، واتا دەکرێ لێرە بڵێین دادەمەزرێ، ئەوجا ئەگەر ئالیەتەکە موددەی بۆ تەحدید دەکەین، یان دەنووسین لە نزیکترین کات، یان مانگ دەستنیشان دەکەین، ئەوە ڕەئی بەڕێزتانە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز دەزانین لە (2007)وە یاساکە دەرچووە دابمەزرێ، فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو ماددەیە هەر ڕێك وەکو هاوکارم کاك عبداللە ملا نوری باسی کرد، یەعنی نیەتی حکومەت لەوەدا، ڕاستە لە (2007) یاسای نەوت و غازمان هەبووە، سندووقەکە دروست نەکراوە، لە هیچ بەندێکی بودجەی لە ساڵی (2007)وە هەتاکو ئەو ساڵ باسی لێوە نەکراوە، کەواتە لە باس کردنی لە بودجەی ئەو ساڵدا واتای ئەوەیە حکومەت خۆی بە پێی ئەو ماددە قانونی یە پابەند دەکات بە دروستکردنی سندووقەکە ئەوەی دەمێنێتەوە تەنها ئیجرائاتە یاساییەکەیە کە کەسێك دەستنیشان دەکات بۆ ریئاسەی سندووقەکە، دێت لە پەرلەمانی کوردستان سوێند دەخوات، گرنگ ئەوەیە ئێستا پابەندبوونی حکومەت بە یاسای (2007)ەوە لەم ماددەیەدایە، پابەندبوونی بە دانانی هەموو داهاتی نەوت لە ناو ئەو سندووقەدا بە پێی ئەو ماددەیەیە، لەبەر ئەوە هیچ ئیشکالیەتێکی تێدا نیە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز بۆ جێبەجێ کردنی یاسا، یاسا دەرناچێت بەڵام ئێوە پەرلەمانن، لیجانەکانی پەرلەمانی موختەص داوا بکەن لە سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران، لە وەزیری موختەص، دەبێ بەو کارە هەڵبستێت لە فەترەیەکی قیاسی، ئەگەر نەکرا دەیهێنینە ناو پەرلەمان موناقەشەی لەگەڵ دەکەین، فەرموو.

بەڕێز پەیام أحمد محمدامین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە لە قسەکان دا دەرکەوت کە هێشتا دانەمەزراوە، ئەو صیاغەیە دەبێ بگۆردرێ، دوو/ کاك عبداللە پێشنیاری ئەوەی کردووە کە ماوەی چوار مانگ دابمەزرێ، حەقە ئەو صیاغە بگۆردرێ نەك (المؤسس)، چونکە (المؤسس) یەعنی تەئسیس بووە و تەواو ئیشی تیا دەکرێ، بەڵام تۆ دەبێ بڵێی لێرەدا ماوەیەکی بۆ دابندرێ، لەو ماوەیە دەبێ تەئسیس بکرێ، ئەو پارەی نەوتە بچێتە ناو ئەو سندووقە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك ئیسماعیل، فەرمووو.

بەڕێز إسماعیل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی کە هاتووە یەعنی هیچ کێشەی تێدا نیە تەنها دەڵی سندووقەکە سندووقی کوردستان بۆ داهاتی نەوت کە بە پێی ماددەی (15)م لە یاسای نەوت و غازی هەرێمی کوردستانی عیراق ژمارە (22)ی ساڵی (2007)دا دامەزراوە، بەڵام دانەمەزراوە دەبێ دابمەزرێ، فەقەت نوقتەکەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عمر عبدالعزیز، فەرمووو.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاء الدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە تەعدیلێکی زۆر بەسیت ئەگەر ڕووخسەت بێ ئەو موشکیلەیە حەل دەبێت، عیبارەتەکە وا لێ بکەین/ "یستلم صندوق کوردستان للعائدات النفطیة المقرر تأسیسە خلال (ئەوەندە) من إقرار هذا القانون وفق المادة (ئەوەندە)"، موشکیلەمان حەل دەبێت، بەس ئیتیفاق بکەین لەسەر "المقرر تأسیسە في مدة لایتجاوز (ئەوەندە)"، یان "خلال (ئەوەندە)"، حەل دەبێت، چ موشکیلەیەکە؟

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك فرست موداخەلەیەکی هەیە، ئاخر وتی چۆن دەبێ؟ بۆیە، کاك عبدالسلام، فەرمووو.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صدیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کاك فرست منی ترساند، من ئیقتیراحێکی شەبیهم هەبوو کە ئەم نیقاشە هەمووی تەواو ببێت، نەصە کوردییەکە تا دەگەیتە سندووقی کوردستان بۆ داهاتی نەوت، کە بە پێی ماددەی (15)م لە یاسای نەوت و غازی هەرێمی کوردستانی عیراق ژمارە (22)ی ساڵی (2007)دا، کە پێویستە لە ماوەی چوار مانگ دا دابمەزرێت، ئەو داهاتە وەردەگریت تا ئەخیر، کە دەڵێ/ ئەو داهاتەی کە لە پرۆسەکانی نەوتی تایبەت بە کێڵەگەکانی نەوت وەرگرت، بە تەصەوری من داهاتی عەینی و نەقدی و شیرینیی تێدایە، تەنها وەکو ناسك خانیش باسی کرد، ئێمە زامنیشمان ئێستا ئەو ماددەیەی هەیە لە یاسای (22) جارێ تەتبیق نەبووە، بۆیە پێویستە لە ماوەی چوار مانگ دا دابمەزرێت، ئەوە بە ڕەئی من حەلی مەوزووعەکە دەکات.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز کاك شۆڕش، فەرمووو.

بەڕێز شۆڕش مجید حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسه لەسەر ئەوەیە ئەو داهاتەی کە لە پرۆسەی دەرهێنانی نەوت دێتە دەست، لە کوێ دابنـدرێ؟ باس لـە سندووقێك دەکرێ، هەروەك برادەران باسیان کرد، ئەو سندووقە هێشتا دانەمـەزراوە، بۆیـە ئێمـە قسـەمان لەسەر ئەوە کرد کە ژمارە حیسابێکی تایبەت بە داهاتەکانی نەوت بـۆ وەزارەتـی دارایـی کـراوە، هەرچـەندە ئێسـتا جـەنابی وەزیـر دەڵـێ بـۆ لەسـەر ئێمـە کـراوە، بـەڵام ئێمـە کردوومانەتـەوە، بـەڵام تـا ئێسـتا لـەلای وەزارەتی سامانە سروشـتی یەکانـە، مـن پێشـنیازی ئـەوە دەکـەم تـا ئـەو سـندووقە دادەمـەزرێ هـەموو ئـەو داهاتانەی لە پرۆسەی دەرهێنانی نەوت بچێتە ئەو سندووقەوە بە شیرینیەکانیشەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز د.صباح، فەرمووو.

بەڕێز د. صباح محمد نجیب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو ماددەیەی کە ئێمە باسی دەکەین، بەڕاستی بۆخۆی ئیشارەیەکی تیایە کە حکومەتی هەرێمی کوردستان دەیەوێ سندووقێك بە ناوی سندووقی کوردستان بۆ عائیداتی نەفتی دابمـەزرێنێ، بـەڵام کێشـەکە لەوەدایـە کاتێ کە دەڵێ دامەزراوە ئەوە دەبێ بە خیلاف واقیع، بۆیە مـن ئیقتیراحـی ئـەو نەصـە دەکـەم، ئیقتیراحـی نەصێ دەکەم ڕەنگە لەو ئیشکالاتانە نەجاتمان بدات،

المادة السابعة عشر:

"يؤسس صندوق كوردستان للعائدات النفطية وفـق المادة الخامسـة عشـرة مـن قـانون الـنفط و الغـاز لإقلـيم كوردسـتان العـراق رقـم (22) لسـنة (2007) لإسـتلام العائـدات المستحصـلة مـن العمليـات النفطيـة الخاصـة بالحقول النفطية وفق أحكام الدستور العراقي و قانون النفط و الغاز للإقليم".

ئەوە لە ئیشکالەکە نەجاتمان دەدات، تەحدیدی وەقتی زەمەنیش ڕەنگە ئەگەر جێبەجێ نەکرێ لەو کاتـەدا کێشەمان بۆ دروست ببێ، بۆیە ئەگەر ئەو (یستلم)ە بکرێ بە (یؤسس) ئینجا لە خوارەوە بوترێ (لإستلام)، ڕەنگە چارەسەری صیاغەکە بکات.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز عدنان عوسمان، فەرمووو.

بەڕێز عدنان عثمان احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لـە ڕاسـتی دا مـەوزووعی سـندووقەکە، یـەعنی وەرگـرتنی داهاتەکـە لەلایـەن سـندووقەوە، ئـەوە تەحصـیل حاصلە، ئەوە نەصێکی قـانونی یـە، پێشـتر یاسـای هەیـە، یاسـای نـەوت و غـازە، بۆیـە لەڕاسـتی دا بـە هـیچ شێوەیەك نـابێ بخرێتـە نـاو وەزارەتـی دارایـی یـەوە، یـەعنی حیسـابی ئـەوەوە، یـان وەزارەتـی دارایـی وەری بگرێت، بە تایبەتیش ئەوەی کە ئیقتیراح کراوە لەلایەن لێژنەی یاساییەوە "تضـاف إلى الـواردات المحتققـة"، ئەوە ئیشکالیەتێکی گەورەیە لەبـەر ئـەوەی دەخرێتـە نـاو بودجـەی بـا بڵـێین میزانیـەی عـامی هەرێمـەوە،

چونكه ئێمه ئیتیفاقێكی مەبدەئی هەیە لەوەی كە عائیداتی نەوت و شیرینی یەكانی بۆ هەندێ پرۆژەی ستراتیژی بێت، بۆیە بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان، من پێشنیار دەكەم ئەو صیغەیە پێشنیار دەكەم، تەقریبەن تەوفیقێكیش لەبەینی هەردوو صیغەكەیە، ئەوەی لێرەدا هاتووە، یەعنی هاوڕام لەگەڵ ئەوەی كاك عبدالله، چ ئەوەی هەندێ فەقەرەی لێژنەی یاسایی، من دەڵێم/ "یستلم صندوق كوردستان للعائدات النفطیة التي یجب تأسیسه وفق المادة الخامسة عشرة من قانون النفط و الغاز لإقلیم كوردستان رقم (22) لسنة (2007)"، یەعنی بۆ چوار مانگەكەی كاك عبدالله دەیڵێ، یان (قبل نهایة السنة المالیة)، (العائدات المستحصلة) ئەگەر جەنابت مونتەبیه بیت، ئەوەی بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان، كۆتایی ئەو جوملەیە (العائدات المستحصلة) وەكو خۆی بمێنێت، بەلام ئەوەی بۆ ئیزافە بكەین ئەو ماددەیە، "و تخصص هذه المبالغ من قبل مجلس الوزراء للمشاریع المخصص لها حسب العقود النفطیة و الغازیة بالنسبة لعقود النفط و الغاز و كذلك مشاریع البنیة التحتیة في الإقلیم على أن تقترن بمصادقة برلمان كوردستان"، واتا ئەو بڕگەیە لە ئیقتیراحی لێژنەی یاسایی ئیزافە بكەین بۆ ئەو یاسایە، پێموابێ ئیشكالەكە حەل دەبێت.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز كاك فرست موداخەلەیەكی هەیە، فەرموو.

بەڕێز فرست أحمد عبدالله/سكرتێری پەرلەمان كوردستان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

مولاحەزەی من لەسەر ماددەكە ئەوەیە (یستلم الصندوق) ببێتە (یودع في الصندوق) نە (یستلم الصندوق)، ناحیەی لوغەوی، دوو/ بە ڕەئی من مادام قانونەكمان هەیە پێش چوار ساڵ، ئەرزییەی قانونی بۆ ئەو سندووقە دروستی كردی یە كە تەئسیس بكرێت، بەس وا دیارە تاكو ئێستا تەئسیس نەكراوە، نە دەتوانین بڵێین (یؤسس)، چونكە نەصەكە بە نەفسی مەفهوم پێش چوار ساڵ تەشریع كرایە، نە دەتوانین بڵێین (یقرر خلال أربعة أشهر)، (یقرر) چونكە قەرار هی ئێمە نیە، قەراری تەئسیسمان داوە، بەس عەمەلیەن بۆ تەنفیز كردنەكە قەراری حكومەتە، بە ڕەئی من نەصەكە وەك خۆی بمێنێت، پاش گۆڕینی كەلیمەی (یستلم)، كیتابێك سەرۆكایەتی پەرلەمان بۆ حكومەت بنووسێت پەلەی لە تەئسیسەكە بكات، چونكە نابێت نەصێكی قانونی دابنێی بۆ تەنفیز كردنی نەصێكی تر، تەعلیمات دەردەچن بۆ تەنفیز كردنی نەصێكی قانونی، نابێت ئێمە دووجار دوو نەصی قانونی یەك تەئكیدی یەكی تر بكات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز د.ئاراس، فەرموو.

بەڕێز د. ئاراس حسین محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

به پێی ڕای سەرۆکایەتی لیژنەی دارایی، لە ڕاستی دا ئەو ماددەیەی کە هاتووە ماددەیەکی قانونی یە لەلایەن مەجلیس وزەراوە هاتووە، لەلایەن چەند کەسێکی یاسایی یەوە داڕێژراوە، لەبەر ئەوە ئەو سندووقە تەئسیس کراوە، چونکە وشەی (مؤسس) هاتووە، بەڵام چ شتێك هەیە ئیسپاتی ئەوە بکات کە تەئسیس نەکراوە؟ سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز هەر شتێك لە ئەنجومەنی وەزیران بێت لێرەیە ڕەئی ئەندامانی پەرلەمان ئاڵوگۆڕ بەسەری دێت، شەرت نیە وەك خۆی مابێت، ئێمە ئەگەر مەعلوماتی کافی نیە تەئسیس کراوە، ئەگەر جەنابی وەزیر ئەوە دەبێت بزانێ، ئێستا چەند موداخەلەی تر هەیە ڕێتان پێ دەدەم، چونکە مەوزووعێکی حەساسە، هاژە خان، فەرموو.

بەڕێز هاژە سلیمان مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ڕاستی دا سندووقی کوردستان بۆ داهاتی نەوت بە پێی ماددەی (15) لە یاسای نەوت و غازی هەرێمی کوردستانی عیراق ژمارە (22)ی ساڵی (2007) هاتووە، خۆی هاتووە بەس سندووقەکە دانەمەزراوە، دەتوانین بەو نەصی دایبڕێژینەوە کە لە یاساکەدا هاتووە "پێویستە لە ماوەی سێ مانگ دا دابمەزرێ، بۆ دانانی ئەو داهاتانەی کە لە پرۆسەکانی نەوتی تایبەت بە کێلەگەکانی نەوت بە دەست دێن بە گوێرەی حوکمەکانی دەستووری عیراق و یاسای نەوت و غازی هەرێم"، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

عبدالله ملا نوری خاوەنی موقتەرەحەکەیە، فەرموو.

بەڕێز عبدالله محمد نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دوو نوقتەی نیزامیم لەسەر قسەیەکی بەڕێز کاك فرست و هەروەها کاك د. ئاراس هەیە، کاك فرست ئاماژەی بەوە دا کە جەنابتان کتابێك بکەن بۆ ئەوەی حکومەت تۆزێ پەلەی تیا بکات، لە ڕاستی دا ئێمە لەو ڕۆژەوە کە بووم بە پەرلەمانتار بڕوا بکە لە ڕێی جەنابتانەوە چەندین کتابمان ئاراستەی کردووە، بۆیە ئەوەی وا دەکات بابڵێین وەکو لیژنە نەك هەر من بە تەنها، ئەوەی وا دەکات هانی حکومەت بدەین و هاوکاریان بین ئەوەیە لێرەدا بیکەین بە دەقێکی یاسایی، یەعنی ئەوەی کاك فرست ئاماژەی پێدا، وتی با بڵێین یاسایەك دەرکەین بۆ ئەوەی بڵێین پەلە بکە، یاسا هەیە، یەعنی جیاوازی بەینی ئەو یاسا و ئەو یاسایەی کە دەری دەکەین ئەوەیە ئێمە بڵێین لە ماوەی چوار مانگە، ئەوە یەك، ئەوەی کاك د. ئاراس ئاماژەی پێ دا وتی سندووقەکە هەیە، ئێستا من دێنم بۆ کاك د.ئاراس، ئەوە وەڵامی پرسیارێکە کە من ناردوومە بۆ ئەنجومەنی وەزیران و جەنابی وەزیری سامانە سروشتیەکان، دەڵێ/ دروست نەکراوە، ئەوە وێڕای ئەوەی کە خۆمان دەزانین دروست نەکراوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز كاك خورشید، فەرموو.

بەڕێز خورشيد أحمد سليم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەگەر ئەو نەصە بخوێنین وەكو خۆی (يستلم صندوق كوردستان للعائدات النفطية المؤسس)، یەعنی شتەكە (المؤسس) یەعنی تەواو بووە، ئیتر بۆ ئەوەنە ئیفتیرازی ئەوە دەكەین تەئسیس نەكرا، یان دەبێ ئیسبات بكەین تەئسیس نەكرایە، یان وەكو هاتووە دەڵێ (مؤسس) یەعنی شتەكە هەیە، (مؤسس) یەعنی شتەكە تەواو بووە، ئێمە ئیفتیراز دەكەین نیە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز عمر عبدالعزیز، فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالعزيز بهاء الدين:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

مادام ئێمە باسی تەئسیس دەكەین، باسی فەتح، ئێمە عیبارەتێكی تر ئەگەر جەنابی كاك فرست دڵ بدات بە جوملەكە، بەو عیبارەتە بینووسین/ "يودع في صندوق كوردستان للعائدات النفطية المقرر فتحه وفق المادة (ئەوەندە)"، شتێكی حەلە لەو میعزەلەیە نەجاتمان دەدات، (المقرر فتحه) یەعنی قەرارە بكرێتەوە، نەشكراوەتەوە، موئەسەسیش نیە، قەراریش دراوە بكرێتەوە، یەعنی هەردووكی دەكرێتەوە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك عونی، فەرموو.

بەڕێز عونی كمال بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پێم باشە ماددەی (15)ی لە قانونی نەفت و غاز بیخوێنینەوە تا ئەندامانی پەرلەمان بە وازحی ئاگایان لێ بی ماددەكە چ ئەحكامی تێدایە،

المادة الخامسة عشرة:

أولاً: يؤسس صندوق كوردستان للعائدات النفطية و له شخصية معنوية و إستقلال مالي و إداري.

ثانياً: يعين رئيس و أعضاء مجلس الإدارة من قبل مجلس الوزراء بعد مصادقة الأغلبية المطلقة لأعضاء البرلمان على أن تحدد صلاحياتهم و مسؤولياتهم بقانون.

ثالثاً: على الوزارة تزويد صندوق كوردستان للعائدات النفطية (KOTO) بكافة المعلومات المالية الضرورية المتعلقة بالإجازات و العقود.

رابعاً: يستلم الصندوق العائدات المستحصلة من العمليات النفطية الخاصة بالحقول الحالية و المستقبلية نيابةً عن شعب الإقليم بموجب أحكام المادتين (112) و (115) من الدستور الإتحادي حسب الأحكام الواردة في هذا القانون.

خامساً: لحين تنفيذ الشروط المذكورة في المادة التاسعة عشر من هذا القانون يحتفظ الصندوق بحسابين، أحدهما للعائدات المستحصلة من العمليات النفطية الخاصة بالحقول الحالية حسب الحقول الحالية و الآخر للعائدات المستحصلة من العمليات النفطية الخاصة بالحقول المستقبلية حسابات الحقول المستقبلية، الحسابان سيشكلان جزءاً من العائدات العامة للإقليم و خاضعان للرقابة البرلمانية.

سادساً: يكون حساب الحقول الحالية و حساب الحقول المستقبلية خاضعاً للتدقيق المستقل و يكون الإطلاع متاحاً للمواطنين و يمارس الصندوق مسؤليته وفق المباديء و المعايير الخاصة بالمبادرة الشفافية في الصناعات الإستخراجية التي وردت في المصدر و أن يكون معقولاً و مواكباً للأساليب المثلى في الصناعة النفطية.

ماددەی نۆزدەم:

"تكون أسس التعاون و الإتفاق المذكور في المادة الثامنة عشرة من القانون وفق الشروط الآتية"، واتا کۆمەڵێك شرووت و ئیجرائاتی تێدایە باسی لێ دەکات، ئێمە مەعلومە لامان کە بەپێی ماددەی (111) لە دەستووری عیراقی نەفت و غاز مولکی هەموو شەعبی عیراقە، ئێمە ناتوانین بڵێین ئەوە بەشێکە بۆ کوردستان، یان بەو شێوەیە تەصەروفی پێ بکەن، ئێمە لە لێژنەی یاسایی سەرەتا ئەو پێشنیارەکان پێشکەش کرد کە صیاغەکە بگۆڕین وەکو ئەوەی کە لە یاسای بودجەی ساڵی (2010) هات، وامان لێ کرد، بەڵام ئێستا پاش ئەو قسەی ئەندامانی پەرلەمانی بەڕێز کە قسە کرا، ئێمە پێشنیارەکەی خۆمان سەحب دەکەینەوە، پشتگیری لە ماددەکە دەکەین بەو شێوەیەی کە (يودع في صندوق كوردستان للعائدات النفطية المؤسس)، کە دەڵێین (المؤسس) فیعلەن بە پێی قانون تەئسیس کرایە، بەڵام ئالیەتەکە ماوە بۆ جێبەجێ کردنی دامەزراندنی، هەتا دوایی ماددەکە بەو شێوەیە پشتگیری لێ دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك سالم، فەرموو.

بەڕێز سالم توما کاکۆ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر ئێمە فێڵ لە خۆمان نەکەین بە یاسا سندووقەکە موئەسەسە، لە یاسای بودجە موئەسەسە، بەڵام تەفعیل نەکراوە، با ئێمە شێوەیەکی وای بۆ دەربکەین کە تەفعیل بکرێت، هەر بەو شێوەیە بێت (تلزم الحكومة بتفعيل صندوق كوردستان للعائدات النفطية المقرر وفق المادة الخامسة عشرة من قانون النفط و الغاز لإقليم كوردستان العراق رقم (22) لسنة (2007) و تودع فيه العائدات المستحصلة من العمليات النفطية الخاصة بالحقول النفطية وفق أحكام الدستور العراقي و قانون النفط و الغاز للإقليم).

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك عمر، فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەم نەصە، نەصی ئەم ماددەیە كە لە حكومەت دا هاتووە بۆ ئێرە، بەوەی كەوا سندووقی عائیداتی نەوتی موئەسیسە، ئەگەر تەفسیری قانونیەكەی بكەین یەعنی سندووقێك هەیە، بەڵام ئەو سندووقە بە گوێرەی قانونی نەوت و غاز كە لە ماددەی (15) بڕیاری لەسەر دراوە، ئالیەتێكی تەشكیلی هەیە، تەشكیل نەبووە، چاكتر وایە ئێمە لەبەر ئەوەی ئەو یاسایە لە (2007)ەوە دەرچووە، باس لە تەشكیلی، لە دروستبوونی ئەو سندووقە دەكات، ئالیەتی تایبەتی خۆی بۆ دانراوە، ئێمە ناكرێ لێرە هیچ تەوصیەیەك بدەین، هیچ ئیلزامێ بكەین بڵێین وای لێ بكە، بیگۆڕە، دروستی بكە، كەی دروست دەبێ؟ كەی دروست نابێ؟ ئەو ماددەیە بە چۆنیەتیەكەی خۆی كە هاتووە لە حكومەتەوە من پێموایە گۆڕانكاری تیا نەكرێ، بەڵام دوایی دەكرێ لێژنە تایبەتمەندەكان موتابەعەی جێبەجێ كردن و تەنفیز كردنەكەی بكەن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەو ماددەیە بۆ دەنگدان دوا دەخەین، موناقەشە كراوە، ڕەئیتان دراوە، زیاتر ئەوڕۆ تا بەیانی ئیستیشارە دەكەین لەگەڵ حكومەت، بزانین چیان كردووە، با جەنابی وەزیریش تەفصیلاتێكی زیاترمان بۆبهێنێ، سبەی یەكەم ئیشمان دەگەڕێینەوە سەر ئەوە، ئێستا لێژنەی یاسایی بۆ سەر ماددەی (17) لە ئەصڵی پرۆژەكە، فەرموو كەرەمكەن.

بەڕێز كاردۆ محمد پیرداود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

كاتێ ڕاپۆرت دەنووسرێ لە لێژنەی یاسایی یان دارایی بەڕاستی نە فەردێك لێرە نە سەرۆكایەتیەكە ناتوانێ بڵێ ئەوەمان سەحب كردەوە، ئەوە بە ئارەزووی خۆیان پێشنیار سەحب دەكەنەوە، دەیدەن، ئەوە كاك ئاراس هەروا، كاك عەونی، لەبەر ئەوە بەڕاستی كاتێ ڕاپۆرت دەنووسرێ ئەوە پێشنیاری منە، ئەگەر دەنگدان یان پێشنیاری تر هات دەخرێتە دەنگدانەوە و قبوڵ دەكرێ.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك عەونی، فەرموو.

بەڕێز عونی كمال بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە لێرە سەرۆكایەتی لێژنە نوێنەری لێژنەین، من پێش ئەوەی كە پیشنیاری خۆمان سەحب بكەینەوە نووسراوم ئاراستەی سەرۆكی لێژنە كرد، ئەندامانی لێژنە كە ئامادەنە زۆربەی زۆریان ڕازی بوون كاك

گۆران و کاك عمر و د.ڕۆژان، من خۆم، مەجالمان پێ بدەن قسە بکەین، ئێمە کە لێرە دەڵێین نوێنەری لیژنەین، سەرۆکایەتی لیژنە، یەعنی دەتوانین ئەو حەقەمان هەیە بە پێی قانون قسە بکەین.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سۆزان خان، فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من نازانم هیچ داعیەك نابینم بۆ تەئجیل کردنەکەی تەنها دوو چاککردن هەیە تیایدا، یەکەم/.........

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تەئجیل بوو، خەڵاص، بچنە سەر ماددەکەی تر، ناڕوونیەك هەیە، وەزیریش هەر عایدی بەڕێزیان نییە، مەعلوماتی تەواوی نیە، نە، ئەبێت هەتا بەیانی مەعلوماتی تەواوی هەبێت، ئەوجا قەراری لێ دەدەین، ئەوە تەواو کاك عبداللە، بە نیسبەت ئەوە خەڵاس، فەرموو بەردەوام بن لەسەر مادده تازەکە.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 17 لە ئەسڵی پڕۆژەکە، کە دەکاتە ماددەی 18.

لە حاڵەتێکدا گۆڕانکاری بەسەر بەشە بودجە هەرێمی کوردستاندا هات وەزیری دارایی و ئابووری دەسەڵاتی پێ دەدرێت:

یەکەم: کەم کردنەوەی تێکڕای بڕی بودجەی بەهەمان ڕێژە بۆ پڕکردنەوەی کورتهێنان.

دووەم: لەحاڵەتی بوونی زێدە لە بودجەدا ڕەزامەندی پەرلەمان وەردەگیرێت سەبارەت بە چۆنیەتی خەرج کردن لەسەر پێشنیاری ئەنجومەنی وەزیران.

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الثامنة عشرة:

في حالة حصول تغير في حصة موازنة اقليم كوردستان يخول وزير المالية والاقتصاد بـ:

اولاً: تخفيض المبلغ الاجمالي للموازنة بنفس النسبة لتغطية العجز.

ثانياً: في حالة حصول الوفر في الموازنة تستحصل موافقة البرلمان على كيفية الصرف بناءاً على اقتراح مجلس الوزراء.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی ڕەئیتان لەسەر.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ دەقی ماددەکەین، کە وەك ئەوەی لەحکومەت هاتووە، هیچ تێبینیمان لەسەری نییە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی دارایی.

بەڕێز د.ئاراس حسین محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

هەروەها ئێمەش لەگەڵ دەقی ماددەكەین، وەكو خۆی بمێنێتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز وەزیری دارایی.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/ وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمەش لەگەڵ دەقی ماددەكەین كە وەكو خۆی بمێنێتەوە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان لەسەر ئەم ماددەیە، كێ ئەیەوێت قسە بكات، دوو كەس، فەرموو، هاژە سلێمان، پەیمان عزالدین، عدنان عثمان، سێ بەڕێز ناویان تۆمار كردووە، كەسی تر هەیە، فەرموو هاژە خان.

بەڕێز هاژە سلیمان مصطفى:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من تەنها پرسیارێكم هەیە لە بەڕێز وەزیری دارایی، لەسەر بڕگەی یەكەم لە ماددەی 17 لە ئەسڵی پڕۆژە كە، ئەویش ئەوەیە كەمكردنەوەی تێكڕای بڕی بودجە بە هەمان ڕێژە بۆ پڕكردنەوەی كورت هێنان، من مەبەستم ئەوەیە، ئایا مەبەستیان لێرە ئەوەیە لە هەموو وەزارەتەكان بە یەك بڕ بودجەكە كەم دەكرێتەوە؟، ئەگەر وابێت، بەڕاستی دەبێت هەندێك وەزارەت هەیە ئیستیسنای تێدا بكرێت، ئەو وەزارەتە خەدەمیانە، بەتایبەتی وەزارەتی تەندروستی و پەروەردە و كارەبا و ئەوانە پێویست ناكات لێی كەم بكرێتەوە، لە حاڵەتێكدا ئەگەر گۆڕان لە بودجە ڕوویدا، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز پەیمان عزالدین، فەرموو.

بەڕێز پەیمان عزالدین عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لەم ماددەیە، من دەمەوێت لە دوو ڕووەوە قسەی لەسەر بكەم، یەكێكیان/ لە ڕووی یاساییەوە، لە سەرەتای ماددەكە هاتووە، كە دەڵێت تەخویلی وەزارەتی مالیە دەكرێت لە دوو حاڵەتدا، حاڵەتی یەكەمیان/ لە حاڵەتی عەجز دایە، وەزیر مخەوەل كراوە، بۆ ئەوەی عەجزەكە چاك بكات، بەڵام لە حاڵەتی دووەمدا، هیچ تەخویلێكی وەزیری تیا نییە، دەگەڕێتەوە بۆ موافەقەتی پەرلەمان، یەعنی كە ئەمە لەو ڕووەوە ئیشكالێكی هەیە، كە دەبێت یان ئەوەی خوارەوە، خاڵی دووەمیش نەگەڕێتەوە بۆ پەرلەمان، هەر وەزیر، چونكە

تەخویل کراوە، یان دەبێت لە ئەساسدا تـەخویلی وەزیـر لـە ئەوەڵەوە لابـدرێت بـۆ هـەردوو حاڵەتەکـە، بـۆ عەجزیش کە بگوترێت لە کاتی روودانی هەر گۆڕانکارییەکدا لە موازەنـەی هـەرێمی کوردسـتاندا، پێویسـتە موافەقەتی پەرلەمان وەبگیرێت، بۆ؟

یەکەم/ لە کاتی عەجزدا تەخفیزی موازەنە بکرێت.

دووەم/ لەکاتی وەفردا موافەقەتی پەرلەمان وەربگیرێت بە سەرف کردنی.

خاڵێکی تری کە لێرە هاتووە، باسی عەجز دەکات، ئەمە وەکو حاڵـەتێك دانـراوە، کـە ئەگـەر گۆڕانکارییـەك روویـداو بـووە هـۆی عـەجز، یـەعنی عـەجزیش یەکێکـە وەکولـە بیدایەتیشـەوە باسـتان کـرد، لـە کێشـە گەورەکانی موازەنە، ئێستا بە فیعلی عەجز هەیە، یەکێك لە حاڵەتە فیعلیەکان ئەوەیە، کە پەرلەمان خـۆی دە ملیاری عـەجز بـۆ موازەنەکـە زیـاد کـردووە، لەبـەر ئـەوە مـەفروزە لـە بیدایەتـەوە کـە تـۆ موناقەشـەی دەکەیت و عەجزت دروست کردووە، دواتر تەخویلی وەزیر نەکەیت بـە ئـەوەی کـە تـۆ لـە کوێـوە پەسـندت کردووە، لەوێ هەڵیبگرێت، بۆ ئەو عەجزەی کە تۆ موسەبەب بووی تیایە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار عدنان کەرەم بکە.

بەڕێز عدنان عثمان محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەڕاستیدا من لەسەر دووەمدا (ثانیاً)، یەعنی پێمـوا نییـە لـە میزانیـەی کوردسـتان بـا بڵـێین وەفرێکـی تیـا بێـت، چـونکە ئەگـەر داهاتـە نەوتیـەکان بێـت، ئـەوە بـە بودجەیـەکی تایبـەت ناچـێتەوە ئـەو بودجەیـەوە، شتێکی تری وامان نییە، بۆیە هەر مەسەلەکە هەر لـە 10٪کـەی عێراقـە، یـەعنی ئەوەیـە، بۆیـە مـن تـەنها سەرنجی جەنابتان و جەنابی وەزیر رادەکێشم، کە ماددەیەك هەیە لە یاسای بودجەی عێراقیدا، کە ماددەی (26)ـە، هەموو ئەو وەفرەی دابەش کردووە، یەعنی هیچـی وای نەهێشـتۆتەوە بـۆ کوردسـتان، مەرکەزیـەن هەموو ئەو وەفرە، بەبێ ئەوەی 17٪و ئەوانە هەمووی دابەش کردووە، بۆیە من پێمـوا نییـە ئەمـە دەقیـق بێت، یەعنی لێرە خاڵێکی عەمەلی بێت، بە چەند خاڵێك وابزانم جەنابی وەزیریش ئاگادارە هـەمووی ئـەو وەفرەی لە فرۆشتنی نەوتدا بەتایبەتی لە شەش مانگی یەکەمدا هەمووی دابەش کردووە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار جەنابی وەزیر رەئیتان، کەرەم بکە.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/ وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە لە ماددەکەدا کە دەڵێت (في حالة حصول تغیر في حصة موازنة اقلیم کوردستان)، یەعنی لـەو پارەیـەی کە لە عێـراق دێـت، قەصـدی ئـەو زیـادو کەمەیـە، یـەعنی لێـرەدا باسـی عـەجزی نـەکردووە، باسـی ئـەوەی کردووە کـە لـە عێراقـەوە دێـت، ئەگـەر مەبلەغەکـە زیـادی کـرد، کـە مەبلەغەکـە کـەمی کـرد، ئـەو پارەیـە

دادەگیرێت بەنیسبەت، ئەگەر مەبلەغەکە زیادی کرد دەسەڵاتەکە لەلای وەزیری دارایی نییە، دێتە پەرلەمان، بۆ ئەوەی ئەو زیادەیە تەوزیع بکات بە ئیقتیراحی وەزارەتی مالیە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی دارایی.

بەڕێز د.ئاراس حسین محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش لەگەڵ ئەو بۆچوونەی بەڕێز وەزیری داراییین، چونکە داهاتی عێراق ئیعتیمادی لەسەر نەوتە، ئەگەری دابەزینی نرخی نەوت هەیە، لەو مونتەلەقەیەوە ئەو ماددەیە هاتووە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، لیژنەی یاسایی ئاخیر صیاغە بخوێننەوە، بۆ ئەوەی بیدەینە دەنگدانەوە.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الثامنة عشرة:

في حالة حصول تغير في حصة موازنة اقليم كوردستان يخول وزير المالية والاقتصاد بـ:

اولاً: تخفيض المبلغ الاجمالي للموازنة بنفس النسبة لتغطية العجز.

ثانياً: في حالة حصول الوفر في الموازنة تستحصل موافقة البرلمان على كيفية الصرف بناءاً على اقتراح مجلس الوزراء.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (64) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەکۆی دەنگ پەسند کرا، تکایە ماددەکەی تر، کەرەم بکەن، فەرموو.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی هەژدەم لە ئەسڵی پرۆژەکە، کە دەبێتە ماددەی نۆزدەم:

ناکرێت گرێبەست بۆ کارکردن لە فەرمانگەکانی هەرێمدا بکرێت، بە تەنیا بە رەزامەندی وەزارەتی دارایی و ئابووری.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بە عەرەبیش کەرەم بکەن.

بەڕێز خورشيد احمد سليم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة التاسعة عشرة:

لايجوز التعاقد للعمل في دوائر الاقليم الا بموافقة وزارة المالية والاقتصاد.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ليژنەی دارايی رەئيتان.

بەڕێز د.ئاراس حسين محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لەڕاستيدا راو بۆچوونی ليژنەی دارايی دەربارەی ئەو ماددەيە ئاساييە، كە بەم شێوەيە دابڕێژرێتەوە (لايجوز التعاقد للعمل في دوائر الاقليم الا في الاختصاصات النادرة وبموافقة رئاسة مجلس الوزراء)، واتا تەنها لە پسپۆريە دەگمەنەكان و بە رەزامەندی سەرۆكايەتی ئەنجومەنی وەزيران بێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ليژنەی ياسايی.

بەڕێز عونی كمال سعيد بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ دەقی ماددەكەينەوە، كە وەكو خۆی هاتووە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز جەنابی وەزير.

بەڕێز شێخ بايز تاڵەبانی/ وەزيری دارايی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕاستی ئەم ماددەيە، ئێمە لەگەڵ ئەوەداين كە وەكو دەقی خۆی بمێنێتەوە، بەو دەقەی كە هاتووە، جارێ ئەگەر مەسەلە پسپۆڕی بێ، راستە پسپۆڕی پێويست بەوە ناكات، چونكە ئەوانە خۆيان تەعين دەبن، ئەوەی كە پسپۆڕ بێت و شەهادەی بەرزی هەبێت، تەعين دەبێت و ئەو مووچەو دەرماڵانەی وەريدەگرن، ئەوان خۆيان پارەيەكی باش وەردەگرن، ئێمە تووشی هەندێك ئيشكال دەبين ئێستاكە لەناو حكومەتدا، بۆ نموونە من دەيهێنم ئێمە ئێستا كە زۆر پێويستمان بێت، هەندێك جار دەكەوينە ئەوەی رجاش بكەين، سائيق نييە، سائيقمان دەست ناكەوێت، كە سائيقێك تەعين دەكەين، ئەم سائيقە وەزارەتێك دەنووسێت، دەبێت بچێتە مەجليسی وزەرا بۆ سائيقێك بۆ شەش مانگ، يان بۆ سێ مانگ، يان بۆ ساڵێك بە عەقد، دەبێت بچێتە مەجليسی وزەراو دوای ئەوە بگەڕێتەوە، ئێستا ئەو ئيشانە لەگەڵ وەزارەتی ماليە پێكهاتووە، وەزارەتی ماليەش توانيەتی لەلای خۆيەوە يەكسەر ميلاكەكانی تەنزيم كردووە، چونكە ئەزانێت ئەو وەزارەتە چەند سائيقی هەيە، بۆ ميسال سائيق ئەهێنمەوە، چەند سائيقی هەيە؟، چەندی مووەزەف هەيە

لەمیلاکەکەیان؟، ئێستا پێویستی بە چەند هەیە؟، هەروەها بەنیسبەتی میلاکاتی تریشەوە، ئێمە ئەم مەوزوعەمان لە ئەنجومەنی وەزیران موناقەشە کرد زۆر، ئەنجومەنی وەزیرانیش پێی باش بوو کە دەقی ماددەکە بەو شێوەیە بێت، لە وەزارەتی دارایی بێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان كێ ئەیەوێت لەسەر ئەم ماددەیە موداخەلە بكات، ناویان بنووسین، نیشتیمان مرشید، دلێر محمود، لانە چەلەبی، عمر نورەدینی، سەردار رشید، سەمیرە عبداللە، صباح بیت اللە، سیوەیل عثمان، ڕێباز فەتاح، یشار نجم الدین، احمد وەرتی، ئەم بەڕێزانە ئەیانەوێت قسە بكەن، فەرموو نیشتیمان خان.

بەڕێز نیشتیمان مرشد صالح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پێم باشە ئەوانەی كە بەعەقد دامەزراون، یان كە بوون بە دائیمی، داواكارین ماوەی خزمەتكردنی عەقدەكەیان بخرێتە سەر خزمەتی دائیمیەكەیان، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز دلێر محمود كەرەمكە.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بە نیسبەت ماددەی 18 كە بووە بە ماددەی 19، پێمان چاكە ئەو عەقدانە تەنها لە پسپۆڕیا، یاخود لەو پیشانە كە مووچەیان كەمە بە پێی سیستەمی مووچە لە لایەن حكومەت ئەگەر تەعین بوون، لەوكاتە وەكو شوفێر یان جۆرە شتێكی تر، ئەوانەی كە فەنین بۆ ئەوانە بێت، یاخود بە پێی پێویستی فیعلی فەرمانگەكەی خۆیان بێت كە داوای دەكەن و چیان نەفسە، لە هەمان كاتدا ڕەزامەندیشی لە دەسەڵاتی وەزارەتی دارایی و ئابووریدا بێت خۆی، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز لانە خان فەرموو.

بەڕێز لانە احمد محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پشتگیری لە ڕەئی لیژنەی دارایی و ئابووری دەكەم، لێرە خاڵێكی گرنگ هەیە دەمەوێ ئیشارەتی پێ بدەم، ئەویش هەندەك لە فەرمانبەران هەیە، كە وەختی خۆی دامەزراون، بە عینوانی تەعینی كاتی، هەندەكیش بە عینوانی تەعینی گرێبەستی، دوایی بووینە تەعینی دائیمی، پاش ماوەیەك، هەیە پاش دوو ساڵ، هەیە پاش سێ ساڵ، ئەوانەی بە عینوانی تەعینی كاتی كراون، ئەو سێ ساڵەو ئەو دوو ساڵە، بۆ نموونە، ئیزافەی سەر خزمەتیان كراوە، بەس ئەوانەی كە لە نەفسی جێگای خۆیان، لە نەفسی شوێنی خۆیان كاریان كردووە، بە ناونیشانی تەعینی گرێبەست بووینە، دوایی بوینە تەعینی دائیمی، ئەوی هەیە دوو ساڵە،

ئـەوەی هەیـە سـێ ساڵە، ئـەوەی هەیـە چـوار ساڵە، ئیزافـەی خزمـەتیان نـەکردووە بۆیـان، داوا دەکـەم لـە حکومەت، یەعنی ئەو دووسێ ساڵەی بۆیـان ئیزافـەی سـەر خزمەتەکـەی بکـات، بەڕاسـتی ئـەو ناعەدالەتـە بەرامبەر ئەو مەجموعەی کە بەو نانیشانەی تەعین کراون، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز عمر نورەدینی کەرەمکە.

بەڕێز عمر حمدامین خدر نورەدینی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانی من کرا، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز سەمیرە عبداللە کەرەمکە.

بەڕێز سمیرە عبداللە اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەستخۆشی لە هەردوو لیژنەی دارایی و یاسایی دەکەم، پشتیگریانیش لێ دەکەم، لە هەمان کاتـدا پشـتیگری ڕەئی لانە خان و نیشتیمان خان دەکەم، بەلاَم مولاحەزەیەکی ترم هەیە کە ئیزافەی بکەمە سەری، ئـەویش تەحدیدی عمرە، بۆ نموونە، زۆریان عمریان لە هەورازی 65 ساڵە، کە تەقاعد دەبن، بـەلاَم بەعەقـد دەیـان هێننەوە، قەینا ئەگەر ئیختیساساتی نادر بێت و زۆر پێویست بێت ئیعتیادیە، بـەلاَم زۆربـەی زۆری ئەوانـە ئەگەر بە عەقد دەیانگەڕێننەوە، ئەدی ئەو هەموو گەنجەمان هەیە بۆ تەعین ناکرێت؟، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ڕەنگە شتی وا نەبێت، ئەگەر موستەمسەکت هەیە، یەکێك ناوێك بڵێی، من باوەڕناکەم، نازانم ئەگەر هـەبێ پێمان بڵێ.

بەڕێز سمیرە عبداللە اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڵێ، من کە سەردەمێك بەڕێوەبەری مەعهەد مەرکەزی بووم، زۆربەی مامۆستایەکان کە دەکەتنـە حاڵـەتی تەعاقد، یەك ساڵ یان دووساڵ ئیعادەیان دەکردنەوە بە موافەقـەی هـەموو وەزارەتەکـە و وەزارەتـی دارایـی، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوە فەرقە لەگەڵ ئەوەی کە عەقدی لەگەڵ بکەی، کـە خـۆی بەردەوامـە، ئـیش دەکـاتن، تەمدیـدی دەکـەی بۆی لەبەر ئەوەی ئیحتیاجـت بـە ئیختیساسـەکە هەیـە، فەرقـە لەگـەڵ ئـەوەی بـڕۆی یـەکێك دەرچـووبێت، دانیشتیبێت تەعینی بکەی، زۆر سوپاس، بەڕێز سەردار کەرەمکە.

بەڕێز سەردار رشيد محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دیارە من پشتگیری ئەو بۆچوونەی سەمیرە خان دەكەم، سەبارەت بە تەمەن، چونكە لە هەندێ شوێن كە دائیرەی ئینتاجیە، پێویستیان بە خیبرەی ئەو كەسە هەیە، بۆ نموونە، لە كارگەی فەرشی سلێمانی، خەڵك هەیە تەمەنی لە سەرووی 65 ساڵەشە هێندراوەتەوە، لەبەر ئەوەی خیبرەیەكی زۆری لەو بوارە هەیە، ناچارن بەڕاستی وەری بگرن، دیارە گرێبەستێكی زۆرمان هەیە لە كوردستان، من پێموایە 25 هەزار گرێبەستمان هەیە هەتاوەكو ئێستا، هەقە بەڕاستی ئەولەویەتیان پێ بدرێت، لەمەسەلەی ئەو تەعین بوونە، لەبەر ئەوەی ئەزموونێكی باشیان كەڵەكە كردووە، لەو شوێنانەی كەتیایدا كاردەكەن، هەقە بەڕاستی ئەو بەڕێوەبەرایەتیانەش كە بۆخۆیان، بابڵێین ئینتاجیان هەیە، لەپارەی ئەو ئینتاجە لەوانەیە ئەو گرێبەستانە بكەن، سەلاحیەتەكە نەگەڕێتەوە بۆ وەزارەتی دارایی، ئەو بەڕێوەبەرایەتیانە، یاخود ئەو بەڕێوەبەرانە، بۆیان هەبێت بەپێی خیبرەو موئەهەلات گرێبەست بۆ ئەو نەوعە خەڵكانە بكەن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز صباح بيت الله كەرەمكە.

بەڕێز صباح بيت الله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دەربارەی ماددەی 19، ئەز پێشنیار دكەم لا مەركەزیەكێ، یان هندەك سەلاحیەتا دی بدەنە وەزارەتێ دی بۆ دامەزراندنێ، نەك هەمی دامەزراندن ل وەزارەتا دارایی بێتە حەصر كرن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز سیوەیل خان فەرموو.

بەڕێز سيوەيل عثمان احمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەوەلەن بەنیسبەتی ئەو ماددەیە زۆر دیار نیە، لايجوز التعاقد للعمل في دوائر الاقليم الا بموافقة وزارة المالية والاقتصاد، ئایا لێرە ڕاستە بەڕێز وەزیری دارایی ڕوونی كردەوە، بەڵام لە ماددەكە نەهاتووە، بۆ وەزیفەیە یا بۆ ئیستیسمارە، ئەوە یەك، دوو، وەكو كاك صباح گوتی، یەعنی ئەگەر وەزیر دەسەڵاتی ئەوەی نەبێت دوو نەفەر بە عەقد یان سێ كەسی بەعەقد، كەشوفێرە یان فەرمانبەرە یان ئەندازیارە، كا ئەگەر دەسەڵاتی نەبێت دایبمەزرێنێت بە عەقد، ئەدی بە چ وەزیرە، باواز بێنێت باشترە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، كاك ڕێباز فتاح فەرموو.

بەڕێز ڕێباز فتاح محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ڕاستیدا پێموایە دانانی ئەو ماددەیە، سەبارەت بە عەقد، لە ئەساسەوە قسە کردنە لەسەر ئەو کەسانەی کە پسپۆڕی دەگمەنن، یەعنی ئەم ماددەیە بۆ ئەوە کەسانەیە، نەوەك ئەوەی کە بەڕێز وەزیری دارایی باسی کرد، کە شوفێرێکە، بەلاّم ئێستا ئەو ئیستیفادەی لێ کراوە، ئەوەی کە ئێستاکە خەریکە بەسەر خۆمان تێدەپەڕێت، کە لە ساڵی پار وا بڕیار بوو کە عەقد نەمێنێت، ئەمساڵ هەندێ لە ئەندام پەرلەمانەکان داوای ئەوە دەکەن، هەندێك لەوانەی کە عەقدن دابمەزرێن، یەعنی وەکو ئەوەیە کە فێڵ لە یاسا بکرێت، لە کاتێك وا بڕیار بوو کە عەقد نەبێت، بەلاّم هەندێ کەس کە بەعەقد کراوە، داوا دەکرێت کە بە ئەفزەڵیەت و ئەوانە، یەعنی ئەگەر بڕیار وایە، ئەگەر دام و دەزگاکان پێویستیان بە خەڵکێکی لەو بوارەیە، ئەبێ بەدامەزراندن چاك بکرێت، نەوەك ئەوەی کەوا بەعەقد چارەسەر بکرێت، ئەو عەقدانە تەنها بۆ ئەو کەسانەیە کە پسپۆڕن، من لەگەڵ ئەو پێشنیارەم کە تەحدید بکرێت، بۆ ئەو پسپۆڕیانەی کە دەگمەنن و زەرورن، یەعنی ئەوە تەنها مەجالێکی زۆر کەم دەگرێتەوە، پێشنیارێکی تریش ئەوەیەکە کەئەو سەلاحیاتە تەنها نەدرێتە وەزارەتی دارایی، وەکو لە وەزارەتەکان بمێنێتەوە، بۆ ئەوەی کە وەزارەتەکان بۆخۆیان دەزانن کە ئەوان کێیان پێویستە، کێ ئەتوانن بە عەقد دابمەزرێنن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، شوفێریش ئیختیساسە، یەعنی بەجدی، بەڕێز د.احمد کەرەمکە.

بەڕێز د.احمد ابراهیم علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری لە پێشنیارەکەی لیژنەی دارایی دەکەم، کە تەنها لە ئیختیساساتی نادرە بێت، بەلاّم لێرە پرسیارێك هەیە بەڕاستی، ناکرێت گرێبەست بۆ کارکردن لە فەرمانگەکانی هەرێمدا بکرێت، ئایا لێرەدا تەنها فەرمانگەکانی دەسەلاّتی تەنفیزی مەبەستە، یان دەسەلاّتی پەرلەمان و سوڵتەی قەزائیش مەبەستە لێرە؟، یەعنی ئایا ئەوانیش ناتوانن ئەو گرێبەستە بکەن؟، چونکە دەوائیری ئیقلیم هەموویان دەگرێتەوە، پێموایە لێرە جیاکردنەوەیەك هەبێت، دەسەلاّتی دادوەری ئەو دەسەلاّتەی نیە خەڵك بە عەقد دابمەزرێنێت، ئەمە یەك، دووەم،منیش پشتگیری لەو پێشنیارە دەکەم، ئەوانەی کە ئێستا بە فیعلی بەعەقد دامەزراون بە گرێبەست، ئەولەویەت بۆ دامەزراندن بۆ ئەوان بێت، چونکە ئەوان لەساڵانی ڕابردوودا دامەزراون، بەفیعلی کاردەکەن لەدەوائیرەکان هەن، بۆیە لە دامەزراندن هەقی خۆیەتی مافی ئەوەیان هەبێ کە بۆ دامەزراندن ئەولەویەتیان پێ بدرێ، سەبارەت بە تەمەنیش.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز د.احمد، ئێمە باسی عەقدەکە دەکەین، عەقدەکە ئایا ئیختیساس بێت، یان وەزیر وەکو هەندێ بەڕێز ئیشارەتیان پێی کرد، سەلاحیەتی هەبێت، ئینجا چۆنە؟، کێیە؟، ئەوە ئێمە لێرە باسی ئەوە ناکەین، یەعنی

ماددەیەکە(لایجوز التعاقد للعمل في دوائر الاقلیم الا بموافقة وزارة المالیة والاقتصاد)، ئێمە ئێستا لەسەر ئەو مەوزوعە قسە دەکەین، فەرموو بەردەوامبە.

بەڕێز د.احمد ابراهیم علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکەی منیش هەر لەسەر ئەوەیە، باسم لە مەسەلەی عەقد و گرێبەستە، بە گرێبەست کار کردن لە فەرمانگەکانی هەرێمدا، ئەڵێ ناکرێ، ئیلا بە موافەقەی وەزارەتی دارایی و ئابووری نەبێت لە نەسی ماددەکە، لە پێشنیاری لیژنەی دارایی ئەڵێت بە موافەقەی مەجلسی وزەرا، ئایا ئەگەر پەرلەمان بیکات، ئەنجومەنی دادوەری بیکات، ئەو کاتە بە ڕەزامەندی وەزارەتی دارایی ئەبێت بە پێی ماددەکە، یان ئەویش بە ڕازامەندی ئەنجومەنی وەزیران دەبێت، سەبارەت بەتەمەن، تەمەن گرنگە لە مەسەلەی گرێبەست، چونکە زۆر لە فەرمانبەران وەختێك کە ماوەی فەرمانبەرێتی تەواو دەکەن، یەعنی مافی خانەنشینیان بێت بەپێی تەمەن، جارێکی تر لە فەرمانگەکان بە عەقد دادەمەزرێنەوە، لەبەر ئەوە ڕەنگە ئەمە لە هەندێك حاڵەت ڕێگر بێت لەوەی کە خەڵکی تازە بتوانێت دابمەزرێت، هەمان فەرمانبەر لە شوێنی خۆی بە گرێبەست دائەمەزرێتەوە، بۆیە تەحدید کردنی تەمەن بە ڕەئی من لێرە زۆر گرنگە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز یشار نجم الدین کەرەمکە.

بەڕێز یشار نجم الدین نورالدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێشنیار دەکەم ئەو عەقدانەی کە لە کەمترین مووچەش کەمترن، ئەوە لە سەلاحیەتی وەزیر بێت، 200 هەزارە، 250 هەزارە پێویست بە موافەقەتی دارایی نەکات، بەڵام ئەو عەقدانەی کە لە مووچە زیاترن، ئەوان پێویست بە موافەقەتی وەزارەتی دارایی و یان ئەنجومەنی وەزیران بکات، هیوادارم ئەو پێشنیارە بخرێتە دەنگدانەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر رەئیت.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/ وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ڕەنگ هەیە ئەگەر بڵێین، بچێتە ئەنجومەنی وەزیران، ئەوە ئەرکێك لەسەر وەزارەتی مالیە کەم ئەبێتەوە، بەڵام ئەوە عەمەلی نیە، ئێمە ئەم مەوزوعەمان لە ئەنجومەنی وەزیرانیش تاوتوێ کرد، ئێمە میلاك لە وەزارەتی داراییە، ئێمە ئەزانین چەند کەس لەوێ هەیە، چەند کەس ئیشی کردووە، دوایی ئەوە باسەکەی هاتووە ئەو وەزیفە دەگمەنانە کە پێویست دەکات دابمەزرێن، ئەوانە کە پێویستە زۆر، خۆی ئەوانە لە وەزارەتی خوێندنی باڵا، وەزیری خوێندنی باڵا خۆی دەسەڵاتی وەرگرتووە، بەبێ ئەوەی بگەڕێتەوە

وەزارەتی دارایی ئەوانە تەعین دەکات، مەسەلەن وەزارەتی شارەوانی خۆی دەسەڵاتی وەرگرتووە، بۆ پاککەرەوەو ئەمانە، بەڵام ئێمە لێرە تەنها مەسەلەکە تەخسیسە، مەسەلە میلاکە، وتوومانە بۆ وەزارەتی دارایی، ئەو هەندێك میلاکات هەیە دەگمەنن دەست ناکەون، ئەوە شەرت نیە شەهاداتی عولیا بێت، هەروەکو باسم کرد، ئێستا حالیەن ئێمە سەیارەمان هەیە، لەیەکێك لە دائیرەکانی سلێمانی وەستاوە سائیقی نیە، چونکە بەو شێویە ئیش ناکەن ئەوانە، دێت فەترەیەك ئیش دەکات، دوای ئەوە، ئەوە بەپێی عەقدە، عەقدی لەگەڵدا دەکرێت کە تەعین دەبێت، مەشمول نیە بەوەی کەتەقاعد و زەمانی لێ دەبڕێت، ئیلتیزاماتی لەسەر حکومەت کەمە، عەقدەکەی ئیمزا کردووە کە چۆن ئیش دەکات، وە بۆ ماوەی چەنێك ئیش دەکات؟، یەعنی ئەوانە هەر هەمووی موسەبەتن لەو عەقدەیە، دوای ئەوە کەباسی ئەوە دەکرێت، کە ئەم مەوزوعە حەسر کردنی لەوەزارەتی دارایی، بەڕاستی حەسر کردنی ئەم مەوزوعە لە وەزارەتی دارایی، تەنها ئەوەیە جارێکی تر ئەگەڕێمەوە سەری، مەسەلەی میلاك و تەخسیس و پێویستی، ئەو وەزارەتانەیە کە لە لای ئێمە مەعلومە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، لیژنەی دارایی ڕەئیتان.

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ ڕەئی جەنابی وەزیرین ڕاستە پێویستیان بەو تەعیناتە هەیە، بەڵام تەنها ئێمە مولاحەزەی ئەوە بکەین، ئەوانەی بەتەمەنن، یان موتەقاعدن، ئەو دەرفەتە لە گەنجان نەستێنن، بۆ ئەوەی هەلی کار بۆ هەندێك کەس بدۆزینەوە، هەندیك بە دامەزراندن هەندێك بە عەقد، تەنها مەبەست لەو تەرحەی ئێمە ئەوەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/ وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی باس لەوە دەکرێت کە ئەوانەی تەقاعود دەبن جارێکی تر تەعنینیان دەکەینەوە، بە پێی قانونی تەقاعدی 27 وەزیری موختەس بۆی هەیە، بۆ هەر موەزەفێك کە پێویستی پێی بێت، داوا دەکات دوو ساڵ تەمدیدی بۆ دەکرێت، بە موافەقەتی ئەنجومەنی وەزیران، مەگەر ئەوانە بێت، ئێمە بەنیسبەتی خۆمانەوە، بە پێی تەدقیقی وەزارەتی داراییەوە، زۆر تەدقیقمان تیا کردووە، لە هەر کوێیەکیش ببینین یەکێك دوو مووچە وەردەگرێت لە حکومەت، یەکسەر ئیجرائات دەکەین.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسای ڕەئیتان.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە ڕەئی خۆمان دا، پشتگیری لە ماددەکە دەکەین، وەکو خۆی بمێنێتەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا دوو ڕەئی هەیە، ڕەئی لیژنەی دارایی هەیە، کە ئێستا ئەیخوێننەوە، تەعدیلێکە لەسەر ماددەکە، ڕەئی لیژنەی یاسایش ئەوەیە وەکوخۆی بمێنێتەوە، ئەم دوو ڕەئیە ئەدەینە دەنگدانەوە، یەکەم، لیژنەی دارایی ئاخیر سیاغەتان بخوێننەوە، بۆ ئەوەی بیدەینە دەنگدانەوە.

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ڕەئی لیژنەی دارایی بگۆڕێت بەم شێوەیەی خوارەوە:

لايجوز التعاقد للعمل في دوائر الاقليم الا في الاختصاصات النادرة بموافقة رئاسة مجلس الوزراء.

تەنها لە پسپۆریە دەگمەنەکان وەبە ڕەزامەندی سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەگەر سەحبی بکەن، ئەبێ ئەکسەرەیەتی لیژنەکە ئەوە بکات، ئەیخەینە دەنگدانەوە، ڕەئی لیژنەی دارایی کە بەو شکلە هاتووە، ئەیخەینە دەنگدانەوە، کە خوێندیانەوە گوێتان لێی بوو، کێ لەگەڵدایە تکایە دەستی بەرز بکاتەوە؟، 11کەس لەگەڵدایە، کێ لەگەڵدانیە تکایە دەستی بەزر بکاتەوە؟، بە زۆرینەی دەنگ ڕەفز کرایەوە، ئێستا نەسەکە بخوێننەوە، لیژنەی یاسایی بیدەینە دەنگدانەوە.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الماده التاسعه عشره:

لايجوز التعاقد للعمل في دوائر الاقليم الا بموافقة وزير المالية والاقتصاد.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کێ لەگەڵدایە تکایە دەستی بەرز بکاتەوە؟، 44 بەڕێز لەگەڵدایە، کێ لەگەڵدانیە تکایە دەستی بەرز بکاتەوە؟، 4 کەس لەگەڵدانیە، بە زۆرینەی دەنگ پەسەند کرا، بۆ ماددەی 19 لە ئەسڵی پڕۆژەکە، فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 19 لە ئەسلی پڕۆژەکە کە دەبێتە ماددەی 20.

ماددەی 20:

وەزارەت و فەرمانگەکانی هەرێم تێکڕای حیسابی مانگانەیان بودجەکانی پێداچوونەوە لە وادەیەك کە ماوەکەی لە دە ڕۆژ لە دوایی کۆتایی هاتنی هەر مانگێك تێپەڕ نەکات پێشکەش بە وەزارەتی دارایی و ئابووری بەڕێوەبەرایەتی ژمێریاری بکەن.

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة العشرون:

تقدم الوزارات ودوائر الاقليم كافة حساباتها الشهرية (موازين المراجعة) في موعد لا تتجاوز مدته (10) ايام من نهاية كل شهر الى وزارة المالية والاقتصاد/ مديرية المحاسبة.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی دارایی ڕەئیتان.

بەڕێز د.ئاراس حسین محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لیژنەی دارایی لەگەڵ دەقی ماددەکەیە وەکو خۆی بمێنێتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی ڕەئیتان.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لیژنەی یاسای لەگەڵ دەقی ماددەکەیە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر ڕەئیت.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/ وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئیمەش لەگەڵ دەقی ماددەکەین، وەکو خۆی بمێنێتەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، کێ ئەیەوێت لەسەر ئەو ماددەیە قسە بکات، کەس نییە، باشە، یەك کەسێك هەیە، کاك نەریمان فەرموو.

بەڕێز نەریمان عبداللە قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە ماددەکمان داناوەو ئیلزامیشمان کردووە، کە مودەیەکی تێدایە و مودەکەی تەجاوز نەکات، ئەگەر تەجاوزی کرد پێویستە سزایەکی بۆ دابنێین بەڕاستی، بۆیە من پێشنیار دەکەم بە بڕگەیەك سزایەکی بۆ دابنێین، ئەگەر جێبەجێی نەکرد، لەبەر ئەوەی ئێمە کێشەی جێبەجێی نەکردنی یاسامان هەیە لەم وڵاتە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، جەنابی وەزیر؟

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی / وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە لە ماددەی 20 ئەوەیە: یحال رئیس الدائرة لوحدة الانفاق الذي یتخلف عن تقدیم الحسابات الختامیة لسنة 2010 لدائرته، بعد نفاذ هذا القانون، الی التحقیق وفق الاجراءات القانونیة و التعلیمات النافذة، کە ئەمەش ئەوەش ئەگرێتەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئاخیر صیاغە بخوێننەوە تا بدرێتە دەنگدان.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة العشرون: تقدم الوزارات و دوائر الاقلیم کافة حساباتها الشهریة، موازین المراجعة في موعد لا یتجاوز مدته عشرة ایام، من نهایة کل شهر، الی وزارة المالیة و الاقتصاد/ مدیریة المحاسبة.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کێ لەگەڵدایە تکایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ 58 بەڕێز لەگەڵدایە، کێ لەگەڵدا نیە؟، بە کۆی دەنگ پەسند کرا، ئێستا بۆ ماددەی 20 لە ئەصڵی پرۆژەکە کەدەبێتە ماددەی 21.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 20 لە ئەصڵی پرۆژەکە کە دەبێتە ماددەی 21.

سەرۆکی فەرمانگەی یەکەی خەرجکردن کە لە پێشکەش کردنی حیسابی کۆتایی ساڵی 2010ی فەرمانگەکەی دوا دەکەوێت، لەگەڵ کار پێکردنی ئەم یاسایەدا، بە پێی رێکاری یاسایی و رێنمایی کارپێکراوەکان، لێکۆڵینەوەی لەگەڵ دەکرێت.

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الحادیة و العشرون:

يحال رئيس الدائرة لوحدة الانفاق الذي يتخلف عن تقديم الحسابات الختامية لسنة 2010 لدائرته، بعد نفاذ هذا القانون، الى التحقيق وفق الاجراءات القانونية و التعليمات النافذة.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لێژنەی دارایی؟

بەڕێز د.ئاراس حسین محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لێژنەی دارایی وەکو دەقی ماددەکەیە وەکو خۆی هاتووە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لێژنەی یاسایی.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش تەئیدی دەقی ماددەکە دەکەین وەکو خۆی هاتووە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش لەگەڵ دەقی ماددەکەین کە وەکو خۆی بمینێتەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کێ دەیەوێ لەسەر ئەو ماددەیە قسە بکات؟، کەس نیە؟ نەصی ماددەکە بخوێننەوە لێژنەی یاسایی با بیدەینە دەنگدان.

بەڕێز عمر عبد الرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الحادية و العشرون:

يحال رئيس الدائرة لوحدة الانفاق الذي يتخلف عن تقديم الحسابات الختامية لسنة 2010 لدائرته، بعد نفاذ هذا القانون، الى التحقيق وفق الاجراءات القانونية و التعليمات النافذة.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کێ لەگەڵدایە تکایە دەستی بەرز بکاتەوە؟، سوپاس، کێ لەگەڵدا نیە؟، بە کۆی دەنگ پەسند کرا، بۆ ماددەی 21 کە لە ئەصڵی پرۆژەکە دەبیتە 22.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 22:

دەبێ ئەنجومەنی وەزیران، دەرخستەی حیسابی ئەو قەرزانەی کە پێشکەش بە حکومەتی هەرێم کراون، لەگەڵ روونکردنەوەی شێوەی خەرجکردنیان بۆ ئەو پرۆژانەی بۆیان تەرخان کراوە، پێشکەش بە پەرلەمان بکات، بۆ پەسند کردنی.

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة 22:

على مجلس الوزراء، تقديم كشف بحسابات القروض المقدمة لحكومة الاقليم، مع بيان اوجه صرفها للمشاريع المخصصة لها للبرلمان، للمصادقة عليها.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لێژنەی دارایی رەئیتان؟

بەڕێز د.ئاراس حسین محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لێژنەی دارایی لەگەڵ دەقی ماددەکەیە وەکو خۆی هاتووە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لێژنەی یاسایی؟

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لێژنەی یاسایی لەگەڵ دەقی ماددەکەیە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر؟

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش لەگەڵ دەقی ماددەکەینە وەکو خۆی بمینێتەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، کێ مولاحەزەی هەیە و ئەیەوێ قسە بکات؟، نەریمان، شوان کەریم، رێباز،جمال تاهیر، یەشار، د.احمد وەرتێ، کەسی تر هەیە؟، نیە، فەرموون.

بەڕێز نەریمان عبدالله قادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من لەگەڵ نەصی ماددەكەم، بەڵام چەند ئیزافەیەكم هەیە، دەڵێ: على مجلس الوزراء تقديم كشف بحسابات القروض، ئێمە بەس قەرزمان نیە، كە ئەدرێ بە حكومەتی هەرێم، مینەحەشمان هەیە و موساعەداتیشمان هەیە، بۆیە من پێشنیار دەكەم، بوترێ: على مجلس الوزراء تقديم كشف بحسابات القروض و المنح و المساعدات المقدمة لحكومة الاقليم، مع بيان اوجه صرفها للبرلمان للمصادقة عليها، بۆیە من داوا دەكەم، مینەح و موساعەداتیش ئیزافە بكرێ، لەبەر ئەوەی ئەوانەش ئەدرێ بە حكومەتی هەرێمی كوردستان، بۆ ئەوەی ئەو پەرلەمانە بزانێ چۆن سەرف دەكرێ و چۆنیش بەكار دێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز كاك شوان فەرموو.

بەڕێز شوان كريم كابان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من یەك پرسیارم هەیە، بەراستی هەم لە لێژنەی دارایی و یاسایی و هەم لە بەڕێز وەزیر، ئەو كەشفەی كە تەقدیم دەكرێ بۆ پەرلەمان، مع بيان اوجه صرفها، دوای سەرف، ئەگەر سەرف كرابێ ئەو قەرزە، چی ئیستیفادەیەكی هەیە بێتە ناو پەرلەمان، للمصادقه علیها؟، یەعنی كە تۆ پارەكە سەرف كرابێ، ئێمە موسادەقە لەسەر چی بكەین، یەعنی من ئەوەم بۆ تەوزیح بكەن، ئەگەر سەرف نەكرابێ و بێتە پەرلەمان، ئەوە واریدە و من لەگەڵ دەقی ماددەكەم، بەس بەڕاستی ئەگەر ئەو قەرزە سەرفیش كرابێ بۆ ئەو ئیشەی بۆی وەرگیراوە قەرزەكە بێتە پەرلەمان، لەسەر چی ئێمە موصادەقەی لەسەر بكەین؟، لەسەر شتێك كە سەرف كراوە وتەواو بووە؟، من پرسیارەكەم ئەوەیە و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز ڕێباز فەرموو.

بەڕێز ڕێباز فتاح محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پشتگیری قسەكەی كاك نەریمان دەكەم، لەوەی كە مینەح و موساعەداتیش ئیزافە بكرێ، بەڵام لەگەڵ ئەوەش، ئەگەر ئەم قروزەی كە ئەدرێت، ئەگەر پێشتر بڕیار درابێ لێرە وەكو كاك شوان باسی كرد، ئەگەر پێشتر بڕیاردرابێ لە مەشاریعەكە، پێم وا بێ هیچ، تەنها وەكو ئاگادار كردنەوە، ئەگەر نا پەرلەمان تەئسیرێكی نابێ، بەڵام باشتر وایە پێش ئەوەی كە مەشاریعەكە بڕیاری لێ بدرێ و بێتە پەرلەمان، وەكو مەشروعەكانی تریش پەرلەمان قەراری لێ بدات، قسەیەكی تریش كە ئەوەیە، ساڵی پاریش ئەو ماددەیە هەر نووسرابوو لەناو بودجەدا، ئێمە هیچ شتێكمان نەبینی بێتە پەرلەمان، ئایا تا ئێستا هیچ وەرگیراوە یان وەرنەگیراوە، ئەبوایە جوابی ئەو پرسیارە بدراباوە و، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز كاك جمال فەرمووو.

بەڕێز جمال طاهر ابراهيم محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

قسەكانم كران، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز كاك یشار فەرمووو.

بەڕێز یشار نجم الدين:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەرلەوەی حكومەت هەر قەرزێك وەربگریّ، دەبیّ ئاگاداری پەرلەمان بكاتەوە، ئەو قەرزە لە كویّ وەردەگریّ و بۆ كویّ وەردەگرێت و چەند وەردەگرێت، فائیزی ئەو قەرزە چەندە و چۆن دەیداتەوە؟ بەر لەوەی قەرزەكە وەربگریّ، رەزامەندی پەرلەمان لەسەر ئەو مەسەلانە وەربگریّ، ئینجا دواتر كشوفات و حیساباتەكەی بداتە پەرلەمان، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز د.احمد فەرمووو.

بەڕێز د.احمد ابرهيم وەرتیّ:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

منیش لەگەڵ ئەو ئیقتیراحە دام كە كاك نەریمان كردی، كە مینەح و موساعەداتیش لەگەڵ قەرزەكە زیاد بكریّ بۆ ماددەكە، خاڵێكی دیكە لێرە، كات دیاری نەكراوە بۆ ئەوەی كە ئەنجومەنی وەزیران، لە چ وەختێكدا تەقدیمی كەشفی حیساباتی خۆی دەكات بۆ پەرلەمان؟، ئایا لە كۆتایی سەنەی مالیە؟ یان با كات دیاری بكریّ، چونكە بەبیّ دیاریكردنی كات، رەنگە لێرە نەقسێك لە ماددەكە هەبێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، تەواو بوو موداخەلەكان، جەنابی وەزیر فەرمووو.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لە پێشەوە ئەمەویّ ئەوە باس بكەم، ئێمە هیچ قەرزێكمان وەرنەگرتووە نە ساڵی پارو نە ئەمساڵیش، دووەم، باس لە مینەح و تەبەروعات كرا، ئەویش داخل بكرێت، لە ماددەی پێنجدا، مینەح و تەبەروعات لە ئیرادات باس كراوە و وەزیری دارایی تەخویل كراوە كەوا بۆ ئەم مەبەستەی كە وەرئەگیرێت بۆ ئەم مەبەستە سەرفی بكات و موصادەقەی لەسەر بكات، لەویّ مەسەلەی مینەح و تەبروعات ئیتر هاتووە، لێرەشدا ئەوە مەجلیسی وزرا بەو شێوەیە، قەرزەكان ئەگەر بێت، ئەوە بە لیستێك تەقدیمی ئەكات و

وەجهی سەرفەکەشی تەقدیم ئەکات، بۆ ئەوەی موصادەقەی لەسەر بکات، بۆیە نەصی māddەکە بەو شێوەیە هاتووە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەس قەرز پێش ئەوەی وەربگیردرێ، لە ناو قانون شتێکی وا هەبێ، پێش وەریبگرێت، پەرلەمان بیزانێت، چونکە ئەوە مەسەلەیەکی زۆر حەساسە، پەرلەمان بیزانێت، پاشان، من ئەزانم ناتاندەنێ، ئینجا صیاغەیەکی وا حازر بکرێت ئەگەر حکومەت ویستی قەرز وەربگرێ، ئەو مەجالەی هەبوو، با پەرلەمانی کوردستان ئاگادار بێ.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قەرز وەرگرتن، ئێمە وەکو حکومەتی هەرێم، بۆمان نیە قەرز وەربگرین، ئیلا لە ڕێگای حکومەتی عیراقی فدراڵەوە نەبێت، هەر وەختێکیش وەربگیرێت، ئەوە بۆ māddەکەی تیدا ئەکرێ.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر تەبیعیە، قەینا من لەگەڵ جەنابتم، بەڵام پەرلەمان بزانێ، حکومەتی هەرێم ئەوەندە قەرز وەرئەگرێ، بۆ ئەوەی تووشی ئیشکالیات نەبێ چاکە، زۆر تەبیعیە، کاك نەریمان فەرموو.

بەڕێز نەریمان عبدالله قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێز جەنابی وەزیری دارایی ئاماژەی بەوەی کرد، کە لە māddەی 5 دا چارەسەری ئەوە کراوە، بەڵام لە māddەی 5 دا چارەسەر نەکراوە، بۆ؟، ئەڵێ: تقيد مبالغ التبرعات، بەس تبروعاتە و ئەوە، تمنح للوزارات و الدوائر غير المرتبطة، بۆیە ئێمە قسەمان لەسەر حکومەتە، ئەوانەی کە پێشکەش ئەکرێ بەحکومەت، قەرز و مینەح و موساعەداتە، بۆیە ئەمە جیاوازە لەوەی کە بەڕێز جەنابی وەزیر باسی کرد، بۆیە من پێشنیار دەکەم ئەوە بخرێتە دەنگدانەوە.

بەڕێز د.ئاراس حسین محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەربارەی وەرگرتنی قەرز، لە حەقیقەتدا، ئەگەر هات و بابەتێکی ستراتیجی بێ، حکومەت داوای ئەو قەرزە بکات و، عیبئێکی ستراتیجی بخاتە سەر دەوڵەت، ئەو کاتە ئەتوانێت پێشتر داوای رەزامەندی لە پەرلەمان بکات، بەڵام ئەگەر لە قەرزی خۆی، کە ناشیەت، لە حکومەتی ئیتیحادیەوە، بەراستی ئەوە چۆن ئاگادارمان بکاتەوە؟ ئەو ئاگادار کردنەوە و موصادەقەی ئێمە، ئەبێتە هۆی تەئخیر بوونی ئیجرائاتی وەرگرتن و جێبەجێکردنی قەرزەکە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

واللە بـە عەکسـەوە، مـن ئـەبینم، قـەرز، قـەرزە، زەرائـیبی لەسـەرە، رسـوم دێتـە سـەری، بـۆ ئـەوەی خـۆت نەبەستیتەوە، پەرلـەمان مەسـئولیەتی لەسـەرە، قـەرار بـداتن، یـان وەریبگـرێ، یـان وەرینـەگرێ، بۆیـە زۆر تەبیعیە کە صیاغەیەکی وا بکرێـت، ئـەوە رەئـی منـە وەکـو یـەك لـە ئەنـدام پەرلـەمان، بـەڵام ئەمینیتـەوە پەرلەمان قەراری لەسەر بدات، نیزامیە؟، فەرموو.

بەڕێز ڕێباز فتاح محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەسەر ئەوەی کە قەرز وەرگیراوە، یان وەرنەگیراوە، قسەکە لەسەر ئەوەنا کە حکومـەتی ئیتیحادیـە یـان نـا؟ بەڵام من ئاگادارم لەسەر ئەوەی کە ئێستا تەواریەکان، تەواری، موستەشفا کە ئیشی لەسـەر دەکـرێ، ئـەوەی من زانیبێتم، لەسەر قەرزی بانکی نێودەوڵەتیە، ئەوە نموونەیەك کە من ئاگادارم کە وەرگیراوە.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە هیچ قەرزێکمان وەرنەگرتووە و، تەئکید دەکەمەوە و، مەوزوعێکی ئەوەی کە کاك نەریمان باسی کرد، ئەڵێ: ئەمە باسی وەزارات و دەوائیر دەکات، وەزارات یەعنی حکومـەت بـەقوربان، ئەوەئـەڵێ لـە حکومەتـدا جیایە، وەزارات یەعنی حکومەت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوە ئەڵێ، قەرزمان وەرنەگرتووە، و نیشە و، ئینجا ئەگەر موستەمسەکت هەیە، بێنە، پێمان خۆشە.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر هاتوون و بە قەرز خەستەخانەیەك ئەکرێ، ئێمە لێرە قەسدمان مەبالیغی نەقدیە کە بـۆ حکومـەت بێ، ئێمە هیچ مەبلەغێکی نەقدیمان وەرنەگرتووە، کە بێت بۆ حکومەت و رەئیسـی وزرا لیسـتی پـێ بکات، ئەوە بۆ مەشاریعە، مەشاریعی پێ ئەکەن.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دەست خۆش، لێژنەی یاسایی، ئاخیر صیاغەتان.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

صیاغەی ماددەکە بەم شێوەیە بوو:

على مجلس الوزراء استحصال موافقة البرلمان، قبل اقتراض اية مبالغ، مع بيان المشاريع التي تخصص لها.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان، ئەو پێشنیارە ئەدەینە دەنگدان، كێ لەگەڵدایە تكایە دەستی بەرز بكاتەوە؟، زۆر سوپاس، كێ لەگەڵدا نیە؟، یەك كەس لەگەڵدا نیە، بە زۆرینەی دەنگ پەسند كرا، ئێستا بۆ ماددەی دواتر تكایە.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی 22 كە دەبێتە ماددەی 23:

هەموو وەزارەتەكان و ئەو فەرمانگانەی كە بە وەزارەتەوە نەلكاون، پابەند دەبن بە دابەش كردنی خەرجی وەگەڕخستن و وەبەرهێنان، بەسەر پارێزگاكانی هەرێم، بە ڕچاو كردنی ڕێژەی دانیشتوانی هەر پارێزگایەك و ئەو ناوچانەی زیانی زیاتریان بەركەوتووە، دوای دەركردنی خەرجی ناو وەزارەت.

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادە 23 :

تتولى جميع الوزارات و الدوائر غير المرتبطة بوزارة، بتوزيع النفقات التشغيلية و الاستثمارية، على محافظات الاقليم، بمراعاة الكثافة السكانية لكل محافظة و المناطق الاكثر تضررا، بعد استبعاد مصاريف مركز الوزارة.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لێژنەی دارایی ڕەئیتان؟

بەڕێز د.ئاراس حسین محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لێژنەی دارایی پەسندی ماددەكە ئەكات وەكو خۆی كە هاتووە وبمینێتەوە و، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لێژنەی یاسایی ڕەئیتان.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمەش لەگەڵ دەقی ماددەكەین كە وەكو خۆی بمینێتەوە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر؟

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمەش لەگەڵ دەقی ماددەكەین كە وەكو خۆی بمینێتەوە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان، ئەندامانی پەرلەمان، لەسەر ماددەی 23 کە لە ئەصڵی پرۆژەکە ماددەی 22، دوو کەس قسەی هەیە، کاك شێرزاد و کاك فازڵ، فەرموون.

بەڕێز شێرزاد عبد الحافظ شريف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من ئەوە دووبارە دەکەمەوە کە هین، ئەوە دانیشتووان، بۆ چڕی دانیشتووان تەوزیع دەکرێ ئەو مەبلەغە، زۆر زەرووریە کە باسی ئەوە بکرێتەوە، گەرمیان و چەمچەماڵ و کەلار و کفری، ئەو وەزعە سیاسیەیە کە پێشتریش باسم کرد، ئەوە بخرێتە ناوەوە، چونکە ئەوە مەسەلەی زەرەر بوون نیە، هەندێکیان زەرەمەندن و هەندێکیان ڕەنگە زەرەرمەند نەبن، بەڵام لەو بەینە زەرەمەند دەبن، لەو دانیشتوانەی کە کۆپی خۆراکەکانیان هەموو لە کەرکووکە و، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز کاك فازل فەرموو.

بەڕێز فاضل محمد قادر(بەشارەتی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم ماددەیە هەر چەند بە یەك دێر هاتووە، باسی یەکخستنی تێکڕای ئەو هینە ئەکاتن بودجەی دامەزراوەی یەك نەخراوەی لە ماوەیەکدا،

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بازتدا، بڕۆوە سەر ماددەی 22، زۆر سوپاس، قسەی نیە، بەڕێز لێژنەی دارایی ڕەئیتان.

بەڕێز د.ئاراس حسين محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە تێبینی خۆمان دا، ماددەکە وەکو خۆی پەسندە بمینێتەوە.

بەڕێز عونی کمال سعيد بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە ڕەئی خۆمان دا لەسەر ماددەکە، ئێستا داوا دەکەین بخرێتە دەنگدانەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر؟

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش لەگەڵ ماددەکەین وەکو خۆی بمینێتەوە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

یـەك موداخەلـە هـەبوو، موداخەلەكەشـیان وەرنـەگرت، خـەلاص، ئێسـتا ئەصـڵی ماددەكـە بخوێننـەوە و ئەیخەینە دەنگدان.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادە 23 : تتولى جميع الوزارات و الدوائر غير المرتبطة بـوزارة، بتوزيـع النفقـات التشـغيلية و الاسـتثمارية، على محافظات الاقليم، بمراعاة الكثافة السكانية لكل محافظة و المناطق الاكثر تضررا، بعد استبعاد مصاريف مركز الوزارة.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كێ لەگەڵە تكایە دەسـتی بـەرز بكاتـەوە؟ زۆر سـوپاس، كـێ لەگەڵدا نیـە؟، بـە كـۆی دەنـگ پەسـند كـرا، بـۆ ماددەی 23 لە ئەصڵی پرۆژەكە كە دەبێتە ماددەی 24.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی 24: یەكخستنی بودجەی هەموو ئـەو دامەزراوانـەی یـەكیان نەگرتووتـەوە، لـە ماوەیەكدا كـە لـە 6 مـانگ تێپەر نەكات.

بەڕێز عمر عبد الرحمن علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة 24: توحيد موازنة جميع المؤسسات التي لم تتوحد، خلال مدة لا تتجاوز 6 اشهر.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر؟

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ ئەوەداین كە ماددەكە وەكوخۆی بمینێتەوە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان كـێ ئەیـەوێ لەسـەر ئـەم ماددەیـە قسـە بكـات؟، بـەڵێ، ئـەم بەڕێزانـە ئەیانـەوێ موداخەلـە بكـەن، كاروان، سیوەیل، بەیان، د.احمد، بیلال، كاردۆ، بیریڤان، شێرزاد، فازڵ، عظیمـة، نـەریمان، تـەواو، كەسـی تـر هەیە؟، نیە، فەرموو كاك كاروان.

بەڕێز کاروان صالح احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێم باشە ئەوەی بە بیری بەڕێزتان بێنمەوە، ئەوە لە خولی دووی پەرلەمانیش ئەو خاڵە تەئکیدی لەسەر کراوە، هەروەها ئیلتیزاماتی بۆ حکومەت دروست کردووە، حکومەت جێبەجێی نەکردووە، هەروەها لە ساڵی پار لە بودجەی 2010، حەز دەکەم جەنابی وەزیری دارایی کە نوێنەری حکومەتە لێرە، کۆمەڵێك لەو برگە یاسایانەی کە لە بودجەی 2010دا حکومەت ئیلتیزاماتی خۆی بەرامبەر بە بڕیارەکانی پەرلەمان جێبەجێ نەکردووە، بە تایبەتی ئەو خاڵە، من پێم وایە ئەو خاڵە پێویست بەوە دەکات، من بەش بە حاڵی خۆم داوا لە حکومەت بکەم دەست لە کار بکێشێتەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تۆ موازەنە ئەکەیت، ئەگەر ئەتەوێ حکومەت دەست لە کار بکێشێتەوە، ئەو وەزیرە ئیتیجواب بکرێ و پاشان دەنگ ناهێنیت و ئەچێتەوە و تەجدیدی سیقەی پێ ئەکرێتەوە و قبولە لەسەری، تکایە تەواو، بەڕێز سیوەیل خان فەرموو.

بەڕێز سیوەیل عثمان احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت ئەو ماددەیە، تەبعەن پاریش باسمان کرد، دوو ئاسایشەکە تەوحید نەکرایە، ئەو ساڵیش ئەگەر هەر یاسیەکە دەری بکەین، ئیستیفادەی نیە، دەڵێ: توحید موازنة جميع المؤسسات التي لم تتوحد، خلال مدة لا تتجاوز 6 اشهر، ئەمنیش دەڵێم، و اذا تجاوزت المدة اعلاه؟، فما هي الاجراءات؟ سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، ئەمە بۆ تەوحیدە، ئەوەی نەکراوە، پێشتر قانون هەبووە، ئەگەر جیهەتی پەیوەندیدارتان لە لێژنەکان داواتان نەکردووە، خەتای ئێوەیە، خەتای ئێمە نیە، ڕێزدار بەیان احمد فەرموو.

بەڕێز بەیان احمد حسن کۆچەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە راستی ئەڤ بابەتێ هەنێ لە پرۆژا یاسایی 2009 دا هاتیە بۆ ئیکگرتنێ هەمی دام و دەزگا، کو حەتا هەنوکە نەهاتینە یەکگرتن، ئەز پرسیاری لە پەرلەمانێ بەڕێز دەکەم، ئایا بۆ چی هەتا هەنوکە بڕیارا پەرلەمانێ.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە بەرنامە، ئایا بۆ، ئەوە مەجالێکی ترە، تکاتان لێ دەکەم وەرنەوە سەر ماددەکە تا زوو.

بەڕێز بەیان احمد کۆچەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەر ئەڤەیە، ئەز دەبێژم زەمان چیە ئەڤ ساڵەش داوای یەکگرتن بکەین، کو یەکگرتن مەتڵەبێکی جەماوەریە، ئەز بنوسین لەڤێرێ.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

خوشکم، قانونێك هاتووە لێرە، ڕەئیت لەگەڵە یان لەگەڵ نیە، باشە یان خەراپە؟، ئەگەر خەراپە لای ئەدەین، ئەگەر باشە حەولی بۆ ئەدەین، بەڕێز د.احمد وەرتێ.

بەڕێز د.احمد ابراهیم وەرتێ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پرسیارەکەی من ئەوەیە، ئەگەر لە ماوەی 6 مانگ بودجەی ئەو دامەزراوانەی یەك نەخران، ئیجرائات چیە؟

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوجا ئەتوانی لە لێژنەکەی خۆت بە دواداچوونی بۆ بکەی بە ڕێگای ئوصوڵی لە پەرلەمان ئیشی لەسەر بکەن، بەڕێز بیلال سلێمان فەرموو.

بەڕێز احمد سلێمان عبدالله(بلال):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێشنیار دەکەم، تەنها کەلیمەی بودجەی لێ لابردرێ، یەعنی وای لێ بکرێ: یەکخستنی تێکرای ئەو دامەزراوانەی ڕێك نەخراون، لە ماوەیکدا کە لە 6 مانگ تێپەر نەکات، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێمە باسی بودجە ئەکەین.

بەڕێز کاردۆ محمد پیرداود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێم وایە هەمووومان لەگەڵ ئەو دەڤەین، بە ئامانجی یەکخستنی بودجەکە بۆ ئەوەی دامەزراوەکان یەك بخرێن، تەبعەن ئەمە کار ئاسانی دەکات بۆ دمەزراوبوون بۆ کاری ڕەقابی، جگە لەوەش، بەلای منەوە گرنگە ئێمە لە پەرلەمان، بۆ هێزی پەرلەمان، یان با بڵێین بۆ بەهای یاساکان و بریارەکانمان، یاسایەك و بڕیارێك دەرنەکەین کە دەزانین جێبەجێ ناکرێ، یەعنی چەندین ساڵ ئێمە تەئکید دەکەینەوە، جێبەجێ ناکرێ، میکانیزمێك دانێین، ئەگەر جێبەجێ نەکرا، ئەمە ئەرکی پەرلەمانە، ئێمە پێمان وایە دەکرێت، دەکرێ بودجە یەکبخرێ، قانون هەیە بۆ ئەوە، ئەگەر نەکرا میکانیزمی ئەوە دانێین، لەشەش مانگا نەکرا، ئێمە تەجمیدی بودجەکەیان ئەکەین، پێم وایە ئەمە هاندانێکە، بۆ ئەوەی بکرێ،

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:-

تفاءلوا بالخير تجدوە، بەڕێز بیریڤان.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، زۆر سوپاس قسەکانم کرا.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بەڕێز شێرزاد حافز.

بەڕێز شێرزاد عبدالحافظ شريف:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پێم باشە ئاوهای لێبكەین، یەكخستنی بودجەی تێكڕای ئەو دامەزراوانەی یەك نەخراون لە ماوەیەك دا كە لە شەش مانگ تەئخیر نەكات، بە غەیری مووچە بودجەیان لێ ببڕێت، بەڵام با ئەوەش وەكو ئەوەی پار نەبێ، پەرلەمان با خۆمان ئەوە بكەین، نەهێڵین ئەوشتە بكەن، دووەمیان، بەراستی لیژنەی مالیەو لیژنەی یاسایی غەدریان لە چەمچەماڵ و كەلارو كفری كرد، زۆر سوپاس

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بەڕێز فازڵ بەشارەتی.

بەڕێز فاضل محمد قادر (بەشارەتی):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

داوای لێبوردن لەهەڵەی پێشووم ئەكەم، لەم ماددەیە یەكخستنی بودجەی تێكڕای ئەو دامەزراوانەی كە یەك نەخراون كە ئەڵێ لە شەش مانگ تێپەڕ نەكات، بەڵام لە كام (6) مانگەوە دەست پێئەكات؟، من پێشنیار ئەكەم لە كۆتایی ساڵ تێپەر نەكات، (6) مانگەكەی دووەم، هەر لەو ماددەیەدا باس لەیەكخستنی بودجەیان دەكات من ئومێدەوارم دامەزراوەكانیش یەكبخرێن لەگەڵ بودجەكەیانا، چونكە بەراستی ئەمە گرفتێكی گەورەی دروست كردووە، هەتا بۆ هاووڵاتیانیش هەم یەكخستنی بودجەكە هەم یەكخستنی دامەزراوەكان، چونكە ئەمە گرفتێكە و چارەسەری ئەم گرفتە بكرێ، وە پێشنیارەكەم دووبارە دەكەمەوە، لە كۆتایی ساڵ تێپەڕ نەكات ئەم شەش مانگە، چونكە دیاری نەكراوە كام شەش مانگ؟ زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

خۆی ئێستا شەش مانگمان بە جێهێشتووە، شەش مانگ ماوە لەگەڵ شەش مانگیش میزانییەكە تەواو ئەبێ، ئەگەر ڕادعێ دابنرێ، ئەگەر عومریش باقی بێ، ئەم بەڕێزانە بمێنن لە ساڵی داهاتوو ئەگەر ئەوە نەبوو، ئەوجا حیسابێكی تریان لەگەڵ بكرێ، یەعنی ڕادعێ هەبێ، دروستە، عقیمە خان فەرموو.

بەڕێز عظیمة نجم الدین حسن:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دیارە بۆخۆی ئەم ماددەیە ئەمە دەرئەخات كە یەك نەگرتنەوەی دامەزراوەكان لە هەرێمی كوردستاندا هەیە، بۆ خۆی ئەمە مایەی نیگەرانییە لە راستیدا كە ماوەكەشی دیاری كراوە، لەماوەیەكدا كە لەشەش مانگ تێپەڕ نەكات، ئەمە ساڵی پاریش ماوەی بۆ دانراو لە ساڵێش تێپەری كرد، ئێستا شەش مانگ دابنرێتەوە، بەراستی ئەم یەكخنەستنەوەیە هیچ ئیجرائاتێك نەبێت هەر وەكو خۆی ئەمێنێتەوەو، سوودی نییەو، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس كاك نەریمان فەرموو.

بەڕێز نەریمان عبداللە قادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە پارساڵ هەمان بەنـدمان هـەبوو لـە پـڕۆژەی بودجـەو، جێبـەجێ نـەكراو، ئێمـە لـە كـاتی دانیشـتنمان لەگەڵ ئەولایەنانەی كە یـەكیان نەگرتۆتـەوە بەتایبـەتی ئاسایش، لەسـەر داوای خۆیـان، پارسـاڵ داوای سـێ مانگیـان لـە ئێمـە كـرد، وتیـان ئـەوە كافییـە هیچمان پێویست نییـە لـەوە زیـاتر، ئێمـە پارسـاڵ ئـەم سـێ مانگەماندا پێیان و، ئێستا ساڵێك بەسەر ئەم سێ مانگە تێدەپەڕێ و یەكیان نەگرتۆتەوە، بۆیـە ئەمسـاڵێش بەهەمان شـێوە نـەك سـێ مانگمـان دانـاوە، بـەڵكو كردوومانـە بـە شـەش مـانگیش، بـە سـێ مـانگ یـەكیان نەگرتەوە، بۆ ساڵێك، بە شەش مانگەكە، بۆ كـەی یـەكتر دەگرنـەوە؟ بۆیـە ئەمـە پێویسـت ئـەكات بەراسـتی ڕادعێك دابنرێ، بۆیە پێویست دەكات سزایەك دابنرێ، بۆیە من لەگەڵ ئەو بۆچوونەی بەڕێز كاك كاردۆ و كاك شێرزادام، بەڵام بودجەكەیان لێ بـبڕێ، تـەنها مووچـە نـەبێت، بـۆ ئـەوەی (3) مـانگیش دابنـرێ، نـەك شەش مانگ، ئێمە پارساڵ ئەوان خۆیان داوای سـێ مانگییـان كـرد، ئێسـتا ئێمـە خێـرە هـەم دوای 6 مـانگ، ساڵێكی تریشیان بۆ دادانێینەوە؟، وە ئەو بودجەیە، من پێشنیار دەكەم كە بكرێتە ڕادعێك بۆ ئەوەی ببڕێ، تـەنها مووچـە نـەبێ، پاشـان ئەمـە یەكنەگرتنەوەكـەیان كاریگەریـەكی زۆری كردۆتـە سـەر بودجـە، بـەڕێز سـەرۆكی پەرلـەمان، بـۆ نموونـە دەزگـای مـین لـە هـەرێمی كوردسـتاندا كۆمـەڵێك پرۆژەیـان ناردۆتـە ئـەم پەرلەمانە كە لە سێكتەرەكاندا هـاتووە، بەڕاسـتی زۆر نامەتیقیـەو، هـیچ ڕوونییـەكی پێـوە دیـار نییـە، بـۆ نموونە لە بڕگەی یەك تا بڕگەی نۆزدە كە (16) پڕۆژەیە، 16ملیارو 378 ملیۆنی بۆ دانراوە، بـەبێ هـیچ ڕوونییـەك مـن چـەند نموونەیـەك بـاس ئەكـەم كـە دەزگـای مـین لەبەرئـەوەی كـە یـەكیان نەگرتۆتـەوە، نووسراوە بڕگەی 11 گەرمیان/ سلێمانی 62 كە كۆمپانیای (بێستون نێت)، جێبەجێ ی ئەكات، ئەمە چـی یـە ؟ یـەعنی گـەرمیان، سـلێمانی چـی یـە؟ پاشـان بڕگـەی 12 نووسـراوە پێنجـوین 63 ، 13 نووسـراوە شارباژێر قورەتوو 64 ، 14 نووسراوە، گەرمیان پێنجوین 65، یـەعنی ئەمـە نزیكـەی 20 پڕۆژیـە بـە بـێ ئەوەی كە دیار بێت بكەوێتـە ژێـر چـاودێری پەرلەمانـەوەو، ڕوونیشـی بكەنـەوە بۆمـان، بۆیـە زۆر زەرورە، ئێمە زۆرترین زەخـت بكـەین بـۆ یەكگرتنـەوەی ئـەو دەزگایانـە كـە یـەكیان نەگرتۆتـەوە وە لـە سـێ مـانگ تێنەپەڕێ.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس ئێستا موداخەلەكان تەواو بوو، جەنابی وەزیر هیچ لەوبارەیەوە.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

وەڵاهی ئێمەش وەکو حکومەت لەگەڵ ئەوەداین کە ئاوا ئەو دەزگاو بەڕێوەبەرایەتی و وەزارەت و مدیریاتی عامانە یەکبگرنەوە، وە فعلەن ئەمانە هەندێکیان تێدا هەیە ئێستا یەکی نەگرتۆتەوە، وە ئەوەشییان کە بەفعلی یەکیان نەگرتۆتەوە، با بەفعلی یەك بگرنەوە، ئەو وەزارەتانەی کە بە فعلی یەکیان نەگرتۆتەوە پێمان باشە، جەنابتان تەئکید لەسەر ئەوە بکرێ، من خۆم هەروەکو شخصیش هەر ئەو تکایەم هەیە، ئەو رجایەشم هەیە، کە ئەوە هەقە هەوڵ بدرێ کەوا یەکبگرنەوە بەراستی سوپاستان دەکەم، وە من تەئکیدیش دەکەم پارەکە لە موازەنەیا (6) مانگیان پێدراو، پێرارەکەش لە موازەنەیا (6) مانگیان پێدرا، وە ئەمساڵیش ئێستا شەش مانگی تری هاتۆتە پێش

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ئێستا لیژنەی یاسایی ئاخر سیاغەتان بخوێنەوە.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سیاغەی ماددەی 24 بەم شێوەیە دەبێ.

توحد موازنة جميع المؤسسات التي لم تتوحد خلال مدة اقصاها 2011/12/31.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس فەرموو کاك رەفیق.

بەڕێز د.رەفیق صابر قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

چەند برادەرێك پێشنیاری ئەوەی کرد کە ڕادعێك دابنرێ پەرلەمان، ئەگەر یەکیان نەگرتەوە بخرێتە دەنگ دانەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس کاك کاروان نوقتەت هەبوو، فەرموو کاك نەریمان.

بەڕێز نەریمان عبدالله قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەر راست کردنەوەیەك بوو، بۆ بەڕێز جەنابی وەزیری دارایی کە وتی پار شەش مانگمان دانا، نەخێر ئێمە لە مانگی سێ دەرمانچووواندا لە 6/1 کۆتایی هات، سێ مانگمان دانا، بۆیە لە مانگی سێ دەرچوو، بەڵام تا 6/1 بوو، لەبەر ئەوە ئێمە لیژنەکە تایبەتدمەند بووین، زۆر داکۆکیمان لەسەر ئەو(3) مانگە بوو،

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا دوو بەڕێز ئەمانەوێ قسە بکات لەگەڵ ئەوەی ڕێگایەك دابنرێ ئەگەر نەکرا چی؟ دووکەسیش ئەوەی کە ئەیەوێتن وەکو ئەو پێشنیارەی بەڕێز لیژنەی دارایی کردیان، کێ لەگەڵ ئەوەیە ڕادع

هەبێت؟.... زۆر سوپاس. کێ لەگەڵدا نییە؟ ...... زۆر سوپاس بەکۆی دەنگ ئەبێ ڕادع هەبێت. لیژنەی یاسایی سیاغەیەکی بکەن بۆ ئەوەی ڕادع هەبێت،

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سیاغەی ماددەی(24) پاش ئەوەی کە بڕیار درا ڕادع دابنرێ بەوشێوەیە دەبی،

المادة الرابعة والعشرون:-

توحيد موازنة جميع المؤسسات التي لم تتوحد خلال مدة اقصاها 2011/12/31 ، و في حالة عدم الالتزام بالموعد المحدد توقف صرف موازنة تلك المؤسسات بأستثناء الرواتب.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

توحد نا توحد ئەگەر ئەوە بکرێ؟

بەڕێز عەونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

توحيد موازنة جميع المؤسسات التي لم تتوحد خلال مدة اقصاها 2011/12/31 ، و في حالة عدم الالتزام بالموعد المحدد توقف صرف موازنة تلك المؤسسات بأستثناء الرواتب.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لە 12/31 میزانییەکە خەلاس دەبێت.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الرابعة والعشرون:

توحد موازنة جميع المؤسسات التي لم تتوحد خلال مدة خمسة اشهر وفي حالة عدم الالتزام بالموعد المحدد توقف صرف موازنة تلك المؤسسات باستثناء الرواتب.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا شەش مانگە سەلامەت بی، خمسە اشهر بخە سەر ئەم شەش مانگە با یانزە مانگ بێت، ئەقەلەن مانگێك ڕاتبەکەیان تووشی ئەوە ببێ هەتاکو بۆ میزانییەی ساڵی داهاتوو بتوانین حیسابێکیان بۆ بکەین، یەعنی ئەقەلەن بیکە مانگی یانزە،

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم سیاغە نوێیە دەیخوێنمەوە.

المادة الرابعة والعشرون:

توحد موازنة جميع المؤسسات التي لم تتوحد لغاية شهر تشرين الثاني للسنة المالية 2011، و في حالة عدم الالتزام بالموعد المحدد توقف صرف موازنة تلك المؤسسات باستثناء الرواتب.

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەرێزان کێ لەگەڵە تکایە دەست بەرز بکاتەوە؟. زۆر سوپاس کێ لەگەڵدا نییە؟ ..... بەزۆرینەی دەنگ پەسند کرا تەنها پێنج کەس لەگەڵ نییە. بۆ ماددەیەکی تر فەرموو.

بەرێز رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی بیست و چوارەم کە لە ئەسڵی پرۆژەکە کە دەبێتە ماددەی بیست وپێنجەم.

1 - هەموو ئەو کەل پەل وکاڵایانەی لەلایەن فەرمانگەکانی هەرێم و کەرتی تایبەتەوە بە ناوی خۆیان و بۆ بەکارهێنانی خۆیان هاوردە دەکرێن رەسمیان لێ وەرناگیرێت.

2 - ئەو رەسم وەرنەگرتنەی سەرەوە ئەو کەل پەل وکاڵایانەش دەگرێتەوە کە بۆ فەرمانگەکانی هەرێم و کەرتی تایبەت لە حکومەت یان دامەزراوەی بەخشەرەوە هاوردە کراون.

بەرێز خورشید احمد سلیم:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادە الخامسە والعشرون:

1ـ تعفي من الرسوم كافة البضائع و السلع المستوردة من قبل دوائر الاقليم و القطاع العام باسمها و استخدامها.

2ـ يشمل الاعفاء اعلاه البضائع و السلع المستوردة لدوائر الاقليم و القطاع العام من الحكومات أو المؤسسات المانحه

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی دارایی فەرموون.

بەرێز د.ئاراس حسین محمود:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

لیژنەی دارایی دەقاوق دەق لەگەڵ ماددە یاسایەکەیە وەکو خۆی بمێنێتەوە، زۆر سوپاس.

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی فەرموون.

بەرێز عەونی کمال بەزاز:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

لیژنەی یاسایش بە هەمان شێوە لەگەڵ ماددەکەیە.

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان:

جەنای وەزیر فەرموو .

بەرێز شێخ بایز تاڵەبانی/ وەزیری دارایی:-

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش لەگەڵ دەقی ماددەکەین وەکو خۆی بمێنێتەوە.

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەرێزان ئەندامانی پەرلەمان کێ ئەیەوێ لەسەر ئەم ماددەیە قسە بکات؟، بفەرموون.

ئەم بەرێزانە ئەیانەوێ موداخلە بکەن، د صباح بەرزنجی، سمیر سەلیم، عبدالسلام بەرواری، شلێر محمد، ناسك توفیق، بەیان ئەحمەد.

بەرێز صباح بەرزنجی:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆ ئەم ماددەیە لە هەردوو بڕگەکەیا من پێشنیازی ئەوە ئەکەم کە وێڕای فەرمانگەکانی هەرێم و، کەرتی گشتی ئەو زانکۆ ئەهلیانەی کە غەیرە ربحین ئەوانیش ئیعفا بکرێن لەرسووم لەبەر پەرەپێدانی زانست و خوێندنی باڵا لە هەرێمی کوردستاندا، یەعنی وای لێبێت ئەو زانکۆ ئەهلییانەی کە غەیرە ربحین کە دیارە دوایی دەردەکەوێ و مەعایر دادەنرێ بۆ زانکۆی ئەهلی غەیرە ربحی بە پێی تەنانەت ئەو پرۆژەیەش کە لە پڕۆژە یاسای خوێندنی باڵا بەدەستەوەیە، کە انشاالله بێتە پەرلەمان. زۆر سوپاس.

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو، کاك سەمیر سەلیم

بەرێز سەمیر سەلیم امین بەگ:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری رەئیەکەی کاك د. صباح ئەکەم، زۆر سوپاس.

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان:

زانکۆی ئەهلیش کەرتی تایبەتە، کاك عبدالسلام فەرموو.

بەرێز عبدالسلام مصطفى صديق:

بەرێزسەرۆکی پەرلەمان.

تەصور ئەکەم لە یەکەم هەموو ئاماژەکانی ئەو ماددەی تێدایە، یەك کە ئەڵێ هەموو ئەو کەل و پەلی هاوورده دەکرێن، هەمووی دەگرێتەوە، ئەوانەی هاوردە دەکرێن، دوو: گشتگیرە، چونکە باسی فەرمانگەو کەرتی تایبەت دەکات، کەواتە داعی نییە هیچ تەفصیلێك بدەین، جامعە بێت یان هەر شتێك بێت یان کەرتی تایبەتە یان فەرمانگایە، سێیەم: ئەگەر بەوردی دووەمەکە بخوێنین، من تەصور ئەکەم دووەمەکە،

لەیەکەم هاتووە، چونکە مادام ئەڵێت هەموو ئەو کەل و پەل و کاڵایانەی فەرمانگەکانی لە ئاخیر هاوردە دەکرێن، داعی نییە تۆ بێی شتێك تەخصیص بکەی، کە ئەوانەی لە حکومەتەوە یان لە جێگەی بەخشینەوە هاتوون، لەوێ ئەیڵێی هەمووی، بۆیە من تەصوردەکەم دووەمەکە زیادە، چونکە موتەزەمنە لە یەکەم. سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، فەرموو شلێر خان.

بەڕێز شلێر محمد نجیب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەراستی خۆی ئەم بڕگانە هەردووکی لە موازنەی ئیتحادی دا هاتووە، بەس هەر داوای روونکردنەوەیەك بکرێت ئەمە چونکە زۆر ماددەکی حەساسە بۆئەوەی بەراستی خەڵکێك هەیە موتەنەفزن لە کەرتی تایبەت نەتوانن ئیستفادەی لێبکەن، ڕێنماییەکان زۆر دەقیق بێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، فەرموو ناسك خان.

بەڕێز ناسك توفیق عبدالکریم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هەر پشتگیری قسەکانی کاك د. صباح دەکەم، کە ئەڵێین کەرتی تایبەت شمول ئەکات، ئاخر ئێمە وا هەست دەکەین لە هەندێ شوێنا وانییە، بۆیە ئەڵێین با تەخفیز بکرێ، ئەو زانکۆ ئەهلیانەی کە غەیر، ربحین، چونکە زانکۆی ئەهلی هەیە ربحی یە، ئەوانەی کە غەیرە ربحین با مەشمول بن بەم ماددەیەو، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت فەرموو بەیان خان.

بەڕێز بەیان احمد حسن کۆچەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەزیش پیشگیری بۆچوونی کاك د. صباح دەکەم لە دوویێ ئیزافەیەکی یەعنی لە ئاخیرەکەی ئەز بێژم بعد اخضاعها لمراقبة دائرة السیطرة النوعیة و التأکد من توفر الشروط الصحیة، یەعنی ئەوەشی تێدا بێ شتێکی باشە،

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، فەرموو سۆزان خان.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەڵبەتە لە خوێندوەکەشا، بەدەق کوردییەکە هاتووە، کەرتی تایبەت، بەلاّم لەدەقە عەرەبیەکەیا (القطاع العام) یەعنی کەرتی گشتی، بۆیە زۆر لەبرادەرانیش باسیان لەوە کرد، کە بۆ کەرتی تایبەتە، نەخێر بۆ کەرتی گشتی یە، تەنها ئەو کاڵایەنەش دەگرێتەوە، کە حکومەت بۆ فەرمانگەکانی خۆی دەهێنێ، مەعقول نییە حکومەت بۆ فەرمانگەکەی خۆی موادێکی بۆ نموونە موختەبەری بێنێ، گومرگ لە خۆی، بستێنێ و، بیشیهێنێتەوە ناو خەزێنەی خۆی لەبەرئەوە ئەم ماددەیە دانراوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، فەرموو کاك عومەر هەورامی.

بەڕێز عومەر صدیق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هەمان تێبینم هەبوو، چونکە جیاوازی هەیە لە نێوان دەقە کوردیەکەو دەقە عەرەبیەکەیا، ئەگەر بەڕێزان لە لیژنەی یاسایی تێبینی ئەوەیان کردبێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، فەرموو کاك ئاسۆ

بەڕێز بکر کەریم(ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەمان پێشنیارم هەبوو، زۆر سوپاس .

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سێ نیزامی هەبوو، یەك شت بوو، دەستان خۆش، فەرموو جەنابی وەزیر.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/ وەزیری دارایی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە

1ـ تعفـي مـن الرسـوم كافـة البضـائع و السـلع المسـتوردة مـن قبـل دوائـر الاقلـيم والقطـاع العـام بأسمهـا و لأستخدامها. ئەمە بۆ دەوائری دەوڵەتە کە بۆخۆیان ئەیان هێنن وە بەناوی خۆشییانە دائرەکە.

2ـ يشمل الاعفاءْ اعلاه البضائع والسلع المستوردة بالدوائر الاقليم و القطاع العام مـن الحكومـات أو المؤسسـات المانحه، زۆر جار حکومات و موئەسەساتی مانحە شتمان ئەدەنێ و وەداخلی ئەکەن لە مەنفەزەکانی ئێمەوە، ئەبێ ئەوانەش ئیعفا بکەین. سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی فەرموون.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنسبەت ئەو مناقەشانەی کەجەنابی کاك د صباح و دوو سێ برادەری کە تەئیدیان کرد تایبەت بە جامعە ئەهلییەکان کەئەوانیش مەشمول بن بە ئیعفا کردن لەو رسوومانە، ئەصلەن ئەو جامیعە ئەهلیانە لە قانوونی ئیستسمارا کاتی خۆی باسی لەسەر کراوە، نەك لەرسووم لە گومرگیش ئیعفا کراوون، لەو شتانەی کەئەیهێنن مودەشیان بۆ دیاری کراوە، هەتا بۆ تازەکردنەوەی جارێکی تر، شتەکانیشیان پاش چەند ساڵێك هەم جارێکی تریش ئیعفا کراوون، لە رسوم و گومرگ، ئەمە لەلایەك لەلایەکی تر، ئەو جامیعانە زیاتر قصدی ربحیشی تێدایە، ئەگەر بێتە سەر ئەو حسابە بەنسبەت ئەو برگەی دووەمە کە زیادە، کاك عبدالسلام باسی کرد، جەنابی وەزیر تەئکیدی لەسەر کردەوە ئەو فەرقە هەیە، ئەوە دەوائری دەوڵەی خۆمانە، هی ئەو حکومەت و موئەسەسانەیە کە پێمان ئەبەخشن، بۆیە ئیعفا کراون، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، لیژنەی دارایی فەرموون.

بەڕێز د.ئاراس حسین محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە پێشنیار دەکەین، ماددەکە دوای ئەو گفتوگۆیە، بخرێتە دەنگ دانەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئاخر سیاغە لیژنەی یاسایی بیخوێنەوە.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

المادة الخامسة والعشرون:-

1- تعفى من الرسوم كافة البضائع و السلع المستوردة من قبل دوائر الاقليم و القطاع العام بأسمها و لأستخدامها.

2- يشمل الاعفاء اعلاه البضائع والسلع المستوردة لدوائر الاقليم و القطاع العام و الحكومات أو المؤسسات المانحه.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان کێ لەگەڵە تکایە دەست بەرز کاتەوە؟، ... کێ لەگەڵدا نییە؟، .... زۆر سوپاس، بە کۆی دەنگ پەسند کرا، بۆ ماددەی 25، لە ئەسڵی پڕۆژەکەدا. فەرموون بەردەوام بن، لەسەر ئەو ماددەیە.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 25، لە ئەسڵی پڕۆژەکە، کە دەبێتە ماددەی بیست و شەشەم،

1- دیاریکردنی مووچەو دەرماڵەو مووچەی خانەنشینی لە هەرێم دا بۆ ئەو پۆستانەی لێرە بەدواوە خراونەتە روو بەپێی پڕۆژە یاسای مووچەی گەورە بە پرسانی دەوڵەت کە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانی فیدراڵەوە پەسند کراوە، دانەیەکیشی هاوپێچ کراوە، سەرۆکی هەرێم و جێگرەکەی، سەرۆکی پەرلەمان و

جێگرەکـەی، سـەرۆکی ئەنجومـەنی وەزیـران و جێگرەکـەی، سـەرۆکی ئەنجومـەنی دادوەری و جێگرانــی، ئەندامانی پەرلەمان، وەزیران و ئەوانەی لە پلەی ئەواندان و، ئەوانەی مووچەی وەزیر وەردەگرن، بریکاری وەزارەتەکان و ئەوانەی لە پلەی ئەوادان، ئەوانەی مووچەی بریکاری وەزارەت وەردەگرن، راوێژکاران خاوەن پلەی تایبەت، دادوەران و ئەندامانی داواکاری گشتی، بەڕێوبەرانی گشتی و، ئەوانەی لە پلەی ئەوان دان،

2ـ دەرماڵەی نائاسایی تایبەت و هەر دەرماڵەیەکی دی، کە بە دەق لە پڕۆژە یاسای ئاماژە پێکراو لەیەکەمدا باسی نەکراوە، لەپاش کار پێکردنی یاساکە ئیلغا دەکرێن.

3ـ ڕێژەی 10٪ لە مووچەی پلەی وەزیفی دەبڕدرێت، بە پێی ئەوەی لەیەکەمی لەسەرەوە داهاتووە، بێ لـە بەڕێوەبەری گشتی و ئەوەی لە پلەی ئەو دایەو، ئەوەی مووچە و دەرماڵەی ئەو وەردەگرێت،

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس لیژنەی دارایی فەرموون.

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة السادسة و العشرون:-

1ـ تحديد الرواتب والمخصصات و الرواتب التقاعدية في الاقليم للوظائف المبينة أدنـاه يبقـى مشـروع قـانون رواتب كبار المسئووليين في الدولة المصادق عليـه مـن قبـل مجلس الـوزراء الاتحـادي والمرفـق نسخة منـه طيـاً رئيس الاقليم ونائبه، رئيس البرلمان ونائبه، رئيس مجلس الوزراء و نائبه، رئـيس مجلس القضـاء و نوابـه، و اعضاء البرلمان، و الوزراء ومـن بـدرجتهم ومـن يتقاضـا راتـب الـوزير ووكـلاء الـوزارات ومـن بـدرجتهم، ومـن يتقاضا راتب وكيل الوزارة، والمستشـارين وأصـحاب الـدرجات الخاصـة والقضـاة واعضـاء الادعـاء العـام والمـدراء العامين ومن بدرجتهم

2ـ تلغى المخصصات الاستثنائية والخاصة واية مخصصات أخرى مالم يرد بها نص في مشروع القـانون المشـارة اليه في اولاً اعلاه بعد نفاذه.

3ـ تستقطع نسبة 10٪ من الرواتب الدرجات الوظيفية وفق ماجاء في اولاً اعلاه ماعدا المدير العام ومن بدرجتهم ومن يتقاضى راتبه.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە، لیژنەی دارایی ڕەئیتان.

بەڕێز د. ئاراس حسین محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەربارەی دەقی ئەم مادده یاساییەو بڕگەکانی، پشت دەبەستێت بە پڕۆژە یاسایەك کـە پێـی دەڵێـت (قـانون رواتب كبار المسؤولين في الدولة) لەلایەن حکومەتی ئیتحادییەوە پێشکەش دەکرێـت، کـە لەبەغـداد پەسـەند بکرێـت، ڕای لیژنەی دارایی کە کار بەم مادده یاساییە نەکرێت، تـا ئـەو کاتـەی ئـەم پـڕۆژە یاسـایە لەلایـەن

پەرلەمانی بەغداداوە پەسەند دەكرێت، ئەویش بەمەبەستی تەوحید كردنی، لەگەڵ بەغداد، تا ئەوكاتەی پەسەند دەكرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، لیژنەی یاسایی تكایە، ڕەئیتان لەسەر ئەو ماددەیە.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە پشتگیری لەڕاو بۆچوونی لیژنەی دارایی دەكەین، لەهەمان كاتدا صیاغەیەكمان ئامادەكردووە، كە بەدیلی ئەو ماددەیەیە، بەم شێوەیە كە دەیخوێنمەوە، (توحید جمیع رواتب ومخصصات اعضاء والموظفي والعاملين في مؤسسات سلطات الاقليم مع رواتب ومخصصات اقرانهم من اعضاء والموظفين والعاملين في مؤسسات سلطات الحكومة الاتحادية) سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر تكایە، ڕەئیت لەسەر ئەو ماددەیە، فەرموو.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی (وەزیری دارایی و ئابووری):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دیارە ئەوەی كە لەپێشدا خوێندرایەوە، كە لەدەقی ماددەكەدا هاتووە، تا ئێستا مەشروعەو لە پەرلەمانی عێراقی موصادەقەی لەسەر نەكراوە، ئەمەی كە ئێستا دەخوێندرێتەوە، ئەمە من بۆ پەرلەمانی بەجێ دەهێڵم، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، كێ دەیەوێت لەسەر ئەم ماددەیە قسە بكات، ناوتان دەنووسم، جەنابی كاك فرسەت، موداخەلەی هەیە، فەرموو.

بەڕێز فرست احمد عبدالله/سكرتێری پەرلەمانی كوردستان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەو ماددەیە خۆی دەبەستێتەوە، لەگەڵ پڕۆژە یاسایەك كە هێشتا ئیقرار نەبووە لە پەرلەمانی عێراقی، وابزانم لە مەسڵەحەتی ئێمەدا نیە، لە مەسڵەحەتی گشتیدا نیە، ئێمە كار بەنەسێك بكەین، ئیستیناد بكەین لەسەر پرۆژە یاسایەكی عێراقی كە هێشتا پەسەند نەكراوە، بەڕەئی من ئەو ماددەیە ئیلغا بكرێت، هەتا كاتێكی تری موناسب، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ئەوانەی تر كە دەیانەوێت قسە بكەن، ناوتان دەنووسم، ئەم بەڕێزانە دەیانەوێت موداخەلە بكەن، (عومەر هەورامی، فازڵ بەشارەتی، قادر حسن، گۆران ئازاد، عزیمە نجم الدین، عبدالرحمن حسین، ، سیوەیل عوسمان، شوان كریم، سەروەر عبدالرحمن، ، سمیرە عبدالله، كوێستان محمد، هاژە سلێمان، ئارام قادر، احمد

وەرتی، عمر عبدالعزیز، عبدالسلام بەرواری، نەریمان عبداللە، شڤان احمد، خلیل عوسمان، اسماعیل محمود)
کاك عومەر فەرموو.

بەڕێز عمر صدیق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەبعەن بەداخەوە بەڕێزان لە حکومەت، ئەم پرۆژەیان ناردووە، بەبێ ئەوەی ئیقرار بکرێت لەلایەن پەرلەمانی عێراقەوە، بەپێی دەستوور هەرقانونێك لەعێراق کە ئیقرار کرا، ئەگەر حکومەتی هەرێم بیەوێت لەکوردستان تەنفیز بکرێت، دەینێرێتە پەرلەمانی کوردستان لە پەرلەمان ئیقرار دەکرێت، بەم شێوەیە دەبێت، ئەمە پرۆژەیە هێشتان لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانی حکومەتی فیدراڵ ڕەوانەی پەرلەمان نەکراوە، لەپەرلەمانی عێراقی بڕیاری لەسەر نەدراوە، بۆیە من لەگەڵ ئەوەدا نیم کە بڕگەی یەکەم و دووەم لە ماددەکە بمێنێت، بەهەمان شێوە لەگەڵ ئەو پێشنیارەی بەڕێزان لە لیژنەی یاسایی نیم، بۆ؟، لەبەر ئەوەی ئێمە لەپێش ئەوەی بزانین دەر ئەنجامی ئەو پرۆژە یاسایەی کە ڕەوانەی پەرلەمانی عێراقی کراوە، چۆن بڕیاری لێ دەدرێت، مووچەو دەرماڵەی ئەو کەسانەی کە بەرپرسن، لەسەرۆکی کۆمارەوە تا دەگاتە وەزیر و بەرپرسە باڵاکانی تر چەندە؟، چۆن دەبێت پەرلەمانی کوردستان بڕیار لەوە بدات کە ئێمە پابەندی ئەو بڕیارە دەبین، یان ئەو یاسایە دەبین، ئێمە دەبێت خصوصیەتی قانونی ئیداری و سیادەی هەرێمی کوردستان لەبەرچاو بگرین، ئێمە یاسایەکمان دەرکرد، ساڵێك لەمەو بەر بوو، بۆ مووچەو دەرماڵەی سەرۆکی هەرێمی کوردستان، هەر ئەم پەرلەمانەش دەتوانێت، یاسایەك دەربکات، بۆ مووچەو دەرماڵەی پەرلەمانتاران، وەزیرەکان، ئەوانەش کە لە پلەی تایبەتدان، ئەمە لەلایەك، لەلایەکی تریشەوە، لەڕووی ئابوورییەوە، ئایا ئەو وەزعە ئابوورییەی، یان ئەو ڕاتب ودەرماڵەیەی کە وەزیرێك یان پەرلەمانتارێك لە حکومەتی فیدراڵی وەری دەگرێت هەمان ئەو مووچەو دەرماڵەیەیە کە لێرە وەردەگیرێت، وە دەکرێت ئێمە یەکی بخەین، بێگومان نەخێر، لەبەر ئەوە من لەگەڵ بڕگەی یەکەم و دووەمی نیم، تەنها پشتگیری لە بڕگەی سێیەمی دەکەم، کە هاتووە، ڕێژەی لە 10٪ لە مووچەی پلەی وەزیفی ببڕدرێت، ئەمەش بەمەبەستی چی؟، تا ئەو کاتەی ئەنجامی ئەو پرۆژە یاسایەی کە ڕەوانەی پەرلەمانی عێراقی کراوە، حەتمەن تا کۆتایی ساڵ ئێمە دەزانین کە دەرئەنجامی ئەو پرۆژە یاسایە چی لێدێت، ئەو ئیختیارەمان لەبەردەستدایە، یان ئیختیارێکی تر پەرلەمانی کوردستان خۆی پرۆژەیەك ئامادە بکات، تایبەت بە مووچەو دەرماڵەی پلە باڵاکان، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز فازڵ بەشارەتی، فەرموو.

بەڕێز فاضل محمد قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من سەد دەر سەد تەئیدی پێشنیارو ڕاو بۆچوونی هەردوو لیژنەی یاسایی و دارایی دەکەم، لەسەر ئەو ماددەیە، چونکە تائێستا لەپەرلەمانی بەغداد تەصدیق نەکراوە، ئێمە لێرەدا بێین بیخەینە بواری جێبەجێکردنەوە، پێشتریش زۆر باسمان لەسەر ئەم باسە کرد، لێرەدا پێم وایە مەبەستەکە ئەوە نیە، مووچەی هەر یەك لەو پلە تایبەتانە کەم بکرێتەوە یان نا، پێم وایە، بەتێکڕای ئەندامانی پەرلەمان و هەموو پلە تایبەتەکانیش زۆر موتەفقین لەسەر ئەوەی، ئەگەر لەهەر کون و قوژبنێکی هەرێمی کوردستان زەرووریەتێك هەبێت، بۆ کەمئەندامان بۆ پێشمەرگەی کوردستان بۆ خانەوادەی شەهیدان، نەك لە 10٪ لە 60٪ی مووچەکانی ئێمە ببڕدرێت، زۆر بەفەخرەوە شانازی پێوە دەکەین کە ببڕدرێت، بەس منیش لەگەڵ ئەو ڕەئیەدام کە ئەو دوو بڕگەیە ڕابگیرێت، هەر لەهەمان ماددەدا بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان پێشنیار دەکەم، تەمەنی خانەنشین کردن، دیاری بکرێت، لەهەرێمی کوردستان، لەبەر ئەوەی ڕێژەیەکی زۆر بێکاری لەناو لاوان و گەنجاندا هەیە لەم هەرێمەدا، بۆیە پێویستە ئەو ڕێژەیەی لە 10٪ بەرز بکرێتەوە بۆ لە 20٪، چونکە ئەو کەسانەی کە خانەنشین دەکرێن، لەمووچە وەرگرتن سوودمەند نەبوون لەحکومەت، بەڵکو هەلی وەرگرتنی زەوی، هەلی وەرگرتنی سولفەی عەقار هەیە، هەلی وەرگرتنی سولفەی زەواجیش هەیە، بۆیە پێشنیار دەکەم تەمەنی خانەنشینی دیاری بکرێت، پێم وایە ئەمەش دەبێتە چارەسەرێکی زۆر باش بۆ کەمکردنەوەی ڕێژەی بێکاری لەهەرێمی کوردستاندا، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز قادر حسن، فەرموو.

بەڕێز قادر حسن قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دەقاودەق پشتگیری لە پێشنیاری بەڕێز سکرتێری پەرلەمان دەکەم، تائەو کاتەی لەپەرلەمانی عێراق یەکلایی دەکرێتەوە، ئەم ماددەیە دوا بخرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز گۆران ئازاد، فەرموو.

بەڕێز گۆران ئازاد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش پشتگیری ئەو ڕەئیە دەکەم، کە ئەو ماددەیە ئیلغا بکرێتەوە، بەس لەبەر چی؟، یەکەم: لەو ماددەیەدا پێشێلێکی وازحی فەصڵی سوڵتات هەیە، کەوا حکومەت هاتووە قسەی لەسەر مووچەی هەموو دەسەڵاتەکان کردووە، بەدادوەری، بەتەشریعی، بە تەنفیزی، دووەم: کاتێ قسە لەسەر مووچەی ئەندامی پەرلەمان دەکرێت، ئەندامی پەرلەمان بەراورد دەکرێت بە دوو فیئەی بەخۆی، یەکێکیان دادوەرەکانە، ئەوی تریان وەزیرەکانە، لە 3/28 حکومەت هێشتا لە 10٪ مان لێ نەبڕیوە کە چی لە 50٪ی بۆ دادوەرو داواکاری گشتی لەهەرێم زیاد کرد، دووەم: مودیر عامەکان هەر لێرەدا لە پرۆژەکەدا هاتووە، کە لەناو

بڕینەکە دەرهێنراوە، لەبەر ئەوە من لەگەڵ ئەوەدا نیم، تا ئەو کاتەی کە یاساکە لە عێراق دەردەچێت، ئەمە ڕابگیرێت، ئیزافە کردنی ئەو ماددەیەی کە ئێمە خۆمان ببەستینەوە بەم یاسایەوە، ئەگەر زیاتر کرا، من لەگەڵ ئەو بۆچوونەشدا نیم، چونکە ئەوەی کە ئێستا ئێمە لەپەرلەمانی عێراقیدا دەیبینین و ئەم بڕینەش کە لەم ماددەیەدا لەیاسای بودجەی پەرلەمانی عێراقیدا وەرگیراوە، لێرە داخڵ کراوە، ئەم مەعلوماتەی کە هەمانە جا نازانم تا چەند دەقیقە، مووچەی پەرلەمانتاری هەرێمی کوردستان ناگاتە $4/1$ ی مووچەی پەرلەمانتاری بەغداد، بۆیە ئەم حاڵەتە لەوێ پێشنیار کراوە، ئەگەر ئەم یاسایەش تەعدیل بکرێت لەعێراق، ئێمە خۆمانی پێوە پابەند بکەین، کێ دەڵێت مووچەی پەرلەمانتار زۆر لەوە زیاتر نابێت کە ئێمە ئێستا لەهەرێمی کوردستان وەریدەگرین، بۆیە ئەم خصوصیەتە بۆ هەرێمی کوردستان بێت، یەعنی ئیحتیفاز بەوەوە نەکەین کە پارەکە زیاتر بێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز عزیمە نجم الدین، فەرموو.

بەڕێز عظیمة نجم الدین حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەگەڵ ئەوەدام کە ئەم ماددەیە ئیلغا نەکرێتەوەو وەکو خۆی بمێنێتەوە، تا جێبەجێ کردنی ئەو یاسایە لە بەغداد، من پێم وایە بڕینی ئەم لە 10٪ یە لەم مووچانە لەجێگای خۆیدایە، ئەو لە 10٪یەش لە کۆتاییدا، دوای بڕیاردان لەسەری کە لە بەغداد جێبەجێ بوو، لەپەرلەمانی کوردستانیشدا جارێکی تر ئەو لە 10٪ یە بچێتەوە بۆ تۆڕی چاودێری کۆمەڵایەتی، پرۆژەی قەرزی بچووکی گەنجان، ئەمە یارمەتی دەرێکی باشە بۆ ئەو دوو کەرتە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز سیوەیل خان، فەرموو.

بەڕێز سیوەیل عثمان احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری لە پێشنیارەکەی کاک فرسەت دەکەم، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز شوان کریم، فەرموو.

بەڕێز شوان عبدالکریم جلال:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری لە ئەصڵی ئیقراحەکەی لیژنەی یاسایی دەکەم، کە لە ڕاپۆرتەکەی خۆیاندا هاتووە، یەکەم و دووەمی ئیلغا کردووە، سێیەمیشی کە دەڵێت لە 10٪ لە مووچەی ئەوانە ببڕدرێت من باسی پەرلەمان دەکەم باسی ئەوانی تر ناکەم، دووەم: لەگەڵ ئەو موقتەرەحەدا نیم کە لیژنەی یاسایی پێشنیاری کردووە،

که مووچەی ئێرەو بەغداد بکرێت بە یەك، خۆی ئێستا واهی نیە، ئەو هەموو گلەیی و گازندەیە هەیە کە ئیتر حەقە یان نا، من باسی ئەوە ناکەم، بەڵام بەڕاستی تەوحید کردنی لەگەڵ بەغداد کۆمەڵێك کێشەی تر لەگەڵ خۆیدا دەهێنێت، لەبەر ئەوە من لەگەڵ ئەصڵی پێشنیارەکەی لیژنەی یاسایم کە لەناو ڕاپۆرتەکەدا هاتووە، یەکەم و دووەم لابرێت، سێیەمیش لە 10٪ی مووچەی پەرلەمانتاران کەم بکرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز دکتۆر سەروەر، فەرموو.

بەڕێز د. سەروەر عبدالرحمن عمر.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەوانەیە لەڕووی یاساییەوە، ئیشکالێك هەبێت، لەبەر ئەوەی تا ئێستا پرۆژەیەو لە بەغداد جێبەجێ نەکراوە، بەڵام دەکرێت ئێمە شێوازێکی تری بۆ دابڕێژینەوە، ئێمە خۆمان پرۆژەیەکمان هەبێت بۆ ئەو بابەتە، لەپێناو ئەوەی کەوا عەدالەتێکی کۆمەڵایەتی هەبێت ئەو جیاوازییەی کەوا گلەیی هەیە، لەنێوان پلە بەرزەکان و نزمەکاندا جۆرێك لێك نزیك بوونەوە هەبێت، لەگەڵ ئەوەدام کەوا ئەو ماددەیە ڕەت نەکرێتەوە، بەڵکو دارشتنەوەیەکی باشتری بۆ بکرێت، چونکە گلەییەکی زۆر هەیە لەسەر ئەوە، ئێمە هەم ئەندامانی پەرلەمان، هەم وەزیرەکان، هەم ئەوانەی بەو پلانە خانەنشین کراون، زۆرن، ئەگەر بێت و لێکدانەوەیەکی کورتی بۆ بکەین لەڕووی ڕەقەمەوە، ئێمە تاکو ئێستا نزیکەی، ئەگەر ئەم خولەشی بێتەسەر دەچێتە نیزیکەی 400 ئەندامی پەرلەمان، ئەگەر ئەمە لێك بدەینەوە ساڵانە ئەکاتە نزیکەی 28 ملیار دینار، ئەگەر بێت وئێمە وەزیرەکان و ئەوانەی کە بەپلەی وەزیر خانەنشینن، کەوا خەڵکێکی زۆر زۆر هەیە بەناحەق ئەو پلەیان پێدراوە، کە خانەنشین کراون، بیهێنینە سەری بەڕاستی ساڵانە ئەگەر چەند ساڵێکی تری تێپەڕێت بودجەی ئەم وڵاتە تەنها بۆ ئەوانە دەبێت، هەر بۆیە لێرەدا من پێم وایە، دەکرێت ئەمەی بەغداد جێبەجێ نەکەین، بەڵام لێرە لەپەرلەمانی کوردستاندا بۆ خۆمان پرۆژەیەکمان هەبێت، هیچ نا کارێك بکەین کەوا لە 10٪ی ئەو مووچەیە کەم بکەینەوە، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، من لێرەدا دەتوانم بڵێم ڕەخنەیەکیش ئاراستەی خۆمان بکەین، چ وەکو سەرۆکایەتی پەرلەمان، چ وەکو پەرلەمان، ئێمە لە ساڵی پاریشدا، ئەو بابەتەش کەهاتبوو تێیدا لە پرۆژە بودجەکە وتمان حکومەت ناتوانێ، بەڵێ حکومەت ناتوانێ ئەم زۆر هەڵەیە کە لە پرۆژە یاساکەدا هاتووە، کە ناتوانێت بێت مووچەی ئەندامانی پەرلەمان دەستنیشان بکات، بەڵام ئێمە لێرەدا پرۆژە بڕیارێك خوێندنەوەمان بۆ کرد، بەڵام تاکو ئێستاشی لەگەڵدا بێت ئەو پرۆژە بڕیارە، ئەو پرۆژە یاسایانە نازانم بابەتێکی لەو جۆرە بوو، نەهاتە بواری جێبەجێ کردن، قسەی لەسەر نەکرا، هەر بۆیە من پشتگیری ئەو ڕایە دەکەم، کەوا مووچەکە دەستکاری بکرێت، کە لە 10٪ی لێ کەم بکرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز، سەرۆکایەتی پەیوەندی پێوە نیە، ئێوە ئەندامی پەرلەمانن لە لیژنەکانن، موتابەعەتان بکردایە، پڕۆژەیەکتان بناردایە، ئێمە دەمانخستە بەرنامەی کارو موناقەشەمان لەسەر دەکرد، بەڕێز سمیرە خان، فەرموو.

بەڕێز سمیرە عبداللە گۆران:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری ڕای کاك فرسەت دەکەم، سەبارەت بەماددەی 25 ی پڕۆژە یاسای بودجەی گەورە بەرپرسانی دەوڵەت، لەکاتی دەرچوونی لە ئەنجومەنی نوێنەران، پێویستە پەرلەمانی کوردستان ڕازی بێت لەسەر جێبەجێکردنی، ئەوسا حکومەت دەتوانێت پیادەی بکات، ئەمە لەلایەك، لەلایەکی تریش کەمکردنەوەی مووچە کاتێك پەنای دەبرێتە بەر، کە بودجە کورتی هێنا، داهات کەم ببێتەوە، بەڵام لەهەرێمی کوردستان بەپێچەوانەوەیە، داهاتەکان و بودجە لە زیاد بووندایە، بۆیە پێویستە مووچەی پلە نزمەکان بەرز بکرێتەوە، بەهاوسەنگی نەك مووچەی پلە بەرزەکان نزم بکرێتەوە، بەپێچەوانە، ئەگەر بودجە کورتی هێنا، ئەوە دەکرێت لەهەموو خەرجیەکان دەستکاری بکرێت، ئەگەر هاتو یەکسان بوو مووچەی هەموو فەرمانبەرانی کوردستان، لەگەڵ عێراق، ئەو کاتە دەتوانین ئەمە جێبەجێ بکەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز کوێستان محمد، فەرموو.

بەڕێز کوێستان محمد عبداللە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری ئەو ڕایە دەکەم، کە لە 10٪ی پلە باڵاکان، سەرۆکی هەرێم وجێگرەکەی، سەرۆکی حکومەت و وەزیرەکان، سەرۆکی پەرلەمان و پەرلەمانتاران، ببڕدرێت، پێشنیاریش دەکەم، ئەو پارەیە ئەو عجزەی پێ پڕبکرێتەوە، کە ئەو 10 ملیارەی لەزیاد کردنی پەرلەمان خستمانە سەر بودجەی هەرێم، ئەگەر پار مەجبور نەبووین لە 10٪ کە ببڕین ئەمساڵ عجزمان دروست کردووە خۆمان، بۆیە پێشنیار دەکەم بەو پارەیە ئەو عجزەی پێ پڕ بکرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

قسە کردن لەسەر ڕابردوو دروست نیە، تۆ ئەندام پەرلەمانی ئەوە تێپەڕی و لە یاسا و قانون دەزانی، بۆیە ئەتوانی پێشنیار بکەیت بۆ داهاتوو، بەس ناتوانی لەسەر ڕابردوو قسە بکەیت، بەڕێز هاژە سلیمان، فەرموو.

بەڕێز هاژە سلیمان مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەماددەی 25 برگەی یەکەم و دووەم، پشتگیری لەڕای بەڕێز کاك فرسەت دەکەم، چونکە بەڕاستی ئەوە هێشتا لەپەرلەمانی عێراق دەرنەچووە، ناکرێت ئێمە ئیستیناد لەسەر یاسایەك بکەین کە لەوێ

دەرنەچووبێت، بەڵام دەکرێت ئێمە وەکو هەندێ لە هاوکارانیشم ئیشارەتیان پێدا، ئەو نا هاوسەنگیەی کەهەیە لەنێوان مووچەی پلە بەرز ونزمەکاندا، ئێمە بە پرۆژە یاسا لە پەرلەمان پێشکەشی بکەین، بتوانین ئەو ناهاوسەنگیە ڕابگرین، دەربارەی برگەی سێیەم، ڕێژەی لە 10٪ی پلەی وەزیفی ببڕدرێت، منیش لەگەڵ ئەوەدام کە ببڕدرێت، هەروەکو پار کە پێشنیار کرابوو ببێت بەداهات، یان بخرێتە سندوقێك کە سوودی لێ وەربگیرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز ئارام قادر، فەرموو.

بەڕێز ایوب نعمت قادر(ئارام):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش لەگەڵ ئەوەدام کەدەقی یاساکە تەنها فەقەرەی سێیەمی بمێنێتەوە، کە ئەویش باس لە بڕینی لە10٪ی مووچەی پلە تایبەتەکان دەکات، بەڵام ڕێژەکە پێشنیار دەکەم کە لە 20٪ بێت، بە بۆنەی ئەو جیاوازییە زۆرەی کە لەنێوان مووچەی پلە تایبەتەکان و هاووڵاتیاندا هەیە، بەڕاستی ئەوەش بووە بەگلەییەکی زۆر زۆر لەکوردستاندا، بۆ کەمکردنەوەی ئەو گلەییە، چونکە ئێستا ئێمە لە بڕیارەکانماندا، لەناو پەرلەمان نەمانتوانی مووچەی هاووڵاتیان بەشێوەیەکی وا بەرز بکەینەوە کە دادگەرییەك دروست بکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز دکتۆر احمد، فەرموو.

بەڕێز د. احمد ابراهیم علی(وەرتی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە باسکردن لە بڕینی مووچە، ئەو ڕێژەی کە لەعێراق و لێرەش باسی لەسەر دەکرێت، لەئەنجامی ئەوەدایە کەناهاوسەنگی هەیە، یان جیاوازییەك هەیە، لەنێوان مووچە نزمەکان و مووچە بەرزەکان، بۆیە بەڕاستی منیش لەگەڵ ئەوەدام کە پێویست بەوە دەکات ئەوانەی کەمووچە نزمن، بەیاسا مووچەکانیان بەرز بکرێتەوە، ئەو جیاوازییە زۆرە نەهێڵدرێت، ئەوانەی کەمووچە بەرزن کەم بکرێنەوە، دەربارەی برگەی یەکەم ودووەم منیش پشتگیری لەڕای لیژنەی یاسایی دەکەم، کە ئەو دوو برگەیە لابرێت، چونکە یاساکە هێشتا لە ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق موصادەقەی لەسەر نەکراوە، تەنها لە ئەنجومەنی وەزیرانە، ئەویش لەوێ کەموصادەقەی لەسەر کراوە، نابێت بەیاساو ناکرێت جێبەجێ بکرێت، سەبارەت بە برگەی سێیەم، منیش لەگەڵ ئەوەدام کە ئەو لە 10٪ یە ببڕدرێت، بەڵام پێم باشە مودیر عام نەگرێتەوە، ئەوانەشی کە مووچەی وەکو مودیر عام وەردەگرن، لەبەر ئەوەی مووچەکانیان کەمە بەڕاستی، ئەگەر ئیستیقتاع لە مووچەی مودیر عام بکرێت، پێم وایە زوڵمان لێکردبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز عمر عبدالعزیز، فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاء الدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ماددەی 25 کە ئێستا ژمارەکەی گۆڕاوە بۆ ماددەی 26، مەعلومە کە 3 بڕگەیە، بەنیسبەت بڕگەی یەك ودوو، ئەو قسەیە مەنتقی وعیلمی و واقعی و یاساییە، کە ئەصڵەن نەدەبوو حکومەت لە پرۆژەی یاساکە باسی لێوە بکات، مادام لەوێ حەسم نەبووە، بۆیە من لەگەڵ لابردنی بڕگەی یەك ودووم، بەنیسبەت بڕگەی 3 خۆی کێشەی ئەساسی لەکوردستان بەنیسبەت مووچەوە نەبوونی سیاسەتێکی هاوسەنگە لە سیستمی مووچەدا، بۆیە ئەو گلەیی و گازندەیەی کە لەخوارەوە دروست بووە، لە توێژە جیاجیاکان، مووچەخۆران بەتایبەتی، ئێمە تا یاسایەك دەردەچێت ئەو هاوسەنگیە دروست ئەکات، کە لە ئەساسەوە دەبێت نزیکترین حاڵەت بێت بۆ عەدالەت، ئێمە ناتوانین عەدالەتی ڕەها تەحقیق بکەین، بەڵام ئەوەش واقیعە کەغوبنێك هەیە لە کوردستاندا، مووچەی پلە باڵاکان موقارەنە ناکرێت لەگەڵ پلەکانی تردا، لەبەر ئەوە من پشتگیری خاڵی سێیەم دەکەم، کە بمێنێتەوە، یەك ودووش لابرێن، بەس تەعدیلی پێویستە، ئەو کەمکردنەوەیە وەکو هەنگاوێکی سەرەتایی بۆ بەرەو ئەوە بچین کە موراجەعەیەکی جدی و ئەساسی لە بودجەدا بکرێت بۆ سیاسەتێکی هاوسەنگ کە پەیڕەو بکرێت، بەڵام ئیقراحی ئەوە دەکەم کە ئەو بڕە کە دەبڕدرێت هەموو ئاستەکان بگرێتەوە، لە پەرلەمانتاران، وەزیران، تا پلە باڵاکان، لەسەر ئەو ئەساسە جەنابت پێشنیارت کرد کە باسی ڕابردوو نەکەین، من ئیقتراح دەکەم ئەو لە 10٪یە تەرخان بکەین بۆ زیاد کردنی دەرماڵەی قوتابیان، بکرێت بە 150 هەزار، کە گرفتێکی گەورەیەو داواکارییەکی زۆریشی لەسەر هەیە، وەکو هەنگاوێکی سەرەتایی ئەکرێت دوایی کە ئەو یاسایەی عێراق دەرچوو ئێمە قسە لەسەر ئەو حاڵەتە بکەین، کە لێرەدا نووسراوە موعالەجە بکرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز عبدالسلام بەرواری، فەرموو.

بەڕێز عبدالسلام مصطفی صدیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەرچەندە من بەنووسراو شتێکم نارد، بەڵام پاش تەوزیحاتی کاك فرست و ئەندامان، منیش هاتمە ئەو قەناعەتەو لێی پەشیمان بوومەوە، لێرەدا دەمەوێت جەخت بکەم لەسەر دوو پرەنسیپ، یەکێکیان: ئێمە ڕاستە پێویستە شەو وڕۆژ جەخت لەسەر سەربەخۆیی یاسایی ودارایی خۆمان وەکو هەرێم بکەینەوە، ئەوە مەوزوعێکە هەندێجار لەبیرمان دەچێتەوە، قەت نابێت ئێمە پابەندی بەغداد بین لەهەموو شتێك، بەپێی دەستوور ئەو یاسایانەیە، وەکو کاك عومەر شەرحی کرد، زۆر لەسەری ناچم، پەسەندیان دەکەین، یان گۆڕانکارییان لەسەر دەکەین، ئەوە مافێکی دەستووری ئێمەیە، جەخت کردنی دووەمم: لەسەر ئەوەیە هەستێك پەیدا بووە، کەجیاوازییەکی زۆر و ناعەدالەتی هەیە لە مەسەلەی مووچەدا، من پێم وایە سیستمی مووچە، بەچەند بنەمایەك دادەندرێت، عەدالەت لەوەدا نیە، یەکێك تازە تەعین کرابێت و مودیر عامێکی 15 ساڵی وەکو یەك یان نزیك یەك وەربگرن، ئەو هەستە لە دەرماڵەدا دیار بووە، بۆیە کورتی دەکەمەوە، من لەگەڵ ئەوەدام خاڵی یەکەم و دووەم، لابرێن، سێیەم، ئێمە پار بڕیارێکمان دابوو

بەقەناعەتەوە کە ئێمە لە 10٪ی مووچە بەرزەکان کەم بکەینەوە، من پێشنیاری دوو شت دەکەم، یەکەم: ئێمەی ئەندام پەرلەمان، هەر لە پاش تەواو بوونی گفتوگۆکردنی بودجە، بیرێکی جدی بکەینەوە لەوەی کەخۆمان بەخۆمان یاسایەکی تایبەت دەربکەین لەسەر دووبارە ڕێکخستنی مووچەکان، لەوێ مەجالمان هەیە باسی هەموو ئەوانە بکەین و ئەو بنەمایانە تەتبیق بکەین، دووەم: بەنیسبەت خاڵی دووەم کەمن لەگەڵ ئەوەدام کە بمێنێت، بەڵام من پێشنیارێکم هەیە، مووچەکان بەسیستم دانراون، وەکو وتم ئەو هەستەی ناعەدالەتی و ئەو فەرقە گەورەیە، لەدەرماڵەو موخصصات دەردەکەوێت، پێشنیار دەکەم ئەو لە 10٪ بکرێت بە لە 20٪ لەدەرماڵە، تاکو ئەو کاتەی کە ئێمە بەدواداچوون وچاوپێداخشانێك لەهەموو سیستمی مووچەدا دەکەین، بەڕەئی من با مووچەکان وەکو خۆی بمێنێتەوە، چونکە سەرگێژییەکی گەورە دەکەین بۆ چەند دەزگایەك، ئەو لە 10٪ ئەگەر بەرزی بکەینەوە، ئەوە با لەدەرماڵەکان بێت، هەروەها کاتیشە بۆ ئەوەی هەموومان بیر بکەینەوە لە یاسایەکی تایبەت بەخۆمان بۆ دووبارە ڕێکخستن یان کەمکردنەوەی مووچەکان، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز نەریمان عبداللە، فەرموو.

بەڕێز نەریمان عبدالله قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

باس لەوە کرا، کە ئێمە ئەو ماددەیە پشتی بەستووە بە پرۆژە یاسایەك کە هێشتا ئیقرار نەکراوە، لەهەرێمی کوردستان زۆرجار باس لەوە دەکەین، کەناعەدالەتی هەیە، یەکسانی نیە لەنێوان مووچە ودەرماڵە و مەنسەب لەهەرێمی کوردستان، لەبەغداش، زۆرجاریش داکۆکی دەکەین لەسەر ئەوەی کە وەکو یەکی لێ بێت، لەکارمەندان وفەرمانبەران ودەوڵەتیشەوە زۆرجار زەختمان لێ دەکرێت، کە ئەو مووچەی لەحکومەتی عێراقی هەیە، باشترە لەوەی کە لەهەرێمی کوردستان هەیە، لەهەندێ ڕووەوە، بۆ ئەوەی ئێمە زیاتر پشت ببەستین بە عەدالەتێك، ئێمە پێویست دەکات بەڕاستی نەصێك لێرەدا دابنێین، کە یەکسانی و نەبوونی جیاوازی لەنێوان ئەو یاساو نیزامانەی تایبەت بە مووچەو دەرماڵە و دەرماڵەو مەنسەبیش دەردەچێت لە حکومەتی عێراقی لێرە نافز بێت، ئێمە لەهەندێك لەیاساکان هەیە لەحکومەتی عێراقی دەردەچێت دەتوانین لێرە نافزی بکەین، بۆیە ئەمە ئەو عەدالەت وئەو دەنگە دەنگە زۆرەش کە هەیە نایهێڵێت، بۆیە با یەکسانی بکەینەوە، بۆیە من پێشنیار دەکەم ئەمە بەدوو فەقەرە جێگای بکەینەوە، بەفەقەرەیەك هەموو ئەو یاسایانەی کە لە حکومەتی عێراقی دەردەچێت، بۆ نموونە بڵێین (في اقليم كوردستان يتم تنفيذ قانون ونظام الرواتب والمخصصات بما فيها المنصب وفي جميع النواحي التي تصدر فيه الحكومة الفدرالية)بەڵام بێینەوە لە بڕگەی دووەمدا ئێمە کۆمەڵێك دەرماڵەمان هەیە، بەتایبەتی لەمامۆستایان و هەندێك لەشەریحەکانی تر، دەرماڵەیان زیاترە، بۆ ئەوەی ئەو دەرماڵەیە ئێمە لەناکاو نەیبڕین، بنووسین بەفەقەرەیەکی تر(لايشمل الفقرە (1) المخصصات الزائدە حالياً في الاقليم الى ان يتم

مساواتها مع الحكومه الفدراليه عند زياده المخصصات في الحكومـه الفدراليـه لاحقـاً) بـۆ ئـەوەی وەكـو خـۆی بمێنێتەوە، ئەو كاتەی ئەو دەرماڵانە لەحكومەتی عێراقی زیادی كرد، لێـرە یەكسـانی بكەینـەوە، پـێم وایـە لەهەموو ڕوویەكەوە، ئێمە مووچەمان لێرەدا لە حكومـەتی عێراقـی بـەزیاد كـردن وبەكەمكردنیشـەوە، كـە یاسایەك دەردەچێت تەنفیزی بكەین، ئیتر ئەوەندە باس لە مووچە نەكـەین، كـە لێـرە زیـادە ولـەوێ كەمـە یان بە پێچەوانەوە، بۆیە ئێمە لە حكومەتێكداین كە فیدرالیەو سەرچاوەی دارایـی و بودجـەشمان یەكێكـە، بەپێی ژمارەی دانیشتوانیش دابەشدەكرێت، بۆیە جێگای خۆیەتی لەهەموو ڕوویەكەوە یەكسان بكرێتـەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز شڤان احمد، فەرموو.

بەڕێز شڤان احمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من لەگەڵ ماددەی بەدیلم ئەوەی كە بەڕێز كاك فرست خوێندیەوە، هـەتا ئـەو دەمـەی كـە سـورەتەكە وازح دەردەچێت لەبەغـداد، چـونكە ئێمـە یـەك وەحـدەی نەقـدیمان هەیـە لـە وڵاتێكـدا كەعێراقـە، ئەگـەر چـی هەرێمێكین لە عێراقدا، وەكو بەڕێز كاك عبدالسلام وتی، دانانی ڕەواتب لەسەر ئەساسە، تەبیعی بەپێی ئەو زروفە، بەپێی ئەو شتانەی كە ئەو وڵاتە تێیدا دەژی، بۆیە من بەباشی دەزانم كـە ئێسـتا ئـەو ماددەیـە لـەم كاتەدا تەئجیل بكرێت، بەهەموو بڕگەكانیەوە، بۆ ئەوەی عەدالەتەكە لـەوەدا بێـت، چـونكە لەوانەیـە ئێمـە ئەگەر ئەوە بكەین، غەدر لە هەندێك حاڵەت دەكەین، ئێمە لەكاتێكدا كە داوای دەرماڵەو مووچەی یەكسـان دەكەین لەگەڵ حكومەتی ئیتیحادی، ئێستا دێین ئێمە عەكسی ئەمـە جێبـەجێ دەكـەین، بۆیـە مـن لەگـەڵ ماددەی بەدیلدام، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز خلیل عوسمان، فەرموو.

بەڕێز خلیل عثمان حمە امین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پشتگیری لە قسەكانی كاك فرست دەكەم كە تاوەكو ئێستا ئەو یاسایە لەبەغدا جێ بەجێ نەكراوە، بۆیە لە فەقەرەی یەكەم و دووەم، بەڵام ئەوەش مانای ئەوە نیە، یەعنی ئێمە بـۆ پشـت بـە بەغـدا ببەسـتین، بـۆ یاسایەكی خۆماڵی ئێمە بۆ بەدیهێنانی عەدالەتێكی كۆمەڵایەتی و بۆ نەمانی ئەو ناهاوسەنگیەی كـە هەیـە، ئێمە یاسایەكی خۆماڵی وەكو پەرلەمانی كوردستان ئێمە گەڵاڵـەی بكـەین، هیـوادارم بتـوانین كـار بـۆ ئەمـە بكەین، بۆ ئەوەی كە ئەو جیاوازیەی كە هەستی پێ دەكرێ وەكو برای بەڕێزم كاك عبدالسلام وتـی لەسـەر ئەساسێك ئەمە تاڕادەیەكی زۆر كەم بكرێتـەوە، سـەبارەت بـە خـاڵی 3 مـن پشـتگیری لـە خـاڵی 3 دەكـەم و هیوادارم كە ئەو نسبەتەی كە دەبڕدرێت مـن پێموانیـە ئـەوە نسـبەتێكی ئەوەنـدە زۆر بێـت، بۆیـە بخرێتـە

سەندوقێکەوە بۆ هەندێك چین و توێژەکان یان بۆ جۆرێك لەو نەخۆشیە درێژخایەنانە سەرف بکرێت کە ئەمڕۆ لە کوردستان دا هەن، یاخود ئەوانەی کە تووشی تالاسیما یاخود نەخۆشی هیمۆفیلیا و هەروەها کۆمەڵێك کێشەی لەو بابەتە بوون لە سندوقێك دابندرێن لەو بابەتە سەرف بکرێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك اسماعیل فەرموو.

بەڕێز اسماعیل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتیوانی لەبەڕێز سکرتێری پەرلەمان دەکەم، دەقاودەق ئەوە وەکو خۆی دوابخرێت تا ئەو کاتەی لە عیراق ئەو پرۆژەیە پەسەند دەکرێ و ئەو کات ئێمە دەتوانین لێرە لەسەر هەموو پلە بەرزەکان قسە بکەین، لەبەرئەوەی ئێمە لە کوردستاندا دەرەجە دوو نین، ئێمە خەڵکی عیراقین و هەموومان لە کوردستان دەژین و هەموومان عیراقین و بەیەکەوە حساب دەکرێین، ناکرێت ئێمە هیچی تر خۆمان بە دەرەجە دوو حساب بکەین لە کوردستان، با مووچەکانمان یەکسان بێت، مادام ئێمە داوای یەکسانی مووچە دەکەین، یەکسانی رەواتب دەکەین، موخەسەسات دەکەین لە هەموو عیراق، با هەموو کوردستان وەکو عیراقی لێ بێت، لەدوایی دا کە دوای ئەوەی ئەو مەشروعە لە عیراق پەسەند کرا ئەو کات ئێمە دەتوانین لێرە لەجیاتی ئەوەی بڵێین 10٪ دەتوانین بڵێین 30٪ لە هەموو پلە بەرزەکانی کوردستان دابەزێنین و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ گشت ئێوەی بەڕێز، بەڕێزان بە حەقیقەت ڕاستە عیراقین، بەڵام دەستووری عیراقی سەلاحیەتی داوەتە ئێمە، ئێمە پەرلەمانمان هەیە و حکومەتمان هەیە و سەرۆکی هەرێممان هەیە، دەستوورمان دەبێ و قانونی خۆمان دەردەکەین، بۆ ئەو پرۆژەیەی کە لەسەری ڕێك ناکەون ئێمە بێین لەناو قانونەکە داینێین، من خۆم شەرم لە خۆم دەکەم ئەوە لەوێ بێ، ئەگەر بێتو راتبی ئەندامێکی ئەنجومەنی نوێنەرانی عیراق بە هی ئێوەی بەڕێز موقارەنە بکەیت 5 جار ئەوەندەی ئێوەیە، ئەگەر هی سەرۆکی پەرلەمان بە هی ئێمە موقارەنە بکەی 23 جار ئەوەندەی هی سەرۆکی پەرلەمانی کوردستانە، هەر بۆ مەعلومات، هی سەرۆکی ئەنجومەنی نوێنەرانی عیراق 115 ملیۆن دینار راتب وەردەگرێ، ئەمە بۆ مەعلوماتتان، ئێمە وەك ئێوە وەردەگرین، یەعنی ئەوە ئێوەن وای لێ بکەن نە چاوەڕێی پرۆژەکەشی بکەن، بۆیە بۆخۆتان شتێك ئیقتراح بکەن ئەسڵەن ئەوەهەر فڕێ بدەنە دەرەوە، ئیقتراحێکی جوانی مەعقول بکرێت و چیتان پێ باشە ئەوە بکەن، 50٪ ی دەڵێن، 40٪ ی دەڵێن، 10٪ی دەڵێن، 20٪ ی دەڵێن، پێشنیاری خۆتان بکەن، پرۆژەیەك کە لەوێ نەبۆتە قانون خۆیان موتەفق نین لەسەری، ئەکرێ یان ناکرێ، ئێمە بێین داینێین و بڵێین ئێمەش دەبێ وا بکەین، یان ڕاوەستین هەتاوەکو بزانین ئەوان چی دەکەن، دوایی ئێمە ئەوە دەکەین، ئەوە هەڵەیە، ئیحترامم بۆ ڕەئی هەموو ئێوەی بەڕێز هەیە، ڕەئی منیش لەگەڵ

ئەوەیە ئـەوە لایبـدەین، خۆمـان شـتێك دابنـێین، پرۆژەیـەك دانـێین و ئـەوە بـۆ ئێـوەی بـەڕێز ماوەتـەوە، جەنابی وەزیر تۆ چی دەڵێی؟ فەرموو.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی (وەزیری دارایی و ئابووری):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لە ئەوەڵەوە باسی ئەوەم کرد کە ئەوەی کە هاتووە کە هێشتا لە پەرلەمانی عیراق موسادەقەی لەسـەر نـەکراوە، بەڵام ئەوەی مەوزوعی ئیستقتاعەکەش ئەوە ئیقتراحی ئەنجومەنی وەزیرانە کە هاتووە 10٪ ببڕدرێت، منیش هـەر لەگەڵ ئەو ئیقتراحەم کە 10٪ کە هاتووە، بـەڵام ئـەوانی تـر کـە ئێسـتا جـەنابتان باسـی لێـوە دەکـەن و مـەوزوعی یەکسانی ڕەواتبی ئێرە لەگەڵ هی عیراقدا بۆ پەرلەمانی بەجێ دەهێڵم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو بۆ چوونە لەو مونتەڵەقەوەیە ئێمە مواتنی دەرەجە دوو نین، دەرەجە یەکن، بەڵام نـازانم ئەمـە چـەند جـێگیر دەکات؟، ئەو میزانیە 17٪ ی دەدرێتە کوردستان بەش ناکات، لە حەقیقەتدا کافی نیە، بۆ ئەو وەزعـەی کـە ئـەمڕۆ لە کوردستانە و ئیشی پێ دەکات، حەقی نوێنەرەکانی ئێمە و جەنابتانە لە ئەنجومـەنی وەزیـران لەگـەڵ حکومـەتی ئیتیحادی دابنیشن و قسە بکەن بڵێن ئێمە بەو وەزعەی هەمانە ئـەوە کـافی نیـە، محاوەلـە بکـەن ئـەوە زیـاد بکـەن، میزانیەکە بۆ خەڵکی کوردستان زیاد بکەن، 17٪ ـەکەش نادەن، 12٪ دەدەن، کاك کاردۆ فەرموو.

بەڕێز کاردۆ محمد پیرداود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە بۆ چاککردنی سیستەمی مووچە لە کوردسـتان هەمووڵایـەك پێمـان وابـوو یـەعنی بۆشـاییەکی گـەورە لەگەڵ پەلە نزمـەکان و بـەرزەکان هەیـە، مـن پشـتوانی ئـەوە دەکـەم کـە ئـەم ڕێکخسـتنە بەگشـتی بکرێـت، ئەوەی ئێستاش دەیکـەین هـەر پشـتیوانی دەکـەم، بـەڵام ئەمـە خوێندنـەوەی یەکـەممان بـۆ کـرد، بەڕاسـتی دوامان خست ئەو پرۆژە یاسایەی کە پەیوەندی بە چاککردنی سیستەمی مووچەوە هـەبوو لـە کوردسـتان و خوێندنەوەی یەکەمیشی بۆ کراو پاریش لە هەمان کاتیشدا باسمان کردەوەو ئیتر نەمان خستە عەمەلەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئاخر با قسە نەکەم، لێی گەڕێ، لیژنەی یاسایی؟ کاك عونی فەرموو.

بەڕێز عونی کمال بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

چەند پێشنیارێك پێشکەش کرا، ئێستا لە لای کاك عمرەوە تەوزیح دەکرێت پێشنیارەکان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو پێشنیارەی کە ئەندامانی بەڕێز پێشکەشیان کرد، ئەوەشی کە جەنابی کاك فرست باسی لەسەر کرد، ئێمەش هەمان ڕامان هەیە، پڕۆژە یاسایەك هێشتا نەبووەتە یاسا هیچ پێویست ناکات ئێمە لەسەر زەوئی ئەو یاسایە بڕۆین، ئەمە زۆر باسمان لەسەری کرد، وەکو کاك عمر هەورامیش باسی لەسەر کرد، ڕاستە زۆر تەواوە ئێمە ئێستا پێویست ناکات ئەگەر ئەم ماددەیە ئیلغا بکەین، هیچ سیاغەیەکی دیکە دابەزێنین، چونکە نازانین ئەو یاسایە مەسیری بە چی دەگات، کەم دەبێ، زیاد دەبێ، نسەبت بڕینەکە زیاد دەبێت، کەمتر دەبێت، لەبەرئەوە ئێمەش هاوڕاین لەگەڵ ئەوەی کە ئەو ماددەیە لە ئەساسەوە ئیلغا بکرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی کەرەمکەن، کاك عونی فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیاری ئیلغا کردنی فەقەرەی یەکەم و دووەم لە ماددەکە، داوا دەکەم بخرێتە دەنگدانەوە، هەتا بتوانین دوایی کار لەسەر فەقەرەی 3 بکەین.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان کێ لەگەڵە فەقەرەی 1 و 2 ئیلغا بکرێت لەو پڕۆژەیەی کە داندراوە؟، بەڕێزان هەموو ماددەکە ئیلغای هەیە دوایی شتێکی تر دادەنێین، هەر لەم پڕۆژەیە، کێ لەگەڵ ئەوەیە هەموو ماددەکە ئیلغا بکرێت و لە پڕۆژەکە نەمێنێ؟ 49 بەڕێز لەگەڵ دایە، کێ لەگەڵ دانیە؟ 22 بەڕێز لەگەڵ دانیە، بۆیە بەزۆرینەی دەنگ ئەو ماددەی نەما، جا ئێستا بەدیل چیە؟ کاك عونی فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیار کرا کەوا 10٪ ببردرێت بەو شێوەیەی کە ئێستا دەیخوێنمەوە، واتا ماددەی 26 ....

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو ماددەیە لادرا، ماددەیەکی بەدیل حازر بکەن، لیژنەی دارایی ڕەئیتان چیە؟ کاك عمر نیزامیت هەیە؟ فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 3 ئەگەر ئێمە بە وردی بیخوێنینەوە ئیستقتاعی ئەو نسبەتە دەکرێت دەڵێ (وفق ماجری فی اولا ماعدا مدیر عام) یەعنی کە ئێمە ئێستا هەموو ماددەکەمان خستە دەنگدانەوە بۆ ئیلغا، (أولا)یشی لەگەڵ ئیلغا بووە، ئیتر بەدیلی نابێت ئەوە، چۆن بەدیلی بۆ دانێین؟.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عمر بەدیل دائەنێین، ئەگەر ماددەیەکی بەدیل ئێستا حازرتان هەیە، دایدەنێین، فەرموو.

بەڕێز شڤان احمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە دەتوانم بڵێم 10 ئەندام زیاتر تەئیدی ئەو مادده بەدیلەمان كرد كە بەڕێز كاك فرست خوێندیەوە، هەر ئەوە بخرێتە تەسویت باشە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ماددەكەی بەدیلی جەنابت چیە؟.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

وابزانم سیاغەی ئەو ماددەیە كە پێشنیار كراوە، وەقتێكی دەوێ، بۆیە پێشنیار دەكەم كە سەرۆكایەتی پەرلەمان، ئەو ماددەیە سیاغەكەی بە شێوەیەكی تر بەدیلی بۆ دابنێین، بخرێتەوە بەیانی لەگەڵ ماددەی ماوە سبەی كە دەنگمان لەسەری نەداوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بڕۆ ماددەكەی تر، ئەوە باشتر دیراسەی بكەن، بۆ ئەوەی خۆتان حازر بكەن، بەیانی لەگەڵ ئێوە بكرێ، بچۆ سەر ماددەی 26 لە ئەسڵی پڕۆژەكە.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی 26 لەئەسڵی پڕۆژەكە، كە دەبێتە ماددەی 27.

دامەزراندن لەهیچ پۆستێكی سەركردە لەبەڕێوەبەری گشتی بەرەو ژووردا ناكرێت، ئەگەر لە یاسای وەزارەتدا یان پەیكەری ڕێكخستنیدا نەبێت پاڵپشت بە یاسای وەزارەت یان ئەو لایەنەی بە وەزارەتەوە نەلكاون.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەعەربیش بیخوێننەوە.

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة السابعة والعشرون:

عدم التعيين في اية وظائف قيادية من (مدير عام وما فوق) مالم يوجد لها درجة في قانون الوزارة والهيكل التنظيمي الصادر استناداً الى قانون الوزارة او الجهة غير المرتبطة بوزارة.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی دارایی ڕەئیتان.

بەڕێز د.ئاراس حسین محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەو ماددەیە بوونی پەسەندە لە لامان، چونكە شێوەیەكە لەتەنزیمی میلاك، لەناو هەیكەلی تەنزیمی وەزارەت، پێمان باشە، ئەبێ وەكو خۆی بمێنێتەوە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی ڕەئیتان.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ ئەوە داین، پێشنیار دەكەین ئەو ماددەیە ئیلغا بكرێت، زەروری نیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/ وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە پێمان باشە ماددەكە وەكو خۆی بمێنێتەوە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، نوقتەی نیزامیت هەیە فەرموو.

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دوو پێشنیار هەبوو، دەبێ بیخەینە دەنگدان ئەو پێشنیارانە.....

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو، سیوەیل عثمان، شۆرش مجید، شڤان احمد، شلێر محمد نجیب، عمر هەورامی، قادر حسن، صباح بیت الله، دلێر محمود، ئەم بەڕێزانە ئەیانەوێت موداخەلە بكەن، فەرموو.

بەڕێز سیوەیل عثمان احمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

تەنها یەك تێبینی زۆر گچكەم هەیە، لە عەرەبیەكەی نووسراوە، عدم التعیین في ایة وظائف قیادیة من (مدیر عام وما فوق)، ئەگەر بكرێتە(فما فوق) باشترە، لەبەر ئەوەی لە وەقایعی كوردستان دەردەچێت، لە پەرلەمان دەردەچێت، وابزانم ڕێك ترە، (فما فوق) سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕیز كاك شۆرش.

بەڕێز شۆرش مجید حسین:

بەڕێزسەرۆكی پەرلەمان.

له یاسای هەموو وەزارەتەکان و هەموو ئەو دەستانەی کە لەو پەرلەمانە دەرچووە، ژمارەی بەڕێوەبەری گشتی بە پێی میلاکات بۆی تەحدید کراوە، دیارە ئەگەر گومان هەبێ لە لایەکی تر دابمەزرێت، ئەوە شتێکی ترە، بەلاّم من پشتیوانی لە پێشنیارەکەی لیژنەی یاسایی دەکەم، کە ئەو ماددەیە ئیلغا بکرێتەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەلەمان:

بەڕێز شڤان احمد کەرەمکە.

بەڕێز شڤان احمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

فعلەن ماددیەکی تحصیل حاصلە، ئەو دەقەی کەهاتووە، دەقێکی موفتەرەزە، مەفروزە وابێت، یەعنی هیچ پێویست بەو ئەوە ناکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز شلێر خان کەرەمکە.

بەڕێز شلێر محمد نجیب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕەئی من کە ئەڵێت (عدم التعيين في اية وظائف من الدرجات الخاصة) ئەوەی بۆ ئیزافە بکرێت، لەجیاتی (قيادية)، (من (مدير عام وما فوق) مالم يوجد لها درجة في قانون الوزارة والهيكل التنظيمي الصادر استناداً الى قانون الوزارة او الجهة غير المرتبطة بوزارة عن طريق احدى وسائل الاعلام يعين فيها) یەعنی ئەوەی ئێستا حکومەتی هەرێم پەیڕەوی دەکات، جێگەی دەست خۆش کەریە، کە ئەو دەرەجە تایبەتانە هەمووی لە ڕێگەی ئیعلانەوە بۆی دەکەن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز عمر صدیق هەورامی کەرەمکە.

بەڕێز عمر صدیق هەورامی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەگەڵ مانەوەی ماددەکەم، بەس تەنها (دامەزراندن) ئەو وشەیە لابدرێت، (دامەزراندن لە هیچ پۆستێکی سەرکردانە) ئەو (هیچ پۆستێکی سەرکردانە) لابدرێت، تەنها بنووسرێت (دامەزراندن لە بەڕێوەبەری گشتی بەرەو ژوور ناکرێت ئەگەر لەیاسای وەزارەت یان پەیکەری ڕێکخستن نەهاتبێت) تەنها ئەوەندە، ئەگەر بکرێت لێپێچینەوە شتێك ئیزافە بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز قادر حسن کەرەمکە.

بەڕێز قادر حسن قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من هەست دەکەم ئەو ماددەیە زیاد بێت، چونکە لەیاسای وەزارەتەکان دەسەڵاتی وەزیرە بەڕێزەکان دەست نیشان کراوە، بۆیە تەئیدی ڕەئی لیژنەی یاسایی دەکەم، بۆ ئیلغا کردنی ماددەکە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز صباح بيت الله کەرەمکە.

بەڕێز صباح بيت الله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەز بێژم ئەڤ ماددەیە تەحصیل حاصلە، پێویستە نەمێنێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز دلێر محمود کەرەمکە.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری ماددەکە دەکەم، ئەویتریشیان باسمان کردووە، کە داوای دابەزینی پۆستە قیادیەکانمان دەکرد، ئەمان وت بەڕێوەبەری گشتی لەبەر ئەوەی بەپێی ساڵانی خزمەتی خۆی، بە پێی شەهادەی خۆی و، بە پێی ئەو ڕێنماییانەی کە هەیە بەرز دەبێتەوە، چەند ساڵێك خزمەتی هەیە، ئەمە پێویستە بە پێی پێداویستی ئەو وەزارەت، ئەو شوێنە خۆی بێت، بەڕاستی لەم ئەخیرە کە بۆ ئەو پۆستانەی وەکو مدیر عام و بەرەو ژوور، لە کاتێکدا کە داوای ئەوە دەکرێت سی، ڤی خۆیان پێشکەش بکەن، ئەمەش خۆی لە خۆیدا هەنگاوێکی باشە، بۆ ئەوەی ئەو خەڵکانەی کە شیاون بچنە شوێنی خۆیان، بە شێوەیەك دانەندرێن کە فەرز بکرێن بەسەر وەزارەتەکە، ئەو سیفەتانەیان تیا نەبێت کە بۆ مدیر عام و بەرەو ژوور ئەگونجێن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز جەنابی وەزیر.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/ وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێزسەرۆکی پەرلەمان.

ئەو ماددەیە دیارە پێویستی ئەکرد، بۆیە لە حکومەتەوە هاتووە، ئێستا چەندەها مدیر عام و قایمقام هەیە موعەوەمن، وەهەندێك وەزائیف هەیە، لە بەعزێك شوێن هەیە لایەزال تا ئێستاش دوو مدیر عامی دیوان هەیە، چونکە کە وەزارەتەکان دەمج بوونە، ئەو مدیر عامانەو ئەو موستەشارانە تا ئێستا موعالەجە نەکراون، مەوجودن، بۆیە پێویستی کرد، ئەبێ میلاکیان هەبێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز لیژنەی دارایی ڕەئیتان.

بەڕێز د.ئاراس حسین محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەروەكو پێشتریش ڕای خۆمان ڕوون كردەوە، ئێمە وەكو لیژنەی دارایی بە باشی دەزانین دەقی ئەو ماددەیە وەكو خۆی بمێنێتەوە، شێوەیەكە لە تەنزیمی میلاك لەناو وەزارەتەكان، لە ناو حكومەتدا، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان لیژنەی یاسایی داوای كردووە ئیلغا بێت، ئێستاش ئیلغا دوور ترە لەهەموو بۆچوونەكانی ئێوەی بەڕێز، بۆیە ئەو ئیلغایە دەدەینە دەنگدانەوە، كێ لەگەڵدایە ئەو ماددەیە، ماددەی 26 لە ئەسڵی پڕۆژەكە كە دەكاتە ماددەی 27، ئیلغا بكرێت؟، تكایە دەستی بەرز بكاتەوە؟، 20 بەڕێز لەگەڵدایە كە ئیلغا بێت، كێ لەگەڵدانیە؟ تكایە دەستی بەرز بكاتەوە، مایەوە وەكو خۆی، بە كۆی دەنگ، زۆر سوپاس، ئێستا ئاخیر موداخەلەی لیژنەی دارایی و یاسایی، لەسەر ئاخیر سیاغەی ئەو ماددەیە.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سیاغەی ماددەكە بەو شێوەیە دەبێت.

المادة السابعة والعشرون:

عدم التعيين في اية وظائف قيادية من (مدير عام فما فوق) مالم يوجد لها درجة في قانون الوزارة اوالجهة غير المرتبطة بوزارة او في هيكليها التنظيمي.

بەڕێزسەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان كێ لەگەڵدایە تكایە دەستی بەرز بكاتەوە؟، زۆر سوپاس، كێ لەگەڵدانیە تكایە دەستی بەرز بكاتەوە؟، سوپاس، بە كۆی دەنگ پەسەند كرا، ئەوەی خوێندرایەوە.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی بیست و هەشتەم:

دەبێ وەزیری دارایی و ئابووری ڕێنمایی پێویست بۆ ئاسان جێبەجێ كردنی ئەم یاسایە و دیاریكردنی دەسەڵاتی خەرج كردن بۆ فەرمانگەكانی حكومەت دەربكات لەماوەیەكدا.......

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

تكایە ئەوانەی، چونكە هێشتا ماددەمان ماوە، پێش ئەوەی ماددەكان دەنگی لەسەر بدرێت، پەسەند بكرێت، ئەوە ئەمر دەربكەین بۆ جێبەجێ كردنیان، نەختێك جوان نیە، لەبەر ئەوە ئێستا ئەو ماددەیەی پێشنیار لای كاك عونیە، فەرموو بیخوێنەوە.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێزسەرۆكی پەرلەمان.

مادة مضافة: تلتزم حكومة اقليم كوردستان بعدم اجراء المناقلة من الموازنة الاستثمارية الى الموازنة التشغيلية.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی دارایی ڕەئیتان لەسەر ئەوە.

بەڕێز د.ئاراس حسين محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە لاریمان نیە لەگەڵ ئیزافە كردنی دەقی ئەو ماددەین.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/ وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێزسەرۆكی پەرلەمان.

ئێمەش تەئیدی ماددەكە دەكەین، ئەوە ناكرێت، ئەوەش هەر نەكراوە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

باشە، زۆر سوپاس، بەڕێزان كێ ئەیەوێت قسە لەسەر ئەو ماددەیە بكات، بەڕێزان كێ لەگەڵ ئەو ماددەیە؟، زۆر سوپاس، كێ لەگەڵدانیە؟ تكایە دەستی بەرز بكاتەوە، سوپاس، بە كۆی دەنگ پەسەند كرا، زۆر سوپاس بۆ گشت ئێوەی بەڕێز، ئەوەكانی تر ماون، زۆر ماددەی زۆر تەبیعیە، لەگەڵ ئەوەی ڕاتبەكان و لەگەڵ ئەوە ماددانەی ماوە، لەگەڵ پێشنیارەكان، سبەی سەعات (10) ئەلێرە ئامادە بن، ئینشائەڵلا بە سەعاتێك، دوو سەعات تەواوی دەكەین، خواتان لەگەڵ.

فرست احمد عبدالله
سكرتێری پەرلەمانی
كوردستان – عێراق

محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی)
سەرۆكی پەرلەمانی
كوردستان - عێراق

پەرلەمانی کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (24)

سێ شەممە ڕێکەوتی 31\5\2011

خولی سێیەمی هەڵبژاردن

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (24)

سێ شەممە ڕێکەوتی 2011/5/31

کاتـژمێر (11)ی پـێش نیـوەڕۆی ڕۆژی سـێ شـەممە ڕێکـەوتی 2011/5/31 پەرلـەمانی کوردسـتان - عێراق بە سەرۆکایەتی بەڕێز محمد قادر عبداللە(د.کمال کـەرکووکی) سـەرۆکی پەرلـەمان و, بـە ئامـادەبوونی بەڕێز فرست أحمد عبـداللە سـکرتێری پەرلـەمان, دانیشـتنی ژمـارە (24)ی خـولی سـێیەم, سـاڵی (2011) ی خۆی بەست.

بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمەکانی بڕگە (1)ی مادده (20) لە پەیڕەوی نـاوخۆی ژمـارە (1)ی هـەموارکراوی سـاڵی 1992ی پەرلەمانی کوردستان - عێراق, دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بڕیـاری درا دانیشـتنی ژمـارەی (24)ی خـولی سێیەمی هەڵبژاردن لە کات (11)ی پێش نیوەڕۆی ڕۆژی سێ شەممە ڕێکەوتی 2011/5/31 دا بەم شێوەیە بێت:

1 -بەردەوام بـوون لەسـەر گفتوگۆکردن و بڕیـاردان لەسـەر پـرۆژە بودجـەی هـەرێمی کوردسـتان بـۆ سـاڵی 2011 و یاساکەی.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بـەناوی گـەلی کوردسـتان، دانیشـتنەکەمان ئەکەینـەوە، خـولی سـێیەمی هەڵبـژاردن، سـاڵی دووەم، خـولی گرێدانی دووەم، ژمارەی دانیشتن 24 ، ڕۆژی دانیشتن 2011/5/31، بەرنامەی کار:

بە پێی حوکمەکانی بڕگەی (1)ی مـادده بیسـت لـە پـەیڕەوی نـاوەخۆی ژمـارە (1)ی هـەموار کـراوی سـاڵی 1992ی پەرلـەمانی کوردسـتانی عـیراق، دەسـتەی سـەرۆکایەتی پەرلـەمان بڕیـاری دا کـە بەرنامـەی کـاری دانیشتنی ژمـارە 24ی ئاسـایی خـولی سـێیەمی هەڵبـژاردن لـە کـات 10ی پـێش نێـوەڕۆ، بـەڵام دواخـرا بـۆ 11,15 ڕۆژی سێشەممە ڕێکەوتی 2011/5/31 دا بەم شێوەیە بێت:

1-بـەردەوام بـوون لەسـەر گفتوگـۆکردن و بڕیـاردان لەسـەر پـرۆژە بودجـەی هـەرێمی کوردسـتان بـۆ سـاڵی 2011 و یاساکەی.

بەخێر هاتنی بەڕێز وەزیری دارایی و ئابووری کاك شێخ بایز و، بریکاری وەزارەت کاك ڕەشید تاهیر دەکەین، زۆر بەخێر بێن.

داوا لە لیژنەی یاسایی و لیژنەی دارایی دەکەین بۆ سەر مینەصە بفەرموون.

لیژنەی یاسایی بۆ ماددەی 16 لە ئەصڵی پرۆژەکە کە دوێنێ دوامان خست، کە دەکاتە ماددەی 17 فەرموون بەردەوام بن.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

صیاغەی ماددەی 16 لە ئەصڵی پرۆژەکە کە ژمارەکەی بووە ماددەی 17، بەم شێوەیە بوو:

یودع في صندوق كوردستان للعائدات النفطية، المنصوص عليه في المادة الخامسة عشرة من قانون النفط و الغاز لاقليم كوردستان-العراق، رقم 22 لسنة 2007، العائدات المستحصلة من العمليات النفطية الخاصة بالحقول النفطية وفق احكام الدستور العراقي و قانون النفط و الغاز للاقليم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، دوێنێ زۆر موناقەشە کرا، ئێستا بەو شیکلە دارێژرایەوە، من خۆشم شەخصی لەگەڵ وەزیر و لەگەڵ حکومەت قسەم کرد، بڕیارە کە بە زووترین وەخت، تەشکیلەکە بنێرن بۆمان بۆ ئەوەی لێرە موصادەقەی لەسەر بکەین، ئەمە بەو شێوەیە خوێندرایەوە، دوو نیزامی هەیە، عبداللە مەلا نوری و خەلیل عثمان، فەرموون.

بەڕێز عبداللە محمد نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دوێنێ ئەو پێشنیارەی کە کردمان، لە دوو بڕگە پێك هاتبوو و، چەندین پەرلەمانتاری بەڕێزیش پشتیوانیان کرد، ئەمەی کە کاك عەونی خوێندیەوە، یەك بڕگەیانە، ئەمە جگە لەوەی کە ئێمە داوامان کرد کە پرۆسەی نەوتو وغاز، تەنها نەوت هاتووە، چونکە غاز بۆ خۆی شتێکی ترە، هیوادارم غازەکەشی بۆ ئیزافە بکرێ، بڕگەی دووەمی پێشنیارەکەش، یاخود موناقەشە بکرێ، یاخود بخوێندرێتەوە و بخرێتە دەنگدانەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، کاك خەلیل فەرموو.

بەڕێز خلیل عثمان حمدامین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە دوێنی هەردوولا، گفتوگۆکانی سەر ئەم ماددەیە، ژمارەیەك لە ئەندامانی پەرلەمان، داوامان کرد کە بڕگەیەکی تری بۆ زیاد بکرێ، بۆ ئەوەی کە ئێمە پارەی پترۆدۆلارمان خستووتەوە سەر بودجەی گشتی و داوامان کرد کە فەقەرەیەك زیاد بکرێ و، حکومەت ئیلزام بکرێ کە هەر پارەیەکی تر ئەگەر بودجەی تەکمیلی بێ یان موشتەقاتی نەوت بێ، لەبەر ئەوەی حەقی ئەو ناوچانە خوراوە کە نەوتیان لێ دەردێ و

به پاكيجێكی جيا بخرێتەوە، ئەو پارەيە بەشێكی بۆ ئەو ناوچانە، چونكە ئێمە پارەی پترودۆلارەكە كە مافێكی ياسايی و دەستووريە كە هيناومانەو خستوومانە سەر بودجە، بۆيە داواكارم ئەمە زياد بكرێ.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ناسك خان فەرموو.

بەڕێز ناسك توفيق عبدالكريم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێستا نەصەكە لە رووی ياساييەوە، باش دارێژراوە، تەواوە و موشكيلەی نيە، بەلام ئەم نەصە لە 2007 دا لە ياسای غاز و نەوت هەيە، يەعنی ئێمە ئەبێ يەك فەقەرە زياد بكەين بۆ ئەوەی ئيلزامی حكومەت بكەين لەكاتێكی دياريكراودا، بۆ ئەوەی سەريع ئەم صندوقە تەشكيل بكرێ، ئێستا نەصەكە لە رووی دارشتنەوە تەواوە، چونكە رزگارمان بوو لەوەی كە ئەڵێ دامەزراوە، بەلام ئەبێ فەقەرەيەكی تر زياد بكەين بۆ ئەوەی ئيلزامی حكومەت بكەين بۆ ئەوەی سەريع ئەم صندوقە دروست بكرێ، چونكە ئەم نەصە لە 2007ەوە هەيە و جێبەجێ نەكراوە لەناو ياساكە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك ئارام فەرموو.

بەڕێز ايوب نعمت قادر(ئارام):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پرسيارێكم ئاراستەی بەڕێز وەزيری سامانە سروشتيەكان كردووە، ئەو صندوقە، جوابەكەی هاتووتەوە و بە ئيمزای بەڕێز كاك د.بەرهەمە و بەم شێوەيە هاتووە، دەڵێت: صندوقی كوردستان بۆ داهاتە نەوتيەكان، ئەڵێ: ئەو كات پێويستە دابمەزرێ، يەعنی دانەمەزراوە، كە ياسای دابەشكردنی داهاتی نەوتەكان لە عيراقدا دەربچێت و، بەشی كوردستانيش بێتە ناو ئەو صندوقە، نەبوونی ئەو ياسايە يەكێكە لە كێشە گەورەكانی هەرێم و حكومەتی فيدراڵ.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

من ئەمرۆ روونم كردەوە و لەگلەڵيان قسەم كردووە، لە خيلالی نزيكترين فورسەتتدا ئەبێ دابمەزرێ، ئێمە عيلاقەمان نيە، بەغدا قانون دەرئەكات، دەر ناكات، ئەمە قانونێكی هەرێمی كوردستانە، هەموو لايەكمان موقەسرين، ئێمە وەك پەرلەمان، باش بەدواداچوونمان بۆ نەكردووە و حكومەتيش موقەصيرە، دەبوو بەكارەكانيان هەڵبستێت، كاك حەمە سەعيد فەرموو.

بەڕێز حمە سعيد حمە علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەم ماددەیە لە بودجەی پاردا، پرۆژە یاسای بودجەی پاردا کە بوو بە یاسا لە ماددەی 21 ، ئەم ماددەیە و چەند ماددەیەکی تر کە دەبوایە 9،8 ماددەیە، جێبەجێ نەکراون، حکومەت جێبەجێی نەکردووە، ئایا ئیجرائاتی پەرلەمان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، دانیشە، من روونم کردەوە بۆت، خۆ ئێستا بەشەرە لێرە قسە ئەکات، وەعدمان لێ وەرگرتوونە کە بە زووترین کات، ئەگەر نا، ئێوەی پەرلەمان ئەبێ بەدواداچوونی بۆ بکەن، کاک عمر فەرموو.

بەڕێز عمر حمدامین خدر(نورەدینی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە راستیدا بەو شێوەی کە کاک عەونی خوێندییەوە، زۆر دروستە، چونکە بەڕێزان، ئەگەر صندوق دانەمەزری، تۆ چۆن داهاتی دەخەیە ناوی؟، واتا دامەزراندنەکە و خستنە ناو داهاتەکەی بەیەکەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز نالێت دامەزرا، ئەڵێ: المنصوص في القانون، باسی ئەکات ئەڵێ لە قانونەکە هەیە، لە حکومەت وەعدمان وەرگرتووە کە بە زووترین کات، ئەبێ دایبمەزرێنێ، لەم فەترە نزیکە، پێش ئەوەی بچینە ناو پشووە وە، ناکرێ تۆ لەناو قانون دابنێی و بڵێی قانونێکی تر جێبەجێ بکەن، کاک گۆران فەرموو.

بەڕێز گۆران ئازاد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەگەڵ نەصەکە ئیشکالم نیە، بە فیعلی نەصەکە دروستە و مادام حکومەتیش خۆی ناردووە و خۆیشی پابەندە بەوەی کە کەسێك دەستنیشان بکات، بۆ ئەوەی ئێمە متمانەی پێ بدەین، بەڵام پرسیارەکەی من ئەوەیە، ئێمە لە قانونی میزانیەی ساڵی پار، قسەمان لەسەر ئەوە کردووە، کە حیسابێکی خاص دەکرێتەوە و داهاتەکانی تێ دەکرێ، ئێمە ئێستا ئەو نەصە لا ئەدەین، و اتا ئەو حیسابە چی لێ دێ؟، یەعنی لەمەولا چۆن مامەڵە لەگەڵە نەوت دەکرێ؟، یەعنی ئەو صندوقە تەئخیر بوو و دروست نەکرا؟، ئایا هەر ئەو حیسابە بەردەوام دەبێ؟.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوجا ئێوە پەرلەمانن و بەدواداچوونی بۆ بکەن، بانگی وەزیری موختەص و سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران بکەن و بێنە ئێرە و قسەی لەسەر بکەن، لێژنەی یاسایی ئاخیر صیاغە و ئەیدەینە دەنگدانەوە، فەرموو، بە کوردی و بە عەرەبی، بەڵام غازەکەی بۆ ئیزافە بکەن.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

له صندوقی کوردستان بۆ داهاتی نەوت کە لە ماددەی 15 لە یاسای نەوت و غازی هەرێمی کوردستان-عیراق، ژمارە 22ی ساڵی 2007دا هاتووە، ئەو داهاتانە دادەندرێت کە لە پرۆسەکانی نەوت و غازی تایبەت بە کیلگەکانی نەوت بە دەست دێن و بە پێی حوکمەکانی دەستووری عیراق و یاسای نەوت و غازی هەرێم.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة السابعة عشرة:

يودع في صندوق كوردستان للعائدات النفطية، المنصوص عليه في المادة الخامسة عشرة من قانون النفط و الغاز لاقليم كوردستان-العراق، رقم 22 لسنة 2007، العائدات المستحصلة من العمليات النفطية و الغاز الخاصة بالحقول النفطية وفق احكام الدستور العراقي و قانون النفط و الغاز للاقليم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان کێ لەگەڵدایە تکایە دەستی بەرز بکاتەوە؟، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نیە؟، 7 کەس لەگەڵدا نیە، بە زۆرینەی دەنگ پەسند کرا، فەرموون بەردەوام بن بۆ ماددەکانی تر.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی 25 پرۆژەکە، کە ژمارەکەی بووە 26، ئەم صیاغەیەمان داڕشتووە،

المادة السادسة و العشرون:

تستقطع نسبة 10٪ من رواتب كل من رئيس الاقليم و نائبه ورئيس البرلمان و نائبه و السكرتير و اعضاء البرلمان و الوزراء و من هم بدرجتهم و من يتقاضى راتب وزير و وكلاء الوزارات و من بدرجتهم و من يتقاضى راتب وكيل وزارة و مستشارين و اصحاب الدرجات الخاصة و القضاة و اعضاء الادعاء العام.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، دوێنێ هەمووتان ئەو ماددەیە لە پرۆژە بوو و لە پرۆژەیەکی عیراقی بوو و لە قانونی موازەنەیان، ئێمە لامان دا ، لێرە روونمان کردەوە، لێرە باسمان کرد، وتمان لەبەر ئەوەی ئێمە خۆمان پەرلەمانین، کەوادری بەهێزمان هەیە، ئەتوانن شتێکی باش دابنێین، خۆ بەدەستی نا پرۆژە یاسایەکی ئەوان، کە نەبوویتە یاسا، بەداخەوە زۆر لە هەندێك بەڕێز و لە هەندێك ئیعلام کەئەنەما پەرلەمان حازر نیە لە راتبەکانی خۆیان ببڕن، بە عەکسەوە وا نیە، وەکو دوێنێ وەعدمان دا و ئێستاش بەو شێوەیەی کە بەڕێز کاك عەونی خوێندیەوە، کێ لەگەڵدایە تکایە دەست بەرز بکات؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵ دا نیە؟ یەك کەس لەگەڵ دا نیە، بە زۆرینەی دەنگ پەسند کرا، بۆ ماددەیەکی تر بەردەوام بن، پاشان هۆی ئەو ماددە، بە کوردیش بیخوێننەوە، فەرموو.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی بیست و شەشەم:

ڕێژەی (10٪) لە مووچەی هەر یەك لە سەرۆكی هەرێم و جێگرەكەی، سەرۆكی پەرلەمان و جێگرەكەی و سكرتێری و ئەندامانی پەرلەمان، وەزیران و ئەوانەی لە پلەی ئەواندان، هەر كەسێك كە مووچەی وەزیر وەردەگرێت، بریكاری وەزارەتەكان و ئەوەی مووچەی بریكاری وەزارەت وەردەگرێت، ڕاوێژكاران، خاوەن پلەكانی تایبەت و دادوەران و ئەندامانی داواكاری گشتی دەبڕدرێت.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك ئاسۆ، فەرموو.

بەڕێز بكر كريم محمد(ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕاستی شتێكی بە جێ یە (10٪) دەبڕێ، بەڵام ئەو (10٪)یە كە دەبردرێ لەو مووچانە بۆ چ مەجالێك صەرف دەكرێ؟ حەقە ئەو مەجالەش بەڕاستی تەحدید بكرێ بۆكێ یە؟

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك شوان، فەرموو.

بەڕێز شڤان أحمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لەو دەقەددا باسی سەرۆك وەزیران و جێگرەكەی نەكردووە، كە پێشتر لە پرۆژەكەدا هەبووە، باسی رەئیس وزەرا و جێگرەكەی نەكرا كە پێشتر تێیا هەبووە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاملی بكەن تكایە، ڕەئیس وزەرای لەگەڵە، جێگرەكەی لەگەڵە، وەزیرەكانی لەگەڵە، لە مودیر عام بەسەرەوە هەموو پلەدارێكی لەگەڵە، ئەوە وا دەیڵێن تەواو، هەر بۆ مەعلوماتیشتان ڕەئیس وزەرا یەعنی وەزیر، وەزیری ئەوەلە، فەرموو بیخوێنەوە، فەرموو گوێ بگرن كوردییەكە دەبێتە ئەصڵ.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی بیست و شەشەم:

ڕێژەی (10٪) لە مووچەی هەر یەك لە سەرۆكی هەرێم و جێگرەكەی، سەرۆكی پەرلەمان و جێگرەكەی و سكرتێر و ئەندامانی پەرلەمان، سەرۆكی ئەنجومەنی وەزیران و جێگرەكەی و وەزیران و ئەوانەی لە پلەی ئەواندان، هەر كەسێك كە مووچەی وەزیر وەردەگرێت، بریكاری وەزارەتەكان و ئەوەی مووچەی بریكاری وەزارەت وەردەگرێت، ڕاوێژكاران، خاوەن پلەكانی تایبەت و دادوەران و ئەندامانی داواكاری گشتی ئەو ڕێژەیە (10٪) دەبڕدرێت.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سۆزان فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

جارێكی تریش من هەمان قسە ئەكەمەوە، ئەم بڕە پارانەی كە دەبڕدرێت، مەغزایەكی هەیە، پاش ئەوەی كە دەبڕدرێت، من پێم باشە لەم ماددەیەدا بخرێتە سندوقێكەوە، یەعنی لە سندوقی شەهیدان، لە وەزارەتی شەهیدان، ئەگەر بخرێتە سندوقی هاوكاری شەهیدانەوە، هەم سندوقەكەش دەبووژێتەوە، هەم كەس وكاری شەهیدان سوودی لێ وەردەگرن، لەبەر ئەوە داواكارم، ناردنی ئەو بڕە پارەیە بۆ شوێنێكی دیاریكراو، دەبێت لەناو ئەم ماددەیەدا هەبێت.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ئەوە هەر خۆی بۆ ئەوێ ئەڕوات، بەلأم ماددەكە تەسویتی لەسەر كرا، ئیعادە ناكەینەوە، دەتوانین فەقەرەیەك ئیزافە بكرێت، ئەو پارەیەی كە دەبڕدرێت لەو شوێنە، ئەچێتە سندوقی شەهیدانەوە، كاك اسماعیل فەرموو.

بەڕێز اسماعیل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من تەنها لەسەر وەختەكەی، ئایا لە $1/1$ كەوە دەبڕێت، كاتی تەنفیز كردنەكەیەوە، ئەوە دەبێت ئیقرار بكرێت، لە $1/1$ كەوەیە یان لە تەنفیزەوە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك عونی كەرەم بكە.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

یاسای بودجە لە $2011/1/1$ جێبەجێ دەكرێت، واتە لەو كاتەوە جێبەجێ دەكرێت.

بەڕێز سەرۆكی پەلەمان:

كاك شوان كەرەمكە.

بەڕێز شڤان احمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەبوا لە دەقەكە ئیشارەت كرابوایە، ئەو ئیستیقتاعە لە خودی مووچەی ئیسمیە، یان لەموخەسەسات و مووچە پێكەوەیە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ئێ ئێوە گوێ ناگرن، قسە دەكەن، وا ئەیخوێنێتەوە وازحە، تەواو، كاك جمال فەرموو.

بەڕێز جمال طاهر ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە قانونی عیراقی ئیعتبارەن من واحد اربعە جێبەجێ دەکرێت، قانونی عیراقی ئەگەر بخوێنینەوە، لە 4/1 وە جێبەجێ دەکرێت، ئەو ئیستیقتاعانە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان بە دەستی ئێوەیە، حەز دەکەن لە پار ساڵەو جێبەجێی بکەن، فەرموو سیوەیل خان.

بەڕێز سیوەیل عثمان احمد:

بەڕێز سەرۆی پەرلەمان.

ئێمە مانعمان نیە ئەگەر لە 20٪ بگێڕنەوە، بەس ئێمە پێنج مانگە مووچەمان وەرگرتووە، ئایا دوای بەسولفە دەیگێڕنەوە لە مووچەکە، پارەکە ڕۆیشتیە، ئەگەر لە 6/1 و حیسابی بکەین هەر باشە، دەنا مانعمان نیە، حەز دەکەی لە 30٪ و، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عمر صدیق کەرەمکە:

بەڕێز عمر صدیق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەروەکو بەڕێزان ئاماژەیان پێی کرد، ئەم یاسایە بۆ یەك ساڵ دیاریکراوە، بەڵام چۆنیەتی بڕین و ئەوانەی بە تەعلیمات چارەسەر دەکرێت، بۆ هەر یەك لەو دەسەڵاتانە، لەبەر ئەوە ئێمە بانەچینە ناو ئەو وردەکاریانە، ئەم یاسایە لە 1/1 تا 12/31 جێبەجێ دەکرێت، وردەکاریەکەی ئیش و کاری ژمێریاریە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

نیزامیە فەرموو.

بەڕێز اسماعیل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لێرە ئەگەر مەعاش زیادە ببیتن، تەقاعدەکانیش زیاد دەبێت، ئەگەر کەم بێت، دەبێت تەقاعدەکانیش کەم بێت، هەمووی وەکو یەك بگرێتەوە هی پەرلەمان، چونکە لە عیراقیش وایە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاکە ئێمە عیلاقەمان بە عیراقەوە نیە، بەم شکلە نەسەکە هاتووە، ئێمە ئەوە جێبەجێ دەکەین، ئینشائەڵڵا دوایی پڕۆژەیەکی کامل و موکەمەل حازر بکەن، ئەمە بۆ یەك ساڵە، پڕۆژەیەك حازر بکەن، لە بانی دیراسە بکەن، لە لیژنەکان، خوبەرا بێنن، بیکەنە شتێکی دائیمی، کاکە عیراق خۆی باوەڕی بە خۆی نیە، موزایەدە دەکەن لەسەری، هەر بۆ مەعلوماتت، ئەوان موزایەدە دەکەن، ڕاتبەکەیان چوار ئەوەندەو نیوی ئێوەیە، هەر بۆ مەعلوماتتان، ڕاتبی پەرلەمانی عیراق، چوار ئەوەندەو نیوە، هی سەرۆکی پەرلەمان،

بیست و سێ جار ئەوەندەی سەرۆکی پەرلەمانی ئێرەیە، موزایەدە دەکەن شت دەنووسن ئینجاش نایکەن، تکایە نیزامی نەما، بیخوێنەوە ئەوە دەدەینە دەنگدانەوە، ئەوەی ڕازی نیە با دەنگ نەدات، فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة مستقلة:

تخصص المبالغ المستقطعة بموجب المادة السادسة والعشرون لمنفعة صندوق الشهداء و،يكون الاستقطاع اعتباراً من 2011/7/1

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کێ لەگەڵدایە تکایە دەستی بەرز بکاتەوە؟، سوپاس، کێ لەگەڵدانیە تکایە دەستی بەرز بکاتەوە؟، 3 کەس لەگەڵدانیە، سوپاس، بە زۆرینەی دەنگ پەسەند کرا، بڕۆ بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێش ئەوەی بچینە سەرماددەی 28 ی یاساکە، پێمان باشە چەند ماددەیەك هەیە، پێش ئەوەی دەنگ بدەین بۆ سەر ماددەی 28، ئیشارەتی پێ بدەم بخرێتە دەنگدان، ئەگەر ئەندامانی پەرلەمان قبوڵیان کرد.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو بەردەوام بن.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێزسەرۆکی پەرلەمان.

مادة مضافة:

على حكومة اقليم كوردستان تحقيق المساوات بين رواتب ومخصصات قوات البيشمركة والاسايش والشرطة والزيرفانى والبرگرى والفرياكەوتن في الاقليم مع رواتب ومخصصات اقرانهم من افراد القوات المسلحة وقوى الامن الداخلى في الحكومة الاتحادية.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان کێ لەگەڵدایە تکایە دەستی بەرز بکاتەوە؟، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدانیە تکایە دەستی بەرز بکاتەوە؟، بە کۆی دەنگ پەسەند کرا بۆماددەیەکی تر، فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی زیاد کراوی تر:

على حكومة اقليم كوردستان تحقيق المساوات بين رواتب المتقاعدين في الاقليم، مع رواتب المتقاعدين في الحكومة الاتحادية، على ان لايؤدي ذلك الى انقاص رواتبهم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟، سوپاس، کێ لەگەڵدانیە تکایە دەستی بەرز بکاتەوە؟، بەکۆی دەنگ پەسەند کرا، کوردیەکەیان حازر نەکردووە، چونکە ئەم بەیانیە حازریان کرد، ئەمانە موناقەشە کرا، ڕەئی ئێوەی بەڕێز بوو، لەناو تەوسیەکانتان، لەناو ماددەکان موناقەشە کرا، هەموومان دەرکرد ئەم بەیانیە، ڕێکخراوە، بۆیە هەر بەو زمانە دانراوە، فەرموو بەردەوام بن.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی زیاد کراوی تر.

على حكومة اقليم كوردستان تحقيق المساوات بين رواتب ومخصصات العاملين في الاقليم مع رواتب ومخصصات اقرانهم من العاملين في الحكومة الاتحادية، على ان لا يؤدي ذلك الى انقاص رواتب ومخصصات اي منهم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەمە مەبەستی ماموٚستاکانە، ماموٚستا لای ئێمە زیاتر وەردەگرن، تەلەبە شتێکی هەیە کە ئەوە کەم نەکات، نیزامیە فەرموو.

بەڕێز کوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو ماددەیە زۆر باشە ئەگەر دەرەجە خاصەکان نەگرێتەوە، چونکە ئەگەر ئەوە دەرەجە خاصەکان بگرێتەوە، ئەندامی پەرلەمان لە هەرێمی کوردستان یان وەزیر وەك عیراقی لێ بێ، بەڕاستی ئەوە کارەساتە، تۆ لێرە لە (10٪) لە ئێمە دەبڕیت، بڵێن پەرلەمان لەوێ زیادی بکاتەوە، ئەوە بەو دەست دەیبڕیت و بەو دەست دیدەیتەوە، من پێموایە ئەوەی بەغدا........

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بە تەئکید پەرلەمان ناگرێتەوە، ئەوە دڵنیات دەکەین، وەزیریش ناگرێتەوە، ئەوە موەزەفەکانە، ئەوانی ترە، ئەوە ناگرێتەوە، تەواو، کاك عمر صدیق، فەرموو.

بەڕێز عمر صدیق هەورامی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەبەر ئەوەی بە ماددەیەکی خاص بۆ پلە تایبەتەکان هات، ئەوە ئەوان ناگرێتەوە، پلە تایبەتەکان ناگرێتەوە، بەس تەنها ئەوانەی کە فەرمانبەر و ئیش دەکەن لە دەوائیری حکومەت، ئەوان دەگرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو بە کوردی بیخوێننەوە با وازیح بێ.

بەڕێز د.ڕۆژان عبالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان دەقە عەرەبیەکەم لەبەر دەستە، هەوڵ دەدەم بیکەم بە کوردی تاکو زیاتر ڕوون و ئاشکرا بێ،

ماددەیەکی سەربەخۆ:

پێویستە لەسەر هەرێمی کوردستان یەکسانی بەدی بهێنێ لە نێوان مووچە و دەرماڵەی کارمەنـدانی هـەرێم لەگەڵ مووچە و دەرماڵەی هاوتاکانیان لە حکومـەتی ئیتیحـادی بـە مـەرجێك نەبێتـە هـۆی کەمکردنـەوەی مووچە و دەرماڵەی هیچ کامیان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوە موەزەفەکانە، پەرلەمان ناگرێتەوە، سەرۆکایەتیەکان ناگرێتەوە، وەزیریش ناگرێتەوە، موەزەفەکانە بۆ ئاگاداری، ئاشتی خان، فەرموو.

بەڕێز ئاشتی عزیز صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تێبینی یەکم هەیە ئەگەر لە نێوانی ئەو فەرمانبەرانـەدا توێـژەری کۆمەڵایـەتی حاڵـەتێکی تایبەتـە لـە بەغدا هیچ دەرماڵەیەکیان نیە، بۆیە ئەو مولاحەزەیە، توێژەری کۆمەڵایەتی ناگرێتەوە.......

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئاشتی خان ڕوونمان کردەوە، لە ناو قانونەکەش دا هەیە، دەڵێ/ بەشەرتێك کـە لـە راتـبی هـیچ مـوەزەفێکی هەرێم کەم نەبێ، مەسەلەن مامۆستا لێرە دەرماڵەی هەیە، لەوێ نیانـە، ئـەو دەرماڵەیـەی خـۆی دەمێنێـت، کەم ناکرێتەوە، کاك رفیق صابر، فەرموو.

بەڕێز ئاشتی عزیز صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ببـوورە جـەنابی سـەرۆك، ئەگـەر ڕێگـام پـێ بـدەی، مەبەسـتم لەوەیـە توێـژەری کۆمەڵایـەتی لێـرە داوامـان کردووە کە دەرماڵەی هەبێ، بەڵام لە ئەساس دا لە بەغدا ئەوان دەرماڵەیان هەر نی یە، کەواتـە دەبـێ لێـرە بۆیان زیاد بێ.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك رفیق صابر، فەرموو.

بەڕێز د.رفیق صابر قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئـەو دەقـە یاسـایی یـە بـە شـێوەیەکی موتلـەق هـاتووە، فەرمانبـەر بـە پێـی قـانونی خزمـەتی عیراقـی پلـە خاصصەکانیش فەرمانبەرن، بەو شێوەیە دەرفەتی ئەوە دەهێلرێتەوە بە جۆرێکی تر تەفسیر بکرێت و پلـە

تایبەتـەکانیش بگرێتـەوە، بـۆ ئـەوەی بـەو موتلەقییـەوە نەمێنێتـەوە تێکستـەکە، مـەجالی تەفسیر کردنـی موتلەقانە نەدات، من پێشنیار دەکەم، ئیشارەت بەو ڕستەیە......

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سـوپاس، بـەس ڕوونمـان کـردەوە، نایگرێتـەوە، لـە مـودیر عـام بەسـەرەوە ناگرێتـەوە، جـەنابی وەزیـر، فەرموو.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/ وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە پێی قانونی خدمەی مەدەنی نە وەزیر و نە ئەندامی پەرلەمان موەزەف نین.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاک برهان فەرموو.

بەڕێز برهان رشید حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە بەغدا کارمەندانی ئیداری تەندروستی موخەصەصاتیان نیە، لێرەش نیانـە، بـەڵام مەعاشـەکەیان ئێستا من خەڵك دەناسم (11) ساڵە موەزەفـە (470) هـەزار وەردەگـرێ، بەڕاسـتی موخەصەصـاتی (خطـورة) لـە (50٪) هەیە بۆ کارمەندانی تەندروستی، بۆ کارمەندە ئیدارییەکان نیە لێـرە، لـە کاتێـك دا یـەکێك ئەگـەر (خطورة)یەکی هەبێ نەخۆشێ، پێش ئەوەی بچێتە لای کارمەندە تەندروستی یەکە دەچێتە لای کارمەنـدە ئیدارییەکـە، بۆیـە حەقـە ئـەو ماددەیـە ئیستیسـنایەکی تیـابێ، جێـی بکرێتـەوە بـۆ کارمەنـدانی ئیـداری تەندروستیش، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سۆزان خان، فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە زۆر لـە داواکارییـەکانمان و زۆر لـە چـین وتوێـژەکان پێیـان وایـە لـە عـیراق باشـترە، هەرچـەندە ئێمـە دەزانین لە ناو هەرێمی کوردستان مووچە و موخەصەصاتی هاووڵاتیان و موەزەف، یـەعنی بڵێین مـوەزەف، زۆر زۆر زیاترە لەوەی عیراق، بۆیە لەبەر ئەوەی ئەو گومانە نەمێنێ، لە دڵی موەزەفینی دەوڵـەتی هـەرێمی کوردسـتان، کـەوا فـەرقیان هەیـە لـە مووچـەدا ئـەو نەصـە زۆر باشـە، (مـع إضـافة) ئیزافـەی ئـەوە بکـرێ، (یستثنی من ذلك المدراء العامون)، یەعنی نە مودیر عامەکان بگرێتـەوە، نـە موستەشـارەکان بگرێتـەوە، نـە وەزیر، نە ئەندام پەرلەمان جارێکی تریش دەیڵێمەوە، بۆ ئەوەی گومان نەکرێت، یـەعنی هـەموو گومانێـك بسڕێتەوە، چونکە ئێمە ئێستا لە (10٪)مان کەم کردەوە، لێرەوە ئەم نەسـەمان دانـاوە، گومـان بـا نـەمێنێ،

مەسـەلەی موخەصەصـاتیش ئەگـەر هـاتو حکومـەتی هـەرێمی کوردسـتان لێـرەوە داوایـان لـێ دەکـەین، لـە وەزیری بەڕێز ئەو چین و توێژانەی کە بەڕاستی موخەصەصاتیان نییە، ئێمە دەمانـەوێ وەزعـی مەعیشـی باش بێت، بەڵکو هەوڵمان بۆ بدەن لەوانە توێژەری کۆمەڵایەتی، کارمەندانی ئیداری، تەندروستی و ئـەوانی تریش.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر قسەت هەبوو؟ بەڕێز د.سەروەر، فەرموو.

بەڕێز د.سەروەر عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ئەوە ماددەیەکی زۆر باشە، بەڵام ئەوە یاسایە بۆیە نـاکرێ بـە مـەتاتی بمێنێتـەوە، بـە پێـی ئـەوە کـە دەڵێ/ (جمیع العاملین)، ئێمە هەمووومان دەگرێتەوە، بۆ ئەوەی بەدحاڵی بوونێك نەبێ، من پێشنیاری ئەوە دەکەم، پشتگیری لە ڕاکەی د.رەفیق سابیریش دەکەم، کەوا یەك بڕگەی بۆ زیاد بکرێ، بەوەی کەوا ئەوانـەی لـە مـاددەی (26)دا هـاتوون، ئەوانـە نەگرێتـەوە، لـە مـاددەی (26) ئەوانـەی کـە لێمـان بڕیـون، سوپاسـتان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ناسك توفیق، فەرموو.

بەڕێز ناسك توفیق عبدالکریم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەگەڵ ئەو خاڵەدام کە سۆزان خان باسی کرد، بۆ ئەوەی ئەو ناهاوسەنگی یە دروست نەبێ، ئەگەر بێـت و مودیر عاممەکان وەکو بەغـدای لـێ بکـرێ، بـەرزتر بـێ، ئـەو کاتـە بـەرزتر دەبـن لـە وەزیرەکـان، لـەوەدا ناهاوسەنگی دروست دەبێ، ئەوە خاڵێك، لەبـەر ئـەوە پشـتگیری ڕاکـەی کـاك دکتـۆر دەکـەم، بـەڵام بەڕاسـتی توێژەرە کۆمەڵایەتی یەکان لە بەغدا وەکو مامۆستا وان، ئەوان لەوێ موخەصەصـاتیان نیـە، لێـرەش نیانـە، ئـەوانیش و مـەوزووعی یاساناسـان، ئەگـەر ئـەوە بـووە ماددەیـەکی موسـتەقیل، بۆیـان بکـەین، کارمەنـدی تەندروستی لەگەڵ توێژەرەکان، لەگەڵ فەرمانبەرە دادییەکان،.....

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ژیان عمر، فەرموو.

بەڕێز ژیان عمر شریف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کە جەنابی وەزیر یان جەنابتان دەڵێن دەرماڵە یەکسان بکرێ، بە نیسبەت سەندیکای ژمێریاران و ئابووری ناسان کە لە بەغدا دەرماڵەیان نیە ژمێریاران، لێرە ئەگەر ئێمە یەکسانیان بکەین، ئەوە شەش هەزار کەسە

ژمارەیان، دوو مانگە مانیان گرتووە ژمێریاران، چەندین کۆمپانیا ئیشی ڕاوەستاوە، لەبەر ئەوە من داوا دەکەم ئەگەر بە شێوەیەکی جیا شتێکیان بۆ بکرێ، زۆر سوپاست دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەداخەوە دیارە حازریەکی باشتان نیە وەکو ئەندامانی پەرلەمان لە لیجانەکان، ئەو مەوزووعەتان باش دیراسە نەکردووە، بەسەر پێ پیش ئەم شەریحە و ئەو شەریحە ئیزافە ناکرێ، هەر کەسێ شەریحەیەك بێنێ، هیچ حیساباتت نەکردووە، نازانی چەند تەکلیف دەکات، چی دەوێ، نابێ. کاك ڕێباز، فەرموو، پاشان کاك دڵشاد.

بەڕێز ڕێباز فتاح محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لێژنەی پەروەردە، لێژنەی ڕێکخراوەکانی کۆمەڵی مەدەنی، لێژنەی یاسا پشتیوانی داواکارییەکانی توێژەرانی کۆمەڵایەتی کردووە، هەر بۆ مەعلومات.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوە حیساباتە، نەفەقاتە، تۆ میزانیەت هەیە، ناتوانی نەفەقات لە خۆتەوە ئیزافە بکەیت بە خاریج تاقەتی خۆت، بۆیە من تکام لە ئێوەی بەڕێز هەیە، دیراسەتێکی باش بۆ ئەو بابەتانەی کە فکر دەکەن پێویستە شتێکی حازر هەبێ کە بە شێوەیەکی ڕێك و پێك بێ، کاك دڵشاد، فەرموو.

بەڕێز دڵشاد شهاب حاجی محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێموایە زیادکردنی ئەو ماددانە لە نەتیجەی موناقەشەیەکی دوور و درێژی نزیکەی بیست ڕۆژی ئەو هەموو دانیشتنانەیە، لێژنەی قانونی تەکلیف کرایە هەر ڕۆژێ بێجگە لە مەوعیدەکەی دوو سەعاتی تریش تەئخیری دەکەین بۆ ئەوەی صیاغەیەکی بۆ بدۆزنەوە، بە دیتنی من ئێستا کاتی باسکردنی، دابەشکردنی موخەصەصات نیە، ئەوەلەن موخەصەصات لە یاسادا پەرلەمان تەشریع بوو، دانانی موخەصەصاتی فیئە، فیئە، شەریحە دەرناکات، ئەوە مەسئەلەیەکە بە موتلەقی هاتووە کەوا موخەصەصات و ئەوەکان هاوتا بکرێن، بۆیە دەکرێت ئەگەر هەندێك حالاتی وا هەن، لە تەوصیات دا جێگایەکی بۆ بکرێتەوە، تەوصیەی حکومەت بکرێت کەوا لە ئایندە دیراسەیەکی ئەو حالەتانەی کە پەرلەمان پێی وایە مەغدوورن، دیراسەی حالەتەکەیان بکرێت، هەر ئەوەندە دەکرێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، لێژنەی یاسایی ئاخیر صیاغە بخوێننەوە، لێی دەرباز دەبین، فەرموون.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الحادية و الثلاثون:

على حكومة إقليم كوردستان تحقيق المساواة بين رواتب و مخصصات العاملين في الإقليم مع رواتب و مخصصات أقرانهم من العاملين في الحكومة الإتحادية على أن لايؤدي ذلك إلى إنقاص رواتب و مخصصات أي منهم و يستثنى من ذلك المدراء العامون و المشمولين بأحكام المادة السادسة و العشرين من هذا القانون.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

باشە كێ لەگەڵە دەستی بەرز بكات؟ زۆر سوپاس، كێ لەگەڵ دا نیە؟ یەك كەس لەگەڵ دا نیە، بە زۆرینەی دەنگ پەسند كرا، زۆر سوپاس، بۆ ماددەیەكی تر.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی زیاد كراوی تر بەو شێوەیەیە،

(على وزارة التخطيط تقديم تقرير كل أربعة أشهر إلى البرلمان حول نسب تنفيذ المشاريع)

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پێویستە لەسەر وەزارەتی پلان هەر چوار مانگ جارێك ڕاپۆرت پێشكەش بە پەرلەمان بكات سەبارەت بە ڕێژەی جێبەجێ كردنی پرۆژەكان.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان كێ لەگەڵ دایە تكایە دەست بەرز بكات؟ زۆر سوپاس، كێ لەگەڵ دا نیە؟ بەكۆی دەنگ پەسند كرا، فەرموو بۆ ماددەیەكی تر.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی زیادكراوی تر:

(في حالة عدم صرف الإعتمادات المخصصة للمشاريع الإستثمارية في نهاية السنة المالية يودع المتبقى منها في صندوق خاص بإسم صندوق تنفيذ المشاريع المستمرة)

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر قسەی هەیە، فەرموو.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/ وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەم ماددەیە من پێموایە زیكر نەكرێ باشە، چونكە ئەو سندووقە ئەسڵەن لە هیچ شوێنێ ئەو سندووقە نیە، ئەگەر بێت و پارەكە لە سندووقێك ئیداع بكرێت یەعنی پارەكە بگەڕێنینەوە بۆ بەغدا، لە پارەكە،

دەمێنێتەوە ئەوەی کەوا لێرە جارێکی تریش من بەیانی ئەوە دەکەم، تۆ لەسەری ساڵ دا ئەگەر تووشی عەجز بوویت، ئەو پارەیەی کە ئەو عەجزەی پێ دادەپۆشی، خۆ تۆ دوای سەری ساڵ ناتوانی ئەو پارەیە نەدەیتەوە، جارێکی تر پارەکەت دادەنێیتەوە، بەڵام عەجزەکە بۆ ئەو چەند ڕۆژە، تۆ عەجزەکەی بۆ (12/31) پێ قەپات دەکەی یەعنی.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

وەڵلا پارەت هەبێ دەبێ دیار بێ لە کوێ یە؟ ئەوە چەندە؟ ئیتر ناکرێ پارە هەبێ و باسی نەکەی، کاك دڵشاد، فەرموو.

بەڕێز دڵشاد شهاب حاجی محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو ماددەیە تەبیعی موناقەشەیەکی زۆری لەسەر کرا، هەڵگیرا، تەئیدێکی زۆریشی من باوەڕ دەکەم ڕەنگە بە عەرزەکە و بە تەئیدەکەوە هەتا (15) زیاتر (20) ئەندامی پەرلەمان تەئکید و تەئیداتی لەسەر کرابێ، مەبەست ئەوە نیە، یەك: ئەو پارە تەدویر نیە، مەبەستم مودەوەر نیە، تەخصیصە، بۆ مەشاریعە، حیفازە لەسەری، بۆ ئەوەی کەوا زەمانەتی بەردەوام بوونی پرۆژە بەردەوامەکان هەبێت، بۆ ئەوەی کەوا پارەی ئیستیسماری نەچێتە سەر نەفەقاتی تەشغیلی، مەعلومە هەموو تەجاوزەکان، یاخود هەموو ئەو عیجزەی کە دروست دەبێ، لە نەفەقاتی تەشغیلی دروست دەبێ، نەك لە نەفەقاتی ئیستیسماری، چونکە نەفەقاتی ئیستیسماری پارەی خۆی ماوە صەرف نەکردووە، واتا لە نیهایەتی ساڵ تیکراری دەکەمەوە ، ئێمە نامانەوێ بە خەڵکی بڵێین ڕێژەی ئێمە (65) بە (35)ە هی ئیستیسماری بۆ تەشغیلی، یان تەشغیلی بۆ ئیستیسماری، لە واقعیش دا (85) بە (15) بێ، ئەوەش بەوە تەحقیق دەبێ کەوا ئەو پارەیە، ئینجا ئەوەی کەوا مەوزووعی سیوولە، ئێمە نەمانوتووە ئەو پارەیە لە ناو سندووقێك دابندرێت و قوفل بکرێت و کەس بۆی نەبێ دەستکاری بکات، یاخود با بڵێین وەکو نەقد، وەکو وەرەقەی نەقدی بەکاری بێنین، مەوزووع ئەوەیە لە نیهایەتی ساڵ بزاندرێت لە نەفەقاتی ئیستیسماری چەندی خەرج بووە، چەندیشی ماوەتەوە، بۆ ئەوەی زەمانەتی بەردەوامی پرۆژەکان هەبێ لە ساڵی ئاینده.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەس سندووق هەبێ بە قانون دایبنێین، نەك ئەگەر بڵێی حیسابێکی خاص، بەڵێ.

بەڕێز دڵشاد شهاب حاجی محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆ تەئکیدیش بوو ئەوە، کە ئەم مەسئەلەیە ئیشکال دروست ناکات، ئێمە نموونەی تواناسازیمان لە پێشە، پارساڵ پارەی تواناسازی نزیکەی سەد ملیۆن دۆلار بوو، (35) ملیۆنی صەرف بوو، (65)یشی هەڵگیرا بۆ ئەمساڵە، نەچووە بۆ بەغدا و نە کەمیش کرایەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز عمر صدیق، فەرموو.

بەڕێز عمر صدیق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئاشکرایە لای هەمووان کە بەشی هەرێمی کوردستان مانگانە لە بەغداوە دێت، لە بەنکی مەرکەزییەوە، بە چەند دەفعەیەك بۆ هەر مانگێك دێت، واتا ئەو پارەیە ڕاستەوخۆ لێرە نیە، بۆیە من پێشنیار دەکەم لە بری ئەوەی کە صیغەکە ئەوها بێت بەو شێوەی لێ بێت، ئەویش بۆ؟ لەبەر ئەوەی وەکو بەڕێز وەزیری دارایی وتی، ئێمە تووشی ئەو ئیشکالە نەبین، کە تەدویر دێتەوە بۆ بەغدا، بەم شێوەی لێ بێت "یودع جمیع المبالغ للمشاریع الإستثماریة في حساب خاص" نەك (في صندوق)، "و یتم الصرف منە لغایة (2012/6/30)"، ئەوەش بە مەبەستی چی؟ بە مەبەستی ئەوەی یەك ساڵ فەراهەم بکەین بۆ ئەو پرۆژە ئیستیسمارییانەی کە لە کوردستان دا هەیە، مەبەستمان لەوە چی یە؟ ئێمە ئەو قانونە ڕاستە بۆ ساڵێکە، بۆ ساڵی (2011)یە، بەڵام ئەگەر ئەو مادده لێرە جێگیر بکەین بەم شێوەیە، ئێمە لە بری شەش مانگ ساڵێك بۆ مەشاریعە ئیستیسمارییەکان دەستەبەر دەکەین، ئەو پارەی کە مانگانە دەچێتە سەر ئەو حیسابە صەرف نابێت ئیللا بۆ مەشاریعی ئیستیسماری، بەم شێوەیە نە پارەکە دەڕواتە ناو صندووق، نە باسی تەدویریش دەکەین، ئێمە مەبەستمانە ئەو پارەیەی کە دێت ئیداع دەکرێ لە کوردستان بۆ مەشاریعی ئیستیسماری، کورتهێنانی پێ پڕ نەکرێتەوە، کاتێکی زیاتر کە یەك ساڵە فەراهەمی بکەین بۆ ئەوەی حکومەتی کوردستان بتوانێ یەك ساڵی لەبەر دەست بێ بۆ تەتبیق کردنی مەشاریعەکانی خۆی، بەو شێوەیە تەصەور دەکەم ئێمە لەو کێشە مالیە نەجاتمان بێت لە مابەینی ئیقلیمی کوردستان و حکومەتی فیدراڵی، نموونەشمان هەیە، پارساڵ ئێمە حیسابێکی خاصمان دانا بۆ ئەو داهاتانەی کە حکومەتی کوردستان دەیبێت لە نەتیجەی فرۆشتنی نەوتی ڕەش، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز سەرهەنگ، فەرموو.

بەڕێز سەرهەنگ فرج محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لە ماددەی پێشووتر قەرارمان لەوە دا کە بە هیچ شێوەیەك لە میزانیەی تەشغیلی، لە میزانیەی ئیستیسماری نەبرێ بۆ میزانیەی تەشغیلی، ئەوە قەرارمان دا، ئینجا مەوزووعێکی تر هەیە بەڕاستی، نابێ عیجزی پێ پڕبکرێتەوە، لە میزانیەی ئیستیسماری نابێ عیجز پڕکرێتەوە، ئەوە لەلایەك، لەلایەکی تریش لەم ڕۆژانەی پێشوو بەڕێز وەزیری دارایی لە ناو ئەم پەرلەمانە باسی ئەوەی کرد، موناقەشە کرا لەسەر مەسەلەی پارە، وتی ئێوە قەراری لێ بدەن، ئێمە ئەنواع و ئەشکال حیساباتمان هەیە، با ئەوەش بچێتە ناو یەکێ لەو ئەنواع و ئەشکال حیساباتانەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر، فەرموو.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/ وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ئەو قسەی منە زۆر بە نەوعێك تەئویل دەکرێت، باس دەکرێت، من دەمەوێ باسی ئەو مەوزووعە بکەم، بەڵێ کە من دەڵێمەوە حیسابات، من وتوومە بۆ ئەوەی کەوا ئەو پارەیە نەگەڕێتەوە، بە ئەمانات وەربگیرێت، ئێستا ئێمە مەوزووعەکەمان ئەوە نی یە کەوا دێین ئەو پارەیە بخەینە سەر تەشغیلی لە ئیستیسمارییەوە، ئەوە ناکرێ، ئێمە ئیلزام کراین، بەڵام لە نیهایەتی سەری ساڵ دا، ئێمە کە تووشی ئەوە دەبێن، بەو عەمەلییەتە نەقدییەی ئێمە تەنها دەتوانین ئەو عیجزە بپۆشین، ئەوە مەعنای ئەوە نیە لە (1/1) ساڵی داهاتوودا ئێمە پارەی ئیستیسماریمان خواردووە، بەڵکو خۆی (تسقط بإنتهاء السنة المالية و تخصص ببدء السنة المالية).

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز کوێستان محمد، فەرموو.

بەڕێز کوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەگەڵ دەقی ئەو ماددەیەم کە لێژنەی یاسایی نووسیویەتی، دەستخۆشییان لێ دەکەم، چونکە یەکێك لەو کێشانەی کە لەم پەرلەمانەدا زۆربەی ئەندامانی پەرلەمان قسەیان لەسەر کرد، پارەی ئەو (1275) پرۆژەیە بوو کە پار ساڵ نەچووەتە بواری جێبەجێ کردنەوە، بەداخەوە لای زۆرێکمان گومانی دروست کردبوو، ئێستاش من تەئیدی هەموو قسەکانی کاك دڵشاد دەکەم، ئێمە سندووقی نیشتەجێ بوونمان هەیە، پارەی گەڕاوەی پەرەپێدانی مرۆییمان هەیە، بۆ ئەوانە ناگەڕێتەوە؟ بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە؟ بۆ ئەوەی ئێمە ساڵی پار بە پێی ڕاپۆرتی لێژنەی دارایی و لێژنەی یاسایی لە (35٪)ی وەبەرهێنان چووەتە بواری جێبەجێ کردنەوە، بۆیە من پشتگیری ئەوە دەکەم، ئەوە حاڵەتێکی زۆر باشە بۆ ئەوەی ئەو پارەیە تەنها و تەنها بۆ ئیستیسمار بێ، بۆ ئەو پرۆژانە بێ کە لە ساڵی 2011 وەکو ئەوانەی 2010 نەچوونەتە بواری جێبەجێ کردنەوە، ئەوانەی کە ناچێتە بواری جێبەجێ کردنەوە پارەکەیان بۆ هەمان پرۆژە بێ، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز د.ئاراس، فەرموو.

بەڕێز د. ئاراس حسین محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوە ڕای شەخصی خۆمە، لە پاریش کە میزانیەمان پەسند کرد و بۆ ئەمساڵیش، لەگەڵ ئەندامە بەڕێزەکان چەندین موناقەشەمان کردووە، ئەگەر ماددەیەکی وا، بە پێی بۆچوونی من لەوانەیە هەڵە بم، ئەگەر ماددەیەکی وا بێنین، دەرجی بکەین لە یاسای موازەنە، هەڵەیەکی گەورە بەرامبەر خۆمان دەکەین،

چونكە پارەی ئێمە لەسەر صەرفى فيعلى دێت، لە ڕێگای ئەو موازەنە شەهرييەی كە تەصفياتى شەهری تيايە و دەڕوات بۆ بەغدا، لە (12/31) كە پارەيەك مايەوە، دەبێ ئێمە ئيخبارى بەغدا بكەين كە ئەو پارەيە ماوەتەوە و بە قەدەر ئەو پارەيە لە داهاتوودا لێت دەشكێنێ، لەبەر ئەوە هەموو بەڕێزان ڕەزامەند بن لەسەر ئەوە، من وەكو خۆم وەزيريش ڕازى بێ، دەنگ نادەم بۆ ئەو ماددەيە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز سالم تۆما، فەرموو.

بەڕێز سالم تۆما كاكۆ:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

جەنابى وەزيرى دارايى ئيشارەتى پێيدا كە بە كۆتايى ساڵ هەموو ئيعتماداتى ميزانيە تەواو دەبێت و سقوت دەكات، ڕاست دەكات، ئەوە قانونى محاسەبەيەو قانونى موازەنەيە، ئێمە كێشەيەكمان هاتە پێش لەبەرئەوەی موازەنە هەموو ساڵێك لەمانگى 5 و 6و 7 دا دەكەوێتە تەنفيزەوە، كێشەی جێ بەجێ كردنى پرۆژەكانمان هەيە ولەبەر كورتى ماوە، لێرە دوو شتمان هەيە، يەكەم/ ئێمە باوەڕمان بە وەزارەتەكانە ودەبێ دەسەڵاتدار بن و پرۆژەكانيان جێ بەجێ بكەن وەكو تەخەسوسى خۆيان ياخود وەزارەتى دارايى بەشێكە لە جێ بەجێ كەرى ئەو پرۆژانە، بە قەناعەتى من ئەگەر هەر وەزارەتێك پرۆژەكانى خۆی جێ بەجێ بكا و بە پێى ياساى خۆی و بە پێى نيزامى داخلى خۆی كە بەشێكە لە تەقيمى، ئەو وەختە دەتوانين تەقيمى تەواوى وەزارەتەكە بكەين، كە بەشێكمان بەستووەتەوە بە وەزارەتى دارايى لەسەرف كردنى حسابى نهائى و تەسوياتى پرۆژەكە، وەزارەتيش لێى بەرپرسيار نابێ بۆ تەقيم، دواكەوتنيش لە جێ بەجێ كردنى پرۆژەكانمان دەبێ، ئەگەر خۆی ميزانيە لە مانگى 7 ەوە بچێتە حەيزى تەنفيزە، لە مانگى 11 ەوە تەقريبەن دەبێ بوەستێ و حساباتى خۆی دابخات، كەواتە وەزارەت هيچى لەپێش نيە، بۆيە لە ماددەی 6 كە موناقەشەمان كرد (صرف اعتمادات الحسابات الرئيسية بضمنها نفقات المشاريع) بە قەناعەتى من دەبێ بدرێتە وەزارەتەكان، وەزارەت دوو شتى هەيە جێ بەجێ ی بكات لەسەر ئەو بنەمايە، يەكێكيان/ (شروط عمل المقاولات الهندسية بأسمها الاول والثانى) ئەوە وەزارەتى تەختيتى بەغدا، دووەم/ ڕێنماييەكانى جێ بەجێ كردنى گرێبەستە حكوميەكان كە لە وەزارەتى پلاندانانى خۆمان مانگى 1 دەرچووە، خيلالى 90 ڕۆژ دەبێ كارى پێ بكەن، ئەگەر بەو دوو ياسايە كاربكەين بە قەناعەتى من ئێمە كێشەمان نابێت، چونكە دەتوانين هەر پرۆژەيەك كە ڕەزامەنديمان لەسەرى دا و وەزارەتى دارايى پارەكەی بۆ تەرخان كرد حسابێكى خاسى بۆ بكاتەوە، ئەو وەختە تا 12/31 دەستى وەزارەتەكە كراوە دەبێ و ئەتوانێ ئيستفادە لە فەترەی تەسوياتى ختاميش وەربگرێ تا 3/31 بۆ تەسويەی سلفەكانى و زياتر ماوەی دەبێت بۆ جێ بەجێ كردنى پرۆژەكان، زياتر دەسەڵاتى وەزيريش ديار دەبێ و زياتر دەتوانێ تەقيمى وەزارەتەكانيش بكات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك اسماعيل فەرموو.

بەڕێز اسماعيل گەلالی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

له حەقيقەت دا ئێمه هەڵەيـەك هەيـەو وا تێـی گەيشـتوون، ئێمـه عـيراق 17٪ مـان دەداتـیَ و ئـيتر كـەيفی خۆمانـه چۆن سەرفی دەكەين، وانيه، د.ئاراس ئيشارەتی پێدا و جەنابی وەزيـريش باسـی مـەوزوعێكی كـرد لە حەقيقەت دا پێموايە پەيامەكە نەگەيشت، ئێمە هەر ئەوەنيە كە ئەو تەخسيسە بۆ ئێمە دەكرێ و ئـيتر ئێمە چۆنی سەرف دەكەين، وانيه، ئێمه ساڵی 2007 و 2008 لـه عيراقـدا كـه كێشـەی ئـەمنی هـەبوو لـه تەنميەی ئەقاليم و محافەزات، ئەو محافەزاتانەی كێشەی ئەمنيان هەبوو نەيانتوانی ئەوتەخسيساتە سەرف بكەن، دواجار گەڕايەوە بۆ مەركەز، يەعنی هەتا بـە نيسـبە و تەناسـوب وەريـانگری كـە كوردسـتان وەزعـی ئەمنی باش بوو و سەرفی كرد، دوايی بـە مەقەسـە ئەوەشـيان لـە ئێمـە بـڕی، يـەعنی هـەتا كێشەشـيان بـۆ دروست كردين، لەبەرئەوە ئەوەی جەنابی وەزيـر باسـی دەكـات زۆر ڕاسـتە، بـەلام ئێمـە بـۆ ئـەوەی خۆمـان رزگار بكەين، لەو كێشەيە، من پێشنيار دەكەم كە ئەو تەخسيساتەی كـە ئـەدرێ بـۆ هـەر وەزارەتێـك، هـەر وەزارەتێك خۆی دەتوانێ رەقەم حسابێ بكاتەوە لە بانكێـك، يـەعنی ئەگـەر تـۆ تەماشـا بكـەی لـە نيهايـەتی ساڵدا ترليۆنێك دينـار ماوەتـەوەو دەگاتـە مەبلـەغێكی زۆر زۆر، بـەلام كـە تـەوزيعی دەكـەی بەسـەر بيسـت وەزارەت دا هەريەكـەی نسـبەتێكی كـەمی بەردەكـەوێ، لەبەرئـەوە بـۆ ئـەوەی وەزارەتـەكانيش دەسـتيان بكرێتەوە لەو گرێ ئيداريـەش رزگارمـان بێـت، مـن پێشـنيار دەكـەم كـاك سـاليش ئيشـارەتی بـەوە دا، هـەر وەزارەتێـك ڕاسـتەوخۆ حسـابێكی بـانكی خـۆی هـەبێ دواجـار ئـەو پارەيـە بچـێتە ژێـر تەسـەروفی ئـەو وەزارەتەوە خۆی تەسەروفی پێ بكاو زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك كاردۆ فەرموو.

بەڕێز كاردۆ محمد پيرداود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە كاتێ ئەو پارەيە تەخسيس دەكەين بۆ بواری وەبـەرهێنان، ئەگـەر وەكـو بـەڕێز وەزيـری دارايـی دەڵـێ ئەگەر عجزی پێ پڕبكەينەوە كەواتە ئەو بۆچوونەی كـاك دڵشـاد زۆر زۆر ڕاسـتە، ئێمـە نسـبەتی تەشـغيلی سەر دەخەين، يەعنی هەڵكشانەكە زۆر زۆر زياتر دەبێت كەواتە ئيستسمارەكە ئـەو 30٪ يـە نـابێ، بـەڵكو 15٪ دەبـێ، ئەمـە خاڵێـك، باشـە ئەگـەر ئـەم تـەنفيزە 100٪ بێـت، ئـەم پـارە خـەرج دەكرێـت، تـۆ چـۆن ئيعتمادی عجز لەسەر ئەوە دادەنێی، ئەگەر 100٪، من پرسيارێكم لەبەڕێز وەزيری دارايی كرد، سـەبارەت بەوەی كە پار لەو پرۆژانەی كە تەخسيسی بۆ كراوە و جـێ بـەجێ نـەكراوە پرۆژەيـەكی زۆر بـوو ، (شـەش سەد و شەست مليار) بـوو، باشـە ئـەم پارەيـە ئێسـتا لـە كوێيـە؟ ئەمـە پرسـيارە، لەبەرئـەوە ئـەم دەقـە زۆر

دەقێكی پێویستە و دیاری كردنە و ئەمە لە یەكێك لە كێشەكانی ئیستسمار رزگارمان دەكات و ئەو نسبەتە كەمەشە كە هاوسەنگ نیە لەگەڵ تەشغیلیەكە ڕادەگرێ و سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك د.ئاراس فەرموو.

بەڕێز د.ئاراس حسین محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەگەر هەڵەم بەڕێز وەزیری دارایی ڕاستم بكاتەوە، ئەو پارەیەی كە بۆمان یەت، بەیەكجار بۆمان نایەت، تا بڵێین ئەمە هەموو پارەكەیە و ئەو ساڵە بۆ وەزارەتی فلانە، ئەو پارەیە ئەوەندی من زانیاریم هەبێ لەدەرئەنجامی ئەو ڕاپۆرتانەی لە وەزارەتی داراییەوە بۆمان دێت، بە 30 جار بۆ 40 جار بۆمان دێت، واتە تۆ پارەیەكت موسەبەقەن لەبەردەست دانیە تاكو داینێی و لەماوەی ساڵێك دا وەزارەتێك لەو وەزارەتانە سەرفی لەسەر بكەن، لەبەرئەوەجارێكی دیكە تیكراری دەكەمەوە، ماددەیەكی ئاوا ڕێگر دەبێ لەبەرامبەر تەنفیزی بەرامجی حكومەت و هەڵەیەكی گەورەیە بەرامبەر خۆمان و حكومەت و خەڵكی دەیكەین و سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك د.حسن فەرموو.

بەڕێز حسن محمد سورە:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە هەروەكو پێشتریش باسمان كرد، مەبەست لە تەدویری ئەم پارەیە بۆ ساڵی ئاییندە بۆ ئەوەیە كە چیتر تەراكوماتی مەشاریعی ئیسستماری لەسەر حكومەتی هەرێم نەمێنێ، چونكە ئەو جەداوڵانەی كە ئێستا لەگەڵ ئەم قانونانە دەڕوا هەمووی جوزئێكن لە قانونەكە، واتە ئێستا 5 ترلیۆن ئێمە پارەی ئیستسماری قەرزارین یەعنی عجزمان هەیە، ئێستاش ئەگەر ساڵانە بەردەوام بین لەسەر ئەو شێوە بەڕێ كردنە عجزەكە دەبێتە دوو قات و سێ قاتی ئەوەش، بۆیە بۆ مەبەستی كەم كردنەوەی ئەم تەراكوماتانە بۆ ئەوەی زیاد نەكات، ئێمە ڕەئیمان وایە كە ئەم پارە ئیداع بكرێت لە حسابێكی ئەمانات بۆ ئەوەی تەدویری هەبێ بۆ ساڵی ئاییندە، نسبەت بەوەی من جۆرێك لە تەناقوزات لە قسەكاندا دەبینم، یەكێك لەوانە هەندێ جار بەغدا بۆ خۆی ئەشكالی هەیە لەناردنی ئەم پارانەی كە دەینێرێ بۆ هەرێم، یەعنی موازەنەی هەرێم كە دەنێرێ، ساڵی واهەیە تەئخیردەبێ بۆ ساڵی ئاییندە، باشە كە خۆی موازەنەی نەناردووە چۆن ئیستقتاعاتی تەبعەن موازەنەی كوردستان دەكات؟ من تەسەور دەكەم 17٪ بۆتە قانون و ئەگەر حسابی تایبەتی هەبێ بەغدا هیچ پەیوەندی نیە بەوەی، چونكە 17٪ بۆتە قانون، حاڵەتێكی تریش و تەناقوزاتێكی تریش ئەوەیە كە وەزارەتی دارایی بۆ دەتوانێ لە موازەنەی تەشغیلی تەدویر بكات و بۆ

ناتوانێ لەموازەنەی ئیستسماری تەدویر بکات؟ حاڵەتی سێیەمیش ئەوەیە، وەزارەتی دارایی بۆ خۆی داوای عجزی پێشمەرگە دەکات لەسەر حکومەتی ئیتیحادی، ئەگەر عجزەکەی لێرە پڕبکاتەوە، چۆن بەردەوام دەتوانێ داوای ئەو عجزە بکات لە حکومەتی ئیتیحادی؟ زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شوان فەرموو.

بەڕێز شوان کریم کابان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە پێ دەچێ هەمووومان مەبدەئیەن موتەفق بین لەسەر ڕۆحی ئەو ماددەیەی کە برادەران لە لیژنەی یاسایی دایانڕشتووە، بەڵام ئەو تەوزیحەی بەڕێز وەزیری دارایی و هەروەها سەرۆکی لیژنەی دارایی تووشی دڵەڕاوکێیەکی کردووین بەڕاستی کە ئێستا من پێموایە دەبێ تەوزیحێکی وردتر لەلایەن وەزیرەوە بۆ ماددەکە بکرێتەوە، بۆ ئەوەی ئێمە بەڕاستی دڵنیا بین لەوەی کە لەسەر چی دەنگ دەدەین، دەنا من نەتیجە لەگەڵ ڕەئیەکەی کاك د.ئاراسم و زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك د.ئاراس فەرموو.

بەڕێز د.ئاراس حسین محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەڕاستی دا حکومەتی عیراقیش چۆن ئێمە بە دەفعات وەری دەگرین ئەویش بە دەفعات پارە وەردەگرێ، هەر عەینەن ئێمە فەرقمان نیە، فەرقەکە ئەوەیە ئێمە لە بەغداوە بۆمان دێت ئەو لە بانکی مەرکەزی داوا دەکات، بۆ مەعلوماتی بەڕێزتان تا ئێستا ڕەئیسی وزەرای عیراقی سەڵاحیەتی نیە بەسەر بانکی مەرکەزی عیراقی دا بۆ تەمویل.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

نیزامی نەما بۆ ئەوەی لەم ماددەیە تەواو بین، جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز بایز تاڵەبانی (وەزیری دارایی وئابووری):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە ئەوە دووپات دەکەینەوە هەتاکو ئێستا هیچ سلفەیەك هی هیچ شەریکەیەك و هیچ مقاولێك کە هاتووەتە وەزارەتی دارایی ئێمە نەمان وەستاندووە و حەقی خۆیان وەرگرتووە، هەرکەسێکیش هەبێ کە لە وەزارەتی دارایی ڕاگیرابێ حەز دەکەم بەیان بکرێت، ئەوە سەبەب ئەوەیە کە ئێمە سەبەب نیمان بۆ ئەوەی کەوا پارەی شەریکات و موقاولی سەرف نەکەین، ئەوە لەلایەك، لەلایەکی تر کە دێتە سەر مەشاریعی موستەمرە لەساڵی ئایندە دا ئێمە پارەی مەشاریعی موستەمرە دابین دەکەین هەموو ساڵێك، ئەو مەشاریعە موستەمرانە، قەد ناڵێین ئەو مەشروعەی ئیسقات پێ بکەن، بەڵام ئەمە کە نیسبەت ئینجاز کەم

بێت دیاره ئەو پارانه دەمێنیتەوه، که عەجزیش هەبێ که تەسدیق کرابێ لە پەرلەمانەوه که عەجزت هەبێ تۆ ئیختیارەکەی ئێمە ئەوەیە دەڵێین ئەم عەجزه بەو پارەیە پڕدەکەینەوه که لە وەزارەتی پێشمەرگە وەری دەگرێت، ئەی باشە ئەگەر ئەوه نەبێ، حکومەت عجزەکە بەچی پڕ دەکاتەوه؟ خۆ پەرلەمانی بەڕێز وەکو ئەو عجزه که ئیقرار دەکات ئەبێ بەدیلیش هەبێ بۆ ئەوەی خوانەخواستە حکومەت ئەو پارەیەی حکومەتی عیراقی ئەو پارەیەی نەدایەوه، ئەو وەختە حکومەتی کوردستان پەنا بباتە بەرچی بۆ ئەوەی عەجزەکە پڕبکاتەوه، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

باشە ئەم حساب خاسە و ئەو پارەیە دیاربێ ئەوەندەی بۆ عجزەکە دەڕوات، یەعنی ئەشکالەکەی چیە؟ من دەمەوێ لەوه تێ بگەم، ئەگەر ئەشکالێك هەیە لە لای بەڕێزتان، مەسەلەن مەشروعێك بۆ میسال 100 ملیاری بۆ دابنێی، بەڵام پەنجات سەرف کردووه، پەنجاکە تۆ بۆت هاتووه کەبۆ عجز دای ئەنێی پڕی بکەیتەوه، ئەگەر دیار بێت لە حسابێکی خاس، دیار بێت لامان چ زەرەرێکی هەیە بەنیسبەت لەگەڵ بەغدا، چونکە قەواعیدی حسابیە وئەو لەمن باشتر دەیزانێ، من نایزانم، رجائەن هیچ نیزامی نەمان، جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز بایز تاڵەبانی (وەزیری دارایی و ئابووری):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە که ئەو عجزه که ئێستاکە خۆ میزانیە ئیرادومەسروف وەکو یەك نیە، بۆتە سەبەب بۆ ئەوەی کەوا ئەو عەجزه دەرچووه، لەو حاڵەتەدا ئێمە تەئکید دەکەینەوه لەسەر ئەوەی که قەد پرۆژەیەك پەنجا ملیاری بۆ دانرابێ و 25 ی سەرف کرابێ، ئێمەی 25 ەکەی تریش لەساڵی ئایندە دا دابینی دەکەینەوه، بەڵام که دابینی نەکەین، ئەو وەختە حەقە ئەو حسابە بکرێت، ئەم مەوزوعە بە نیسبەتی تەسدیدی ئەو عەجزەوه عەمەلیاتی حسابیە، ئەوانە عمەلیاتی حسابیە که ئێمە پێی هەڵدەستین، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر ئەوه وەکو لە ڕاپۆرتی لیژنەی دارایی هاتبوو پێشتر هەر ڕەبتی بەم مەوزوعەیە که ئێستا ئێمە باسی دەکەین، لە کۆی 2395 پرۆژەی بەردەوام کۆی 1320 پرۆژە لە ساڵی 2010 دا حکومەت پارەی بۆ خەرج نەکردووه، بەڕێژەی 55٪ داوای ڕوونکردنەوه، یەعنی ئەم پارەیە که بۆی سەرف نەکراوه لەوێ نەهاتووه یان عەجزمان هەبووه؟ ئەگەر بۆمان وازح بکەی سوپاست دەکەین، جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز بایز تاڵەبانی (وەزیری دارایی و ئابووری):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

جەنابی سەرۆکی پەرلەمان، ئێستاکە جەنابت یەکێك تەوسیە بکە ئیتساڵ بە وەزارەتەکانەوه بکات لەیەك وەزارەت یەك سلفەیەکیان وەستا بێ، پارەی یەك موقاولاتمان وەستاندبێ، لە 12/31 دا هی ساڵی 2010 و

ئێستاکەش کە پارە نەهاتووە، تەبیعی هیچ مەشروعێکی تازە پارەکەی نایێت هەتاوەکو لەبەغدا موسادەقە نەکرێت، بەڵام مەشاریعی کۆن هەتاوەکو ئێستاش کە بەردەوامە هی ئەمساڵیش ئەگەر یەك پرۆژە وەستا بێ ئێمە ئەو مەوزوعەی کە چۆن ئیقراری دەکەم خۆتان ئیقراری بکەن.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی پێشنیار کراوی زیاد، بەم شێوەیەیە(تصرف رواتب جميع الموظفين المعاقبين بالعقوبات السياسية، بعد ثبوت صحة ادعاءاتهم) سوپاس.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مووچەی هەموو ئەو فەرمانبەرانە خەرج دەکرێت، کە بەسزای سیاسی سزا دراون، ئەمەش دوای سەلماندنی ڕاستی داواکانیان، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

نوقتەی نیزامی سێ کەس هەیەتی، کوێستان خان، فەرموو.

بەڕێز کوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یەکەم: ئەوانەی کە سزای سیاسی دراون، ئێمە نووسیوومانە سزای سیاسی دوای ئەوەی کە سەلمێندرا ڕاستی ئیدیعاکەیان، من ئەوەم پێ زیادە بەڕاستی، ئەوانەی کە گەڕاونەتەوە ئێستا یەکی 14 مووچەیان لەلای حکومەتە، بەڕێز وەزیری دارایی دەڵێت، یەك کیتابم بۆ بێنن من پارەکەیان بدەمەوە، چونکە پارەکەیان هەیە، ئەوەی گرنگە کە پەرلەمان بیکات ئەو تەعویزەیان بدرێتەوە، پارەکەشیان لە وەزارەتی داراییە، پێویستیان بە کیتابێکی ئەنجومەنی وەزیرانە، پێویستە پەرلەمان ئەمە بکات بۆ ئەوەی ئەو تەعویزەیان بدرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك بورهان، فەرموو.

بەڕێز برهان رشید حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵڵا من دەمەوێت دەربارەی ئەو ماددەیە دوو خاڵ ڕوون بکەمەوە، یەکەمیان: ئێمە داوای 14 مانگ تەعویزمان بۆ کردوون، نەك گێڕانەوەی مووچە، دووەمیان: عیبارەتی (بعد ثبوت صحة ادعاءاتهم) من حەز دەکەم شتێك بۆ ئەندامان ڕوون بکەمەوە، من ماوەی 4 مانگ نوێنەری بزووتنەوەی گۆڕان بووم لە سەرۆکایەتی هەرێم، لای مودیری عیلاقاتی سەرۆکایەتی هەرێم، چوارمانگ تەحقیقی تێدا کرا، موقابەلەی

خەڵك كرا، ژمارەی مۆبایلیان وەرگیرا، 3 جار پاك نووس كرا، ئەو شتە ئیسپات بوو، كە ئیسپاتیش بوو ئیتر تەواو...

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ئێ باشە، باشە، مادام ئیسپات بووە، بۆچی لێی دەترسی، زۆر تەبیعیە، فەرموو دانیشە، تەواو، بەزۆر نیە، سیوەیل خان، فەرموو.

بەڕێز سیوەیل عثمان احمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

قسەكانی من كوێستان خان، و كاك برهان كردیان، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

باشە، پەیام خان، فەرموو.

بەڕێز پەیام احمد محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەوەی سزای سیاسی هەیە، ئێمە پاریش لە هۆڵی پەرلەماندا، لەیاسای بودجەی پار لەماددەی 30دا، تەسبیتمان كردووە، كە ئەبوایە ئەو مووچە فەوتاوانەی ئەوانەی كە سزای سیاسی دراون، قەرەبوو بكرێنەوە، بەڕێز وەزیری دارایی تەئكیدی لێكردەوە، بەڕێز وەزیری ناوخۆ یەكەم نووسراوی بۆ گەڕاندنەوە، نووسیویەتی بۆ قەرەبووكردنەوەیان، بەڵام تا ئێستا قەرەبوو نەكراونەتەوە، ئەو كەسەی كە دەگەڕێتەوە بۆدەوام، ئەوە ئیسپاتی حەقیقەتەكەیە، یەعنی ئەوە بەهۆی سزای سیاسی دەركراوە، گەڕاوەتەوەش، كەواتە دەبێ قەرەبوو بكرێنەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ئەزانی چۆنە، مادام ئیسپات بووە، ئیتر تەواو، كاك كاردۆ، فەرموو.

بەڕێز كاردۆ محمد پیرداود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سیفەتەكە لە فەرمانبەر بگۆڕن، شەرت نیە هەر فەرمانبەر بێت، پۆلیس هەیە، ئاسایش هەیە، یەعنی تێكەڵە، بۆیە سیفەتەكە بگۆڕن، لەبەر ئەوە فەرمانبەرەكە لابەرێت، پێم باشە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، كاك عومەر، فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەم مادده ئیزافیەی كە دەڵێت(تصرف رواتب جمیع الموقفین)) لەلایەك ڕەنگبێت، تەنها فەرمانبەر نەبێت، كرێكاریش هەبێت، ئەمە واریدە ئەگەر بكرێت بە (جمیع المعاقبین)، بەڵام كەدەڵێت(تصرف رواتب) ئەوە

حەقێکی موکتەسەبە بۆ ئەو فەرمانبەرە، یان ئەو کرێکارە، حەقی خۆیەتی، کە دەڵێت (تصرف رواتب)بەواتا ئەو مووچانەی کە لێی مەحروم بووە، هەمووی دەبێ بۆی قەرەبوو بکرێتەوەو سەرفیش بکرێت، لەبەر ئەوە ئەو نەصە، بە (تصرف رواتب) هاتووە ناکرێت بکرێت بە (تعویچ) چونکە ڕاتبەکانی ئەگەر نەدرابێتێ، ئەم ماددەیە حەقی دەداتێ کە(تصرف رواتب)هەموو مووچەکەی بۆ سەرف بکرێت، ئەمە ئەوەی کە بکرێت بە فەرمانبەر یان کرێکار منیش پێم وایە بکرێت بە (جمیع المعاقبین بعقوبە سیاسیە)ئەوە باشترە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، پەیام خان، فەرموو.

بەڕێز پەیام احمد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر ئەم ماددەیەش تەسبیت بوو، ئایا دووبارە ئێمە دەبێت، نووسراوی سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران بەرین بۆ وەزیرەکان تا جێبەجێی بکەن، یان ئەبێ جێبەجێ بکرێت، چونکە ئەوە بڕیارێکەو لەپەرلەمانەوە دەرچووە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

وەزیر وەکو جەنابتان دەزانن، چەندجار لێرە گوێمان لێی بوو، وەزیر حەقی سەرفی نیە، یەعنی یەکێك ئەمری پێدەکات، ئەبێت بیکات، بەڵام کەبوو بەیاسا، بەدواداچوونی کارەکان بکەن، کاك شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەتەسەوری من یەك کەلیمە ئیزافە بکرێت حەلی هەمووی دەکرێت، ئەویش (تصرف جمیع رواتب) چونکە ئەوانەی کەمەحروم بوون، ئەوانەی پاشی ئەویش، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك بیلال فەرموو.

بەڕێز احمد سلیمان (بیلال):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵڵا من هەر پرسیارێکم هەیە لە لیژنەی یاسایی، ئێستا لە خانەنشینانی پێشمەرگەی دێرینی کۆمەڵی ئیسلامی، ڕاتبەکانیان ڕاگیراوە، ئایا ئەوانەش دەگرێتەوە یان نا؟، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك نەریمان، فەرموو.

بەڕێز نەریمان عبداللە قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری لە تەرحەکەی کاك شێروان دەکەم، (تصرف جیمع رواتب) ئەوە ئەشکالێکمان بۆ دروست ناکات و چارەسەر دەبێت، بەڵام لەکۆتاییدا ئەڵێت (بعد ثبوت صحة ادعاءاتهم والذین تم استرجاعهم) لەبەر ئەوەی هەندێك هەیە تازە صحە و شتی ناوێت گەڕاوەتەوە، (الذین تم استرجاعهم) ئەوەی بۆ زیاد بکرێت لەگەڵ ئەوەی کاك شێروان وتی، بەمەش کۆتایی بە مەوزوعەکە دێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە، با ئێستا ئاخر صیاغە بخوێنێتەوە، دوایش دەیخەینە دەنگەوە، فەرموو.

بەڕێز عونی کمال بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

صیاغەکە بەم شێوەیە دەبێت(تصرف جمیع الرواتب الموقوفة، لاغراض سیاسیة للذین تم اعادتهم الی وظائفهم، بعد ثبوت صحة ادعاءاتهم) سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا کێ لەگەڵدایە تکایە بادەستی بڵند بکات؟، فەرموون کێی لەگەڵدا نیە؟، 3 کەسی لەگەڵدا نیە؟، بەزۆرینەی دەنگ وەرگیرا، بۆ خاڵێکی تر.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی تر کەزیاد دەکرێت بەم شێوەیە، (تلتزم حکومة الاقلیم بتنفیذ المشاریع وفق الخطة المعلنة في الموازنة الاستثماریة من قبل الوزارات وحسب اختصاصها ولا یجوز لأي وزارة تنفیذ مشاریع خارج اختصاصها)سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا کێی لەگەڵدایە تکایە بادەستی بڵند بکات؟، فەرموون کێی لەگەڵدا نیە؟، بەکۆی دەنگ پەسەند کرا؟، گوێ ناگرن، قسە دەکەن، دوایش دەڵێن تێناگەین، خۆ ئێرە قوتابخانە نیە، بەردەوام بن، کاك دکتۆر احمد نوقتەی نیزامی هەیە، فەرموو.

بەڕێز د. احمد ابراهیم علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کەماددەکان دەخوێندرێتەوە ڕێگا بدرێت بە موناقەشە کردنی، دوایی بخرێتە دەنگدانەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوە ساڵێکە موناقەشە دەکەن، لەیەکەم ڕۆژەوە چەند سەعات موناقەشەی دەکەن، ئەوەندە موناقەشەتان کردووە، نەبێتەوە، فەرموون.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێستا دێینە سەر ماددەی 27 ی پرۆژەکە، داوا لەسەرۆکایەتی پەرلەمان دەکەم، کەرێگام بدات لەگەڵ سکرتاریەتی پەرلەمان ڕیز بەندی ماددەکان بکەین، چونکە هەندێ ماددە ڕەقەممان بۆ دانەناوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەتەئکید باشە، زۆر باشە، پاشان ڕەقەمەکان ڕێك بخەن، فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێستا ڕەقەمەکەی ناخوێنینەوە دوایی چاکی دەکەین، (على وزارة المالية والاقتصاد اصدار التعليمات اللازمة لتسهيل تنفذ احكام هذا القانون ولتحديد صلاحيات الصرف للادارات الحكومية، خلال فترة لاتتجاوز 25 يوماً من تأريخ نشر هذا القانون في الجريدة الرسمية)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك کاردۆ نوقتەی نیزامی هەیە، فەرموو.

بەڕێز کاردۆ محمد پیرداود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە ئێستا ماددەیەکمان زیاد کرد، ئەو چی لێهات؟، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ڕاستەکات کاك عونی ئەو ماددەیەی کە دوامانخست با یەکلایی بکرێتەوە، پاشان دێینەوە سەر ئەمانەی تر، کاك بیلال فەرموو.

بەڕێز احمد سلیمان (بیلال):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە چەند پێشنیارێکی تریش کرابوو، لەلایەن ئەندامانەوە، بڕیاربوو دوایی دەنگی لەسەر بدرێت، یان ئەوەتا بەسەریدا تێدەپەڕن، یان بەتەوصیات دەبێت؟، ئەو کاتە خۆت داوات لە فراکسیۆنەکان کرد، کە حازری بکەن، ئێستاش لەبەردەممان هەیە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز ئەوە بۆ پێشنیار بوو کەداوامانکرد، نەك بۆ ماددەیە، پێشنیار هێشتا نەهاتووینەتە سەریان، دوایی دەیخوێنینەوە کۆمەڵێکە، پاشان تەحویلی حکومەتی دەکەین، مەرج نیە، هەمووی ڕەدیف دەکرێت، ئەوەی کێشەی لەسەرهەبوو دەخرێتە دەنگدانەوە، کاك عونی فەرموو.

بەڕێز عونی کمال بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئـەو مـاددەی كـە مایـەوە، وتمـان دوایـی قسـەی لەسـەر دەكـەین، بـەڕەئی مـن بخرێتـە دەنگدانـەوە، ئەگـەر ئەندامان قبوڵیان كرد دەبێت بەماددە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو بیخوێنەوە، ئاخر صیاغەی.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

(في حالة عدم صرف الاعتمادات المخصصة للمشاريع الاستثمارية في نهاية السنة المالية، يـودع المتبقـى منهـا في حساب خاص بأسم حساب تنفيذ المشاريع المستمرة) سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ئێستا كێی لەگەڵدایە تكایە بادەستی بڵند بكات؟، فەرموون. كێی لەگەڵدا نیـە؟، 14 كەسـی لەگەڵـدا نیـە؟، بەزۆرینەی دەنگ پەسەند كرا، مەوقیفی وەزیری دارایی و ئابووری تەسجیل دەكەین، فەرموو.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی(وەزیری دارایی و ئابووری):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەری ساڵ هەر مەوزوعێك ڕوویدات، دەربارەی عەجزو تەسدید نەكرێت، ئەو عـەجزە ئـەبێت حسابی بـۆ بكرێت، تەراكومەكە لەكوێوە دێت، تەراكومی ئەو عەجزانە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ئەگەر سەری ساڵ حسابەكەت بەتاڵ بوو، ئەوە خۆ لەتۆی نابڕن، سـوپاس، ئەمـە پەرلەمانـە، زۆرینـە دەنـگ دەدات، كە تەواو دەنگی هێنا ئەوە تەواو، فەرموو.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

على وزارة المالية والاقتصاد اصدار التعليمات اللازمة لتسهيل تنفـذ احكـام هـذا القـانون ولتحديـد صـلاحيات الصرف للادارات الحكومية، خلال فترة لاتتجاوز 25 يوماً من تأريخ نشـر هـذا القـانون في الجريـدة الرسميـة، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ئێستا كێی لەگەڵدایە تكایە بادەستی بڵند بكات؟، فەرموون كێی لەگەڵدا نیە؟، بەكۆی دەنگ پەسـەند كـرا، فـەرموو بـەردەوام بن.

بەڕێز عونی كمال بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لايعمل بأي نص يتعارض مع احكام هذا القانون.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا کێی لەگەڵدایە تکایە بادەستی بڵند بکات؟، فەرموون کێی لەگەڵدا نیە؟، بەکۆی دەنگ پەسەندکرا، بۆ خاڵی دواتر.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

على مجلس الوزراء والجهات ذات العلاقة تنفيذ احكام هذا القانون.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا کێی لەگەڵدایە تکایە بادەستی بڵند بکات؟، فەرموون کێی لەگەڵدا نیە؟ کاك شێرزاد نوقتەی نیزامی هەیە، فەرموو.

بەڕێز شێرزاد عبدالحافظ شریف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دوێنێ ئێمە 52 ئەندام پەرلەمان ئیمزامان لەسەر ئەوە کرد، ....

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

باشە کاکە ڕاوەستەجارێ، سەلامەت بی دانیشە، ئەوە ناکرێت ئەوەی لای ئێمەیە بەمادده ناکرێت، بەڕێگایەکی تر ئەیکەین بە تەوصیە، کاك عونی لەبەردەم بەڕێزتانە بۆیان بخوێننەوە، فەرموو.

بەڕێز عونی کمال بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

با ئاخر مادده لەیاساکە تەواو بکەین، ئینجا ئەوی تر.

ينشر هذا القانون في الجريدة الرسمية(وقائع كوردستان) ويعتبر نافذاً من 2011/1/1.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا کێی لەگەڵدایە تکایە بادەستی بڵند بکات؟، فەرموون، کێی لەگەڵدا نیە؟، بەکۆی دەنگ پەسەند کرا، نیزامیت هەیە فەرموو کاك برهان.

بەڕێز برهان رشید حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەموو ئەندامانی پەرلەمان و فراکسیۆنەکان، کە پێشنیارمان ناردووە، بۆ ئەوەمان ناردووە، کە قوەی یاسایی هەبێت، ئەگەر بیکەن بەتەوصیە بەڕێزتان ئەوە تەوصیە قوەتی مولزەمی نیە لەسەر حکومەت، ئەتوانێ جێبەجێی نەکات، بۆیە داواکارین ببێت بەبەشێك لەیاساکە نەك تەوصیە، تەوصیە مولزەم نیە حەز دەکەم بەرچاوتان ڕوون بێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز كاك فرسەت موداخەلەیەكی هەیە، فەرموو.

بەڕێز فرست احمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ڕاستە تەوصیە مولزەم نیە، بەس خۆ شەرت نیە، هەموو پێشنیارێك بچێتە ناو یاسا، پێشنیارم دیوە پەیوەندی لەگەڵ یاسای میزانیە نیە، پێشنیارم بینی دەبێ پرۆژەی بۆ هەبێت، نابێت بەسەرپێی بكرێت، ئەو موناقەشاتانەی كەلەم دواییەدا كرا، قەزایەیە حسابی سەرف بوون، قەزایەی فەنی بوون، لەگەڵ ڕێزم بۆ هەموو ئەندامان، زۆر شت بەسەرپێی ئیسارە كران، ئیحتیمال هەیە، ببێتە سەبەبی ئەوەش كە كێشەیەك لەناو بەینی پەرلەمان وحكومەت دروست بكات، لەمەجالی تەنفیز كردنی، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی فەرموون.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

داوا دەكەم لە بەڕێزتان كەوا كۆی یاسای بودجە بخرێتە دەنگدانەوە، ئینجا دوایی دێینە سەر تەوصیاتەكان، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك كاردۆ نوقتەی نیزامیت هەیە، فەرموو.

بەڕێز كاردۆ محمد پیرداود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە لەموناقەشەكردنی سەرجەم ماددەكانی بودجەكەدا، بە جیاوازی پەرلەمانتاران و بۆچوونەكانیان، هەندێ ماددەمان پەسەند كردووە، هەندێكیشمان ڕەت كردۆتەوە، هەندێك كە پەیوەندی بەمووچەی هەموو كارمەندانەوە هەبووە، هەندێ پەیوەندی بە دەرماڵەوە هەبووە، هەندێ بە ئاسایش و پێشمەرگە پەیوەندی هەبووە، یان پەیوەندی بە تۆڕی پاراستنی كۆمەڵایەتیەوە هەبووە، بە پێشینەو سولفەوە هەبووە، ئەوانە هەموویمان قبوڵ كردووە، هەندێكیشی ڕەت كراوەتەوە، ئەمە حەقی هەموو ئەندامانە، ئەمە لەپەیڕەویشدا نیە، كەتۆ كۆی پرۆژەكە جارێكی تر بخەیتە دەنگدانەوە، من ناتوانم دەنگی بۆ بدەم، چونكە هەندێ ماددە، كە پەیوەندی بەداهاتەوە هەیە، بە خەرجكردنەوە هەیە، لەگەڵی نەبووم، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

من ڕێزم بۆ ڕەئی جەنابت هەیە، وەکو ئەندامێکی پەرلەمان ئازادیت کە ڕەئی خۆت دەربڕی، بەڵام ئصوڵ کەئێمە لەسەری ڕۆشتووین، بەپێی یاسا و بەپێی عورف پەرلەمانی کوردستان، هەر پرۆژە یاسایەك، کەموناقەشەی لەسەر کراوە، مادده بەمادده، هەندێك لەسەر ماددەیەك دەنگی داوە، هەندێکی تریش دەنگی نەداوە، لەکۆتایدا کۆی پرۆژەکە دەخرێتە دەنگەوە، ئەگەر زۆرینەی لەگەڵ بوو، ئەوە پەسەند دەکرێت، ئەگەر واش نەبوو، ئەوە پەسەند ناکرێت، ئەوەشی پێی ناڕازییە دەتوانێ دەنگی خۆی نەدات، زۆر ئاساییە، ئێستا کێ لەگەڵ ئەوەدایە، کە کۆی پرۆژەکە بەهەموو ماددەکانیەوە بخرێتەدەنگدانەوە؟، تکایە بادەستی بلند بکات، 68 بەڕێزی لەگەڵدایە، کێی لەگەڵدا نیە؟، 25 بەڕێزیشی لەگەڵدا نیە، بەزۆرینەی دەنگ پەسەند کرا، ئێستا پیرۆزبایی لەگەلی کوردستان دەکەین، سوپاس بۆ هەموو پەرلەمانتاران بۆ ئەوانەی کە لێرەدابوون و زۆر بەجدی کاریان کردووە، لەسەر ئەم پرۆژەیە، زۆر باش ئیشتان کرد، هەڵەکانتان چاك کردەوە، پارەتان لەزۆر جێگا گەڕاندەوە، بە نەفعی خەڵکی کوردستان و بەنەفعی پرۆژە ئیستسمارییەکان، نەفعی حکومەتی هەرێم، نەفعی گشت تاکێکی ئەم کوردستانە، جێگای شانازین ئێوە، سوپاستان دەکەین پیرۆزبایی لەگەنجانەکان دەکەین، ئەوانەی کەشوو دەکەن، ئەوانەشی کە ژن دێنن، ئەوانەی قەرز وەردەگرن، لەفەرمانبەران، لەهەر هەموویان، سوپاس بۆ پەرلەمانیش کە بڕیاریدا لە 10٪ ی مووچەی بەرپرسە باڵاکان کەمبکرێتەوە، بیخاتە سەر بودجەی شەهیدانی ئەنفالکراو، دەستخۆشیتان لێدەکەین، دەستخۆشی لە کۆمەڵگای مەدەنی و لە حکومەتی هەرێمی کوردستان دەکەین، کۆمەڵێك پێشنیاری تر ماوە، ئێمە لەسەرۆکایەتی پەرلەمان، ڕێکی دەخەین و بەکیتابێکی ڕەسمی ئاراستەی حکومەتی دەکەین، دەستخۆشیتان لێدەکەین، بۆ دانیشتنی دواتر ئاگادارتان دەکەینەوە، سوپاس.

پیرۆباییان لێ دەکەین، پیرۆزە بۆ ئەوانیش، زۆر سوپاس، زۆر زۆر سوپاسی بەڕێز وەزیری دارایی و ئابووری کاك شێخ بایز دەکەین، هەروەها وەزیری پلاندانان کاك دکتۆر عەلی، بەڕێز کاك رشید تاهیر بریکاری وەزارەتی دارایی و ئابووری، کە ئەم ماوەیە لەگەڵمان هیلاك بوون، سوپاسیان دەکەین لەگەڵ لیژنەکان و لەگەڵ ئەندامەکانی پەرلەمان، ئەم ماوەیە بە یانیان و ئێواران ئیشێکی زۆر وردو بەتوانایان کردووە لەبواری دارایی، هەرێمی کوردستان پێیان سەربەرزە، سوپاسیان دەکەین و خۆشحاڵین بە ئەدای کارەکانیان و تەمەنا دەکەین باشتریش بێت لە ئایندەو بەردەوام بین، بەو تەنسیقە باشەی لە بەینی پەرلەمانی کوردستان و وەزارەتی دارایی و ئابووری و حکومەتی هەرێمی کوردستان، زۆر سوپاس.

فرست احمد عبدالله
سکرتێری پەرلەمانی
کوردستان – عێراق

محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی)
سەرۆکی پەرلەمانی
کوردستان - عێراق

پەرلەمانی کوردستان - عێراق

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (25)

سێ شەممە رێكەوتی 14\6\2011

خولی سێیەمی هەڵبژاردن

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (25)

سێ شەممە رێكەوتی 2011/6/14

كاتژمێر (11)ی پێش نیوەڕۆی رۆژی سێ شەممە رێكەوتی 2011/6/14 پەرلەمانی كوردستان - عێراق بە سەرۆكایەتی بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی) سەرۆكی پەرلەمان و, بە ئامادەبوونی بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل جێگری سەرۆك و, بەڕێز فرست أحمد عبدالله سكرتێری پەرلەمان, دانیشتنی ژمارە (25)ی خولی سێیەم, ساڵی (2011) ی خۆی بەست.

بەرنامەی كار:

بەپێی حوكمەكانی بڕگە (1)ی مادده (20) لە پەیڕەوی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەمواركراوی ساڵی 1992ی پەرلەمانی كوردستان - عێراق, دەستەی سەرۆكایەتی پەرلەمان بڕیاری درا دانیشتنی ژمارەی (25)ی خولی سێیەمی هەڵبژاردن لە كات (11)ی پێش نیوەڕۆی رۆژی سێ شەممە رێكەوتی 2011/6/14 دا بەم شێوەیە بێت:

یەكەم: پێش چاوخستنی داخوازی سەرۆكایەتی ئەنجومەنی وەزیران بەپێدانی متمانە بە بەڕێز (صباح احمد محمد) (مامۆستا ئارام) بە وەزیری شەهیدان و ئەنفالكراوان و سوێند خواردنی یاسایی.

دووەم:

1 - دانانی ئەندامی بەڕێز(عمر عبدالعزیز بهاء الدین صادق) لە لیژنەی نەزاهەت لە جێگای(حمە سعید حمە علی).

2 - دانانی بەڕێز (کاوە محمد امین حسین) لە لیژنەی پێشمەرگە.

سێیەم: خوێندنەوەی یەکەم بۆ ئەم پرۆژە یاسایانە:-

1 - پێشنیاری هەموارکردنی یاسای باجی خانووبەرە ژمارە(25)ی ساڵی 2007

2 - پێشنیاری هەموارکردنی دووەمی یاسای یەکێتی پەرلەمانتارانی کوردستان ژمارە(17)ی ساڵی 2006.

3 - پێشنیاری یاسای دەلالی و بەدواداچوون(الدلالة والتعقيب).

4 - پێشنیاری یاسای سروودی نیشتمانی بۆ هەرێمی کوردستان – عێراق(ئەی ڕەقیب).

چوارەم: پێش چاوخستن و گفتوگۆکردنی ناڕازیبوونی (اعراچ) بەڕێز سەرۆکی هەرێم لەسەر بڕگەی (10) لەماددەی دووەمی یاسای وەزارەتی رۆشنبیری و لاوان ژمارە(14)ی ساڵی 2010.

پێنجەم: پێش چاوخستن و گفتوگۆکردن لەسەر یاسای ئەنجومەنی ڕاژە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەناوی گەلی کوردستان، دانیشتنەکەمان دەکەینەوە، خولی سێیەمی هەڵبژاردن، ساڵی دووەم، خولی گرێدانی دووەم، ژمارەی دانیشتن (25)، رۆژی دانیشتن 2011/6/14، بەرنامەی کار

بەپێی حوکمەکانی بڕگە(1)ی ماددەی(20) لە پەیڕەوی ناوخۆی ژمارە(1)ی هەموارکراوی ساڵی 1992ی پەرلەمانی کوردستان عێراق، دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بڕیاریدا بەرنامەی کاری دانیشتنی ژمارە(25)ی ئاسایی خولی سێیەمی هەڵبژاردن لە کات(11)ی پێش نیوەڕۆی رۆژی سێ شەممە ڕێکەوتی 2011/6/14 دا بەم شێوەیە بێت:

یەکەم: پێش چاوخستنی داخوازی سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران بەپێدانی متمانە بە بەڕێز (صباح احمد محمد) (مامۆستا ئارام) بە وەزیری شەهیدان و ئەنفالکراوان و سوێند خواردنی یاسایی.

دووەم:

3 - دانانی ئەندامی بەڕێز(عمر عبدالعزيز بهاء الدين صادق) لە لیژنەی نەزاهەت لە جێگای(حمە سعيد حمە علی).

4 - دانانی بەڕێز (کاوە محمد امین حسین) لە لیژنەی پێشمەرگە.

سێیەم: خوێندنەوەی یەکەم بۆ ئەم پرۆژە یاسایانە:-

5 - پێشنیاری هەموارکردنی یاسای باجی خانووبەرە ژمارە(25)ی ساڵی 2007

6 - پێشنیاری هەموارکردنی دووەمی یاسای یەکێتی پەرلەمانتارانی کوردستان ژمارە(17)ی ساڵی 2006.

7 - پێشنیاری یاسای دەلالی و بەدواداچوون(الدلالة والتعقيب).

8 - پێشنیاری یاسای سروودی نیشتمانی بۆ هەرێمی کوردستان – عێراق(ئەی ڕەقیب).

چوارەم: پێش چاوخستن و گفتوگۆکردنی ناڕازیبوونی (اعراچ) بەڕێز سەرۆکی هەرێم لەسەر بڕگەی (10) لەماددەی دووەمی یاسای وەزارەتی رۆشنبیری و لاوان ژمارە(14)ی ساڵی 2010.

پێنجەم: پێش چاوخستن و گفتوگۆکردن لەسەر یاسای ئەنجومەنی ڕاژە.

بەخێرهاتنی وەزیری رۆشنبیری کاك کاوەو مامۆستا سەعد مونەسیق لەنێوان پەرلەمان و حکومەتی هەرێم، هەروەها بەخێرهاتنی بەڕێز کاندید بۆ وەزیری شەهیدان و ئەنفالکراوان بەڕێز (صباح محمد) ناسراو بە (مامۆستا ئارام)بەخێرهاتنیان دەکەین، ئێستاش بڕگەی یەکەمی بەرنامەی کار: پێش چاوخستنی داخوازی سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران بەپێدانی متمانە بە بەڕێز(صباح احمد محمد)ناسراو(مامۆستا ئارام) بە وەزیری شەهیدان و ئەنفالکراوان و سوێند خواردنی یاسایی. داوا لە بەڕێزیان دەکەین بۆ سوێند خواردن، ببوورن پێش سوێند خواردن ئەم بەڕێزە کە حکومەتی هەرێمی کوردستان و ئەنجومەنی وەزیران و سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران بەم نووسراوە کە ئاراستەی پەرلەمانی کوردستانیان کردووە، کە ئەمە دەقەکەیەتی:

بۆ/ سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان

بابەت/ پێشنیار

لەبەر ڕۆشنایی ئەحکامی هەردوو ماددەی (5 و6) لە یاسای ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێمی کوردستان ژمارە (3)ی ساڵی 1992، وە ئاماژە بە فەرمانی هەرێمی ژمارە(227)لە بەرواری 2010/12/27، تایبەت بە پەسەند کردنی دەست لە کارکێشانەوەی بەڕێز (د. مجید حمە امین جمیل) وەزیری پێشووی کاروباری شەهیدان و ئەنفالکراوان لە حکومەتی هەرێمی کوردستان، بەهۆی وەرگرتنی پۆستی وەزیری تەندروستی حکومەتی فیدراڵ، پێشنیار دەکەین بە باوەڕپێدان بە بەڕێز (صباح محمد) ناسراو بە (مامۆستا ئارام)، وەك وەزیری کاروباری شەهیدان و ئەنفالکراوان لەهەرێمی کوردستان، ئێستا داوا لە ئێوەی بەڕێز دەکەین کێ لەگەڵ ئەوەدایە کە بەڕێز (صباح محمد) ناسراو بە (مامۆستا ئارام)، ببێت بە وەزیری شەهیدان و ئەنفالکراوەکان، تکایە کێی لەگەڵدایە بادەستی بڵند بکات؟، فەرموون کێی لەگەڵدا نیە؟، بەزۆرینەی دەنگ پەسەند کرا، تەنها 3 کەسی لەگەڵدا نیە؟، زۆر سوپاس، پیرۆز بێت دەستخۆشی لێدەکەین، ئێستا داوات لێ دەکەین کە سوێندی یاسایی بخۆیت، فەرموو.

بەڕێز صباح احمد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان من (صباح احمد محمد)ناسراو بە (مامۆستا ئارام)، وەزیری شەهیدان و ئەنفالکراوان بەخوای مەزن سوێند دەخۆم، کە بە دڵسۆزییەوە پارێزگاری لە یەکێتی گەل و خاکی کوردستانی عێراق بکەم و ڕێز لەیاسا بگرم و بەتەواوی چاودێری بەرژەوەندییەکانی گەل بکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا بەڕێزیان وەزیری تازە، پیرۆزبایی لێ دەکەین، تەمەنا دەکەین لەو ئەرکە پیرۆزە بەراستی وەزارەتی شەهیدان و ئەنفالکراوەکان وەزارەتێکی گرنگە، ئەو وەزارەتەیە کە بەخوێنی ئەوان ئەمرۆ ئەم ئاوەدانی و تەجروبەی پێشکەوتنەی دیموکراسی لەکوردستاندا بەدی هاتووە، بۆیە تەمانای سەرکەوتنی بۆ دەکەین و پیرۆزبایی لە کەسوکاری شەهیدان و ئەنفالکراوکان دەکەین، لەخەڵکی کوردستانیش، ئێستاش داوایان لێدەکەین کەوا بچنە سەر وەزارەتەکەی خۆیان و دەست بەکار بن، خوا ئاگادارتان بێت، زۆر سوپاس، بەڕێزان ئێستا بڕگەی دووەم لە بەرنامەی کار، دانانی ئەندامی بەڕێز(عمر عبدالعزیز بهاو الدین صادق) لە لیژنەی نەزاهەت لە جێگای(حمە سعید حمە علی)، بەڕێز کاک حمە سەعید، ئیستیقالەی پێشکەش کردووە، کە ئەمەش دەقەکەیەتی:

بۆ/ سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان

بابەت/ دەست لەکارکێشانەوە

من پەرلەمانتار (حمە سعید حمە علی) ئەندامی لیژنەی نەزاهەت، داوای دەست لەکارکێشانەوە(استقالە) دەکەم، لە لیژنەی نەزاهەت بەهیوای ڕەزامەندیتان، بەڕێزان ئێستا کێی لەگەڵدایە کە کاک حمە سعید دەست لەکار بکێشێتەوە لە لیژنەکەی با دەستی بڵند بکات تکایە؟، فەرموون کێی لەگەڵدا نیە؟، بەزۆرینەی دەنگ تەنها 3 کەسی لەگەڵدا نیە؟، دەست لەکارکێشانەوەکەی قبوڵ کرا، هیواداریین لە لیژنەیەکی تر بە کاری خۆی هەڵبستێت، ئێستاش کاک (عومەر عبدالعزیز بهاو الدین)کە داواکارییەکی نووسیوە بۆ سەرۆکایەتی پەرلەمان، ئەمە دەقەکەیەتی:

بۆ/ سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان

بابەت/ گۆڕینی ئەندام

داواکارین لە بەڕێزتان کە ڕەزامەندی بفەرموون بەدانانی پەرلەمانتار(عومەر عبدالعزیز بهاو الدین)لەشوێنی پەرلەمانتار بەڕێز(حمە سعید حمە علی) لە لیژنەی نەزاهەتی پەرلەمانی کوردستان، فراکسیۆنی یەکگرتووی ئیسلامی لە پەرلەمانی کوردستان، تکایە کێی لەگەڵدایە بادەستی بڵند بکات؟، فەرموون 55 کەسی لەگەڵدایە؟، کێی لەگەڵدا نیە؟، 14 بەڕێزی لەگەڵدا نیە، بەزۆرینەی دەنگ پەسەند کرا، پیرۆز بێت، تەمەنا دەکەین کە جێگا دەستی دیار بێت لە لیژنەی نەزاهەت، ئێستا بۆ بڕگەی دووەم لە خاڵی دووەم، دانانی بەڕێز (کاوە محمد امین حسین) لە لیژنەی پێشمەرگە. کە داواکاری هاتووە ئەمە دەقەکەیەتی:

بۆ/ سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان

بابەت/ دەستبەکار بوون لە لیژنە

بەڕێزان داواکارم وەك ئەرکی ئەندامی پەرلەمان لە یەکێك لە لیژنەکان ئەرکم پێ بسپێردرێت، خۆم ئارەزوومە کە لەیەکێك لەم دوو لیژنەیە کار بکەم، (پێشمەرگەو ئاوەدانکردنەوە)، دوا بڕیاریش لای ئێوەی بەڕێزە، لەگەڵ ڕێزمدا.

پێشنیاری سەرۆكایەتی ئەوەیە كە بەڕێزیان لە لیژنەی پێشمەرگە دەست بەكار بێت، ئێستا كێی لەگەڵدایە بادەستی بڵند بكات تكایە؟، فەرموون كێی لەگەڵدا نیە؟، بەكۆی دەنگ پەسەند كرا، ئێستا دەچینە خاڵی سێیەم لەبەرنامەی كار پێشنیاری هەمواركردنی یاسای باجی خانووبەرە ژمارە(25)ی ساڵی 2007، داوا لە لیژنەی یاسایی دەكەین كەرەم بكەن بێنە شوێنی خۆیان، فەرموون.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، ئێستا دەقی داواكاری ژمارەی یاسایی لە ئەندامانی پەرلەمانتان پێشكەش دەكەین، سەبارەت بە پرۆژە یاسای هەمواركردنی یەكەمی یاسای ژمارە(25)ی ساڵی 2007، یاسای باجی خانووبەرە، ئەمەش دەقەكەیەتی:

بۆ/ سەرۆكایەتی پەرلەمانی كوردستان

بابەت/ پرۆژەی یاسا

سڵاو ڕێزمان...

ئێمەی ئەندامانی پەرلەمانی كوردستان، هاوپێچمان گەڵاڵە كردووە، بەناوی(پرۆژەی یاسای هەمواركردنی یەكەمی یاسای ژمارە(25)ی ساڵی 2007) تكایە بخرێتە بەرنامەی كاری كۆبوونەوەی داهاتووی پەرلەمانی كوردستان، لەگەڵ ڕێزماندا.

ئەو ئەندامانەی كە واژوویان لەسەر ئەو داواكارییە كردووە.

1-سالم تۆما. 2-ئەمیر گۆگە. 3-سۆزان یوسف. 4-د. پائر عبدالاحد. 5-د. صباح بەرزنجی. 6-شێردل تەحسین. 7-د. احمد وەرتی.8-د. سەروەر عبدالرحمن.9-د. جیهان اسماعیل.10-یەشار نجم الدین.11-سمیرە عبدالله.12-د. بەشیر خلیل.13-ئارام شاهین.

داوا لەسەرۆكایەتی پەرلەمان دەكەین، كە ئەو پرۆژەیە ئاراستەی لیژنە پەیوەندیدارەكانی پەرلەمان بكات، لەگەڵ ڕێزماندا.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ئەم پرۆژەیە ئاراستەی لیژنەی دارایی، یاسایی، ئەندامە بەڕێزەكانی پەرلەمانی كوردستان دەكەین، ئێستا بۆ خاڵی دووەم، فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

خاڵی دووەم، پێشنیاری هەمواركردنی دووەمی یاسای یەكێتی پەرلەمانتارانی كوردستان ژمارە(17)ی ساڵی 2006. كە ئەویش لەلایەن ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمانەوە پێشكەش كراوە، ئێستا دەقی داواكارییەكەتان بۆ دەخوێنمەوە:

بۆ/ سەرۆكایەتی پەرلەمانی كوردستان

بابەت/ پرۆژەی یاسا

سڵاو ڕێزمان...

ئێمەی ئەندامانی پەرلەمانی کوردستان، هاوپێچمان گەڵاڵە کردووە، بەناوی(پـرۆژەی یاسـای هـەموارکردنی دووەمی یاسای یەکێتی پەرلەمانتارانی کوردسـتان) تکایـە بخرێـتە بەرنامـەی کـاری کۆبوونـەوەی داهـاتووی پەرلەمانی کوردستان، لەگەڵ ڕێزماندا.

ئەو ئەندامانە بەڕێزانەی کە واژوویان لەسەر ئەو داواکارییە کردووە:

1-شـێروان حەیـدەری:2-عـەونی بـەزاز.3-د. ئـاراس حسـین.4-د. ڕۆژان دزەیـی.5-د. سـەروەر عبدالرحمن.6-شۆڕش سید مجید.7-شـیلان عبـدالجبار.8-گـۆران ئـازاد.9-ڤیـان عبـدالرحیم.10بورهـان رشید11-کاردۆ محمد.

داوا لەسەرۆکایەتی پەرلەمان دەکەین، کە ئەو پرۆژەیە ئاراستەی لیژنـە پەیوەندیـدارەکانی پەرلـەمان بکـات، لەگـەڵ ڕێزماندا..

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەم پرۆژەیە ئاراستەی لیژنەی یاسایی و ئەندامە بەڕێزەکان دەکـەین، ئێسـتا بـۆ خـاڵی سـێیەم لـە بڕگەی سێیەمی بەرنامەی کار، فەرموون.

بەڕێز عونی کمال بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پرۆژەی یاسای دەلالی و بەدواداچوون(الدلاله والتعقیب)، ئەم پرۆژەیە لەلایەن ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمانەوە پێشکەش کراوە، ئەوانەی کە پێشکەشیان کردووە ناوەکانیان دەخوێنمەوە.

بۆ/ سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان

بابەت/ پرۆژەی یاسایی

سڵاو ڕێزمان...

ئێمەی ئەندامانی پەرلەمانی کوردستان، هاوپێچمان گەڵاڵە کردووە، بەناوی(قانون الدلاله والتعقیب) تکایە بخرێتە بەرنامەی کاری کۆبوونەوەی داهاتووی پەرلەمانی کوردستان، لەگەڵ ڕێزماندا.

ئەو ئەندامانەی کە واژوویان لەسەر ئەو داواکارییە کردووە.

1 - عونی بەزاز.
2 - بێریڤان سەرهەنگ.
3 - پەروین عبدالرحمن.
4 - تارا ئەسعەدی.
5 - تارا عبدالرزاق.
6 - صبیحە احمد.
7 - ژیان عمر شریف.
8 - سالار محمود.

9 - جمال طاهر.

10 ـئاسۆ كريم.

ئـەم پرۆژەيـە لـە 24 مـاددە پێـك هـاتووە، لەگـەڵ هۆيـەكانى دەرچـواندنى ياسـاكە، داوا لەسـەرۆكايەتى پەرلەمان دەكەم، ئاراستەى ليژنە پەيوەنديدارەكانى بكات، لەگەڵ ڕێزماندا..

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان:

بەڕێزان ئەم پرۆژەيـە ئاراسـتەى ليژنـەى ياسايى وئەندامـە بـەڕێزەكان دەكـەين، هـەر بـۆ ئاگادارى ئێـوەى بەڕێز، لە بڕگەى سێيەم، خاڵى (1 و3) چونكە ئيرتيباتى مالى پێوەيـە، ئێمـە لەسـەرۆكايەتى بەنووسـراوى ڕەسمى ئاراستەى سەرۆكايەتى ئەنجومەنى وەزيرانى دەكەين، بۆ ئەوەى ئەوانيش ديراسەى بكەن، كـە دێنـە ليژنەكـە، ئەگـەر ئامادەكارييـەكى تـەواوى خۆيـان هـەبێت ئـەو كاتـە ليژنـەكان بانگيـان دەكـەن، چـونكە ئيرتيباتى مالى تێدايە، بۆ ئاگادارى ئێوەى بەڕێزو ئەنجومـەنى وەزيـران ئێمـە لەسـەرۆكايەتى بەنووسـراوى ڕەسمى ئاگادارىيان دەكەينەوە، بۆ خاڵى دواتر.

بەڕێز عونى كمال بەزاز:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

بڕگـەى چـوارەم، خوێندنـەوەى يەكـەم بـۆ (پـرۆژە ياسـاى سـروودى نيشـتمانى هـەرێمى كوردسـتان (ئـەى ڕەقيب))ئەم پرۆژەيە لەلايەن ژمارەى ياسايى ئەندامانى پەرلەمانەوە پێشكەش كراوە، ئەمە دەقەكەيەتى:

بۆ/ سەرۆكايەتى پەرلەمانى كوردستان

بابەت/ پرۆژەى ياسايى

سلاو ڕێزمان...

ئێمـەى ئەنـدامانى پەرلـەمانى كوردسـتان، هاوپێچـمان گەڵاڵـە كـردووە، بـەناوى(پـرۆژە ياسـاى سـروودى نيشـتمانى هـەرێمى كوردسـتان(ئـەى ڕەقيـب)) تكايـە بخرێـتە بەرنامـەى كـارى كۆبوونـەوەى داهـاتووى پەرلەمانى كوردستان، لەگەڵ ڕێزماندا.

ئەو ئەندامانەى كە واژوويان لەسەر ئەو داواكارييە كردووە.

1 - گۆران ئازاد.

2 - عونى بەزاز.

3 - رۆژان دزەيى.

4 - شێروان حەيدەرى.

5 - شيلان عبدالجبار.

6 - عمر عبدالرحمن.

7 - نيشتمان مرشد.

8 - پەروین عبدالرحمن.

9 - ئامینە زکری.

10 -سالار محمود.

ئەم پرۆژەیە لە 5 ماددەو هۆیەکانی دەرچوواندنی پێك هاتووە، وە هاوپێچە لەگەڵ نۆتەی مۆسیقاکە و سروودەکەش، داوا لەسەرۆکایەتی پەرلەمان دەکەم کەوا ئاراستەی لیژنە پەیوەندیدارەکانی بکات، لەگەڵ ڕێزماندا..

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەم پرۆژەیە ئاراستەی لیژنەی یاسایی، رۆشنبری، ئەندامە بەڕێزەکانی پەرلەمانی کوردستانی دەکەین، بۆ خاڵی دواتر تکایە؟.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

برگەی چوارەم، پەیوەندی هەیە، بە ئیعتزازی بەڕێز سەرۆکایەتی هەرێم، سەبارەت بە بڕگەی (10) لەماددەی دووەمی یاسای وەزارەتی رۆشنبیری و لاوان ژمارە(14)ی ساڵی 2010. ئێستا دەقی ڕاپۆرتی لیژنەی یاسایی دەخوێنمەوە سەبارەت بەم ئیعتزازە:

بۆ/ سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان - عێراق

بابەت/ ڕاپۆرتی لیژنەی یاسایی

لیژنەی کاروباری یاسایی رۆژی یەك شەممە ڕێکەوتی 4ی گوڵانی 2711ی کۆچی، بەرامبەر بە 2011/4/24 زاینی کۆبووەوە بۆ تاوتوێکردنی تانەلێدانی سەرۆکی هەرێمی کوردستان لەسەر پرۆژەی یاسای وەزارەتی رۆشنبری و لاوانی هەرێمی کوردستان کە لەلایەن پەرلەمانی کوردستانەوە پەسەند کرا، لە بەرواری 2010/11/10، دواتر بڕیاری سەرۆکی هەرێمی کوردستان ژمارە(19)ی ساڵی 2010، گەڕایەوە بۆ پەرلەمان بۆ ئەوەی دەستەواژەی (جێندەر) بگۆڕدرێت بەدەستەواژەیەکی کوردی یان عەرەبی یان پێناسەیەکی ڕوونی ئەم دەستەواژەیە بکرێت، لیژنەش بەم شێوەیە ڕای خۆی دەردەبڕێت:

پێش ئەوەی بچمە سەر ڕاپۆرتەکە پێم باشە دەقی بڕیارەکە بخوێنمەوە:

بڕیاری ژمارە(19)ی ساڵی 2010

بەپێی خاڵی دووەمی بڕگەی (1)ی ماددەی(10)ی یاسای سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان – عێراق، ژمارە(1)ی ساڵی 2005ی هەموارکراو، بڕیارماندا کە یاسای ژمارە(14)ی ساڵی 2010ی یاسای وەزارەتی ڕۆشنبیری و لاوانی هەرێمی کوردستان، کە پەرلەمانی کوردستان لە دانیشتنی ئاسایی ژمارە(14)ی لە 2010/11/10 تەشریعی کردووە، بگەڕێنینەوە بۆ پەرلەمانی کوردستان بۆ ئەوەی دەستەواژەی (جێندەر)کە لە بڕگەی دەیەمی ماددەی دووەمدا هاتووە، بگۆڕدرێت بە دەستەواژەیەکی کوردی یان عەرەبی پەسەند کراو لەزمانی کوردیدا، یان پێناسەیەکی ڕوونتر بۆ دەستەواژەی جێندەر بکات لە یاساکەدا..

مەسعود بارزانی

سەرۆکی هەرێمی کوردستان

ئێستا دێمەوە سەر دەقی ڕاپۆرتەکەی لیژنەی یاسایی، کە ڕەئیەکەی بەم شێوەیەیە:

1 - لەڕووی ڕووخسارەوە پێشنیار دەکەین تانەگرتنەکە قبوڵ بکرێت، لەبەر ئەوەی لەماوەی یاساییدا پێشکەش کراوە، کە (15)ڕۆژ لەبەرواری وەرگرتنی پرۆژەکە لەلایەن سەرۆکایەتی هەرێمەوە، بەپێی ماددەی (10)یەم (1)ەم فەقەرەی(2) لەیاسای سەرۆکایەتی هەرێم، ژمارە(1)ی ساڵی 2005ی هەموارکراو.

2 - دوو ڕا هەیە، لەسەر تانەکە، ڕای یەکەم: پێشنیار دەکات بڕگەکە بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە:

(دەیەم: بایەخدانی تایبەت بە بوارەکانی کلتورو هونەر و وەرزشی ژنانەو کارکردن لەپێناو بڵاوکردنەوەی کلتوری یەکسانی لەنێوان ئافرەت و پیاو، لە ئەرك ومافدا)واتە لادانی دەستەواژەی (جێندەر) کەلە بڕگەکەدا هاتووە، چونکە دەبێتە هۆی دروست کردنی کێشە، ڕای دووەم: زۆرینە پێشنیار دەکەن، کە بڕگەکە بەم شێوەیە دابرێژرێتەوە:

(دەیەم: بایەخدانی تایبەت بە بوارەکانی کلتورو هونەر و وەزرشی ژنانەو کارکردن لەپێناوی بڵاوکردنەوەی کلتوری جێندەر (یەکسانی لەنێوان ئافرەت و پیاو) لەئەرك ومافدا)، بۆ ئاگاداری، تانەی سەرۆکی هەرێم و ڕای لیژنەی یاسایی لەم بارەیەوە بخرێتە بەردەم پەرلەمانی بەڕێز، بۆ ئەوەی گفتوگۆی لەسەر بکات و دەربڕینی ڕای گونجاو لەو بارەیەوەو، دەنگدانی لەسەر بدات، لەگەڵ ڕێزماندا.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئیعتراز ەکەی بەڕێز سەرۆکی هەرێمی کوردستان، پێویستە بخوێندرێتەوە، بۆیە ئێستا بەردەوام بن. لیژنەی ڕۆشنبیری بۆ نەهاتنە جێگای خۆتان فەرموون.

بەڕێز عونی کمال بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێستا ڕای لیژنەی یاسایی سەبارەت بە تانە لێدانی سەرۆکی هەرێمی کوردستان بۆ یاسای وەزارەتی ڕۆشنبیری و لاوان بەزمانی عەرەبی دەخوێنمەوە:

الى/ رئاسة برلمان كوردستان_العراق

م/ تقريراللجنة القانونية

اجتمعت لجنة الشؤون القانونية يوم الاحد 4 /طولان / 2711 كوردي المصادف ليوم 24/ 4 / 2011 ميلادي لدراسة اعتراض رئيس اقليم كوردستان على قانون وزارة الثقافة والشباب لاقليم كوردستان الذي اقره برلمان كوردستان بتاريخ 2010/11/10،وقد اعتراض رئيس الاقليم على

مصطلح(جيندر)الوارد في القانون وأقترح تبديله بمصطلح كوردى او عربي او تعريفه بشكل واضح وتقدم اللجنة رأيها بهذا الشكل :-

أولاً:-

من الناحية الشكلية تقترح قبول الاعتراض لتقديمه خلال المدة القانونية البالغة خمسة عشر يومأمن تاريخ وصوله الى رئاسة الاقليم استنادألحكم المادة العاشرة /أولاً/2من قانون رئاسة الاقليم رقم (1)لسنة 2005 المعدل .

ثانياً:هناك رأيان حول الاعتراض :

الرأى الاول:تقترح صياغتها بهذا الشكل :

عاشراً:

الاهتمام الخاص بمجالات الثقافة والفنون والرياضة النسوية ،والعمل من أجل نشر ثقافة (المساواة بين المرأة والرجل في الحقوق والواجبات)

اى حذف مصطلح (جيندر)من الفقرة.

الرأى الثاني :(الاغلبيه)نقترح صياغة الفقرة بهذا الشكل :

عاشراً:

الاهتمام الخاص بمجالات الثقافة والفنون والرياضة النسوية ،والعمل من أجل نشر ثقافة الجندر(المساواة بين المرأة والرجل في الحقوق والواجبات)

راجين التفضل بالأطلاع بعرض أعتراض رئيس الاقليم و رأي اللجنة القانونية بشأنه على البرلمان للمناقشة وأبداء الرأى المناسب بصدده والتصويت.

مع التقدير

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا ڕاپۆرتی لیژنەی ڕۆشنبیری لەسەری بخوێننەوە، فەرموون.

بەڕێز بكر كريم محمد(ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دەقی ڕاپۆرتەكە بەم شێوەیەیە:

لیژنەی پەیوەندیەكان ورۆشنبیری و ڕاگەیاندن و شوێنەوار، لە 2011/4/6، كۆبووەوە سەبارەت بە بڕیاری ژمارە (19)ی ساڵی 2011ی سەرۆكی هەرێم كە پەیوەندی بە بڕگەی (10)ی ماددەی (2)ی یاسای ژمارە(19)ی ساڵی 2010 ی وەزارەتی رۆشنبیری و لاوانەوە هەیە، كۆبوونەوەكە لەگەڵ بەرچاوخستنی ئەو دوو ڕایەدا بوون، یەكەم: بایەخدانی تایبەت بە بوارەكانی رۆشنبیری وهونەرو وەرزشی خانمان وكاركردن بۆ بڵاوكردنەوەی كلتوری یەكسانی و ڕەخساندنی دەرفەتی وەك یەك لەنێوان هەردوو ڕەگەزی (نێر و مێ)لەكۆمەڵگەدا، كە پێشتر لیژنەكەمان پەسەندی كردبوو.

دووەم: ئـەم بڕگەیـە بـەم شـێوەیە دابڕێژرێتـەوە: (بایەخـدانی تایبـەت بـەبوارەکانی ڕۆشـنبیری وهونـەرو وەرزشی خانمـان وکـارکردن بـۆ بڵاوکردنـەوەی کلتـوری (جێنـدەر) بـەمانای پێسـپاردنی ڕۆڵـی کۆمەڵایـەتی بەهەر کەسێك، بەپێی تواناو لیهاتوویی و شارەزایی بێگوێدانە ڕەگەزی ئەو کەسە).

لەگەڵ ڕێزماندا.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا ئیعتزازی ڕێزدار جەنابی سەرۆکی هەرێم بۆ وشەی (جێندەر)کە لەماددەی (2) بڕگەی(10) هاتووە، دوو پێشنیاریان کردووە، یەکێك دەڵێت لابرێت، ئەوی تر دەڵێت ڕوونبکرێتـەوە، یـەعنی تـەوزیحی بکرێت، ئێستا بۆ ئەوەی کە دەوترێت با لابدرێت، ئەوە دوورترە لەوەی کە دەڵێت با تەوزیح بکرێت، بۆیـە داوا لە 4 بەڕێز دەکەین کە قسەی لەسەر بکات بۆ مانەوە، وە 4 بەڕێزیش بۆ ئەوەی کە لابدرێت، تا دوایـی بیخەینە دەنگدانەوەو بڕیاری لەسەر بدەن، ئێستا ئەو بەڕێزانەی کە دەیانەوێت دیفاع بکەن لەسەر ئـەوەی کە بمێنێت، ناویان دەنووسم، (سۆزان شهاب، ئاشتی عزیز، سالار محمود، پەریهان قبلای) ئەمانـە دەیانـەوێت دیفاع لەمانەوەی بکەن، ئەوانەی کە دەیانـەوێت لابچێت چوار کەسـیش دیفـاع لـە لاچوونی بکات، ناوتـان دەنووسم، (عمر عبدالعزیز، د. صباح بەرزنجی، د. بەشیر، ئارام قادر)ئێستا سۆزان شهاب، فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەگەڵ تێکەڵاو بوونی کلتورو عەولەمەو هاتنە کایەی کۆمەڵێك چەمکی نوێ بۆناو کۆمەڵگاکەمان، بێگومـان وشەی (جێندەر)یش یەکێکە لەو وشانە، وەك (فەیس بووك، تویتەر، ئەنتەرنێت) ئەمانە هەمووی وشـەن، ئیگلیزیشن بەس هاتوونەتە ناو کۆمەڵگای ئێمەوە، هەتا ئێستا کـەس نـەیوتووە بـا فـەیس بـووك تەرجومـە بکەین، کەس نەیوتووە با تویتەر تەرجومە بکەین، ئنتەرنێت کە ئێستا هەر هـەمووومان بـەکاری دەهێـنین، کەس ڕۆژێك لەڕۆژان نەیوتووە با ئەنتەرنێت تەرجومە بکەین بـۆ وشـەیەکی کـوردی، چونکە ئـەم وشـەیە ئەجنەبیەو هاتووەتە ناو کایەی زمانەوانی ئێمەوە، (جێندەر) وشـەیەکە عالەمیـەو وەکو هـەموو وشـەکانی تـر، ئەجنـدای سیاسـی، ئەجنـدا تائێسـتا نـەبووە لـەناو کلتـوری زمانـەوانی ئێمـەدا، هـاتووەو خۆشـی فـەرز کردووە، بایکۆت، وشەیەکی ئینگلیزیە، کەس وشەی کوردی بـەکار ناهێنێـت هـەموو دەڵـێن بـایکۆت، بـۆ، بـۆ ئەوانە ئیعتراز نیە؟، بەڵام بۆ وشەی (جێندەر) کەوەك هەموو وشەکانی تـرە، ئـیعتراز هـەبێت، ئـەو عەقڵـە پیاو سالارییە چیە؟، کە لەپشـتی ئەوەیـە کـە قبـوڵ ناکـات تەنانـەت بـە وشـەش ئەمـە قبـوڵ بکرێـت، بۆیـە بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، زۆر بە وازح و سەریحی من لەگەڵ ئـەوەدام ئـەم وشـەیە، وەك خـۆی بمێنێتـەوەو تەعریف بکرێـت، بـۆ ئـەوەی هـیچ کەسـێك تەفسـیری غەڵـەتی بـۆ نـەکات، بیریشـمان نەچـێت، هـەموو ئـەو بەڕێزانــەی کــە لێــرە بــووین لــەڕۆژی بڕیــاری 17 خاڵیەکــەدا کــە دەنگمــان بــۆدا، یــەکێك لــەداواکاری خۆپیشاندەران ئەوە بوو، کـە یەکسانی جێنـدەری بپارێزرێـت لەهـەرێمی کوردسـتاندا، ئـەوە داواکـاری ئـەو خەڵکە بوو، ئێستاش دەتوانن بگەڕێنەوە بۆ داواکارییەکان لەوێ سەیری بکەن، خەڵك لـەوێ داوای کـردووە،

جادەی ئێمە هۆشیارە، خەڵکی ئێمە هۆشیارن، نەیانوتووە نابێ بمێنێت، وتوویانە کە زانیویانە دەبێتە مشت و مڕ وتوویانە دەبێت، پەیڕەوی یەکسانی جێندەری بکرێت لەناو هەرێمی کوردستاندا، ئەوە داواکاری خۆپیشاندەران بووە، هەمووش ڕێزمان لێگرتووەو دەنگیشمان داوە بۆ بڕیارە 17 خاڵیەکە، دەنگیشمان داوە بۆ داواکارییەکانیان، هەر بۆ ڕێزگرتن لە ئارەزووی ئەوان، ئەمڕۆ ئەو وشەیە بمێنێتەوە، تەعریفێك بكرێت، کە ئەو تەعریفە هیچ مەجالی تەفسیرێك نەهێڵێتەوە، ڕۆشنبیری جۆری کۆمەڵایەتی – جێندەر یەعنی ئێمە ئیعترازەکەی بەڕێز سەرۆکی هەرێمش زۆر بەنەزەری ئیعتیبارەوە وەردەگرین، لەهەردوو حاڵەتەکەدا، داوای وشەیەکی کوردی کردووە، تەعریفیشی دەکەین، ڕۆشنبیری جۆری کۆمەڵایەتی مانای وایە جۆری کۆمەڵایەتی تەعریف کردن یان گۆڕینیەتی، تەرجومە کردنی وشەی جێندەرە، دوای ئەوە قەوسێك دەکرێتەوە(بەمانای تێڕوانینی یەکسانی بۆ تاکەکان، لەسەر بنەمای شارەزایی، پسپۆڕی، توانا، دوور لەجیاکاری ڕەگەزی وپێگەی کۆمەڵایەتیان)، دوایی قەوسەکە دادەخەینەوە، چونکە ئەمە لەزمنی ماددەیەکدایە کە هی وەزارەتەکەیە، کە ئەویش یەکێك لە مەهامەکانیەتی، کە قەوسەکە داخرا، ئەمە دەنووسرێت، ڕەچاوکردنی پلان و پرۆژەکانی هونەری و ڕۆشنبیری ووەرزشی وەزارەت، ئەمە بەڕەئی من هیچ تەفسیرێکی تر هەڵناگرێت، غەیری ئەوەی کە ئێمەی ژنان کە داوا دەکەین یەکسان بین، لەگەڵ برا پیاوەکانمان لەسەر بنەمای شارەزایی، پسپۆڕی و تواناکانمان، نا لەبەر ئەوەی من ژنم، ئەو پیاوە، تەفزیلی ئەو بکرێت بەسەرمدا، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز ئاشتی عزیز، فەرموو.

بەڕێز ئاشتی عزیز صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەڕاستیدا لەوانەیە بەرگری کردن لەوشەیەکی ئاوا بەرگری کردنەکە شێوازێکی جیا وەربگرێت، بەڵام لێرەدا ئەوەی کە من بەپێویستی دەزانم، بەرگری لەم وشەیە بکەم بۆ مانەوەی، لەوەوە سەرچاوە دەگرێت، لەگەڵ ڕێزی زۆرم بۆ ئەو جیاوازییانە، ئەو تێڕوانینە جیاوازانە لەسەر ئەم وشەیە، بەڵام بڕوام بەوە هەیە، کە پێویستە دەست و زمانی موشەریع لەناو پەرلەمانی کوردستاندا والآتر بێت، دەرگاکان کراوەتر بێت، چونکە ناکرێت موشەریع کە لەناو کوردستاندا تەشریعی یاسایەك دەکات پابەند بێت بەهەمان ئەو فەرهەنگ و زاراوانەی کە 10 ساڵ بەر لەئێستا بەکارهاتووە، واتە دەکرێت لەئێستادا وشەیەك لەناو کوردستاندا قبوڵ کراو نەبێت، دەکرێت 5 ساڵی تر زاهیرەیەك بێتە پێشەوە، گۆڕانکارییەك بێتە پێشەوە، کۆمەڵێك وشەی تر لەکوردستاندا خۆی فەرز بکات، هەمیشە موشەریع ئەو کەسەیە کە پێشەنگە لە کۆمەڵگادا، بۆیە ئەو سیفەتی پێشەنگیە، کە ئەدرێت بە موشەریع لەکوردستاندا، یان دەدرێت بە کەسایەتی پەرلەمانتار لەناو پەرلەمانی کوردستاندا، ئەو حەقە دەدات بە ئەندام پەرلەمان کە بتوانێ کۆمەڵێك وشە بەکار بهێنێت، وەکو پێشەنگ کە ئەمە مانای ئەوە نیە، ڕەد کردنەوەیەکی کۆمەڵایەتی، سیاسی، دینی بۆ

کۆمەڵگاکەی خۆی بێت، ئەوەندەی زیاتر دەیەوێت وەکو پێشەنگ هەر دیاردەیەك دێتە پێشەوە وشەکان وەربگرێت و ئیستیفادەی لێ بکات، لێرەدا بەرگری دووەمم، لەوێوە سەرچاوە دەگرێت، ئایا وشە قیمەتەکەی لە خودی وشەکە خۆیدایە؟، یان لە سیاقی ئەو ڕستەیەدایە کە وشەکەی تێدا بەکار دەهێندرێت؟، ئایا ئەو وەزیفەیە چیە؟، کە ئێمە لەناو ئەم پرۆژەیەدا داومانە بە موصتەڵەحی (جێندەر)؟، ئایا وەزیفەیەکی کۆمەڵایەتی دەدرێتێ؟، بە وشەکە خراوەتە پاڵی، یان بەتەنها وەزیفەیەکی بایەلۆجی بەحتە خراوەتە پاڵ وشەی (جێندەر)کە ئەمەیە کێشەکە؟، لەناو کۆمەڵگەی کوردیدا دروست دەکرێت، بۆیە من بڕوام وایە بەهای هەموو وشەیەك، سەرچاوەکەی لەوێوە وەردەگرێت، لە سیاقی ئەو وشەو ئەو وەزیفەیەی کە بەو وشەیە دەبەخشدرێت، لەناو ڕستەکەدا، بۆیە من بڕوام وایە هەموو قیمەت و دەلالەتی ئەم پرۆژەیە، کە پێشکەش کراوە، تەنها جۆری کۆمەڵایەتیە، یەکسانیەکی کۆمەڵایەتیە، ئەبەخشدرێت بە وشەکە، من متمانەم بە موشەریع هەیە لە هەرێمی کوردستاندا، کە ئەو ئازادییەی بدرێتێ کە بتوانێت کۆمەڵێك وشەی تازە وەکو پێشەنگ بەکار بهێندرێت، لەبەرامبەریشدا بۆ ئەوەی ئەو چەواشە کارییە نەمێنێت، کە دەوری بەستووە لەدەور ئەو وشەیەدا، دەتوانین لەکەوانەیەکدا، بەجۆری کۆمەڵایەتی پێناسەی بکەین، لەتەنیشتیەوە دابندرێت، بۆیە مانەوەی ئەو وشەیە، جۆرێکە لە پێشەنگی و جۆرێکە لە متمانەدان بەو زمانە تازەیەی کە عەولەمەو جیهان بوون هەموو سنوورەکان دەبەزێنێت، ئەمە جۆرێکە لەبەزاندنی سنوورەکان، پێویستە چۆن دەرگامان لەبەزاندنی سنوورەکانی تر کردۆتەوە، لێرەشدا پێمان ئاسایی بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، ڕێزدار سالار مەحمود، فەرموو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەڕاستیدا ئەگەر ئیجازە هەبێت، من دەتوانم داوا بکەم، دەرفەتەکەی خۆم ببەخشم بە کاك دکتۆر دانا، یان کاك عبدالسلام، باشە خۆم قسە دەکەم، مادام ناتوانم، لەڕاستیدا ئەم دەستەواژەی کەهاتووە، چەمکی (جێندەر) ئەبێت بگەڕێینەوە بۆ ئەو سیاقەی کە لەناو ئەصڵی پرۆژەکەدا هاتووە، کە یاسای وەزارەتی ڕۆشنبیری و لاوانە، وە بگەڕێینەوە بۆ ئەو برگەی کە بە چ مەبەستێك تێیدا تەوزیف کراوە، کە لەڕاستیدا ڕەخساندنی دەرفەتی کارو پێوەری یەکسانیە لە نێوان هەردوو ڕەگەزی نێرو مێدا، بۆیە لە سیاقی خۆیدا، بێگومان هیچ تەفسیرێکی ناجۆر هەڵناگرێت، وەکو ئەوەی کە لێرەو لەوێ لە ڕابردوودا گوێمان لێبوو، بۆ ئەم ساتە وەختەش بەڕێزان سەرۆکی پەرلەمان، ئەندامانی پەرلەمان، ئێمە لەساتە وەختێکی مێژوویدا دەژین، کەدونیا لەزۆر ڕووەوە پێکەوە گرێدراوە، ئەم پەیوەندییە ئینسانی و تەکنەلۆجی و مەدەنیانە وای کردووە، زۆر چەمك و بابەتی جیهانی لۆکاڵی بووە، چەندین پرسی لۆکاڵیش وەکو دۆز و بابەت بەجیهانی

بووە، لەوبارەیەوە دەبینین بەجیهانی بوونی چەمك و دەستەواژەكان لە دونیای گلۆبالدا، مەسەلەیەكی حەتمیە، دژایەتی كردنی ئەو دەستەواژانەو قەدەغەكردنیان، دەچێتە چوارچێوەی فەرهەنگی قەدەغەكردنی وشە لە زمانی كوردەواریدا، تەجروبەش هەیە لەڕابردوودا تەنانەت بۆ ئەو چەمكانەی كە پەیوەندی بە مەسەلە ماددییەكانەوە هەبوو، یان ئالەتەكانەوە هەبوو، بۆ نموونە لەبەرامبەر تەلەفۆندا وشەی هاتف بەكارهێنرا لە زمانی عەرەبیدا، بەڵام ئەمە بەپێی تێپەڕوونی رۆژگار، وەكو زۆر چەمكی تر لەبەر هەژبوونی بەجیهانی بوونی پرەنسیپە نوێیەكاندا خۆی نەگرت، بۆیە من ڕام وایە ئەگەر ئەم دەستەواژەیە، بەمەرامێكی تر لێكدانەوەی بۆ نەكرێت، تەسەورم وایە بە مەسەلەیەكی ئاسایی، بەدەستەواژەیەكی ئاسایی بەڕوونكردنەوەیەكی نوێ و بابەتی هاتووە، بیریشمان نەچێت لەكۆمەڵگەی كوردەواریدا، ڕاستە لەڕابردوودا تا ئێستاكەش كە لەهەندێ جێگادا بەتایبەتی لە لادێكانی كوردستاندا، هەلی كار بۆ ژن و پیاو وەكو یەك ڕەخساوە، ژنان لەبەرامبەر پیاواندان، لەكارو لەهاوبەشی كردن و لە هەرەوەزیدا، توانیوویانە ڕۆڵی خۆیان بگێڕن، بەڵام بەداخەوە بەهۆی هەندێ پرسەوە، وەك گەڕانەوە بۆ هەندێ عادات و تەقالید، كە بارگاوییە بەهەندێ نەریت كە لە ڕاستیدا هەڵقوڵاوی ناو كوردەواری و كلتوری كوردەواری نیە، ئەم مەسەلەیە دەبینین بەرەبەرە خەریكە لە تەرازوودا دەبێت، بۆیە لەبەرامبەر ئەو هەژبوونە نێودەوڵەتی و ئەو گەشەكردنانەی كە ئێستا هەن، ناشكرێت لەوێدا ئێمە بەربەست دابنێین، بۆیە ئەمە بۆ خزمەتكردن بەڕەگەزی تر، بەتایبەتی ژنان و كچان لەم وڵاتەی ئێمەدا، هەر كەسێك كە دەچێتە وڵاتانی دونیا، لە ئێمە مانان، یەكەم پرسیار لە ئاستی ژیان لەهەرێمی كوردستاندا دەوترێت، ژن بۆ ڕۆڵی نیە لە كۆمەڵگادا، لەناوەندەكانی بڕیاردا، لە بازاڕدا، لە كەرتە جیاجیاكانی گەشەكردن و پێشكەوتندا، بۆیە بۆ ئێمە وەكو بەڕێز ئاشتی خان ئاماژەی پێكرد، موشەرعی كوردستانی ئەبێت بەجدی بیر لەم پرسانە بكاتەوە، كە لەدەرەوەی هەرێمی كوردستان، ئاراستەی هەرێمی كوردستان و كۆمەڵگەی كوردستانی دەكرێت، لەو ڕوانگەیەوە ئەمە، ئەگەر تەفسیری تری بۆ نەكرێت، یەكێكە لەو هەنگاوانەی كە ئەبێت ئێمە بەبێ دوو دڵی، لە حەریسیمانەوە بۆ ڕەخساندنی هەلی كارو ماف و ئازادییەكان بۆ هەر تاكە كەسێك، لەسەر بنەمای پاراستنی هاووڵاتی بوون، لەناو پرسە یاساییەكاندا، ئەمە بە دوو دڵیەوە تەماشا نەكرێت، ئایا ترس لە جێندەر بۆ؟، لەپای چی؟، ئەو تەفسیرانەی كە دەكرێن، تەفسیرێكی واقعی و مەنتقین، لەسەر بنەمایەكی سۆسۆلۆژین، بێگومان ئەگەر وابێت، ئەگەر لەبەرامبەردا قەناعەتێكی لەو جۆرە هەبێت، هەمووومان لەگەڵ ئەوەین كە كۆمەڵگاكەی ئێمە بەقۆناغێكی ڕاگوزەردا تێدەپەڕێت، لەڕووی فكریشەوە وەكو كۆمەڵگای ئێمە، لەبەرامبەر ئایینەكاندا، هەموو ڕێز وتەقدیرێكی هەبووە، وە هەموو ڕێز وتەقدیرێكی هەبێت، لە هەموو پرسێكدا بەر لەهەموو لایەك، بۆ نموونە لەناو پەرلەمانی كوردستاندا، زۆرینەی لیست لیستی كوردستانیە، لەهەموو بڕگەو بابەتەكاندا، لە یاساكانی ڕابردووشدا و ئێستاش ئەو یاسایانەی كە لەبەرنامەی كاردان و ئەو پرۆژانەشی كە لە داهاتوودا دەبن بە یاسا، ئەو ئیعتیبارانەمان بە نەزەری ئیعتیبار وەرگرتووە، ئەو مەسەلانەمان بە مەسەلەیەكی بەهەند وەرگیراو تەماشا كردووە، بەشێك

بووە لەبەرنامەکانی خۆمان، وە پرسە مەدەنی و پرسە دیموکراسی وپرسەکانی پەیوەست بە ئازادی و ڕەخساندنی هەلی کارو یەکسانی نێوان ژن و پیاویش بەشێکە لە بەرنامەی هەرەزۆرینەی ئەم پەرلەمانتارانەو ئەو لیستانەی کە لێرەن، بۆیە هیچ دوو دڵیەك هەڵناگرێت، بۆیە پشتیوانی لە بۆچوونەکانی هەردوو خاتوونی بەڕێز سۆزانی خاڵە شهاب وخاتوو ئاشتی عزیز دەکەم، ئومێدەوارم بڕگەی دووەمی لیژنەی یاسایی بخرێتە دەنگەوەو پەسەند بکرێت، کاری لەسەر بکرێت، تەقدیریشم بۆ بۆچوونەکەی بەڕێز سەرۆکی هەرێمی کوردستان هەیە، کەدواجار بڕیاری بۆ پەرلەمانی کوردستان هێشتووەتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز پەریهان قبلای، فەرموو.

بەڕێز پەریهان قبلای محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەگەڵ ئەوەدام، دیفاع لەوە دەکەم کە ئەو وشەیە وەکو خۆی بمێنێتەوە، وشەی(جێندەر) بۆچی؟، لەبەر ئەوەی ئێمە ئەگەر بێینە سەر ئەوەی لەڕووی زمانەوانیەوە ئێمە زۆر وشە هەیە، زۆر موراديفات هەیە، لە زۆر ڕستەدا بەکار دێت، کە مەعنای تر ئەگەیەنێت، ئەمە یەکەم: دووەم: لە یاسای وەزارەتی ڕۆشنبیری زۆر زۆر بەوازحی هاتووە، کە وشەی جێندەر مانای چیە، ئەویش نەهێشتنی ڕەخساندنی دەرفەتی وەکو یەك لەنێوان هەردوو ڕەگەزی نێرومێدا، یەعنی لابردنی ئەم وشەیە، یان ئەوەتا دانانی وشەیەکی تر، بەهای ئەو یاسایە لەم ماددەیەدا نامێنێت، ئێمە نیەتی موشەریع لەوێدا گرنگە، ئێمە خۆمان ئەزانین کە یاسایەك دادەندرێت گرنگ ئەوەیە لەو یاسایەدا، لەو ماددەیەدا تۆ نیەتەکەت چۆنە، یان ئەو مانایەی کە پێی دەگەیەنی، لەبەر ئەوە من تەئیدەن بۆ قسەکانی کاك سالار وئاشتی خان و سۆزان خان، داوا دەکەم وەکو خۆی بمێنێتەوە، لەگەڵ لابردنی نیم، لەبەر ئەوەی ئێمە لە هەرێمی کوردستاندا ئێستا زۆربەی وشەکانمان هەر ئینگلیزییە، زۆر وشەی تر هەیە موراديفی هەیە لە ڕستەی تردا، لەبەر ئەوە من داوا دەکەم کە بمێنێتەوە، لەبەر ئەوە پاراستنی حەق و مافی یەکسانی ژن و پیاو، کە هەردووکیان لەهەمان کاتدا، هەمان قودرەیان هەیە، هەمان شهادەیان هەیە، لیهاتنیشیان هەروەك یەکە، بۆیە داوا دەکەم وەکو خۆی بمێنێتەوە، بەبێ گۆڕان وەك خۆی کە هاتووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ئێستا ئەوانەی کە دیفاعی لێدەکەن کە نەمێنێتەوەو لابرێت، بەڕێز عمر عبدالعزیز، فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاء الدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی ئەم مەوزوعە بەڕەئی من ئەوەندە قوڵ نیە بیکەین بە کێشەو مشتومڕی زۆری لەسەر بێت، بەس وجهە نەزەری بەرامبەریش بزاندرێت باشترە، من سەرەتا دەستخۆشی لەسەرۆکی هەرێم دەکەم بۆ

گەڕاندنــەوەی، کــە ئــەوە دیــارە لەمونتەڵــەقی خوێندنەوەیــەتی بــۆ واقعــی کۆمــەڵگای کوردســتانی، ئــەو مشــتومڕەی لــەم جــۆرە موصــتەڵەحانەدا دەکەوێتــەوە، ئــەم مەســەلەیە ڕەهەنــدی سیاســی نیــە، باســێکی یەکــەمجار زانســتیە، کۆمەڵایەتیــە زیــاتر، لــەوەی کــە مــەرامێکی سیاســی لــە پشــت هێشــتنەوەی یــان نەهێشــتنەوەی هــەبێت لەهــەردوو حاڵەتــدا، مــن ســەرەتا مولاحەزەیــەکی نیــزامیم هەیــە، لەســەر ڕاپــۆرتی لیژنـــەی یاســـایی بـــەڕێز، بـــۆ ئاگـــاداری پەرلـــەمانتارانی بـــەڕێز، لـــە 11 کـــەس لـــەم ڕاپۆرتـــەی کـــە لەبەردەستماندایە، 4 بەڕێز لەگەڵ ڕای دووەمدایە.....

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز کاك عومەر من باش مولاحەزەم کـرد، دوای ئـەوەی کـە مولاحـەزەی جـەنابتم بـەیانی پێگەشـت، لـە ئەسنای ئـەو دانیشـتنەدا 6 کـەس حـازر بـووە، 6 ئەنـدامی لیژنـەی یاسایی، بـۆ گفتوگـۆ کـردن کـە دەکاتـە زۆرینە، ئەوەی کە حـازر نـەبووە، ئـەوە بـە غائیـب دا ئەنـدرێت، کەسـێکیش بـە غائیـب دابنـدرێت ئیمـزای نەکردبێت، حسابی بۆ ناکرێت، بۆیە ڕاپۆرتەکە زۆر بەڕێکی هاتووە، 6 ئەنـدامی بـەڕێز ئیمزایـان کـردووە، یەکێك تەحەفوزی هەیە، کە بەڕێز دکتۆر ئەحمەدە، جێگای ڕێزە، گرنـگ ئەوەیە ئـەو 6 کەسـەی کـە حـازر بوون زۆرینەیان لەگەڵ ئەوەدا بـوون ڕاپۆرتەکـە بـەو شـێوەیە بێـت، تکایـە وەرەوە سـەر بابەتەکـەی خـۆت، فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاء الدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مەبەسـتم ئـەوە نـەبوو کـە نایاساییە، موجـەڕەد تێبینیـەك بـوو، کـە لـە 11 ئەنـدامی لیژنـەی یاسـایی 4 ئەندامی لەگەڵە، ئەوی تر کە غائیب بووە یان غائیب نەبووە ئەوی تر مەسەلەکە جێگای سـەرنجە، کـە لـە مەسەلەیەکی وا حەساس، ئەبوایە ڕای لیژنەمان بەزۆرینە بزانیایە، بەهەرحاڵ من ئـەوە عـەرز دەکـەم، کـە وتم زانستی کۆمەڵایەتیـە، وەرگەڕاندنـە کۆمەڵایەتیەکـەی دیـارە، کەئەمـە دەرهاویشـتەی واقعێکـی کلتـوری کۆمەڵگای خۆرئاوایە، وەکو ئەو دەستەواژەو زاراوانەی تر نیە، کە هـیچ کێشـەیەك دروسـت ناکـات، لـەڕووی زمانەوانی یان ڕۆشنبیری بۆ ئێمە، بەڵام وەرگێڕانی وشەی جێندەر بەهەر واتایەکی تر، کە هەڵی نـەگرێت، وەکو ئەوە وایە، کەسێکی ئینگلیز یان فەرەنسی یان ئەڵمانی، بێت وشەیەکی کـوردی ئێمـە، خـۆی تەفسـیری بکات بۆ خۆی، وشەی جێندەر، ناتوانین ئێمە لێـرەدا تەفسـیری بکـەین، بەغـەیری ئـەو واتایـەی کـە وشـەی جێندەر ئەیگەیەنێت، هەرکاتێکیش ئەو واتایەمان کرد لەوێوە، ئەو کێشەیە دروست دەبێت، کـە پەیوەنـدی یان بوعدە سەقافی و کۆمەڵایەتیەکەی زەق دەبێتەوە، لەبەر ئەوە نابێت ئێمـە تەفسـیر بـۆ جێنـدەر بکـەین، ئەبێت زمان زانان بڵێن جێندەر یەعنی چی؟، کە ئەوە نیە لەهیچ کام لەو دەسـتەواژانە کەباسـی لێـوە کـرا، باســی جــۆری ڕەگەزییــەو جیــاوازی نەوعیــە کــە ئەکێشــێتەوە بــۆ ئــەو کێشــەیەی کــە ئــەو بەڕێزانــەی ئیختصاصیان هەیە دەزانن کە لەکوێوە سەرچاوەی گرتووە، کـە نەخوێندنـەوەی ئـەو کلتـورە ئایینیەیـە بـە شێوەیەکی گشتی باس لە ئیسلامیش نیە لـە خۆرئاواشـەوە ئەصـڵەن ئـیعتراز هەیـە لەسـەر وشـەی جێنـدەر

لەلایەن ئەوانەی کە دەزانن بوعدێکی کۆمەڵایەتی و سەقافی تێدایە، ئێمە دەستە پاچە نین لە بەکارهێنانی وشەی خۆمان، ئەوە نیە خودی لیژنە دەستەواژەی تری داناوە، کەلیمەی جوانی هێناوە، ئێمە بۆچی باس لە عەدالەت لە ئەرك و مافی ژنان و پیاوان نەکەین، بۆچی باس لە پاراستنی هاوسەنگی ئەرکی ژن و پیاو نەکەین، بۆچی باس لە ڕەخساندنی هەلی کار بۆ ژن و پیاو نەکەین، یەعنی کەی گیرمان خواردووە بەدەست ئەوەوە کە وشەیەك یان بەدیلێکمان نیە، من تێناگەم یەعنی ئەم جەدەلە سەقافیە، ئیجتماعیە بۆ خۆمان دروست بکەین، لەبەر ئەوە من پێم باشە، ئەم مشتومڕە، ئەم مەوزوعە ئەوەندە نەوروژێندرێت، تەفسیراتی جۆراوجۆر هەڵئەگرێت، بەدڵنیاییەوە من عەرزتان دەکەم، ئەمە بخرێتە ناو یاسای وەزارەتی رۆشنبیری دوو ڕەخنەی گەورەمان دێتە سەر، ڕەخنەیەك لەوەی کە خۆمان بەئارەزووی خۆمان تەفسیر دەکەین بۆ وشەیەك کە داڕێژەرانی یان بەکاربەرانی لەوڵاتی خۆیان دەزانن ئەوە ناگەیەنێت، کە ئەوە ڕەخنەیەکی زانستیە دێتە سەر پەرلەمانیش، کە چۆن تێپەڕی بەسەر ئەم هەموو خوێندەوارو ئەکادیمیەدا، خۆیان بۆ خۆیان وشە تەفسیر دەکەن، ئەوە مولاحەزەی یەکەم بۆ ئەوەی نەکەوینە ئەو هەڵەیەوە، دووەم: ئەو بوعدە کۆمەڵایەتیەشی کە بەتەئکید لە بەعزێك جانبیەوە، باسی مەسائیلی ئاینی دەکات، چونکە باس لەوەیە کە دەستکاری ئەو ئەرك و فەرمانە کۆمەڵایەتیە بکرێت کە کلتور و رۆشنبیری ئەو کۆمەڵگانە کردوویەتی بە بەشێك لە واقیع، کە لەوێوە بوعدێکی ئایدۆلۆژی و فکریشی تێ دەکەوێت، ئەم هەموو مولابەساتەی کەدروستی دەکات، ئەوەندە ناهێنێت کە ئێمە لەکاتێکدا کە بەدائیلی باشمان هەیەو وشەی جوانمان هەیە، پێشنیار دەکەم، کە ڕەئی یەکەمی لیژنە بخرێتە دەنگدانەوە، تێبینی ئەخیرم ئەوەیە، کە لیژنەی رۆشنبیری بەڕێز لە ڕاپۆرتەکەی پێشوویاندا هی ساڵی 2010، خۆیان لەگەڵ ئەوە بوون کە ئەم وشەیە لابرێت، ئێستاش زۆرینەی لیژنەکە لەگەڵ ئەوەدان کە لابرێت، کەمن ئەوەشم پێ سەیرە، کە لەڕاپۆرتی لیژنەکەدا نووسراوە زۆرینە لەگەڵی نیە، لەبەر ئەوە من پشتیوانی لەڕای یەکەمی لیژنەی یاسایی دەکەم، هیوادارم بەو شێوەیە تێپەڕێندرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز دکتۆر صباح بەرزنجی، فەرموو.

بەڕێز د. صباح محمد نجیب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەتا دەستخۆشی لە بەڕێز سەرۆکی هەرێمی کوردستان دەکەین، کە جارێکی تر دەرفەتی دایەوە بە پەرلەمانی کوردستان، بۆ گفتوگۆکردن لەسەر ئەم بابەتە، بێگومان کەسەیری تانەکەی بەڕێز سەرۆکی هەرێم دەکەین، جەنابیان وشەی تەبدیلیان پێش خستووە، یەعنی خیاری یەکەم، خیاری تەبدیلە، ئینجا بڕۆینە سەر تەعریفی هێشتنەوەی بەشێوەیەکی وازح، من پێم وایە، مەسەلەی وشە، ئەبێت جیاوازی بکەین لەنێوان ئەو وشانەی کە بۆ دەستاوەردە تەکنەلۆژی و زانستیەکان بەکار دەهێندرێت، لەگەڵ ئەو وشانەی کەبەکار دەهێندرێن بۆ چەمکە کۆمەڵایەتی و چەمکە مرۆڤایەتیەکان، زۆر سروشتیە کە یەکێك

وشـەی تەلـەفزیۆن، یـان تەلـەفۆن، وشـەی تویتـەر، وشـەی فـەیس بـووك، ئەمانـە بـەكار بهێنێـت، هـیچ كێشەیەكیشـی لـێ نەكەوێتـەوە، هـەموو شارسـتانیەتە جیاوازەكـان وەری بگـرن، بـەڵام كاتێـك وشـەیەك كـە دەلالەتێكی كۆمەڵایەتی یان یاسایی ئـەدات، لـە عورفێكـەوە بـۆ عورفێـك جیـاواز، ڕەنگـە جیـاوازی دروسـت بكات، ڕەنگە ئەمە لەهەندێ كۆمەڵگادا كێشە دروست بكات، تەنانەت ئێمە ئێستاكە، بـۆ وشـەی دیموكراسـی وردە وردە خەریكـە لەكۆمـەڵگا ئیسلامیەكاندا جێگـای خـۆی دەكاتـەوە، كاتێـك كـە وردە وردە خـەڵك ئـەو قەناعەتەی بۆ دروست دەبێت، كە دیموكراسی واتە بەهەند وەرگرتنی ڕای زۆرینەو پاراستنی مـافی كەمینـە، ئەو هۆشیارییە بەنیسبەت وشـەی جێنـدەرەوە، هێشـتا بـەو شـێوەیە دروسـت نـەبووە، هێشـتا خـراپ حاڵی بوونێك لەژمارەیەكی زۆر لەناو خەڵكدا هەیە، سەبارەت بەو وشەیە، بەپێی ئەو پیناسەو ئەو تەعریفاتـەی كەبۆی كراوە، جامن پێم وایە هیچ كەسێك كێشەی لەگەڵ وشە نیە، كاتێك ئەو وشەیە بۆ خـۆی لـەبوارێكی تەكنەلۆژی، لە بوارێكی زانستیدا بەكار بهێندرێت، بەڵام كەوشە هـات، هـەڵگری بـاری ژیـاری، یـان هـەڵگری بـاری شارسـتانی، یـان هـەڵگری مـەفهومێكی سیاسـی بوو،یـان مـەفهومێكی فەلسـەفی بـوو، ئەوكاتـە ئێمـە لـە كۆمەڵگای كوردستاندا، ئێستا لەهەموو كاتێك زیاتر پێویسـتیمان بـە كـۆ دەنگـی هەیـە، ئاگـادارین كـە پـێش ماوەیەك، هەر لەسەر ئەم وشەیە هەندێ گێرەو كێشە لەكوردستاندا دروسـت بـوو، بـەڕێز سـەرۆكی هـەرێم هاتـە سـەر خـەت، وەكۆنفرانسـێكی زۆر گرنگـی لـەنێوان مامۆسـتایانی ئـایینی و ڕۆشـنبیراندا ڕێكخسـتن، وە هەردوولا گەشتنە تـەفاهومێك، ئێمـە لەڕاسـتیدا پێویسـتیمان بـەو تـەفاهوم و كۆدەنگیـە هەیـە، بەتایبـەتی ئێمە هەندێ بنەمای یاسایشمان هەیـە، كـەوامان لێـدەكات، هـەر وشـەیەك كێشـەمان بـۆ دروسـت بكـات لێـی بەدەر بـین، بـۆ نموونـە ئێمـە قاعیدەیـەكمان هەیـە، دەڵێـت(العـبرة بالمقاصـد والمعـاني لا بالالفـاظ والمبـاني) وەكاتی خۆشی شاعیری گەورەی كورد (نالی) (مەلا خدری گەورەی خدری شـارەزووری)خـۆی كـە ڕەخنـەیان لێگرتووە، كاتێ كە شعری بە كوردی وتووە، بەڵام ئەو وتوویـەتی ئێـوە تـاڵبی مـەعنا بـن، مـەعناو نـاوەڕۆك گرنگە، ئەولەویەتی هەیە بەسەر وشەدا، ئینجا ئێمـە بەڕاسـتی ئـەو وشـەیە بهێڵینـەوە، تەفسـیرێكی یاسـایی لەپاڵدا لە كەوانەیەكدا بۆ بكەین، ئەمە لایق نیـە بـە دەقێكـی یاسـایی، كـەدەقی یاسـایی حـەق وایـە، كـەمتر تەفسیری لەگەڵدا بێت، ئێمە سـەیری یاسـاكانمان دەكـەین، حـەدی ئیمكـان هـەوڵ دەدەیـن، تەفسـیری لەگـەڵ نەبێت، قاعیدەیەكی ترمان هەیە، ئێمە لەكاتی پێویستیدا ئەچین بۆ ئەو تەفسیرات و ئەو تەعریفاتە، ئـەو قاعیدەیە ئەوەیە(دع ما یریبك الی ما لایریبك)هەر شتێك گومانت بۆ دروست ئەكات وازی لێ بێنە بچۆ بـۆ ئەو شتەی كە گومانت بۆ دروست ناكات، بەڕێزان فەرهـەنگی كـوردی، فەرهـەنگێكی ڕەسـەنە، فەرهەنگێكـە پێویست بەوە ناكات لەملاو ئەولاوە وشـەی بـۆ بهێـنین، كاتێـك كـە ئێمـە تـەركیز لەسـەر مانـەوەی زمـان و ڕەسەنایەتی زمـانی خۆمـان دەكـەین، ئێمـە نابێـت هـەر وشـەیەك لـەملاو ئـەولاوە هـات، بـەبێ لەبێژنگـدان یەكسەر وەری بگرین، ئینجا كەباسی عەولەمەش دەكرێت، بەڕاستی عەولەمە، بۆ ئێمە لەبواری عەولەمـەدا تەنها هەر وەرگر بین، هەر موتەلەقی بین، هەر ئەوە بین كە بڵێین ئادەی تخوا چ وشـەیەك هەیـە بـا وەری بگرین، ئەی بۆ خۆشمان دەستێكی وامان نەبێت، بەشداربوو هاوكـار بـین لـە مەسـەلەی ئەمـەدا، بـۆ نێـرەر

نەبین، باسی کۆن ونوێیەتی دەکرێت، یەعنی بەپێی زانستی زمان هەر وشەیەك کەئێستا تۆ بەنوێی دەزانی، ڕەگ وریشەیەکی لە مێژووی دێرینی ئەو زمانەدا هەیە، هەر ئەم وشەی جێندەرە کاتی خۆی، (بەڕێز عزیز گەردی)لە تەرجومەی داغستانی مندا بەکاری هێناوە، وەکو ژانەر، بەمانای جۆر، ژانـەری ئـەدەبیمان هەیـە، هیچ کێشەیەکی نیە، بەڵام کەبێتە سەر بواری زانستە کۆمەڵایەتیەکان، کەبێتە سەر ئەوەی خۆتان دەزانـن، هەندێ کێشەو هەندێك ئیستینتاجاتی خراپی لێدەکەوێتەوە، ئینجا هەندێ تەئسیراتی هەیە لەسەر خێزان، لەداهاتووی درێژ ماوەدا، جا بەڕێزان ئاگامان لەوەش بێت، وشە لەزمانەوە دێت، بەڵێ لەزمانەوە دێت، بەڵام بە کارخانەی عورفی زانستی وعورفی تایبەتیدا تێپـەڕ دەبێـت، ئینجـا مـەعناو دەلالـەتێکی تـازە وەردەگرێـت، یەعنی کاتێك کەوشەیەك بەکار دەهێنین لەدەقێکی یاساییدا، ئەوکاتە مانایەکی یاسایی تایبەت وەردەگرێت، بۆیە دەبێت ئێمە زۆر ئاگادار بین، ئەم وشەی جێندەرە، ئەگەر لاشی ببەین هـیچ کێشـەیەکمان بـۆ دروسـت ناکات، بەتایبەتی ئیقتراحی یەکەم، کە هاتووە ئیقتراحێکی زۆر گونجاوە، کاتێك کەبڵێین، (الاهتمام الخاص بمجالات الثقافة والفنون والرياضة النسوية، والعمل من اجل نشر ثقافة المساواة بـين المـرأة والرجـل في كـل الواجبات)باشە چ مافێك هەیە کە ئەم دەقە دەستەبەری نـەکات بـۆ ژن، ئایـا بەتـەنها وشـەی جێنـدەر ئێمـە دەتوانین بڵێین مافەکانی ژنمان دەستەبەر کردووە، مافەکانی ژنمان سەلماندووە، چەندین ساڵە لەکوردستاندا لـە سـاڵی 1991 ـەوە، لەخـوا بـەزیاد بێـت تەمـاشا دەکـەین ژن ڕۆڵـی هەبـووە، کارایـی هەبـووە، تەئسیری هـەبـووە، بـەشداری هەبـووە، وشـەی جێنـدەریش لەئـارادا نـەبـووە، ئەگـەر ئێمە پێـمان وابێـت بـە تـەنها وشـەیەك، ئـەوە ئێمـە قـەڵای خەیبـەرمان فـەتح کـردووە بـۆ خوشـکانمان، بـۆ ژنـان، ئـەوە فیعلەن، بەڵام بەتەنها وشەیەك، وە بەتەنها گوڵێك بەهار نایەت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز مەلا بەشیر، فەرموو.

بەڕێز د. بشير خليل تۆفيق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

گومان لەوەدا نیە، کە ئێستا کۆمەڵگای ئێمە لەمەرحەلەیەکی ئینتیقالیدا دەژین، لەزۆر لەبوارەکانی سیاسی وئابووری وکۆمەڵایەتیدا، لەو مەرحەلەیـەدا زۆر گۆڕانکـاری کـراوە، زۆر هـەنگاوی مـەزن نـراوە، بەتایبـەتی لەبواری کۆمەڵایەتیدا، زۆر داب و نەریتی خراپ لە گۆڕ نراوە و گۆڕاوە بەشتی چاك، بەتایبـەتی لـە بـواری ئافرەتـدا، ئـەو گۆڕانکاریانـە لـە مەیـدانی ئافرەتـدا زۆر پێشـکەوتنێکی گـەورەی بـە خۆیـدا بینیـوە، لەگـەڵ ئـەوەش کـە هێشـتا زۆر کێشـەمان مـاوەو زۆر داب و نـەریتی نـەرێنیمان مـاوە کـە پێویسـتە بگۆڕدرێـت، لـە تێگەیشتن لە مەسەلەی مافەکانی ئافرەتدا، هەموو لایەکیش کار بۆ ئەوە دەکەین، کە بەڕاستی دادپـەروەری و یەکسانی و ڕێز بۆ مافەکانی ئافرەت بگەڕێنینەوە، ئەویش دیارە بە شەو ڕۆژێك یان بە یاسـایەك نـاکرێ، بەڵکو بە بلاو کردنەوەی وشیاریەکی زۆر لە ناو کۆمەڵگادا بـۆ هـەموو تاکـەکانی کۆمەڵگـە ئەمـە دەسـتەبەر

دەبێ، بۆیە من لێرە دەمەوێ ئەوە بڵێم کە ترس لەوە دانیە، کە ئەمڕۆ بە مانەوەی وشەیەك یان بەلاچوونی وشیەیەك پیاو سالاری بچەسپێ لە کوردستاندا، یان مافەکانی ئافرەت لە دەست بچێت، کە ئەمڕۆ ئەمە لە هەموو لایەنەکان، یان لەهەموو چین و توێژەکاندا قەناعەتمان بەوە هەیە کە ئافرەت پێویستە ڕۆڵی تەواوی ڕاستەقینەی خۆی لەناو کۆمەڵگادا ببینێ، لە واقعی ئەمڕۆشماندا لە کوردستان ئەمە ئیسپات دەکات کە لەم قۆناغەدا، بەڕاستی ئافرەت لە زۆر بوارەکاندا بەشدارە، لە بواری سیاسی، لە بواری ئیداری، لە بواری کۆمەڵایەتی، لە بواری بازرگانی و ئابووریدا، لە زۆر بوارەکاندا، ئەمە هیچ کەسیش گلەیی لێ نەکردووە، چەند ڕۆژێك پێش ئێستا ئێمە بیستمان کەوا چەند ئافرەتێکی کورد لە مولتەقایەکی تیجاری (businss man) لە خەلیج لە دەوڵەتەکانی کەنداو بەشدار بوون، ئەمە جێی دەست خۆشی و خۆشحاڵی هەموو لایەکمان بووە، بۆیە ئەم زاراوەیە، بەڕاستی مانەوەی ئەم زاراوەیە، هیچ لە موعادەلەکە ناگۆڕێت، کە ئەگەر زاراوەکە نەمێنێت لەوانەیە ترس لە مەسەلەکان بێتە گۆڕەوە، بوونی هەندێك زاراوەی تر، ئێمە ئێستا لە سەردەمی عەولەمەین، لە سەردەمی جیهان گەرایداینە، بوونی مەسەلەی زاراوەی تر کە ئێستا بەکاردێنین، ئێمە هیچ موشکیلەیەکمان نیە، لەبەر ئەوەی ئەوان بە یاسا نەچەسپاون، بەلاَم ئەم وشەیە دەیەوێ بە یاسا بچەسپێ، بۆیە ئەمە بەڕاستی وردبینیەکی زیاتری تێدا دەوێ، بیر کردنەوەیەك و حیکمەتێکی زیاتری پێویستە، وشەکانی تر، ئەوانەی کە بەکاردێت، مەسەلەن، عەولەمەیە، فەیس بووکە، لەگەڵ ڕێزم ڕەئی خۆمە وەلاَم دانەوە نیە، ئەمانە پاش خانێکی فکریان نیە، ئەمانە پاش خانێکی کۆمەڵایەتیان نیە، بەلاَم وشەی جەندەر، پاش خانێکی فکری، پاش خانێکی کۆمەڵایەتی هەیە، بۆیە پێویستە زۆر بە دیقەت و زۆر بە حەساس و بە حیکمەتەوە ئیشی لەگەڵدا بکەین، ئێمە کێشەکەمان لەگەڵ ئەم وشەیە نیە، بەڵکو لەگەڵ تەفسیراتی وشەکەدا هەیە، بۆیە وشەکە ئەگەر بمینێت و یان نەمینێت بۆ ئەوەی لە شوێنانی دیکە، یان لە فکری دیکە، لە سیستەمی کۆمەڵایەتی ولاَتانی دیکە مانای دیکەی لێ دراوەتەوە، ئەنجا ئەم مانایە بۆخۆی بێ یان بۆخۆی نەبێ، من بڵێم چی کەوا شارستانیەتێك لە ولاَتانی ڕۆژئاوادا هەندێك دیاردەی زۆر ناشایستەو نامۆیان کردووە، ئیعتیماد لەسەر ئەم وشەو زاراوەیە، منیش لەوانەیە بڵێم زاراوەکە هەڵی نەگرێت، بەلاَم ئەوان بەستوویانەتەوە بەو شەیەوە، ئەمە لە لایەك، لە لایەکی دیکەوە، ئێمە تەماشا دەکەین ئەمڕۆ، یەعنی بە ڕاشکاوانە دەڵێم ئەم وشەیە زیاتر لە یەك مەفهوم هەڵدەگرێ، بۆیە پێویست ناکات لەناو یاسادا بمێنێتەوە، وەکو وشەیەکی مەتاتی بێ، بەلگەم چیە بۆ ئەوەی کە لە یەك مانا زیاتر هەڵدەگرێ، گەڕاندنەوەی ئەم یاسایە لە سەرۆکایەتی هەرێم، ئەمە مانای ئەوەیە دیارە سەرۆکایەتی هەرێمیش دوو دڵیەکی هەیە لە بەکارهێنانی ئەم وشەیەدا، دووهەم، بوونی دوو ڕا لەناو ڕاپۆرتەکانی لیژنەی یاسایی و لەناو لیژنی ڕۆشنبیریدا، ئەمەش مانای ئەوەیە کە زیاتر لە ڕایەکی هەیە، ئەمە دوو، بۆیە ئەگەر ئێمە بێین بڵێین ئەم دوو ڕایە، ڕای یەکەم وەربگرین، هیچ لە کێشەکە ناگۆڕدرێت، لێرە بە زەروری دەزانم کەوا بڵێم پێشنیاری ئەوە دەکەم کە ئەو پێشنیارەی یەکەم کە لە ڕاپۆرتی لیژنەی یاسایی و ڕۆشنبیری هاتووە، ئەو بەکاربێنین، چونکە ئەگەر تەماشای هەردوو پێشنیارەکەش بکەین، کە لە

ڕاپۆرتی لیژنەی یاسایشدا، لە یەکەم دەڵێ (نشر ثقافة المساواة بين المرأة والرجل في الحقوق والواجبات) لە دووەمیش هەمان شت ئەگەر جەندەرەکەی لابەین، دەبێتە (نشر ثقافة المساواة بين المرأة والرجل في الحقوق والواجبات) نەفسی شتە،هەمان شتە، کەواتە بەس وشەکەیە موشکیلەکە دروست دەکات، بۆیە ئەم وشەیەش من بە زەروری دەزانم کەوا لابچێت، چونکە یەك لە مانایەکانی ئەم وشەیە کە هەموو یەکسانیەکانی بایەلۆجی و سۆسیالیزی لە نێوان ژن و پیاودا یەکسان بکات، کە ئەمەش ئەگەر هیچ نەبێ، هیچ نەبێ بە لایەنی کەم خیلافی لەگەڵ یەك ئایەتی قورئاندا دەبێ، کە دەڵێ (وليس الذكر كالانثى) زۆر سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی پەلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز ئارام قادر، تکایە جارێکی تر لەجێگەی خۆت بەو شێوەیە مەبە، ڕەجائەن، فەرموو.

بەڕێز ايوب نعمت قادر(ئارام):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە گفتوگۆ لەسەر مەسەلەی زاراوەی جەندەر، کێشەکە لەوە دانیە کە ئێمە چەند زاراوەیەك بێنینە ناو زمانی کوردی، چونکە ئەو دەسەڵاتەی کە ئێمە خۆمان تێدا دانیشتووین، پێی دەوترێ (پەرلەمان) زاراوەیەکی ئینگلیزیە، کەسیش کێشەی لەسەر بەکارهێنانی نیە، چونکە ماناو مەفهومەکەی زۆر زۆر وازحە دیارە کە بۆچی بەکاردەهێندرێت، هەروەها ئەبێ ئێمە جیاوازی بکەین لەو زاراوانەی کە بۆ میکانیزمێك بەکاردەهێندرێت، هەروەها ئەو زاراوانەی کە چەمکێکی فەلسەفی یان کۆمەڵایەتی هەیە، کە بێگومان جەندەر یەکێکە لەو زاراوانەی کە چەمکێکی فەلسەفی و کۆمەڵایەتی هەیە، ئەبێ ئێمە ئەوەش بسەلێنین کە کێشەی تەفسیر کردنی ئەم زاراوەیە لە کوردستان سەرچاوەی نەگرتووە، بریتی نیە لە مەسەلەی هیچ مەرامێکی سیاسی، یاخود بیر کردنەوەیەکی ئاینی، بەڵکو ئەو زاراوەیە کە لە ئەوروپا سەرچاوەی وەرگرتووە، هەرلەوێوە تەفسیرەکەی جیاوازە، چەندین تەفسیری کراوە سەبارەت بە بەکارهێنانی، هەروەها جێبەجێ کردنی، من پێشنیاری ئەوە دەکەم کە پێشنیارەکەی یەکەمی لیژنەی یاسایی بخرێتە دەنگدانەوە، چونکە ئەسڵی کێشەکە لەسەر تەفسیرەکە دروست بووە، نەوەك لەسەر زاراوەکە، ئەگەر بێتو ئێمە بەو مانایە دایبنێین، خەڵکیش ئەڵێ نەخێر جەندەر مانایەکی تر هەڵدەگرێ، کە هەقی خۆشیەتی، ئەو کاتە کێشەیەکی تریش دروست دەکەین بۆ خۆمان، لەبەر ئەوە من وای بە باش دەزانم کەوا خاڵی یەکەم بخرێتە دەنگدانەوە، ئەگەر مەسەلەش بریتی بێ لە داکۆکی کردن لەمافی ئافرەت، بێگومان بە یاسا دەبێ، کە ئێمە هەوڵ بدەین، جەخت بکەینەوە لە مافی ئافرەت، کە ئەوەش بە یاسایەك لەبەر دەستمان دایە، کە بریتی یە لەبەرەنگار بوونەوە لە توندو تیژی بەرامبەر بە خێزان، کە ئەوەش ڕاپۆرتەکەی ئامادەیەو، لەو کاتەدا ئەتوانێ هەموو لایەك پشتگیری بکەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێزتان، ئێستا ئەندامە بەڕێزەکانی پەرلەمان تەواو بوون، ئێستا داوا لە بەڕێز وەزیری ڕۆشنبیری کاك کاوە دەکەین، فەرموو ڕەئی جەنابتانیش.

بەڕێز د.کاوە محمود شاکر/وەزیری ڕۆشنبیری ولاوان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی لە ئیعتیرازەکەی جەنابی سەرۆکی هەرێم و سەرۆکایەتی هەرێم هاتووە، قەدەغە کردن و لابردنی چەمکەکە نیە، بەقەدەر ئەوەی داوای ئەوە دەکات بە کوردی بناسرێت و پێناسە بکرێت، ئەمە جەوهەری داواکاریەکەی سەرۆکایەتی هەرێمە کە هاتووە، نەوەك لابردنی مەفهومێك، وەکو ئەو مەفهومە کە هەیە، وەتەنانەت لە وانەیە لە شوێنی تر جەنابی سەرۆکی هەرێم وەکو مەفهومیش بەکاری هێنابێ، ئەمە یەك، دووەمین، ئەرکی من وەکو ئەرکی وەزیری ڕۆشنبیری، لە چوار چێوەی سیاسەتی حکومەتێکدا کە ئەو سیاسەتە بەرەو مەدەنی کردنی کۆمەڵ، بەرەو دیموکراتی کردنی کۆمەڵە، ئەرکی من لەم بوارەدا داکۆکی کردنە لە مافی مرۆڤ، بە مانا فراوانەکەی مافی مرۆڤ، دووەمین داکۆکی کردنە لە حوریەتی ئیبداع، نەهێشتنی کەلتوری قەدەغەکردنی چەمکەکان، ئەم کەلتورە ئەگەر بلاّو بێتەوە لە ناو کۆمەڵگای ئێمە، کە خۆش بەختانە لە کۆمەڵگای ئێمە پێشتر نەبووە، ئەو حاڵەتانەش کە لە کۆمەڵگای عەرەبی ئیسلامی کە مەحاکمی تەفتیش هەبووە، شتی قەدەغە کردووە، زۆر کەم بووە، ئەگەر بەراوردی بکەی لەگەڵ کۆمەڵگای ڕۆژئاوایی، کە مەحاکمی تەفتیشیان هەبووە، لەبەر ئەوە ئێمە ناگەرێینەوە بۆ ئسلوبی کۆنی کۆمەڵگای ڕۆژئاوایی بۆ مەحاکمی تەفتیش، کە موستەلەحات و چەمك و مەفاهیمیان قەدەغە کردووە، خۆشبەختانە ئەم کۆمەڵگایە موتەفق بووە، من پێم وایە ئەبێ هەوڵ بدەین وەکو ئەم چەمکانەی کە هەیە، بە پێناسەی خۆمان و بە پێناسەی کە هەیە، بە پێی دەستکەوتەکانی زانستیە کۆمەلأیەتیەکان بیخەینەڕوو، هەر لە چوارچێوەی ئەوەی کە پێویستە شتەکان ڕوون بکرێتەوە بۆ سەر ئەساسی ئەو قاعیدە فقهیەی کە ئەڵێ(العبرة بالمقاصد والمعاني لا بالالفاظ والمباني) من هەر لەو چوار چێوەیەوە باسی ئەوە دەکەم، ئەگەر گومان هەبێ لە نێوان موستەلەح و لەنێوان شەرح کردنی موستەلەح، ئەبێ تۆ بگەڕێیتەوە بۆ شەرح کردنی موستەلەح، سەرۆکایەتی هەرێم پشتی بەو حاڵەتە بەستووە، ئەڵێ بۆ ئەوەی کە ئەم ئەلفازو مەبانیە کە هەیە گومانی تیا نەبێ، تۆ بۆم تەفسیر بکە، بگەڕێرەوە بۆ مەقسەدو مەعناکە، بۆ ئەوەی ڕوون بێ بۆ خەڵك، ئەمە یەك، دووەم، ئەو حاڵەتە، ئەو قاعیدیە فیقهیەمان بۆ دروست دەکات، (دع ما يريبك الى مالا يريبك) تۆ تەفسیرەکەی بۆ ئەکەی، ئەچی لەوەی کە تۆ گومانت تێدایە، تەفسیرت کرد، ئەچی بۆ شتێك کە گومانی تێدانیە، کە ئەو شەرحەو ئەو پێناسەیەی کە هاتووە، حاڵەتی سێیەم، زۆر گرنگە کە باسی مەرحەلەی ئینتیقالی دەکەین، کە ئێمە بە چ ئیتیجاهێك ئەچین بۆ مەرحەلەی ئینتیقالی، بەو ئیتیجاهەی کە لەسەرەتاوە باسم کرد، کە سیاسەی حکومەتە، زۆر فەرق هەیە لە بەینی ئەو موستەلەحە، لەبەینی جیاوازی بایەلۆجی وجیاوازی سۆسیۆلۆجی کە ئەمە بۆ مەجالێکی تەعریفێکی تر ئەگەڕێتەوە، کە تەعریفەکان هەیە، کە پێی ئەڵێن (جنس)، جنس جیایەو، مەفهومی جنسیش جیایە، دیسانەوە تەئکید

لەوەی کە لە قورئانی پیرۆز کە ڕەچاوی تایبەتمەندیەکانی کردووە، لە چوارچێوەی سەقافەی سائید، کەلتوری ڕۆشنبیری، دیسانەوە ئەو ئایەتە کە باسی ئەوە دەکات، (لیس الذکر کالانثى) ئەبێ بزانین لە چ سورەتێك، لە چ ئایەتێك باس کراوە، باسی کۆمەڵگایەك ئەکات، ئەڵێ خەڵکەکە جیاوازی ئەکات لە نێوان نێرو مێ، وە بالفعل ئەسلەن ناوەڕۆکی جیاکاری جەندەری ئەو ئایەتە دەخاتەڕوو، کە ئەو سەقافەیەی لەو مەرحەلەیە هەبووە، خوازیار نەبووە کە کچی ببێ، چونکە کوڕو کچ لەو سەقافە سائیدە لەیەك ئاستدا نیە، ئەمە جەوهەری مەسەلەکەیە کە بوعدێکی کۆمەڵایەتی ئەداتێ، لەبەر ئەوە ئەوەی ئێمە لە کۆمەڵگای ئێمە بەشێکین لە موجتەمەعی نێودەوڵەتی، ئەو موستەلەحە لە بەڵگەنامەکانی نەتەوە یەکگرتووەکان بەکارهاتووە، ئەو پێناسەیەی کە تەماشای تاك دەکات، بەپێی کەفائات و بە پێی لێهاتوویان، ئەمە تەئکید دەکەین کە حاڵەتی دووەم، وە پێشم وابوو باشتر بوو کە ئیحتیمالی یەکەم نەخرێتەڕوو، زیاتر ئیحتیمالی دووەم بێ، کە پێناسەکەی بۆ بکرێت، خۆش بەختانەش، ئێمە لە کۆمەڵگای ئێمە ئەوەی کە پەیوەندی بە پێناسەی زەواجەوە هەبێ، ئەوە قانونی ئەحوالی شەخسی هەیە تەعریفی کردووە، وە موحەرەماتیشی داناوە، جگە لەوە ئێمە قانونی عقوباتمان هەیە، لەبەر ئەوە ئێمە تەعامول لەگەڵ ئەم چەمکە ئەکەین، لەو سیاغەی کە لە قانونەکە هاتووە، لە سیاغەیەك لە ماددەکە باسی کردووە، ئەم سیاغەیەش ناکۆك نیە لەگەڵ قانونی عقوبات، لەگەڵ قانونی ئەحوالی شەخسی، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێزان ئێستا هەموو ئەو بەڕێزانە قسەیان کرد، ئەوەی ناویان نووسرابوو، شتی وانیە، زیاد، خەلاس، لە ئیعتیرازەکەی ڕێزدار سەرۆکی هەرێم، زۆر وازحە ئەڵێ دەستەواژەی جەندەر، ئەو جەندەرەی کە لە شەش حەرف پێك هاتووە، لە بڕگەی دەیەم ماددەی دەیەمدا هاتووە، بگۆڕدرێت، یەعنی ئەو وشەیە لەوێ هەڵگەندرێت ئەو جەندەرە، لابچێت لە باتی وشەیەکی کوردی ڕەسەن، یان عەرەبی ئەگەر هەیە جێگەی بگرێتەوە، ئەگەر هەیە، ئێستا موناقەشەکە ئێوەی بەڕێز دیفاعتان کرد، ئەوانەی ویستیان بگۆڕدرێت ڕوون بوو لێرانە، ئێستا ئەیخەینە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵ ئەوەیە دەستەواژەیەکی تر لە باتی جەندەر دابندرێت، یەعنی وشەی جەندەر لانەچێت، یەعنی وەکو خۆی بمێنێتەوە، بەلام حاڵەتی دووەم ئەمێنێت پاش ئەوەی کە ئەڵێ وشەی جەندەر بمێنێ، شەرحەکەی، وەسفەکەی ئەوجار هەم دیسان لەسەری قسە دەکەین، ئێستا کێ لەگەڵ ئەوەیە وشەی جەندەر بمێنێ، بەلام شەرح بکرێ، کێ لەگەڵە وشەی جەندەر ئیلغا بکرێ عەفوەن، کێ لەگەڵە تکایە دەستی بەرز بکاتەوە؟، 23 بەڕێز لەگەڵدایە، ئینجا ئەچێنە سەر بابەتەکەی تر، کێ لەگەڵدانیە، یەعنی ئەمێنێت، وشەی جەندەر ئەمێنێ، بەس شەرح دەکرێ تەفسیر دەکرێ، کێ لەگەڵدایە تکایە دەستی بەرز بکاتەوە؟، سوپاس، بە زۆرینەی دەنگ وشەی جەندەر لە ناو یاساکە ئەمێنێ، بەلام تەوزیح دەکرێ تەفسیر دەکرێ، ئێستا بۆ تەفسیرەکەی لیژنەی یاسایی ئەو سیاغەیەی ئامادەتان کردووە بیخوێننەوە بۆ ئەوەی موناقەشەی لەسەر بکرێ.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لە لیژنەی یاسایی لەگەڵ لیژنەی ڕۆشنبیری ئەو صیاغەمان ئامادە کردووە،

(الاهتمام الخاص بمجالات الثقافة والفنون والرياضة النسوية والعمل من اجل نشر ثقافة الجندر (اي المساوات بين المرأة والرجل في الحقوق والواجبات وتكافؤ الفرص).

بە کوردیەکەی (بایەخ دانی تایبەت بە بوارەکانی کەلتورو هونەر و وەرزشی ژنانەو کارکردن لە پێناو بلاّو کردنەوەی کەلتوری جەندەر واتە (یەکسانی لە نێوان ئافرەت و پیاو لە ئەرك و مافدا، وە هەوڵ و دەرفەتی یەکسان).

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی ڕۆشنبیری ڕەئیتان لەسەری.

بەڕێز بکر کریم محمد(ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەگەڵ ئەو سیاغەیەم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان کێ ئەیەوێت موناقەشە بکات، تکایە دەستی بەرز بکاتەوە؟، احمد وەرتی، پەیمان عزالدین، گەشە دارا، عبدالسلام، تارا ئەسعەدی، شەونم محمد، عزیمە نجم الدین، دانا سعید سۆفی، ئەم بەڕێزانە ئەیانەوێت قسە بکەن، ڕێزدار د.احمد فەرموو.

بەڕێز د.احمد ابراهیم علی(وەرتی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە لە ڕاستیدا ئیعتیرازەکەی سەرۆکی هەرێم، ڕەئی یەکەم ئەوەیە کە وشەکە لابرێت، ئەوە دیارە خرایە دەنگدانەوە، بەلاّم مەبەست لێرەدا بەڕاستی پێناسە کردنی وشەکەیە، ئێمە لەجاری پێشووش لەدانیشتنی 2010/11/10 ی پەرلەمان، کە ئەوە لێرە بە زۆرینەی دەنگ پەسەند کرا، لەوێش پێناسە کرابوو، یەعنی لێرە هیچ گۆڕانکاریەك نەهاتووە، پێناسەکە لەجیاتی ئەوەی لەناو کەوانە جۆری کۆمەلاّیەتی بنووسرێ، کە ئەوکاتە وشەی جەندەر هاتبوو، لەناو کەوانە مانای جۆری کۆمەلاّیەتی دانرابوو، لەگەڵ ئەوەی کە ئەمجارە یەکسانی لە نێوان ئافرەت و پیاو لە ئەرك و مافدا، یەعنی هیچ جیاوازیەك نەبووە، گۆڕانکاریەك لە وشەکە دروست نەبووە، لە راستیدا، ئەو کێشەیەی کە لەناو کۆمەڵگای ئێمە لەسەر چەمکی وشەی جەندەر پەیابوو، لەکاتی خۆی من پێموایە هەمان ئەو کێشەیەی باقی ئەمێنێتەوە لە کۆمەڵگای ئێمە، بۆیە پێویست بوو بەڕاستی ڕەئی یەکەمی سەرۆکی هەرێم بە نەزەری ئیعتبار وەربگیرێت، ئەم وشەیە لابرابە، چونکە ئەم وشەیە لەناو یاسای وەزارەتی ڕۆشنبیری و لاوان، هیچ کێشەیەك چارەسەر ناکات، چونکە ئەو فەقەرەیەی کە

لەماددەی دووەمی وەزارەتی ڕۆشنبری و لاوان هاتووە، باس لە گرنگیدان بە بواری وەرزشی و پەرەپێدانی لایەنی ئافرەتانە، یەعنی ئەم فەقەرەی دووەم کە بۆی زیاد کراوە، (العمل من اجل نشر ثقافة الجندر)ئەمە لەکاتی خۆشی من باسم کرد لە کۆبوونەوەی پێشووتری پەرلەمان کە پڕۆژە یاساکەی تێدا پەسەند کرا، کە لە دەقەعەرەبیەکەی وشەی جەندەر نەهاتووە، تەنها (والعمل من اجل نشر ثقافة المساواة بين الجنسين في المجتمع) ئەمە کە لە هەمووکاتەکان ئێمە دەقە عەرەبیەکەمان کردووە بە ئەسڵ نەوەك دەقە کوردیەکە، بۆیە لێرەدا بەڕاستی، ئەگەر مەبەست ئەوەیە پێناسەی ئەم چەمکە ئەکەین، ئایا پێناسەی یەکەممان ڕاست بووە کە جۆری کۆمەلأیەتیمان مانا کردووە، یان ئەم پیناسەی ئەمجارەمان لە کوردیدا کردووە، یەکسانی لەنێوان ئافرەت و پیاو لە ئەرك و مافدا، من پێموایە پێناسە کردنی ئەم وشەیە لە زمانی کوردیدا بەو ئاسانیە نابێ، چونکە ئەوانەی کاتی خۆی لە کۆنگرەی قاهیرەو لە کۆنگرەکانی تر، باسیان لەم وشەیە کرد، نەیانتوانی پێناسەیەکی وازحی بکەن بەڕاستی، تەنانەت لەماددەی پێنجەم لە سی داو کە هاتووە زۆرێك لە ولأتان بە تایبەتی ولأتە ئیسلامیەکان تەحەفوزیان لەسەری دەربڕی، مەسەلەی ئیجهال و مەسائلی تری تێدابوو، ئەمە لەوەوە هات، کە نەتوانرا پێناسەیەکی وازح بۆ ئەو وشەیە بکرێ، بۆیە من پێموایە لێرەدا مانەوەی ئەم وشەیە، چ پێناسەی ئەمەی بۆ بکەی کە ئەمجارە هاتووە، چ لە پێناسەی پێشووتر کە لە نەوعی ئیجتیماعی، یان جۆری کۆمەلأیەتی بوو، ئەم کێشەیە باقیە لەناو کۆمەلگای ئێمەو چارەسەر نەکراوە، لەگەڵ ڕێزمدا.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز ئەوە حەسم کرا، بەڕێز جەنابی سەرۆك پێشنیارەکەی داوە کە ئەگەر لابچێت لە جێگەی بێ ئەوە خرایە دەنگدانەوە، زۆرینەی ئەندامانی پەرلەمان بەو شێوەیە دەنگیاندا، ئێستا خاڵی دووەمی، یەعنی پێشنیاری دووەمی بەڕێزیان، پێناسەیەکی ڕوونتر، یەعنی داوا دەکرێت ئێستا ئەو بەڕێزانە قسە ئەکەن لەسەر ئەوە، پێناسەیەکی ڕوونتر بێ، ئەو لایەنانەی کە کۆمەلگای ئێمە تەوەقوع دەکات سلبیاتی تیا هەیە، یان لێی ئەترسێ، ئەو بابەتە نەگرێتەوە، یەعنی مەبەست لێرە دەقیق ئەوەیە شتێکی وا حازر بکەن، کە جێگەی ئەوە بگرێتەوە، ئەو سلبیاتە کە باسی ئەکەن، کە لێی ئەترسێن، شمولی نەکات لێرە، بەڕێز پەیمان عزالدین.

بەڕێز پەیمان عزالدین عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی ئەو پێناسەیەی کە هەردوو لیژنە دایان ناوە، کە بۆ زاراوەی جەندەرە بە حیساب، ڕاستیەکەی زیاتر پێ ئەچێ هەردوو لیژنە لەگەڵ ڕێزم بۆیان، ئیشیان لەسەر پەندی (نەشیش بسووتێ نە کەباب) کردبێ، چونکە ئەمە بە هیچ شێوەیەك ناچێتە چوار چێوەی پێناسە کردنی وشەی جەندەرەوە، وەکو ئەوەیە وشەکە لابرابێ، یەعنی ئەگەر ئەو پێناسەیە بمێنێتەوە، وەکو ئەوەیە خاڵی یەکەم ئێمە قسەمان لەسەری کردووە، دەنگمان بۆی دا وەکو مانەوەی جەندەر، وەکو ئەوەیە ئەوە نەمابێ، بۆیە ئەوەی کە جەنابیشت وتت، ئێمە کە پێناسەیەك دابنێین کە بەهەموو شێوەیەك هەموو ئەو گومان و دڵەڕاوکێ و تەفسیر و تەئویلانە لاببات کە

کۆمەڵگای ئێمە ئەیکات، من دڵنیات دەکەمەوە کە شتی وانیە، یەعنی پێناسەی وانیە ئەمانە هەمووی لاببات، لەبەر ئەوەی بۆخۆی جەندەر لە موقابیلی جۆری کۆمەڵایەتیە، ئەکرێ بوترێ (جۆری کۆمەڵایەتی بێ گوێ دانە یان بێ حیساب کردن یان چوونە ناو بنەمای جیاکاری ڕەگەزیەوە) چونکە ئەگەر ئێمە لەو تەفسیرانە بترسێین، یان لەوانەی کە خەیاڵی زۆربەمان بۆی ئەڕوات، هەموو ئەوانە هەیە بەبێ وشەی جەندەر هەبووبێ لە موجتەمەعی ئێمە، هەمووی هەیە هەمووی مومارەسە ئەکرێت بەبێ کەلیمەی جەندەر، بۆیە نەلابردنی جەندەر، ئەودیاردانە لائەبات، نەهێشتنەوەشی زیادی ئەکات و شەرعیەتی پێ ئەدات، تاکە زەمانەت بۆ ئەوەی کە ئەو شتانەی لێی ئەترسین، ئەو خەمانەی هەمانە بۆی، کە ئەترسین بە غەڵەت لێك بدرێتەوە، تاکە زەمانەت ئەوەیە واقعی موجتەمەعی ئێمە ئەوەیە کە ئیمکان نیە، لە پەرلەمانی کوردستان بۆ دە ساڵی تریش و بۆ بیست ساڵی تریش پرۆژەی زەواجی مسلی بێتە ئێرەو موناقەشە بکرێت، کە ئەمە گرەنتیەکی زۆر گەورەیە بۆ واقعی موجتەمەعەکەمان، کە ئەو ترسانەمان بڕەوێنێتەوە، زائیدەن ئەوەی کە بەڕێز وەزیری ڕۆشنبیری ئیشارەتی پێیدا، ئێمە تەعریفی زەواجمان لە قانونی ئەحوالی شەخسی بە وازحی هەیە، جەریمەی لواتە یان فعلی لواتە بە تاوان حیساب کراوە لە قانونی عقوباتی عیراقی، بۆیە ئەمانە زەمانەتن، بۆ ئەوەی کە ئەو تەفسیرانە هەڵنەگرێ، نەوەك ئەوەی ئێمە بە پێناسەیەکی خراپ وشەکە بچوێنین، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز گەشە دارا.

بەڕێز گەشە دارا جلال:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ئەمە گفتوگۆی زۆری هەڵگرت، بەداخەوە تەفسیرێك کرا ئەم وشەیە کە بەکارهێنرا لە لایەن پەرلەمانی کوردستانەوە، بەدەر لە ئیرادەی موشەریع کە ئاشتی خان و پەیمان خانیش باسیان کرد، کە پێموایە ئێمە هەموو ئەندامانی پەرلەمان پەروەردەی ئەو خێزانانەین کە بەها کۆمەڵایەتیەکانیان بەلاوە گرنگەو بە هەند وەریان گرتووە، کەسمان بە دەرنین لەوەی کە خێزان بە یەکەیەکی گرنگ بزانین بیپارێزین لە هەر یەکێك لەوانەی کە دەنگیشیان نەداوە بۆ جەندەر، بەداخەوە، بەڵام دیارە جەندەر ڕەهەندێکی سیاسی و کۆمەڵایەتی و کلتوری هەیە، بەپێی ئەوەی کە لە ستانداردی جیهانی کە بەکارهێنراوە، بۆنموونە، بەداخەوە کە کاك مەلا بەشیر باس لەوە ئەکات، باسی جنس و جیاوازی.....

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە، ڕەجائەن، ناوی مامۆستا مەلا بەشیر مەهێنە، ڕەئی خۆت بدە، ڕەجائەن، مایکەکەت بکەرەوە باسی کەس مەکە.

بەڕێز گەشە دارا جلال:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەمە تەعریفی مەوسوعەیەکی ئەڵمانیە، کە تەرجومە کراوە، مەوسوعەیەکی علمی ئیجتیماعە، کە جنس، لەسەر ئەساسە بایەلۆجیەکە کە جیاوازی هەیە لە نێوان ژن و پیاو، ئەو ئەرکە جنسیانەی لە نێوان ژن و پیاو دیاری کردووە، کە لەگەڵ لەدایك بوونمان لەدایك ئەبێ، دێتە ناو واقعەکەو کەسمان ناتوانین بیگۆڕین بۆمان نیە بیگۆڕین، بەتایبەتی لە کۆمەڵگەیەکی ڕۆژهەلاتی ئێمە، ناتوانین بە یاسا هەندێ شت بگۆڕین، لێرە دێت تەعریفی جەندەر ئەکات، ئەڵێ (الاختلافات المستحدثة من قبل المجتمع بين النساء والرجال) کەواتە کۆمەڵگا ئەمەی بۆ من دروست کردووە، کە ئەوەی تەوەقوعیەتی لە من جیاواز بێ لەوەی کە لە پیاوەکەیەتی، (الاطفال يولدون فتيات والاولاد ويتعلمون مايتوقع المرأة منهم من حيث التفكير او السلوك الرجالي او النسوي تختلف هذه التوقعات من الثقافة والمجتمع الى ثقافة والمجتمع اخر وتتغير بمرور الزمن كما انها تحدد من يمتلك النفوذ والسلطة على هذا الامر او ذاك) کەواتە پێویستە ئێمە، ئەوەی ئەو دوو لیژنە بەڕێزە، تەعریفێك کە جامع مانع بێ، لەچوارچێوەی ئەم تەعریفەدابێ کە مەوسوعەیەکی عالەمیە و بڕیاری لەسەر دراوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز عبدالسلام بەرواری.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صديق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر قسە کرا، تەسەوڕ دەکەم وەختی ئەوە هاتووە، بچینە ناو خۆدی بابەتەکەمان، ئەویش ئەو بڕیارەی کە لە لایەن بەڕێز سەرۆکی هەرێم دەرچووە، کە داوا ئەکات لە پەرلەمانی ئێمە گفتوگۆ بکەین لەسەر دوو شت، هیچ مەجالی تری نیە، یان وشەی جەندەر لە باتی ئەو دەستەواژەیەکی کوردی یان عەرەبی پەسەند کراو دابنێین، ئێمەش دەنگمان دا لەسەر مەسیرەکەی، یانیش ئێمە وشەی جەندەر بهێڵینەوە لەناو ئەو بڕگەی دەی ماددەی دووەم، بەلام لەناو یاسایەکە پێناسەی بکەین، هەموو مەسائیلی تر، تەسەوڕ ئەکەم قسە قسە ئەکێشیت وەکو ئەڵێن، بەڕێزان جەندەر وشەیەکی علمیە، وشەیەکی زانستیە، نەعیلاقەتی بە ئاین هەیە، نە عیلاقەتی بە ئەخلاق هەیە، مەسائیلی کۆمەلایەی من لەگەڵ هاوڕێم لەگەڵ د.صباح و ئەو بەڕێزانەی کە وتیان دەرئەنجامی وشەیەکی تەکنەلۆجی جیاوازە لە دەرئەنجامی وشەیەکی کۆمەلایەتی، لەلایەکەوە لەگەڵ ئەوانم، بەلام ئێمە هەموومان ئەزانین هێزی کلتورو هێزی زمان چەندە، ئاشتی خان زۆر بە جوان باسی کرد، کە لە ئەخیرەوە ئەو وشەیە لائەچێت، کاریگەری گەورەی لەناو کۆمەڵگا ئەوەی لە پشت وشەکەیە، بۆیە من تەسەوڕ دەکەم مادام وشەکە لە زمانی عەرەبی و کوردی و لە کەلتوری ئیسلامی و مەسیحی و بودی نەهاتووە، لە زانستی کۆمەڵناسی هاتووە، پێویستە بڕوا بکەین، بەو سەرچاوە سەرەکیانەی کۆمەڵناسی، واتە زانستە مرۆییەکان بێت، یان زانستە کۆمەلایەتیەکان، بەپێی پسپۆڕی خۆم قسە ئەکەم، هەموو ئەو ئینسکلۆپیدیانە ڕێکن لەگەڵ یەك تەعریفی ئیجرائی، ئەوانەی بحوسی علمیان کردووە ئەزانن، لەتەفاسیلی تەعریف لەیەکتری

جودانه، تەعریفی موتەفق عەلەیهی، له ئەوساتی علمی ئەزانن، هیچ نه مەشحون به ئەیدۆلۆجیەیەك یان به تەوەجوهێکی ئەخلاقی تر، ئەڵێت ئێمه جودا ئەکرێین وەکو دکتۆر ....

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز جەنابی عبدالسلام، ئێستا سیاغەی خوێندرایەوە، ئێمه سیاغەکه موناقەشـه ئەکـەین، ئـەوی تـر تـەواو بوو ڕۆیشت، تکایه نا.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صديق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من بەڕێز سـەرۆکی پەرلـەمان هەوڵـەدەم، ئـەو سـیاغەی مـن پێشـنیاری ئەکـەم موقەدیمەیـەك بـدەم، چونکه مەسەلەیەکی ئیختیساسیه، شەرت نیه هەمووومان لەو ئیختیساسەبین ، له ئیختیساسـی خـۆم وەکـو موعـەلیم، وەکو یاسازان ئیختیساسم هەیه، بەلاّم ئەمە ئیختیساسی عیلمیـه، مـن ڕەئـی خـۆم نـادەم، جەنـدەر تێڕوانینـی کۆمەڵگایه بۆ تاکەکان لەسەر ئەساسی جۆرە بایەلۆجیەکـەی، واتـه ئافرەتـه یـان پیـاوە، ئـەو نـاو ڕۆڵـی کـه بـه شایسـتەی ئـەزانی لەسـەر ئـەو ئەساسـه ئـەبێت، واتـه دوو موهەنـدس بـه یـەك چـاو تەماشـا نـاکرێن، بـەڵکو ئافرەتەکه ڕۆڵێکی هەیه، بۆیەش ناوەکانمان نازك و نازدارو تریسکەو، ئەوە بەدرخان و شێرو دلێر و زیرەکـه، واته کۆمەڵگا سیفەتێکم ئەداتیْ ڕۆڵێکم شایسته ئەبینیْ لەسەر ئەساسی من، بۆیه منیش دەنگم ئەخەمه پـاڵ دەنگی پەیمان خان و گەشه خان، ڕێزی زۆرم هەیه بۆ بەڕێزانی لیژنەی یاسایی و لیژنەی ڕۆشنبیری، جـەنابی سەرۆك داوای شی کردنەوەکه ئەکات، من ئەڵێم ئەو پێشنیارەی خوارەوە که سۆزان خانیش بەشێوەیەك باسی کـرد، گەشــەخانیش، ئەبینــه ســیْ کــەس، هــاتووە لــەویْ، کــارکردن لــەپێناو بــلاّو کردنــەوەی کــەلتوری جەندەر(جۆری کۆمەلاّیەتی) پێشنیار دەکـەم بـۆ جێبـەجیْ کردنـی هـەردوو داخوازیەکـەی جـەنابی سـەرۆك، بڵـێین بـلاّو کردنـەوەی کـەلتوری جـۆری کۆمەلاّیـەتی-جەنـدەر، ئەمـه یەکـەمین مەتلـەبی بـەڕێزیان بـوو، وشەیەکی شایستەی کوردی بۆ بدۆزینەوە که موتەفەقە، جۆر له ڕووی زمانـەوە، د.شاهۆ جـارێکی تـر زۆر بـه تەفسیل بۆمان باسی کرد، واته پێشنیاری منـی موحـەدەد کـه بووینـه سـیْ، بـلاّو کردنـەوەی کـەلتوری جـۆری کۆمەلاّیــەتی-جەنــدەر قــەوس تــاوەکو جەندەرەکــه شــەرح بکــەین ئــەوەی کــه جــەنابی ســەرۆك داوای کردووە،(تێڕوانینی یەکسان بۆ تاکەکانی کۆمـەڵگا لەسـەر بنـەمای پسـپۆڕی و لێهـاتوویی و شـارەزایی، نـەوەك ڕەگەزو پێگەی کۆمەلاّیەتی) ئەمە تەعریفی جەندەرە علمیەن، ڕەچاو کردنی ئەگەر ئیزافه بکـەین، ئەمـه لـه پلانەکانی وەرزشی و هونەری و ڕۆشنبیری وەزارەت، نەسەکەتان بۆ بڵێم تاوەکو بینووسن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز تارا ئەسعەدی کەرەمکه.

بەڕێز تارا تحسین ئەسعەدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی قسەیەکی زۆر کرا لەسەر ئەم وشەیە، کەمن بە وشەیەکی دادەنێم، کە لەناو هەرێمی کوردستان خۆی هەر هەیە، لە ئاینی ئیسلامیش وەکو کۆمەڵگایەکی ئیسلامی بە شانازیەوە ئـەڵێم، کـە جەنـدەر بەڵانسی بێ، یان باس کردنی یەکسانی بێ لە نێوان پیاو و ژن، هەر خۆی لەناو قورئان هەیە وابزانم لـە سـورەی (الحجـرات) خۆی ئەڵێ (بسم الله الرحمن الرحيم)(يا ايها الناس انا خلقناكم من ذكر وانثى وجعلناكم).......

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ڕەجائەن، وتمان پێناسەیەکمان ئەوێت، مەجال نـادەم لـەوە زیـاتر، ڕەجائـەن، لـەوە دەرمەچـوو، پێناسـەیەکت هەیە فەرموو، نیە، دانیشە.

بەڕێز تارا تحسین ئەسعەدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەناو کۆمەڵگاکەمان هەیە، بەڵام وشەکە بەنامۆ دیارە، لەبەر ئەوە ئەگەر جەنابی سەرۆکی هـەرێم، دەڵـێ یـان پێناسەی بکەن، بەرێك و پێکی وشەیەکی کوردی هەڵبژێرن لەباتی، هەردوکمان وابزانم کرد، تەئیدم هەیە بۆ سۆزان خان و بۆ کاك عبدالسلام، کە ئێمـە پێناسـەی جەنـدەر وەکـو ڕۆشـنبیریەك، وەکـو کەلتوریـەکی جـۆری کۆمەڵایەتی، کەبەمانای تێڕوانین بـە یەکسـانی بـۆ تاکـەکان، لەسـەر بنـەمای شـارەزایی و پسـپۆری و توانـا لـە هـەردوو ڕەگەزەکـە، پێگـەی کۆمەڵایـەتی و هونـەری، وەرزشـی بگرێتـەوە، ئەگـەر ئێمـە تەماشـای بنـەماکانی بکەین، بنەمای جۆری کۆمەڵایەتی، چوار شت ئەگرێتەوە، کەوابزانم پیاو پێش ژن ئەگرێتەوە، ژنیش لەگەڵی تەواوکەرە بۆی، یەکەم، (المساواة في الحقوق والواجبـات بـين الرجـل والمـرأة)دووەم، (العدالـة في تكـافؤ الفـرص) سێیەم (التمكين) مەسەلەیەکی سینی هەیە ئەڵێ، لەباتی ئەوەی تۆ ماسیەکەی بۆ بگری فێری بکە چۆن ماسی بگرێ، ئێمەش ئەم وشەیە زۆر نامۆیە لە لامان، (دع مايريبك الى مالا يريبك) بالفعل ئێسـتا وابـزانم دوای ئـەم شەرح کردنە، تەمکین کردن و بە توانا کردنی ئەو بەشانەی لە پیاو لە ژن بۆ ئەوەی ڕۆڵی خۆیان بە جوانی لە ناو کۆمەڵگا ببینن، ئەمە هەدەفی وشەی جەندەرە، چوارەم خاڵ کە زۆر زۆر گرنگە(تكاملى أدوار)ە، واتە چۆن پیاو و ژن تەواوکەرن بۆ یەکتری.....

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تارا خان، پێشنیارەکەت چیە؟، ڕەجائەن، یان دانیشە، چونکە شەرحم بۆ مەکە، پێشنیارەکەمان بدەرێ.

بەڕێز تارا تحسین ئەسعەدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

برای بـەڕێز ، جـەنابی سـەرۆك، مـن پێشـنیازەکەی خـۆم وت، وابـزانم ئەگـەر ئەشـێلێن ئەیلێمـەوە، پێناسـەی جەندەری(ڕۆشنبیری جـۆری کۆمەڵایـەتی) گـۆڕینی بـەو وشـەیە، بـەمانای (تێڕوانینـی یەکسـانی بـۆ تاکـەکان لەسەر بنەمای شارەزایی، پسپۆڕی، توانایی، هەردوو ڕەگەز، پێگەی کۆمەڵایەتی، هونەری، وەرزشـی، هـەروەها تەندروستی، دوور کردنەوەش لە هەموو نەخۆشیەکان کە سەبەب کارە بۆ مردن)، ئەمە پێشنیازی من بوو بـۆ پێناسەکە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز شەونم خان کەرەمکە.

بەڕێز شەونم محمد غریب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بێگومان پشتگیری تەواو لە بۆ ئەو بۆچوونەی هاوڕێکانم ئەکەم کە کاك عبدالسلام و گەشە خان و هاوڕێیانی تر، کە بۆ ڕوونکردنەوەی پێناسەی جەندەر، مانەوەی وشەکەو ڕوونکردنەوە بەو شێوەیەی کەباسی لێ کرا، ئەمەوێ یەك ئیزافە بکەم لێرە، ئەگەر بکرێت، ئەم وشەیە خۆی بەکارهاتووە بۆ گوزارش کردن لە بەرز کردنەوەی پێگەی ژنان و، ڕەخساندنی هەلی یەکسان لەکایەکانی ژیاندا، بۆ هەردوو ڕەگەزەکە، نێرو مێ بەبێ ئەوەی جیاوازی ڕەگەزی هەبێ لەنێوانیاندا، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز عظیمة نجم الدین کەرەمکە.

بەڕێز عظیمة نجم الدین حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە بۆخۆی وشەی جەندەر کەئێستا موشت و مڕێکی زۆری لێ کەوتۆتەوە، من پێموایە ئەم وشەیە کە هاتۆتە ناو فەهەنگ و زمانی ئێمەوە، وشەیەکی نامۆ نیە، ئەمە وشەیەکی جیهانیە، پێموایە هیچ کێشەیەك دروست ناکات، ئەگەر ئێمە بێین لێکۆڵینەوەیەکی وردی لەسەر بکەین لەسەر ئەوەی کە ئەم وشەیە لە فەرهەنگ و کەلتوری داب و نەریتی ئێمە گونجاویەکەی چۆنە، ئێمە ئەتوانین پێناسەیەکی بەو شێوەیەکی بۆ دابنێین، ئەتوانین سوودی لێ ببینین، بەلاَم ئەم وشەیە، وشەیەکی ترسناك نیە، بەو شێوەیەی ئێمە بە ماناکەی کە لەهەر شوێنێك لە ناو هەر فەرهەنگ و زمانێك بە شێوەی جیا جیا تەفسیری بۆ کراوە، من پێموایە وشەی جەندەر کە لەوەزارەتی ڕۆشنبیری ئەم وشەیە بەکارهاتووە بۆ زیاتر بایەخدان، لێرە ئەڵێ بایەخدانی زیاتر بەبوارەکانی هونەرو وەرزش و ڕۆشنبیری و لە ڕووی کۆمەلاَیەتیەوە بە ژنان، ئەم بایەخدانە تایبەتە بۆ ئەوەی کە یەکسانی جەندەری دروست بێ، لەو حاڵەتەدایە کە کۆمەڵگای ئێمە هێشتا نەهونەرو نەوەرزش و نە ڕۆشنبیری وەکو پێویست ژن تیای بەشدار نەبووە، ئەمە نایەکسانیەکی دروست کردووە لەناو کۆمەڵگایا، بەم شێوەیە لە ڕووی کۆمەلاَیەتیشەوە وشەی جەندەر واتە لە پشتی دەم و چاوەکانەوە ئەرك و ماف ئەدرێت بە ئینسان، نەوەك لەسەر ئەوەی کە ئەمە چ ڕەگەزێکە، واتە جۆر دەور نابینێت لەم حاڵەتە، چ جۆرێکە، بەلاَم لێرەدا کە ئەڵێی ئەرك و ماف، واتە هەردوو ڕەگەز وەکو یەك سەیر دەکرێت، من لێرەدا یەك پێناسە بۆ ئەو حاڵەتە، من پێموایە وشەی جەندەر واتە جۆری کۆمەلاَیەتی واتە (یەکسانی لەئەرك و مافدا) واتە لە پشتی دەم و چاوەکانا سەیری ئینسان دەکرێت، ڕۆڵ و ئەرکی پێ ئەدرێت، بەلاَم لە ڕووی ئەوەی کە لە ڕووی ڕۆشنبیری و هونەری و وەرزش و کاری کۆمەلاَیەتی، واتە یەکسانی ئەگەیەنێ، واتە یەکسانی جەندەری لەم ئەرکانەدا، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز دانا سعید سۆفی کەرەمکە.

بەڕێز د.دانا سعید سۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێموایە ئێمە ئیتیفاقمان کرد لەسەر ئەوەی کە وشەی جەندەر بمێنێتەوە، دەنگمان لەسەری دا، جا بۆیە پێموایە هەر پێشنیارێکی تر بۆ ئەوەی تەرجەمە کوردیەکە پێش ئەوە بکرێ، ئەوە پێموایە نا یاسایی دەبێ، بۆیە وشەی جەندەر دەبێ بمێنێتەوە، ئەگەر بمانەوێ تەرجەمەی کوردی بکەین دەبێ بنووسین (جۆری کۆمەڵایەتی) نەوەك جۆری کۆمەڵایەتی پێشی جەندەر بکەوێ، ئەوە یەکەم، دووەمیان پێموایە هەڵەیەکی زۆر گەورەیە، ئەگەر ئێمە پێمان وابێ یەکێك لە ئەرکەکانی وەزارەتی ڕۆشنبیری ئەوەیە کلتوری جەندەری بلاَو بکاتەوە، لەبەر ئەوەی تەواو تناقضی ئەرکی وەزارەتی ڕۆشنبیری دەبێ، لەبەر چی؟، لەبەر ئەوەی تۆ ئەگەر کەلتوری جەندەری بلاَو بکەیەوە، وەزارەتی ڕۆشنبیری واتە، ئەوەی کە پێی دەڵێن باوك سالاری، ئەوەی کە پێی دەڵێن ئەو ڕۆڵە کۆمەڵایەتیانەی کە پێش وەخت بەجیاوازی دراوە بە ژن و بە پیاو، واتە دووبارە ئینتاجی دەکەیەوە، بۆیە هەڵەیەکی زۆر گەورەیە ئێمە بڵێین کەلتوری جەندەری بلاَو دەکاتەوە، بەڵکو دەتوانین بڵێین بلاَو کردنەوەی زانستی جەندەری ، یەعنی کەلتوری جەندەری هەموو کۆمەڵگایەك کەلتورێکی جەندەری هەیە، یەعنی بە پێی ئەو نۆرمە کۆمەڵایەتیانەی کە هەیەتی لەو موجتەمەعە، دەوری ژن و دەوری پیاوی بە جیاوازی دیاری کردووە، بۆ نموونە ئێمە لە کۆمەڵگای خۆمان ئەگەر ئێستا لەو مەمەڕە، بوتڵێك غاز هەبێ بمانەوێ بیگوازینەوە، ژنێك و پیاوێك بەوێدا بڕۆن چاوەڕوانیمان ئەوەیە کە پیاوەکە بوتلە غازەکە بگوازێتەوە نەوەك ژنەکە، یەعنی جیاوازیەکەمان داناوە، یەهەمان شێوە، ئەگەر کوڕێکمان ببێ کەرەستەی فوتبۆڵی بۆ دەکڕین، ئەگەر کچێکمان ببێ بووکۆکەیەکی بۆ دەکڕین، یەعنی ئەوە کەلتوری جەندەری هەر کۆمەڵگایەکە، بەلاَم ئەگەر وەزارەتی ڕۆشنبیری بێ ئەو کەلتورەمان بۆ بلاَو بکاتەوە، ڕاستی ئەو ئەرکەی هەرنەبێ باشترە، جا بۆیە پێموایە لە تەعریفەکە تەعریفێکی زۆر زۆر بە هەڵە نووسراوە، دەبێ لەجیاتی بلاَو کردنەوەی کەلتوری جەندەری بێ، دەبێ زانستی جەندەری بێ، بۆیە ئەو مەترسیانەی کە هاوکارانیشم لێرە هەیانە، لەو مەجالە دەرەوێتەوە، لەبەر ئەوەی ئەوکاتە ئێمە وەکو زانستێك تەماشای دەکەین، وشەی جەندەر بارگاوی ناکەین بەهیچ ئایدۆلۆژیایەك، بەڵکو وەکو بۆ نموونە، لە هەموو زانکۆکانی دونیا چەند دەرسەدی هەیە دەخوێندرێ، دەخوێندرێ بەو مانایەی کە لەموجتەمەعی ئێمە ئەوەیە وا دەکات کە ئێمە بە شێوازی جیاجیا تەماشای ڕۆڵی ژن و ڕۆڵی پیاو بکەین، بەلاَم لە هەمان کاتدا ئەو نۆرمە کۆمەڵایەتیانە هەیە، پێویست ناکات ببنە هۆی ئەوەی کە ئێمە لە ئەرك و مافدا بە جیاوازی جیاکاری دابنێین لە بەینی ژنان و پیاوان، لە هەلی کاردا جیاوازی دابنێین لەبەینی ژن و پیاودا، بۆیە من پێشنیار دەکەم لەجیاتی هەمان ئەو سیاغەیەی بابڵێین لیژنەی یاسایی کردیان، لەجیاتی ئەوەی بڵێین بلاَوکردنەوەی کەلتوری جەندەری، بکرێت بە زانستی جەندەری بە چ مەبەستێك، لەبەر ئەوەی وەکو گوتم کەلتوری

جەندەری تەواو دژە لەگەڵ ئەو تەئریخەی کە دانراوە یەکسانی لەنێوان ئافرەت و پیاو، ئەوە هیچ بەو مانایە نیە، بەڵکو دەبێ بڵێین زانستی جەندەری، بەمەبەستی بەدەست هێنانی یەکسانی ئافرەت و پیاو لە ئەرك و ماف و لە هەلی کاردا، پێموایە ئەو کاتە تەعریفەکە، تەعریفێکی دروست دەبێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ گشت ئێوەی بەڕێز، تەواو بوو، ئێستا لیژنەی یاسایی و ڕۆشنبیری هەردوولاتان بەیەکەوە، سیاغەتان بخەنە پێش ئەندامانی پەرلەمانی بەڕێز.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، دوای ئەوەی گوێ بیستی هەندێ لە بۆچوون بووین، بەڕاستی ئێمە لەگەڵ لیژنەی ڕۆشنبیری سیاغەیەکمان ئامادە کردووە، ئێستا عەرزی بەڕێزتانی دەکەین، بە عەرەبیەکەی سیاغەکە بەم شێوەیەی لێ دێ:

عاشراً: الاهتمام الخاص بمجالات الثقافة والفنون والرياضة النسوية والعمل من اجل نشر ثقافة النوع الاجتماعي الجندر (اي بمفهوم نظرة المساوات الى الافراد على اساس الكفاءة والخبرة والاختصاص دون التميز بينهم على اساس الجنس والموقع الاجتماعي.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا بە کوردیش بیخوێننەوە، سۆزان خان تکایە لە جێگەی خۆت قسە مەکە، ڕەجائەن.

بەڕێز بکر کریم محمد(ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بایەخدانی تایبەت بە بوارەکانی کەلتور و هونەرو وەرزشی ژنانەو کار کردن لە پێناو بلاۆ کردنەوەی کەلتوری جۆری کۆمەڵایەتی-جەندەر(بە مانای تێڕوانینی یەکسان بۆ تاکەکان بە پێی شارەزایی و لێهاتوویی و پسپۆڕی دوور لەجیاکاری ڕەگەزی و پێگەی کۆمەڵایەتیان.

بەڕێزسەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا بەڕێزان بەو شێوەیە بە عەرەبیەکە ئاخیر جار بیخوێننەوە، ئەیکەینە ئەساس پاشان، با ترەجومەیەکی دروست بکرێ، عەرەبیەکەی بخوێنەرەوە.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

صیاغەکە بەم شێوەیە دەبێت:

عاشـراً: الاهتمـام الخـاص بمجـالات الثقافـة والفنـون والرياضـة النسـوية والعمـل مـن اجـل نشـر ثقافـة النـوع الاجتماعي الجندر (اي بمفهوم نظرة المساوات الى الافـراد علـى اسـاس الكفـاءة والخـبرة والاختصـاص دون التميـز بينهم على اساس الجنس والموقع الاجتماعي.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان كێ لەگەڵە تكايە دەستی بەرز بكاتەوە؟ سوپاس، كێ لەگەڵدانيـە تكايـە دەسـتی بـەرز بكاتـەوە؟، 12 كەس لەگەڵدانيە، بە زۆرينەی دەنگ پەسـەند كـرا، زۆر سـوپاس بـۆ گشـت ئێـوەی بـەڕێز، ئێسـتا بـەو شـێوەيە تەواو بوو، دانيشتنی ئەمڕۆمان دوا ئەخەين، بۆ سبەی سەعات (10) ی بەيانی خوا ئاگادارتان بێ.

فرست احمد عبدالله	د. ارسلان بايز اسماعيل	محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی)
سكرتێری پەرلەمانی	جێگری سەرۆكی پەرلەمانی	سەرۆكی پەرلەمانی
كوردستان – عێراق	كوردستان – عێراق	كوردستان - عێراق

پەرلەمانی کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (26)

چوارشەممە رێکەوتی 15\6\2011

خولی سێیەمی هەڵبژاردن

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (26)

چوارشەممە ڕێکەوتی 2011/6/15

کاتــژمێر (10)ی پــێش نیــوەڕۆی ڕۆژی چوارشــەممە ڕێکــەوتی 2011/6/15 پەرلــەمانی کوردســتان - عێراق بە سەرۆکایەتی بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی) سـەرۆکی پەرلـەمان و, بـە ئامـادەبوونی بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل جێگری سەرۆك و, بەڕێز فرست أحمد عبدالله سـکرتێری پەرلـەمان, دانیشـتنی ژمارە (26)ی خولی سێیەم, ساڵی (2011) ی خۆی بەست.

بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمەکانی بڕگە (1)ی مادده (20) لە پەیڕەوی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەموارکراوی ساڵی 1992ی پەرلەمانی کوردستان - عێراق، دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بڕیاری دا بەرنامەی کاری دانیشتنی ژمارەی (26)ی خولی سێیەمی هەڵبژاردن لە کات (10)ی پێش نیوەڕۆی ڕۆژی چوارشەممە ڕێکەوتی 2011/6/15 دا بەم شێوەیە بێت:

1 - پێش چاوخستن و گفتوگۆ کردن لەسەر یاسای ئەنجومەنی ڕاژە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەناوی گەلی کوردستان، دانیشتنەکەمان دەکەینەوە، بەرنامەی کار، خولی سێیەمی هەڵبژاردن، ساڵی دووەم، خولی گرێدانی دووەم، ژمارەی دانیشتن (26)، ڕۆژی دانیشتن 2011/6/15، بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمەکانی بڕگەی (1)ی مادده بیست لە پەیڕەوی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەموار کراوی ساڵی 1992ی پەرلەمانی کوردستان - عێراق، دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بڕیاریدا بەرنامەی کاری دانیشتنی ژمارە (26)ی ئاسایی خولی سێیەمی هەڵبژاردن لە کاتژمێر (10)ی پێش نێوەڕۆی ڕۆژی چوار شەممە ڕێکەوتی 2011/6/15 دا بەم شێوەیە بێت:

1- پێش چاوخستن و گفتوگۆ کردن لەسەر یاسای ئەنجومەنی ڕاژە.

ئێستا داوا لە لیژنەی یاسایی و لیژنەی دارایی دەکەم کەرەم بکەن بێن بۆ ئێرە، فەرموو لیژنەی یاسایی دەست بەکار بن.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێستا ڕاپۆرتی لیژنەی یاسایی بە زمانی کوردی دەخوێنمەوە:

بۆ/ سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان - عێراق

بابەت/ ڕاپۆرتی لیژنەی کاروباری یاسایی لەبارەی پرۆژەی یاسای ڕاژەی گشتی لە هەرێمی کوردستان - عێراق

لیژنەی کاروباری یاسایی زنجیرەیەك کۆبوونەوەی لە ڕۆژانی 15 و16 و19/ گوڵان/2711ی کوردی بەرامبەر بەرۆژانی 4 و5 و2011/5/8ی زایینی سازدا، بۆ لێکۆڵینەوە لە پرۆژە یاسای (ئەنجومەنی ڕاژەی گشتی لە هەرێمی کوردستان - عێراق)، کە لەلایەن ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمان پێشکەش کراوەو دوای خوێندنەوەی یەکەمی لە پەرلەمان لە دانیشتنی ئاسایی ژمارە (1)ی ڕۆژی 2011/3/29 بۆ لیژنەکەمان هاتووە، دوای لێکۆڵینەوەو تاوتۆکردنی، لیژنە پێشنیازەکانی خوارەوەی پێشکەش دەکات:

(پرۆژە یاسای ئەنجومەنی ڕاژەی گشتی لە هەرێمی کوردستان - عێراق)

ماددەی یەکەم: لیژنە پێشنیازدەکات: پێشەکی ماددەکە دابڕێژرێتەوە.

بڕگەی (سێیەم) لەماددەکە لابدرێ بۆ دووبارە نەکردنەوەی گوزارەی (دەستە) لە ماددەکان و بڕگەکانی پرۆژەکە، پێشنیاز دەکەین داڕشتنەوەی ماددەکە بەم شێوەیەی خوارەوە بێت:

ماددەی یەکەم: مەبەست لەم زاراوانەی خوارەوە ماناکانی بەرامبەریانە بۆ مەبەستی ئەم یاسایە:

یەکەم: هەرێم :هەرێمی کوردستان.

دووەم: ئەنجومەن: ئەنجومەنی ڕاژەی گشتی لە هەرێمدا.

سێیەم: سەرۆکی ئەنجومەن: سەرۆکی ئەنجومەنی ڕاژەی گشتی لە هەرێمدا.

بەشی دووەم

دامەزراندن و ئامانجەکان

ماددەی دووەم:

لیژنە پێشنیاز دەکات کە ئەنجومەنی ڕاژە بە ئەنجومەنی وەزیرانەوە بلکێ لە جیاتی ئەوەی بە پەرلەمانی کوردستانەوە بلکێ و، ماددەکەش بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە:

ماددەی دووەم: لە هەرێمدا ئەنجومەنێك دادەمەزرێت پێی دەگوترێ (ئەنجومەنی ڕاژەی گشتی لە هەرێمی کوردستان)و، کەسایەتی مەعنەوی و سەربەخۆیی دارایی و کارگێڕی خۆی دەبێ و سەرۆکەکەی یاخود ئەوەی دەسەڵاتی پێدەدات نوێنەرایەتی دەکات و بە ئەنجومەنی وەزیرانەوە دەلکێ).

ماددەی سێیەم:

لیژنە پشتگیری ماددەکە دەکات و هیچ تێبینیەکی لەسەر نییە.

بەشی سێیەم

پێکهاتەی ئەنجومەن و میکانیزمی کارکردن

یەکەم: لیژنە پێشنیاز دەکات باسی پسپۆڕایەتی نەکرێ، تەنیا بگوترێ بڕوانامەی زانکۆی هەبێ، بەبێ ئەوەی باسی پسپۆڕاتیەکان بکرێ.

دووەم: لیژنە پێشنیاز دەکات کە سەرۆکی لیژنە بە پلەی بریکاری وەزارەت بێ و جێگری سەرۆکیش بە پلەی تایبەتی (أ) و ئەندامانی ئەنجومەنیش بە پلەی بەڕێوەبەری گشتی بن.

سێیەم: لیژنە پێشنیاز دەکات گوزارەی (مل کەچ دەبێ بۆ پەسەند کردنی پەرلەمان) لادرێ، کە لە کۆتایی بڕگەکەدا هاتووەو بەم شێویەی خوراەوە دابڕێژرێتەوە:

(سێیەم: ئەنجومەنی وەزیران، سەرۆکی ئەنجومەن و جێگرەکەی و ئەندامەکانی بەپێێ ئەو مەرجانەی لەم یاسایەدا هاتوون دەپاڵێوێ).

چوارەم: هیچ تێبینیەکی لەسەر نییە.

پێنجەم: لیژنە پێشنیاز دەکات:

أ- گوزارەی (كردەنی و كار تێدا كردنی) لە دوای وشەی (ڕاژە) زیاد بكرێ و ماوەی ڕاژەكە (لە دە ساڵ كـەمتر نەبێ) لە جیاتی (پازدە ساڵ) و، سەبارەت بە هەڵگری بڕوانامەی (ماجستێر) دوو ساڵ داشكێندرێ و، پێـنج ساڵیش بۆ هەڵگری بڕوانامەی (دكتۆرا) كەم بكرێتەوە.

ب- هەڵوەشاندنەوەی ئەم بڕگەیە، چونكە پێویست بە مەرجی تەمەن ناكات، بەڵكو ئەوەندە بـەس بێـت كـە لە بڕگەی پێنجەمدا لە مەرجی ساڵەكانی ڕاژەدا هاتووە.

شەشەم: هیچ تێبینیەكی لەسەر نییە.

حەوتەم: هیچ تێبینیەكی لەسەر نییە.

هەشتەم: ئەم بڕگەیە هەڵوەشێتەوە، چونكە لەوێ ڕێسای گشتی هەیە، كە ئەم مەسەلەیە چارەسەر دەكات.

لیژنە پێشنیاز دەكات ماددەی چوارەم بەم شێوەیەی خوارەوە دابڕێژرێتەوە:

بەشی سێیەم

پێكهاتەی ئەنجومەن و میكانیزمی كاركردن

ماددەی چوارەم:

یەكـەم: ئەنجومـەن لـە سـەرۆك و جێگـری سـەرۆك و حـەوت ئەنـدامی خۆتەرخانكـەر پێكـدێ لەوانـەی بڕوانامەی بەرایی زانكۆیان لەو پسپۆڕانەدا هەبێ، كە پەیوەندی بە كارو ئەركی ئەنجومەن هەبێ.

دووەم:

أ- سەرۆك بە پلەی (بریكاری وەزارەت) دەبێ.

ب- جێگری سەرۆك بە پلەی تایبەتی دەبێ و مووچەی تایبەتی (أ) وەردەگرێ.

ج- ئەندامانی ئەنجومەن بە پلەی بەڕێوەبەری گشتی دەبن.

سـێیەم: ئەنجومـەنی وەزیـران، سـەرۆك و جێگرەكـەی و ئەنـدامانی بـەپێی مەرجـەكانی كـە لـەم یاسـایەدا هاتوون دەپاڵێوێ.

چوارەم: ئەو پاڵاوتنەی كە لە بڕگـەی (سـێیەم) لـەم ماددەیـەدا هـاتووە، بـەپێی ئـەم میكانیزمـەی خـوارەوە دەبێت:

أ- ئەنجومەنی وەزیران دەرگای داوا پێشكەش كـردن لـە هـەموو هۆیـەكانی ڕاگەیانـدن (بیسـتراو و بینـراو و خوێنراو) بۆ ماوەیەك لە سی ڕۆژ زیاتر نەبێت ڕادەگەیەنێ.

ب- ڕاگەیاندنەكە هەموو مەرجەكانی پاڵاوتنی كە لەم یاسایەدا هاتوون ڕادەگەیەنێ.

پێنجەم: پێویستە ئەم مەرجانەی خوارەوە لە سەرۆكی ئەنجومەن و جێگرەكەی و ئەندامانی بێنەدی:

أ- دەبـێ خـاوەن شـارەزایی و شـیاوی وا بێـت كـە وای لێ بكـات بتوانێـت ئـەم فەرمانانـە بـەڕێوە ببـات و، خزمەتگوزاریی كردەنی و كاركردنی لە بواری پسپۆڕیەكەیدا هەبێت كە لە (10) ساڵ كـەمتر نـەبێ و دوو ساڵ لەو ماوەیە بۆ خاوەنی بڕوانامەی (ماجستێر) و پێـنج سـاڵیش بـۆ خـاوەنی بڕوانامـەی (دكتـۆرا) كـەم بكرێتەوە.

ب- دەبێ خۆڕەوشتی باش بێت.

ج- نابێ بە تاوانێك، یان كەتنێكی ئابڕووبەر حوكم درابێ.

شەشەم: سەرۆك و جێگری سەرۆك و ئەندامانی ئەنجومەن، بەپێی یاسا بۆ ماوەی پێنج ساڵ دادەمەزرێن و قابیلی نوێ كردنەوەیە بۆ یەكجار.

حەوتەم: سەرۆكی ئەنجومەن دەسەڵاتی وەزیری تایبەتمەند بەكاردێنێ لەوانەی پەیوەندیدارن بە كاروباری كارگێڕی و دارایی تایبەت بە ئەنجومەن.

ماددەی پێنجەم:

لیژنە پێشنیازدەكات ئەم ماددەیە هەڵوەشێتەوەو زنجیرەی ماددەكان بەو پێیە بگۆڕدرێ.

ماددەی شەشەم (زنجیرەكەی دەبێتە ماددەی پێنجەم): هیچ تێبینی لەسەر نییە.

ماددەی حەوتەم (زنجیرەكەی دەبێتە ماددەی شەشەم): لیژنە پێشنیاز دەكات:

یەكەم: بانگهێشت بۆ كۆبوونەوە لەسەر داوای سەرۆك، یان جێگرەكەی دەبێ.

دووەم: بڕیارەكانی ئەنجومەن بەزۆرینەی ئەندامانی دەبێ لە جیاتی بە زۆرینەی ڕەها و ماددەكە بەم شێوەیەی خوراەوە دابڕێژرێتەوە:

ماددەی شەشەم:

یەكەم: ئەنجومەن لە سەر داوای سەرۆك، یان جێگرەكەی كە سەرۆك ئامادەنەبوو كۆدەبێتەوە.

دووەم: بڕیارەكانی ئەنجومەن بەزۆرینەی ئەندامە ئامادەبووەكان بەلانی كەم دەردەچن و، ئەگەر دەنگەكان وەكو یەك بوون، ئەوا ئەو لایەنە پەسەند دەكرێ كە سەرۆك دەنگی لەگەڵ داوە.

ماددەی هەشتەم (زنجیرەكەی دەبێتە ماددەی حەوتەم): لیژنە پێشنیاز دەكات:

یەكەم: لادانی گوزارەی (گشتی بۆ هەرێم لە كاتی دانان) و گوزارەی (ڕاژەی شارستانی و میلاك) زیاد بكرێ لە دوای (یاسای ڕاژە).

دووەم: گوزارەی (زیاد كردنی ڕاژە) بخرێتە دوای گوزارەی (ڕاژەی گشتی).

سێیەم: هیچ تێبینیەكی لەسەر نیە.

چوارەم: گوزارەی (ولایەنە پەیوەندیدارەكان) زیاد بكرێ بۆ كۆتایی بڕگەكە.

پێنجەم: هیچ تێبینیەكی لەسەر نییە.

شەشەم: هیچ تێبینیەكی لەسەر نییە.

حەوتەم: هیچ تێبینیەكی لەسەر نییە.

هەشتەم: هیچ تێبینیەكی لەسەر نییە.

نۆیەم: هیچ تێبینیەكی لەسەر نییە.

دەیەم: گوزارەی (و بەرزکردنـەوەی بـۆ پەرلـەمانی کوردسـتان و سـەرۆکایەتی هـەرێم) لـە کۆتـایی بڕگەکـە لاببرێ و، تەنیا ئەوەندە بمێنێ (بە بەرزکردنەوەی ڕاپۆرتەکە بۆ ئەنجومەنی وەزیـران)، لەبـەر ئـەوەی ئـەم ئەنجومەنە بە ئەنجومەنی وەزیرانەوە لکاوە.

یـازدەم: لابردنـی (پەرلـەمانی کوردسـتان و سـەرۆکایەتی هـەرێم) لـە دێـڕی دووەمـی ماددەکـە و، گـوزارەی (بەڕێوەبردنی توانای مرۆیی و گەشەپێدانی لە ڕاژەی شارستانی) زیاد بکرێ بۆ کۆتایی بڕگەکە.

دوازدەم: هەردووبرگـەی (أوب) لێـك بـدرێن و بکرێتـە دەقـی بڕگـەی دوازدەم لەگـەڵ زیـاد کردنـی گـوزراەی (بەهەماهـەنگی لەگـەڵ وەزارەتـی دارایـی و ئـابووری) بـۆ دوای دێـڕی یەکـەم دوای ئامـادەکردنی پـرۆژەی بودجە.

سێزدەم: هیچ تێبینەکی لەسەر نییە.

چواردەم: هیچ تێبینەکی لەسەر نییە.

پێشنیاز دەکەین برگەیەك بەزنجیرەی (پازدەم)ی بخرێتە سەر و بەم شێوەیەی خوارەوە بێ:

(یاخود هەربابەتێکی تر، کە پەیوەندیدار بێ بە بەڕێوەبردنی توانای مرۆیی و گەشەپێدانی لە راژەکەدا کە ئەنجومەنی وەزیران بۆی دەنێـرێ)و، لیژنـە پێشـنیاز دەکـات کـە مـاددەی حەوتـەم بـەم شـێوەیەی خـوارەوە دابڕێژێتەوە:

بەشی چوارەم

ئەرکەکانی ئەنجومەن

ماددەی حەوتەم:

ئەنجومەن ئەم ئەرکانەی خوارەوە دەگرێتە ئەستۆ:

یەکەم: جێبەجێ کردنی یاسای راژەی شارستانی ومیلاك و جێبەجێ کردنی هەرچیەکی پەیوەندیـدارە بـە فرمانی گشتی لە یاساکانی دیکەی پەیوەندیدار.

دووەم: دامەزراندن و دووبارە دامەزراندنەوەو بەرزکردنـەوەو خسـتنە سـەر راژەو، ئەمـەش تـەنیا لـە کـاری تایبەتی ئەنجومەن دەبێ و، لەسەر بنەمای پێوەری پیشەیی و لێهاتوویی دەبێت.

سێیەم: نەخشەکێشانی کاروباری فرمانە گشتیەکان و سەرپەرشتی کردن و چاودێری کردنـی لـە دەزگاکـانی هەرێم و نەخشە کێشانی سیاسەتەکانی راژەی گشتی و دەست نیشان کردنی هۆیەکانی جێبـەجێ کردنـی و هەڵسەنگاندنی ئاستی جێبەجێ کردنەکەی.

چـوارەم: پێشـنیازکردنی پرۆژەکـانی یاسـاکان و پێـرەوە تایبەتمەنـد بـە رێکخسـتن وپەرەپێـدانی کاروبـاری فرمانە گشتیەکان و دەربڕینی ڕا لەبارەیـەوە بـە هەماهـەنگی کـردن لەگـەڵ وەزارەتـی دارایـی و ئـابووری و لایەنە پەیوەندارەکان.

پێنجەم: ئامادە کردنی هەیکەلی فرمانی بۆ وەزارەتەکان و لایەنە نەلکاوەکان بە وەزارەت و هەموو دەزگایەك، کە فرمانی گشتی تێدابێت و، ئەمەش بەهەماهەنگی دەبێت لەگەڵ لایەنە پەیوەندارکاندا.
شەشەم: وەسف کردنی فرمانە گشتیەکان و مەرجەکانی پڕکردنەوەی بەهەماهەنگی کردن لەگەڵ دەزگا تایبەکان لە وەزارەتی پلاندانان و لایەنە پەیوەندارەکانی دیکە.
حەوتەم: نەخشەکێشانی سیاسەتی شیاندن و مەشق کردن لەکاتی راژەدا بۆ فەرمانبەرانی هەرێم و، ئەمەش بە هەماهەنگی دەبێت لەگەڵ وەزارەتی پلاندانان و لایەنە پەیوەندیدارەکانی دیکەدا.
هەشتەم: دانانی سیاسەت و بەرزەفتکاری وا کە دەستەبەر بێت بۆ بەدیهێنانی هاوسەنگی لەنێوان ژمارەی فەرمانبەران لە فەرمانگە جیاوازەکانی هەرێم و لایەنە پەیوەندیدارەکانی دیکەدا.
نۆیەم: دەستکردن بە لێکۆڵینەوەو ئەنجامدانی ئەو باسانەی کە پەیوەندیدارن بە پەرەپێدانی فرمانی گشتی و پێشکەش کردنی راسپاردەکان لەبارەیانەوە بۆ لایەنە پەیوەندارەکان لە هەرێمداو، ئەمەش بە هەماهەنگی دەبێ لەگەڵ وەزارەتە تایبەتمەندەکان.
دەیەم: ئامادەکردنی راپۆرتی ساڵانە لەبارەی کارەکانی ئەنجومەن، کە ئەنجامەکانی پێداچوونەوە بۆ کارەکانی دامەزراندن و راسپاردەکانی تێدابێ، کە بە پێویستی دەزانێ بۆ بەرز کردنەوەی ئاستی راژەی گشتی و بەرزکردنەوەی بۆ ئەنجومەنی وەزیران.
یازدەم: ئامادەکردنی راپۆرتی ساڵانە لەبارەی هەر وەزارەتێك، یاخود لایەنی نەلکاو بەوەزارەت و بەرزکردنەوەی بۆ ئەنجومەنی وەزیران، کە راسپاردەکان و پێشنیازە پێویستەکانی بۆ دەستەبەرکردنی جێ بەجێ کردنی کارەکانی بە رێکوپێکی و بەڕێوەبردنی توانای مرۆیی و گەشەپێدانی لە راژەی گشتیدا.
دوازدەم: ئامادە کردنی پرۆژەی بودجەی ئەنجومەن تاکو لە ناو بودجەی گشتی هەرێمدا دابنرێت، بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتی دارایی و ئابووری و لێکۆڵینەوەی پێشنیازەکانی وەزارەتەکان لەبارەی پرۆژەی یاسای بودجەی هەرێم ئەوەی پەیوەندیدارە بە تەرخان کردنی پارەی پێویست بۆ فەرمانبەران و خەرجی کارگێڕیی و پەسند کردنی و پێشکەش کردنی بە ئەنجومەنی وەزیران.
سێزدەم: جێبەجێ کردنی رێ پێوو لێکۆڵینەوەو ئامارکردن و پێشکەش کردنی پێشنیازەکانی کە پەیوەندارن بە هێنانەدی هاوکێشەیی لە نێوان هەیکەلی مووچەکان و نێوان ئاستی ژیان و گوزەرانی گشتی، لەبەر رۆشنایی تێچووی ژیان و گوزەران و نرخی کاڵاو خزمەتگوزارییەکان و پێوانە ئابوورییەکان و دەست نیشان کردنی رادەی نزم بۆ ژیان و گوزەرانی تاك لە فرمانی گشتیدا، بە هەماهەنگی لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەکاندا .
چواردەم: ئەنجومەن بۆی هەیە توانستەکانی ئەو کەسانەی کە مەبەستە دابمەزرێن، یاخود دابمەزرێنەوە تاقی بکاتەوە، چ بە بەرەو رووبوونەوە، یاخود بە ئەزموونی بەنووسین بێ، یاخود بە هەردووکیان، تاکو سیفەت و شیاویان بزانێت، ئەوەی راژەی پێشووی هەبێت لە فەرمانێك کە تێیدا چەسپا بێت، یاخود

بڕوانامەی باڵای هەبێت بەدەر دەکرێن، مەگەر ژمارەی ئەوانەی داوایان کردووە دابمەزرێن لە فرمانگەکان، کە پێویستە پڕبکرینەوە پتربن لە ژمارەی ئەو فرمانانە.
پازدەم: هەر بابەتێکی تر کە پەیوەندیداربێ بە بەڕێوەبردنی توانای مرۆیی و گەشە پێدانی لە راژەکەدا، کە ئەنجومەنی وەزیران بۆی دەنێرێ.

بەشی پێنجەم

هەیکەلی رێکخستن

ماددەی نۆیەم: (زنجیرەکەی دەبێتە ماددەی هەشتەم) هیچ تێبینیەکی لەسەر نییە.
ماددەی دەیەم: (زنجیرەکەی دەبێتە ماددەی نۆیەم) لیژنە پێشنیاز دەکات:
یەکەم: ساڵەکانی راژەی لابرێ، چونکە بنەمای گشتی هەیە بۆ دامەزراندنی بەڕێوەبەرە گشتیەکان و بڕگەکە بەم شێوەیەی خوارەوە دابڕێژرێتەوە:
یەکەم: ئەو فرمانگانەی کە دەقی ناوەکانیان لە بەندەکانی (یەکەم و دووەم و سێیەم و چوارەم) لە ماددەی دەیەمدا لەم یاسایەدا هاتووە، بەڕێوەبەرێکی گشتی بەڕێوەیان دەبات، کە بڕوانامەی بەرایی زانکۆی بەلانی کەم هەبێت و خاوەن شارەزایی وپسپۆریی بێت.
دووەم: هیچ تێبینەکی لەسەر نییە.
سێیەم: ئەم بڕگەیە بگوازرێتەوە بۆ ماددەیەکی سەربەخۆی کۆتایی، چونکە ئەم ماددەیە لە پێکهاتەکانی ئەنجومەنەوە لەخۆ دەگرێ.
چوارەم: ئەم بڕگەیە لابرێ، پێشنیاز دەکەین دوو ماددەی دیکە بە زنجیرەی ماددەی دەیەم و یازدەم بخرێتە سەری و زنجیرەی ماددەکان بەم شێوەیە خوارەوە بگۆڕدرێ.
ماددەی دەیەم:
ئامادە کردنی پێڕەوی ناوخۆی تایبەت بە ئەنجومەن.
ماددەی یازدەم:
ئەنجومەن بۆی هەیە بەڕێوەرایەتی، یان هۆبە، یان بەشەکان لە کاتی پێویستدا لە نوێ دابمەزرێنی، یاخود لێکیان بدات.
ماددەی یازدەم: دەبێتە زنجیرەی ماددەی دوازدەم، لیژنە پێشنیاز دەکات بە زیاد کردنی وشەی بڕیار لەدوای وشەی یاسایی، ماددەکە بەم شێوەیەی خوارەوە دابڕێژرێتەوە:

ماددەی دوازدەم:
کار بەهیچ دەقێکی یاسایی یان بڕیارێك ناکرێ کە ناکۆك بێت لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایە.

ماددەی دوازدەم: دەبێتە زنجیرەی ماددەی سێزدەم، لیژنە پێشنیاز دەکات ماوەی جێبەجێکردنی دوای تێپەڕبوونی (شەست ڕۆژ) بێت لە جیاتی (نەوەد ڕۆژ)و ماددەکە بەم شێوەیەی خوارەوە دابڕێژریتەوە.

ماددەی سێزدەم:

ئەم یاسایە دوای (60)شەست ڕۆژ لە ڕۆژی بڵاوکردنەوەی لە ڕۆژنامەی فەرمی (وەقائعی کوردستان)دا جێبەجێ دەکرێت.

هۆیە پێویستەکانی دەرچوواندنی: هیچ تێبنیەکیان لەسەر نییە.

تکایە بفەرموون و دەقی پرۆژە ئەسلیەکەو رای لێژنە لەبارەیەوە بخەنە بەردەم پەرلەمان، بۆ رای شیاو لە بارەیەوەو دەنگدان لەسەری، لەگەڵ ڕێزماندا، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو بە عەرەبیەکەش بخوێننەوە.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان.

ئێستا دەقی راپۆرتی لیژنەی یاسایی سەبارەت بە پرۆژەی ئەنجومەنی راژە لە هەرێمی کوردستان بە زمانی عەرەبی دەخوێنمەوە:

الى/ رئاسة برلمان كوردستان - العراق

م/ تقرير حول مشروع قانون مجلس الخدمة العامة في اقليم كوردستان - العراق

عقدت لجنة الشؤون القانونية سلسلة من الاجتماعات في الايام 15و 16و19/گولان/2711 كوردي المصادف ليوم 4و5و2011/5/8 الميلادية لدراسة مشروع قانون (مجلس الخدمة العامة في اقليم كوردستان - العراق) المقدم من قبل العدد القانوني لاعضاء البرلمان والمحال الى لجنتنا بعد القراءة الأولى له في البرلمان بجلسته الاعتيادية المرقمة (1) في 2011/3/29 وبعد الدراسة، تقدم اللجنة مقترحاتها بالشكل الآتي:

مشروع قانون مجلس الخدمة العامة في اقليم كوردستان - العراق

الفصل الاول

التعاريف

المادة الاولى: تقترح اللجنة اعادة صياغة مقدمة المادة حذف الفقرة (ثالثا) من المادة لعدم تكرار تعبير (الهيئة) في مواد وفقرات المشروع، وتقترح اعادة صياغة المادة بالشكل الآتي:

المادة الاولى: يقصد بالمصطلحات والتعابير الآتية المعاني المبينة ازائها لاغراض هذا القانون:

اولاً: الاقليم: اقليم كوردستان – العراق.

ثانياً: المجلس: مجلس الخدمة العامة في الاقليم.

ثالثاً: رئيس المجلس: رئيس مجلس الخدمة العامة في الاقليم.

الفصل الثاني

التأسيس والاهداف

المادة الثانية:

تقترح اللجنة ان يرتبط مجلس الخدمة بمجلس الوزراء بدلاً من ارتباطه ببرلمان كوردستان واعادة صياغة المادة بالشكل الآتي:

(المادة الثانية: يؤسس في الاقليم مجلس يسمى بـ(مجلس الخدمة العامة في اقليم كوردستان) ويتمتع بالشخصية المعنوية والاستقلال المالي والاداري ويمثله رئيسه او من يخوله ويرتبط بمجلس الوزراء).

المادة الثالثة: تؤيد اللجنة المادة ولا توجد عليها اية ملاحظة.

الفصل الثالث

هيكل المجلس وآلية العمل

المادة الرابعة:

اولا: تقترح اللجنة عدم ذكر الاختصاصات وانما الاكتفاء بان يكون حاصلاً على شهادة جامعية دون ذكر الاختصاصات.

ثانيا: تقترح اللجنة ان يكون رئيس المجلس بدرجة وكيل وزارة ونائب الرئيس بدرجة خاصة (أ) واعضاء المجلس بدرجة مدير عام.

ثالثا: تقترح اللجنة الغاء عبارة (ويخضع لمصادقة برلمان كوردستان) الواردة في نهاية الفقرة واعادة صياغتها بالشكل الآتي:

(ثالثا: يرشح مجلس الوزراء رئيس المجلس ونائبه والاعضاء وفقاً للشروط الواردة في هذا القانون).

رابعا: لا توجد عليها اية ملاحظة.

خامسا: تقترح اللجنة:

أ- اضافة عبارة (فعلية وممارسة) الى ما بعد كلمة (خدمة) وجعل مدة الخدمة (لا تقل عن عشر سنوات) بدلا من (خمسة عشرة سنة) وتنزل من هذه المدة سنتين بالنسبة لحاملي شهادة الماجستير وخمس سنوات بالنسبة لحاملي شهادة الدكتوراه.

ب- الغاء هذه الفقرة نظراً لعدم الحاجة الى شرط العمر وانما الاكتفاء بما ورد في الفقرة السابعة من شرط سنوات الخدمة.

سادسا: لا توجد عليها اية ملاحظة.

سابعا: لا توجد عليها اية ملاحظة.

ثامنا: الغاء هذه الفقرة لان هناك قواعد عامة تعالج هذه المسألة.

تقترح اللجنة اعادة صياغة المادة الرابعة بالشكل الآتي:

الفصل الثالث

هيكل المجلس وآلية العمل

المادة الرابعة:

اولاً: يتكون المجلس من الرئيس ونائب الرئيس وسبعة اعضاء متفرغين ممن يحملون شهادة جامعية اولية في الاختصاصات ذات العلاقة بمهام المجلس.

ثانياً:

أ- يكون الرئيس بدرجة (وكيل وزارة).

ب- يكون نائب الرئيس بدرجة خاصة ويتقاضى راتب الدرجة الخاصة (أ).

ج- يكون اعضاء المجلس بدرجة مدير عام.

ثالثاً: يرشح مجلس الوزراء رئيس المجلس ونائبه والاعضاء وفقاً للشروط الواردة في هذا القانون.

رابعاً: يكون الترشيح الوارد ذكره في الفقرة (ثالثاً) من هذه المادة وفق الآلية الآتية:

أ- يعلن مجلس الوزراء عن فتح باب التقدم في جميع وسائل الاعلام (المرئي والمسموع والمقروء)، ولفترة لا تزيد على ثلاثين يوماً.

ب- يتضمن الاعلان كل شروط المرشحين الواردة في هذا القانون.

خامسا: يجب ان يتوفر في رئيس المجلس ونائبه والاعضاء الشروط الآتية:

أ- ان يكون من ذوي الخبرة والكفاءة التي تؤهله لشغل هذه الوظيفة وممن له خدمة فعلية وممارسة في مجال اختصاصه مدة لا تقل عن عشر سنوات وتنزل من هذه المدة سنتين بالنسبة لحاملي شهادة الماجستير وخمس سنوات لحاملي شهادة الدكتوراه.

ب- ان يكون حسن السيرة والسلوك.

ج- الا يكون محكوما عليه بجناية او جنحة مخلة بالشرف.

سادسا: يعين الرئيس ونائب الرئيس واعضاء المجلس وفق القانون لمدة خمس سنوات قابلة للتجديد لمرة واحدة.

سابعا: يمارس رئيس المجلس صلاحية الوزير المختص فيما يتعلق بالشؤون الادارية والمالية الخاصة بالمجلس.

المادة الخامسة:

تقترح اللجنة الغاء هذه المادة وتغيير تسلسل المواد تبعا لذلك.

المادة السادسة: (وتصبح بتسلسل المادة الخامسة): لا توجد عليها اية ملاحظة.

المادة السابعة: (وتصبح بتسلسل المادة السادسة): تقترح اللجنة:

اولاً: ان تكون الدعوة لعقد الاجتماع بناء على طلب رئيس المجلس او نائبه.

ثانياً: قرارات المجلس تصدر باغلبية اعضائه بدلاً من الاغلبية المطلقة.

واعادة صياغة المادة بالشكل الآتي:

(المادة السادسة:

اولاً: يجتمع المجلس بدعوة من رئيسه او نائبه عند غياب الرئيس.

ثانياً: تصدر قرارات المجلس باغلبية اعضائه الحاضرين على الاقل واذا تساوت الاصوات يرجح الجانب الذي صوت معه الرئيس).

الفصل الرابع

مهام المجلس

المادة الثامنة: (وتصبح بتسلسل المادة السابعة): تقترح اللجنة:

اولا: حذف عبارة (العامة للاقليم عند تشريعه) واضافة (الخدمة المدنية والملاك) الى ما بعد (قانون الخدمة).

ثانيا: اضافة عبارة (وإضافة الخدمة) الى ما بعد عبارة (الخدمة العامة).

ثالثا: لا توجد عليها اية ملاحظة.

رابعا: اضافة عبارة (والجهات ذات العلاقة) الى نهاية الفقرة.

خامساً: لا توجد عليها اية ملاحظة.

سادسا: لا توجد عليها اية ملاحظة.

سابعا: لا توجد عليها اية ملاحظة.

ثامناً: لا توجد عليها اية ملاحظة.

تاسعاً: لا توجد عليها اية ملاحظة.

عاشراً: حذف عبارة (ورفعه الى برلمان كوردستان ورئاسة الاقليم) في نهاية الفقرة وانما الاكتفاء برفع التقرير الى مجلس الوزراء، نظرا لارتباط هذا المجلس بمجلس الوزراء.

حادي عشر: حذف (برلمان كوردستان ورئاسة الاقليم) في السطر الثاني من المادة، واضافة عبارة (وادارة الموارد البشرية وتنميتها في الخدمة المدنية) الى نهاية الفقرة.

ثاني عشر: دمج الفقرتين (أوب) وجعلها متنا للفقرة ثاني عشر مع اضافة عبارة (بالتنسيق مع وزارة المالية والاقتصاد) الى ما بعد السطر الاول بعد اعداد مشروع الموازنة.

ثالث عشر: لا توجد عليها ملاحظة.

رابع عشر: لا توجد عليها ملاحظة.

نقترح اضافة فقرة بتسلسل الفقرة (خامس عشر) وبالشكل الآتي:

(اي موضوع آخر يتعلق بادارة الموارد البشرية وتنميتها في الخدمة يحيلها اليه مجلس الوزراء).

تقترح اللجنة اعادة صياغة المادة السابعة بالشكل الآتي:

الفصل الرابع

مهام المجلس

المادة السابعة: يتولى المجلس المهام الآتية:

اولاً: تنفيذ قانون الخدمة المدنية والملاك وتنفيذ كل ما يتعلق بالوظيفة العامة في القوانين الاخرى ذات العلاقة.

ثانياً: التعيين واعادة التعيين والترقية في الخدمة العامة واضافة الخدمة ويكون ذلك من اختصاص المجلس حصراً وعلى اساس المعايير المهنية والكفاءة.

ثالثا: تخطيط شؤون الوظيفة العامة والاشراف والرقابة عليها في مؤسسات الاقليم ورسم سياسات الخدمة العامة وتحديد وسائل تنفيذها وتقييم مستوى الانجاز.

رابعا: اقتراح مشروعات القوانين والانظمة الخاصة بتنظيم وتطوير شؤون الوظيفة العامة وابداء الرأي فيها بالتنسيق مع وزارة المالية والاقتصاد والجهات ذات العلاقة.

خامساً: اعداد الهيكل الوظيفي للوزارات والجهات غير المرتبطة بوزارة وكل مؤسسة فيها وظيفة عامة وبالتنسيق مع الجهات المعنية.

سادساً: وصف الوظائف العامة وشروط اشغالها بالتنسيق مع الأجهزة المختصة في وزارة التخطيط والجهات الأخرى ذات العلاقة.

سابعاً: رسم سياسة التأهيل والتدريب أثناء الخدمة لموظفي الاقليم وبالتنسيق مع وزارة التخطيط والجهات الاخرى ذات العلاقة.

ثامناً: وضع السياسات والضوابط الكفيلة بتحقيق التوازن بين عدد الموظفين في دوائر الاقليم المختلفة وبين الخدمة المؤداة.

تاسعاً: إجراء الدراسات والبحوث المتعلقة بتطوير الوظيفة العامة وتقديم التوصيات في شأنها الى الجهات المعنية في الاقليم وبالتنسيق مع الوزارات المختصة.

عاشرا: اعداد تقرير سنوي عن اعمال المجلس يتضمن نتائج المراجعة لعمليات التوظيف والتوصيات التي يراها ضرورية لرفع مستوى الخدمة العامة ورفعه الى مجلس الوزراء.

حادي عشر: اعداد تقرير سنوي عن كل وزارة او جهة غير مرتبطة بوزارة ورفعه الى مجلس الوزراء يتضمن التوصيات والمقترحات اللازمة لضمان حسن اداء العمل وادارة الموارد البشرية وتنميتها في الخدمة العامة.

ثاني عشر: اعداد مشروع موازنة المجلس لدرجها في الموازنة العامة للاقليم بالتنسيق مع وزارة المالية والاقتصاد ودراسة مقترحات الوزارات حول مشروع قانون موازنة الاقليم فيما يتعلق بالاعتمادات المطلوبة للموظفين والنفقات الادارية والموافقة عليها وتقديمها الى مجلس الوزراء.

ثالث عشر: اجراء المسوحات والدراسات والاحصاءات وتقديم المقترحات المتعلقة بتحقيق التوازن بين هيكل الرواتب وبين المستوى المعيشي العام في ضوء تكاليف المعيشة واسعار السلع والخدمات والمعايير الاقتصادية وتحديد الحد الادنى لمعيشة الفرد في الوظيفة العامة بالتنسيق مع الجهات المختصة.

رابع عشر: للمجلس اختبار مؤهلات الاشخاص المراد تعيينهم او اعادة تعيينهم بالمقابلة او بالامتحان التحريري او بهما معا للوقوف على صفاتهم ولياقاتهم ويستثنى من ذلك من له خدمة سابقة في وظيفة مثبت فيها او يحمل شهادة عليا الا اذا كان عدد المتقدمين للوظائف المطلوب اشغالها اكثر من عدد تلك الوظائف.

خامس عشر: اي موضوع آخر يتعلق بادارة الموارد البشرية وتنميتها في الخدمة يحيلها اليه مجلس الوزراء.

الفصل الخامس

الهيكل التنظيمي

المادة التاسعة: (وتصبح بتسلسل المادة الثامنة): لا توجد عليها اية ملاحظة.

المادة العاشرة: (وتصبح بتسلسل المادة التاسعة): تقترح اللجنة:

اولاً: حذف سنوات الخدمة نظراً لوجود قواعد عامة لتعيين المدراء العامين.

واعادة صياغة الفقرة بالشكل الآتي:

(اولاً: يدير الدوائر المنصوص عليها في البنود (اولاً وثانياً وثالثا ورابعا من المادة العاشرة) من هذا القانون مدير عام حاصل على شهادة جامعية اولية على الاقل ومن ذوي الخبرة والاختصاص.

ثانياً: لا توجد عليها ملاحظة.

ثالثاً: نقل هذه الفقرة الى مادة مستقلة ضمن الاحكام الختامية لان هذه المادة تتناول تشكيلات المجلس.

رابعاً: الغاء هذه الفقرة.

نقترح اضافة مادتين بتسلسل المادة العاشرة والحادية عشرة وتغيير تسلسل المواد تبعا لذلك بالشكل الآتي:

(المادة العاشرة: اعداد النظام الداخلي الخاص بالمجلس.

المادة الحادية عشرة:

للمجلس استحداث او الغاء او دمج مديريات او شعب او اقسام عند الاقتضاء).

المادة الحادية عشرة: (وتصبح بتسلسل المادة الثانية عشرة):

تقترح اللجنة اضافة كلمة (قرار) الى ما بعد كلمة (قانوني) واعادة صياغة المادة بالشكل الآتي:

(المادة الثانية عشرة: لا يعمل بأي نص قانوني او قرار يتعارض مع احكام هذا القانون).

المادة الثانية عشرة: (وتصبح بتسلسل المادة الثالثة عشرة):

تقترح اللجنة جعل مدة النفاذ بعد مضي (ستين يوما) بدلاً من (تسعين يوما) واعادة صياغة المادة بالشكل الآتي:

المادة الثالثة عشرة: ينفذ هذا القانون بعد مضي (60) ستين يوماً من تاريخ نشره في الجريدة الرسمية (وقائع كوردستان) .

الاسباب الموجبة: لا توجد عليها ملاحظة.

راجين التفضل بالاطلاع وعرض أصل المشروع ورأي اللجنة القانونية بشأنه على البرلمان للمناقشة وأبداء الرأى المناسب والتصويت، مع التقدير.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، لیژنەی دارایی راپۆرتتان بخوێننەوە.

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

راپۆرتی لیژنەی دارایی تەنها بە زمانی کوردییە.

بۆ/ بەڕێز سەرۆکایەتی پەرلەمان

ب/ کۆنووسی ژمارە (72)

ئاماژە بە نووسراوی بەڕێوەبەرایەتی کاروباری پەرلەمان ژمارە (ك/343) لە بەرواری (2011/3/30) دەربارەی دەقی پرۆژە یاسای (ئەنجومەنی راژەی گشتی لە هەرێمی کوردستان)، کە لە دانیشتنی ژمارە (1)ی رۆژی سێ شەممە رێکەوتی (2011/3/29) پەرلەمانی کوردستان خوێندنەوەی یەکەمی بۆ کردووە، بۆ ئەم مەبەستە لیژنەکەمان (72)هەمین کۆبوونەوەی ئاسایی خۆی ئەنجامدا لە (2011/4/24)، بۆ لێکۆڵینەوەو بڕیاردان لەسەر پرۆژە یاسای ناوبراو و، بەزۆرینەی دەنگ گەیشتنە ئەم بڕیارانەی خوارەوە:

بڕیار

یەکەم: دەربارەی ماددەی یەکەم، پەسندە.

دووەم: دەربارەی ماددەی دووەم، دەستەواژەی کۆتایی بگۆڕێت لە (ویرتبط ببرلمان کوردستان) بۆ (ویرتبط برئاسة مجلس الوزراء).

سێیەم: دەربارەی ماددەی سێیەم:

1- لە (اولاً) پەسندە.

2- لە (ثانیاً) وشەی (الاشراف) شوێنەکەی بگۆڕێت لە دەستەواژە یاساییەکە، بەم شێوەیەی خوارەوە:

(ثانیاً: تخطیط واشراف شؤون الوظیفة العامة والرقابة علیها).

3- لە (ثالثاً) وشەی (الاجتماعیة) لە دەستەواژە یاساییەکە لابرێ.

چوارەم: دەربارەی ماددەی چوارەم:

1- له (اولاً) دەستەواژەی (سبعة اعضاء متفرغين) ببێت به (خمسة اعضاء متفرغين).

2- له (ثانياً) پەسندە.

3- له (ثالثاً) دەستەواژەی (ويخضع لمصادقة برلمان كوردستان) بگۆڕێت بۆ (ويخضع رئيس المجلس ونائبه لمصادقة برلمان كوردستان).

4- له (رابعاً/أ) دەستەواژەی (لاتزيد على ثلاثين يوماً) بگۆڕێت بۆ (لاتقل عن ثلاثين يوماً).

5- له (رابعاً/ب) دەستەواژەی (كل شروط المرشحين) بگۆڕێت بۆ (شروط التعيين).

6- له بڕگەكانی (خامساً/ أ، ب، ج) پەسندە.

7- دەربارەی (خامساً/د) دەستەواژەی (جنحة مخلة بالشرف) بگۆڕێت بۆ (جريمة مخلة بالشرف).

8- بڕگەیەك زیاد بكرێت بۆ (خامساً) بەم شێوەیە:

هـ- ان يكون من ساكني الاقليم.

پێنجەم: دەربارەی ماددەی پێنجەم:

1-دەستەواژەی (يؤدي رئيس المجلس ونائبه اليمين) بگۆڕێت بۆ (يؤدي رئيس المجلس اليمين).

2- وشەی (دون التحيز) زیاد بكرێ بۆ (............ والاخلاص دون التحيز).

شەشەم: دەربارەی ماددەی شەشەم، پەسندە.

حەوتەم: دەربارەی ماددەی حەوتەم:

له (اولاً) دەستەواژەی (بحضور خمسة اعضاء) بگۆڕێت بۆ (بحضور ثلاثة اعضاء).

هەشتەم: دەربارەی ماددەی هەشتەم، پەسندە.

نۆیەم: دەربارەی ماددەی نۆیەم، پەسندە.

دەیەم: دەربارەی ماددەی دەیەم، پەسندە.

یازدەم: دەربارەی ماددەی یازدەم، پەسندە.

دوازدەم: دەربارەی ماددەی دوازدەم، پەسندە.

سێزدەم: دەربارەی (الاسباب الموجبة)، پەسندە.

بەم جۆرە كۆنووس داخرا، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی ئێستا ماددەی یەكەم لە ئەسڵی پرۆژەكە بە زمانی كوردی و عەرەبی بخوێننەوە، پاشان رەئی لیژنەكان لەسەری بدەن، فەرموو.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پرۆژە یاسای ئەنجومەنی راژەی گشتی لە هەرێمدا

بەشی یەکەم

پێناسەکان

ماددەی یەکەم: مەبەست لەم زاراوانەی دادێن ماناکانی بەرامبەریانە بۆ مەبەستی ئەم یاسایە:

یەکەم: ئەنجومەن: ئەنجومەنی راژەی گشتی لە هەرێمی کوردستان.

دووەم: سەرۆکی ئەنجومەن: سەرۆکی ئەنجومەنی راژەی گشتی لە هەرێم.

سێیەم: دەستە: دەستەی سەۆکایەتی ئەنجومەنی راژەی گشتی لە هەرێم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بە عەرەبیش بخوێننەوە.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مشروع قانون

مجلس الخدمة العامة في إقليم كوردستان

الفصل الأول

التعاريف

المادة (1): يقصد بالمصطلحات الاتية المعاني المبينة ازاءها:

أولاً: المجلس: مجلس الخدمة العامة في إقليم كوردستان.

ثانياً: رئيس المجلس: رئيس مجلس الخدمة العامة في الاقليم.

ثالثاً: الهيئة: هيئة رئاسة مجلس الخدمة العامة في الاقليم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی رەئیتان.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە دوو مولاحەزەمان هەیە، یەکەمیان/ ئیعادەی صیاغەی موقەدیمەی ماددەکەمان کردووە.

دووەمیان/ حەزفی فەقەرەی سێیەممان کردووە، لەبەر ئەوەی تەعبیری هەیئە ئەسڵەن لە مەشروعەکەدا نییە، بۆیە ئێمە جارێکی تر ئیعادەی صیاغەمان کردۆتەوە بەم شێوەیە:

ماددەی یەکەم: مەبەست لەم زاراوانەی خوارەوە ماناکانی بەرامبەریانە بۆ مەبەستی ئەم یاسایە:

یەکەم: هەرێم: هەرێمی کوردستان - عێراق.

دووەم: ئەنجومەن: ئەنجومەنی ڕاژەی گشتی لە هەرێمدا.

سێیەم: سەرۆکی ئەنجومەن: سەرۆکی ئەنجومەنی ڕاژەی گشتی لە هەرێمدا.

عەرەبیەکەشی بەم شێوەیە ئیعادەی صیاغەی کراوتەوە:

المادة الاولى: يقصد بالمصطلحات والتعابير الآتية المعاني المبينة ازائها لاغراض هذا القانون:

اولاً: الاقليم: اقليم كوردستان – العراق.

ثانياً: المجلس: مجلس الخدمة العامة في الاقليم.

ثالثاً: رئيس المجلس: رئيس مجلس الخدمة العامة في الاقليم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی دارایی ڕەئیتان.

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لیژنەی دارایی هیچ تێبینیەکی دەربارەی ماددەی یەکەم نییەو پەسندە لەلای، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

پێشەکی بەخێرهاتنی جەنابی وەزیرو مونەسەقی نێوان پەرلەمان و وەزارەتیش دەکەین، کاك کاوە ڕەئیتان لەسەر ئەو ماددەیە.

بەڕێز د.کاوە محمود شاکر/ وەزیری رۆشنبیری و لاوان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ ڕەئی لیژنەی قانونین، کە دەبێت ئەوەی یەکەم ئیقلیم زیاد بکرێت.

دووەم/ ئەوەی کە لە هەیئەت نووسراوە، ئەو هەیئەتە هیچ شوێنێك و هیچ کارێکی نییە لەقانونەکە، سەلاحیاتی نییە، لەبەر ئەوە زیادە، لە حاڵەتێکدا هەبێت، ئەگەر کاتێك ئەم مەجلیسە خەڵکی تر لە دەرەوەی مەجلیسەکە بەشدار بێت تیایدا، لە دیوانی وەزارەتەکانی تر، بەڵام لەبەر ئەوەی ئەم خۆی مەجلیسەکە خۆیەتی، هیچ سەلاحیاتێك نییە بۆ ئەوە، کەواتە ئەو هەیئەتە زیادە لێرە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ئەندامانی بەڕێزی پەرلەمان، ئێستا کێ لەسەر ماددەی یەکەم و ناوی پرۆژەکە دەیەوێت قسە بکات؟ ناویان دەنووسین، ئەم بەڕێزانەی ناویان تۆمار کردووە، دەیانە وێت موداخەلە بکەن، ڕێزداران (بەفرین حسین، جمال طاهر، ڕێباز فتاح، سیوەیل عثمان، بەیان احمد، عبدالسلام بەرواری، هاوڕاز خۆشناو)، کەسی تر هەیە؟ نییە، بەڕێزان، چوار دەقیقە کات تەحدید دەکەین، تکایە ئیلتیزام بە وەخت بکەن و تیکراریش نەبێت، تیکرار هەبێت مەجبورین راتان بگرین، تکایە هەوڵ بدەن گوێتان لە یەك بێت، بۆ ئەوەی تیکرار نەبێت، فەرموو بەفرین خان.

بەڕێز بەفرین حسین خەلیفە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە من سەرەتا قسەم لەسەر ناوی پرۆژەکە هەیە، ئەنجومەنی راژەی گشتی لە هەرێمدا، دیارە لە پێناسەی ئەنجومەندا زاراوەی لە هەرێمدا جارێکی تر هاتووە، بۆیە پێویست ناکات لێرە جارێکی تر لە هەرێمدا دووبارە بێتەوە، هەر ئەنجومەنی راژەی گشتی بێت، لەبەر ئەوەی لە پێناسەی زاراوەکاندا ئەوە شی کراوەتەوە، هەروەها لە پێناسەی زاراوەکانیشدا پێناسە بۆ زاراوەی هەرێمدا نەهاتووە، لە هەمان کاتدا کە پێویستە ئەوەش بێتە پێناسە کردن، پشتگیری لە رەئی لیژنەی یاسایی دەکەم لە پێناسەی زاراوەی ئەنجومەن لەگەڵ سەرۆکی ئەنجومەن، وشەی لە هەرێمی کوردستاندا بکرێتە لە هەرێمدا، هەروەها پێناسەی دەستەواژەی دەستەش لەنێو ئەم پرۆژەیەدا هەڵبگیرێت، لەبەر ئەوەی هیچ دووبارە بوونەوەیەکی لەنێو پرۆژەکەدا نییە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار جەمال طاهر کەرەم بکە.

بەڕێز جمال طاهر ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر بێتو بێین سەیری ئەم ماددەیە بکەین، ئەوەلەن من پشتگیری لە رەئی لیژنەی قانونی دەکەم بە لادانی هەیئە، ئەگەر بێتو سەیری قانونەکە هەمووی بکەین، دەبینین دوو موستەلەح زۆر دووبارە دەبێتەوە، یەك/ (الوظيفة العامة).

دوو/ (الخدمة العامة).

بۆیە من پێشنیار دەکەم ئەم دوو دەستەواژەیە بێن لێرە خدمەی عامە چیە؟ وەزیفەی عامە چیە؟ نەصەکەم ناردووە بۆ لیژنەی قانونی لە رێگەی جەنابی سکرتێر، پێم باشە بکرێتە (الخدمة العامة/ اي خدمة تقدمها الحكومة من خلال هيئاتها بقصد اشباع حاجة عامة)، (والوظيفة العامة/ اي وظيفة يمارسها موظف حكومي في مجال تقديم الخدمة العامة)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار رێباز فتاح کەرەم بکە.

بەڕێز رێباز فتاح محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەڕاستیدا قسەکەی من لەسەر ئەوەیە کە ناوی ئەنجومەن لێرە هاتووە، لەڕاستیدا ئێمە کێشەیەکمان هەیە لە کوردستاندا، کە ئەویش کێشەی دامەزراندنە، بەڵام ئەگەر دواتر، من لەسەر کۆی پرۆژەکە قسە بکەم کە دروست کردنی ئەنجومەنێکی راژەیە، لێرەش ناوی ئەنجومەنەکە هاتووە، ئایا ئێمە هەدەفمان لە دروست کردن ئەوەیە کە دەزگایەکی تازە دروست بکەین، یان هەدەفمان ئەوەیە کە کێشەیەك چارەسەر بکەین؟

ئەگەر لە دواتردا مەهامەکانی ئەم پرۆژەیە بخوێنینەوە، بەشێکی زۆری ئەو مەهامانە وەزارەتی پلانـدانان جێ بەجێی دەکات، لەبەر ئەوە من پرسـیارەکەم ئەوەیـە، ئایـا پەرلـەمان بـە پێویسـتی دەزانێـت لـەوەی کـە دەزگایەکی نوێ دروست بکات و ئەم دەزگایە تا ئاستی ئەوە دەڕوات کە ....

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز، ئێستا لە بـابی تـەعریفین، لەسـەر ئـەوە قسـە بکـە، کـەی چـووینە ئـەوێ باسـی بکـە، تێدەگـەم چـی دەڵێیت، ئێمە دادەنێین ئەم پرۆژەیە بۆ ئەوەیە کە تـەعیینات دەبێـت بـە یەکسـانی بێـت، بـەپێی قابلیـەت بێت، جیاوازی نەبێت، لایەنی سیاسی تەئسیری لەسەر ئـەم و ئـەو نـەبێت، ئـەو دائیرەیـە پێویسـتی بەچـیە، بەوەیە، ئەوە دروستە، بەڵام ئێستا لەسەر ماددەکە، ئـەو موداخەلـەی جـەنابت لـە وەخـتی خـۆی دەبـوو لـە لیژنەکان تەرحت بکردایە، ئێستا پرۆژەکـەمان لەبـەر دەسـتدایەو رەئـی لیژنـەکان هەیـە، مـاددەی یەکەمـە لەگەڵ ناوەکەی، کەرەم بکە، فەرموو.

بەڕێز رێباز فتاح محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یەك/ من ئەندامی لیژنەی یاسایی نیم تا لەوێ تەرحی خۆم بکەم، ئەمە یەك.

دوو/ لە ئێستاوە ئەگەر ناومان نا بـە ئەنجومـەنی راژەی گشـتی، کەواتـە ئێمـە بڕیارمانـداوە کـە دەزگایـەکی نوێ دروست بکەین، قسەکەی من لەسەر ئەوەیە کە ئایا...............

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز، ئێستا موناقەشەی ماددەکە دەکەین، ئەندامی لیژنەی یاسایی نیت، بـەڵام تـۆ ئەنـدامی پەرلـەمانی و راپۆرتەکەت هەیـە، نوێنـەرت لـە لیژنەکـە هەیـە، دەبـوو لـە وەخـتی خـۆی ئـەوە بکـەیت، ئێسـتا وەرە سـەر ماددەکە، ماددەی یەك تەعریفەکان موناقەشە دەکەین، ناچینە هیچ بابەتێکی ترەوە، فەرموو، کەرەم بکە.

بەڕێز رێباز فتاح محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ببورە، من هیچ قسەم لەسەر تەعریفەکە نییە، بەس تەنها................

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

مادام دانیشە، تەواو، بەڕێز سیوەیل عثمان کەرەم بکە.

بەڕێز سیوەیل عثمان احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ئـەو ماددەیـە (ثانیـاً) نووسـراوە رەئیسـی مـەجلیس، ئەگـەر بنووسـریت (رئـیس مجلـس الخدمـة العامة في الاقليم)، ئیقلیمەکە لاببەین، چونکە دووبارە کراوەتەوە، یەعنی هەم ناونیشانەکە ئیقلیمی تێدایە، هەم لە ئەوەلەن (مجلس الخدمة العامة في اقليم كوردستان)، واتا دووبارەیە.

بەنیسبەت سێیەم، (ثالثاً: هیئة) لابردرێت، هاوڕام لەگەڵ لیژنەی یاسایی، کەدەڵێت لابرێت، لەبەر ئەوەی هەموو قانونەکەی بخوێنینەوە ناوی دەستەی تێدا نییە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار بەیان احمد کەرەم بکە.

بەڕێز بەیان احمد کۆچەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی سەبارەت ڤێ بابەتی، من پێم باشە پێشنیارێك پێشکەش بکەم کو بەڕاستی ئەنجومەنی راژە، ئەڤە تشتەکی گەلەك باشە، هەدەفا سەرەکی ژی بەرز کرنا ئەدائا وەزیفیا بۆ فەرمانبەرێ هەرێمی کوردستانێ، تەئهیل و تەدریب، مادام ئەڤ ئەهدافەما هەنە پێ تی ڤیا (معهد الوظیفة العامة) ئەز پێشنیار دکەم ئەڤە لێرە هەبیتن، بە گرنگی دزانم لە بابەتێ تەعریفا هەبیتن و یەعنی بێتە پەسند کرن ئی ل ڤێرێ، چونکی وەکی مە گوتن بەرز کرنا ئاستێ فەرمانبەرا لە هەرێما کوردستانێ.

خاڵە دوێ/ تەئهیل و تەدریبە، یەعنی وەکو وەسیلەیەك بۆ تەحقیقا ڤێ هەدەڤێ بە پێویستیا دزانم، کۆ ئەڤ مەعهەدا وەزیفا عامە بێتە ناو وی بابەتێداو، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار عبدالسلام بەرواری کەرەم بکە.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صدیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەربارەی ماددەی یەکەمی ئەم یاسایە، تێکەڵیەك و نا وزوحیەك لەخودی هەموو یاساکەدا هەیە، لەکاتی باسی ئەنجومەنی راژەی گشتی دەکات، ئەو دەستەی سەرۆکایەتی ئەنجومەن، ئەنجومەن باسی دەمودەزگایەکەیە هەمووی، بەڵام دەستەی سەرۆکایەتی هەیە، کە پێکهاتووە لە سەرۆك و ئەو حەوت ئەندامە، ئەگەر تەماشای بکەین، کە باسی ئەنجومەن دەکات، من باسی هەموو یاساکە دەکەم، بۆیە دەبێت لە ماددەی یەکەم، کە ئێمە شت تەسبیت بکەین، چونکە ناتوانین بگەڕێینەوە بۆی، بۆیە رجاتان لێ دەکەم لە هەردوو لیژنە، تۆزێك سەرنجی ئەوە بدەن، باسی ئەنجومەن، وەکو دەزگایەکەیە، لەناو یاسا کە باسی ئەرکەکانی ئەنجومەن خۆی دەکات وەکو فەرمانگەو باسی ئەرکەکانی دەستەی سەرۆکایەتی دەکات، هەمان وشە بەکار دێنێت، بۆیە تەحدید کردنی لە سەرەتاوە ئەو شتانە دەبێت لەوێ بگۆڕدرێت، من پێشنیار دەکەم ئەو لادانی دەستە، ئەوەی پێشنیارتان کرد بوو زۆر راست بوو، لەبەر ئەوەی لەناو یاساکە هیچ لەو دەڤەی ئێستا دەستە نییە، من پێشنیار دەکەم دوو زارەوە لێرە بنووسرێت:

یەك/ دەستەی سەرۆکایەتی/ دەکاتە دەستەی سەرۆکایەتی ئەنجومەنی راژەی گشتی لە هەرێم.

دوو/ دەستەی کارگێڕی/ دەکاتە دەستەی کارگێڕی، بۆ؟ چونکە لە ماددەی نۆ باسی فەرمانگاکان دەکات، لەوێ دێین باسی دەکەین، پێشنیارەکەم تێ بگەن، لەوێ هەیکەلیەتێکی ئیداری هەیە، بێجگە لە ئەنجومەن،

خۆ دەبێت مودیریەتی ئەو هەیکەل ئیدارییە وەکو مودیری تەنفیزی ئەندام بێت لە ئەنجومەن، تاکو حەلەقەی وەسڵ بێت، بۆیە من پێشنیار دەکەم هەر لە ئێستاوە هەردوو دەستە ناوی بنووسرێت و لەبیرمان بێت کە ئێمە باسی ئەو ئەنجومەنەی لەوێ هاتووە باسی دەستەی سەرۆکایەتی دەکات، ئەو تەعدیلاتە پێویستە بکەین، لە ماددەی نۆیەم بیر لەوە بکەینەوە کە پێویستی بە بەڕێوەبەرێکی گشتی کارگێری مودیری تەنفیزی کە ببێتە ئەندامی دەستە، خۆزگە ئێمە یاسایەکی راژەی گشتیمان دەرکردبا، پێش ئەوەی یاسای ئەنجومەنی راژە دەربکەین، چونکە یاسای راژەی گشتیە دیار دەکات چۆن خەڵك دادەمەزرێت و مەرجەکان و چۆنیەتی ئیش کردن، ئەم ئەنجومەنە بۆ جێ بەجێ کردنی یاسای راژەی گشتیە.......

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە وەرە سەر تەعریفەکە، تەوزیحی دەرەوەی بابەتەکە مەکە، رجائەن، بەڕێز هاوڕاز خۆشناو کەرەم بکە.

بەڕێز هاوڕاز شێخ احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ئەنجومەنی راژە، پێمانوایە شتێکی زۆر گرنگە، بۆیە زوو خراوەتە ناو بەرنامە، ئەم پرۆژە یاسایە کە هاتووە رێك دەقاودەق قانونی مەجلیسی خدمەی عامەی ئیتیحادییە، بەم گۆڕانکارییانە تەنها ئیتیحادییەکە کراوەتە ئیقلیم و مەعهەدی وەزیفی کراوەتە.........

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە شەرحم بۆ مەکە، تەعریفەکانم بۆ باس بکە، ئەمە ماددە یەکە، سێ تەعریف دراوە، ئیزافەی دەکەی، کەمی دەکەی، رجائەن لە ماددەکە نابێت دەر بچیت، شەرحیشی مەکە، دەبوو لە لیژنەکە باست کرد بوایە، سوپاس، لیژنەی یاسایی رەئیتان.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەو مولاحەزەی کە درا، کە ئەو دەستەیە ناوی لە پرۆژەی دەستووری هەرێمی کوردستان نەهاتووە، جارێ دەستوورەکە پەسند نەکراوە، ئەوە یەك.

دووەمین/ دەسەڵات دراوە، کە بتوانرێت جگە لەو هەیئاتانەی تر کە دیاری کراوە، وەکو رەقابەی مالی، نەزاهە، دەسەڵاتی ئەوەش هەیە کە دەستەی تر دروست بکرێت، مولاحەزەکانی تر تەئیدی لیژنەی قانونی بوو.

سەبارەت بەوەی خدمەی عامەو وەزیفەی عامە لەو قانونە زیکر بکرێت، راستە تەعریفێکمان بۆ هاتووە، بەلاّم من موتەئەکیدم تەعریفی خدمەی عامەو وەزیفەی عامە لە زۆربەی زۆری یاساکانی ئێمەدا هاتووە، دەتوانین ئێمە ئیعتیماد لەسەر ئەو تەعریفانە بکەین بۆ جێ بەجێ کردنی ئەم یاسایە.

بەنیسبەت مەعهەدی تەتویری ئیداری، ئێمە بەنیسبەت تەتویری ئیداری دەسەلاتمان داوەتێ، چۆن موعامەلەی دەكات، بەم شێوەیە با موعامەلەی خۆی بكات، دەیان نێرێتە دەرەوە، لێرە تەدریبات دەكات، مەعهد دەكاتەوە، ئەمە بۆ ئەنجومەنەكەمان بەجێ هێشتووە.

بەنیسبەت دەستەی سەرۆكایەتی، بە قەناعەتی ئێمە ئەوە بەگوێرەی یاساكە دەستەی سەرۆكایەتی بەشێكە لە ئەنجومەنەكەو جیا نەكراوەتەوە، واتا سەرۆك و جێگرەكەی لەگەڵ ئەندامەكانی ئەنجومەنەكە تەشكیل دەبێت، نەوەك دەستەی سەرۆكایەتی بەجیا بێت و، ئەنجومەنەكەش بە جیا بێت، ئەمە رەدی ئێمەیە بەنیسبەت ئەو مولاحەزاتانەی كە درا.

بەنیسبەت تەعاریفیش، ئەوەی كە زۆر دووبارە بۆتەوە، ئێمە دەست نیشانمان كردووە، بەنیسبەت لیژنەی یاسایی ئەوەندە مولاحەزەیەمان هەیە، نازانم ئەگەر لیژنەی داراییش مولاحەزەی هەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی دارایی فەرموو.

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لەبەر ئەوەی بابەتەكە زۆرتر پەیوەستە بە یاساوە، ئێمە تەئیدی رەئی لیژنەی یاسایی دەكەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر بۆ ئەو موداخەلاتانە رەئیت، تكایە.

بەڕێز د.كاوە محمود شاكر/ وەزیری رۆشنبیری و لاوان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ رەئی لیژنەی یاساییین، بەنیسبەت موەزەفی عام و خدمەی عامە لە چەند جێگایەك تەعریف كراوە لە قوانینی جیاوازدا، هەتا ئەخیر شت لە قەواعیدی سلوكی موەزەفی عامە ئیشارەتی پێ كراوە.

بەنیسبەت مەعهەدی وەزیفە، ئەوە تەتویری ئیداری هەیە، كراوەیە بۆی كە هەر میكانیزمێك بەكار بێنێت، هەتا مەعهەدیش دابنێت، پێویست ناكات لە قانونەكەدا هەبێت.

بەنیسبەت ئەو تێبینیەی كە كاك عبدالسلام بەرواری باسی كرد، سەبارەت بە ئیشەكە، ئیشی ئەو هەیكەلیەتەش هەر بەشێكە لە ئیشی مەجلیسەكە، لەوانەیە موعالەجەی تری بۆ بكرێت لە قانونەكە، ئێمە پێشنیازمان هەیە بۆ موعالەجە كردن، بۆ ئەوەی هەم مودیریات زیاد نەبێت، چونكە ئەو مەجلیسە دیسان لە هەیكەلیەتەكە ئەو ئیشانە دەكات، واتا موعالەجە دەكرێت لە ماددەیەكی تردا، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی ئاخیر صیاغەتان.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێستا ئاخیر صیاغە بە عەرەبی دەخوێنمەوە:

المادة الاولى: يقصد بالمصطلحات والتعابير الآتية المعاني المبينة ازائها لاغراض هذا القانون:

اولاً: الاقليم: اقليم كوردستان – العراق.

ثانياً: المجلس: مجلس الخدمة العامة في الاقليم.

ثالثاً: رئيس المجلس: رئيس مجلس الخدمة العامة في الاقليم.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەكوردیش بخوێنەوە.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی یەكەم: مەبەست لەم زاراوانەی خوارەوە ماناكانی بەرامبەریانە بۆ مەبەستی ئەم یاسایە:

یەكەم: هەرێم: هەرێمی كوردستان – عێراق.

دووەم: ئەنجومەن: ئەنجومەنی ڕاژەی گشتی لە هەرێمدا.

سێیەم: سەرۆكی ئەنجومەن: سەرۆكی ئەنجومەنی ڕاژەی گشتی لە هەرێمدا.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان، ئەسڵی عەرەبیەكە دەكەینە ئەساس، بۆ ئەوەی پاشان بە كوردییەكی باش تەرجومە بكرێت، بەو شێوەیەی كە كاك شێروان خوێندیەوە دەیخەمە دەنگدانەوە، كێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، كێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەكۆی دەنگ پەسند كرا، بۆ فەسڵی دووەم، ماددەی دووەم، فەرموون.

بەڕێز محمد دڵێر محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەشی دووەم

دامەزراندن و ئامانجەكان

ماددەی دووەم:

لە هەرێمدا ئەنجومەنێك بەناوی (ئەنجومەنی ڕاژەی گشتی لە هەرێمی كوردستان) دادەمەزرێت خاوەن كەسایەتی مەعنەوی و سەربەخۆی دارایی و كارگێڕی دەبێ، سەرۆكەكەی، یان هەر كەسێك ئەو رای بسپێرێت نوێنەرایەتی دەكات و بە پەرلەمانی كوردستانەوە گرێ دەدرێت.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بە عەرەبیش كەرەم بكەن.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

الفصل الثاني

التأسيس والاهداف

المادة (2): يؤسس مجلس في الاقليم يسمى (مجلس الخدمة العامة في اقليم كوردستان) ويتمتع بالشخصية المعنوية والاستقلال المالي والاداري ويمثله رئيسه او من يخوله و يرتبط ببرلمان كوردستان.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی ڕەئیتان.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ ئەوە داین، كە ئەنجومەنی ڕاژە ڕەبت بێت بە ئەنجومەنی وەزیران، نەوەك پەرلەمان، ماددەكەمان صیاغە كردووە بەم شێوەیە:

ماددەی دووەم: لە هەرێمدا ئەنجومەنێك دادەمەزرێت پێی دەگوترێ (ئەنجومەنی ڕاژەی گشتی لە هەرێمی كوردستان) و كەسایەتی مەعنەوی و سەربەخۆیی دارایی و كارگێڕی خۆی دەبێ و سەرۆكەكەی، یاخود ئەوەی دەسەڵاتی پێدەدات نوێنەرایەتی دەكات و بە ئەنجومەنی وەزیرانەوە دەلكێ.

بە عەرەبیەكەشی بەم شێوەیە:

المادة الثانية: يؤسس في الاقليم مجلس يسمى بـ(مجلس الخدمة العامة في اقليم كوردستان) ويتمتع بالشخصية المعنوية والاستقلال المالي والاداري ويمثله رئيسه او من يخوله ويرتبط بمجلس الوزراء.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی دارایی ڕەئیتان.

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ڕەئی لیژنەی دارایی وەكو لە ڕاپۆرتدا هاتووە، دەربارەی ماددەی دووەم، دەستەواژەی كۆتایی لە (ويرتبط ببرلمان كوردستان) بگۆڕێت بۆ (ويرتبط برئاسة مجلس الوزراء)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە پێمانوایە مەسەلەی تەعینات و مەسەلەی تەرقیەو مەسەلەی تەئهیل هەمووی ئەمانە کاری تەنفیزین، کاری پەرلەمان نییە، دەسەلاًتەکانی پەرلەمان هەمووی دیاری کراوە، بۆیە ئێمە لەگەڵ ئەوەداین کە رەبتی ئەنجومەنی وەزیران بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر رەئیتان.

بەڕێز د.کاوە محمود شاکر/ وەزیری رۆشنبیری و لاوان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو ئەرکانەی کە تەرخان کراوە بۆ ئەم مەجلیسە، ئەرکی تەنفیزییە، تا ئێستا ئەم ئەرکانە لە وەزارەتی پلاندانان بەشێکی لەدارایی و بەشێکی لە مەجلیسی وزەرا جێ بەجێ دەکرێت، ئەم مەجلیسە هەر هەمووی کۆ دەکاتەوە، بەلاًم ئەرکەکان تەنفیزییە، جەنابیشتان لە ئێمە شارەزاترن، کە ئەرکی پەرلەمان چیە لەو بارەیەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ئەندامانی بەڕێزی پەرلەمان، کێ دەیەوێت لەسەر ماددەی دووەم موداخەلە بکات؟ ناویان دەنووسین، ئەم بەڕێزانە دەیانەوێ موداخەلە بکەن، بێریڤان، جلال، شڤان احمد، سیوەیل عثمان، عظیمة، صباح، عبداللە، قادر، فاضل، دلێر، بێریڤان خان فەرموو.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری لە لیژنەی یاسایی دەکەم، بەوەی ئەو ئەنجومەنە پێویست ناکات بە پەرلەمانەوە ببەسترێ، بە هیچ شێوەیەك، چونکە ئەوە ئەرکی پەرلەمان نیە بۆ دامەزراندن، خۆمان داوای ئەوە دەکەین کە متمانەمان بە حکومەت هەبێ و بە ئیش و کاروباری خۆی هەستێت، پێویست ناکات زۆربەی ئیش لە حکومەت بستێنینەوە و بیدەین بە پەرلەمان، لە ولاًتانی تریش ئەو ئەنجومەنە کە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە شەرحیان کرد، تیکرار مەکەنەوە، رجائەن ئەوەی تەئیدی دەکات و دەست خۆشی دەکات و لیژنەکە داوای کردووە ڕەئی هەردوو لیژنەکە وازحە و بلێ تەئیدیان دەکەم، بۆ ئەوەی وەختەکە ئیستفادەی لێ بکەین، کەرەمکە، بێریڤان خان فەرموو.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەربەخۆیی دارایی و سەربەخۆیی کارگێری هەیە دەتوانێ هەستێ بە کارەکانی خۆی، لە کاتێك دا پەرلەمان ئەگەر هاتو بینی ناعەدالەتی هەیە، ئەو وەختە پێداچوونەوە دەکات، بۆیە دووبارە دەڵێم پشتگیری دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك جلال فەرموو.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشگیری لە پێشنیارەکەی هەردوو لیژنە دەکەم کە ئەو دەستەیە بە سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیرانەوە ببەسترێتەوە، پێشنیارێکیشم هەیە، هەرچەندە جەنابت وتت عەرەبیەکە دەکەین بە ئەساس، بەڵام ئیرتبات کراوە بە لکاندن، لکاندن یەعنی (الصاق) لەبەرئەوە ئەگەر بکرێت ئیرتباتەکە بکرێت ئەبەسترێتەوە یان پەیوەست دەبێت یان گرێ دەدرێت لە کوردیەکەی، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شڤان فەرموو.

بەڕێز شڤان احمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی 2 بەو سیغەی کە هاتووە من هەندێك تاخیر بووم، پێم باشە بەو شێوەیە بێت، (وتتمتع بالشخصية المعنوية والاستقلال المالي والاداري) نازانم ئیستقلالی مالی بەو مانایە دێت کە هیچ ئەوە نەبێت، یەعنی نەچێتە بن رقابەی مالی، ئەم ئستقلالی مالیە هەموو هەیئەیەك و هەموو وەزارەتێك و هەموو مودیریە عامەیەك هەیە، لە جیاتی ئیستقلالی مالی بنووسرێت (وله ميزانية خاصة ضمن ميزانية الاقليم والاسقلال الاداري، ويرتبط بمجلس الوزراء) منیش تەئیدی لیژنە دەکەم بە مەجلسی وزەرا رەبت بکرێت، زۆر زۆر دروستە، بەڵام ئەوەی (ويمثله رئيس او من يخوله) من دەیبینم تەحسیلێ حاسڵە ئەوە، بنووسرێ و نەنووسرێت شتێکی ئیزافیە، رەئیس و ئەوەی کە تەخویل دەکرێت دائیمەن کە تەمسیلی ئەو هەیئە دەکات یان ئەو وەزارەتە دەکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

با لە بن دەست کەس نەبێت، ئیستقلالیەتێکی لامەرکەزی هەبێت بۆ ئەوەی بە عەدالەت خەڵکەکە تەوزیعی تەعیناتیان بکات، سیوەیل خان فەرموو.

بەڕێز سیوەیل عثمان احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانی من کاك شڤان کردی و سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، عظیمة خان فەرموو.

بەڕێز عظیمة نجم الدین حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش پشتگیری لە لیژنەی یاسایی دەکەم لەسەر ئەو گۆڕانکاریەی کە بە پەرلەمانی کوردستانەوە نـەلکێ و بە ئەنجومەنی وەزیرانەوە بێ و، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك صباح فەرموو.

بەڕێز صباح بیت الله شکری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئاخافتنێت من کاك شڤانێ کرن، زۆر سپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك عبدالله فەرموو.

بەڕێز عبدالله علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەئیدی ئەو ڕایە دەکەم کە سەر بە حکومەت بێت نەك پەرلەمان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك قادر فەرموو.

بەڕێز قادر حسن قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری ڕایەکەی لیژنەی یاسایی دەکەم کە سەر بـە ئەنجومـەنی وەزیـران بـێ و بودجەکـەش سـەربەخۆ و بکرێتە بودجەیەکی تایبەت و زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك فاضل فەرموو.

بەڕێز فاضل بەشارەتی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانم کرا، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك دلێر فەرموو.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە وەکو حکومەتی هەرێم کە حکومەتی دیموکراسی و هەنگاویش دەنێین بەرەو دیموکراسی و قوڵ بوونەوەی دیموکراسی زۆر کەرەت ئێمە پێویستیمان بە زۆر دەستە دەبێ لەمەودوا دروستی بکەن و دەستەی زیاتریش، لە هەمان کاتدا باسی ئەوەش دەکەین کە تەرشیق بکرێت لە حکومەت و وەزارەتەکاندا، لەبەرئەوە من بە باشی دەزانم ئەم ئەنجومەنە سەر بە وەزارەتی پلاندانان بێت، لەبەرئەوەی کە سەر بە وەزارەتی پلاندانان بوو ئەبێتە هۆی کەمکردنەوەی حەجمی ئیداری و نەفەقاتی مالیش کەم دەکاتەوە و بەهەمان ئەرك وئامانجیشەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت وەڵلا فکرەکە باشە بەس با جارێ فێر بین پاشان لە موستەقبەل چاکی دەکەین، زۆر سوپاس بۆ جەنابتان، لیژنەی یاسایی ڕەئیتان؟ کاك شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەقریبەن هەموو هەر پشتگیری لە بۆ ڕەئیەکەی لیژنەی یاسایی، بەس بە نیسبەت ئەوەی کاك جلال بە نەزەری ئیعتبار وەردەگرین لە کوردیەکەی، بەڵام بەنیسبەت کاك شڤان کە دەڵێ خازعی رەقابەی مالی دەبێت یان نابێت؟ ئەمەش وەکو هەر دەزگایەکی حکومی خازعی رەقابەی مالی دەبێت، بەڵام مەسەلەی ئیستقلالی مالی و ئیداری شتێکە و مەسەلەی خازع بوون بۆ رەقابەی مالی شتێکی ترە، ئەمە عیلاقەی بە شەخسیەی مەعنەوی هەیە، ئەوە عیلاقەی بەو مەوزوعەوە نیە، بۆیە ئەوەی کاك دلێر بەشێکە لە حکومەت، پێمان باشە لەبەرئەوەی هەموو وەزارەتەکان لەوێ تەعیناتیان هەیە و سەر بە ئەنجومەنی وەزیران بێ و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، لیژنەی دارایی؟ کاك خورشید فەرموو.

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەسەر رەئی خۆمانین کە تەنها گۆڕینەکە ئەوە بێت و ئیرتباتەکەی بە ئەنجومەنی وەزیرانەوە بێت نەك بە پەرلەمان و هیچ تێبینی ترمان نیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، لیژنەی یاسایی ئاخر سیاغەتان؟ کاك شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی 2

لە هەرێمدا ئەنجومەنێك دادەمەزرێ پێی دەگوترێت ئەنجومەنی ڕاژەی گشتی لە هەرێمی كوردستان وە كەسایەتی مەعنەوی و سەربەخۆی دارایی و كارگێڕی خۆی دەبێ و سەرۆكەكەی یاخود ئەوەی دەسەڵاتی پێ دەدات نوێنەرایەتی دەكات و بە ئەنجومەنی وەزیرانەوە دەبەسترێت.

المادة 2

یؤسس فی الاقلیم مجلس یسمی (مجلس الخدمة العامة فی اقلیم كوردستان)، ویتمتع بالشخصیة المعنویة والاستقلال المالی والاداری ویمثله رئیسه أو من یخوله ویرتبط بمجلس الوزراء.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان بەو شێوەیەی كە نەسە عەرەبیەكەی كێ لەگەڵە تكایە دەست بەرزبكاتەوە؟ زۆر سوپاس، كێ لەگەڵ دانیە؟ بە كۆی دەنگ پەسەند كرا، بۆ ماددەی 3 فەرموو.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی 3

ئامانجی ئەنجومەن ئەمانەیە كە دادێن:

یەكەم/ بەرزكردنەوەی ئاستی فەرمان، فەرمانی گشتی و پەرەپێدانی ڕاژەی گشتی و دابین كردنی دەرفەتی یەكسان و مسۆگەركردنی بنەمای یەكسانی بۆ ئەوانەی شیاوی وەرگرتنی ئەون.

دووەم/ نەخشەكێشان بۆ كاروباری فەرمانی گشتی، هەروەها چاودێری كردن و سەرپەرشتی كردنی.

سێیەم/ پەرەپێدانی دەزگای كارگێڕی و بەرزكردنەوەی ئاستی پەیكەری وەزیفی هەرێم و پەرەپێدانی توانای فەرمانبەرانی ڕاژەی گشتی و دابین كردنی چاودێری كۆمەڵایەتی گونجاو بۆیان، بە هەماهەنگی لەگەڵ لایەنانی پەیوەندار.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، كاك عونی فەرموو.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة الثالثة: یهدف المجلس الی مایلي:

أولاً: رفع مستوی الوظیفة العامة وتطویر الخدمة العامة وإتاحة الفرص المتساویة وضمان مبدأ المساواة للمؤهلین لاشغالها.

ثانیاً: تخطیط شؤون الوظیفة العامة والرقابة والاشراف علیها.

ثالثاً: تطوير الجهاز الاداري ورفع مستوى الهيكل الوظيفي للاقليم وتطوير كفاءة موظفي الخدمة العامة وتوفير الرعاية الاجتماعية الملاءمة لهم بالتنسيق مع الجهات المختصة.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی ڕەئیتان؟ كاك شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ دەقی ماددەكەین و هیچ تێبینیەكی ئەوتۆمان نیە، تەنها موئەسەساتی ئیقلیم لە فەقەرە 3 داخل بكەین لە دوای (هیكل الوظیفي لمؤسسات الاقلیم).

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی دارایی ڕەئیتان؟، كاك خورشید فەرمووو.

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دەربارەی ماددەی 3 ئەوەلەن پەسەندە، دووەم، لە وشەی الاشراف شوێنەكەی بگۆڕدرێت لە دەستەواژەی یاسایەكەدا بەم شێوەی خوارەوە، (التخطیط والاشراف علی شؤون الوظیفة العامة والرقابة علیها)، لە سێیەم وشەی (تطویر الجهاز الاداری ورفع مستوی الهیكل الوظیفی للاقلیم وتطویر كفاءة موظفی الخدمة العامة وتوفیر الرعایة الاجتماعیة) لێرە بە ڕەئی لیژنەی دارایی و ڕەئی ئێمە ئەو وشەی ئیجتماعیە زیادە و لابردرێت، چونكە جێگای ئێرە نیە، مەعنایەك بۆی نیە بۆ ئەوەی لێرە بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز د.كاوە محمود شاكر (وەزیری ڕۆشنبیری و لاوان):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە تێبینیەكمان هەیە لەسەر ماددەی 3 بڕگەی 2 ((تخطیط شؤون الوظیفة العامة) ئێمە لەگەڵ لابردنی وشەی ڕەقابەین، چونكە ڕەقابە دەزگایەكی تری ڕەقابەمان هەیە، ئەو دەزگا ڕەقابەیە، ڕەقابەی ئیداری و دارایی دەكات و هەیكەلیەتی تەواوی خۆی هەیە و دەستبەكارە، تێ كەڵكردنی ئەمە لەگەڵ مەجلسی خدمە پێموایە (تخطیط شؤون الوظیفة العامة والاشراف علیها) ڕەقابەكە دەزگای تری هەیە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان كێ ئەیەوێ لەسەر ئەوماددەیە قسە بكات؟ ئەو بەڕێزانە دەیانەوێ قسە بكەن، حمە سعید، جمال، بێریڤان، د.احمد، عبدالقادر، ئارام قادر، ئەڤین، لانە، فاضل، نەریمان، سیوەیل، شوان، شڤان، سەردار، كاك حمە سعید فەرموو.

بەڕێز حمە سعيد حمە علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەبەرئەوەی ئەمە یەکێك لە ئامانجە ڕەئیسی و گرنگەکانی دامەزراندنی ئەم ئەنجومەنە باسی دامەزراندن و تەعینە، بۆیە من پێشنیاری زیادکردنی دوو خاڵ دەکەم بۆ ئەم ماددیە، خاڵی یەکەم/ وردبوونەوە لە لیستی ئەو کەسانەی کە داوای دامەزراندن دەکەن بە بێ گوێدانە تەزکیەی حزبی و ئینتمای ئایدۆلیۆجی و دینی و مەزهەبی و قەومی و بە بێ واستە و مەحسوبیەت و مەنسوبیەت، بەڵکو بە شێوەیەکی عادلانە و یەکسان و لەسەر بنەمای هاوولاتی بوونی هەرێمی کوردستان و پاشان بەرزکردنەوەی لیستەکە بۆ ئەنجومەنی وەزیران، ئەوە ئامانجێکی ترە و پێموایە ئامانجێکی ڕەئیسیە، ئامانجێکی تر کردنەوەی خول بۆ مەشق و ڕاهێنانی پسپۆری فەرمانبەران بۆ ئاستەکانی بەڕێوبەری گشتی و بەڕێوەبەر و بەرپرسی هۆبە و بەش و یەکە کارگێڕی و دارایی و ژمێریاریەکان، لەو سێ بوارەدا پێویست دەکات تەنمیەی موەزەفینی بکات کە مەسئولی هۆبە و مودیری عامن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بەس لە بیرتان نەچێ چوار دەقیقەتان هەیە، کاك جمال فەرموو.

بەڕێز جمال طاهر ابراهيم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیار دەکەم فەقەراکا دی ئیزافا ڤێرێ بکەن، ئەویش مەبەست لەم ئەنجومەنە نە تەنها تەعینە، مەبەست لێی ئەوەیە کە نەهێشتنی گەندەڵی ئیداریش وابزانم دەکەوێتە ئەو بوارە، بۆیە من پێشنیار دەکەم فەقەرەیەکی تر ئیزافە بکرێت ئەویش (چوارەم/ محاربة الفساد الاداری بکل اشکاله والحد من اشارە) هەرچەندە ئەمە لە دەستەی نەزاهەش هاتووە، بەلأم وابزانم لێرەش چاکتر دەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بێریڤان خان فەرموو.

بەڕێز بێریڤان اسماعيل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەماددەی 3 لە بەشی 2 مەبەستمان دامەزراندن و ئامانجە، بەلأم هیچ باسی دامەزراندن لەو ئامانجانە نەکراوە، بۆیە بە ڕەئی من ئامانجی سەرەکی ئەو ئەنجومەنی دامەزراندنە بۆ ئەوەیە فەرمانبەری تازە دابمەزرێت، ئەو ئەنجومەنە تاکە شوێن دەبێت بۆ پێشکەشکردنی کار بۆ فەرمانبەری شیاو لە شوێنی شیاو، چالاککردنی هاوولاتیانە بۆ ئەوەی دەرفەتی کاریان هەبێ و بزانن ئەو شوێنە تاکە شوێنە کە بتوانن داوای کاری لێ بکەن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك د.احمد فەرموو.

بەڕێز د.احمد ابراهيم على(وەرتى):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دیارە ئەو ماددەیە كە باس لە ئامانجەكان دەكات، لێرە من پێشنیار دەكەم كە ئەو خاڵەی كە كاك جمال ئیشارەی پێی دا (محاربە الفساد المالی والاداری) بۆ زیاد بكرێت، لەگەڵ لابردنی وشەی رەقابە وەكو جەنابی وەزیر ئیشارەی پێیدا (تخطیط الشؤون الوظیفة العامة والاشراف علیها) رەقابە لێرەدا نەبێ، من پێموایە هەندێك تێكەڵی هەیە لە نێوانی ئامانجەكانی ئەم ئەنجومەنە لەگەڵ مەهامەكانی، كە لە ماددەی 8 هاتووە لە فەسڵی 4، لێرە باس لە رەفعی مستەوای وەزیفەی عامە دەكات، (تخطیط الشؤون الوظیفة العامة والاشراف علیها، تطویر الجهاز الاداری، مستوى هیكل الوظیفی للاقلیم و كفاءة الخدمة) ئەگەر سەیری بڕگەكانی ماددەی 8 بكەین، لە فەسڵی 4 لەوێش بە هەمان شێوە لە 3 دەڵێ (تخطیط شؤون الوظیفة العامة والاشراف والرقابة علیها في مؤسسات الاقلیم) لە چوارەم، (اقتراح مشروعات القوانین والانظمة الخاصة بتنظیم وتطویر الشؤون الوظیفة العامة) هەمان شت دووبارە بووەتەوە، لە نۆیەم /اجراء الدراسات والبحوث المتعلقة بتطویر الوظیفة العامة وتقدیم التوصیات فی شأنها الى الجهات المعنیة) دیسانەوە لە دەیەم/ لە كۆتایی دا دەڵێ (لرفع مستوى الخدمه العامه)، یەعنی هەموو ئەو خاڵانەی لێرەدا هاتوونە لە ماددەی 3 لە ئامانجەكانی ئەنجومەن بە جۆرێك لە جۆرەكان لە ماددەی 8 یش دا دووبارە بوونەتەوە، بۆیە من پێشنیار دەكەم یا ئەوەتا ئەوانە لەوێ دەربكرێن یان ئەم فەسڵە تەنها ناوەكەی تەئسیس بێت و ئەهدافەكان لەگەڵ مەهامەكانی تێكەڵ بكرێن، ببنە فەسڵێكی سەربەخۆ بەناوی (اهداف ومهام المجلس)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، عبدالقادر فەرمووو.

بەڕێز عبدالقادر جميل بازرگان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە فەقەرەی 1 لە ماددەی 3 داهاتووە و تەئكید دەكاتەوە كەوا دامەزراندنی یەعنی دەبێ فورسەتی یەكسانی هەبێ، یەعنی بە سەراحەت ئەوەش شتێكی ئیجابیە، ئەمما ئایا ئەم جۆرە فورسەتە ئیجابیە چۆن دەبێ و بە چ شێوەیەك دەبێ؟ هەروەكو خۆم ئیقتراح دەكەم كە دەبێ دامەزراندن لەسەر ئەساسی شەهادەو خیبرە و پێداویستی دامودەزگاكانی هەرێم بێ و بە گوێرەی ژمارەی دانیشتوانی هەر سێ شارەكەی هەرێم بێ، دوو/ دەبێ بایەخ بدرێت بە دامەزراندنی دەرچووانی كۆلێژ و زانكۆكان و لەسەر ئەساسی شەهادە، سێ/ دەبێ بایەخ بدرێت بە دەرچووانی ساڵانی پێشوو لە كۆلیژ و پەیمانگاكان، چوارەم/ ئەبێ بایەخ بدرێت بە دامەزراندنی ئامادەییە پیشەییەكان، چونكە بە سەراحەت چەند ساڵێكە ئامادەیی پیشەییمان هەیە، ئەوانە حكومەتیش ئیحتماڵە پێویستی بەو نەوعە هەبێ، پێنجەم/ بایەخدان بە دامەزراندنی ئەو قوتابیانەی كە لە كۆلیژ و پەیمانگاكان كە تەخەروجیان كردووە كە عەشرە ئەوائیلن،

ئەوانە دەبێ یەکەم ودووەم و سێیەمیان بە تەئکیدی تەعین بن لە زانکۆکانی هەرێم، یەعنی ئەوانی تریش دەبێ بە تەئکیدی تعین بن، چونکە ئەوانە پێیان دەڵێن عەشرەت ئەوائیل، دەبێ بایەخ بدرێت بە دامەزراندن لە دامودەزگاکانی وەزارەتی تەندروستی، چونکە بە سەراحەت ئێستا هەرێمی کوردستان پێویستیەکی زۆری هەیە بە دکتۆر و ئەوانەی کە لە بواری تەندروستی دا ئیش دەکەن، شەشەم/ دەبێ بایەخ دان بە دامەزراندنی مامۆستایان، خاسەتەن ئەساسی و ئامادەیی، چونکە ئێستا هەرێمی کوردستان بە سەراحەت پێویستی بە مامۆستا هەیە، بە نیسبەت دەرچوانی کۆلیژ و پەیمانگاکان ئەوانەی فورسەتی دامەزراندنیان حاسڵ نیە لەم ساڵەدا، دەبێ ئەولەویەتیان بدەینێ بۆ ساڵی داهاتوو، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز ئەوانە عمومیاتە، تکایە ئەوەی ئەمە ئەساسێکە و تەعلیمات پێی دەدرەچێ و بە نیزام، ئەو شتانە نایەتە ناو قانونەوە، زۆر سوپاس بۆ جەنابت، کاك ئارام فەرموو.

بەڕێز ایوب نعمت قادر(ئارام):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دوو پێشنیارم هەیە بۆ ئامانجەکان، یەکەم/ دروست کردنی هاوسەنگی لە نێوان سیستەمی مەرکەزیەت و سیستمی لامەرکەزیەت لە بواری خزمەتی گشتی، بەهەماهەنگی لە نێوان پارێزگاکان لەسەر بنەمای ژمارەی دانیشتووان و پێداویستیەکان، ئەوەش لە پێناو ئەوەی کە ئەگەر بێتو سەیری یاسایی پارێزگاکان بکەین لە ماددەی 2 و5 تەئکید لەسەر سیستمی لامەرکەزیەت دەکات لە مەسائیلی ئیداری دا، لە ئیختساساتی ئەم مەجلسەش لە ماددەی 8 بڕگەی 2 باس لەوە دەکات بە حەسری هەموو دامەزراندنێك لەسەر ئەم مەجلسەیە، ئەگەر بێتو وابێت هیچ دەسەڵاتێك بۆ پارێزگاکان نامێنێتەوە، جا بۆ دروست کردنی هاوسەنگی لە نێوان مەرکەزیەت و لامەرکەزیەت، لە نێوان ئەم مەجلسە و موحافەزات ئەو ئامانجەش زیاد بکرێت، هەروەها پێشنیارێکی تریشم هەیە بۆ دروست کردنی هەماهەنگی لە نێوان کەرتی گشتی و تایبەت لە بوارەکانی خزمەتی گشتی، ئێمە لە پرۆژەی بودجەی ساڵی 2011 باسمان لەوە کرد کە میکانیزمێك زیاد بکەین بەوەی کە فەرمانبەران لە کەرتی گشتی نەقل بکرێن بۆ کەرتی تایبەت، هەروەها تەوەجوهێکیش هەیە بەوەی کە ئێمە هەوڵ بدەین ئەوەی کە لە کەرتی تایبەتە لە پاشەڕۆژدا بە خزمەت حساب بکرێ و هەروەها مەسەلەی تەقاعودیشی بۆ دابین بکرێت، لەبەرئەوە پێم باشە ئەو هەماهەنگیە دروست بکرێت بۆ ئەوەی لە داهاتوو دا کێشە بۆ فەرمانبەران دروست نەبێت بە تایبەتی بۆ ئەم مەجلسەو زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوەی بەڕێزت گوتت دروستە بەس لە مەهام لە ماددەی 8 تەقریبەن جێگەی دەبێتەوە، ئەڤین خان فەرموو.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی هەدەفی ئەساسی لە دامەزراندنی یاخود لە دروست کردنی ئەم مەجلسە سەرەتا بۆ ئەوەیە کەوا فورەسی موتەساوی دورست بکات لە نێوان هاوولاتیاندا یاخود لەوانەی کە دەیانەوێ دابمەزرێن، بۆیە بە ڕەئی من ئەگەر (اتاحة الفرص المتساوية) ببێ بە خاڵی یەکەم، لەبەرئەوە ئەمە هەدەفی ئەساسی دامەزراندنی ئەم ئەنجومەنەیە، بۆیە ئەگەر بێتو ئەوەڵەن لە (اتاحة الفرص المتساوية و ضمان مبدأ التساوی) ببێ بە خاڵی یەکەم، (ورفع مستوی الوظيفة العامة) ببێتە دووەم و بکرێتە (ورفع تطوير مستوی الوظيفة العامة) تا ئێرە و کۆتایی پێ بهێندرێ، چونکە تەتویری خدمەی عامە خۆی بە یاسایەك و بە ڕێنمایی تەنزیم دەکرێت، بۆیە پێویست ناکات ئێمە لێرە بیکەین بە هەدەفێك بۆ ئەم مەجلسە و لەوێدا زکری بکەی، هەروەها من لەگەڵ ڕەئی وەزیری ڕۆشنبیریم کە باسی ئەوەی کرد لە دووەم دا کە رەقابە هەڵبگیردرێت، بەڵکو ببێتە (تنظيم وتخطيط شؤون الوظيفة العامة والاشراف عليها)، لە سێیەم باسی ئەوە دەکات تەوفیری رەعایەی ئیجتماعی بکرێت، بەڕاستی لێرەدا من پرسیاریشم هەیە و جێگەی گومانە بۆ من ئایا ئەم مەجلسە چ پەیوەندی بە ڕەعایەی ئیجتماعیەوە هەیە؟ یەعنی ریعایەی ئیجتماعی لێرە هیچ باوەڕ بکەم جێگای نیە، بۆیە لابردنی باشترە لە دانانی، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لانە خان فەرموو.

بەڕێز لانا احمد چەلەبی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت ماددەی 3 خاڵی یەکەم هیچ تێبینم لەسەری نیە، بەڵام بە نیسبەت خاڵی دووەم پێشنیار دەکەم کە بەو شێوەیە دابڕێژرێتەوە، ئەویش بکرێتە (تخطيط و تنظيم شؤون الوظيفة العامة وتقيمها والرقابة والاشراف عليها) بۆ؟ لەبەرئەوەی پێویستە لە هەموو دامودەزگاکانی حکومی بە نیسبەت وەزائفی عامە، یەعنی تەقیم بکرێت ئەو وەزائیفانە وەسفی وەزیفیمان هەبێ و لەگەڵ مواسەفاتی شاغلی وەزیفەمان هەبێ، بۆ خاتری کە ئەو دووانە هەبوو دەتوانین تەقیمی وەزیفەی عامە بکەین هەر چ وەزیفەیەك بێت لە دامودەزگاکانی حکومی، لێرە ئیزافە بکرێت لە پشتی (الوظيفة العامة وتقيمها) بە نیسبەت خاڵی 3 (تطوير واصلاح الجهاز الاداری) یەعنی کە ئەو مەجلسە هەدەفی ئەوەیە و ڕاستە بە پێشکەوتنی جیهازی ئیداری بەس ئیسلاحیشی لەناو ڕووبدات، هەروەها پشتگیری لە لیژنەی دارایی دەکەم کە وشەی خوارەوە (توفير الرعايه الاجتماعيه) هیچ پێویست نیە لەو خاڵەی کە باس کراوە، ئەوە لابردرێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك فاضل فەرموو.

بەڕێز فاضل محمد قادر(بەشارەتی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 3 بڕگەی یەکەمی باس لە بەرزکردنەوەی ئاستی فەرمانبەریەتی دەکات، نازانم ئەو بەرزکردنەوەیە ئەگەر مەبەست لێی بەرزکردنەوەی مستەوای فەرمانبەر بێت، پێموایە ساڵانە بە دەیان هەزار دادەمەزرێ، چونکە جێگاکەی دیاری نەکراوە، ئایا دەورات دەبێ و لە ماددەی 4 باسی بڕوانامەی زانکۆ دەکات ئەوەی کە دەرچووی زانکۆ بێت بە تەئکید لە بوارێك دا پسپۆری هەیە، لێرەش باسی ئاستی بەرزکردنەوەی فەرمانبەریەتی دەکات، بۆیە پێشنیار دەکەم ئەو خاڵە لە ماددەی 3 ڕوون بکرێتەوە و تەوزیحی زیاتری لەسەر بدرێ و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك نەریمان فەرموو.

بەڕێز نەریمان عبدالله قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من سەرەتا پشتگیری لە ڕای کاك حمە سعید دەکەم بەوەی کە یەکێك لە ئامانجەکانی ئەم مەجلسە دەبێ تەحقیقی مساوات بێت کە ئەویش بێ لایەنیە، بەڕاستی ئەو خاڵەی کە فەرمووی پێم باشە ئیزافە بکرێ و خاڵی دووەمیشی کە فەرمووی دەورات، بەڵێ دەوراتیش پێویستە بەوەی یەکێ لە ئامانجەکان بێ بۆ تەتویری ئیدارە، هەروەها پشتگیری لە بۆچوونەکەی مامۆستا جمال دەکەم سەبارەت بەوەی کە گەندەڵی ئیداری پێویست دەکات بەڕاستی ئامانجی ئەم مەجلسە بێ، (ومکافحە الفساد الاداری والملاك) لەبەرئەوە تایبەتە بە میلاکات ئەم مەجلسە فەسادی و ناتەبیعیەکی خراپی لە هەرێمی کوردستاندا لە میلاك دا هەیە و لە تەوزیعاتیش دا هەیە، من پێم باشە ئامانجێکی تر بۆ ئەم مەجلسە زیاد بکرێت کە بتوانێ بە شێوەیەکی باش ئەرکەکانی خۆی ڕاپەڕێنێ و تەحقیقێکی ترە بۆ یەکسانی کردن لە نێوان هاووڵاتیان و بەندێکی بۆ زیاد بکرێت و (یهدف المجلس الی مایلی: یەکێك لە خاڵەکانی تر کە بۆی زیاد بکرێت (تحقیق حکومة المواطنة فی جمیع مجالات التعین) بەڕاستی ئێمە پێویستمان بە حکومەتی مواتەنە وهاووڵاتی بوون هەیە کە یەکسانی دابین بکات، هەروەها لە ماددەی 3 لە بڕگەی 1 بۆ مسۆگەرکردنی ئەوەی کە یەکسانی دابین بکات ئەم بەڕێوبەرایەتیە لەو ئامانجەی لە بڕگەی 1 ی دا لە کۆتاییەکەی دا کە دەڵێ مسۆگەرکردنی بنەمای یەکسانی بۆ ئەوانەی شیاوی وەرگرتنی ئەوەن، بەڵام پێوەرێك زەرورە لێرە دروستی بکەین بڵێین تەنها پێوەریش توانا و لێهاتوویی و گونجاوی شارەزایی و پێویستی کەسەکان بێت بۆ دامەزراندن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سیوەیل خان فەرموو.

بەڕێز سیوەیل عثمان احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ئەو ماددەیە وا تەسەور دەکەم ئەگەر بڵێین ئەو مەجلسە دابمەزرێ و وابزانم مەجلسێکی نوێ نیە لەبۆ تەعینات ئەگەر نازانم بەڕێز وەزیر بتوانی جواب بداتەوە، وەلەو بۆ موسائەلە نیە، بەس وابزانم ئەوانەی کەسانی پسپۆرن لەو مەجلسە دادەندرێ، واتە پێشتر خیبرەیان هەیە و کەفائەیان هەیە، ئەگەر ئەمە تەعینێکی نوێ لێرە دابنێین وابزانم نە خیبرەی هەیە و نە کەفائەی هەیە و چۆن ئەو خاڵانە دەیگرێتەوە؟ (تطویر كفاءة موظفی الخدمة العامة) و ئەوانە، بە تەسەوری من وایە جا نازانم ئەوە بەڕێز وەزیر دەزانێ، بە نیسبەت دووەم (تخطیط شؤون الوظیفة العامة) ئەگەر رەقابە لابردرێ، رەقابە ئیشی دیوانی چاودێری دارایی و پەرلەمانە، بە نیسبەت سێیەم وەك هاوکارم کاك نەریمان باسی کرد لە 3 (تطویر الجهاز الاداری و رفع مستوى الهیكل الوظیفی للاقلیم و تطویر كفاءة موظفی الخدمة العامة وذلك بفتح دورات تأهیلیة.........) سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شوان فەرموو.

بەڕێز شوان کریم کابان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانی من کرا زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شڤان فەرموو.

بەڕێز شڤان احمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی 3 لە بڕگەی 1 (رفع مستوى الوظیفة العامة وتطویر الخدمة العامة واتاحة الفرص المتساویة وضمان مبدأ المساوات) مەبدەئێکی زۆر گرنگ ترمان هەیە لە پاڵ مەبدەئی مساوات مەبدەئی کەفائە، ئەمەی بۆ ئیزافە بکرێت، بڕگەی 2 (تخطیط شؤون الوظیفة العامة والرقابة و الاشراف علیها) ئەم مەجلسە حەقیەقەتەن دەورێکی رقابی هەیە لە ماددەکانی دیکەدا هاتووە تەقیمی جانبی ئیداری دەکات، بۆیە رقابە لێرە مێنێتن، من لەگەڵ ئەوەم ئەو دەورە ریقابیە هەر هەبێت، بڕگەی 3 لە ئاخر دێڕ کە (وتطویر كفاءة موظفی الخدمة العامة وتوفیر الرعایة الاجتماعیة) ئەمە ئەم تەوفیرە لە پێش ئەوە وەکو شتێکی حەتمیە، بەڵام (والعمل على.....) یەعنی ببێتە ئەوەی کار بکرێت بۆ ئەوەی تەوفیری ریعایە

ئیجتماعیەکە پێویست ناکات (الرعاية الملائمة لهم...)، (بالتنسيق من الجهات المختصه) ئەوە پێویست ناکات ئەوە تەحسیلێ حاسڵە، یەعنی لە ئالیەتی ئیش کردنە ئەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاک سەردار فەرموو.

بەڕێز سەردار رشید محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ئامانج جگە لە دامەزراندن بەشێوەیەکی دادپەروەری من پێشنیار دەکەم دیارە حکومەت تووشی هەلاوئاسان و تەزەخومێك هاتووە لەڕووی دامەزراندنەوە و بێ کاریەکی شاراوە و ترسناك لە دامودەزگاکانی حکومەت دا هەیە کە زۆرێك لەو دامەزراندنانە کاری وەبەرهێن ناکەن، بۆیە حەقە لێرە بەڕاستی موعالەجەی ئەو تەزەخوم و ئەو حاڵەتەش بکەن کە حکومەت تووشی هاتووە ببێتە یەکێ لە ئامانجەکانی ئەم دەستەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زکیە خان فەرموو.

بەڕێز زکیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم دزانین ئەهدافا ڕەنگڤەدانا سەر مەهاما و مەهاما ژی ڕەنگڤەدانا هەی لسەر ئەهدافا، ژ بەر هەندێ ژی ئەز دگەل پێشنیارا یا کاك سەرداریمە، مادام سیاسەتا حکومەتا هەرێما کوردستانێ بۆ تەرشیق کردنێ پێتڤیا ئەم هەدەفێ لڤێرێ دا بهێتە دیار کرن، دروست کرنا حکومەتەکا بچووك کراوی شیاو یەك لە ئەهدافەکان بێ، هەدەفەکا دی ژی کو ل ڕاپۆتایا لیژنا یاسایی دا زۆر ئاماژە پێدای، مەواردێت بەشەری لڤێ درکێ پێتڤیا ئێك ژ وان خالا بهێتە زێدە کرن، ڕێکخستن و دانانا ستراتیژیەتا مەواردێت بەشەری، یا دی تر ئەز دگەل لیژنایا دارایی مە کو ئەڤ ڕیعایە ئیجتماعیە لابچیت، چونکو ل خالا 3 دای هاتی کو وەزیفا عام کو رەقابە وئیشراف، وە ئەز دگەل هەندێمە کو رەقابە بمینێتەڤەوە، هەرچەندە هندەك هەڤالا لڤێرێ ئیشارەت پێ دای، چونکو ئەم دزانین کو ڕێکارێت یەت ئیداری تەختیتە و تەنزیمە و تەوجیهە و موتابەعە و تەقیمە، ژ بەر هەندێ ژی ئەڤ رەقابە هەرچەندە مەهاما ژی دایا هاتی مە گۆتی ژی ڕەنگڤەدانا مەهاما سەر ئەهدافا ژیا هەی، پێتڤیا ل ڤێ دا ئەڤ رەقابا ژی بمینیتەوە و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا لیژنەی یاسایی ڕەئیتان؟ کاك شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمه پێش ئەوەی بچینه سەر ئەو مولاحەزاتانەی کە درا، لێرە ئێستا ڕەئیەك دروست بوو کە جۆرە تەداخولێك هەیە بەینی ماددەی 3 و ماددەی 8، ئێمە لە زۆر لە یاساکان مەهاممان بە جیا هێناوە و لە هەمان کات دا ئەهدافیشمان بە جیا هێناوە، بەڵام لە زۆر لە یاساکانیش دا وتوومانە یتولی فلان هەیئە (المهام والاهداف الاتية) هەردووکیشمان دەمج کردووە، لێرە ئێستا ئێمە لە فەسڵی دووەم ئێمە تەسویتمان کرد لەسەر عینوانی فەسڵەکە کە دەڵێ (التأسيس والاهداف) تەئسیسەکەمان کرد، مەعنای وایە ئەهدافەکە ماوە لێرە، بەینەما کە دەچیە ماددەی 8 لەوێ دەڵێ (مهام المجلس) کەواتە ئێمە دەبێ لێرە چارەسەری مەسەلەکە بکەین، نەك لە ماددەی 8، چونکە ئێرە هەتا ئێستا تەسویتمان لەسەری نەکردووە، دەبێ ئێمە لێرە بڵێین (يتولى المجلس الاهداف والمهام الاتية) ئینجا ئەگەر جۆرە تەداخولێك هەبێ بەینی هەندێ بڕگەکانی ئێرە لەگەڵ بڕگەکانی ماددەی 8 ئینجا عیلاجی بکەین پێش ئەوەی وەڵامی ئەو بەڕێزانە بدەینەوە، دوا ڕەئیش ڕەئی ئێوەی بەڕێز ئەندامانی پەرلەمانە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی دارایی ڕئەیتان؟ کاك خورشید فەرموو.

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی دیارە کە تێکەڵاویەك هەیە لە مابەینی ئەهداف و مەهام لەبەرئەوە ئێمە لەگەڵ ئەوەین ڕێکی بخەین بۆ ئەوەی تەعاروز دروست نەبێت و دووبارە لە یاسا نەبێت و زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر ڕەئیتان؟ فەرموو.

بەڕێز د.کاوە محمود شاکر/وەزیری ڕۆشنبیری و لاوان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێکڕای ئەوەی کە پێی دەڵێین ئەهدافەکان، ئەو ئەهدافانە بنەمایەك وئەساسێکە، لەسەر ئەساسی ئەو ئەهدافانە ئەو مەبەستەی کە دەمانەوێ جێ بەجێ ی بکەین ئەو ئەنجومەنە کۆمەڵێك ئەرکی بۆ مەهام جێ بەجێ دەکات، واتە لێرە ئەهدافەکان کە توانراوە جیا بکرێتەوە هەڵبەتە بنەمایەکە، هەر هەدەفێك مەسەلەن هەدەفی یەکەم چوار خاڵ بگرێتەوە لە مەهامەکان، هەدەفی دووەم کۆمەڵێ خاڵی تر بگرێتەوە لە مەهامەکان، لەبەرئەوە ئەو تێبینیانەی کە جەنابیان باسیان کرد لە بەڕێزان هەمووی تێبینی وردە، بەڵام دەمێنێتەوە ئەساسەکەی هاتووە، مەسەلەن ئەگەر باسی کەفائەت بکرێت، کەفائەت زەروریە، بەڵام کەفائەت معیارە، بەڵام ئەساسەکە موساواتە، مەبدەئەکە موساواتە، لەبەرئەوە ئەهدافەکان لە چوارچێوەی مەبادئی گشتی بمێنێتەوە باشە، بەم شێوەیە موتەناقزیش نابێ لەگەڵ ئەوانەی تر کە لە مەهامەکان هاتووە، لە هەدەفەکاندا مەسەلەن هەدەف هاتووە بەگشتی، (مستوى الوظيفة العامة) بەڵام لە وردەکاریەکان دا چۆن ئەمە بەرز دەکەینەوە بە (تنفيذ قانون المدنية والملاك) دەچێتە هینەکانەوە تەعین و ئیعادەی

تەعین، لێرە شتە گشتیەکان هاتووە، بەلاَم لە مەهامەکاندا وردەکاریەکان دێت کە تۆ چۆن ئیشەکان جێ بەجێ دەکەی، ئەو ئەهدافان جێ بەجێ دەکەی، لەبەرئەوە ئێمە پێمان وانیە کە موتەناقزێك هەیە، جگە لەوە ئەو تەعدیلاتانەی کە لیژنەی قانونی کردوویەتی، تەعدیلاتی لیژنەی قانونی نەك ئەوەی لە مەتنەکە دا هەیە، ئەوەی لیژنەی قانونی کردوویەتی تەعدیلاتەکان ئەگەر ئەوە ئیقرار بکرێت لە مەهامەکان دا دەگونجێ لەگەڵ هەدەفەکاندا، یەعنی نەك ئەوەی کەلە مەتنەکەی هەیە، لە دراپتی یەکەم دا هەیە، بەلاَم ئەو تەعدیلاتانەی کە لیژنەی قانونی کردوویەتی لەسەر پرۆژەی قانونەکە گونجاندوویەتی کە مەهامەکان وردبکاتەوە لەگەڵ هەدەفەکانیش دا ناکۆك نەبێ.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی پێشنیارێك هەبوو کە کاك حمە سعید کردی و کاك نەریمان پشتیوانی لێی کرد، وەڵامتان بۆی نەبوو ڕەئیتان لەسەری؟ کاك شێروان فەرمووو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی ئێمە تێی گەیشتین مواتەنە و تەعینە، هەموو مواتنێك بە نیسبەت تەعین مساواتی تێدایە، ئەوە نەسێکی دەستووریە، لە پرۆژەی دەستووری هەرێمی کوردستانیش تەئکیدی لەسەر کراوەتەوە، بەلاَم معیار و زەوابتەکە دەمێنێتەوە بۆ ئەم یاسایە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا ئاخر سیاغەتان بخوێننەوە؟ کاك شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت 2 ئێمەش لەگەڵ ئەوەینە ریقابە هەڵبگیردرێت، بەلاَم ئەوەی جەنابی وەزیر ئیشارەتی پێیدا بە نیسبەت تەوفیری ریعایەی ئیجتماعی تەئکید لەوە دەکات کە بمێنێتەوە، لەبەرئەوەی تەوفیری ریعایەی ئیجتماعی لە بۆ موەزەفین لە وەزارەتی داراییش هەیە و لە ئەنجومەنی وەزیرانیش هەیە، ئەگەر لێرە تەئکیدی لەسەر بکرێتەوە مەبەستەکە ئەوەیە، جا من وای تێ گەیشتم نازانم؟.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ریعایەی ئیجتماعی بەڕەئی ئێمە لە سەرۆکایەتی هیچ عیلاقەی بەو دەزگایەوە نیە، بۆچی؟ هەر دوو شتی جودان، کاك خورشید فەرمووو.

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی ئێمەش لەگەڵ ئەوەین وشەی رەقابە هەڵگرین، بەلاَم مەسەلەی ریعایەی ئیجتماعی ئێمە سورین لەسەر رەئی خۆمان وەکو لیژنەی دارایی ئەو ئیجتماعیە هیچ جێگای لێرە نیە و کە دەڵێین ریعایەی

ئیجتماعی شتی تر به بیرمان دێنێتەوە، ئیحتماله موشەریع مەبەستێکی هەبێ، بەڵام ئەو مەبەستە کە لێرە دەخوێندرێتەوە ریعایەی ئیجتماعی بەدی ناکرێت، یەعنی دیار نابێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر ڕەئیتان؟ فەرموو.

بەڕێز د.کاوە محمود شاکر/ وەزیری ڕۆشنبیری ولاوان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت مەسەلەی ریعایەی ئیجتماعی ئێستا فەرمانبەر کە پێویستی لە دەرەوەی سنووری ئەو مووچەیەی کە هەیەتی کە پێویستی بە شتێك بێ کە بچێتە قاڵبی ریعایەی ئیجتماعیەوە و یارمەتی دان بێت دوو سەرچاوەی هەیە، هەندێ دەسەڵات هەیە سەرچاوەکەی دەچێ بۆ دارایی، هەندێکیش هەیە ودەچێ و دەبێ موافەقەی ئەنجومەنی وەزیرانی بۆ بکرێت، لەم حاڵەتە کە ئەم حاڵەتە بەردەوامە، جاری واهەیە فەرمانبەرێك کە تووشی حادیسەیەك دەبێ جاری وا هەیە فەرمانبەرێك نەخۆشی تایبەتی دەبێ، ئەم حاڵەتە ریعایانە کە ئێستا مومارەسە دەکرێ لەلایەن وەزارەتی داراییەوەو لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە، ئەگەر لێرە لە مەجلسی خدمە دابێ ئەو ئەرکە دەچێتە مەجلسی خدمەوە ئیشێکی تەنفیزی مەجلسی خدمە دەبێ و لە سنووری ئەو دوو وەزارەتە نامێنێتەوە، یەعنی وەزارەتی دارایی و ئەنجومەنی وەزیران نامێنێ.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك فرست موداخەلەی هەیە فەرموو.

بەڕێز فرست احمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کەس لە ئێمە دژی ئەوەنیە کو فەرمانبەرێك فائیدەی لە ریعایەی ئیجتماعی بکات، بەس مەعنای ئەوە نیە کە وەزارەتی مالیە، یان ئەنجومەنی وەزیران ئەو شتە بکات و لازمە تابعی مەجلسی خدمە بێت، مەجلسی خدمە دوو ئیشی سەرەکی هەیە، تەعینات و تەرقیە و تەرفیع و تەتویری وەزیفە، ئەو ئیشە زۆر دوورە لە ئیختساسی مەجلسی خدمە، لەبەرئەوە بەڕەئی من عیلاقەی لەگەڵ ئەو ئەنجومەنی نیە، مەفروزە لێرە نەمێنێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شێروان ئاخر سیاغەتان و ئەوەی رەقابیەکە کە داوا کرا لابچێت لەگەڵ ئەوەی ریعایەی ئیجتماعی ئەگەر موراعاتی بکەن، کاك شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەسەرەتاوە وتمان ئێمە لەگەڵ ئەوەین ریقابەکە لابچێ، (توفیر الرعایە الاجتماعیە) (الاجتماعیە)یەکە لابچێ، ئەگینا (توفیر الرعایە الملائمە لهم) بۆ مەسائیلی تەعینات ئەوە نازانم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا دوو بۆچوون هەیە، بۆچوونێك هەیە کە ریعایەی ئیجتماعی لێرە جێگەی نیە و لابچێ و بۆیە دەیخەینە دەنگدانەوە، پێش ئەوەی بیخەینە دەنگدانەوە دوو بەڕێز دەمانەوێ لەسەری قسە بکەن، بۆچی لابچێ و دووانیش بۆچی بمێنێتەوە؟ کاك فرست و کاك شوان دەیانەوێ لابچێت، ئەوەی دەیەوێ بمێنێت، عظیمة نجم الدین و کاك کاردۆ، ئێستا ئەو بەڕێزانەی کە دەیانەوێ بمێنێ، عظیمة خان فەرموو.

بەڕێز عظیمة نجم الدین حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێم وایە ئەوە کاریگەری خۆی دەبێت لەناو ئەو یاسایە دا ریعایەی ئیجتماعی، لەبەرئەوەی تۆ ئەو کەسانەی کە بۆ دامەزراندن پێشکەش دەکەن کە دابمەزرێن ئیحتمالە ئەوە کەسێ بێ کە تەخەروجی کردبێ و داوای دامەزراندن بکات، بەڵام لەڕووی ئەوەی کە موقابەلە دەکرێت یان کەسێکی شیاو بێ و شیاو نەبێ بۆ دامەزراندن، نە لەڕووی دەروونیەوە نە لەڕووی جەستەییەوە ئەگەر بە پێی ئەو پرۆژە یاسایەی کە لە چەند خاڵێك دا تیایەتی لە ماددەی 8 دا، بەڵام دەتوانین لەڕێی ریعایەی ئیجتماعیەوە ئەو کەسە ئەگەر شیاوی دامەزراندنیش نەبێ چارەسەرێکی بۆ بدۆزێتەوە لە وەزارەتی کار بێ یان خۆیان، من پێم وایە ئەوە بوونی زەرورە لەبەرئەوەی ئەو کەسانەی کە داوای دامەزراندن دەکەن لەڕووی دەروونی و لەڕووی جەستەییەوە ئیحتمالە کەسانێك هەبن کەشیاوی دامەزراندن نەبن لەناو دەمودەزگاکاندا من بە پێویستی دەزانم بمێنێتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك کاردۆ فەرموو.

بەڕێز کاردۆ محمد پیردواد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێموایە پێداویستی بەرزکردنەوەی ئاستی توانا و پسپۆری و هەموو ئەو پێداویستیانەی کە دەکەوێتە سەر دامەزراوەکە پێویستی بەوەیە ئەم دامەزراوەیە ئەو چاودێرە کۆمەڵایەتیەشی وەزیفەدارەکە بکات کە من پشتیوانی بۆچوونەکەی بەڕێز وەزیر دەکەم کە پێموایە مادام پەیوەندارە بە ئامانج، ئامانجمان پەرەسەندن و دابین کردنی پێداویستیەکانە، پێویستە ئەم جیهازە ئەم بەرنامە و ئەو نەخشەیەی هەبێ کە خزمەتی وەزیفەداری دەکات، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك فرست فەرموو.

بەڕێز فرست احمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵڵا ئیزافەم نیە لەسەر قسەکانی خۆم و تیکراریش مەمنوعە، بەڵام من دەڵێم ریعایەی ئیجتماعی ئەرکەك و ئارمانجەکی پیرۆزە، بەس ئیعترازم لەسەر ئەوەیە ئەوە ئیشی مەجلسی خدمەی نیە، ئیشی دەزگایەکانی ترە، چ وەزارەتی مالیە بێت، چ ئەنجومەنی وەزیران بێت، چ دائیرەیەکی تایبەت بێت، ئیعترازم هەر موجەرەد لەسەر ئەوەیە و زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تیکرار نیە، ئەمە دیفاعی موستەقیلە لە هەردوو تەرەف حەقی خۆتە ڕەئیەکەی خۆت بە تەواوی بدەی، کاك شوان فەرموو.

بەڕێز شوان کریم کابان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دەقاو دەق پشتگیری کاك فرست دەکەم، ئەگەر مەسەلەکە لێرە (توفیر الرعایە الاجتماعیە) بێت بە مەعناکەی خۆی، ئێمە یەکەم شت وەزارەتێکمان هەیە وەزارەتی کار و کاروباری کۆمەڵایەتیە، ئەمە یەك، ئەگەر بەو مەعنایە بێت کە لێرە هاتووە، دوو/ ئەگەر تەوفیری ریعایەی ئیجتماعی بێت بۆ فەرمانبەر بەڕێز وەزیر بۆ خۆی ڕوونکردنەوەیەکی دا من پێموایە دەعمی بۆچوونەکەی ئێمەیە کە نەمێنێ، ئەویش کە دەڵێ لە دەرەوەی مووچەی فەرمانبەر هاوکاری فەرمانبەر دەکرێت، هەموو ئەو وەزارەتانە خۆی وتویەتی وەزارەتەکان و وەزارەتی مالی و هەموو وەزارەتەکانی تریش ئەو وەزیفەیە دەبینن کە یارمەتی فەرمانبەرێك لە کاتی پێویستی دا لە دەرەوەی وەرگرتنی مووچەکەی خۆی و لە حاڵەتی تایبەت دا، باشە کە من وەزارەتەکان ئەو ئەرکە جێ بەجێ بکەن بۆچی ئەو ئەرکە لە وەزارەتان بسێنمەوە و جارێکی دیکە بیدەمە دەست شوێنێکی تر؟ کە بۆ خۆی لە بنەڕەتدا ئەو ئەرکە تا ئێستا هەیە و جێ بەجێ کراوە، ئەو وەزارەتانەش پێی هەستاون، لەبەرئەوە من پێموایە ئەوە ئەو لەو دەقە نەمێنێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا هەر دوولا قسەی خۆتان کردو ڕەئی خۆتان دا بۆ ئەوەی کە ریعایەی ئیجتماعی لابچێت جەنابی وەزیر ئاخر موداخەلەی هەیە فەرموو.

بەڕێز د.کاوە محمود شاکر (وەزیری ڕۆشنبیری و لاوان):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەنها ئەو خاڵە نەبوو کە من باسم کرد، ئەوە یەکێك بوو لە خاڵەکان، ....

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

دوایی دێین، ئێستا ئێمە لە پێش دەنگدان داین، جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز د.كاوە محمود شاكر/ وەزیری ڕۆشنبیری و لاوان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ببورە، (اجراء المسوحات والدراسات والاحصاءات وتقديم المقترحات المتعلقة بتحقيق التوازن بين هيكل الرواتب وبين المستوى المعيشي العام)، ئەمە بەشێكە لە هەدەفی ریعایەی ئیجتماعی، ئەمەش هەر بەشێكە لە هینە، (تكاليف المعيشة واسعار السلع) ئەمە موهیمەیەكە لە موهیمەی مەجلسی خدمە داندراوە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ئێستا بەڕێزان وازح بوو بۆتان، نیزامی نیە لەناو دەنگدانە، تەواو، هەردوولا قسەی خۆتان كرد، كێ لەگەڵ ئەوەیە ریعایەی ئیجتماعی كە لە سێیەم هاتووە لێرە لابچێ؟ تكایە كێ لەگەڵ ئەوەیە لابچێت دەست بەرز بكەنەوە؟ 35 بەڕێز لەگەڵە لابچێت، كێ لەگەڵ ئەوەیە بمێنێتەوە؟ 33 بەڕێز لەگەڵ ئەوەیە بمێنێتەوە، لاچوو، لیژنەی یاسایی ڕەئیتان لەسەر رەقابە؟ ئاخر سیاغەتان رەقابەی لەگەڵە یان نا؟ ئەگەر لەگەڵ نەبێ بیخەینە دەنگدانەوە، كاك شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ ئەوە دابووین كە رەقابە لابچێت لە بڕگەی 2 داو لە هەمان كاتدا لە (ثالثا/ رفع مستوى الهيكل الوظيفي لمؤسسات الاقليم) موئەسەسات ئیزافە بكرێت، ئەگەر ئیجازەمان بدەی ماددەكە دەخوێنینەوە دوای ئەو گۆڕانكاریانەی كە بەسەری داهاتووە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو كەرەمكە.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة الثالثة: يهدف المجلس الى مايلي:

أولاً: رفع مستوى الوظيفة العامة وتطوير الخدمة العامة وإتاحة الفرص المتساوية وضمان مبدأ المساواة للمؤهلين لاشغالها.

ثانياً: تخطيط شؤون الوظيفة العامة والاشراف عليها.

ثالثاً: تطوير الجهاز الاداري ورفع مستوى الهيكل الوظيفي لمؤسسات الاقليم وتطوير كفاءة موظفي الخدمة العامة لهم بالتنسيق مع الجهات المختصة.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان كێ لەگەڵە تكایە دەست بەرزبكاتەوە؟ 53 بەڕێز لەگەڵە دایە، كێ لەگەڵ دانیە؟ 7 بەڕێز لەگەڵ دانیە، بە زۆرینەی دەنگ پەسەند كرا، بۆ ماددەی 4 كاك شێروان فەرموو.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەشی سێیەم

پەیكەری ئەنجومەن و میكانیزمی كار

ماددەی 4

یەكەم/ ئەنجومەن پێك دێت لە سەرۆكی ئەنجومەن و جێگرەكەی و حەوت ئەندام خۆ تەرخانكەر كە بەلای كەمەوە خاوەنی بڕوانامەی بەرایی زانكۆ بن، دوانیان خاوەن بڕوانامەی یاسا و دوانیان خاوەنی بڕواننامەی كارگێڕی و ئابووری و یەكێك لەهەریەك لە پزیشكی و ئەندازە و كشتوكاڵدا.

دووەم/ أ ـ سەرۆكی ئەنجومەن بە پلەیەكی تایبەت دەبێت.

ب ـ جێگری سەرۆكی ئەنجومەن و ئەندامانیش بە پلەی بەڕێوبەری گشتی دەبن.

سێیەم/ ئەنجومەنی وەزیران سەرۆكی ئەنجومەن و جێگرەكەی و ئەندامانیش بە گوێرەی ئەو مەرجانەی لەم یاسایەدا هاتوون كاندید دەكات و دەبێ پەرلەمانی كوردستانیش ئەرێی بكات.

چوارەم ئەو كاندید كردنە لە بڕگەی 3 یەمی ئەم ماددەیە دا هاتووە بە گوێرەی ئەم میكانیزمەی دادێت دەبێت:

أ ـ ئەنجومەنی وەزیران لە هەموو دەزگاكانی بینراو و بیستراو و خوێندراوی ڕاگەیاندنەوە دەرگای پێشكەش كردن بۆ ماوەیەك كەلە 30 ڕۆژ زیاتر نەبێت دەكاتەوە.

ب ـ ئاگاداریەكە هەموو ئەو مەرجانەی لەم یاسایەدا هاتوون دەگرێتە خۆ.

پێنجەم: دەبێ سەرۆكی ئەنجومەن و جێگرەكەی و ئەندامان ئەم مەرجانەیان تێدا بێت كە دادێن:

أ- دەبێ خاوەن شیان و شارەزایی بێت كە كە شیاوی وەرگرتنی كارەكە بێ و لەوانەش بێ لە بواری پسپۆریەكەی خۆیدا بە لایەنی كەمەوە خاوەنی 15 ساڵ خزمەت بێت دوای بەدەستهێنانی بڕوانامەی بەرایی زانكۆ، بۆ ئەوانەی بڕوانامەی (ماجستێر) ماوەی خزمەتەكە 12 ساڵ دەبێت و بۆ ئەوانەی بڕوانامەی (دكتۆرا)شیان هەیە ماوەی خزمەتەكە 10 ساڵ دەبێت.

ب- نابێ تەمەنی لە 37 ساڵ كەمتر بێت.

ج- دەبێ ژیاننامە و ڕەفتاری باش بێت.

د ـ نابێ بە تاوان یان كەتنێكی ئابڕوبەر حوكم درابێت.

شەشەم : سەرۆك و جێگری سەرۆك و ئەندامانی ئەنجومەن بەپێی یاسا بۆ ماوەی پێنج ساڵ کە بۆ یەکجار قابیلی تازە کردنەوەیە دادەمەزرێن.

حەوتەم : سەرۆکی ئەنجومەن هێندەی پەیوەندی بەکاروباری کارگێڕی تایبەت بە ئەنجومەنەوە هەیە دەسەڵاتی وەزیری هەیە.

هەشتەم/ سەرۆکی ئەنجومەن یان جێگرەکەی یان هەر ئەندامێکی ئەنجومەن لەسەر پێشنیاری ئەنجومەنی وەزیران و ئەریَ کردنی پەرلەمانی کوردستان لادەدرێت بە پشت بەستن بە ناتوانایی یان سەر ڕاستی یا پێشێلکاری مەزن لە ئەرکەکانی وەزیفە و بە پێی یاساش لە دەستکەوتەکانی ئەم کارەی پێی سپێردراوە بیَ بەش دەکرێت لە کاتی دەرچوونی بڕیاری لادانەکە.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الفصل الثالث

هيكل المجلس وآلية العمل

المادة (4):

أولاً- يتكون المجلس من رئيس المجلس و نائبه و سبعة أعضاء متفرغين ومن حملة شهادة جامعية أولية على الاقل يكون (2) اثنان منهم من حملة شهادة القانون و (2) اثنان منهم في الادارة والاقتصاد و واحد في كل من الطب والهندسة و الزراعة.

ثانياً- أ/ يكون رئيس المجلس بدرجة خاصة.

ب/ يكون نائب رئيس المجلس والاعضاء بدرجة مدير عام.

ثالثاً- يرشح مجلس الوزراء رئيس المجلس ونائبه والاعضاء وفقاً للشروط الواردة في هذا القانون ويخضع لمصادقة برلمان كوردستان.

رابعاً- يكون الترشيح الوارد ذكره في الفقرة (ثالثاً) من هذه المادة وفق الآلية الآتية:

أ-يعلن مجلس الوزراء عن فتح باب التقدم في جميع وسائل الاعلام المرئي والمسموع والمقروء، ولفترة لا تزيد على ثلاثين يوماً.

ب-يتضمن الاعلان كل شروط المرشحين الواردة في هذا القانون.

خامساً- يجب ان يتوفر في رئيس المجلس ونائبه والأعضاء الشروط الآتية:

أ-ان يكون من ذوي الخبرة والكفاءة التي تؤهله لشغل الوظيفة و ممن له خدمة في مجال اختصاصه مدة لاتقل عن 15 سنة بعد الحصول على الشهادة الجامعية الاولية. وتكون مدة الخدمة (12) اثنى عشرة سنة للحاصل على شهادة الماجستير و (10) سنوات للحاصل على شهادة الدكتوراه.

ب- أن لا يقل عمره عن (37) سبعة وثلاثين سنة.

ج- أن يكون حسن السيرة والسلوك.

د- أن لا يكون محكوماً عليه بجناية أو جنحة مخلة بالشرف.

سادساً- يعين الرئيس ونائب الرئيس و أعضاء المجلس وفقاً للقانون لمدة (5) خمس سنوات قابلة للتجديد لمرة واحدة.

سابعاً- يمارس رئيس المجلس صلاحية الوزير المختص فيما يتعلق بالشؤون الادارية والمالية الخاصة بالمجلس.

ثامناً- يعزل رئيس المجلس أو نائبه او أي من أعضاء المجلس بناءً على اقتراح من مجلس الوزراء ومصادقة برلمان كوردستان استناداً الى عدم الكفاءة أو الاستقامة أو الاخلال الجسيم بواجبات الوظيفة ويحرم من امتيازات الوظيفة المعين فيها بموجب القانون في حالة صدور قرار العزل.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی ڕەئیتان؟ كاك شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ڕەئی لیژنەی یاسایی سەبارەت بە مادده 4 بەم شێوەیە، یەكەم/ لیژنە پێشنیاز دەكات باسی پسپۆراتی نەكرێت تەنها بگوترێ بڕوانامەی زانكۆیی هەبێ بەبێ ئەوەی باسی پسپۆرایەتیەكان بكرێت، دووەم/ لیژنە پێشنیاز دەكات كە سەرۆكی لیژنە بە پلەی بریكاری وەزارەت بێت وە جێگری سەرۆكیش بە پلەی تایبەتی أ و ئەندامانی ئەنجومەنیش بە پلەی بەڕێوەبەری گشتی بن، سێیەم/ لیژنە پێشنیاز دەكات گوزارەی (وە ملكەچ دەبێ بۆ پەرلەمان) لابدرێت كە لە كۆتایی بڕگەكە هاتووە و بەم شێوەیەی خوارەوە دابڕێژرێتەوە (سێیەم: ئەنجومەنی وەزیران، سەرۆكی ئەنجومەن و جێگرەكەی و ئەندامەكانی بە پێی ئەو مەرجانەی لەم یاسایە داهاتوون دەپاڵێوێ، خاڵی چوارەم لیژنە هیچ تێبینیەكی لەسەری نیە، خاڵی پێنجەم لیژنە پێشنیاز دەكات (أ) گوزارەكردن و كارتێدا كردنی لە دوای وشەی ڕاژە زیاد بكرێت و ماوەی ڕاژەكە لە 10 ساڵ كەمتر نەبێ و لە جیاتی 15 ساڵ و سەبارەت بە هەڵگری بڕوانامەی ماستەر دوو ساڵ داشكێندرێ و پێنج ساڵیش بۆ هەڵگری بڕوانامەی دكتۆرا كەم بكرێتەوە، ب ـ هەڵوەشاندنەوەی ئەم بڕگەیە، چونكە پێویست بە مەرجی تەمەن ناكات، بەڵكو ئەوەندە بەسە كە لە بڕگەی 5 هاتووە لە مەرجی ساڵەكانی ڕاژەدا هاتووە، شەشەم و حەوتەم لیژنە هیچ تێبینیەكی لەسەری نیە، هەشتەم/ ئەم بڕگەیە هەڵوەشێتەوە، چونكە لەوێ ڕێسای گشتی هەیە كە ئەم مەسەلەیە چارەسەر دەكات، لیژنە پێشنیار دەكات كە كۆی ماددەكە بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە:

یەكەم/ ئەنجومەن پێك دێت لە سەرۆكی ئەنجومەن و جێگرەكەی و حەوت ئەندامی خۆ تەرخان كەر پێك دێت لەوانەی بڕوانامەی بەرایی زانكۆیان لەم پسپۆریانەدا هەبێ كە پەیوەندی بەكار و ئەركی ئەنجومەن هەبێ.

دووەم/ أ ـ سەرۆك بە پلەی بریكاری وەزارەت دەبێ.

ب ـ جێگری سەرۆك بە پلەی تایبەت دەبێ و مووچەی تایبەتی (أ) وەردەگرێ.

ج ـ ئەندامانی ئەنجومەن بە پلەی بەڕێوبەری گشتی دەبن.
سێیەم/ ئەنجومەنی وەزیران سەرۆك و جێگرەكەی و ئەندامانی بە پێی مەرجەكانی لەم یاسایەدا هاتوون دەپالێوێ.
چوارەم/ ئەو پالاوتنە كە لە بڕگەی 3 یەمی ئەم ماددەیە دا هاتووە بە پێی ئەم میكانیزمەی خوارەوە دەبێت.
أ ـ ئەنجومەنی وەزیران دەرگای داوا پێشكەش كردن لە هەموو هۆبەكانی ڕاگەیاندن (بیستراو وبینراو وخوێندراو) بۆ ماوەیەك لە 30 ڕۆژ زیاتر نەبێت ڕادەگەیەنێ.
ب ـ ڕاگەیاندنەكە كە هەموومەرجەكانی پالاوتنی كە لەم یاسایەدا هاتوون ڕادەگەیەنێ.

پێنجەم : پێویستە ئەم مەرجانەی خواراوە لە سەرۆكی ئەنجومەن و جێگرەكەی و ئەندامان بێنە دی:

أ- دەبێ خاوەن شارەزایی و شیاوی وابێت كە كە وای لێ بكات ئەم فەرمانە بەڕێوە ببات خزمەتگوزاری كردن و كاركردنی لەبواری پسپۆریەكەی دا هەبێ كە لە 10 ساڵ كەمتر نەبێ و دوو ساڵ لەو ماوەیە بۆ خاوەن بڕوانامەی ماستەر و پێنج ساڵیش بۆ خاوەن بڕ انامەی دكتۆرا كەم بكرێتەوە.

ب- دەبێ خوڕەوشتی باش بێت.

ج- نابێ بە تاوانێك یان كەتنێكی ئابڕووبەر حوكم درابێت.

شەشەم : سەرۆك و جێگری سەرۆك و ئەندامانی ئەنجومەن بەپێی یاسا بۆ ماوەی پێنج ساڵ دادەمەزرێن و قابیلی نوێ كردنەوەیە بۆ یەك جار.

حەوتەم : سەرۆكی ئەنجومەن دەسەلاتی وەزیری تایبەتمەند بەكاردەهێنێ لەوانەی پەویەندیدارن بە كاروباری كارگێڕی و دارایی تایبەت بە ئەنجومەن.
ئەمە داڕشتنەوەی لیژنەی یاساییە سەبارەت بەو ماددەیە بە زمانی كوردی ئەگەر پێتان باشە بە زمانی عەرەبیش دەیخوێنمەوە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو بیخوێنەوە.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی سێیەم

پەیکەری ئەنجومەن و میکانیزمی کار

ماددەی چوارەم:

یەکەم: ئەنجومەن پێکدێ لە سەرۆکی ئەنجومەن و جێگرەکەی و حەوت ئەندامی خۆتەرخان، کە بەلای کەمەوە خاوەنی بڕوانامەی بەرایی زانکۆ بن، دووانیان خاوەن بڕوانامەی یاساو دووانیان خاوەن بڕوانامەی کارگێڕی و ئابووری و یەکێك لە هەر یەك لە پزیشکی و ئەندازەو کشتوکاڵدا.

دووەم:

أ- سەرۆکی ئەنجومەن بە پلە یەکی تایبەت دەبێ.

ب- جێگری سەرۆکی ئەنجومەن و ئەندامانیش بە پلەی بەڕێوەبەری گشتی دەبن.

سێیەم: ئەنجومەنی وەزیران سەرۆکی ئەنجومەن و جێگرەکەی و ئەندامانیش بەگوێرەی ئەم مەرجانەی لەم یاسایەدا هاتوون کاندید دەکات و دەبێت پەرلەمانی کوردستانیش ئەرێی بکات.

چوارەم: ئەو کاندیدکردنە کە لە بڕگەی (سێیەم)ی لەم ماددەیەدا هاتووە، بەگوێرەی ئەم میکانیزمەی دادێ دەبێت:

أ- ئەنجومەنی وەزیران لە هەموو دەزگاکانی (بینراو و بیستراو و خوێنراو)ی ڕاگەیاندنەوە، دەرگای پێشکەش کردن بۆ ماوەیەك کە لە سی ڕۆژ زیاتر نەبێت دەکاتەوە.

ب- ئاگاداریەکە هەموو ئەو مەرجانەی لەم یاسایەدا هاتوون دەگرێتە خۆ.

پێنجەم: دەبێ سەرۆکی ئەنجومەن و جێگرەکەی و ئەندامان، ئەم مەرجانەیان تێدا بێ کە دادێن:

أ- دەبێ خاوەن شیان و شارەزایی بێت، کە شیاوی وەرگرتنی کارەکە بێت، لەوانەش بێت لە بواری پسپۆریەکەی خۆیدا بەلای کەمەوە خاوەنی 15 ساڵ خزمەت بێت، دوای بەدەست هێنانی بڕوانامەی بەرایی زانکۆ، بۆ ئەوانەی بڕوانامەی ماجستێریان هەیە، ماوەی خزمەتەکە 12 ساڵ دەبێت و، بۆ ئەوانەی بڕوانامەی دکتۆراشیان هەیە، ماوەی خزمەتەکە 10 ساڵ دەبێت.

ب- نابێ تەمەنی لە 37 ساڵ کەمتر بێت.

ج- دەبێ ژیان نامەو ڕەفتاری باش بێت.

د- نابێ بە تاوان یان کەتنێکی ئابڕووبەر حوکم درابێ.

شەشەم: سەرۆك و جێگری سەرۆك و ئەندامانی ئەنجومەن، بەپێی یاسا بۆ ماوەی پێنج ساڵ، کە بۆ یەك جار قابیلی تازە کردنەوەیە، دادەمەزرێن.

حەوتەم: سەرۆکی ئەنجومەن هیندەی پەیوەندی بە کاروباری کارگێڕی و دارایی تایبەت بە ئەنجومەنەوە هەیە، دەسەڵاتی وەزیری هەیە.

هەشتەم: سەرۆکی ئەنجومەن، یان جێگرەکەی، یان هەر ئەندامێکی ئەنجومەن، لەسەر پێشنیاری ئەنجومەنی وەزیران و ئەرێ کردنی پەرلەمانی کوردستان، لادەدرێت، بە پشت بەستن بە ناتوانایی، یان سەر ڕاستی، یان پێشێلکاری مەزن لە ئەرکەکانی وەزیفەو، بە پێی یاساش دەستکەوتەکانی ئەم کارەی پێ سپێردراوە، بێ بەش دەکرێت، لەکاتی دەرچوونی بڕیاری لادانەکە.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الفصل الثالث

هيكل المجلس وآلية العمل

المادة (4):

اولا: يتكون المجلس من رئيس المجلس ونائبه وسبعة اعضاء متفرغين من حملة شهادة جامعية اولية على الاقل، يكون اثنان منهم من حملة شهادة القانون، واثنان منهم في الادارة والاقتصاد، و واحد في كل من الطب والهندسة والزراعة.

ثانيا:

أ- يكون رئيس المجلس بدرجة خاصة.

ب- يكون نائب رئيس المجلس والاعضاء بدرجة مدير عام.

ثالثاً: يرشح مجلس الوزراء رئيس المجلس ونائبه والاعضاء وفقاً للشروط الواردة في هذا القانون ويخضع لمصادقة برلمان كوردستان.

رابعاً: يكون الترشيح الوارد ذكره في الفقرة (ثالثاً) من هذه المادة وفق الآلية الآتية:

أ- يعلن مجلس الوزراء عن فتح باب التقدم في جميع وسائل الاعلام (المرئي والمسموع والمقروء)، ولفترة لا تزيد على ثلاثين يوماً.

ب- يتضمن الاعلان كل شروط المرشحين الواردة في هذا القانون.

خامسا: يجب ان يتوفر في رئيس المجلس ونائبه والاعضاء الشروط الآتية:

أ- ان يكون من ذوي الخبرة والكفاءة التي تؤهله لشغل الوظيفة وممن له خدمة في مجال اختصاصه مدة لا تقل عن خمسة عشرة سنة بعد الحصول على الشهادة الجامعية الاولية، وتكون مدة الخدمة اثنى عشرة سنة للحاصل على شهادة الماجستير وعشر سنوات للحاصل على شهادة الدكتوراه.

ب- ان لا يقل عمره عن 37 سنة.

ج- يكون حسن السيرة والسلوك.

د- ان لا يكون محكوما عليه بجناية او جنحة مخلة بالشرف.

سادساً: يعين الرئيس ونائب الرئيس واعضاء المجلس وفق القانون لمدة خمس سنوات قابلة للتجديد لمرة واحدة.

سابعاً: يمارس رئيس المجلس صلاحية الوزير المختص فيما يتعلق بالشؤون الادارية والمالية الخاصة بالمجلس.

ثامناً: يعزل رئيس المجلس او نائبه او اي من اعضاء المجلس بناء على اقتراح من مجلس الوزراء ومصادقة برلمان كوردستان استنادا الى عدم الكفاءة او الاستقامة او الاخلال الجسيم بواجبات الوظيفة ويحرم من امتيازات الوظيفة المعين فيها بموجب القانون في حالة صدور قرار العزل.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی رەئیتان؟

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

رەئی لیژنەی یاسایی سەبارەت بە ماددەی چوار بەم شێوەیە:

یەکەم: لیژنە پێشنیاز دەکات باسی پسپۆڕایەتی نەکرێ، تەنیا بگوترێ بڕوانامەی زانکۆی هەبێ، بەبێ ئەوەی باسی پسپۆڕاتیەکان بکرێ.

دووەم: لیژنە پێشنیاز دەکات کە سەرۆکی لیژنە بە پلەی بریکاری وەزارەت بێ و، جێگری سەرۆکیش بە پلەی تایبەتی (أ) و ئەندامانی ئەنجومەنیش بە پلەی بەڕێوەبەری گشتی بن.

سێیەم: لیژنە پێشنیاز دەکات گوزارەی (مل کەچ دەبێ بۆ پەسەندکردنی پەرلەمان) لادرێ کە لە کۆتایی بڕگەکەدا هاتووەو، بەم شێویەی خوراەوە دابڕێژرێتەوە:

(سێیەم: ئەنجومەنی وەزیران سەرۆکی ئەنجومەن و جێگرەکەی و ئەندامەکانی، بەپێی ئەو مەرجانەی لەم یاسایەدا هاتوون دەپاڵێوێ).

چوارەم: هیچ تێبینیەکی لەسەر نییە.

پێنجەم: لیژنە پێشنیاز دەکات:

أ- گوزارەی (کردەنی و کارتێداکردنی) لە دوای وشەی (ڕاژە) زیادبکرێ و ماوەی ڕاژەکە (لە دە ساڵ کەمتر نەبێ) لە جیاتی (پازدە ساڵ) و، سەبارەت بە هەڵگری بڕوانامەی (ماجستێر) دوو ساڵ داشکێندرێ، و پێنج ساڵیش بۆ هەڵگری بڕوانامەی (دکتۆرا) کەم بکرێتەوە.

ب- هەڵوەشاندنەوەی ئەم بڕگەیە، چونکە پێویست بە مەرجی تەمەن ناکات، بەڵکو ئەوەندە بەس بێت، کە لە بڕگەی پێنجەمدا لە مەرجی ساڵەکانی ڕاژەدا هاتووە.

شەشەم: هیچ تێبینیەکی لەسەر نییە.

حەوتەم: هیچ تێبینیەکی لەسەر نییە.

هەشتەم: ئەم بڕگەیە هەڵوەشێتەوە، چونکە لەوێ ڕێسای گشتی هەیە، کە ئەم مەسەلەیە چارەسەر دەکات. لیژنە پێشنیاز دەکات، کە کۆی ماددەکە بەم شێوەیەی خوراەوە دابڕێژرێتەوە:

بەشی سێیەم

پێكهاتەی ئەنجومەن و میكانیزمی كاركردن

ماددەی چوارەم:

یەكەم: ئەنجومەن لە سەرۆك و جێگری سەرۆك و حەوت ئەندامی خۆتەرخانكەر پێكدێ لەوانەی بڕوانامەی بەرایی زانكۆیان لەو پسپۆڕانەدا هەبێ، كە پەیوەندی بەكارو ئەركی ئەنجومەن هەبێ.

دووەم:

أ- سەرۆك بە پلەی (بریكاری وەزارەت) دەبێ.

ب- جێگری سەرۆك بە پلەی تایبەتی دەبێ و مووچەی تایبەتی (أ) وەردەگرێ.

ج- ئەندامانی ئەنجومەن بە پلەی بەڕێوەبەری گشتی دەبن.

سێیەم: ئەنجومەنی وەزیران، سەرۆك و جێگرەكەی و ئەندامانی بەپێی مەرجەكانی كە لەم یاسایەدا هاتوون دەپاڵێوێ.

چوارەم: ئەو پاڵاوتنەی كە لە بڕگەی (سێیەم) لەم ماددەیەدا هاتووە، بەپێی ئەم میكانیزمەی خوارەوە دەبێت:

أ- ئەنجومەنی وەزیران دەرگای داوا پێشكەش كردن لە هەموو هۆبەكانی ڕاگەیاندن (بیستراو و بینراو و خوێنراو) بۆ ماوەیەك لە سی ڕۆژ زیاتر نەبێت ڕادەگەیەنێ.

ب- ڕاگەیاندنەكە هەموو مەرجەكانی پاڵاوتنی كە لەم یاسایەدا هاتوون ڕادەگەیەنێ.

پێنجەم: پێویستە ئەم مەرجانەی خوارەوە لە سەرۆكی ئەنجومەن و جێگرەكەی و ئەندامانی بێنەدی:

أ- دەبێ خاوەن شارەزایی و شیاوی وا بێت، كە وای لێ دەكات بتوانێت ئەم فەرمانە بەڕێوە ببات و، خزمەتگوزاریی كردەنی و كاركردنی لە بواری پسپۆڕیەكەیدا هەبێت، كە ماوەكەی لە (10) ساڵ كەمتر نەبێ و دوو ساڵ لەو ماوەیە بۆ خاوەن بڕوانامەی (ماجستێر) و پێنج ساڵیش بۆ خاوەن بڕوانامەی (دكتۆرا) كەم بكرێتەوە.

ب- دەبێ خۆڕەوشتی باش بێت.

ج- نابێ بە تاوانێك، یان كەتنێكی ئابڕووبەر حوكم درابێ.

شەشەم: سەرۆك و جێگری سەرۆك و ئەندامانی ئەنجومەن بەپێی یاسا بۆ ماوەی پێنج ساڵ دادەمەزرێن و قابیلی نوێ كردنەوەیە بۆ یەك جار.

حەوتەم: سەرۆكی ئەنجومەن دەسەڵاتی وەزیری تایبەتمەند بەكاردێنێ لەوانەی پەیوەندیدارن بە كاروباری كارگێڕی و دارایی تایبەت بە ئەنجومەن.

ئەمە دارِشتنەوەی لیژنەی یاسایە سەبارەت بەو ماددەیە بە زمانی کوردی، ئەگەر پێتان باش بێت، بە زمانی عەرەبیش دەخوێنمەوە.

بەرِێز سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو بخوێنەوە.

بەرِێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەرِێز سەرۆکی پەرلەمان.

الفصل الثالث

هيكلية المجلس وآلية العمل

المادة الرابعة:

اولا: تقترح اللجنة عدم ذكر الاختصاصات وانما الاكتفاء بان يكون حاصلا على شهادة جامعية دون ذكر الاختصاصات.

ثانيا: تقترح اللجنة ان يكون رئيس المجلس بدرجة وكيل وزارة ونائب الرئيس بدرجة خاصة (أ) واعضاء المجلس بدرجة مدير عام.

ثالثا: تقترح اللجنة الغاء عبارة (ويخضع لمصادقة برلمان كوردستان) الواردة في نهاية الفقرة واعادة صياغتها بالشكل الآتي:

(ثالثا: يرشح مجلس الوزراء رئيس المجلس ونائبه والاعضاء وفقاً للشروط الواردة في هذا القانون).

رابعا: لا توجد عليها اية ملاحظة.

خامسا: تقترح اللجنة:

أ- اضافة عبارة (فعلية وممارسة) الى ما بعد كلمة (خدمة) وجعل مدة الخدمة (لا تقل عن عشر سنوات) بدلا من (خمسة عشر سنة) تنزل من هذه المدة سنتين بالنسبة لحاملي شهادة الماجستير وخمس سنوات بالنسبة لحاملي شهادة الدكتوراه.

ب- الغاء هذه الفقرة نظراً لعدم الحاجة الى شرط العمر وانما الاكتفاء بما ورد في الفقرة الخامسة من شرط سنوات الخدمة.

سادسا: لا توجد عليها اية ملاحظة.

سابعا: لا توجد عليها اية ملاحظة.

ثامنا: الغاء هذه الفقرة لان هناك قواعد عامة تعالج هذه المسألة.

تقترح اللجنة بعد هذه الاقتراحات اعادة صياغة المادة بالشكل الآتي:

الفصل الثالث

هيكلية المجلس وآلية العمل

المادة الرابعة:

اولا: يتكون المجلس من الرئيس ونائب الرئيس وسبعة اعضاء متفرغين ممن يحملون شهادة جامعية اولية في الاختصاصات ذات العلاقة بمهام المجلس.

ثانيا:

أ- يكون الرئيس بدرجة (وكيل وزارة).

ب- يكون نائب الرئيس بدرجة خاصة ويتقاضى راتب الدرجة الخاصة (أ).

ج- يكون اعضاء المجلس بدرجة مدير عام.

ثالثاً: يرشح مجلس الوزراء رئيس المجلس ونائبه والاعضاء وفقاً للشروط الواردة في هذا القانون.

رابعاً: يكون الترشيح الوارد ذكره في الفقرة (ثالثاً) من هذه المادة وفق الآلية الآتية:

أ- يعلن مجلس الوزراء عن فتح باب التقدم في جميع وسائل الاعلام (المرئي والمسموع والمقروء)، ولفترة لا تزيد على ثلاثين يوماً.

ب- يتضمن الاعلان كل شروط المرشحين الواردة في هذا القانون.

خامسا: يجب ان يتوفر في رئيس المجلس ونائبه والاعضاء الشروط الآتية:

أ- ان يكون من ذوي الخبرة والكفاءة التي تؤهله لشغل هذه الوظيفة وممن له خدمة فعلية وممارسة في مجال اختصاصه مدة لا تقل عن عشر سنوات وتنزل من هذه المدة سنتين بالنسبة لحاملي شهادة الماجستير وخمس سنوات لحاملي شهادة الدكتوراه.

ب- ان يكون حسن السيرة والسلوك.

ج- الا يكون محكوما عليه بجناية او جنحة مخلة بالشرف.

سادسا: يعين الرئيس ونائب الرئيس واعضاء المجلس وفق القانون لمدة خمس سنوات قابلة للتجديد لمرة واحدة.

سابعا: يمارس رئيس المجلس صلاحية الوزير المختص فيما يتعلق بالشؤون الادارية والمالية الخاصة بالمجلس.

زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، لێژنەی دارایی رەئیتان؟.

بەڕێز خورشيد احمد سليم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەربارەی ماددەی چوار، لە (اولاً: يتكون المجلس من رئيس المجلس ونائبه وسبعة اعضاء متفرغين).

پێشنیاری لیژنەی دارایی، (سبعة اعضاء متفرغين) ببێت بە (خمسة اعضاء متفرغين)، بەڕای ئێمە ئەم ژمارەیە زۆرە.

(ثانيا) بە هەردوو بڕگەی (أ و ب) پەسندە.

ثالثاً: يرشح مجلس الوزراء رئيس المجلس ونائبه والاعضاء وفقاً للشروط الواردة في هذا القانون ويخضع رئيس المجلس ونائبه لمصادقة برلمان كوردستان.

له ئەصلی یاساکە دەڵێت (ويخضع لمصادقة برلمان كوردستان)، ئێمە (ويخضع رئيس المجلس ونائبه لمصادقة برلمان كوردستان).

رابعاً: يكون الترشيح الوارد ذكره في الفقرة (ثالثاً) من هذه المادة وفق الآلية الآتية:

أ- يعلن مجلس الوزراء عن فتح باب التقدم في جميع وسائل الاعلام (المرئي والمسموع والمقروء) ولفترة لا تزيد على ثلاثين يوماً.

پێشنیاری لیژنەی دارایی و ئابووری (ولفتره لاتقل عن 30 يوما).

ب- يتضمن الاعلان كل الشروط الواردة في هذا القانون.

پێشنیاری لیژنەی دارایی و ئابووری:

(يتضمن الاعلان كل شروط التعيين الواردة في هذا القانون).

(خامسا/د) دەستەواژەی (جنحة مخلة بالشرف) بگۆڕێت بە (جريمة مخلة بالشرف).

(ثامنأ) بڕگەیەك زیاد بکرێ بۆ (خامسا) بەم شێوەیە: (ان يكون من ساكني الاقليم)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، جەنابی وەزیر؟.

بەڕێز د.کاوە محمود شاکر/ وەزیری رۆشنبیری و لاوان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەسەرەتاوە کاك عبدالسلام تێبینیەکی کرد، ئیشارەتی بە تێبینیەك کرد، ئێستا وابزانم شوێنی ئەو تێبینیە کە موعالەجەیەکی بۆ بکرێ، چونکە ئەو ئەندامانی مەجلیسەکە خۆیان ئەو ئەرکانە جێبەجێ دەکەن، کە پەیوەندی بە ئەرکی مەجلیسەکەوە هەیە، لەبەر ئەوە لە کاتێکدا لە هەیکەلیەتی مەجلیسەکەش، کۆمەڵێك مودیر عامی تریش دادەمەزرێ هەر هەمان ئیش و ئەرکی مەجلیسەکە دەکەن، لێرەدا ئەگەر کەلیمەی موتەفەریغ لا بەرین، ئەو کاتە ئەو مودیر عامانەی کە دادەمەزرێن، پێویست ناکات دابمەزرێن، خودی ئەندامانی مەجلیسەکە راستەوخۆ ئەرکەکان جێبەجێ دەکەن، حەلەقەیەکی ئیداری کەم ئەبێتەوەو، ئیشەکان بە باشتر ئەڕوات، ئەرکەکانی خۆشیان جێبەجێ ئەکەن، لەسەرووی ئەرکەکان نابن، ئەندامانی مەجلیسەکە، بەنیسبەت تێبینیەکانی لیژنەی قانونی لەگەڵ تێکڕای تێبینیەکانم، ماعدا تێبینی سێیەم کە ئەڵێ: (يرشح مجلس الوزراء رئيس المجلس ونائبه والاعضاء وفق)، خۆی تەرشیحی ناکات، ئەو تەعینی دەکات، چونکە ئێمە رەبتمان کرد بە مەجلیسەکەوە، ئەم جوملەیە ئەبێت کە کاتێك ئێمە بینێرین بۆ پەرلەمان، لە کاتێکدا ئێمە وتمان ناینێرین بۆ پەرلەمان، هەر لە دەسەڵاتێکی تەنفیزیەوە پەیوەندی بە ئەنجومەنی وەزیرانەوە هەیە، لەبەر ئەوە سێیەم لابرێ، یەکسەر بڵێ (يكون الترشيح) چوارەم جێی سێیەم بگرێتەوە، واتا بڕگەی سێ لە ماددەی چوار لابرێ.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێزان، ئێستا ئەوەی دەیەوێت موداخەلە بکات لەو مەوزوعە؟ ناوتان بنووسن ئەوەی ئەیەوەی موداخەلە بکات، ئەم بەڕێزانە دەیانەوێت موداخەلە بکەن، ڕێزداران (شێرزاد حافز، صباح بیت الله، عبدالسلام بەرواری، د.صباح بەرزنجی، ناسك تۆفیق، عمر هەورامی، قادر حسن، محمد شارەزووری، عەزیمە نجم الدین، سیوەیل عوسمان، کاوە محمد امین، شلێر محمد، زکیە سید صالح، حمە سعید، بەفرین حسین، گوڵێزار قادر، بێریڤان سەرهەنگ، هاژە سلیمان، د.احمد وەرتی، عمر عبدالعزیز)، کەسی تر ماوە؟ نییە، کاك شێرزاد فەرموو.

بەڕێز شێرزاد عبدالحافظ شریف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی چوارەم:

اولاً: یتكون المجلس من رئیس المجلس ونائبە وسبعة اعضاء متفرغین من حملة الشهادة الجامعیة الاولیة علی الاقل، یكون اثنان منهم من حملة شهادة القانون، اثنان منهم في الادارة والاقتصاد، و واحد في كل من الطب والهندسة والزراعة)، من پێم وایە، ئەم (طب وهندسة وزراعة)یە پێویست ناکات، خۆ ئەگەر ئەوە دابنرێ، دەبێ لە هەموو ئیختیصاصەکانی تری تێدا بێ، (ثانیاً/ ب- یكون نائب رئیس المجلس واعضاءە بدرجە مدیر عام)، لێرە مودیر عام ئێمە ئەزانین ئەبێ 17 ساڵ خزمەتی هەبێ، ئینجا ببێت بە مودیر عام، بەڵام لێرە لە (خامسا/أ) کە باسی هینەکان دەکات، باسی وەزیفەکان دەکات، ئەوەی شەهادەی دکتۆرای هەیە، ماجستێری هەیە، تەخصیصی کردووە کە 15 بە 12 بە 10 ساڵ، کە مادام مودیر عام بن، مودیر عام ئەبێ 17 ساڵ بێ، پێموایە ئەمە هەمووی هەر بکرێ بە 17 ساڵ و ئیتر پێویست ناکات ئەو جیاوازیەی بۆ بکرێ، من لەگەڵ لیژنەی داراییم کە (من ساكنی الاقلیم)ی بۆ زیاد بکرێ و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز صباح فەرموو.

بەڕێز صباح بیت الله شكری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەربارەی ماددەی چوار، (اولاً: یتكون المجلس من رئیس المجلس ونائبە وسبعة اعضاء متفرغین)، بە ڕەئی من ببێتە پێنج، چونکە (متفرغین) بە ڕەئیا من کەلیمەیەکی زێدەیە لێرەدا، کە ئیختیصاصات هاتینە بەحس کرن هەر وەکی کاك شێرزاد گوتی، ئەگەر وە بێت، بێتە نوێنەری وەزارەتا کار و پلاندانان و نوێنەری سەندیکایەو ئەڤی دیکەش بەناو کرن، بە ڕەئیا من ئەوە ئەبێتە لادان، (ثانیا/أ و ب)، بە ڕەئیا من وەکی خۆی بمینێتەوە باشترە، (خامسا) تەئیدا پێشنیارا لیژنەی یاسایی دەکەم، کە تەعدیل تێدا هاتینە

کرن، هەر وەسا لێژنا دارایی کە دبێژێتن، خالێك بێتە ئیزافە کرن کە (ان یکون من ساکنی الاقلیم)، بە رەئیا من ئەڤە پێ باشە، ئیزافە کرن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز عبدالسلام بەرواری فەرموو.

بەڕێز عبد السلام مصطفی صدیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەتا وشەی خۆتەرخانکەر، جیاوازە لە تەرخان کراو، خۆتەرخانکەر یەعنی (متطوع)، تەرخان کراو یەعنی (متفرغ)، کە من وەکو ئەوها خوێندم وتم خەڵکێکە هاتووەو موتەتەوع بووە، حەز دەکەم ئەمە لە نەصی کوردی ڕەچاوی بکەن، تەرخان کراو یەعنی یەکێك ئەوی داناوە بۆ ئەم ئیشە، یەعنی متفرغ، خۆتەرخانکراو ئەوە موتەتەوعە، ئەمە مولاحەزەی سەرەکی من.

دووەم/ ئەگەر من سەرنەکەوتم لەو پێشنیارەی کە ئێستا نیازم هەیە پێشکەشی بکەم، تکایە لەو ئەندامانەی هەیە، دوو، سێ ئەندام هەنە کە پێویستن و زەروورینە لە هەر مەجلیس خدمەیەك، نوێنەری وەزارەتی پلاندانان، نوێنەری وەزارەتی کار، نوێنەری سەندیکاکان، نوێنەری ژوورەکانی بازرگانی و پیشە سازی، چونکە ئەمە مەجلیسێکە سیاسات دائەنێت، یاساکە تەتبیق ئەکات، بۆیە پێشنیاری یەکەمم ئەگەر مەجلیسەکە بەو شێوەی داندراوە، پێویستە نوێنەری وەزارەتی پلاندانان و کارو سەندیکاو ژوورەکانی تێدا بیت، دێمە سەر پێشنیاری خۆم، ئەم مەجلیسە وەکو یاسا هەمووی بخوێنین، یەك/ سوپاسی دکتۆر کاوە ئەکەم، ئەوەی ویستم لە ماددەی یەکەم بڵێم تاکو تەلاقی بکەین و لێرە حەلی بکەین، یان ئەم دەستەی سەرۆکایەتیە، سیاسات دائەنێت، یان خۆیان ئیشی کارگێری ئەکەن، ئەگەر ئیشی کارگێری بکەن، دەبێ هەر ئەندامێکی ئەو سەرۆکایەتیە بەرپرسی فەرمانگەیەك بیت، واتا سەرۆکی ئەنجومەن، بەرپرسی هەموو مەسئوولەکانی فەرمانگەکانە، ئەو کاتە ئەمە یەکێك ئیختیصاصی یاسا بیت، یەکێك پزیشکی بیت، هەمووی زیادە، چونکە بەپێی فەرمانگەکانی خۆت، مەسئوولەکانی ئەو شوعبەو فەرمانگانە، ئەندامن تێیدا، ئەمە وا ئەتوانێ بڵێ: سەرۆکەو بەرپرسی فەرمانگەکانی کە لە ماددەی نۆیەمدا هاتوونەو ئەتوانی هەندێ نوێنەری ئیزاف تێیدا دابنێ، ئەو کاتە ئەتوانین مەسەلەی نوێنەری لایەنە پەیوەندیدارەکان دانێین، ئەمە ڕێگایەکە بۆ دانانی ئەم ئەنجومەنی سەرۆکایەتی، ڕێگای دووەم/ ئەمە ئەرکی سەرکردایەتی هەبێت و سیاسەت دانان و دەستەی کارگێڕی، یەکێك بەڕێوەبەری گشتی سەرۆکایەتی هەموو فەرمانگاکان دەکات، ئەندامە لەم دەستەی سەرۆکایەتی، ئەو کاتە دەستەی سەرۆکایەتی بەپێی مۆدێلی دووەم، سەرۆکە، نوێنەری لایەنەکانن و، بەرپرسی فەرمانگەکانە، ئەو کاتە ئەو ئۆتۆماتیکیەن رەنگە بکرێتە نائیب رەئیس، تکایە....

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز د.صباح فەرموو.

بەڕێز د.صباح محمد نجيب:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەم بەشی سێیەمە بەڕاستی رۆح و بڕبڕەی پشتی یاساكەیە، بۆیە ئەوە دەهێنێ زۆر بە گرنگی و بە حەساسیەتێكی زیاترەوە كاری لەسەر بكەین، من پێشنیاز دەكەم پێكهاتەی ئەم ئەنجومەنە بەڕاستی مەوصوف بێ بە هەموو بێ لایەنی و بە هەموو پسپۆریەك، یەعنی ڕەچاوی ئەو پێكهاتەیە بكرێ، كە بەڕێز كاك عبدالسلام باسی كرد، نوێنەری سەندیكاكانی تیا بێ، وەزارەتە پەیوەندیدارە ئەساسیەكانی تێدا بێ، ئەگەر ئاماژەشی پێ بكرێ باشە، یاخود ئەگەر لە لائیحەشدا ئاماژەی پێ بكرێ باشە، پشتگیری ئەو بۆچوونەی لیژنەی یاساییش دەكەم، كە پێویست ناكات تەحدیدی ئەو ئیختیصاصاتە بكرێ بەو شێوەی كە لێرەدا هاتووە، پشتگیری لیژنەی داراییش دەكەم كە دەڵێ پێویست ناكات حەوت ئەندام بێ، حەوت ئەندام زۆرە، بەڵام ئیقتیراحێكم هەیە كە سەرۆكی ئەنجومەنەكە بە پلەی وەزیر بێ، چونكە ئەم ئەنجومەنە ئەنجومەنێكی زۆر گرنگە لە زۆر لە وڵاتاندا بە پلەی وەزیر، سەرۆكی ئەنجومەنەكە دیاری دەكرێت، چونكە دەبێ ئەو هەیمەنەیەی هەبێ بەڕاستی كە حیسابی وەزیری بۆ بكرێت، چونكە كارەكانی كارێكی گرنگە، ئامانجەكانی ئامانجی گرنگن، خۆیشی لە پرۆژە یاساكەدا هاتووە كە سەرۆكی ئەنجومەن لە بڕگەی حەوتەمدا، سەرۆكی ئەنجومەن دەسەڵاتی وەزیری تایبەت دەگرێتە ئەستۆ لەبارەی ئەوەی پەیوەندی بە كاروباری كارگێری و دارایی تایبەت بە ئەنجومەنەوە هەیە، یەعنی ئێمە چ زەرەرێك دەكەین ئەگەر سەرۆكی ئەنجومەنی ڕاژەی گشتی لە هەرێمی كوردستان بە پلەی وەزیر بێ؟ زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز ناسك توفیق، فەرموو.

بەڕێز ناسك تۆفیق عبدالكریم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دیارە من لە ماددەی چوارەم لە بڕگەی یەكەم، پشتگیری تەواوی لیژنەی دارایی دەكەم، كە بەڕاستی حەوت كەس زۆر زۆرە، چونكە ئەوە لە مەجلیسی خدمەی عیراقی كە (15) پارێزگایە حەوت كەسی داناوە، ئێمە نازانم بۆ سێ پارێزگا حەوت كەسمان بۆ چی یە؟ لەبەر ئەوە تەواو پشتگیری لیژنەی دارایی دەكەم بۆ ئەو بەشەی، بەشی دووەمیش پشتگیری لیژنەی یاسایی دەكەم كە ئەو ئیختیصاصاتانە لابدرێ، یەعنی هەردووكی بكرێ بە یەك، ئەوە بكرێتە پێنج، ئەویش ئەوە لابرێ، بڕگەی دووەم فەرعی (أ) سەرۆكی ئەنجومەن بە پلەی وەزیر بێ، بۆ ئەوەی دواتر كە سێهەم هاتووە، من لەگەڵ مانەوەیم لەگەڵ لیژنەی یاسایی نیم لەوە كە ئەوە لابرێ كە ملكەچ دەبێ بۆ پەسند كردنی پەرلەمان، چونكە بەڕاستی دەبێ ئەو ئەنجومەنە لە ژێر ڕەقابەی پەرلەمان دەرنەچێ، ئەوەش هیچ تەناقوزێك لەگەڵ مەسەلەی تەنفیزی بوونی

ناكات، چونكە هەموو حكومەت ئەنجومەنێكی تەنفیزییە، لە ژێر ڕەقابەی پەرلەماندایە، بۆیە دەكرێ بە پلەی وەزیر بێ، خاڵی سێهەم ئەوە بمێنێ كە ملكەچ بێ بۆ پەسند كردنی پەرلەمان، بۆ ئەوەی دواتر بێتە ژێر ڕەقابەی پەرلەمان، سەبارەت بەوەی كە لیژنەی یاسایی ئیقراری كردووە جێگری سەرۆكی پلەیەك بەرزتر داناوە لە ئەندامان، من بە پێویستی نازانم، چونكە پێموایە جێگری سەرۆك هەر لە كاتێكدا ئەركی هەیە كە سەرۆك ئامادە نەبێ، كەواتە ئەركی ئەم هیچ زیادەیەكی نییە لە ئەندامان، بۆیە هەر لە فەرعی (ب) وەكو خۆی بمێنێ، خاڵی ئەخیر تەواو لەگەڵ لیژنەی یاساییدام كە فەرعی (ب) هیچ پێویست ناكات، چونكە تەحصیل حاصلە، كە تۆ سەنەواتی خدمەو ئەوەت دیاری كرد، ئۆتۆماتیكی تەمەنەكەشی دیاری دەكرێ، بۆیە فەرعی (ب) زیادەیە، خاڵی هەشتەم، پێموایە مانەوەی باشترە لەوە لەگەڵ لێژنەی یاسایی نیم، خاڵی هەشتەم وەكو خۆی بمێنێ، بەلام ئەوەی كە دەڵێ پەسند كردنی پەرلەمانی كوردستان بەپێی بێ توانایی، دەبێ بڵێی بەهۆی بێ توانایی، چونكە دەڵێ/ سەرۆكی ئەنجومەن، یان جێگرەكەی، یان هەر یەكێك لە ئەندامانی ئەنجومەن لەسەر كارەكانیان لادەدرێن لەسەر پێشنیازی ئەنجومەنی وەزیران و پەسندكردنی پەرلەمانی كوردستان بەپێی بێ توانایی، ئەوە تۆزێك ڕەكیكە، بڵێی بەهۆی بێ توانایی، یان بەڕاستی كارنەكردنی یاخود زیان گەیاندنی، هتد...، سوپاستان دەكەم.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز عمر هەورامی، فەرموو.

بەڕێز عمر صدیق محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

تێبینیەكانی من لەسەر ئەو ماددەیە لە بڕگەی یەكەم/ من لەگەڵ ئەوەم كە پسپۆڕی یاسایی و هەروەها ئیداری و ئابووری لە ئەنجومەنەكە ڕەچاو بكرێ، واتا بەلایەنی كەمەوە بنووسرێ دوو كەس یاسایی، دوانیشی ئیداری، چونكە بە حەقیقەت ئەوە بەو مانایە نایێ بڵێین پسپۆڕەكانی تر گرنگ نین، نەخێر، ئەوانەی كە لەو مەجالەدا ئیش دەكەن شارەزایی و پسپۆڕی كاریگەری دەكات لەسەر چۆنیەتی جێبەجێ كردنی ئەركەكانی ئەم ئەنجومەنە، ئەو كەسانەشی كە پسپۆڕن لەو مەجالە باشتر دەتوانن بە حەقیقەت لەگەڵ جێبەجێ كردنی یاسای ڕاژەی گشتی كار بكەن لە داهاتوودا، بۆیە من لەگەڵ ئەوەم كە بمێنێتەوە ئەو بابەتە، بەلام بۆ پسپۆڕییەكانی تر نەخێر پێویست ناكات، بڕگەی دووەم سەرۆك و جێگرەكەی، ئەگەر تەماشای ئەصلی پرۆژەكە بكەین دەڵێ سەرۆكەكەی با بە پلەی تایبەت بێ، جێگرەكەی بەڕێوەبەری گشتی بێ، ئەوانەی كە پرۆژەكەیان نووسیوە ئاگادار بوون لەوەی كە ئێمە دوو صنفمان هەیە لە پلەی تایبەت، (أ) و (ب) مان هەیە، (ب) زیاتر بۆ ئەو كەسانەیە كە لە ڕاوێژكار بەرەو سەرن، دوو ملیۆن و ئەوەندە مووچەی بنەڕەتیانە، من باس لە موخەسەسات ناكەم، واتە لە ڕاوێژكارو بریكاری وەزارەت هەتا ئەگاتەوە وەزیر، بەلام ئەوانەی كە لە صنفی (أ)ن، لە وەزیر بەرەو سەر دەگرێتەوە، بۆیە بە هەقیقەت ئەكەوینە هەڵەوە، ئەگەر بڵێین سەرۆكەكەی جێگری وەزیر بێت، بەلام جێگرەكەی یەعنی سەرۆكی ئەنجومەنەكە جێگری

وەزیر بێت، بەڵام جێگرەکەی پلەی تایبەت بێت لە صنفی (أ)، بۆیە من پێشنیار دەکەم ئەوە بە کراوەیی بهێڵینەوە، یان ئەوەتا وەکو خۆی بهێڵینەوە لەسەر ئەسڵی پڕۆژەکە، یان بڵێین سەرۆك و جێگرەکەی بە پلەی تایبەت بن، دواتر تەحدید کردنی مووچەکەیان، مووچەی بنەڕەتی کارەکان لەسەر ئەوەی ناونیشانەکەی چی دەبێت، ئایا وەزیر دەبێت یان جێگری وەزیر دەبێت؟، تێبینی ئەخیرم لەسەر ژمارەی ساڵەکانی خزمەتە، بەڕێزان، لە ئەسڵی پڕۆژەکە 15 ساڵ دانراوە، بەڕێزان لە لیژنەی یاسایی پێشنیاری ئەوەیان کردووە کە بکرێت بە 10 ساڵ، ئەگەر مەبەستەکە لەوە بێت کە دەورەی عەمەل خێرا بکرێت و، فورسەتی عەمەل بەهۆی ئەمەوە زیاد بکرێت، من تەسەوڕ دەکەم تەنها لەو مەجلسەیا تەحقیق نابێت، تۆ دەتوانی ئەمە بۆ هەموو خدمەی فەرمانبەری لە کوردستان ئەمە فەراهەم بکەی، ئەمە کاتی دەوێت، ئەگەر مەبەستیش بێت ئێمە هەر ئیسرار بکەین لەسەر ئەوەی کە ساڵەکان کەم بکەینەوە، بە باوەڕی من لە 12 ساڵ کەمتر خراپتر دەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز قادر حسن کەرەمکە.

بەڕێز قادر حسن قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وێڕای پشتگیریم بۆ ماددەی چوار، هەر وەکو چۆن هاتووە، تەنها پشتگیری لە ڕەئی لیژنەی یاسایی دەکەم، سەبارەت بە بڕگەی پێنجی ئەم ماددەیە، (أ) بۆ کەم کردنەوەی ساڵانی ڕاژە لە 15 ساڵەوە بۆ 10 ساڵ، هەروەها لابردنی (ب) تەمەن لە 37 ساڵ کە دەڵێی کەمتر نەبێ، چونکە لەوانەیە خەڵکانێك هەبێ تەمەنیان لە خوار 37 ساڵ بێت، کەفائات و موئەهەلاتی باشیشیان هەبێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز محمد شارەزووری کەرەمکە.

بەڕێز محمد احمد علی(شارەزووری):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەتا من پشتگیری لیژنەی دارایی دەکەم، بۆ ئەوەی کە حەوت سەرۆك و جێگرو پێنج ئەندام بێت، لە هەمان کاتدا وشەی خۆ تەرخانکەر، بە عەرەبی (تفرغ)، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، من پێشنیار دەکەم ئەو وشەیە لابرێت، چونکە (تفرغ) بە پێی قانونی ئەگەر لێکی بدەینەوە، یەعنی ئەمە ئیشێکی تری پێ دەکەین، بۆیە یەعنی بەپێی قانونی عێراقی و بەپێی قانونی حکومەتی هەرێمی کوردستانیش، یەعنی ناکرێت کە یەکێك دوو ئیشی هەبێت، بۆیە من پێشنیار دەکەم ئەو وشەی (تفرغ) هەر لابرێت، ئەمە یەك. دوو/ ئەگەر سەرنجی خاڵی یەك و خاڵی پێنج بدەین، لێرە من لەگەڵ ئەوەم کە ئیختیساسات دیاری نەکرێت، بەڵام لە خاڵی پێنجیشدا ئەڵێ ئەو مەرجانەی کە لە سەرۆکی ئەنجومەن و جێگرەکەی و ئەندامان هەیە، دەبێت ئەم مەرجانەی تێدابێت، خەریجی جامیعەو ئەوانەی تیایە، بۆیە من پێشنیار

دەکەم، خاڵی یەکەم تەنها بەس شەرحی ئەوە دەکات، سەرۆکی ئەنجومەن و جێگرەکەی پێنج ئەندام بێت، دوای ئەوە لە خاڵی پێنج دیاری بکرێت کە خەریجی جامیعە بێت، من پێشنیار دەکەم لەگەڵ خاڵی یەکەم، ئەم مەجلیسە تەنها ئیشی دامەزراندن نییە، بەڵکو کۆمەڵێك ئیشی تریشی هەیە، لەکاتی دامەزراندندا ئیستیشارە بەوەی بە نوێنەری سەندیکاو ئەوانە کە جەنابی کاك عبدالسلام ئیشارەتی پێیدا، لە خاڵی پێنجەم/ منیش لەگەڵ ئەوەدام کە تەمەن دیاری نەکرێت، چونکە ئەوە ئیختیساسەکان دیاری کراوە، بەلاّم خاڵی (ج) و(د) تحصیل حاصلە، چونکە لە هەموو قانونێك کە بۆ دامەزراندن ئەبێ ڕەوشتی باش بێت و بە تاوانێك یان کەتنێکی ئابڕووبەر، بەلاّم ئەگەر ئەوە لە ڕێنماییەکەش دەتوانێت تیای بێت، من بۆ خاڵی شەشەم/ سەرنجێکم هەیە، ئەڵێ سەرۆك و جێگرو ئەندامانی، بەپێی یاسا بۆ ماوەی پێنج ساڵ دادەمەزرێن و قابیلی نوێکردنەوەیە بۆ یەکجار، یەعنی دەبێت خۆ بەپێی ئەو بنەمایە بێت کە لە ڕێکارە یاساییەکان ئەوەی بۆ زیاد بکەین کە دیاری دەکرێت، بۆ ئەوەی هەڵسەنگاندنی هەبێت بۆ ئەو پێنج ساڵەی کە ئەو کەسە جارێکی تر هینەکەی تازە دەبێتەوە، ئاخیر خاڵم/ من پرسیارێکم لە بەڕێزان، لیژنەی یاسایی هەیە، لێرە کە ئەڵێت سەرۆکی دەستەکە بە پلەی جێگری وەزیر بێت، بەلاّم لە خاڵی حەوتەم ئەڵێ سەرۆکی ئەنجومەن دەسەلاّتی وەزیری تایبەتی هەیە، ئایا ئەو دوو خاڵە تەعاروزی یەك ناکەن لەوێ تۆ دایدەنێی پلەکەی دیاری بکەی وەزیر بێت، لێرەش جارێکی تر ئەڵێی دەسەلاّتی وەزیری هەبێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز عظیمة نجم الدین کەرەمکە.

بەڕێز عظیمة نجم الدین حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی چوارەم/ بڕگەی یەکەمی ئەنجومەن پێك دێت لە سەرۆکی ئەنجومەن و جێگرەکەی و حەوت ئەندام، من پێموایە لەناو ئەو حەوت ئەندامە کە دیاری کراوە کە خاوەنی بڕوانامەی یاسایی و دوانیشیان کارگێڕی و ئابووریە، بەلاّم لەگەڵ ئەوەدام کە لەناو بڕگەکانی ماددەکانی تردا ئەرك و ئامانجەکان، ئەرك و کارەکانی ئەو دەستەیە ئاماژەی پێکراوە لە ماددەی 14 دا، دەست نیشانی ئەوەی کردووە کە ئەم ئەنجومەنە، یان ئەم دەزگایە بە تاقی کردنەوەی زارەکی و بە نووسین دەتوانێ تاقی کردنەوە بۆ سیفەت وهەڵسەنگاندنی ئەوکەسانەی کە موقابەلە دەکرێن واتە، بۆیە پێویستمان بە کەسانی پسپۆر و شارەزا هەیە لەبواری دەروونی، پسپۆرێکی بواری دەروونی زۆر گرنگە، چونکە لە زۆربەی دامودەزگاو ئەو دەزگایانەی، یان ئەو ئەنجومەنانەی کە پەیوەندی بە لایەنی مرۆییەوە هەیە، پێویستە کەسی پسپۆرو شارەزای بواری دەروونی تیابێ، لەبەرئەوەی تۆ مادام ئەڵێی کە هەڵسەنگاندن یان تاقی کردنەوەی کەسایەتی و شیاوی ئەوکەسە بۆ ئەرك و کارێك کە پێی دەسپێری کێ دەتوانێ ئەو هەڵسەنگاندنە بکات، تاقی کردنەوە بکات، من پێموایە کەسێکی پسپۆری دەروونی پێویستە لەناو ئەم ئەنجومەنە هەبێ و زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، سیوەیل خان فەرموو.

بەڕێز سیوەیل عثمان احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

به نیسبەت ئەو ماددەیە، (أولا: یتکون المجلس من رئـیس المجلس ونائبـه وسـبعة اعضاء) پـێم باشـه ئەگـەر (سبعة) نەبێ و (خمسة) بێت باشترە، موتەفەرغینی لاببەین، لێرە کۆتایی پێ بێت، ئەو وەسفەی کە دەڵێت (شهادة جامعیة اولیة) یان (علی الاقل اثنان منهم في القانون) و ئەوانـە، لـە (خامسا) هـاتووە (یتـوفر فـیهم الشروط الاتیة)، واتە ئەوانە پێویست ناکات شهادەکەیان دیاری بکرێت، ئەگەر بەپێی ئەو دیاری کردنەی کە نووسراوە (اثنان منهم من حمل شهادة القانون، اثنان منهم من ادارة والاقتصاد، و واحـد فـی کـل مـن الطب والهندسة والزراعة) ئەوە کردیە حەوت، نەی کردە نۆ، بە ڕەئیسی مەجلس و نائیـب رەئیسـی مەجلسـەکەی ئەگەر کۆی بکەینەوە، کاك حمە شارەزووری باسی کرد، ئەگەر موتەفەرغین، موتەفەرغ لە بـۆ یـەکێك دێـت ئەگەر کادیری حزبی بێت تەفەروغ بکات لە بۆ کارێك، یان تەوعی بێت، یـەعنی بـۆ خـۆی موەزەفـە، بـەڵام بـەبێ راتبـە، بـەس ئەگـەر موتەفـەرغ بێـت واتـە مووچـەی نییـە، تـەنها یـەك مووچـەی وەردەگـری، ئـەوە موتەفەرغ نییەو بۆ خۆی وەزیفەکەی، ئەگەر لابردرێت باشـە، بـە نیسـبەت (ثالثـا: یخضـع لمصادقة برلـمان کوردستان)، لە ماددەی دوو پەرلـەمانی کوردسـتانمان لابـرد، مـادام وایـە دەبـێ لێـرەش لایـدەین بەنیسـبەت (رابعا) لە کۆتایی ئەگەر بنووسین باشترە، (لاتقل عن ثلاثـین یومـا) لەگـەڵ ڕای لیژنـەی دارایـیم کـە باسـی دەکـەن، نـەك لەگـەڵ (لاتزیـد عـن ثلاثـین یومـا)، بەنیسـبەت (خامسـا) هەمانـە (ج- ان یکون حسـن السـیرة والسلوك ومن ساکني الاقلیم) ئەگەر ئیزافە بکرێت باشە، ئینجا چ بە بڕگـەك بـێ، چ لەگـەڵ وی بـێ و زیـاد بکرێت، زۆر ئیعتیادیە، (د- ان لایکون محکوم علیه بجنایة أو جریمة مخلة بالشرف)، ئەو جنحە موخیلـە بـە شەرەف، لە (سادسا) ئەوە هـیچ پێـنج سـاڵی بـۆ دانـدراوە، بەنیسـبەت (سـابعا) وەك کـاك محمـد شـارەزووری باسی کرد، ئەگەر سەڵاحیەتی وەزیری دەدرێتێ، یـەعنی ڕاسـتە جـاری وا هەیـە دەسـەڵات هەیـە، دەسـەڵاتی وەزیری دەدرێتێ یەکێك یان بەڕێوبەرێك دەسەڵاتی بەڕێوبـەری گشـتی دەدرێتـێ، بـەڵام هەنـدەك تـەعاروز دەکات، ئەگەر سەڵاحیەتەکەشی دیار بـێ باشـە، بەنیسـبەت (ثامنـا) زیـادە، تەحصـیل حاصـلە، لەبەرئـەوەی (ثامنـا) دائیمـەن بـا بڵـێین عەکسـی (خامسـا) دەردەچـێت، دەتـوانی مەجلسـەکە و ئەنجومەنەکـە ئەگـەر بەڕێنمایی بێ و قەواعیدی هەیە و ئوسوسی خۆی هەیە، ئەگەر لابردرێت باشە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك کاوە فەرموو.

بەڕێز کاوە محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مـن پشـتگیری لـە جـەنابی وەزیـر دەکـەم، کـە فیعلـەن پێویسـتە ئـەو ئەندامانـەی ئەنجومـەنی ڕاژە خۆیـان ئیشەکان بکەن، موتەفەرغ نەبن، لەبەر ئەوەی هەم بەخۆیان بەکاروبارەکە هەڵبستن و لـە نزیکـەوە ئاگایـان لێ دەبـێ و ئیشـی خۆیانـە، خـەڵکی تـر بێـنین تەفـەروغی بکـەین زیـاتر هەڵاوسـان دروسـت دەبێـت، ئـەو تێبینیانـەی لیژنـەی قـانونی دائیمـەن پشـتگیری هـەموو تێبینیـەکانیان دەکـەم و، هـەروەها بەتایبـەتیش پشـتگیری دیـاری کردنـی پلـەی سـەرۆکی ئەنجومەنەکـەو جێگرەکـەی و ئەنـدامانی ئەنجومەنەکـە، چـونکە بەڕاستی ئەگەر بێتو ئێمە پلەکان بـە کراوەیـی بێنینـەوە جارێکی تـر، یـاخود بکـرێن بـە وەزیـرو جێگـری وەزیـرو ئەوانـە، وەکـو ئەوەیـە کـە ئێمـە وەزارەتێکـی تـر ئیزافـە بکـەین، لەلایـەك ئێمـە داوا دەکـەین کـە حکومەت چەند وەزارەتێك لە کابینەی حکومەت لێك دراوە، بەڵام ئەگەر بێت و وا بـەکراوەیی بیهێڵینـەوە هـەر دەسـتەیەك دابمـەزرێت و هـەر لیژنەیـەك دابمـەزرێت، سـەرۆکی دەسـتەکە وەزیـر بێـت و سـەرۆکی ئەنجومەنەکـە وەزیـر بێـت، ئـەوانی تـر جێگـرو بەڕێوەبـەری گشـتی بـن وەکـو ئـەوەی کـە ئێمـە چـەند وەزارەتێکمان ئیزافە کرد، ئەوەی کە پێشتووتر کردمان بۆ تەرشـیقی حکومـەت لەلایـەکی تـر، بەڕاسـتی لـە دژی ئیش دەکەین، لەبەر ئەوە من تەئیدی ئەو ڕایە دەکەم کە ئەو پلانـە لێـرە دابنـدرێت ودیـاری بکرێـت، بەنادیاری کراوی نەمێنێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز شلێر محمد، فەرموو.

بەڕێز شلێر محمد نجیب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ماددەی یەکەم، من لەگەڵ ئەوەدا نیم ئەو ئیختیصاصاتانە لابرێت، چونکە دوایی لەماددەی 14 پێویستی بە تاقی کردنەوە هەیە، لەبەر ئەوە هـیچ کەسـێك ناتوانێـت شـارەزایی دکتـۆرو پزیشـك و ئەمانـە بێت، ئەگەر یەکێکی تێدا نەبێت لەو ئیختیصاصە، بەڵام ئەگەر کەم بکرێتەوە بۆ 5 ئەوە ئاساییە، یـەکێکی یاسایی، یەکێکی کارگێڕی و ئابووری، یەکێکی پزیشکی، یەکێکی ئەنـدازیاری، لەگـەڵ کشـتوکاڵی، بەنیسـبەت سەرۆکەکەش هەر ئەبێت خزمەتەکەی 15 ساڵ بێت، چونکە بەڕێوەبەری گشـتی باسـیان کـرد کـەنابێت لـە 15 ساڵ کەمتر خزمەتی هەبێت، بۆیە ئەویش هەر دەبێت 15 ساڵی هەبێت، بڕگەی 5 (من ساکني الاقلیم) دوای بڕگەی (د) زیاد بکرێت، قسەکانی تریشم کران، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز ژیان عمر شریف، فەرموو.

بەڕێز ژیان عمر شریف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆربەی قسەکانم کران، تەنها خاڵی شەشەم کە دەڵێت ماوەکەی 5 ساڵ بێت، سەرۆك و جێگرەکەی باشترە کە 4 ساڵ بێت، چونکە خۆی ڕەبتە بە ئەنجومەنی وەزیرانەوە، ئەویش 4 ساڵە، بۆیە با 4 ساڵ بێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز زکیە سید صالح، فەرموو.

بەڕێز زکیە صالح عبدالخالق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مـن بـۆ خـاڵی یەکـەم لەگـەڵ لیژنـەی یاسـاییم، کـە دەڵێـت پسـپۆڕی دیـاری نـەکرێت، بـەڵکو بڕوانامەکـە دیاریکراوە ئەوە بەس بێت، ئەوی تر لەگەڵ لیژنەی دارایدام کە ببن بە 5 کەس، جەنابی وەزیـریش باسـی کرد، کو پێ دڤیە کار بۆ ئەوانە بێتە راسپاردن، ئێمە لە تەشکیلاتی ئـەم ئەنجومەنـەدا باسـی کـراوە، کـە 5 کەس دیاری کراوە، بۆ ئەو 5 کەسە، کە دیاری بکرێن، بۆیە من لەگەڵ ئەوەدام کە ببن بـە 7 کـەس، لەگـەڵ سەرۆك و جێگرەکە، نەك ببن بە 9 کەس، خاڵی دووەم/ دەڵێت کـە سـەرۆکی ئەنجومەنەکـە پلـەی تایبـەت بێت، من لەگەڵ ئەوەدام کەوەك خۆی بمێنێتـەوە، نـەك ببێـت بـە پلـەی وەکیلـی وەزارەت، خـاڵی 5 لەگـەڵ ئەوەدام کە نیشتەجێی هەرێمی کوردستان بێت، خاڵی 3 کە دەڵێت(یرشح مجلس الوزارة) ئەگـەر سـەر بـە پەرلەمان بێت ئەوە دەبێتە (یرشح)، بەس مادام ئەنجومەن خۆی دایدەنێت، بۆیە ئەوەی پێ ناوێت، لەگـەڵ ڕەئی ژیان خانیشـم، لـە خـاڵی 6 بۆچـی ئێمـە 5 سـاڵ دابنـێین، حیکمـەت لـە دیـاری کردنـی 5 سـاڵ چـیە؟ چونکە دەزانین کە کابینەی وەزارەت و پەرلەمانیش هەمووی 4 ساڵ جارێك گۆڕانکاری بەسەردا دێت، بۆیە بکرێت بە 4 باشترە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز حمە سعید، فەرموو.

بەڕێز حمە سیعد حمە علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ماددەی چوارەم/ بڕگەی یەکەم، من لەگـەڵ ئـەوەدام کـە سـەرۆك و جێگرەکـەی 5 کـەس بـن، 7 زۆرە، چـونکە خـۆی 4 فەرمانگـەی هەیـە، لەگـەڵ نووسـینگەی سـەرۆك ئـەوە 5 بۆیـە کافیـە، خـاڵێکی تـر/ لەگەڵ ئەوەدام کە پسپۆڕیەکە بمێنێت، چونکە ئەمە چاوپێکەوتن ودامەزرانـدنی ئـەنواع توێـژو پسـپۆڕێتی فەرمانبەران و دانیشتوانی هەرێمی کوردستانە، بۆیە پسـپۆڕێتی تـریش وەك ئـەوەی کۆمەڵناسـی و دەروون ناسی بۆ ئیزافە بکرێت، کە ئەمەش گرنگە، خاڵێکی تر، ئەگەر بڕگەیەك لـە کۆتـایی ئـەم پێناسـەی بڕگـەی یەکەمـدا زیـاد بکرێـت، دەبێـت ئـەو کەسـانە بیلایـەن و سـەربەخۆ بـن، بەتایبـەت لـەکاتی ئەنجامـدانی

کارەکانیان، بەنیسبەت سەرۆکی ئەنجومەن من پێموایە بریکار بێت، جێگرەکەو ئەندامەکانی هیچ تێدا نییە، پلەیان بەڕێوەبەری گشتی بێت، ئەگەر بمانەوێت جێگر جیا بێت لە ئەندامەکان، با جێگرەکە بە پلەی بەڕێوەبەری گشتی دیوان بێت، خاڵێکی تر، ئەوەی کەباسی دەکات سەرۆك و جێگرو ئەندامان، ملکەچ بن بۆ پەسند کردنی پەرلەمان، من پێموایە تەنها سەرۆکەکە کافیە، کە لێرە متمانە یان سوێندی یاسایی لەناو پەرلەمان بخوات، چونکە ئێمە بۆ سەرۆکی دەستەکان وئەنجومەنەکانی تر وامان کردووە، بەنیسبەت ئەو بڕگەی کە دەڵێت خزمەتی لە 15 ساڵ کەمتر نەبێت، 12 ساڵ بۆ ماجیستەر و10 ساڵ بۆ دکتۆرا، ئەوە وەك خۆی بمێنێتەوە من تەئیدی پرۆژەکە دەکەم، ئەوەی یاسایی زۆر کەمە، بەنیسبەت بڕگەی 8 سەرۆکی ئەنجومەن، یان جێگرەکەی، یان هەر یەك لە ئەندامانی لەسەر کارەکانیان لادەبرێن، ئەگەر یەکێك لەو سیفەتانەیان هێنایەدی، یان خەلەلێك هەبوو، من پێموایە بمێنێت باشترە، چونکە ڕادعێکە، بۆ ئەوەی هەم یاسا ڕادع بێت، بۆ ئەوەی ئینسان بتوانێت بەشێوەیەکی ڕێکوپێك ئیشەکانی ئەنجام بدات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز بەفرین حسین، فەرموو.

بەڕێز بەفرین حسین خلیفە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سوپاس، قسەکانم کران.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز گوڵێزار قادر، فەرموو.

بەڕێز گوڵێزار قادر اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی چوارەم/ بڕگەی 5 خاڵی (أ) لەگەڵ ئەو مەرجانەدام کە بۆ سەرۆك و جێگرەکەی و ئەندامەکانی ئەنجومەن دانراون، بەڵام منیش لەگەڵ ئەو ڕایەی لیژنەی یاساییدام، کە ئەو کەسە خزمەتەکەی لە 10 ساڵ کەمتر نەبێت، سەبارەت بەخاڵی (ب) پێویست ناکات تەمەن دیاری بکرێت، بۆیە پێم باشە کە لابرێت، لەگەڵ خاڵی (ج و د)دام کە وەك خۆی بمێنێتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز بێریڤان سەرهەنگ، فەرموو.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەماددەی چوارەم/ بڕگەی یەکەم، هەندێ پسپۆڕی دامەزراندن بۆ ئەندامەکان دیاری کراوە، لای من زۆر گرنگە، پزیشکی تێدا بێت، کۆمەڵایەتی تێدا بێت، کۆمەڵایەتیش توێژەری کۆمەڵایەتی تێدا بێت، پزیشکی بۆ ئەو کەسانەیە، چونکە پێداویستی تایبەتمان هەیە، ئەوانیش داوای دامەزراندن دەکەن، بەگوێرەی ئەوە

بێت كە لەگەڵ باری تەندروستی بگونجێت، ئەو ئیشەی بۆ بدۆزنەوە لەكاتی ئەنتەرڤیو كە بانگ دەكرێن، ئەو لیژنەیە ئەوانەی كە لە تەندروستین ئەزانن، ئەوە چەند پێویستەو دەتوانێ كار بكات، بەنیسبەت كۆمەڵایەتیش زۆر گرنگە، كە هەڵسەنگاندن بكات بۆ ئەو كەسەی كە دادەمەزرێت، بۆیە بواری توێژەری كۆمەڵایەتی تێدا بێت، ئەمە زۆر گرنگە، بەنیسبەت بەشی سێیەم، لەماددەی چوارەمدا نووسراوە، ئەو مەرجە یاسایانەی ئەگەر هەبێ دادەمەزرێ و پەرلەمان ئەرێی دەكات، ئەوە پێویست ناكات، ئەگەر مەرجەكانی تێدا بیت پەیوەندی نییە بە پەرلەمان، بەڕەئی من، هەروەها دڵێ ڕەفتاری باش بێت، بەڕەئی من ئەو شتە زیادە، چونكە هەر كەسەك كار بكات، دەبێت ڕەفتاری باش بێ و دوایی، ئەی چۆن هەڵسەنگاندن دەكەین؟ كە ئەوە ڕەفتاری باشە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

هاژە خان فەرموو.

بەڕێز هاژە سلیمان مصطفى:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دەربارەی بڕگەی یەكەم لە ماددەی چوارەم، منیش لەگەڵ ئەو ڕایەم كە لە حەوت ئەندام بكرێتە پێنج ئەندام، بەڕاستی ئەو پسپۆڕیانە تەنها پسپۆڕێك لە بواری یاسایی و پسپۆڕێك لەبواری دارایی زۆر گرنگە كە هەبێ، ئەوانی تر یەعنی مەرج نییە كە پسپۆڕیەكان دیاری بكرێت، دەربارەی دووەم/ سەرۆكی ئەنجومەن بە پلەی تایبەت، من پێموایە ئەگەر بە پلەی وەزیر بێت باشترە، چونكە هەر لەهەمان ماددە لە بڕگەی حەوتەم داهاتووەو دڵێ سەرۆكی ئەنجومەن هێندەی پەیوەندی بە كاروباری كارگێڕی و دارایی تایبەت بە ئەنجومەنەوە هەیە دەسەڵاتی وەزیری هەیە، ئەگەر دەسەڵاتی وەزیری هەبێ من پێموایە هەر بە پلەی وەزیر دابمەزرێ باشترە، دەربارەی چوارەم/(أ) پشتگیری لە ڕای لیژنەی دارایی دەكەم، كە ماوەكەی بۆ ماوەیەكە، نەك لە سی ڕۆژ زیاتر بێت، لە سی ڕۆژ كەمتر نەبێت، دەربارەی پێنجەم، پشتگیری لە لیژنەی یاسایی دەكەم كە ئەو كەسانەی كە خاوەن شیان وشارەزای بن و پسپۆڕیەكەیان، واتە بەلایەنی كەمەوە لە 10 ساڵ كەمتر نەبێت، نەك لە 15 ساڵ، ئەوەی بڕوانامەی ماجستێری هەبێ لە 8 ساڵ و، ئەوەی دكتۆراشی هەبێت بكرێت بە 5 ساڵ، دەربارەی خاڵی (ب) پشتگیری لە لیژنەی یاسایی دەكەم بەوەی كە لابردرێت، مەسەلەی تەمەنەكە، هەروەها بەڕاستی یەكێك لەو مەرجانە ئەوە بێت كە دەبێ لە دانیشتوانی هەرێمی كوردستان بێت، ئەوەش زۆر گرنگە، دەربارەی بڕگەی شەشەم، منیش هاوڕام لەگەڵ هاوكارانم كە ئەو ماوەیە كە داندراوە 5 ساڵ نەبێت، تەنها چوار ساڵ بێت، چونكە وەكو هاوكارانیشم ئیشارەتیان پێیدا پەرلەمانیش هەر بۆ چوار ساڵ، یەعنی خولەكەی دووبارە دەبێتەوە، بۆیە هەر لێرەش بكرێت بە چوار ساڵ، دەربارەی 7 و 8 پێویست ناكات، بۆیە وەكو ئەوەی باسم كرد ئەگەر لێرە لە دووەمدا دەسەڵاتی وەزیری پێ بدرێت، 7 و 8 پێویستە لابردرێت لە ماددەكەداو، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

کاك د.احمد فەرمووو.

بەڕێز د.احمد ابراهیم علی(وەرتی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی چوارەم لە بڕگەی یەکەمدا، سەبارەت بە پێکهاتەی ئەنجومەنەکە، منیش لەگەڵ ئەوە دام ڕای لیژنەی دارایی پەسەند ترە کە ئەندامانی ئەنجومەن لە 5 کەس پێك بێت، بێجگە لە سەرۆك و جێگر واتە بە سەرۆك و جێگرەکەی دەبن بە حەوت کەس، سەبارەت بە بڕگەی 3، دیارە لێرە لەبەر ئەوەی ئەنجومەن پێشتر لە پرۆژە یاسایەکە سەر بە پەرلەمان بوو و لێرە پێشنیار کراوە، کە سەر بە ئەنجومەنی وەزیران بێ، بۆیە لە بڕگەی 3، کە دەڵێ ئەنجومەنی وەزیران سەرۆکی ئەنجومەن وجێگرەکەی و ئەندامەکانی بە پێی ئەو مەرجانەی لەم یاسایەدا هاتوون دەپاڵێورێت و دادەمەزرێت، لەبەرئەوە سەر بە ئەنجومەنی وەزیرانە، دایدەمەزرێنن، سەبارەت بە بڕگەی چوارەم، خاڵی (أ) کە دەڵێ/ دەرگای داوای پێشکەش کردن لە هەموو هۆیەکانی ڕاگەیاندن دەشکرێ بکرێتە دەزگاکانی ڕاگەیاندن بیستراو بینراو و خوێندراو، بۆ ماوەیەك لە (30) ڕۆژ زیاتر نەبێ ڕادەگەیەنێ، من پێم باشە هەر ئەوە بمێنێتەوە، بۆ (30) ڕۆژەکە زیاتر نەبێ، نەك ئەوەی کە لیژنەی دارایی پێشنیاری کردووە کە لە (30) ڕۆژ کەمتر نەبێ، لە خاڵی پاش (يتضمن الإعلان كل شروط المرشحين في هذا القانون) دەکرێ (کل)ەکە لابدرێ و تەنها (يتضمن الإعلان شروط المرشحين في هذا القانون)، یەعنی تەنها بوترێ ئەو مەرجانەی کە لەو قانونەدا هاتوون، ئەوە لە خۆ بگرێ ڕاگەیاندنەکە، لە خاڵی پێجەمیشدا من پشتگیری لەوە دەکەم کە لە ڕاپۆرتی لیژنەی دارایی هاتووە، کە ئەم بڕگەیەی بۆ زیاد بکرێ، کە ئەو خاڵەی بۆ زیاد بکرێ، (أن يكون من ساكني الإقليم) لە دانیشتووانی هەرێمی کوردستان بێ، سەبارەت بە زیاد کردنی وشەی ڕاژە لە دوای وشەی کردەنی و کارپێدا کردنی لەدوای وشەی ڕاژە، لە لیژنەی یاسایی لە ڕاپۆرتەکەدا هاتووە، من پشتگیری ئەوە دەکەم، جگە لەوە ماوەی ڕاژەکە لە (10) ساڵ کەمتر نەبێ لە جیاتی (15) ساڵ و سەبارەت بە هەڵگری بڕوانامەی ماستەر (2) ساڵ دابشکێندرێ، (5) ساڵیش بۆ هەڵگری بڕوانامەی دکتۆرا، من لێرە پشتگیری لێ دەکەم، لەگەڵ ئەوەشدام کە خاڵی تەمەن لێرە لابرێت، لە خاڵی (ب)دا هاتووە، لەگەڵ ڕێزماندا، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز عمر عبدالعزیز، فەرمووو.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاءالدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ماددەی چوارەوە، من سەرەتا دوو تێبینیم هەیە، پەیوەندی بە پەیکەری بڵێین ئەنجومەنەکەوە هەیە، کە وابزانم لەگەڵ فەصلی پێنج و ماددەی (9) تێکەڵ یەك دێت، چونکە لەوێش باسی هەیکەلی تەنزیمی کراوە، یان دەبێ لێرە ئەو باسە لەوێ بوایە، یان دەبوایە ئەو لێرە بوایە بەڕای من، چونکە تێکەڵ بووە، ئێستا لە هەردووی دا دەڵێ/ (المجلس يتكون من.....) ئەوە، لەوێش هەر عەینی عیبارەت هاتۆتەوە،

ئەوە بە نیسبەت ناونیشانەکەوە، ئەگەر قەرار بێ هەر وەکو خۆی لێرە بمێنێ، دەبێ ئاماژە بـە دەوائیرەکـان بکەن، چونکە لێرە لە تەعریفەکەدا، لە پێکهاتەکە باسی چوار دائیرەکە نەکراوە کە سەر بەو ئەنجومەنەیە، تێبینی دووەمم/ سەبارەت بە ناونیشانەکە ئەوەیە کە لەم ماددەیە باسی مـەرجی پـاڵێوراوان کـراوە، کـە جەوهـەری یـە، خـاڵێکی جەوهـەری یـە لـە ماددەکـە، لەبـەر ئـەوە پێویسـتە لـە ناونیشـانەکە بنووسـرێت پەیکەری ئەنجومەنەکەو مەرجی ئەندامانی، یەعنی لەناونیشانەکە ئەو عینوانەی تیابێت، چونکە خـاڵێکی ئەساسیە، بڕگەیەکی ئەساسیە لەناو ماددەکە، یەعنی عەرەبیەکە بکرێت بە (هیكل المجلس وشروط اعضاءه والية العمل)و، هەروەها کوردیەکەش بۆی ئیزافە بکرێت، بەنیسبەت بڕگەی یەکەوە، ئەو خوشـك و برایانـە ئاماژەیان کرد بە عەدەد، من دووبارەی ناکەمـەوە، بـەڵام مـن پێشـنیار دەکـەم، یـان ئـەو پێشـنیارانە ڕەچاو بکرێن، کە ئیختیساساتی جۆراو جۆری تیا بێـت، یـان ئیحالـە بکرێـت بـۆ ئەنجومەنەکـە خـۆی لـە پـەیڕەوی ناوخۆ ئاماژەیان پێ بکات، چونکە ئەنواعی ئیختیساسات پێشنیار کرا، ئێمە لێرە تەنها ئاماژەمان بە تـوب و هەندەسەو زراعە کردووە، لەبەر ئەوە ئەگەر ئیختیساسـات لازمـە بـوترێ، ئـەو ئیختیساسـاتی مـەعنی، یـان زەروری لەناو پەیڕەوەکە خۆیان ئەنجومەنەکە ئاماژەی بۆ بکەن، مەسەلەی بڕگەی چـوارەم لـە عەرەبیەکـە چاك کردنێکی ئەوێت، ئەگەر برایانی لیژنـەی یاسـایی لـێم وەربگـرن، چـونکە هەڵەیـەکی زمانـەوانی تیایـە زەقیشە، (جميع وسائل الاعلام المرئية والمسوعة والمقروئـة)، نـەوەك (المرئـى والمسـموع والمقـروء) بەنیسـبەت بڕگەی پێنجەم، منیش پشتگیری لیژنەی یاسایی دەکەم، مەرجی تەمەن لابرێت، چونکە لەمەرجی خزمەت کەسانێك دەردەچن، کە ئەڵێن کاراو پسپۆڕبوون و ساڵ دانراون، پێویست ناکات ئاماژە بە تەمـەن بکـەین و، لەگەڵ ئەوەشم لە 10ساڵ کەمتر نەبێ، بۆئـەوەی فـورەس بێڵێنـەوە بـۆ ئەوانـەی کـە کـاراو پسـپۆڕن، بـەڵام تەمـەنیان ڕەنگـە زۆر موسـاعد نـەبێ، بۆیـە پێویسـت ناکـات ئامـاژە بـەوە بکـەین، بەنیسـبەت بڕگـەی 8 لەماددەکە، کە نووسراوە لادانی سەرۆکی ئەنجومەنی ئەندامان لەسەر پێشنیاری ئەنجومەنی وەزیـران بێـت، من پێموایە ئەبێ بڵێین لەسـەر داوای ئەنجومـەنی وەزیـران بێـت، چـونکە بـاس لـە بـێ توانـایی و بـاس لـە پێشێلکاری مەزنی وەزیفەیە ئەرکەکەیـەتی، ناکرێـت بـۆ شـتی وا پێشـنیار بـەکاربێت، ئـەبێ بـوترێ لەسـەر داوای سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران، سوپاس هەر ئەوەندە بوو.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سـوپاس بـۆ گشـت ئێـوەی بـەڕێز، هـەموو ئەوانـەی ویسـتیان موداخەلـە بکـەن، قسـەی خۆیـان کـرد، ئێسـتا دانیشتنەکە دوا دەخەین بۆ سەعات (5) ، بچن ئیسراحەت بکەن، دووبارە وەرنـەوە، بـەردەوام دەبـنین، زۆر سوپاس بۆ گشت ئێوەی بەڕێز، خوا ئاگادارتان بێت.

دانیشتنی دووەم

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بە ناوی خوای گەورە و میهرەبان، بە ناوی گەلی کوردستان، بەردەوام دەبین لەسەر دانیشتنەکەمان، داوا لە لێژنەی یاسایی و لێژنەی دارایی دەکەین فەرموون بۆ شوێنی خۆتان، لێژنەی یاسایی فەرموون بەردەوام بن.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بە ناوی خوای گەورە و میهرەبان.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڕێزان ئەندامانی ئەنجومەن،.....

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەنجومەن نەماوە، پەرلەمان، سەلامەت بی.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، لە دانیشتنی بەیانی مولاحەزاتەکی زۆر درا سەبارەت بە مادده (4)، ئێمە ئەمرۆ لەگەڵ لێژنەی دارایی دانیشتنین و هەوڵمان دا ئەو ڕاو بۆچوونانەی کە بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان ئیشارەتیان پێ دا، هەوڵمان دا لە ناو ماددەکە جێگیری بکەین، بەڵام ئەوەی کە ئێمە ویستمان بیکەین بەڕاستی مەسەلەی تەفەروغەکە بوو کە بە دەرەجەی ئەساسی لەبەر ئەوەی هەمووومان لەگەڵ ئەوەین کە تەرشیقی ئیداری بکرێ لە دام و دەزگاکانی حکومەتی هەرێمی کوردستان، تەبیعی ئەوەی موقتەرەح بوو حەفت عزو بوو بە نیسبەت ئەم ئەنجومەنە، پاشان موقتەرەح هەبوو ببێتە پێنج، ئێمە وەکو مەبدەء وامان کرد کە هەمان هەیکەلی تەنزیمی ئیداری ببێتە هەمان ئەندام لە مەجلیسەکە کەواتە بەو عەمەلییەیە لە (11) مودیر عامەوە دەبێتە نزیکەی (6) مودیر عام، بە ئەندامانی مەجلیس و بە هەیکەلی تەنزیمی ئەم دەزگایە، جگە لەوەش هەندێ پێشنیار کرا کە یەك لەوانە ئەوەبوو کە دەڵێ/ پێویستە ئەوانەی کە تەرشیح دەکرێن هاووڵاتی هەرێمی کوردستان بن، ئەوەشمان جێگیر کردووە لە ناو

فەقـەرەکان، لـە هـەمان کـات دا مەسـەلەی تەعیناتەکـەش و تەرشـیحاتەکەش هاتووینـە خـوارێ، ئەگـەر سەرۆکایەتی پەرلەمان ئیجازەمان پێ بدات مادده چوار کە دامان ڕشتۆتەوە ئێستا بیخوێنمەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو، کەرەمکە.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هيكلية المجلس وآلية العمل

أولاً: يتكون المجلس من:

1- رئيس المجلس.

2- نائب رئيس المجلس.

3- المدراء العامون في المجلس.

4- مستشار المجلس.

ثانياً:

أ- يكون رئيس المجلس بدرجة (وكيل وزارة).

ب- يكون نائب رئيس المجلس والاعضاء بدرجة مدير عام.

ثالثاً: يرشح مجلس الوزراء رئيس المجلس ونائبه والاعضاء، ويعينون بمرسوم اقليمي وفق الشروط التالية:

أ- ان يكون من مواطني الاقليم ومقيماً فيه.

ب- ان يكون من حملة شهادة جامعية أولية، ومن ذوي الخبرة والكفاءة التي تؤهله لشغل الوظيفة وله خدمة في مجال اختصاصه.

ج- ان يكون حسن السيرة والسلوك.

د- ان لا يكون محكوماً عليه بجناية او جنحة مخلة بالشرف.

رابعاً: يكون الترشيح الوارد ذكره في الفقرة (ثالثاً) من هذه المادة وفق الآلية الآتية:

أ- يعلن مجلس الوزراء فتح باب التقدم في جميع وسائل الاعلام (المرئي والمسموع والمقروء)، ولفترة لاتزيد على ثلاثين يوماً.

ب- يتضمن الاعلان كل شروط المرشحين الواردة في هذا القانون.

خامساً: يعين الرئيس ونائب الرئيس وأعضاء المجلس وفقا للقانون لمدة (5) خمس سنوات قابلة للتجديد لمرة واحدة.

سادساً: يمارس رئيس المجلس صلاحية الوزير المختص فيما يتعلق بالشؤون الادارية والمالية الخاصة بالمجلس، وله تخويل نائبه بعض من صلاحياته.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دیارە ئیختیصاصەكان هەر بۆ مەجلیسەكە جێمان هێشتووە، مەسەلەی مودیر عام و دەرەجاتی خاصە هەمووی ڕێنمایی خۆی هەیە، چ بە نیسبەت سەنەواتی خیدمە، چ بە نیسبەت خیبرە و ئیختیصاص، بۆیە ئەوە لەلایەن حكومەتی هەرێمی كوردستانەوە هەمووی تەنزیم كراوە، بە پێویستمان نەزانی دووبارە ئێمە شرووتەكان لێرە دابڕێژینەوە، (10) ساڵ خزمەتی هەبێ، یان (15) ساڵ خزمەتی هەبێ، مودیر عام شرووتەكانی مەوجوودە، دەرەجاتی خاصە مەوجودە، ئێمە تەئكیدمان كردەوە كە دەرەجە (أ)ەكەی بەڕێزێك ئیشارەتی پێ دا، دەرەجەی وەزیر نیە، دەرەجەی مودیر عامە، بۆیە ئەو مەسەلەشمان ڕاست كردەوە لە زیمنی هەیكەلیەتی ئەو مەجلیسە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

یەك ڕوونكردنەوەیەك، (نائب رئیس المجلس و الأعضاء بدرجة مدير عام)، هەموویان بە یەك دەرەجە؟ ئەگەر ئەوەمان بۆ تەوزیح بكەن.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڵێ، هەموویان یەك دەرەجەن، نائیب ڕەئیسەكە و ئەعزایەكان بە دەرەجەی مودیر عامن.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر ڕەئیت لەسەر ئەوە.

بەڕێز د.كاوە محمود شاكر/ وەزیری ڕۆشنبیری و لاوان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ تێبینیەكان و دەستكاریەكانی لیژنەی قانونین.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەو پێشنیارانەی كە جەنابتان كردتان، وابزانم لەو خاڵانە جێگایان كردۆتەوە، ئێستا ئاخیر صیاغەی بخوێنێت یەك شت مابوو لێرە باسی بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان داوای ئەوەیان كرد خیبرەیان لە (10) ساڵ كەمتر نەبێت.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

هەروەكو ئیشارەتم پێ دا، بە نیسبەت مودەرائی عامین زەوابتی تایبەت هەیە لە ئەنجومەنی وەزیران و كاری لەسەر دەكرێ، بۆیە بە گوێرەی ئەو زەوابتە تەعیناتەكە دەكرێ، پێویست ناكات ئێمە لێرە تیكراری بكەینەوە، بە هەمان شێوە بە نیسبەت دەرەجاتی خاصەش.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئاخیر جار بیخوێننەوە بۆ ئەوەی بەڕێزان، سیوەیل خان، فەرموو.

بەڕێز سیوەیل عثمان أحمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت ئەوەی (یعین الرئیس و نائب الرئیس وأعضاء المجلس وفق القانون لمدة أربع سنوات)، چەند کەس پێشنیاری کرد، بەس دیارە لیژنەی قانونی و دارایی یەکسەر هەر پێنجەکەیان داناوە، واتا پێمان باش بوو بیخەنە دەنگدانەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

نا، نا ڕەئیەکەتانیان وەرگرتووە، جەنابت ئەوە لەبەر دەستی منە، داوات کردووە پێنج کەس بێت، لەگەڵ ڕەئیسەکە و جێگرەکە حەوت بێ، مەسەلەی چوار ساڵەکەش، ڕجائەن دانیشە، چوار ساڵ خۆ ئەوە پەرلەمان نیە هەڵبژێرێ، ئەوە دەزگایەکە بۆ کاروبار دادەنرێ، بەردەوام دەبێت، بیست پەرلەمانیش بگۆڕێ ئەو بەردەوام دەبێ لە ئیشی خۆی، پێویست بە تەحدید ناکات، یەعنی بە حەقیقەت من ڕێزم هەیە بۆ ئەو بۆچوونانە، هەندێکیش چوار ساڵ بێ، بۆ چوار ساڵ بێ؟ یەکێك موەزەفێکە دای دەنێیت، ئیشی خۆی دەکات، لە وەختێکیش دەیگۆڕێتن، بەڕێزان دوو بۆچوون هەیە، بۆچوونێك هەیە وەکو ئەوەی ئێستا لە لیژنەی یاسایی و دارایی کە خوێندرایەوە کە پێنج ساڵ بێ، هەندێ ئەندامی بەڕێزیش داوایان کرد ماوەکە چوار ساڵ بێ، ئێستا دەیخەینە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵ ئەوەیە ماوەکەیان چوار ساڵ بێت دەستی بەرز بکات تکایە؟ (19) بەڕێز لەگەڵ ئەوەیە چوار ساڵ بێت، کێ لەگەڵە چوار ساڵ نەبێ؟ کێ لەگەڵە پێنج بێت؟ بە زۆرینەی دەنگ پێنج ساڵ مایەوە، فەرموو ئاخیر صیاغە بخوێنەوە بیدەینە دەنگدان.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الرابعة:

هيكلية المجلس وآلية العمل

أولاً: يتكون المجلس من:

1- رئيس المجلس.

2- نائب رئيس المجلس.

3- المدراء العامون في المجلس.

4- مستشار المجلس.

ثانياً:

أ- يكون رئيس المجلس بدرجة (وكيل وزارة).

ب- يكون نائب رئيس المجلس والاعضاء بدرجة مدير عام.

ثالثاً: يرشح مجلس الوزراء رئيس المجلس ونائبه والاعضاء، ويعينون بمرسوم اقليمي وفقاً للشروط التالية:

أ- أن يكون من مواطني الإقليم ومقيماً فيه.

ب- أن يكون من حملة شهادة جامعية أولية، ومن ذوي الخبرة والكفاءة التي تؤهله لشغل الوظيفة وله خدمة في مجال إختصاصه.

ج- أن يكون حسن السيرة والسلوك.

د- أن لا يكون محكوماً عليه بجناية أو جنحة مخلة بالشرف.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كێ لەگەڵە تكایە دەست بەرز بكات؟ بەردەوام بە.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

رابعاً: يكون الترشيح الوارد ذكره في الفقرة (ثالثاً) من هذه المادة وفق الآلية الآتية:

أ- يعلن مجلس الوزراء فتح باب التقدم في جميع وسائل الاعلام (المرئي والمسموع والمقروء)، ولفترة لاتزيد على ثلاثين يوماً.

ب- يتضمن الاعلان كل شروط المرشحين الواردة في هذا القانون.

خامساً: يعين الرئيس ونائب الرئيس وأعضاء المجلس وفقا للقانون لمدة (5) خمس سنوات قابلة للتجديد لمرة واحدة.

سادساً: يمارس رئيس المجلس صلاحية الوزير المختص فيما يتعلق بالشؤون الإدارية والمالية الخاصة بالمجلس، وله تخويل نائبه بعض من صلاحياته.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كێ لەگەڵە تكایە دەستی بەرز بكات؟ زۆر سوپاس، كێ لەگەڵ دا نیە؟ یەك كەس لەگەڵ دا نیە، بە زۆرینەی دەنگ پەسند كرا، ئەویش بەڕێز كاك دكتۆر أحمد بوو، چونكە لە ناو دەنگدان نوقتەی نیزامی هەبوو، لەبەر ئەوە ناكرێ، كە خرایە دەنگدانەوە تكایە موراعاتی ئەو وەزعە بكەن، بەردەوام بن بۆ ماددەی پێنج، فەرموو.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی پێنجەم:

سەرۆكی ئەنجومەن و جێگرەكەی بەر لەوەی لە كارەكەیان دا دەست بەكاربن سوێندی یاسایی لەبەردەمی پەرلەمانی كوردستان دا بەو شێوەیەی دادێت دەخۆن:

{سوێند بە خوای مەزن دەخۆم کە ئەرکی خۆم بە دەستپاکی و بێ لایەنی و سەربەخۆیی و دڵسۆزییەوە بە جێ بگەیەنم و سووریش بم لەسەر پیادەکردنی دەستوور و یاسا و ڕێسا و ڕێنماییەکان و نهێنی و شکۆی کاریشم بپارێزم }.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو بە عەرەبیش.

بەڕێز خورشید أحمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادە الخامسة...

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە بەڕێزان بێدەنگ بن، ئینجا ناوان دەهێنم، دوو، سێ جاریش تیکراری دەکەمەوە، ڕجا لەو خوشك و برایانە دەکەم با ماددەکە، پرۆژە یاساکەمان ئەو شەو تەواو بکەین، زۆر زۆر داوای لێ بووردنتان لێ دەکەم، تکایە مەجال بدەن با بیخوێننەوە، ئەندامەکانی پەرلەمان گوێیان لێ بێ چی دەوترێ هەتا بتوانن دەنگدانێکی دروست بکەن، فەرموو.

بەڕێز خورشید أحمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (5):

يؤدي رئيس المجلس و نائبه اليمين القانونية قبل مباشرتهما اعمالهما أمام برلمان كوردستان وبالصيغة الآتية:

{أقسم بالله العظيم أن أؤدي واجباتي بأمانة وحياد وإستقلال وإخلاص وأن أحرص على تطبيق الدستور والقوانين والأنظمة والتعليمات وأحافظ على أسرار الوظيفة وكرامتها}.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، لێژنەی یاسایی ڕەئیتان؟

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ ئیلغاکردنی ئەو ماددەین، لەبەر ئەوەی هەر وەکو بەڕێزتان دەزانن بەیانی ئێمە دەنگمان دا کە ئەو دەزگایە ڕەبتی پەرلەمان بێ، ئەو وەختە سوێندەکە لە پەرلەمان دەبوو، ئێستا ڕەبتی بە ئەنجومەنی

وەزیرانە، وەزعی ئەنجومەنەکە هەر وەکو وەزعی دەرەجاتی خاصەی لێ دێ، سەبارەت بە مەسەلەی سوێند خواردن، بۆیە ئێمە داوای ئیلغای ماددەکەمان کردووە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لێژنەی دارایی.

بەڕێز خورشید أحمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش تەئیدی بۆچوونی کاك شێروان دەکەین، بەڕاستی پێویست ناکات ئەو ماددەیە لێرە بمێنێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر، فەرموو.

بەڕێز د.کاوە محمود شاکر/ وەزیری ڕۆشنبیری و لاوان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەمان ڕا.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، کێ دەیەوێ لەسەر ئەو ماددەیە موداخەلە بکات؟ سێ بەڕێز دەیانەوێ موداخەلە بکەن: شێرزاد حافظ، سیوەیل عثمان، حەمە سعید حەمە علي، کاك شێرزاد، فەرموو.

بەڕێز شێرزاد عبدالحافظ شریف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێموایە ئەو موهیممەیە موهیممەیەکی زۆر گەورەیە، ڕاستە سەر بە ئەنجومەنی وەزیرانە، بەڵام ئیشارەتێ بەوە بدرێ کە لە ئەنجومەنی وەزیران دا ئەو سوێندە بخورێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز سیوەیل عثمان، فەرموو.

بەڕێز سیوەیل عثمان أحمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هاوڕام لەگەڵ ڕەئی لێژنەی یاسایی و دارایی کە ئەو ماددەیە مەفعولی نامینێ مادام سەر بە پەرلەمان بێ، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز حەمە سعید حەمە علي، فەرموو.

بەڕێز حەمە سعید حەمە علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مـن لەگـەڵ ئـەوەم کـە سـەرۆکی ئەنجومەنەکـە لـە نـاو پەرلـەمان ئـەو سـوێندە یاسـایی یـە بخـوات، متمانـە وەرگریٚ، چونکە زۆر دەستەی تر و ئەنجومەنی ترمان هەیە سەر بە پەرلەمان نی یـە، وەکـو دەسـتەی مـافی مرۆڤ و دەستەی ژینگە، کە ئەوانە سەر بە ئەنجومەنی وەزیـرانن، لێرە سوێندی یاسایی دەخۆن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لێژنەی یاسایی.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەر وەکو ئیشارەتم پیٚ دا بە نیسبەت مـودەراء عـامین و بـە نیسـبەت دەرەجـاتی خاصـە، سـوێند لەبـەردەم پەرلەمان نـاخۆن، بۆیـە بـە حەقیقـەت ئێمـە لەگـەڵ ئـەوەین کـە ئـەو ماددەیـە ئیلغـا بکرێتـەوە، بـە دەیـان دەرەجاتی خاصە تەعین بووە، ڕۆژێك لە ڕۆژان نەهاتینە لەبەردەم پەرلـەمان سـوێند بخـۆن، بـە سـەدانیش مـودیر عـام تـەعین بوونـە ڕۆژێـك لـە ڕۆژان نەهاتینـە لـە پەرلـەمان سـوێند بخـۆن، بۆیـە ئێمـە لەگـەڵ ئیلغاکردنی ئەو ماددەین.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دارایی.

بەڕێز خورشید أحمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش هەمان بۆچوونی لێژنەی یاساییمان هەیە جەنابی سەرۆك.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر ڕەئیتان؟

بەڕێز د.کاوە محمود شاکر/ وەزیری ڕۆشنبیری و لاوان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەمان بۆچوونی لێژنەی یاسایی.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵیٚ، بەڕێزان ئێستا ئەم ماددەیە کە هەردوو لێژنە داوایان کـردووە لێـرە لابچیٚ و ئیلغـا بکـریٚ، دەیخەینـە دەنگدانەوە، کیٚ لەگەڵ ئەوەیە ماددەی پێنـج، سوێند خواردنەکە لێـرە نـەبێت و لابچیٚ دەسـتی بـەرز بکـات تکایە؟ زۆر سوپاس، کیٚ لەگەڵ دا نیە؟ سیٚ کـەس لەگـەڵ دا نیـە، بـە زۆرینـەی دەنـگ مـاددەی پێـنج ئیلغـا کرایەوە، ئێستا بۆ ماددەی (6) لە ئەصڵی پرۆژەکە کە دەکاتە ماددەی پێنج، فەرموو.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی شەشەم:

جێگری سەرۆك لە كاتی ئامادەنەبوون دا جێی سەرۆك دەگرێتەوە.

بەڕێز خورشيد أحمد سليم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة السادسة:

يحل نائب الرئيس محل الرئيس عند غيابه.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لێژنەی یاسایی ڕەئیتان؟

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ دەقی ماددەكەین و هیچ مولاحەزەمان نیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی دارایی.

بەڕێز خورشيد أحمد سليم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ دەقی ماددەكەین و هیچ تێبینیمان لەسەر نیە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر، ڕەئیت؟

بەڕێز د.كاوە محمود شاكر/ وەزیری ڕۆشنبیری و لاوان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی شەش وابزانم خۆیان لێژنەی قانونی تەعدیلاتیان تیادا كردووە، ماددەی شەشە، وانیە؟ دەبێتە ماددەی پێنج، تەعدیلاتیان تیادا كردووە، لەبەر ئەوە پێموایە یەعنی، ئێمە لەگەڵ تەعدیلەكانی لێژنەی قانونین كە كردوویانە لە ماددەی شەش، بەڵێ.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، كێ دەیەوێ لەسەر ئەو ماددەیە قسە بكات؟ ئەو بەڕێزانە دەیانەوێ موداخەلە بكەن: د. بشیر خلیل، ئەڤین عمر، جمال طاهر، كاك بشیر، فەرموو.

بەڕێز د.بشير خليل توفيق:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من وادەبینم كە ئەو ماددەیە زیاد بێ، لەبەر ئەوەی حاصل تەحصیلە، جێگری سەرۆك باشە، ئیشی چیە ئەگەر جێگەی سەرۆك نەگرێتەوە لە كاتی ئامادەنەبوونی؟ ئەوە ماددەیەكی بە تەنیای گەورە و گرانی

ناویٚ، بۆیە ئەوە هەر بۆخۆی ئیشی جێگر ئەوەیە کە لە کاتی ئامادەنەبوونی سەرۆك ئەوا جێگرەکەی دەبیٚ و پێویست بەوە ناکات زیکر بکریٚ، زۆر سوپاس.

بەرِێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەرِێز ئەڤین عمر، فەرموو.

بەرِێز ئەڤین عمر أحمد:

بەرِێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری رِەئیەکەی دکتۆر بەشیر دەکەم، هەمان بۆچوونم هەیە کە ئەو ماددەیە ئیلغا بکرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەرِێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەرِێز جمال طاهر، فەرموو.

بەرِێز جمال طاهر إبراهیم:

بەرِێز سەرۆکی پەرلەمان.

من ئیقتیراح دەکەم دووبارە صیاغە بکرێتن (یحل نائب الرئیس محل الرئیس و یمارس صلاحیاته عند غیابه)، زۆرجار سەرۆکی دائیرە یان هەر سەرۆکێك بێت، رِاستە نائیبەکەی لە شوێنی ئەوە، بەلاّم صەلاحیاتی ئەو مومارەسە ناکات، بۆیە لێرە باشترە حەتا بۆ تەئیکد کردن نە تەنها ئیشغال کردنە، پرِکردنی شوێنێك، بۆیە دەبێت (و یمارس صلاحیاته عند غیابه) حەتا جوملەکە تەواو بیتن، زۆر سوپاس.

بەرِێز سەرۆکی پەرلەمان:

لێژنەی یاسایی، فەرموو.

بەرِێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەرِێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە قەناعەتی ئێمە کە رِەئیس غایب دەبیٚ، نائیبەکەی مومارەسەی صەلاحیاتەکان دەکات، ئەو ماددەیە ماددەیەکی پرِۆتۆکۆلی یە لە زۆربەی زۆری یاساکانی ئێمەدا هاتووە، قەتعەن بەو نەصە نەبووە، مەسەلەی صەلاحیات و دانی صەلاحیات لە کاتی وجودی هەردووکیان مەسەلەیەکە، بەلاّم مەسەلەی غیاب مەسەلەیەکی ترە، بۆیە من پێموایە کە نائیب جێگەی رِەئیس دەگرێتەوە لە ئەسنای غیابی هەموو صەلاّحیاتێکی دەتوانیٚ ئیستیعمال بکات.

بەرِێز سەرۆکی پەرلەمان:

باشە ئەگەر (ویمارس صلاحیاته) ئیزافە بکریٚ زەرەری هەیە؟

بەرِێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەرِێز سەرۆکی پەرلەمان.

هيچ مانيع نيه.

نەصەكە بە شێوەی لیّ دیّ:

(المادة السادسة/ يحل نائب الرئيس محل الرئيس عند غيابه و يمارس صلاحياته)

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان كێ لەگەڵە تكايە دەست بەرز بكات؟ زۆر سوپاس، كێ لەگەڵ دا نيە؟ زۆر سوپاس بە كۆی دەنگ پەسند كرا، ئێستا بۆ ماددەی حەوت لە ئەصڵی پرۆژەكە كە دەكاتە ماددەی شەش.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی حەوتەم لە پرۆژەكە كە دەبێتە ماددەی شەشەم:

يەكەم:دانيشتنەكانی ئەنجومەن بەئامادەبوونی پێنج ئەندام سەرباری سەرۆكی ئەنجومەن و جێگرەكەی گریّ دەدرێن.

دووەم: بڕياری ئەنجومەن بە زۆرينەی ڕەهای ئەندامانی دەردەچێت و لە كاتی يەكسان بوونی دەنگدا ئەو لايەنە پەسەند دەكریّ كە دەنگی سەرۆكی لەگەڵ دايە.

بەڕێز خورشيد سليم أحمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة (7):

أولاً- تعقد جلسات المجلس بحضور خمسة أعضاء اضافة الى رئيس المجلس ونائبه.

ثانياً- يصدر قرار المجلس بالاغلبية المطلقة للأعضاء وعند تساوي الأصوات يرجح الجانب الذي صوت معه الرئيس.

بەڕێز شێروان ناصح حەيدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پێشنياری ليژنەی ياسايی بەم شێوەيە:

1- بانگهێشت بۆ كۆبوونەوە لەسەر داوای سەرۆك يان جێگرەكەی دەبیّ.

2- بڕيارەكانی ئەنجومەن بە زۆرينەی ئەندامانی دەبیّ لە جياتی بە زۆرينەی ڕەها و ماددەكە بەم شێوەی خوارەوە دادەڕێژرێتەوە:

ماددەی شەشەم:

يەكەم: ئەنجومەن لەسەر داوای سەرۆك يان جێگرەكەی كە سەرۆك ئامادە نەبوو كۆدەبێتەوە.

دووەم: بڕيارەكانی ئەنجومەن بە زۆرينەی ئەندامە ئامادەبووەكان بەلايەنی كەم دەردەچن و ئەگەر دەنگەكان وەكو يەك بوون ئەوا ئەو لايەنە پەسند دەكریّ كە سەرۆك دەنگی لەگەڵ داوە.

عەرەبيەكەشی بەم شێوەيە:

المادة السادسة:

أولاً: يجتمع المجلس بدعوة من رئيسه أو نائبه عند غياب الرئيس.

ثانياً: تصدر قرارات المجلس بأغلبية أعضاء الحاضرين على الأقل و إذا تساوت الأصوات يرجح الجانب الذي صوت معه الرئيس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لێژنەی دارایی.

بەڕێز خورشید أحمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەبەر ئەو گۆڕانکارییەی لە ژمارەی ئەندامان کرا هی ئەنجومەن، ئێمە لەگەڵ ڕەئی لێژنەی یاساییین.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر، فەرموو.

بەڕێز د.کاوە محمود شاکر/ وەزیری ڕۆشنبیری و لاوان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ گۆڕانکارییەکانی لێژنەی قانونین، بەڵام بە ئیزافەی حاڵەتێك، بۆ ئەوەی ئیکتیمالی نیصاب و تەصویت تێکەڵ نەکرێ، لەبەر ئەوە دەبێ ئیشارەت بکرێ بڵێین (یکتمل النصاب بحضور الأغلبیة)، یەعنی نیصاب جیایە و تەصویت جیایە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دروستە، بەڕێزان کێ دەیەوێ لەسەر ماددەی حەوت لە ئەصڵی پرۆژەکە کە ماددەی شەشە موداخەلە بکات؟ ئەو بەڕێزانە دەیانەوێ موداخەلە بکەن: عماد محمد، عمر هەورامی، جمال تاهیر، کاوە محمد أمین، د.أحمد وەرتی، کەسی تر هەیە؟ نیە، فەرموو کاك عماد.

بەڕێز عماد محمد حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەم ماددەیە من لەگەڵ ئەو زیادکردنەم ئەوەی کە لێژنەی قانونی کردی، بەڵام دیسان من هەمان ڕەئیم هەیە لەگەڵ جەنابی وەزیرم دەبێت برگەی یەکەم بمێنێت، چونکە ئەوە باسی نیصاب دەکات، واتا (تعقد جلسات المجلس بحضور أغلبیة أعضاء الحاضرین إضافةً إلى رئیس المجلس و نائبه)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دەست خۆش، بەڕێز عمر هەورامی، فەرموو.

بەڕێز عمر صدیق هەورامی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەمان قسەکانی کاك عماد، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز جمال طاهر، فەرموو.

بەڕێز جمال طاهر إبراهیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت خاڵی دووەم، (یصدر قرار المجلس) ئایا تەنها یەك قەرارە؟ ئیصداریش ئاخیر مەرحەلەی قەرارە، بۆیە بە باشتر دەزانم (تتخذ القرارات)، (تتخذ قرارات المجلس بالأغلبیة المطلقة للأعضاء و عند تساوي الأصوات یرجح الجانب الذي صوت معه الرئیس)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز كاوە محمد، فەرموو.

بەڕێز كاوە محمد أمین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

هەمان بۆچوونی كاك جمال تەئید دەكەم، بەڵام ئەو (على الأقل)ە فەقەرەی (2) لە صیاغە كردنەوەی لێژنەی قانونی پێم زیادە، (تصدر قرارات المجلس بأغلبیة أعضاءە الحاضرین على الأقل) زیادە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز د.أحمد وەرتێ، فەرموو.

بەڕێز د.أحمد إبراهیم علی (وەرتێ):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دەربارەی خاڵی (أولاً) من پێم باشە بمێنێتەوە بۆ ئەوەی كە نیصابی قانونی هەبێ لە كاتی دانیشتنەكان، (تعقد جلسات المجلس بحضور أغلبیة أعضاء المجلس) یان (بحضور خمسة أعضاء إضافةً إلى رئیس المجلس و نائبه)، سەبارەت بە خاڵی یەكەمیش لە ڕاپۆرتی لێژنەی یاسایی (ئەنجومەن لەسەر داوای سەرۆك یان جێگرەكەی كە سەرۆك ئامادە نەبوو كۆ دەبێتەوە)، لە عەرەبیەكەی دەڵێ: (عند غیابە)، بۆیە لە كوردییەكە باشتر وایە ئەنجومەن لەسەر داوای سەرۆك یان جێگرەكەی لە كاتی ئامادەنەبوونی سەرۆك دا كۆ دەبێتەوە)، نەك كە سەرۆك ئامادە نەبوو، یەعنی موتابیقی لەگەڵ عەرەبییەكە (عند غیاب الرئیس)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز لێژنەی یاسایی، فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

صیاغەكە بەم شێوەیە دەبێ: (ينعقد المجلس بحضور أغلبية أعضائه و تتخذ قرارات المجلس بأغلبية الأعضاء الحاضرين و إذا تساوت الأصوات يرجح الجانب الذي صوت معه الرئيس).

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز لیژنەی دارایی، فەرموو.

بەڕێز خورشید أحمد سلیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەو صیاغە موشتەرەكە، هەردووكمان صیاغەمان كردووە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر، فەرموو.

بەڕێز د.كاوە محمود شاكر/ وەزیری ڕۆشنبیری و لاوان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

كە دەڵێین (ينعقد) دەبێ بڵێم كێ داوای ئینعیقادەكە دەكات، یەعنی باشترە ئێمە بڵێین (يجتمع المجلس بدعوة من رئيسه أو نائبه عند غيابه و يكتمل النصاب القانوني بحضور الأغلبية و تصدر قرارات المجلس بأغلبية ألاعضاء الحاضرين).

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز لیژنەی یاسایی، فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەكە (أولاً) دەڵێ: (يجتمع المجلس بدعوة من رئيسه أو نائبه عند غياب الرئيس)، (ثانياً): ئەوجا دەڵێ/ (ينعقد المجلس بحضور أغلبية أعضائه).

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ئاخیر صیاغە بخوێنن بۆ ئەوەی بیدەینە دەنگدان.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة السادسة:

أولاً: يجتمع المجلس بدعوة من رئيسه أو نائبه عند غياب الرئيس.

ثانياً: ينعقد المجلس بحضور أغلبية أعضائه و تتخذ قرارات المجلس بأغلبية الأعضاء الحاضرين و إذا تساوت الأصوات يرجح الجانب الذي صوت معه الرئيس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان کێ لەگەڵە تکایە دەستی بەرز بکات؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵ دا نیە؟ بە کۆی دەنگ پەسند کرا، ئێستا بۆ ماددەی هەشت لە ئەصڵی پرۆژەکە کە دەکاتە ماددەی حەوت، فەرموو.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی چوارەم

ئەرکەکانی ئەنجومەن

ماددەی هەشتەم لە ئەصڵی پرۆژەکە کە دەبێتە ماددەی حەوتەم بۆ ئێستا:

ئەنجومەن ئەم ئەرکانەی دادێن دەگرێتە ئەستۆ :

یەکەم: جێبەجێ کردنی یاسای ڕاژەی گشتی هەرێم لەکاتی دەرچوونی و جێبەجێ کردنی هەر شتێکی پەیوەندی بە وەزیفەی گشتییەوە هەیە لە هەرێمدا بەپێی یاسای کارپێکراو.

دووەم: دامەزراندن و دامەزراندنەوە و بەرزکردنەوە لە ڕاژەی گشتی دا و ئەمەش تەنیا ئەرکی ئەنجومەن دەبێت و لەسەر بنەمای پیشەیی و توانا .

سێیەم: نەخشەکێشان بۆ کاروباری وەزیفەی گشتی و سەرپەرشتی کردن و چاودێری کردنی لە دەزگاکانی هەرێم دا و دیاری کردنی سیاسەتی ڕاژەی گشتی و دەستنیشان کردنی ئامرازەکانی جێبەجێ کردنی و هەڵسەنگاندنی ئاستی تەواوکردن.

چوارەم: پێشنیارکردنی پرۆژە یاسا و ڕێسای تایبەت بە ڕێکخسن و پەرەپێدانی کاروباری وەزیفەی گشتی یان دەربڕینی ڕا لەبارەیەوە بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتی دارایی دا .

پێنجەم: ئامادەکردنی پەیکەری وەزیفی بۆ وەزارەتەکان و لایەنانی گرێ نەدراو بە وەزارەت و هەردەزگایەکی وەزیفەی گشتی تیادابێت بەهەماهەنگی لەگەڵ لایەنانی پەیوەندیدار .

شەشەم: وەسف کردنی وەزیفە گشتیەکان بەمەرجی پڕکردنەوەیان بە هەماهەنگی لەگەڵ دەزگاکانی تایبەتین لە وەزارەتی پلان و لایەنانی دیکەی پەیوەندیدار .

حەوتەم: دیاری کردنی سیاسەتی شیاندن و مەشق بۆ فەرمانبەرانی هەرێم لە کاتی ڕاژەدا بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتی پلان و لایەنانی دیکەی پەیوەندیدرر.

هەشتەم: دانانی سیاسەت و پرەنسیپیدا کە بەدیهێنانی هاوسەنگی لەنێوان ژمارەی فەرمانبەران لەفەرمانگەکانی جۆربەجۆری هەرێم و ئەو ڕاژەیەی جێبەجێ دەگەیێندرێت مسۆگەر دەکات.

نۆیەم: بەجێ گەیاندنی لێکوڵینەوەو توێژینەوەی گرێدراو بە پەرەپێدانی وەزیفەی گشتی و پێشکەشکردنی ڕاسپاردە لە بارەیانەوە بۆ لایەنانی پەیوەندیدار لە هەرێم دا، بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتەکانی تایبەتمەند.

دەیەم : ئامادەکردنی ڕاپۆڕتی ساڵانە لە بارەی کارەکانی ئەنجومەنەوە کە بریتی بێت لە ئەنجامەکانی پێداچوونەوە بە پرۆسەکانی تەوزیف و ئەو ڕاسپاردانەی بە پێویستیان دەزانێت بۆ بەرزکردنەوەی ئاستی ڕاژەی گشتی و بەرزکردنەوەی بۆ پەرلەمانی کوردستان و سەرۆکایەتی هەرێم و ئەنجومەنی وەزیران .

یازدەم : ئامادەکردنی ڕاپۆڕتی ساڵانە لە بارەی هەر وەزارەتێك یان لایەنی گرێ نەدراو بە وەزارەت و بەرزکردنەوەی بۆ پەرلەمانی کوردستان و سەرۆکایەتی هەرێم و ئەنجومەنی وەزیران کە بریتی بێت لە ڕاسپاردە و پێشنیاری پێویست بۆ مسۆگەر کردنی باش بە جێ گەیاندنی کار.

دوازدەم :

أ- ئامادەکردنی پرۆژە بودجەی تایبەت بە ئەنجومەن تا لە نێو بودجەی گشتی هەرێمدا تومار بکرێت.

ب- لێکوڵینەوەی لە پێشنیاری وەزارەتەکان لە بارەی پرۆژەی بودجە بۆ هەرێم هێندەی پەیوەندی بە پشتەوانەی پێویست بۆ فەرمانبەران و خەرجی کارگێڕی هەبێت و ڕازی بوون پێی و پێشکەشکردنی بە ئەنجومەنی وەزیران .

سێزدەیەم :

بەجێ گەیاندنی رووپێوو توێژینەوەو ئامار پێشکەشکردنی ئەو پێشنیارانەی پەیوەندیدارن بە بەدیهێنانی هاوسەنگی لە نێوان پەیکەری مووچە و ئاستی گشتی و گوزەران لەبەر ڕۆشنایی تێچووی گوزەران نرخی کاڵا و خزمەت و پێوەرەکانی ئابووری و دیاری کردنی نزمترین ئاستی گوزەرانی تاك لە وەزیفەی گشتیدا بە هەماهەنگی لەگەڵ لایەنانی تایبەتمەند .

چواردەم :

ئەنجومەن بۆی هەیە شیانی ئەو کەسانە تاقی بکاتەوە کە دەخوازرێت دابمەزرێندرێن یان دووبارە دامەزرێندرێنەوە بە دیدەنی یان بە تاقیکردنەوەی بە نووسین یان بە هەردووکیان پێکەوە بۆ ئاشنابوون بە سیفەت و لێوەشاوەییان، ئەمەش ئەوانە ناگرێتەوە کە ڕاژەی پێشتریان هەیە لە وەزیفەیەکدا کە تیایدا جێگیربوون یان خاوەن بڕوانامەیەکی باڵان، تەنیا مەگەر ژمارەی ئەو کەسانەی بۆ پڕکردنەوەی ئەو وەزیفانەی داواکراوە پڕ بکرێنەوە هاتوونەتە پێش لە ژمارەی ئەو وەزیفانە زیاتر بێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو بە عەرەبیش.

بەڕێز خورشید أحمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الفصل الرابع

مهام المجلس

المادة (8): يتولى المجلس المهام الآتية:

أولاً- تنفيذ قانون الخدمة العامة للاقليم عند تشريعه وتنفيذ كل ما يتعلق بالوظيفة العامة في الاقليم بموجب القوانين النافذة.

ثانياً- التعيين وإعادة التعيين والترقية في الخدمة العامة ويكون ذلك من اختصاص المجلس حصراً وعلى أساس المعايير المهنية والكفاءة.

ثالثاً- تخطيط شؤون الوظيفة العامة والاشراف والرقابة عليها في مؤسسات الاقليم ورسم سياسات الخدمة العامة وتحديد وسائل تنفيذها وتقييم مستوى الانجاز.

رابعاً- اقتراح مشروعات القوانين والانظمة الخاصة بتنظيم و تطوير شؤون الوظيفة العامة أو ابداء الرأي فيها بالتنسيق مع وزارة المالية.

خامساً- اعداد الهيكل الوظيفي للوزارات والجهات الغير المرتبطة بوزارة و كل مؤسسة فيها وظيفة عامة وبالتنسيق مع الجهات المعنية.

سادساً- وصف الوظائف العامة وشروط اشغالها بالتنسيق مع الأجهزة المختصة في وزارة التخطيط والجهات الأخرى ذات العلاقة.

سابعاً- رسم سياسة التأهيل والتدريب أثناء الخدمة لموظفي الاقليم وبالتنسيق مع وزارة التخطيط والجهات الاخرى ذات العلاقة.

ثامناً- وضع السياسات والضوابط الكفيلة بتحقيق التوازن بين عدد الموظفين في دوائر الاقليم المختلفة وبين الخدمة المؤداة.

تاسعاً- إجراء الدراسات والبحوث المتعلقة بتطوير الوظيفة العامة وتقديم التوصيات في شأنها الى الجهات المعنية في الاقليم وبالتنسيق مع الوزارات المختصة.

عاشراً- اعداد تقرير سنوي عن اعمال المجلس يتضمن نتائج المراجعة لعمليات التوظيف والتوصيات التي يراها ضرورية لرفع مستوى الخدمة العامة ورفعه الى برلمان كوردستان و رئاسة الاقليم و مجلس الوزراء.

حادي عشر- إعداد تقرير سنوي عن كل وزارة او الجهة غير المرتبطة بوزارة ورفعه الى برلمان كوردستان ورئاسة الاقليم و مجلس الوزراء يتضمن التوصيات والمقترحات اللازمة لضمان حسن اداء العمل.

ثاني عشر-

(أ): إعداد مشروع الموازنة الخاصة بالمجلس لدرجه ضمن الموازنة العامة للاقليم.

(ب): دراسة مقترحات الوزارات حول مشروع الموازنة للاقليم فيما يتعلق بالإعتمادات المطلوبة للموظفين والنفقات الادارية والموافقة عليها وتقديمها الى مجلس الوزراء.

ثالث عشر- إجراء المسوحات والدراسات والاحصاءات وتقديم المقترحات المتعلقة بتحقيق التوازن بين هيكل الرواتب وبين المستوى المعيشي العام في ضوء تكاليف المعيشة وأسعار السلع والخدمات والمعايير الاقتصادية وتحديد الحد الأدنى لمعيشة الفرد في الوظيفة العامة بالتنسيق مع الجهات المختصة.
رابع عشر- للمجلس اختبار مؤهلات الأشخاص المراد تعيينهم أو إعادة تعيينهم بالمقابلة أو بالامتحان التحريري أو بهما معاً للوقوف على صفاتهم ولياقتهم ويستثنى من ذلك مَن له خدمة سابقة في وظيفة مثبت فيها أو يحمل شهادة عليا الا إذا كان عدد المتقدمين للوظائف المطلوب اشغالها أكثر من عدد تلك الوظائف.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لێژنەی یاسایی ڕەئیتان، فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی هەشتەم كە زنجیرەكەی دەبێتە ماددەی حەوتەم، لێژنە پێشنیار دەكات:
یەكەم: لابردنی گوزارەی (گشتی بۆ هەرێم لە كاتی دانان) و گوزارەی ڕاژەی (شارستانی و میلاك) زیاد بكرێ لە دوای یاسای ڕاژە.
دووەم: گوزارەی (زیادكردنی ڕاژە بخرێتە دوای گوزارەی ڕاژەی گشتی).
سێیەم: هیچ تێبینی یەكی لەسەر نیە.
چوارەم: گوزارەی (و لایەنە پەیوەندیدارەكان) زیاد بكرێ بۆ كۆتایی بڕگەكە.
پێنجەم و شەشەم و حەوتەم و هەشتەم و نۆیەم هیچ تێبینی یەكمان لەسەر نیە.
دەیەم: گوزارەی (و بەرزكردنەوەی بۆ پەرلەمانی كوردستان و سەرۆكایەتی هەرێم) لە كۆتایی بڕگەكەدا لابدرێ و تەنیا ئەوەندە بمێنێ (بە بەرزكردنەوەی ڕاپۆرتەكە بۆ ئەنجومەنی وەزیران) لەبەر ئەوەی ئەو ئەنجومەنە بە ئەنجومەنی وەزیرانەوە بەستراوە.
یازدەم: لابردنی (پەرلەمانی كوردستان و سەرۆكایەتی هەرێم) لە دێری دووەمی ماددەكە و گوزارەی (بەڕێوەبردنی توانای مرۆیی و گەشەپێدانی لە ڕاژەی شارستانی) زیاد بكرێ بۆ كۆتایی بڕگەكە.
دوازدەم: هەردوو بڕگەی (أ) و (ب) لە یەك بدرێن، بكرێتە دەقی بڕگەی دوازدەم لەگەڵ زیادكردنی گوزارەی (بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتی دارایی و ئابووری بۆ دوای دێری یەكەم، دوای ئامادەكردنی پرۆژەی بودجە.
سێزدەم و چواردەم: هیچ تێبینی لەسەر نیە.
پێشنیاز دەكەین بڕگەیەك بە زنجیرە (15) بخرێتە سەر و بەم شێوەی خوارەوە بێ:

(یاخود هەر بابەتێكی تر كە پەیوەندیدار بێ بە بەڕێوەبردنی توانای مرۆیی و گەشەپێدانی لە ڕاژەكەدا كە ئەنجومەنی وەزیران بۆی دەنێرێ و لێژنە پێشنیاز دەكات كە ماددەی حەوتەم پاشان دابڕێژرێتەوە بەم شێوەیەی كە دوای گفتوۆكردن عەرزی دەكەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز لێژنەی دارایی، فەرمووو.

بەڕێز خورشید أحمد سلیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ڕاپۆرتی ئێمە پێش ئەو گۆڕانكارییەی كە لە یاسادا دروست بووە لە ئەصڵی پرۆژەكە ئێمە هیچ تێبینیمان لەسەر نیە، بەڵام پاش ئەو گۆڕانكارییە، بابەتەكە بەجێ دەهێڵین بۆ ئەندامانی پەرلەمان، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز جەنابی وەزیر، فەرمووو.

بەڕێز د.كاوە محمود شاكر/ وەزیری ڕۆشنبیری و لاوان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ ئەو گۆڕانكاریانەین كە ئەنجام دراوە لە تەقریری لێژنەی قانونی سەبارەت بە ئەركەكانی ئەنجومەن لەگەڵ ئەوەشداین ئەم عیبارەیە ئیزافە بكرێ بۆ ئەوەی ئەو بیرۆكەیەی لە نەبوونی لامەركەزییەت بڕەوێتەوە، لە خاڵی دووەم/ باسی ئەوە دەكات (التعيين و إعادة التعيين و الترقية في الخدمة العامة و إضافة الخدمة و يكون ذلك من إختصاص المجلس حصراً و على أساس المعايير المهنية و الكفاءة)، ئەوەی كە ئێمە ئیزافەی بۆ بكەین باشە (وضمان تحقيق التوازن التنموي في جميع محافظات الإقليم)، ئەو كاتە ئەو مەترسی یە دەڕەوێتەوە سەبارەت بەو مەسەلەیە، ڕەچاوی هەموو موحافەزات دەكرێ، خاڵێكی تر هەیە لە سێیەم، كەلیمەی ڕەقابە، چونكە لە ئەهدافەكە لامان برد كە ئەوە موهیمەكەی ڕەقابی نیە، دەبێ دیسانەوە لە سێیەم ئەوەی (تخطيط شؤون الوظيفة العامة والاشراف) كەلیمەی ڕەقابە لابرێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێزان ئێستا كێ دەیەوێ لەسەر ئەو ماددەیە موداخەلە بكات ناویان دەنووسین، ئەو بەڕێزانەی دەیانەوێ موداخەلە بكەن: عظيمة نجم الدين، سیوەیل عثمان، شڤان أحمد، شلێر محمد نجيب، سەردار رشيد، بەیان أحمد، د.أحمد إبراهيم وەرتی، أمير گوگا، هاژە سلیمان، بێریڤان سەرهەنگ، جمال طاهر، شێرزاد عبدالحافظ، نەریمان عبدالله، شەونم محمد غريب، عمر هەورامی، محمد دلێر، كەسی تر هەیە؟ نیە، فەرمووو عەزیمە خان.

بەڕێز عظيمة نجم الدين:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من تێبینیەکەم لەسەر بڕگەی دووەم هەیە لە ماددەی هەشتەم، ئەویش لەسەر ئەوەی کە دامەزراندن و دامەزراندنەوە و بەرزکردنەوە لە ڕاژەی گشتی، ئەوەش تەنیا لە تایبەتمەندی ئەنجومەن دەبێ و لەسەر بنچینەی پێوەری پیشەیی و شیاوی، لێرەدا ئەو ئەنجومەنەی کە دروست بووە، ئایا چ پێوەرێکی هەیە بۆ ئەوەی کە لە ڕووی پیشەییەوە بتوانێت شیاوی یان ئەو سیفەتانەی کە بۆ دامەزراندن دەبێ، بە تایبەتی بڵێین بۆ مامۆستایان لە ناو ئەو ئەنجومەنی ڕاژەیە کە مامۆستا دادەمەزرێ، ئایا ئەو ئەنجومەنە کەسێکی پسپۆڕی تیا نەبێ لە ڕووی پیشەییەوە، لە ڕووی ئەوەی کە هەڵسەنگاندنێك یان تاقی کردنەوەیەك بۆ ئەو کەسانەی وەردەگیرێن، با بڵێین ئێمە ئێستا لە ناو بواری پەروەردەدا دەیان مامۆستای نەخۆشمان هەیە کە لە ڕووی دەروونییەوە تەواو نیە، وەکو ئەوەی کە لە شاشەی تەلەفزیۆنەکان دا بینیمان، کە تەعزیبی نەفسی منداڵ دەدات، سەدانی وامان هەیە ئێمە ئەگەر بێین پێوەر دابنێین بۆ ئەوەی کە جارێکی تر بە هەڵەدا نەچینەوە لە دامەزراندن دا بۆ ئەوەی کە لەناو دام و دەزگاکان دا، بە تایبەتی لە بواری پەروەردەدا کەسی شیاو و باری تەندروستی و دەروونی تەندروست بێ، بتوانین لە ناو دام و دەزگاکان دا جێیان بکەینەوە، من تێبینیم لەسەر ئەوەیە بە چ پێوەرێك ئەگەر لە ناو ئەو دەزگایەدا کەسی پسپۆڕی تیا نەبێ، کە تۆ بتوانی ئەو هەڵسەنگاندنە یان ئەو تاقی کردنەوەیە، یان ئەو سیفەتانەی کە پێی دادەمەزرێنین، خاڵێکی تر کە لە ماددەی چواردەهەم تێبینیم لەسەر هەیە، ئەنجومەن بۆی هەیە توانای ئەو کەسانەی کە دادەمەزرێن تاقی بکاتەوە، یان دووبارە دایانمەزرێنیتەوە بە چاوپێکەوتن یاخود بە تاقی کردنەوە، بە نووسین یان هەردووکیان، تاوەکو لە سیفەت و شیاویان بگات، ئەویش بە هەمان شێوە وتمان پێویستمان بەوەیە توێژەرێکی کۆمەڵایەتی تێدا بێ، بۆ ئەوەی کە بتوانرێ سوود لەو شیاندنە وەرگرێ، هەر لە هەمان بڕگەدا ئەوانەش بەدەردەکرێن کە ڕاژەی پێشوویان هەیە، باشە ئەگەر بێت و ئێمە هەر تەنها ئەو دامەزراندنانەی کە تازە دەکرێن، ئامادەکردن و ڕاهێنان و با بڵێین ئەو خولی شیاندن و یان ئەو هەڵسەنگاندنانە بکرێ، ئەی ئەوانەی کە لە پێشوو دامەزراون ئێمە چۆن دەتوانین دەستکاری و گۆڕانکاری لە ناو ئەو کەسانە بکەین، کە لە ناو دام و دەزگاکان دا جێگیر کراون؟ ئیحتیمالە ئێستا دەیان کەسمان هەبێ، بە سەدانمان هەبێ بە شهادەی تەزویرەوە لە پۆستێکی ئیداری دا بێ، لە جێگایەك دا بە مامۆستا دامەزرابێ، لە جێگایەك دا بە بەڕێوەبەرێ دامەزرابێ، یەعنی ئیحتیمالە ئەوانە هەموو بوونی هەبێ، بەڵام کە ئێمە دەستکاری ئەوانە نەکەین بەدەر لەوانەی کە ڕاژەی پێشوویان هەیە، من پێموایە ئەم خاڵە جێی گرنگی پێدانە و وەکو ئەوانەی تر پێداچوونەوە، مادام ئێمە ئەو ئەنجومەنە دروست دەبێ، ئەم ئەنجومەنە وەکو دەزگایەك بتوانێ، یان بەشێکی تێدا بێ، یان بەڕێوەبەرییەکی تێدا بێت کە بەدواداچوونێك بکات بۆ هەموو ئەوانەی کە لە دام و دەزگاکان و وەزارەتەکان دامەزراون، بۆ ئەوەی جارێکی تر بەشێوەیەکی ڕێك و پێك دابندرێنەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز سیوەیل عثمان.

بەڕێز سیوەیل عثمان أحمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت ئەو ماددەیە (ثالثاً) هەمانە، (تخطیط شؤون الوظیفة العامة و الإشراف و الرقابة) ئەگەر (رقابة) لە ماددەی دووەم (ثانیاً) لامان برد، ئەگەر لێرەش ڕەقابە لاببەین باشە، چونکە لەوێش لامان بردیە لە ماددەی دووەم، بە نیسبەت خاڵی (عاشراً) و (حادي عشر)مان هەیە، تەبعەن مادام ئەنجومەنە، سەر بە ئەنجومەنی وەزیرانە، پێویست ناکات ڕاپۆرت بۆ پەرلەمان و ریئاسەی ئیقلیم بەرز بکاتەوە، پێموایە ئەویش ئەگەر لاببەین باشە، هاوڕام لەگەڵ وابزانم لێژنەی قانونیش وایان کردووە، بە نیسبەت (رابع عشر)مان هەیە، لە کۆتاییەکەی ئەو مەجلیس کە دادەمەزرێنێ بە پێی (مؤهلات الأشخاص المراد تعیینهم)، پێم باشە لێرە ڕێژەیەك بۆ کەم ئەندام دابندرێ، ئەگەر لە (10٪) دیاری بکرێ زۆر باشە، لەبەر ئەوەی کەم ئەندامان لەوانەیە کەمتر سوودی لێ وەربگرن لە تەعینات و شتی وا، ئەگەر لێرە ڕێژەیەکی بۆ دابندرێ پێم باشە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز شڤان أحمد.

بەڕێز شڤان أحمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (8) کە لە ئەصڵ دا بوو، پاشان بووە ماددەی حەفت، لە پاش تەغییرەکە، لە بڕگەی یەکەم (تنفیذ قانون الخدمة العامة للإقلیم عند تشریعه) ئەوە هێشتا مەشروعە، هێشتا پرۆژەیە، هێشتا نەهاتووە، موصادەقە نەکراوە، بە ڕەئی ئێمە پێویست ناکات ئێمە بە قانونێك ئیشارەت بەو مەشروعە بدەین کە هێشتا موناقەشە نەکرابێت و موصادەقەی لەسەر نەکرابێت، هیچ لە مەعناکەش ناگۆڕێت ئەگەر ئەوەی هەموو حەزف بکەین بڵێین: (تنفیذ کل ما یتعلق بالوظیفة العامة في الإقلیم بموجب القوانین النافذة)، ئەوە کافیە، خۆمان لە خاڵەکەش ڕزگار دەکەین، بڕگەی دووەم، من بە عەکسی برادەرانی خۆم کە باسی ڕەقابەیان کرد، من نووسیبووم کە ئەو ماددە تیکرارە، فیعلەن تیکرارە لەگەڵ ئەهداف، کە داوای ئیلغا بکەن، چونکە ڕەقابەی تێدایە، من داوا دەکەم ئەو ڕەقابە بمێنێت، چونکە ئەو مەجلیسە دەورێکی ڕەقابی هەیە، دەلیل بۆ ئەوە، بڕگەی یازدە (حادي عشر)/ (إعداد تقریر سنوي عن کل وزارة) ئەوە نەتیجەی ڕەقابە دێت، ئەگەر نا چۆن دەتوانن تەقریری سەنەوی لەسەر هەموو وەزارەتێك تەقدیم بە جیهاتە مەعنییەکان بکەن، بۆیە پێویستە ئەو بڕگە بمێنێت و تەنمیەی ڕەقابەی تێدا بێت و کە زۆر بە قوەت دەبێ، بڕگەی نۆیەم (تاسعاً)، لە دێری ئاخیری هاتووە (إلی الجهات المعنیة في الإقلیم)، ماالمقصود بالجهات المعنیة؟ کێنە ئەوانە؟ لێرە زیکر بکرێت، غامزە، من پێم باشە زیکر بکرێت بۆ ئەوەی وازح بێت و قانونیش بە وازحی تەنفیز دەکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز شلێر خان.

بەڕێز شلێر محمد نجيب:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

وەڵلا من لە ماددەی یەكەم یەك سوئال لە لیژنەی یاسایی دەكەم، كە بەڕاستی مادام یاسای ڕاژەی هەرێم بۆ ئەو كاتە كە دەردەچێت تۆ لەسەری دەڕۆی، لێرە ئێمە بۆچی هەر یەكسەر ئیشارەت بە، نابێ یەعنی قانونی خدمەی مەدەنی ڕەقەم (24)ی ساڵی 1960 (المعدل)، چونكە ئەو قانونە زۆر موهیمە و هەتا ئێستاش لە بەغدا لە هەموو عیراق دا ئیشی لەسەر دەكرێ، تەعدیلاتیشی دەكرێ لەبەر كۆنییەكەی تەعدیلاتی زۆر لەسەر دەكرێ، ئەوە لەبەرچی دەبێ ئێمە زۆر تەركیز بكەینە سەر ئەوە؟ چونكە تەنیا یاسایەكە ئێمە لەگەڵ تەعدیلاتەكەی ئیشی لەسەر دەكرێ، بەڵام ناشارەزایی زۆربەی ئەو موەزەفانەی كە لە ئیدارە و زاتییەكان دا ئیش دەكەن وای لێ كرد ئێمە خۆمان مەئساتەكەمان بینی كە ئەو مەعاشانەی كە درایەوە بە موەزەفین ئەگەر نەزانی نەبێت بۆچی وای لێ هات؟ لەبەر ئەوە ئەگەر ئەوە دابنرێ و دەورە ڕەقابییەكەیشی بمێنێ، چونكە لە ماددەی تردا ئێمە دەڵێین دەبێ تەقریری سەنەوی لەسەر ئەدائی هەموو شوێنێ بكرێ، باشە ئێمە جارێكی تر ڕەقابەی لێ وەرگرینەوە، دەوری زۆر نامێنێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز سەردار رشید، فەرموو.

بەڕێز سەردار رشید محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دیارە لەم ماددەیەدا، ماددەی هەشت، جۆرێك لە چارەسەر كراوە بۆ ئەو هەموو حاڵاتی هەڵاوسانەی كە بەیانیش ئاماژەم پێدا لە دام و دەزگاكانی حكومەت دا، بەلام وا باشترە لە بڕگە (1) ئاماژەی پێ بكرێ كە یەكێ لە ئەركەكانی دەستە چارەسەری ئەو هەموو حاڵاتی هەڵاوسانەیە لە ڕووی زۆری فەرمانبەران كە ئێستا دەزگاكانی حكومەتی گرفتار كردووە، بۆیە تەئكید لەو حاڵەتە دەكەمەوە و پێشنیارەكەم بۆ هەردوو لیژنەی بەڕێز، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز بەیان أحمد.

بەڕێز بەیان أحمد كۆچەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت خالا دووێ/ ئەز پشتەڤانیێ لە بۆچوونا جەنابی وەزیری دكەم بەڕاستی، كو ئەو ئیزافە وی كری، خالا شەشێ/ من پێ باشە ڤی شێوەی بێتە دارشتن (إعداد الأوصاف الوظيفية لكافة وظائف الأجهزة الحكومية)، خالا حەفتێ/ (رسم سياسة التأهيل و التدريب) ئەز پرسیاری لیژنە بەڕێز دكەم، چ ئالیەت تەدریب و تەئهیل دێتە كرنێ، هەروسا چەندین پێشنیاری دیم پێ باشە ئاراستەی ئێوەی بەڕێز بكەم،

یەك/ (الإطلاع على السجلات و الملفات المتعلقة بالموظفين و بشؤون الخدمة العامة في أي دائرة إذا دعت الحاجة إليه لذلك)، دوو/ (بناء و تطوير قاعدة بيانات مركزية و أنظمة معلومات لإدارة الموارد البشرية في الخدمة العامة و توحيد أنظمة المعلومات الخاصة بالوظيفة و الموظفين بالتعاون مع الدوائر المعنية)، سێ/ (وضع القواعد و الطرق اللازمة إتباعها في إجراء الترفيعات)، چار/ (إعداد سجل مركزي لجميع موظفي الخدمة العامة في الإقليم)، پێنج/ (إعداد دليل الخدمة العامة في الإقليم و توضيح واجبات الموظف و حقوقه التي يتضمنها هذا القانون، وسائل التشريعات المعمول بها و التي يجب على الموظف الإلمام بها)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز د. أحمد وەرتی، فەرموو.

بەڕێز د.أحمد إبراهيم (وەرتی):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی هەشتەم، خاڵی دووەم دامەزرانـدن و دامەزراندنـەوە، بەرزكردنـەوە لـە ڕاژەی گشتی ئـەوەش تـەنیا لـە تایبەتمەنـدی ئەنجومـەن دەبـێ و لەسـەر بنچـینەی پێـوەری پیشـەیی و شـیاوی دەبـێ، پرسیارەكەم لێرە ئەوەیە، ئایا دامەزراندنەوە جارێكی تر دوای فەصلە یان دوای دابڕانـە، لێـرە چـونكە بـە شـێوەیەكی ڕەهـا هـاتووە، دامەزرانــدن و دامەزراندنــەوە، دیـارە كەسـێك مـوەزەف بـووە جـارێكی تـر دادەمەزرێنرێتەوە، لێرە دیارە بەشێوەیەكی ڕەها هاتووە، سەبارەت بـە بڕگـەی سێهەم/ (تخطيط شؤون الوظيفة العامة و الإشراف و الرقابة عليها في مؤسسات الإقليم)، دیارە (والرقابة عليها) دەقەكەی لـە ماددەی دووەم بوو، كە پێشنیارمان كـرد كـە تێكەڵییـەك هەیـە لـە نێـوانی ئەهـداف و مـەهام، نێـوان ئامانجـەكان و ئەركـەكان دا، بـەڵام ئەگـەر لێـرە بمێنێتـەوە، مـن پێشـنیار دەكـەم كـە لێـرە ڕەقابـەی لەگـەڵ دا بمێنێتـەوە، چونكە بەڕاستی ئەم ئەنجومەنە جۆرێك لە چاودێریشی هەیە بەسـەر دام و دەزگاكـان دا، بـە تایبـەت ئێمـە ئەگەر خاڵی یازدەهەم بخوێنینەوە، كە باس لە ئامادەكردنی ڕاپۆتێك دەكات، ئامادەكردنی ڕاپـۆرتی سـاڵانە لە بارەی هەر وەزارەتێك یان لایەنێكی كە بە وەزارەتەوە نەلكابن، بەرزكردنەوەی بۆ پەرلەمانی كوردسـتان و سـەرۆكایەتی هـەرێم و ئەنجومـەنی وەزیـران، كـە لێـرە دەبێتـە ئەنجومـەنی وەزیـران، كـە راسـپاردە و پێشنیارەكانی پێویست بگرێتە خۆ بۆ دەستەبەر كردنی جوانی جێبەجی كردنی كارەكە، جـوانی جێبـەجێ كردنی كارەكە دیارە لە ئەنجامی بەدواداچوونی چاودێری ئەو ئەنجومەنە دەبێ لەسـەر وەزارەتـەكان، بۆیـە من پێم باشە لێرە ئەو ڕەقابەیە بمێنێتەوە ئەو چاودێرییە، چونكە لێـرە مەهامەكانـە، گرنگـی ئەركـەكانی ئەو ئەنجومەنـەش لـەو ماددەیـە، لـەو خاڵانـە دەردەكـەوێ، سـەبارەت بـە بڕگـەی (سادساً)، شەشـەم، كـە لـە عەرەبییكە دەڵێ (وصف الوظائف العامة و شروط إشغالها....) تا كۆتایی، لە كوردییەكەیدا دیسان هەر تـەنها

وەصف كردنی هاتووە، یەعنی هیچ مەعنایەكی بە كوردی نەدراوتەوە، وەصف كردنی فەرمانە گشتی یەكان و مەرجەكانی گرتنە ئەستۆیان بە هەماهەنگی لەگەڵ دەزگا تایبەتەكان، من پێموایە ئەو وەصف كردنە بكرێتە دیاری كردنی یان دەستنیشان كردنی فەرمانە گشتی یەكان، چونكە وەصف كردن لە كوردی دا بۆ تەنها بەرامبەر وەصفی عەرەبی لێرە ڕەنگە زۆر لە شوێنی خۆی دا نەبێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز أمیر گۆگا.

بەڕێز أمیر گۆگا یوسف:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پێشەكی پشتگیری ڕای لێژنەی یاسایی و بەڕێز جەنابی وەزیر دكەم، (المادة الرابع عشر/ للمجلس إختبار مؤهلات الأشخاص المراد تعيينهم أو إعادة بالمقابلة أو إمتحان تحريري أو بهما معاً للوقوف على صفاتهم و لياقتهم) یەعنی (وقوف على صفاتهم و لياقتهم) ئەز بێژم هەردووك موراديفێت، ئەگەر (على أهليتهم الوظيفية أو مؤهلاتهم الوظيفية) جوانترە، چونكە لیاقە چ عیلاجە بە وەزیفەت نینە، (للوقوف على أهليتهم الوظيفية)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز هاژە سلیمان.

بەڕێز هاژە سلیمان مصطفى:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دەربارەی بڕگەی سێیەم لە ماددەی هەشتەم، مەسەلەی نەخشە كێشان بۆ كاروباری وەزیفەی گشتی، من پێموایە زۆر گرنگە كە بە هاوكاری بێت لەگەڵ وەزارەتی پلان دانان، چونكە تاكو ئێستاشی لەگەڵ دا بێت، وەزارەتی پلان دانان ئەو ئەركەی لەسەر شانە، پێویست دەكات لێرە كە بە هاوكاری بێت، یان بە هەماهەنگی بێت لەگەڵ وەزارەتی پلان دانان، هەرچەندە لە بڕگەی شەشەمدا هاتووە وەسف كردنی وەزیفە گشتی یەكان بە هەماهەنگی بێت لەگەڵ وەزارەتی پلان دانان، بەڵام وەصف كردنی وەزیفەی گشتی جیاوازی هەیە لەگەڵ نەخشەكێشان بۆ كاروباری وەزیفی، بۆیە گرنگە كە لە ماددەی سێیەم دا بە هەماهەنگی بێت لەگەڵ وەزارەتی پلان دانان، لە بڕگەی نۆیەم دا كە باس لە بەجێ گەیاندنی لێكۆڵینەوە و توێژینەوە دەكات، بەڕاستی زۆر گرنگە كە لەگەڵ ئەو لێكۆڵینەوە و توێژینەوانەی كە لە زانكۆكانی كوردستان دەكرێت، یاخود ئەوانەی كە ڕێكخراوەكانی كۆمەڵی مەدەنی پێی هەڵدەستن، ئەوە هەماهەنگییەك بكرێت لەگەڵ زانكۆكان و ڕێكخراوەكان، چونكە ئەو لێكۆڵینەوانە و توێژینەوانە زۆر گرنگن و زۆرجار لەلایەنی ئیداری و كارگێری یەوە ئەو لێكۆڵینەوانەی لە زانكۆكان دەكرێن سوودێكی زۆریان لێ وەردەگیرێ، دەربارەی بڕگەی دوازدەم/ من پشتگیری لە لێژنەی یاسایی دەكەم بەوەی كە هەردوو خاڵی (أ) و (ب) لە یەك بدرێن، چونكە بەڕاستی زۆر گرنگیشە بەهەماهەنگی بێت لەگەڵ وەزارەتی دارایی، چونكە مەسەلەی دانانی

پرۆژەی بودجە زۆر سوود وەردەگیرێت لە وەزارەتی دارایی بۆ ئەوەی کە پرۆژەی بودجە دابنرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز بێریڤان سەرهەنگ.

بەڕێز بێریڤان إسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی هەشتەم دا لە بڕگەی سێیەم بەشی کە نووسراوە نەخشەکێشان و کاروباری وەزیفەی گشتی، هەروەها سەرپەرشتی کردن و چاودێری کردن، بە ڕەئی من چاودێری کردن زیادە، چونکە ئەرکی ئەو ئەنجومەنە نیە، هەروەها لە ماددەی یازدەم لەگەڵ لێژنەی یاساییم کە پەرلەمانی کوردستان نەمێنێ، بەڵام لە ماددەی چواردەهەم کە تێبینیم هەیە لەسەر ئەوەی ئەو کەسانەی داوای دامەزراندن دەکەن، یان دەگەڕێنەوە بۆ دامەزراندن پێویستە بەس بە دیدەنی بێ، بە موقابەلە بێ، پێویست ناکات تاقی بکرێتەوە، چونکە ئەو کەسەی کە داوای دامەزراندن دەکات بەڵگەی پێ یە، بڕوانامەی پێ یە، ئەوەش بەڵگەیە، ئێمەش دەبێ بڕوا بکەین بە بەڵگەنامەکانی هەرێمی کوردستان، کە بڕوانامەی پێ بوو، یەعنی سەرکەوتوو بووە لە تیۆری و پراکتیك، یەعنی توانیویەتی شەهادە وەربگرێت، داوای دامەزراندن دەکات، بۆیە تاقیکردنەوە بە نووسین لەگەڵ ئەوە نیم بە هیچ شێوەیەك، عەدالەتی تێدا نابینم، هەروەها ئەگەر هاتو بۆ دیدەنی دەتوانی ئەو کاتە لە کاتی دیدەنی کەسەکە، کەسایەتی ئەو کەسە بتوانی بخوێنیەوە، کە ئەوە دەتوانی، توانای تێدایە، شیاوە بۆ ئەو کارە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز جمال طاهر.

بەڕێز جمال طاهر إبراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یەکەم شت مولاحەزەی سەرەکیم هەیە، ئەگەر بێت و سەیری ماددەکە بە گشتی بکەین لە ئەوەڵەن هەتا تەقریبەن (رابع عشر) (بالتنسیق) و (بالتنسیق) هەر دووبارە بووە، وەك ئێمە دەزانین ئیشی ئەم مەجلیسە پێویستی بە تەنسیقە لەگەڵ زۆربەی شوێنەکان، بۆیە هەتا لە دووبارە کردنەوەو تیکرار کردن نەجات بین، دیباجەی ماددەکە بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە، (یتولى المجلس وبالتنسیق مع الجهات المختصة او ذات العلاقة المهام الاتیة)، هەر تەنسیقێك لەمەودوا لابدرێت، واتا کورتتر دەبێت، ئەمە یەك.

خاڵی دووەم/ (التعیین واعادة التعیین والترقیة في الخدمة العامة) ئاخیر جوملە (وعلى اساس المعاییر المهنیة والکفاءة) باشترە (والحاجة حسب الملاك) بێتە سەری، چونکە بەپێی میلاك لازمە تەعین بێت، کە شاغیرت هەبێت، ئیزافە بکرێت (والحاجة حسب الملاك).

خاڵی شەشەم/ (وصف الوظائف).

جەبابی سەرۆك، وەك ئیدارییەن، ئەوەلەن تەحلیلە، پاشی تەوزیفە، پاشی وەزعی شروتی ئیشغالە، بۆیە بە باشتر دەزانم (سادساً) بەم شێوەیە بێتە خوارێ: (تحليل وتوصيف الوظائف العامة و وضع شروط اشغالها او المؤهلات المطلوبة في شاغلها).

(سابعاً/ رسم سياسة التأهيل والتدريب أثناء الخدمة)، ئەو جوملەیە تەقریبەن تۆزێك رەكیكە، باشتر دەبێتن (وضع السياسات الخاصة بتدريب وتأهيل موظفي الخدمة العامة في الاقليم).

خاڵی سێزدەم/ ئاخیر شت نووسراوە (وتحديد الحد الادنى لمعيشة الفرد)، مەبەستیان چیە، یەعنی لێرە (وتحديد الحد الادنى لمعيشة الفرد في الوظيفة العامة)، باشترە (وتحديد متطلبات الحد الادنى لمعيشة الفرد في الوظيفة العامة)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار شێرزاد حافز كەرەم بكە.

بەڕێز شێرزاد عبدالحافظ شريف:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

منیش پشتگیری رەئیەكەی سیوەیل خان دەكەم، بۆ ئەوەی لە 10٪ بۆ كەمئەندامانی كوردستان دابنرێت، بۆ ئەو وەزیفانەی كە هەیە، رەنگە هەندێك ئەندام پەرلەمانی بەڕێز وا بیر بكاتەوە، كە ئەوە یەكسانی ئیش كردنە، یەعنی بۆ هەموو كەسێك هەر دەتوانێت تەقدیم بكات، چ كەم ئەندام بێت، چ ئەوانی تریش بێت، بەڵام هەمووومان دەزانین لە شەرقی ئەوسەتدا كە یەكێك تەقدیمی ئیشێك دەكات، كە گوتیان كەم ئەندامە یەكسەر زەربێك لەسەر ئەو كەسە بەناوچەوانی خۆی دادەهێنێت، كە ئەمە كەم ئەندامەو پارچەیەك لە لەشیدا نییەو ئیشی هیچ پێ ناكرێت، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا هەیەكەم ئەندامە شەهادەی زۆر بەرزی هەیە، هەیە كەم ئەندامە دەتوانێت لە هەندێك شوێنی زۆر تایبەتدا ئیشی زۆر باش بكات، سەرەڕای ئەوەش ئەو كەم ئەندامەی كە تۆ تەعین دەكەیت و ئیشی دەدەیتێ، لەو كاتەدا ئەو مووچەیەكی لە حكومەتدا هەیە، تۆ ئەو مووچەیەش دەگەڕێنیەوە بۆ حكومەت، ئەویش لەوێ تەعین دەكەیت، لەبەر ئەوە من داواكارم ئەو پێشنیارە بخرێتە هینەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار نەریمان عبدالله كەرەم بكە.

بەڕێز نەریمان عبدالله قادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لە ماددەی هەشت، (اولاً) دەڵێت (تنفيذ قانون الخدمة العامة للاقليم عند تشريعه)، لێرەدا ئێمە ئەو (عند تشريعه) بۆ ئەو كاتەی كە پرۆژەیە، ئەمە دەنگونجێت، بڵێین (عند تشريعه)، بەلاّم كە ئێمە پرۆژەكەمان

دەرچوواندو كردمان بە ياسا (عنـد تشـريعه) نامێنێت، بۆيـە ئـەو دوو كەليمەيـە زيادەيـە، لـەوێ لابرێـت، پێويست ناكات، چونكە كە ياساكەمان دەركرد، ئەوە وجودى نامێنێت.

لە بەندى دەيەم (أ- إعداد مشروع الموازنة الخاصة بالمجلس لدرجه ضمن الموازنة العامة للاقليم)، ئەمـەى بـۆ زياد بكرێت (وتخضع حسابات المجلس للرقابة المالية)، ئێمە لـە هـيـچ شـوێنێك ئاماژەمـان نـەداوە بـەوەى كـە حيساباتەكەى ئيخزاع دەكات بۆ رەقابەى مالى، بۆيە پێويست دەكات ئەوەى بۆ ئيزافە بكرێت لەوێدا.

لە برگەى چواردەم، من پشتگيرى لە رەئى هاورێيانم سيوەيل خـان و كـاك شێرزاد دەكـەم، پێويسـت دەكـات بەڕاستى ئێمە موراعاتى (ذوي الاحتياجات الخاصـة) بكـەين، خـاوەن پێداويسـتيە تايبەتيـەكان، بـۆ نموونـە، ئێمە لە نيسبەتەكە دەكرێت رێـك بكـەوين لەسـەرى كـە چـەند بێـت، بـەلأم ئێمـە بڵێين (للمجلس اختبـار مؤهلات الأشخاص المراد تعيينهم أو إعادة تعيينهم بالمقابلة أو بالامتحان التحريري أو بهما معاً للوقـوف علـى صفاتهم وليـاقتهم)، لـە دواى (وليـاقتهم)، ئێمـە ئەمـەى بـۆ زيـاد بكـەين (ويراعـى في ذلـك ذوي الاحتياجـات الخاصة)، بەڵێ (مع مراعاة) ئەوانەى بۆ زياد بكرێت (ويخصص له في ذلك نسبة لاتقل عن) ئەوەى چەندێك كە لەسەرى رێك دەكەوين، لەبـەر ئـەوەى (ذوي الاحتياجـات الخاصـة)، پێموايـە لـە ليياقـەو لـە ئيمتيحـانى تەحريرى و لە موقابلەو ئەوانە، لەوانەيە نەتوانن وەكو خەڵكانێكى تـر كـە هـەموو ئـەو موئەهيلاتانـە بـە دەست دێنن، بۆيە موراعات كردنيان كارێكى پێويستەو بە زەرورى دەزانم، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار شەونم محمد كەرەم بكە.

بەڕێز شەونم محمد غريب:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

من يەك، دوو پێشـنيارم هەيـە، كـە ليژنـەى ياسـايى بـەڕێز جێگـاى بـۆ بكاتـەوە لـەنێوان مەهامـەكانى ئـەم ئەنجومەنەيە، يەكێك لەوانە ئێمە هەڵئاوسانێكى زۆر گـەورەمان هەيـە لـەناو دائيرەكـانى دەوڵەتـدا، چـونكە هەنـدێك لـە دائيرەكـان وەك دەزانـين ژمارەيـەكى زۆر فەرمانبـەرانى هەيـە، هەنـدێك لـە دائيرەكـانى ديكـە ژمـارەى فەرمانبـەرانى كەمـە، بـەلأم لەبـەر ئـەوەى لـە هەنـدێك لـە دائيرەكانـدا رێـژەى مـەعاش باشـترە لـە دائيرەى دووەم، لەبەر ئەوە فەرمانبەرەكان ئامادە نين لەو دائيرانەوە نەقل بكرێن بۆ دائيرەى تر، يەكێك لە ئەركەكانى ئەم ئەنجومەنە ئەوەيە ئەو كێشەيە چارەسەر بكات، لەبـەر ئـەوە مـن پـێم باشـە بـە برگەيـەك لێرە جێگەى بۆ بكرێتەوە، كە سەلاحيەت بدرێت بەو ئەنجومەنە، كە ئەو كارە جـێ بـەجێ بكات، تەبعـەن دواى ئـەوەى ديراسـەى خـۆى دەكـات و ئـيش و كـارى خـۆى دەكـات لەگـەڵ وەزارەتـى پەيوەنديـدارەكان و وەزارەتى پلاندانانندا.

برگـەى دووەم/ ئێمـە پـێش ماوەيـەكى كـەم بودجـەمان پەسـند كـرد، لـە بودجـەدا ئيشـارەت بـەوە درا كـە حكومـەت هاوكـارى قيتـاعى خـاص بكـات و ئـەو فەرمانبەرانـەى كـە دەيانـەوێت لـە دائيرەكانـەوە بـرۆن بـۆ قيتاعى خـاص، حكومـەت هاوكاريـان بكـات و مووچـەيان بـۆ دابـين بكـات بـۆ ماوەيـەك تـاوەكو كێشـەكەيان

چارەسەر دەكرێت، ڤیتاعی خاص دەتوانێت ئیش و كاریان بۆ دابین بكات، پێم باشە لێرەشدا هەر سەلاحیەتێك بدرێت بەم ئەنجومەنە، بۆ ئەوەی ئەو كارە جێ بەجێ بكات بە هاوكاری لەگەڵ ڤیتاعی خاصدا، چونكە بەڕاستی ئەو دابەش كردنەو گۆڕانكارییانە لە سەلاحیەتی ئەم ئەنجومەنەیە.
تێبینیەكی ترم هەیە بەنیسبەت بڕگەی یەكەمەوە، بەڕێز لیژنەی یاسایی داوایان كردووە بڕگەی یەكەم بگۆڕێت بۆ جێ بەجێ كردنی یاسای راژەی شارستانی و میلاك، من پێم باشە ئەسڵی پرۆژەكە كە یاسای راژەی گشتییە، باشترێكە لەبەر ئەوەی هەموو یاساكان دەگۆڕێت، چونكە یاسای راژەی زانكۆیی هەیە، هەروەها چەند یاسایەكی راژەی دەرەكی هەیە، ئەگەر گشتیەكە بێت هەموویان دەگرێتەوە، بەڵام ئەگەر بەتایبەتی تەخصیصی بكەین بۆ ئەو دوو حاڵەتە، ئەو بابەتانەی تر ناگرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار عومەر هەورامی كەرەم بكە.

بەڕێز عمر صديق محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پشتیوانی لە رەئیەكەی مامۆستا جمال طاهر دەكەم بەوەی كە هەر لە سەرەتاوە دەكرێت بڵێین مەجلیس ئەم مەهامانەی خوارەوە دەگرێتە ئەستۆ بە هاوكاری و تەنسیق لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەكان، چونكە ئەو مەهامانەی كە هاتوون، لەڕاستیدا ئەگەر تەنسیق و هاوكاری لەگەڵ ئەجهیزەكانی تر نەبێت، مەجلیس ناتوانێت خۆی بە تەنها ئەو مەهامانە تەحقیق بكات و بگاتە ئەنجامێك دەربارەیان.
تێبینی دووەمم/ لەسەر راپۆرتی بەڕێزانە لە لیژنەی یاسایی، من پێم باشە بڕگەی دوازدەم وەكو خۆی بمێنێتەوە، لەبەرچی؟ لەبەر ئەوەی ئەو دوو بابەتە لێك جیاوازن، بابەتی یەكەمیان پەیوەندارە بە خەرج كردنی موازەنەی ئەو مەجلیسە، ئێمە لە ماددەی دووەم گوتوومانە ئەو مەجلیسە شەخصیەتی، كەسایەتی مەعنەوی تایبەتی خۆی هەیەو ئیستیقلالی مالی و ئیداری هەیە، واتا وەكو هەر دەزگایەكی تر ئیقتیراحی موازەنەی خۆی دەكات بە تەنسیق لەگەڵ وەزارەتی مالیە تەقدیر دەكرێت و لە پەرلەمان موصادەقە دەكرێت لەناو چوارچێوەی بودجەی هەرێمی كوردستاندا دەبێت، ئەمە پەیوەندار بە خاڵی (ب) كە لەناو پرۆژەكەدا هاتووە، بەڕێزان لە لیژنەی یاسایی جوان رێكیان خستووە، بەڵام من پێشنیارەكەم ئەوەیە پێكەوە دەمج نەكرێن، یەعنی بڕگەی (أ وب) پێكەوە دەمج نەكرێن، لەبەر ئەوەی وەزیفەی (ب) وەزیفەیەكی زۆر گەورەترو شاملترە، پەیوەندارە بە هەموو ئەو دەرەجات و وەزیفانەی كە لەناو حكومەتی هەرێمی كوردستاندا هەیە، ئەو خەرجیانەش كە دەكرێت ساڵانە بۆی، بۆیە زۆر جوان هاتووە، دەڵێت دیراسەی موفتەرەحاتی وەزارەتەكەو، لە ئاخیریشدا موافەقە دەكات لەسەری، لەبەر ئەوە ئەگەر ئەمە لەگەڵ ئەوەی سەرەوەدا بێت، من تەسەور دەكەم وەكو خۆی بڕگەكە ئەهمیەتی نامێنێت.

دووش/ ئەمە حەصریەن مەهامی ئەو مەجلیسە دەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار دلێر محمود کەرەم بکە.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی پێکهێنانی ئەم ئەنجومەنە، وەکو ئەنجومەنی راژەی گشتی لە هەرێمی کوردستاندا، من بە شتێکی زۆر گرنگی دەزانم، تاکو دەبێتە هۆی ئەوەی لە کۆتایی دەبێتە مەسەلەی ناعەدالەتی، مەسەلەی گەندەڵی لە بواری ئیداریدا کەم بکاتەوە، لەبەر ئەوە ئەرکی ئەم مەجلیسە چەند فراوانی بکەین و گرانی بکەین لەسەریان گران کردن نییە، بەڵکو لە پێناوی بەرژەوەندی ئەمڕۆی هەرێمی کوردستانە، لەبەر ئەوە من وەکو خۆم دوو خاڵم هەیە، کە پێم باشە ئیزافە بکرێت بۆ سەر ماددەی هەشتەم، ئەو دوو خاڵەش بریتیە لە:

یەکەم/ بەجێ گەیاندنی لێکۆڵینەوەو توێژینەوەی زانستی گرێدراو بە بارودۆخی ئابووری و سیاسی و کۆمەلایەتی هەرێمی کوردستان لەپێناو دۆزینەوەو دیاری کردنی هەلی کار لە کەرتی گشتی و تایبەت، دیاری کردنی بە ژمارە بۆ سالانی داهاتوو لە یەك ساڵەوە تا سێ ساڵ، تایبەتمەندی بدرێت بە خاوەن پێداویستیە تایبەتیەکان لەم توێژینەوانەدا بە مەبەستی دۆزینەوەی هەلی کار بۆیان.

خاڵی دووەم/ بەجێ گەیاندنی لێکۆڵینەوەی زانستی بە مەبەستی چارەسەری هەڵئاوسانی وەزیفی، کە لە دامودەزگاکانی هەرێمدا هەن، کە بەتاڵەیەکی رووپۆش و بێ بەرهەمن، تا لە کاتی گۆڕانکاری بەسەر نرخی فرۆشتنی دراوی عێراقی بە راژەیەکی زۆر تووشی کێشەی ئابووری و وەزیفی و بژێوی کارمەندان نەبین.

ئەمە ئەوە، لە هەمان کاتدا هەر لە ماددەی هەشتەم بڕگەی سێیەمدا، ئەمە دووبارەیە، چونکە دووبارە لە ماددەی سێیەمدا لە بڕگەی دووەمدا هاتۆتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ گشت ئێوەی بەڕێز، لیژنەی دارایی.

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت هەندێك پرسیاری برادەران، یەکەم/ چۆنیەتی تەعین کردن، دائیرەیەك هەیە لە ئەم ئەنجومەنە بەناوی (دائـره التنسیق والمتابعه مع الوزارات والجهات الحکومیه)، کەی هاتینە سەر بابەتی تەعینی هەر وەزارەتێك، یان موەزەفین پەیوەند بە وەزارەتێك، ئەوان داوای نوێنەری ئەو وەزارەتە دەکەن لەگەڵی تەنسیق دەکەن بۆ دامەزراندن، یەعنی ئالیەتی تەنسیق ئەو دائیرەیە موکەلەف بکات.

دوو/ بەنیسبەت فەقەرەی یەك، زۆر داخوازی هەبوو، چونكە یاسای خدمەی عامەی ئێستا لە هەرێم نییە، داوایەك هەبوو كە ناكرێت ئێمە پشت ببەستین بە یاسایەك كە جارێك نییە، لەبەر ئەوە رەئی ئێمە ئەوەیە ئەوەڵەن لابدرێت، یەعنی نەمێنێت، چونكە یاساییەكە نییە.

بەنیسبەت تەعینی ئەوانەی ئیحتیاجاتی خاصە، ئێمە لەگەڵین (الاهتمام بتعيين ذوي الاحتياجات الخاصة في الوظائف التي تتناسب مع قدراتهم ومؤهلاتهم)، ئەمەش ببێتە خاڵێك، وەكو گرنگیدان بەو چینە، چینی ئیحتیاجاتی خاصە.

پێشنیارێك هەبوو هەر لە ئەوەل، لە بیدایەت بڵێین (يتولى المجلس المهام الاتيه وبالتنسيق مع الجهات المعنيه)، هەندێك خاڵ (بالتنسيق مع الجهات المعنيه)ی تێدا هەیە، بەڵام لە هەندێك خاڵ تێدا نینە، یەعنی ئەمە بۆ هەموو خاڵەكان نابێت، دەكرێت ئەوە لە ئەوەڵەوە بنووسین (يتولى المجلس المهام الاتيه وبالتنسيق مع الجهات المعنيه)، لە هەر شوێنێك (بالتنسيق مع الجهات المعنيه) هات ئیلغا بكرێت، یەعنی كورت بكرێتەوە.

(تحليل وتوصيف الوظائف العامة وشروط اشغالها)، پێشنیارێكی معقولە، ئەوە لە (سابعاً)، زیاتر تێبینیەكانیش یەعنی فەردی بوون، یەعنی هەر لە یەك ئەندام پەرلەمان هات، لەبەر ئەوە ناتوانین ئێمە ئیعتیمادی لەسەر بكەین، یان گۆڕین لە ئەسڵی پرۆژەكە بكەین لەسەر ئەساسی یەك پێشنیار، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

چەند ئەندامێك باسی كەم ئەندامیان كرد.

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەم خاڵە ئیزافە بكرێت بۆ مەهام (الاهتمام بتعيين ذوي الاحتياجات الخاصة في الوظائف التي تتناسب مع قدراتهم ومؤهلاتهم)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ئەدی دەروونناسینیش كرا.

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

یەعنی ئەگەر بچینە ئیختیصاصات، ئیختیصاصات زۆرە، ناتوانین جێگای هەموو ئیختیصاصات لێرە بكەینەوە، لەبەر ئەوە ئێمە لەگەڵ ئەوە نینە بچینە بابەتی ئیختیصاصات، بەڕاستی ئەوە كێشە بۆمان دروست دەكات، چونكە ئیختیصاصات زۆرەو، بابەتەكە فراوانە، ناتوانین كۆنترۆڵی بكەین، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك دلێر فەرموو.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

چەند کەسێکیش باسی ئەوەی کرد، کە ئەم ئەنجومەنە ببێتە هۆیەك کە دیراسەیەکی مەسەلەی هەڵئاوسانی وەزیفی هەیە لە دامودەزگاکانی حکومەت و تا دۆزینەوەی هەلی کار و چۆنیەتی دیراسەت کردنی ئەوەی کە ئەمانە وەکو بەتاڵەیەکی رووپۆش و بەرهەمهێنان، لە کاتێکدا کە بێتو گۆڕانکاری لەسەر نرخی دراوی عێراقیدا بێت، ئەمانە کێشە زۆر بۆ هەرێم و، کێشەی ئابووری زۆر بۆ هەرێمی کوردستان دروست دەکەن، بۆ نموونە نرخی دراوی عێراق بەرامبەر بە دۆلار ببێت بە (150) هەزار، لە بازاڕدا نرخی هەموو شتەکان گران دەبێت، نرخی هێزی کاری دەرەوە گران دەبێت، لەم کاتەدا تۆ ئەو پارەیە دەدەیت بە فەرمانبەران، ئەمە ناڕەزاییەکی گەورەی لێ دروست دەبێت، لەبەر ئەوە لە ئێستاوە پێویستە چارەسەری ئەو کێشەیە بکرێت، چونکە چەند کەسێکیش داوای کرد، نەوەکو یەك کەس، تەقریبەن چوار کەس داوای ئەوەی کرد لەگەڵ کەرتی تایبەت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی ماددەی دوازدە فەقەرەی (ب) ئەگەر سەیرێکی بکەن.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەڕای ئەو مولاحەزاتانە کە برای بەڕێزم کاك خورشیدو بەڕێزان دایان، هەندێك مولاحەزە درا سەبارەت بە چۆنیەتی دابین کردنی پێوەر بۆ تەعینات، داوای ئەوە کرا کە توێژەری موختەس لەو دەزگایە هەبێت، ئێمە دەسەڵاتمان داوەتە ئەنجومەنەکە، کە بەپێی تایبەتمەندی ئیشەکەی خۆی ئیختیصاصی دابنێت بۆ دەزگایەکان، ئەکید لەم بارەیەوە تەعلیمات دەردەچێت، نیزام دەردەچێت، یەعنی هەر ئیکتیفا بەو قانونە ناکرێت.

مەسەلەی رەقابە دەبێت لابدرێت، هەروەکو برای بەڕێزم کاك خورشید ئیشارەتی پێدا، تەدریب و تەئهیل چۆن دەکرێت؟ ئێمە مودیریەتێکی عامی تەتویری ئیداریمان داناوە، بە تەئکید ئەو مودیریەتە عامە هەڵدەستێت مەسەلەی تەتویری ئیداریەکە لە ئەستۆی ئەودایە.

هەندێك پێشنیار کرا سەبارەت بە ئیتیلاع لەسەر سجلات و ئەو قەواعیدە چیە دادەنرێت بۆ ئیجرائاتی تەرفیعات و ئیعداد سجلی مەرکەزی، ئەوانە هەمووی ئیمکان هەیە لە نیزامدا ئەوانە شی بکرێتەوە، یەکە، یەکە خاڵەکان دابنرێت، یەعنی ناکرێت ئێمە هەموو خاڵێك بێت و مەسائیلی ئیداری تێدا بێت لێرە داخیلی بکەین، ئیمکان هەیە ئەوە هەموو بە نیزام عیلاج بکرێت.

مەسەلەی حیساباتی ئەو دەزگایە، بە تەئکید هەر پارەیەك لە زیمنی موازەنەی عام بێت خازیع بێت بە رەقابەی مالیە، لێرە زیکر بکرێت، یان زیکر نەکرێت؟

بەنیسبەت ماددەی دوازدە/ ب، ئێمەش مولاحەزاتمان هەیە، دیراسەت و موفقتەرەحاتی وەزارەت لەسەر مەشروعی موازەنەی ئیقلیم، بەڕاستی لەلای ئێمەش هیچ عیلاقەیەکی بەو ئەنجومەنە نییە، ئەوە هەر وەزارەتێك عایدی خۆیەتی مەسائیلی موازەنەو لەگەڵ وەزارەتی مالیە تەنسیق دەکرێت، نەك لەگەڵ ئەنجومەن، بۆیە ئەگەر ئیلغا بکرێت، وابزانم شتێکی باشە.

ئەمە بەڕاستی موختەسەری مولاحەزەکان بوو، بەنیسبەت تەرقیەو تەرفیعاتیش خاڵی تێدایە، بەنیسبەت تەرقیەو تەرفیعات، ئەویش موعالەجە کراوە لە زیمنی قانونەکە، بەنیسبەت ئیعادەی تەعین، یاخود ئەگەر یەکێك فەسڵ کرا، تەبیعی مەسەلەی فەسڵ و مەسەلەی ئیعادەی تەعین، ئەوە قەوانینی تایبەت هەیە ئەمانە عیلاج بکات، ئەگەر فەسڵ کرا ئیعادە دەبێت، چۆن ئیعادە ناکرێت؟ قەوانینی تایبەت هەیە ئەو مەسەلانەی موعالەجە کردووە، ئیعادەی تەعین ئەکیدەن زەوابتی بۆ دادەنێن، مەسەلەی خدمە حیساب دەکرێت، سەرەڕای ئەوەش فەرمانبەریش کە تەعین بوو، من حەز دەکەم ئەوە بزانن، کە تەعین بوو لە مەجلیسی خدمەوە، بە تەئکید ئەوەندە عیلاقەی بە مەجلیسی خدمەوە نامێنێت، بەڵکو عیلاقەی بە وەزارەتەکەی خۆیەوە دەمێنێت، بە دەزگایەکەی خۆی دەمێنێت لە رووی ئیدارییەوە، ئەمە کۆی مولاحەزەکانی من بوو لەسەر ئەو بابەتە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

مولاحەزەتان لەسەر ماددەی دوازدە فەقەرەی (ب)، ئەمە جێگەی ئێرەیە بە رەئیتان.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئیشارەتم پێدا، ئەوە عیلاقەی بە موازەناتی وەزارەت هەیە، پێموایە موازەنەی وەزارەتیش هیچ عیلاقەیەکی بە ئەنجومەنی راژە نییە، بە تەسەوری من فەقەرەی (ب) ئیلغا بکەین باشترە، بەلاّم ئەوە لیژنەی دارایی لەلام دانیشتوون، ئەوان با رەئی خۆیان بدەن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی دارایی رەئیتان.

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی ئێمەش رەئیمان ئەوەیە، چونکە هەر وەزارەتێك وەزعی خۆی باشتر دەزانێت، پاشان باری ئەم هەموو وەزارەتە بخەینە سەر ئەم مەجلیسە، بارێکی زۆر قورسەو پێیان ناکرێت، لەبەر ئەوە ئێمەش لەگەڵ ئەوەینە ئەم فەقەرەیە ئیلغا بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر رەئیت.

بەڕێز د.كاوە محمود شاكر/ وەزیری رۆشنبیری و لاوان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

برای بەڕێزم لە لیژنەی قانونی بە وردی كۆمەڵێك تێبینی و شتی روون كردەوە، منیش لەگەڵ ئەو روون كردنەوەیەم كە بەڕێزی پێشكەشی كرد، تەئكید لەوە دەكەمەوە لە فەقەرە دوو لە تەعین و ئیعادەی تەعین لە ئەخیرەكەی (على اساس المعايير المهنية والكفاءة)، ئیشارەت بەوە بكەین (وضمان تحقيق التوازن بين محافظات الاقليم)، بۆ ئەوەی ئەم مەترسیە نەمێنێت و بڕەوێتەوە، ئەمە یەك.

هەندێك مەسەلە هەیە، من پێموایە تۆزێك پێویستی بە روون كردنەوە هەیە، ئەگەر بەڕێزت بوارم بدەیت، من لەگەڵ ئەوەم بە هەموو دڵەوە كە رێژە بۆ كەم ئەندامان دابنرێت، بەلام نەك لەم قانونە، شوێنەكەی ئێرە نییە، چونكە ئەگەر مولاحەزە بكەین رێژە دابنرێت بۆ خانمانیش رێژەیەكی زۆر، بەلام شوێنەكەی لێرە نابێتەوە، لەم قانونە شوێنی نابێتەوە، چونكە ئەم قانونە قانونی ئیدارە كردنێكی عامە، بۆ سیاسەتی تەشغیلی حكومی، لەبەر ئەوە ئەو خاڵانەی كە پەیوەندی بە كەرتی تایبەتەوە هەیە، دیسانەوە لەم قانونە جێی نابێتەوە، چونكە سیاسەتی تەشغیل فراوانترە لە سیاسەتی تەشغیل بە گشتی فراوانترە لە سیاسەتی تەعین كردن و كە بەشێكە لە ئەركەكانی ئەم مەجلیسە، مەجلیسی راژە.

بەنیسبەت ئیشارەت كردن بە كۆمەڵێك بابەت، لەوانەیە تەزەخومی وەزیفی كۆمەڵێك بابەتی دیكەش هەیە، ئیشكالیاتە لە بابەتی وەزیفی، ئەمانە هەر هەمووی دەتوانین دوازدە بابەتی تر، مەوازیعی تریش دابنێین، هەمووشی گرنگە، ئەمە بوار دەدرێت بۆ مسوحات و بۆ دیراسات، بە كراوەیی بمێنێتەوە، كە ئەو مسوح و دیراساتە بە عمومیەت هاتووە، قەزایەی تەزەخوم و قەزایەی تریش دێتە پێشەوە، دیسان ئەوەش دەگرێتەوە.

بەنیسبەت ئیمتیحان و تاقی كردنەوە، پێویستە هەندێك جار بكرێت بەپێی هەندێك پێوەر، چونكە جاری وا هەیە بەپێی زەمانی ئەو مەعاییری ئەوەی كە پێی دەڵێن كەفائەت و شەفافیەت ئەنجام بدرێت، جگە لەو روون كردنەوانەی تر كە بەڕێز لیژنەی قانونی ئیشارەتی پێ كرد، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەنیسبەت (ثانیاً) كاك شێروان ئەگەر بە جددی وەری بگرن، چونكە تەناقوز لەگەڵ قانونی مەجلیسی موحافەزاتیش هەیە، فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەنیسبەت (ثانیاً) راستە، وەزائیف حەسر بووە بە مەجلیسی خدمە، یان ئەنجومەنی راژە، بەلام هەروەكو بەڕێزتان دەزانن، ئێمە قانون موحافەزاتمان لەو پەرلەمانە پەسند كرد، هەندێك دەسەلاتمان داوەتە محافەزین و مەجالیسی موحافەزات، پێویستە لێرە ئەوەی لە زیمنی ئەوانە خۆیان جێ بەجێی بكەن، ئەوەی لە دەسەلاتی ئەنجومەنی راژە خۆیان جێ بەجێی بكەن، چونكە لێرە فیعلەن تەعاروز دەبێت، ئەگەر

حەسر بێت لە ئەنجومەنی راژە، بۆیە من پێموایە ئەگەر ماددەکە بەو شێوەیە دابرێژیتەوە (ثانیاً: التعیین وإعادة التعیین والترقیة في الخدمة العامة وعلى أساس المعاییر المهنیة والكفاءة وبما لایتعارض مع اختصاصات المجالس المحلیة للوحدات الاداریة مع تحقیق التوازن بین المحافظات).

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر باشە، ئێستا ئەگەر ئیعادەی صیاغەكە بكەنەوەو بخوێندرێتەوە، بۆ ئەوەی بخەینە دەنگدانەوە، باشە، بەڕێزان، ئێستا سەعات حەوتە، سەعات حەوت و چارەك وەرنەوە ئێرە، چونكە لیژنەی یاسایی و لیژنەی دارایی پێویستیان بە داڕشتنەوەی ماددەكە هەیە، چارەكێك ئیجازەتان دەدەمێ، با نیو سەعات بێت، سەرچاو.

دانیشتنی سێیەم

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەناوی خوای گەورە و میهرەبان، بەناوی گەلی كوردستان، بەردەوام دەبین لەسەر دانیشتنەكەمان، داوا لە لێژنەی یاسایی و لێژنەی دارایی دەكەین، فەرموون بۆ ئاخیر صیاغەی ماددەكە بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدان، فەرموون.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئاخیر صیاغەی ماددەكە بەم شێوەیە:

المادة الثامنة:

یتولى المجلس وبالتنسیق مع الجهات المختصة او ذات العلاقة بالمهام الآتیة:

1- التعیین وإعادة التعیین والترقیة في الخدمة العامة وعلى أساس المعاییر المهنیة والكفاءة والحاجة وبما لایتعارض مع اختصاصات المجالس المحلیة للوحدات الاداریة مع تحقیق التوازن بین المحافظات.

2- رسم سیاسات الخدمة العامة وتحدید وسائل تنفیذها وتقییم مستوى الانجاز.

3- اقتراح مشروعات القوانین والانظمة بتنظیم وتطویر شؤون الوظیفة العامة أو ابداء الرأي فیها.

4- اعداد الهیكل الوظیفي للوزارات والجهات الغیر المرتبطة بوزارة وكل مؤسسة فیها وظیفة عامة.

5- تحلیل وتوصیف الوظائف العامة و وضع شروط اشغالها.

6- وضع السياسات الخاصة بتدريب وتأهيل موظفي الخدمة العامة.

7- وضع السياسات والضوابط الكفيلة بتحقيق التوازن بين عدد الموظفين في دوائر الاقليم المختلفة وبين الخدمة المؤداة.

8- إجراء الدراسات والبحوث المتعلقة بتطوير الوظيفة العامة وتقديم التوصيات في شأنها الى الجهات المعنية في الاقليم.

9- اعداد تقرير سنوي عن اعمال المجلس يتضمن نتائج المراجعة لعمليات التوظيف والتوصيات التي يراها ضرورية لرفع مستوى الخدمة العامة ورفعه الى رئاسة الاقليم ورئاسة برلمان كوردستان ورئاسة مجلس الوزراء.

10- إعداد تقرير سنوي عن كل وزارة او الجهة غير المرتبطة بوزارة ورفعه الى رئاسة الاقليم ورئاسة برلمان كوردستان ورئاسة مجلس الوزراء يتضمن التوصيات والمقترحات اللازمة لضمان حسن اداء العمل.

11- إعداد مشروع الموازنة الخاصة بالمجلس لدرجه ضمن الموازنة العامة للاقليم.

12- إجراء المسوحات والدراسات والاحصاءات وتقديم المقترحات المتعلقة بتحقيق التوازن بين هيكل الرواتب وبين المستوى المعيشي العام في ضوء تكاليف المعيشة وأسعار السلع والخدمات والمعايير الاقتصادية وتحديد الحد الأدنى لمعيشة الفرد في الوظيفة العامة.

13- للمجلس اختبار مؤهلات الأشخاص المراد تعيينهم أو إعادة تعيينهم بالمقابلة أو الامتحان التحريري أو بهما معاً للوقوف على صفاتهم ولياقاتهم ومؤهلاتهم ويستثنى من ذلك مَن له خدمة سابقة في وظيفة مثبت فيها أو يحمل شهادة عليا الا إذا كان عدد المتقدمين للوظائف المطلوب اشغالها أكثر من عدد تلك الوظائف.

14- الاهتمام بتعيين ذوي الاحتياجات الخاصة في الوظائف التي تتناسب مع قدراتهم ومؤهلاتهم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز لێژنەی یاسایی، بۆ ئیتیلاع ئەو راپۆرتەی بۆ سەرۆکایەتی هەرێم و پەرلەمان دێت لە رووی پرۆتۆکۆلیەوە، تەسەلسولەکەی هەڵە بوو، ئەگەر ئەوە چاك بکرێتەوە، جەنابی وەزیر موداخەلەت هەبوو؟

بەڕێز د.کاوە محمود شاکر/ وەزیری رۆشنبیری و لاوان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خاڵێك هەیە کە لە تەعدیلاتی پێشووی لێژنەی قانونی ئیشارەتی پێکردبوو، کە زۆر گرنگە، ئەویش جێبەجێ کردنی قانونی خیدمەی مەدەنی، نەك مەشروعی قانونی خدمەی مەدەنی کوردستان، بەڵکو لە تەعدیلاتەکە ئیشارەتیان کردووە بة تنفیذ قانون الخدمة المدنية، و قانونی خیدمەی مەدەنی یەکێکە لە ئەساس کە ئێستا ئێمە بە بەردەوامی ئیشی پێ ئەکەین، لەبەر ئەوە ئەو مەجلیسە مەرجەعیەتێکی قانونی هەیە، لەبەر ئەوەی قانونی خیدمەی مەدەنی زۆر زەروورییە ئیشارەتی پێ بدرێ، ئەگەر گۆڕا و تەعدیل کرا، شتێکی ترە، بەڵام ئێستا ئەوە مەرجەعیەتێتی.

دووەمـین بـە نیسـبەت ئـەم مەجلیسـەوە، ئـەم ئەنجومەنـە، ئەنجومەنێکـە سـەر بـە ئەنجومـەنی وەزیرانـە، قیادەی ئەكات، مەرجەعیەتیتی، ئەمە لایەنێك، لەبەر ئەوە راپۆرتـەكانی ئاسـاییە تەقـدیمی مەرجەعەكـەی خۆی بكات، سبەی رۆژ، من وەزارەتم، كە وەزارەت مستوای وەكو مستوایاتی وەزیفی، وزارات لە مەجلیسـەكە بەرزترە وەكو وەزارات، ئەم وەزارەتە مادام مەرجەعەكەی ئەنجومەنی وەزیرانە، راپۆرتەكـەی پێشـكەش بـە ئەنجومەنی وەزیران دەكات، دەمێنێتەوە لیجانی پەرلەمانی هەیە، لیجانی پەرلەمان دەتـوانێ سـەردانی ئـەم مەجلیسـە بكـات، كۆبوونـەوەی لەگـەڵ بكـات، موتابەعـەی بكـات، یـەعنی پەیوەنـدی پەرلـەمان لەگـەڵ ئـەم مەجلیسە، من پێم وایە دەبێ لە رێی ئەو لیجانە بێت، نەك ئـەم مەجلیسـە تـەقریر تەقـدیمی پەرلـەمان و رئاسەی ئیقلیم بكات.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، لێژنەی یاسایی فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پێم وایە ئێسـتا قـەوانین خیدمـەی مـەدەنی بـە بـێ ئـەوەی ئـەو یاسـایەش هـەبێ، لـە هـەموو هـەرێمی كوردستان نافیزە و، لە هەموو دام و دەزگاكـان جێبـەجێ دەكـرێ، هـەروەها ئـەو تەعدیلاتـەی كـە بـە سـەر قانونەكەشدا هاتیە لە هەرێمی كوردسـتان جێبـەجێ دەكـرێ، راسـتە بـە نیسـبەت پلـە وەزیفیـەكان تۆزێـك دەستكاری كرایە، بۆیە بە قەناعەتی من تەحصیل حاصلە، پێویست ناكات ئێمە لە قانونی خیدمە ئیشارەت بەوە بدەین كە پێویستە قانونی خیدمەی مەدەنی تەنفیز بكرێ، چـونكە ئـەو قانونـە خـۆی نـافیزە، بـەڵام ئەو ئالیەتەی كە دامەزراوە لەو دەزگایە، ئەمە هەڵدەستێ بە جێبەجێ كردنی ئەم قانونە خیدمەیـە، نـەك دام و دەزگاكانی تر.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ئەوەی ئامادە كراوە، ئێستا ئاخیر صیاغە بیخوێننەوە بزانین چی بەسەر هات، هەمووی بخوێننەوە جارێكی تر.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة الثامنة:

يتولى المجلس وبالتنسيق مع الجهات المختصة او ذات العلاقة بالمهام الآتية:

1- التعيين وإعادة التعيين والترقية في الخدمة العامة وعلى أساس المعايير المهنية والكفاءة والحاجة وبما لايتعارض مع اختصاصات المجالس المحلية للوحدات الادارية مع تحقيق التوازن بين المحافظات.

2- رسم سياسات الخدمة العامة وتحديد وسائل تنفيذها وتقييم مستوى الانجاز.

3- اقتراح مشروعات القوانين والانظمة بتنظيم وتطوير شؤون الوظيفة العامة أو ابداء الرأي فيها.

4- اعداد الهيكل الوظيفي للوزارات والجهات الغير المرتبطة بوزارة وكل مؤسسة فيها وظيفة عامة.

5- تحليل وتوصيف الوظائف العامة و وضع شروط اشغالها.

6- وضع السياسات الخاصة بتدريب وتأهيل موظفي الخدمة العامة.

7- وضع السياسات والضوابط الكفيلة بتحقيق التوازن بين عدد الموظفين في دوائر الاقليم المختلفة وبين الخدمة المؤداة.

8- إجراء الدراسات والبحوث المتعلقة بتطوير الوظيفة العامة وتقديم التوصيات في شأنها الى الجهات المعنية في الاقليم.

9- اعداد تقرير سنوي عن اعمال المجلس يتضمن نتائج المراجعة لعمليات التوظيف والتوصيات التي يراها ضرورية لرفع مستوى الخدمة العامة ورفعه الى رئاسة الاقليم ورئاسة برلمان كوردستان ورئاسة مجلس الوزراء.

10- إعداد تقرير سنوي عن كل وزارة او جهة غير مرتبطة بوزارة ورفعه الى رئاسة الاقليم وئاسة برلمان كوردستان ورئاسة مجلس الوزراء يتضمن التوصيات والمقترحات اللازمة لضمان حسن اداء العمل.

11- إعداد مشروع الموازنة الخاصة بالمجلس لدرجه ضمن الموازنة العامة للاقليم.

12- إجراء المسوحات والدراسات والاحصاءات وتقديم المقترحات المتعلقة بتحقيق التوازن بين هيكل الرواتب وبين المستوى المعيشي العام في ضوء تكاليف المعيشة وأسعار السلع والخدمات والمعايير الاقتصادية وتحديد الحد الأدنى لمعيشة الفرد في الوظيفة العامة.

13- للمجلس اختبار مؤهلات الأشخاص المراد تعيينهم أو إعادة تعيينهم بالمقابلة أو الامتحان التحريري أو بهما معاً للوقوف على صفاتهم ولياقتهم ومؤهلاتهم ويستثنى من ذلك مَن له خدمة سابقة في وظيفة مثبت فيها أو يحمل شهادة عليا الا إذا كان عدد المتقدمين للوظائف المطلوب اشغالها أكثر من تلك الوظائف.

14- الاهتمام بتعيين ذوي الاحتياجات الخاصة في الوظائف التي تتناسب مع قدراتهم ومؤهلاتهم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان بەو شێوەیەی خوێندرایەوە کێ لەگەڵە تکایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نیە؟، بە کۆی دەنگ پەسند کرا بۆ ماددەیەکی تر، دەست خۆش.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی پێنجەم

پەیکەری ڕێکخستن

ماددەی نۆیەم لە ئەصڵی پرۆژەکە کە دەبێتە ماددەی هەشتەم:

ئەنجومەن لەم پێکهاتانەی دادێن پێکدێ :

یەکەم : فەرمانگەی کارگێڕی و دارایی و یاسایی.

دووەم : فەرمانگەی توێژینەوە و لێکوڵینەوەی کارگێڕیی .

سێیەم : فەرمانگەی پەرەپێدانی کارگێری .

چوارەم : فەرمانگەی هەماهەنگی و بەدواداچوون لەگەڵ وەزارەتەکان و لایەنەکانی دیکەی حکومەت.

پێنجەم : نووسینگەی سەرۆکی ئەنجومەن .

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الفصل الخامس

الهيكل التنظيمي

المادة (9): يتكون المجلس من التشكيلات الآتية:

أولاً- الدائرة الادارية والمالية والقانونية.

ثانياً- دائرة البحوث والدراسات الادارية.

ثالثاً- دائرة التطوير الاداري.

رابعاً- دائرة التنسيق والمتابعة مع الوزارات والجهات الحكومية الاخرى.

خامساً- مكتب رئيس المجلس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لێژنەی یاسایی رەئیتان؟

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە هەندێك گۆڕانکاریمان لەسەر ئەم ماددەیە کردیە، لەسەر رۆشنایی ئەو تەغیراتەی کە لە هەیکەلیەتی موئەسەسەکە کردمان، کە مودراء عامیین و موستەشارمان داخیلی هەیئەتەکە کرد، هەم ببنە ئەندامی مەجلیسەکە و هەمیش لە هەمان کاتدا هەیئەی کارگێڕی و بەڕێوەبردنی ئەم ئەنجومەنە بن، بۆیە نەصەکە بەم شێوەیەی لێ دێ:

المادة التاسعة:

يتكون المجلس من التشكيلات الاتية:

1- دائرة الشؤون الادارية و المالية و القانونية.

2- دائرة البحوث و الدراسات الادارية.

3- دائرة التطوير الاداري.

4- دائرة التنسيق و المتابعة مع الوزارات و الجهات الحكومية الاخرى.

5- مستشار المجلس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ماددەی هەشتەم بوو، جەنایت نۆیەمت خوێندەوە، لێژنەی دارایی ڕەئیتان؟

بەڕێز خورشيد احمد سليم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەوەی لێژنەی یاسایی خوێندییەوە، بە ئیتیفاق دروستمان كرد، پێكەوە ئامادەمان كرد.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر؟

بەڕێز د.كاوە محمود شاكر/ وەزیری ڕۆشنبیری و لاوان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ تێبینیەكانی لێژنەی داراییین.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان كێ ئەیەوێ لەسەر ئەم ماددەیە قسە بكات؟، زۆر سوپاس، كاك بورهان فەرمو.

بەڕێز برهان رشيد حسن:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بە ڕەئی من، دائیرەیەك ئیزافە بكرێ بۆ ئەم ماددەیە، وەكو خاڵی شەشەم، بەناوی دائیرەیەك بۆ شوئونی بەتاڵەی موقەنەعە زائیدەن هێزی كار، لەبەر ئەوەی گەورەترین موشكیلەی ئەم حكومەتە، بەتاڵەی موقەنەعە و هێزی كارە، ئەگەر بگەڕێینەوە بۆ ماددەی هەشتیش، لە هەشتەم، سێیەمدا ئەڵێ: تخطيط شؤون الوظيفة العامة و الاشراف و الرقابة عليها، مادەم تەختیتی شوئونی وەزیفەی عامە ئەكات و، ثامنـأ: وضع السياسات والضوابط الكفيلة بالتوازن بين عدد الموظفين في دوائر الاقليم المختلفة وبين الخدمة المؤداة، لەبەر ئەوەی بۆ تەسهیلی ئەو دوو بڕگەیە لە ماددەی هەشت، بەرای مـن پێویست دەكات كە ئەم یاسایە، گەورەترین موشكیلەمان وەك وتم بەتاڵەی موقەنەعەیە لەگەڵ هێزی كارە، دائیرەیەكی بۆ بكرێتەوە، هیچ نەبێ خۆمان بزانین عەدەدی بەتاڵەی موقەنەعە چەندە، عەدەدی هێزی كار چەندە، تاوەكو بتوانین ئێمە ئەو وەختە لە ڕێگای وەزارەتی كاریشەوە بتوانین چی بەرنامجی بۆ موستەقبەلی وەزیفە بۆ دەوائیرەكان، وەك وتم بۆ تەسهیل كردنی ئەو بڕگەیەی ماددە هەشتی، بڕگەی سێ و بڕگەی هەشت، زەروورە ئەو دائیرەیە هەبێ و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز شوان فەرموو.

بەڕێز شڤان احمد عبدالقادر:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی نۆ، کە بوو بە ماددەی هەشت، لە پاش تەغیرات، بڕگەی یەکەم، من دەبینم کە قانونەکە ئیزافە کراوە، شتێکی زیادە لێرە، الادارە المالیە و الاداریە، بمثابة دیوانە، دیوان دائیمەن ئەو دوو جانیبە دەگرێتەوە، قانون ناگرێتەوە بە دیوان، بۆیە من قانونەکە من بڕگەیەکی دی بۆ ئیزافە دەکەم، سادساً: مدیریة الشؤون القانونیة یدیرها موظف حاصل علی شهادة جامعیة اولیة، شەرت نیە مودیریەتی عامیش بێ، دەکرێ مودیریە بێت، بڕگەی دووەم هیچ تێبینیم لەسەر نیە، بڕگەی سێیەم، دائیرە التطویر الاداری، تەتویر زۆر ئەوەیە وەکو دەڵێن، تەتویر لە چ پێك هاتووە؟ لە تەدریب و تەئهیل پێکهاتووە، هەر ناوەکەی لێ بنێن باشە، بنووسین ادارة التدریب و التأهیل الاداري، تەتویرەکە شەرحی بکەینەوە، وەکو بڵێین شی بکەینەوە، هەر ئەو تێبینیانەم هەبوو، زۆر سوپاس.

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەرێز عیماد محمد فەرموو.

بەرێز عماد محمد حسین:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەم ماددەیە، پێشنیار دەکەم ماددەی نۆیەم و دەیەم دەمج بکرێت، بەم شێوەیە صیاغە بکرێت، المادة التاسعة: یتکون المجلس من التشکیلات الاتیة و یدیر کل منها، مدیر عام حاصل علی شهادة جامعیة اولیة علی الاقل و من ذوي الخبرة و الاختصاص:

1-الدائرة المالیة و الاداریة و القانونیة.

2-دائرة الاحصاء و البحوث و الدراسات الاداریة.

3-دائرة التطویر الاداري.

4-دائرة التنسیق و المتابعة مع الوزارات و الجهات الحکومیة الاخری.

5-مکتب رئیس المجلس.

چونکە لە بڕگەی دووەمی ماددەی دەیەم، پێویست ناکات بمینێت، چونکە بەڕێوەبەری نووسینگەی سەرۆکی ئەنجومەن، هەمان پلە و مەرجەکانی بەڕێوەبەری فەرمانگەکانی هەیە، دووەمیش، چونکە بڕگەی سێیەمی ماددەی دەیەم، پێویستە بچێتە ئەحکامە خیتامیەکان و بڕگەی چوارەمی ماددەکە دیسان زیادە و پێویستە ئیلغا بکرێت، واتا ئەگەر ئەم سێ بڕگەیە نەمینی، ئەبێت ئەم هەردووماددەیە دەمج بکرێت و بەو صیاغەی کە من پێشنیارم کردووە، سوپاس.

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەرێز لێژنەی یاسایی فەرموو.

بەرێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بەوەی كە فەرمانگەكی دیكە بكرێتەوە بە ناوی بەتاڵە موقەنەعە و ئەو جۆرە شتانە، من پێم وایە دائیرەی بحوث و دیراساتی ئیداری بەم كارە هەڵدەستێ لەم ئەنجومەنە، بۆیە بە قەناعەتی ئێمە پێویست ناكات ئەم دائیرەیە ئیزافە بكرێ، بە نیسبەت مەسەلەی مودیریەتی شوئونی قانونی دابنرێ، ئێمە دەسەڵاتمان داوە بە ئەنجومەنەكە كە ئیستیحداسی مودیریات بكات، ئیستیحداسی ئەقسام بكات، ئیستیحداسی شوعەب بكات، ئەتوانێ و ئەو دەسەڵاتەی هەیە، ئەگەر ویستی مودیریەتی شوئونی قانونی ئیستیحداس بكات، جگە لەوەش كە دەڵێ: دائـرة الشـؤون المالیـة و الاداریـة و القانونیـة، خۆ دەتوانێ شوعبەیەكی بكاتە ئی قانونی لە زمنی مودیریەی عامەی دیوان، ئەوە ئیمكانیەتی ئەوەی هەیە، بە نیسبەت دەمجەكە، ئێمە لەگەڵ دەمجەكە نین، ماددەی دە دامانڕشتووە لەسەر ڕۆشنایی ئەو گۆڕانكارییەی كە لە ماددەی پێشتر كراوە، پاشان كە دێینە سەری، ئەو وەختە ەئی خۆمان دەبی بە نیسبەت ماددە دە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ئەو دائیرەی زیاد بكرێ، ڕەئیتان لەسەر ئەوە؟

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من گوتم لەگەڵ ئەوە نینە هیچ دائیرەیەك زیاد بكرێ، لەبەری ئەوەی ئێمە تەقریبەن، تەشكیلاتەكەش تەصویتمان لەسەر كردیە، ئەندامن لە ئەنجومەنی ڕاژە، بۆیە ئێمە لەگەڵ ئەوەدا نین زیاد بكرێ، دائیرە هەیە جێگای ئەوە دەگرێتەوە كە ئیشارەتی پێ درا.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ، لیژنەی دارایی ڕەئیتان؟

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

هەمان ڕەئی لیژنەی یاسییمان هەیە، ئەوەی باسی لێ كرا بە ڕەئی من شتێكی تەواوە و كیفایەتە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر موداخەلەت هەیە؟

بەڕێز د.كاوە محمود شاكر/ وەزیری ڕۆشنبیری و لاوان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لەگەڵ بۆچوونەکەی لێژنەی قانونیم، بۆ ئەوەی بگونجێ لەگەڵ ئەو پێکهاتەی کە لە پێشەوە بڕیاردرا، مەجال هەیە شوعەب و مودیریاتی فەرعی بکرێتەوە لە هەموو ئەو بوارانەی کە هەیە، سەبارەت بە مەسەلەی بەتاڵەی موقەنەعە و تەزەخوم، ئەرکێکە لەوانەیە سێ، چوار مودیریات بگرێتەوە، ئیشی یەك مودیریەت نەبێ، هەم بوحوس و دیراسات و هەم تەتویری ئیداری و هەم تەنسیق و موتابەعە، دیسانەوە ئەمە دابەش دەبێ بەسەر ئەو مودیریاتانەوە ئەم ئیشانە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لێژنەی یاسایی و دارایی، رابعاً ، درێژ نیە عینوانەکە؟

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت رابعاً، تەنها کردوومانە: دائرە التنسیق و المتابعە، ئەوەی ترمان ئیلغا کردووە، ئەگەر ئیجارزەمان پێ بدەی ماددەکە دەخوێنمەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کەرەم بکە.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الفصل الخامس
الهيكل التنظيمي

المادة الثامنة:

أولاً: يتكون المجلس من التشكيلات الاتية:

1- دائرة الشؤون الادارية و المالية و القانونية.

2- دائرة البحوث و الدراسات الادارية.

3- دائرة التطوير الاداري.

4- دائرة التنسيق و المتابعة.

5-مستشار المجلس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزا کێ لەگەڵدایە تکایە دەستی بەرز بکاتەوە؟، سوپاس، کێ لەگەڵدا نیە؟، بە کۆی دەنگ پەسند کرا، ئێستا بۆ ماددەی دە لە ئەصڵی پرۆژەکە کە ئەکاتە ماددەی نۆ، فەرموون.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی دەیەم لە ئەسڵی پرۆژەکە کە دەکاتە ماددەی نۆ: لە دوای چاککردن:

1- ئەو فەرمانگانەی بە دەق لە بەندەکانی یەکەم و دووەم و سێیەم و چوارەمی ماددەی دەیەمی ئەم یاسایەدا هاتوون، بەڕێوەبەرێکی گشتی بەڕێوەیان دەبات، کە بەلای کەمەوە لە بواری پسپۆرایەتی خۆیەوە بڕوانامەی بەرایی زانکۆی بەدەست هێنا بێ، و لەوانەی خاوەن شارەزایی و پسپۆری و خزمەتێکی کردەنی هەیە کە لە 15 ساڵ کەمتر نییە و لە 13 ساڵ کەمتر نییە کە بڕوانامەی ماجستێری بەدەست هێناوە و لە 10 ساڵ کەمتر نییە بۆ ئەوەی بڕوانامەی دکتۆرای بە دەست هێناوە.

2- نووسینگەی سەرۆکی ئەنجومەن، فەرمانبەرێك کە بە پلەی بەرێوەبەر کە بە لای کەمەوە خاوەن بڕوانامەی بەرایی زانکۆیە بەرێوەی دەبات.

3- ئەنجومەن بۆی هەیە رێسای پێویست بۆ ئاسان جێبەجێ کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەربکات.

4-میلاکی ئەنجومەن، بە پێشنیاری ئەنجومەن و بە راستاندنی وەزارەتی دارایی دیاری دەکرێت.

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (10):

أولاً- يدير الدوائر المنصوص عليها في البنود (أولاً وثانياً وثالثاً ورابعاً من المادة العاشرة) من هذا القانون مدير عام حاصل على شهادة جامعية أولية على الاقل في مجال الاختصاص ومن ذوي الخبرة والاختصاص وله خدمة فعلية لاتقل عن (15)خمسةعشرة سنة ولاتقل عن (13) ثلاثة عشرة سنة للحاصل على شهادة الماجستير ولاتقل عن (10) عشر سنوات للحاصل على شهادة الدكتوراه.

ثانياً- يدير مكتب رئيس المجلس موظف بدرجة مدير حاصل على شهادة جامعية أولية على الأقل.

ثالثاً- للمجلس إصدار الانظمة اللازمة لتسهيل تنفيذ احكام هذا القانون.

رابعاً- يحدد ملاك المجلس باقتراح من المجلس ومصادقة وزارة المالية.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لێژنەی یاسایی رەئیتان؟

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێش ئەوەی رەئیمان بدەین، موقتەرەحێکمان هەیە ئەگەر لێمان قبوڵ بکەن، ئەویش ئەوەیە، بۆ تەنسیقی هەیکەلیەتی ئەو دەزگایە، ئێمە پێشان لە ماددە چوار هەیکەلیەتی تەنزیم و ئالیەتی عەمەلمان داناوە، مودەرای عامیمان داناوە، پێش ئەوەی ئێمە هەیکەلیەتەکە یان هەیکەلی تەنزیمی لە پێنجەم ئیقرار بکەین، بۆیە بە قەناعەتی من فەصڵی پێنجەم بچیتە جێگای فەصڵی سێیەم، قانونەکە زۆر بە مونەسەقی دێتە دەرێ، یەکێکیان کە پەیوەندی هەیە بە هەیکەلی تەنزیمی، ئەوەی تریان بە هەیکەلیەتی مەجلیس و ئالیەتی عەمەل.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

باشە، بەڵام جارێ با فەصڵەکە تەواو بێت، کەی موناقەشە لەسەری تەواو بوو، ئەوجا ئەو موقتەرەحەی جەنابت ئەکەین، ئێستا بەردەوام ئەبین لەسەر موناقەشە و ڕەئیتان، فەرموون.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی نۆیەم بەم شێوەی لێ دێ، دوای صیاغە کردنی.

أ - يدير الدوائر المنصوص عليها في البنود(اولآ و ثانيا و ثالثأ و رابعأ)، في المادة العاشرة من هذا القانون، مدير عام حاصل على شهادة جامعية على الاقل في مجال الاختصاص و من ذوي الخبرة و الكفاءة.

ب - يدير مكتب رئيس المجلس موظف بدرجة مدير حاصل على شهادة جامعية اولية على الاقل.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز لێژنەی دارایی؟

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم گۆڕانکاریە بە ئیتیفاق کرا لە بەینی ئێمە و لێژنەی یاسایی.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر؟

بەڕێز د.کاوە محمود شاکر/ وەزیری رۆشنبیری و لاوان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەگەڵ ڕای هەردوو لێژنەم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز کاك شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە پێمان وایە ئیعدادی نیزامی داخیلی و ئەوانە بچێتە ئەحکامی خیتامی، بۆیە ئێمە لە زمنی هەیکەلی تەنزیمی نەمانهێناوە، لەگەڵ یەك، دوو، ماددەی ئیزافیشمان هێنا و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەرێزان، ئەندامانی پەرلەمان، کێ ئەیەوێ لەسەر ئەم ماددەیە قسە بکات؟، فەرموو ناوتان بڵێن، ئەم بەڕێزانە ئەیانەوێ موداخەلە بکەن، سیوەیل، د.احمد وەرتێ، گولیزار، بەیان، ئاراس، بێریڤان، فەرموو سیوەیل خان.

بەڕێز سیوەیل عثمان احمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بە نیسبەت ئەو ماددەیە، وا بزانم ئەولەن زیادە، لەبەر ئەوەی لە ماددەی چوار، خامساً، بڕگەی (أ) تەعدیلێكی تێدا كرا، ئەوەی شەهادە و ساڵانی خزمەت و شتی وا دیار نییە، ئەوە یەك، دوو، بەنیسبەت راپۆرتی، ئەگەر مولاحەزەك بكەن، راپۆرتی لیژنەی یاسایی، اولآ: یدیر الدوائر المنصوص علیها في البنود (اولا، ثانیا، ثالثاً، رابعاً) من المادة العاشرة، بەندەكانتان تێدا دیاری كردیە، بەڵام لە ثالثاً نووسیتتان، نقل هذه الفقرة الى مادة مستقلة ضمن الاحكام الختامیة، لە رابعاً نووسیتتان : الغاء هذه الفقرة، واتا ئەگەر یەك نقل بێت و یەكێك ئیلغا بێت لەو فەقەرەیە، لە اولآ دەبێ بنووسین: یدیر الدوائر المنصوص علیها في البنود اولا و ثانیاً، چونكە ثالثا و رابعا، یەك نقل بێت و یەكێك ئیلغا بێت، وا بزانم تێدا نانووسرێ، لە فەقەرەی ثالثاً كە نەقلی دەكەن، نووسیتتان: ضمن الاحكام الختامیة، ان هذه المادة تتناول تشكیلات المجلس، موستەقل بێ، لەوەی راپۆرتی لیژنەی یاسایی هیچ لە ئەحكامی خیتامی تێدا نەبوو، فقرە ثالثاً، نازانم على اساس ماددەیەكی موستەقیلە بەس تێیدا نەبوو لە راپۆرتەكەیان و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

دەست خۆش، بەڕێز د.احمد فەرمووە.

بەڕێز د.احمد ابراهیم علی(وەرتی):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

وەلآ من یەك تێبینیم هەبوو لەسەر موستەشاری مەجلیس، كە ئەگەر لێرە ئایا جێگای مەكتەبی رەئیسی مەجلیس دەگرێتەوە، یان رەئیسی مەجلیسی هەیە و مەكتەبی رەئیسی مەجلیس هەیە لەگەڵ موستەشاری خۆی، چونكە لە فەقەرەی دووەم، كاك شێروان هەر ئەوەی خوێندەوە، یدیر مستشار رئیس المجلس موظف بدرجە مدیر عام حاصل على شهادە جامعیە اولیە على الاقل، یەعنی لێرەدا كە موستەشاری مەجلیس زیاد كراوە، مەكتەبی رەئیسی مەجلیس لە خامسا ئەو جێی ئەگرێتەوە، یان ئەویش ئەمینێ لە جێی خۆی؟، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز گوڵێزار خان فەرمووە.

بەڕێز گوڵێزار قادر اسماعیل:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دەربارەی ماددەی دەیەم لە ئەصڵی پرۆژەكە، لە بڕگەی یەكەم پشتگیری لیژنەی یاسایی دەكەم، كە پێویست ناكات ساڵی خزمەتی بەڕێوەبەری گشتی فەرمانگەكە لێرەدا باس بكرێ، بەڵكو تەنها ئاماژە بەوە بكرێ كە بەڕێوەبەرە گشتییەكان كە خاوەنی بڕوانامەی بەرایی بێت، بڕگەی سێیەم بگوازرێتەوە بۆ ماددەی سێیەم،

چونکە ئەم ماددەیە باس لـە پێکهاتـەکانی ئەنجومـەن دەکـات، نـەك دانـانی پـەیڕەوی نـاوەخۆی ئەنجومـەن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز بەیان ئەحمەد فەرموو.

بەڕێز بەیان احمد کۆچەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەنێ من پێشنیارێکی هەی کو ئیزافەیەکیان بکەین، ئەویش بـەو شـێوەیە بـێتن: للمجلس الاسـتعانة بـذوي الخبرة و الاختصاص في اعداد الدراسات و البحوث المتعلقة في شؤون الوظيفة العامة، گەلەك سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز ئاراز حسین فەرموو.

بەڕێز د.ئاراس حسین محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە راستیدا بۆچوونەك هەیە ئێستا لە حکومـەتی هـەرێم کـە بـەرەو تەرشـیقی ئیـداری ئـەڕوات، ئەوەنـدەی تێبینی ئەکەم، لە ئەصڵی ماددەکە ماددەی چوار لەگەڵ ئەم ماددەی ئێستا ئەصڵی ماددەی نـۆ، ئەگـەر بـێین سەیری ئەو تەشکیلە ئیداریە بکەین بە مەجلیس و بە هەیکەلی تەنزیمیەکەوە، نزیکەی 10 مودیر عام بۆ 11 مودیر عامامان هەبێ، لە راستیدا ئەوە تەزەخومێکە لە وەزائیفی عولیا بە نیسبەت ئـەو ئیـدارە، نـازانم ئەگەر گۆڕانکاری لێ کرابێ، لەبەر ئەوە بۆچوونی من وایە لە هەیکەلی تەنزیمیەکە و تەشکیلاتی هەیکەلی تەنزیمی، ئەوانەی کە بەرپرسـی ئـەو دائیرانـەن ئـەو پێـنج دائیرەیـە، دەرجـەی مـودیر بـێ نـەك دەرەجـەی مودیر عام، سوپاس،

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز دیار بوو لە دەرەوە بووی، تەرشیق کرا، بووە چوار، کەم کرایەوە، سوپاس، بەڕێز بێریڤان سەرهەنگ فەرموو.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەگـەڵ عەرەبیەکـەی کـە دەڵـێ: للمجلس اصـدار الانظمـة، لـە بەشـی ئەرکـەکانی ئـەم ئەنجومەنـە ئەوەیـە، پێویستە ڕێسای تایبەت دابمـەزرێ، یـەعنی دەبـێ پێویسـت بێـت نـەك هـەر تـەنها بـۆی هەیـە، دەبـێ بڵـێین پێویستە ڕێسای تایبەت هەبێ بۆ ئاسانکاری و جێبەجێ کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز لیژنەی دارایی؟

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەو تێبینیانەی كە هەبوو، بەراستی ئەو تەعدیلەی ئێمە ئیتیفاقمان لەسەر كرد وا بزانم شتێكی باشە، چونكە گۆڕانكاری پێش ئێستا كرا، دەبێت بە پێی ئەو گۆڕانكاریە وەكو خالاّ رێك بخرێت، راستە ئێمە لە پێش ئێستاش باسی ئەوەمان كرد كە مودیر عام دەبێت حاصل علی شهادة اولیة جامعیة بێت، من لێرە تەنها وەكو تیكرارێكی موفیدە، زەرەری تێدا نیە، ئەمە لە زمنی پەیڕەو و پرۆگرامی ناوەخۆ و یان تەعلیماتی ئەوەی كە دەردەكەن، سەرۆكی ئەو دەزگایە دەتوانێت مەكتەبەكەی خۆی رێك بیەخیت بە پێی ئەو دەسەڵاتەی كە هەیەتی، ئەمما بۆ مەجلیس كە بۆی هەیە ئیستیعانە بە خەڵكێكی دەرەوەی مەجلیس بكات بۆ ئەوەی ئەمە شتێكی زۆر تەبیعی و عادیە، چونكە ئەوان موهیمەی تەتویر و موتابەعە و دیراسات حەتمەن یان خەبیر و شارەزای خۆیان دەبێت، یان ئەتوانن ئیستیعانە بە هەندێ شەریكات و كەرتی تایبەت بكەن بۆ ئامادەكردنی هەندێ داتا و ئیحصائات كە ئیستیفادەی لێ بكەن، بە نیسبەت ئەوەی كە كاك د.ئاراس باسی لێ كرد، وا بزانم ئێمە تەرشیقێكی باشمان كردووە پێش ئێستا، ئیحتیمالە جەنابی لێرە نەبوو، ئەو دوو خاڵەی مایە سێیەم و چوارەم، پێمان باشە ئەوە بچێتە ئەحكام خیتامیە، چونكە عیلاقەی لەگەڵ ئەو بابەتەی ئێستا نیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو كاك شێروان.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەو راپۆرتەی ئێمە تەقدیمان كردیە لەگەڵ ئەو ماددەیەی كە پێشنیارمان كردیە هەردووك یەك دەگرێتەوە، هیچ خیلافمان نیە، لەبەر ئەوەی لە فەقەرەی یەكەم حەزفی سەنەواتی خیدمەمان كردیە و لێرەش حەزفی سەنەواتی خیدمەمان كردیە، ئەوەمان بۆ زەوابیتە گشتیەكە هێشتووتەوە، صیاغەكەمان لەسەر ئەو ئەساسە كردیە، بە نیسبەت مودیری مەكتەبەكەش، بەجێمان هێشتیە لەبەر ئەوەی دەرەجەی مودیرە، حەتا ئەگەر ئیلغاشی بكەین، یەعنی مەجلیس دەتوانێ بە نیزامی داخیلی ئەم مەكتەبە دروست بكات و مودیریشی بۆ دابنێ، بەڵام لەبەر ئەوەی لە پرۆژەكەدا هاتووە و ئێمەش لە پرۆژەكە هێشتوومانەتەوە، بە نیسبەت ئەنزیمەی داخیلی، ئێمە پێمان وایە لە ئەحكامی خیتامی باسەكە بكرێ باشە، نەوەك لە هەیكەلی تەنزیمی، ئێستا ئێمە موقتەرەحێكمان هەیە، كە فەصڵی پێنجەم ببێتە ئەحكامی خیتامی، سێ، چوار ماددەمان هەیە و، یەك، دووەكی موقتەرەحە و یەك، دووەكیان پرۆتۆكۆلیە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، جەنابی وەزیر؟

بەڕێز د.كاوە محمود شاكر/ وەزیری رۆشنبیری و لاوان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە لە پێشەوە بڕیارمان دا، ئەوانەی کە ئەندامی مەجلیسەکەن، ڕاستەوخۆ ئیدارەی مودیری دەوائیرەکان بن، لەبەر ئەوە بۆ ئاسانکاری زیاتر و بۆ ئەوەی ئیعادەش نەبێتەوە، دەتوانین وا بڵێین: يتولى اعضاء المجلس ادارة الدوائر التابعة للمجلس، ئەو کاتە پێویست ناکات بڵێین مودیر عام و شهادە و ئەوانە، یەعنی تەجاوزی ئەو ئیعادەی ئەوە دەکەینەوە، چونکە سیفاتەکان لە پێشەوە هین کردووە، یەعنی بۆ ئاسانکاری زیاتریش.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، ئەندامانی پەرلەمان، ئێستا کێ ئەیەوێ موداخەلە بکات با ناوی بنووسین، داوای لێبوردن دەکەین، ڕاستە ئەو بەڕێزانە قسەیان کرد، تەواو بوو، لێژنەی یاسایی ئاخیر صیاغەی بخوێننەوە.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەندێ لە بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان ئیشارەتیان بەوە دا کە مەسەلەی مودیر عام ئیشارەتی لە ماددەکانی پێشوو پێدراوە، بۆیە بە تەنسیق لەگەڵ جەنابی وەزیر ئەم صیاغەمان داڕێشت بۆ ئەوەی بتوانین ئەعزای مەجلیس چۆن ئیدارەی دەوائیرەکان دەکات، بۆیە صیاغەی ماددەی نۆیەم بەم شێوەیەمان کردووە:

اولا: يتولى اعضاء المجلس، ادارة الدوائر المنصوص عليها في البنود (اولا وثانيا وثالثا ورابعا) في المادة الثامنة من هذا القانون.

ثانيا: يدير مكتب رئيس المجلس موظف بدرجة مدير حاصل على شهادة جامعية أولية على الأقل.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، کێ لەگەڵدایە تکایە دەستی بەرز بکاتەوە؟، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نیە؟، بە کۆی دەنگ پەسند کرا، بۆ ماددەی تر فەرمووو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو موقتەرەحەی کە لە سەرەتا ئیشارەتم پێدا، پێش ئەوەی بچینە سەر ماددەکە ئەگەر بکرێ فەصڵی سێیەم و فەصڵی پێنجەم جێگایەکانیان ئاڵوگۆڕ بکەن، ئەویش بە تەصویت دەبێ، داوا لە جەنابتان دەکەین ئەو فەقەرەیە بدرێتە تەصویت و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ڕەئیتان چیە بەڕێزان ئەندامان پەرلەمان لەسەر ئەو ئاڵوگۆڕیە؟، دوو کەس هەیە، کاک عومەر نورەدینی و کاک عومەر هەورامی، فەرموون.

بەڕێز عمر حمدامین خدر(نورەدینی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر شوێنی ئەم ماددەیە بگۆڕین، دەبێ دیسان ئیعادەی صیاغەی بکەینەوە، چونکە ئاماژەمان پێدا، فەقەرەی یەکەم و دووەم و سێیەم لە ماددەی پێشووتر، کەواتە دەبێ دیسان ئەوە چارەسەر بکرێ.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

عیلاقەی بەوەی نییە، کاك عومەر هەورامی فەرموو.

بەڕێز عمر صدیق هەورامی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەر هەمان تێبینی بەڕێز کاك عومەر نورەدینی، ئێمە لەم ماددەیە.....

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

نا دانیشە ئەتۆش دانیشە، ئێستا ئەیخەینە دەنگدانەوە، کاك شێروان بە دەقیقی بیلێەوە تا بیخەینە دەنگدانەوە.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە پێشنیاز دەکەین فەصڵی پێنجەم کە هەیکەلی تەنزیمیە، بچێتە جێگای فەصڵی سێیەم کە هەیکەلیەتی مەجلیس و ئالیەتی ئیش کردنە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان کێ لەگەڵ ئەو پێشنیارەیە دەستی بەرز بکاتەوە؟، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نیە؟، بە کۆی دەنگ پەسند کرا، زۆر سوپاس، ئێستا بۆ ماددەی 11 لە ئەصڵی پرۆژەکە کە ئەکاتە ماددەی 10، فەرموون.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 11 لە ئەصڵی پرۆژەکە کە دەبێتە ماددەی 10

کار بە هیچ دەقێکی یاسایی ناکرێ گەر لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایە ناکۆك بێ.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لێژنەی یاسایی؟

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێش ئەوەی بچینە سەر ئەو بڕگەیە، ئەوەلەن: دەبێ فەصڵێك دەستنیشان بکەین بە فەصڵی پێنجەم، بەناوی ئەحکام خیتامی، ئەمە یەك، دووەمین: دوو ماددەی ئیزافیمان هەیە، یەکەمیان ئەوەیە: للمجلس،

ئەوە ئی نیزام داخیلی بوو کە ئیحالەی ئێرەمان کرد، پێویستە لێرە جێگای بکەینەوە، للمجلس اصدار الانظمة اللازمة لتسهیل تنفیذ احکام هذا القانون، ئەوە یەك لە ماددەکانە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر ڕەئیتان؟

بەڕێز د.کاوە محمود شاکر/ وەزیری رۆشنبیری و لاوان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەگەڵ تێبینیەکەی لێژنەی یاساییم، ژمارەی فەصڵەکە شەشە، نەك پێنج.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لێژنەی یاسایی ڕەئیەکەتان بخوێنن، لێژنەی دارایی مولاحەزەتان هەیە؟

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ ڕەئی لێژنەی یاساییینە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموون لێژنەی یاسایی.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەکە بەم شێوەیە دەبێت، للمجلس اصدار الانظمة اللازمة لتسهیل تنفیذ احکام هذا القانون ، ئەوەش دەبێتە بەشێك لە فەصڵی شەشەم کە ئەحکامی خیتامیە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان لەسەر ئەم بۆچوونە کێ موداخەلەی هەیە؟، کاك محمد شارەزووری فەرموو.

بەڕێز محمد احمد علی(شارەزووری):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لە یاساکانی دیکە، بە تایبەت یاسای وەزارەتەکان کە دەرمان کردووە، ڕێگامان بە وەزیر داوە کە دەسەڵاتی هەبێ لە خاریجی وەزارەتەکەی خۆی، یان لە خاریجی هەیئەتەکان ئیستیشارە بە خەڵکی موختەص بکات، بەڵام ئەم قانونەی کە دەرمان کردووە، دەستەیەکی زۆر گرنگە، لە هیچ شوێنێکدا ئاماژە بەوە نەدراوە ڕەئیسی ئەم لیستە بتوانێ ئیستیعانە بە خوبەرا بکات، بیهێنێتە مەجلیس و ئیستیشارەی پێ

بكات، بۆیە من پێشنیار دەکەم لەگەڵ ئەو پەیڕەوە بڕگەیەکی بۆ زیاد بکرێ کە ڕێگە بە ڕەئیسی مەجلیس بدات ئیستیعانە بە خوبەرا بکات، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاک نەریمان فەرموو.

بەڕێز نەریمان عبدالله قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش پشتگیری لەو ڕەئیەی کاک محمد شارەزووری دەکەم، پێویست دەکات لە دوای سێیەم لە ماددەکە، للمجلس اصدار الانظمة اللازمة لتنفیذ احکام هذا القانون، بڕگەیەکی تری بۆ زیاد بکەین و بیکەینە چوارەم، للمجلس الاستعانة بالخبراء و المختصین لتحقیق اهداف المجلس، بۆیە من پێم وایە ئەوە زەرووره، بۆیە ئەوە ئیستیعانە پێویست دەکات لە خیبرەکان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاک کاردۆ فەرموو.

بەڕێز کاردۆ محمد پیرداود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێم وایە مەجلیس ناتوانێ ئەنزیمە دەربکات، دەتوانێ تەعلیمات دەربکات.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بە دروستی ئەوەی کاک کاردۆ دروستە، نیزام دەتوانیت دابنێت و بە تەعلیمات دەری بکات، کاک شێروان ئاخیر صیاغە بخوێنەبۆ ئەوەی بیدەینە دەنگدان، ڕەنگە زەلەت لیسان بووبێ، خۆی للمجلس اعداد الاتظمة اللازمة لتسهیل تنفیذ احکام هذا القانون، لەبەر ئەوەی ئەنزیمە لە ئەنجومەنی وەزیرانەوە پەسند دەکرێ.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان کێ لەگەڵە؟، ئەو پێشنیارەی کە کاک شێروان خوێندی؟، کێ لەگەڵە دەست بەرز بکات؟، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نیە؟، ئەویش بە کۆی دەنگ، فەرموون بەردەوام بن.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەیەکی ئیزافیمان هەیە ئەویش ئەوەیە:

للمجلس استحداث او الغاء او دمج مدیریات او شعب او اقسام عند الاقتضاء).

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، لێژنەی دارایی ڕەئیتان؟

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ ئەو ڕەئیەینە جەنابی سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان كێ موداخەلەی هەیە؟ كاك نەریمان و سیوەیل خان فەرموون.

بەڕێز نەریمان عبدالله قادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەگەر ئێمە بێت و ئەم دەسەڵاتەی بدەینە مەجلیسەكە كە هەتا ئەتوانێ مودیریاتی تر دروست بكات، ئەوە لە هەیكەلەكە دێتە ژوورەوە، ئەو مودیریانە دەبنە عوزو لە مەجلیسەكە و ئەو كاتە ژمارەكە زیاد ئەكات بەو شێوەیە بێت.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سیوەیل خان فەرموو.

بەڕێز سیوەیل عپمان احمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە لە یاساكانی دی نووسیمان ئەگەر وەزیر بێ، للوزیر استحداث او دمج، لێرە نووسرایە للمجلس، ناكرێ بڵێین لرئیس المجلس؟، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بە نیسبەت مودیریات، شتێكی ئیعتیادیە لە زمنی هەیكەلیەتی هەر موئەسەسەتێك دەستكاری بكرێت، ئەوانە نابنە عوزو لەو ئەنجومەنە، چونكە ئەوانە سیفەتیان سیفەتی مودیر عامیان هەیە، ئەوانە سیفەتی مودیر عامیان نیە، تەنها سیفەتی مودیریان هەیە، ئەمە یەك، ئەوەی تر، بە قەناعەتی من هەر ئەوەندە بوو ئەو پرسیارە، لۆ مەجلیسی بگەڕێتەوە باشترە، نەك لۆ ڕەئیسی مەجلیس و لەوێندەری قەراری لەسەر دەدەین لە بۆ دەستكاری كردنی هەیكەلیاتی ناو دەزگاكە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ئاخیر صیاغە بخوێننەوە، فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

للمجلس استحداث او الغاء او دمج مديريات او شعب او اقسام عند الاقتضاء).

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان كێ لەگەڵە تكایە دەستی بەرز بكات؟، زۆر سوپاس، كێ لەگەڵدا نیە؟، بە كۆی دەنگ پەسند كرا، بەردەوام بن، فەرموون.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەم یاسایە دوای تێپەربوونی (90)نەوەد ڕۆژ لە بڵاوكردنەوەی لە ڕۆژنامەی فەرمی (وەقائعی كوردستان)دا جێبەجێ دەكرێت .

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك شێروان لیژنەی یاسایی.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە پێمان وایە 90 ڕۆژ زۆرە، بۆیە پێشنیاز دەكەین ببێتە 60 ڕۆژ، و صیاغەكەش بەم شێوەیە بێت:

ینفذ هذا القانون بعد مضی (60) یوماً من تاریخ نشره في الجریدة الرسمیة (وقائع كوردستان).

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر؟

بەڕێز د.كاوە محمود شاكر/ وەزیری ڕۆشنبیری و لاوان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لەگەڵ بۆچوونەكەین.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان، ئەندامان، كێ ئەیەوێ موداخەلە بكات؟بێریڤان سەرهەنگ و سیوەیل عوسمان فەرموون.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پشتگیری لێژنەی یاسایی دەكەم، 90 ڕۆژ زۆرە و 60 ڕۆژ باشە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، سیوەیل خان فەرموو.

بەڕێز سیوەیل عثمان احمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

منیش پشتیوانی لێژنەی یاسایی دەكەم، لەبەر ئەوەی ئەگەر 90 ڕۆژ بێت، هەتا پەسند دەكرێ و دەبێتە یاسا و هەتا جێبەجێ دەكرێ، ساڵێكیش تەواو دەبێ و 25 هەزار كەسەكەش تەعین نابێ، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لێژنەی یاسایی فەرموون.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەبیعی ئەو دەزگایە پێویست بە تەشکیلات دەکات، هەتا تەشکیلاتی بۆ دادەنرێ، دەزگایەکی تازەیە، وەختی دەوێت، بۆیە ئێمە 90 رۆژەکەمان پێ زۆر بوو، بۆیە کردمانە 60 رۆژ، وا بزانم ئەگەر بە 60 رۆژ دابمەزرێ زۆر باشە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر؟

بەڕێز د.کاوە محمود شاکر/ وەزیری رۆشنبیری و لاوان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەس تەوزیحێك لەبەر ئەوەی جەلسەکە بلاودەکرێتەوە، 25 هەزارەکە چاوەڕێی ئەو مەجلیسە ناکات، 25 هەزارەکە دەست بەکار دەبێ، حکومەت کۆمەڵێك رێنمایی داناوە کە ئەگونجێ لەگەڵ روحی ئەم قانونە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز ئێستا ئاخیر صیاغە بخوێنەوە.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ينفذ هذا القانون بعد مضى (60) يوماً من تاريخ نشره في الجريدة الرسمية (وقائع كوردستان).

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کێ لەگەڵ دایە تکایە دەستی بەرز بکات؟، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نیە؟، بە کۆی دەنگ پەسند کرا، فەرموو بەردەوام بن.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

رەنگە لە ئەنجامی ئیزافە کردنی ئەو دوو ماددەیە، ئەو ماددانەی ئەخیر تەسەلسولەکانی گۆڕانکاری بەسەر دابێ، ئەوە جەنابی سکرتێری پەرلەمان دەبێ ئاگاداری ئەو مەسەلانە بێ، ئێستا دەچینە ئەسباب موجیبە:

الأسباب الموجبة

من أجل بناء دولة المؤسسات وتنظيم شؤون الوظيفة العامة وتشكيل مؤسسة مهمتها تطوير العمل في دوائر الاقليم وبلورة القواعد والاسس السليمة وتأمين العدالة والحيادية وضمان معايير الكفاءة في التعيين وإعادة التعيين والترقية، فقد شرع هذا القانون.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لێژنەی دارایی تێبینیتان؟

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە هیچ تێبینیمان لەسەر نیە، لەگەڵ دەقی ماددەکەینە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لێژنەی یاسایی؟

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەگەڵ دەقی ئەسبابی موجیبەین و، هیچ مولاحەزەمان نیە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر؟

بەڕێز د.کاوە محمود شاکر/ وەزیری رۆشنبیری و لاوان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەس لە بۆ تەشکیل موئەسەسە، بیکەین بە تەشکیل مەجلیس، چونکە خۆی مەجلیسە بۆ ئەوەی گرفت دروست نەبێ لە پێناسەکە، یەعنی لە جیاتی موئەسەسە بکرێت بە مەجلیس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان کێ ئەیەوێ لەسەر ئەوە قسە بکات؟، کەس نیە؟ ئێستا گشت پرۆژەکە بە گشت ماددەکانی و بەوانەی ئیزافە کران، لەگەڵ ئەسباب موجیبە دەخەینە دەنگدان، کێ لەگەڵ دایە تکایە دەستی بەرز بکات؟ زۆر سوپاس بۆ ئێوەی بەڕێز، کێ لەگەڵدا نیە؟، بە کۆی دەنگ پەسند کرا، ئێستاش پرۆژە یاسای ڕاژەی گشتی لە هەرێمی کوردستان، ئەمڕۆ پەسند کرا، دەست خۆشی لە ئێوەی بەڕێز ئەندامانی پەرلەمان، لە گشت لیست و فراکسیۆنەکان یەکە، یەکە ئەکەین، زۆر هیلاك بوون، زۆر بە دڵسۆزی کارتان کرد بۆ ئەوەی هەرێمی کوردستان ئەم یاسایەی هەبێت کە خزمەتی جەماوەری کوردستان بکات، بۆیە پیرۆزبایی لە گشت خەڵکی کوردستان دەکەین، لە گشت دانیشتووانی بە گشت پێکهاتەکانی، کە ئەمڕۆ پەرلەمانی کوردستان ئەم یاسایەیان پەسند کرد بۆیان، دەست خۆشی لە جەنابی وەزیر کاك د.کاوە ئەکەین، کە لەگەڵمان زۆر بۆچوونی بەسوودی پێشکەش کرد، سەرکەوتوو بێ، پیرۆزبایی لە حکومەتی کوردستان و گشت دام و دەزگاکانی ئەکەین و تەمەنا ئەکەین خەڵکی کوردستان بە شێوەیەکی حەزاری و بە یەکسانی سوود لەم

یاسایه وەربگـرێ و بکرێتـه بـابی جێبـەجێ کـردن و بـه خواتـان ئەسـپێرین و کۆتـایی بـه دانیشـتنەکەمان ئەهێنین تاکو ئاگادارتان دەکەینەوە بۆ دانیشتنی داهاتوو، خوا پشتیوانتان بێت.

فرست احمد عبدالله	د. ارسلان بایز اسماعیل	محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی)
سکرتێری پەرلەمانی	جێگری سەرۆکی پەرلەمانی	سەرۆکی پەرلەمانی
کوردستان – عێراق	کوردستان – عێراق	کوردستان - عێراق